

# ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

# ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΠΑΡΑ

## ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ.

.....  
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.  
.....

MK



### ΑΘΗΝΑΙ.

### ΤΥΠΟΙΣ Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ.

(Ὅδος Νίκης ἀριθ. 74)



### 1859.





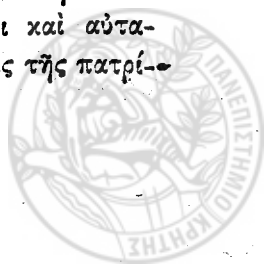
168108





τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας καὶ τῆς τύχης τῶν ἐπαρχιῶν, ἅς περιοδικῶς διεῖπον· ἀλλ' ὅμως κατὰ πολὺ ἐλλείποντες φαίνονται οὗτοι πρὸς διάφορα γεγονότα πλείστου λόγου, μὴ φωταγωγηθέντες ὑπὸ τῆς διπλωματικῆς ἀνταποκρίσεως αὐτῶν, διότι ἐστεροῦντο ταύτης· ἐτι δὲ πλέον ἐλλειπεῖς ἐγένοντο, μὴ ἐρευνήσαντες τὴν ὄλην καὶ κυρίαν ἐργασίαν τῶν Ὑψηλάντων ὑπὸ τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀπολύτως ἐσποφιν, διότι ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς τὸ τοιοῦτον ὑπῆρχε. Τὸ πνεῦμα τοῦτο καὶ τὸν χαρακτήρα αὐτὸν εὐρίσκει τις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μονογραφίᾳ.

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ἐκάθησε βαρυτάτῃ ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς Ἑλλάδος, πρῶτοι Ἕλληνες οἱ Ὑψηλάνται ἀνεδείχθησαν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων λίαν ἰσχυροὶ ἐσωτερικῶς καὶ λίαν ἀναγκαῖοι ἐξωτερικῶς· τὴν δὲ ἐπιβρόχην, ἣν ἐξήσκουν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν σουλτάνων καὶ τῆς πύλης, καὶ τὴν ἀνάγκην ὡσαύτως, ἣν ἐπέβαλλον ὑπὲρ ἑαυτῶν τῇ εὐρωπαϊκῇ διπλωματίᾳ, ἐξήντλουν, οὐχὶ ἐξ ὅσων ἐκέκτηντο πλεονεκτημάτων ἰδίων εἰς πολιτικὸς ἀνδρας, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς, ὡς ἀναπτυχθησόμεθα κατόπι, τῆς μεγάλης ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἰδέας, ἀφ' ἧς οὐδέποτε ἀπεχωρίζοντο κατὰ παράδοσιν ἀλληλοδιάδοχον. Οὔτε διερμηνεῖς κοινοὶ, οὔτε ἡγεμόνες συνήθεις ὑπῆρξαν οὗτοι. Παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἡ διερμηνεία καὶ ἡ ἡγεμονεία ἐθρεῦοντο ὡς σκοπὸς προσωπικῆς ὑπεροχῆς καὶ ἀτομικοῦ συμφέροντος· παρὰ δὲ τοῖς Ὑψηλάνταις ἐθεωροῦντο ὡς μέσον ὑπηρεσίας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὡς βαθμὶς πρώτη πρὸς τὴν παρασκευὴν τῆς ἐλευθερώσεως τούτου. Οὐδόλως ἀρνούμεθα πολλῶν ἄλλων τῆς αὐτῆς τάξεως προσώπων τὸ ἀγαθοεργὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κοινοτήτων, τὸ πρόθυμον ὑπὲρ τῆς κοινῆς παιδείας καὶ τὸ εὐεργετικὸν πρὸς ἅπαντας· ἀλλ' οὐδένα εὐρίσκομεν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ὑψηλάντων παράλληλον ὡς πρὸς τὴν μεγάλην ἰδέαν καὶ τὴν ἐν πάσῃ πίστει καὶ αὐταπηνήσει διαδοχικὴν ἐργασίαν περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρί-

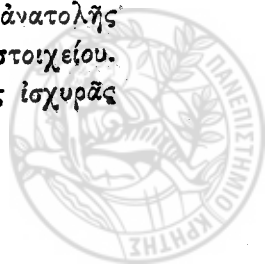




δος. Μόνη ἐκ τῶν Σούτσων ἐξαίρεσις ἐγένετο ἐπ' ἐσχάτων ὁ Μιχαὴλ Σούτσος, μὴ προηγηθεὶς μὲν, ἀλλὰ θυσιάσας ἐτοιμίως τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς ἑλληνικῆς σωτηρίας.

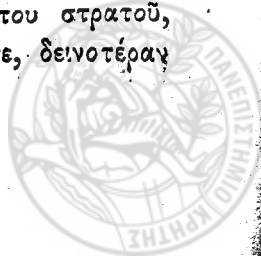
Τῆς μεγάλης ταύτης ἰδέας ὑπηρεταὶ συστηματικοί, ἀλλὰ καὶ τολμηροὶ πάντοτε, οἱ Ὑψηλάνται πρῶτον ἐσωτερικῶς ἐξετέλεσαν οὐσιῶδες ἔργον, τὸ τῆς ἐνώσεως τοῦ σλαβικοῦ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου διὰ τῆς μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως. Τὸν πολὺν καὶ ὀρθὸν νοῦν, ὡς καὶ τὰς γονιμωτέρας ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ συνεπείας τοῦ κατορθώματος αὐτοῦ, ὁμολογοῦσιν ἀντὶ παντὸς ἄλλου αἱ μεγάλαι καὶ διὰ τσαύτης ἐπιμονῆς καταβαλλόμεναι ἀπὸ τινος χρόνου ἀντίθετοι προσπάθειαι. Εἰ καὶ ἔχουσιν αὗται πρόσχημα τὴν ἰδίαν ἐθνικότητα καὶ τὸ δίκαιον τῆς χειροτονίας αὐτοχθόνων ἐν γένει ἐπισκόπων, ἀφορῶσιν ὅμως κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἀποχώρισιν τῶν Σλάβων ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κέντρου τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ καταργηθέντος πατριαρχείου τοῦ Ἰπεκίου καὶ Ὁχριδος· δι' ἄλλων δὲ λέξεων, τὴν καταστροφὴν τοῦ ὑψηλάντειου ἔργου, τείνουσαν, ἂν βέλη τις, καὶ εἰς τὸ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σλάβων σχίσμα. Μὴ οὐκ ἐθηρεύθη πρὸ ὀλίγου, ἢ τῷ 1852, καὶ ὑπὸ ἄλλῃ ἐποψίν τὸ αὐτὸ σχίσμα καὶ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἑλλήνων; Ἄλλ', ὡς οὐ κατωρθώθη τοῦτο ἠθικῶς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ μεθ' ὅλα τὰ γενόμενα, οὕτω πεποίθαμεν, ὅτι οὐδέποτε κατορθωθήσεται καὶ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Σλάβων καὶ μεθ' ὅλα τὰ γινόμενα.

Διὰ τὴν αὐτὴν περὶ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος ἰδέαν οἱ Ὑψηλάνται ἤνοιξαν πρῶτοι εἰς τὰς διπλωματικὰς τῆς Εὐρώπης σχέσεις τὰς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κεκλεισμένας θύρας τῆς Τουρκίας· συνεπῶς δ' εὐκολύνοντες ἐπὶ προσωπικοῖς πάντοτε κινδύνοις τὰ συμφέροντα ταύτης, ἐσχόπουν κυρίως, ἵνα ἀναδείξουσιν ἀρμοδίαν καὶ προτιμωτέραν τὴν ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ἀντικατάστασιν τοῦ τουρκικοῦ διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου. Μίαν ἔχοντες πρόθεσιν, τὴν ἐθνικὴν, κατὰ ἐξουσίας ἰσχυρὰς



τότε, και μεγίστην βλέποντες τὴν ἀνισότητά τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὀρθῶς ἐσκέφθησαν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ὑποστηρίξεως τῆς χριστιανικῆς διπλωματίας, καὶ κάλλιστα ἐπραξάν ὑποβαλόντες τὴν τουρκικὴν πύλην ὑπὸ συνθήκας πολιτικὰς καὶ ἐμπορικὰς μετὰ τῶν χριστιανικῶν κυβερνήσεων, ἀρξάμενοι ἀπὸ πρώτης τῆς Πρωσσίας. Τὸ πολιτικὸν τοῦτο μέτρον τῆς μὲν Τουρκίας κατέβαλλε τὴν ἀποκλειστικότητα, τὴν ὑπεροφίαν καὶ τὸ αὐθαδές, ῥινίζον τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἰσχύον· τὸν δὲ ἑλληνισμὸν ἐνίσχυεν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν Ὑψηλάντων καὶ ἀνήγαγεν εἰς περιωπὴν ἐπίζηλον, ὡς λαμβάνοντα τοῦντεῦθεν μέρος εἰς τὰ γενικώτερα καὶ ὑψηλότερα τῶν εὐρωπαϊκῶν ζητημάτων, καὶ ὡς μιγνύοντα μετ' αὐτῶν ἐκάστοτε τὰ ἴδιον περὶ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος ζήτημα. Ἰκανὸν δημοσιεύομεν μέρος ἐπισήμου ἀλληλογραφίας, δι' ἣν οὐδεὶς ἐκ τῶν διερμηνέων καὶ ἡγεμόνων Ἑλλήνων ἀμιλλᾶται ἄλλος, διότι οὐδεὶς παρὰ τοὺς Ὑψηλάντας τοιοῦτος ὑψωσεν ἑαυτὸν εἰς ἰδέας τόσῳ μεγάλας καὶ γενικὰς, οὐθ' ἐπομένως συνεδέθη μετὰ σχέσεων τόσῳ ὑψηλῶν καὶ δυσκόλως καταβαλλομένων· ἐκ δὲ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ἀποδείκνυται, ὅτι ἐν ὄλαις, ταῖς προτάσεσι καὶ σχεδίοις αὐτῶν οἱ Ὑψηλάνται ἓνα πάντοτε εἶχον νοῦν καὶ σημεῖον, τὸν περὶ ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ τὴν αὐτὴν ἰδέαν, καὶ ὅπως ἐξομαλύνωσι καὶ ἐσωτερικῶς τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν ταύτης ὁδὸν ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, ὑπέσκαπτον οὗτοι πολυτρόπως τὴν Τουρκίαν διὰ τῆς Τουρκίας, καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῆς κατεκερμάτιζον διὰ τῶν δυνάμεων τῆς ἰδίας. Παρὰ τὰς ἀνταρσίας δὲ, αἰτνῆτες πολυπληθεῖς κατεσπάρασσον τὰ σπλάγχνα ταύτης· παρὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς πολέμους, ἐν οἷς περιέπλεγον περιοδικῶς τὴν πύλην, εἰσηγήσαντο οἱ αὐτοὶ τῷ σουλτάνῳ Σελῆμ ὡς μόνον σωτήριον ἔργον, τὴν ἀπόλυτον συγκέντρωσιν ὅλων τῶν δυνάμεων διὰ τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ ἀτάκτου στρατοῦ, ἢ' ἐπενέγκωσιν οὕτως, ὡς καὶ ἐπήνεγκον τότε, δεινοτέρα τὴν πασάλυσιν τῆς Τουρκίας.



Ὡς ἀφετηρίαν δὲ κατάλληλον πρὸς τὴν βαθμιαίαν πραγματοποίησιν τοῦ περὶ πατρίδος ζητήματος ἐθεώρησαν, καὶ ὀρθῶς, τὴν ἐλληνικὴν Ἐπτάνησον, καὶ διὰ πολλῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰργάσθησαν ἐπιτηδειότητος ἅμα καὶ εἰλικρινείας. Ἀπαλλαγεῖσαν τῆς μὲν ἐνετικῆς κυριαρχίας παρὰ τῶν Γάλλων, τῆς δὲ γαλλικῆς κατοχῆς παρὰ τῆς συστάσης κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συμμαχίας, κατώρθωσαν μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις διπλωματικὰς, ἵνα ἀποσπάσωσι συνεπῶς ταύτην καὶ ἀπὸ τῶν ἀξιώσεων τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἐξαρτήσωσιν ὑπὸ ὄρους ἀπὸ τῆς προσωρινῆς προστασίας, τῆς Τουρκίας μὲν λόγῳ πολιτικῆς ὑπηρεσίας καὶ ὡς μὴ ἐπιφύθου, τῆς Ῥωσσίας δὲ λόγῳ τοῦ ὀμοθρήσκου καὶ ὡς μεμακρουμένης. Παρὰ τὸ αὐτόνομον καὶ αὐτοδιοίκητον τῆς Ἐπτανήσου ὑπὸ πολίτευμα δημοκρατικόν, οἱ ὅροι οὗτοι προσδιώριζον καὶ τὴν προσθήκην τῶν ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἀρχαίων ὀρίων τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἐλληνικοῦ κράτους, ὡς τῶν μᾶλλον ἀρμοδίων ὀρητηρίων διὰ τὸ μέλλον.

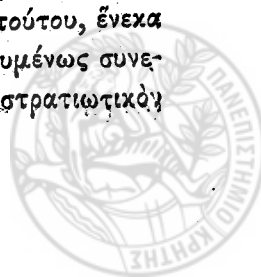
Ἄλλ' ἢ φορὰ τῶν πραγμάτων ἐπίσειν ἐπειτα τοὺς Ὑψηλάντας, ἵνα ζητήσωσιν ἀλλαχοῦ ὀρητηρίον κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ τοιοῦτον εἶδον τὴν Δακίαν καὶ Σερβίαν, ὅπου ἐν μὲν τῇ πρώτῃ παρεσκεύασαν ἱκανὸν στρατιωτικὸν σῶμα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὤθησαν καὶ ὑπεστήριξαν πάσῃ δυνάμει τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας· ἐν τῇ Δακίᾳ ἔτι κατέδειξαν οὗτοι τὴν μεγάλην διαφορὰν μεταξὺ κυβερνήσεως χριστιανικῆς, πεφωτισμένης καὶ ἐνόμου, καὶ κυβερνήσεως τουρκικῆς, ἀμαθοῦς καὶ αὐθαιρέτου· διὰ τῆς Σερβίας δὲ ἐκόλασαν τὰς ἀμφιβολίας καὶ τοὺς φόβους, καὶ δυνατὸν ὑπέδειξαν τὸν πόλεμον τῶν τυραννουμένων χριστιανικῶν λαῶν κατὰ τῶν τυραννούντων βαρβάρων. Πλατύτερος ἐνεργείας ἐπαναστατικῆς κύκλος ἀδύνατος ἦτο διὰ τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἀλλὰ καὶ ἐλπίδες μεγαλύτεραι ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχῆ κίνησιν μιᾶς ἐπαναστάσεως οὐδέποτε ἐπαρουσιάσθησαν πρὸ αὐτῆς, καθόσον οἱ Ὑψηλάνται οὐ μόνον ἐνήργουν ὡς ἐξουσία



καὶ διὰ κολοσσιαίων δαπανῶν παρεσκευάζοντο, ἀλλὰ καὶ συνεδέοντο, ὡς πρότερον μετὰ τοῦ ἀντιτουρκικοῦ πνεύματος τῆς Πρωσσίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, οὕτω καὶ ἤδη μετὰ τῶν ἀντιτουρκικῶν τάσεων τῆς Ῥωσσίας.

Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων, ὧν ἡ σχετικὴ λεπτομέρεια περιέχεται ἐν τῷ Κεφαλαίῳ Α' τοῦ παρόντος τόμου, πείθεται πᾶς τις περὶ τῆς πολλῆς ἀξίας τοῦ μέρους αὐτοῦ τῆς νέας ἑλληνικῆς ἱστορίας. Πεπλουτισμένον δι' ἐγγράφων ἐπισήμων πλείστου λόγου, ὑφούται τοῦτο ὑπεράνω πολλῶν ὁμοίου εἶδους διηγημάτων· καὶ καθαρῶν μὲν τῶν κοινῶν τύπων, ἀπέχον δὲ τῶν μικρολόγων μερικοτήτων, μεγάλην τῇ Ἑλλάδι περιποιεῖται τιμὴν, καθ' ὅσον ἀποδείκνυται, ὅτι, καὶ ὑπὸ τὸν τρομερὸν ὑποκειμένη ζυγὸν τοῦ ἀσιατικοῦ δεσποτισμοῦ, ἐγένενα αὕτη ἄνδρας μεγαλοφυίας καὶ εὐρωπαϊκῆς ὑπολήψεως, ἄνδρας ζητήσαντας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Τουρκίας τὴν ἐλάττωσιν τῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας, καὶ ἐν τῇ ὑποστηρίξει τῶν εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων τὴν ἐνότητα καὶ συνδρομὴν τῶν Χριστιανῶν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος.

Τοιαύτης ἐγένοντο ἀξιοὶ ἐξαιρετικῆς περιωπῆς οἱ Ὑψηλάνται, καὶ ταύτης κατὰ διαδοχὴν μακρὰν καὶ λίαν περιεργον· καθόσον ἀνεδείχθησαν ὁ μὲν Ἀλέξανδρος, γόνος τοῦ Ἰωάννου, ἀνώτερος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, γόνος τοῦ Ἀλεξάνδρου, μεγαλουργότερος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, γόνος τοῦ Κωνσταντίνου, πιστὸς τῷ 1821 ἐκτελεστῆς τῆς ὑπὲρ πατρίδος διαθήκης πατρὸς καὶ πάππου. Αὐτοὶ ἀνέθρεψαν ἠθικῶς τὸν Ῥήγαν Φεραῖον, καὶ παρεσκευάσαν εἰς τὸ στάδιον τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς ἔθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Αὐτοὶ ἀνέδειξαν τὸν ἑλληνικὸν νοῦν ὡς μίαν ἀνάγκην διὰ τὴν δύσιν, διότι αὐτοὺς ἐζήτησαν φίλους ἡ Πρωσσία πρῶτον, ἡ Αὐστρία ἔπειτα, ἡ Ἀγγλία κατόπιν, ἡ Ῥωσσία ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Ναπολέων, ἀποτυχῶν τούτου, ἕνεκα ὧν εἶχε κατακτητικῶν σχεδίων. Αὐτοὶ ὁμολογουμένως συνεσωμάτωσαν καὶ διωργάνωσαν δις ἑλληνικὸν στρατιωτικόν



σώμα κατὰ τῆς Τουρκίας. Αὐτοὶ ἐσχημάτισαν τὸν πρῶτον πυρῆνα ὀρθοδόξου βασιλείου ἐν Βλαχία, καὶ ὑπὲρ ὄλων τῶν ἔργων τούτων ἐπεβάρυνον μόνον τὸ ἴδιον αὐτῶν ταμεῖον. Αὐτοὶ, τέλος, προσωπικῶς ἔφερον τὴν περὶ τῶν ὄλων εὐθύνην ἐνώπιον τῶν τυράννων, οὐδ' ἀπεμακρύνθησαν πώποτε τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἑαυτῶν, εἰ καὶ εἶδον πεσούσας μὲν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ δημίου τὰς κεφαλὰς τοῦ Ἰωάννου καὶ Ἀλεξάνδρου, δημευθεῖσαν δὲ δις τὴν πλουσίαν αὐτῶν περιουσίαν. Ἡ δὲ διαφορὰ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἐπίσης ἀξιοτιμῶν Ἑλλήνων, ὅσοι εἰργάσθησαν περιοδικῶς διὰ ζήλου πολλοῦ καὶ τὸ θῆμα ἐγένοντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὑπάρχει μεγάλη καθότι ἐκεῖνοι μὲν ἐνήργησαν ὡς ἀτομικότης καὶ τοπικότης, οὗτοι δὲ ὡς ἐπισημότης καὶ γενικότης· ἐκεῖνοι ὡς διωκόμενοι οἱ πλεῖστοι ἢ κατατυραννόμενοι, καὶ οὗτοι ἐξ ἐναντίας τιμώμενοι καὶ ἡγεμονεύοντες· ἐκεῖνοι μὴ ἔχοντες ἀφ' ἑαυτῶν τὰ ὕλικὰ μέσα, καὶ οὗτοι δαπανῶντες ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ σκοποῦ τὸν ἴδιον αὐτῶν πλοῦτον· ἐκεῖνοι ἐπὶ τέλους ἄσχετοι μετὰ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου καὶ ἐν τῇ σμικρότητι ἑαυτῶν ζητοῦντες μεγάλα, οὗτοι δὲ συνδέοντες πάντοτε τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα μετὰ τῆς γενικῆς πολιτικῆς, συνοικειοῦντες πρὸς αὐτὸ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορας, καὶ ἐν τῷ εὐρυχώρῳ κύκλῳ τοιούτων ἰσχυρῶν σχέσεων περιλαμβάνοντες τὴν ἀδύνατον Ἑλλάδα, ὡς τὸ φυσικὸν μέλος τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. Ἀπέτυχον μὲν ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλακίς τοῦ μεγάλου σχεδίου ἑαυτῶν, ὡς ἀπέτυχον καὶ ἄλλων ὑπὸ ἄλλην ἐποψιν αἱ τοπικαὶ τοιοῦτου εἶδους ἐπιχειρήσεις· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγγέγραπτο, ὅπως, τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐξέληθ' ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῶν ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας φωνὴ ΕΓΕΡΘΗΤΕ! καὶ ἐπὶ τῇ φωνῇ ταύτῃ κροτήση χεῖρας τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν. Αὐτὰς γνωρίζων τὰς ἀληθείας ὁ πολὺς τὸν νοῦν, τὸν ἑλληνισμόν καὶ τὴν δικαιοσύνην Ἰωάννης Καποδίστριας, εἶπεν, ὡς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἀκολούθους κατὰ τὸ 1828 λόγους ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Πόρου καὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ

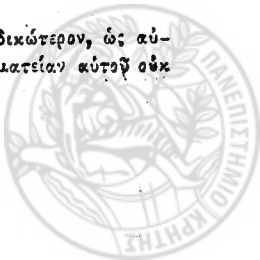


στρατοῦ, ὅτε συνίστα διορίσας στρατάρχην τούτου τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην: « Ἡ θέσις, ἣν κατέχω, ἀνήκεν εἰς » τὸν Ὑψηλάντην... »

Αὐτόπται οὐκ εἴμεθα τῆς πρώτης κατὰ τὴν Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν σκηνῆς τοῦ ἐθνικοῦ πολέμου, περὶ ἧς ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ Κεφαλαίου Β'. Μεθ' ὅσας δ' ἂν ἐκάμομεν ἐρεῦνας, οὐδ' ἔχνος εὐρομεν τοῦ ἀρχείου αὐτῆς, ἀπολεσθέντος ὄλου. Μόναί ἄρα, ἐκτός τινων ἐγγράφων διεσπαρμένων καὶ μονογραφιῶν χειρογράφων, σώζονται πηγαί, ὅσα διάφοροι ἐδημοσίευσαν, οἱ μὲν, ὡς ὁ Ρίζος, Δούκας (α) καὶ λοιποὶ, γενικώτερον, οἱ δὲ, ὡς ὁ Φωτεινὸς Πατρεὺς καὶ ἄλλοι, μερικώτερον (β). Οἱ γράψαντες μετ' αὐτοῦς, μικρὰς διαφορὰς φέρουσιν, οὐθ' ὡς πηγαί θεωροῦνται. Ἄλλ' ὅποια καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων ὑπάρχει ἢ ἀνωμαλία τῶν ἰδεῶν καὶ ἢ ἐπομένη σύγχυσις τῶν πραγμάτων, ὅτε ἔγραψαν, ἄλλος μὲν, ὡς ὁ Δούκας, ὑπὸ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν πρόθεσιν τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ὑπερασπίσεως· ἄλλος δὲ, ὡς ὁ Ρίζος, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ ἐπιπολάσαντος μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ὑψηλάντου πολιτικοῦ πνεύματος τῆς σχολῆς τῶν Πεισιῶν· ἄλλος δὲ, ὡς ὁ Πατρεὺς, ἐντελοῦς μὲν ἀναρμοδιότητος πρόσωπον δι' ἔργων τοιοῦτον, σκιαγράφησας δὲ, ὅπως ἔτυχε, τὰ κατὰ τὴν Βλαχίαν γεγονότα, ὡς εἶδε καὶ ἤκουσε ταῦτα. Ἐὰν δ' οὐχὶ παρὰ τῶν ἄλλων, ὡς μὴ ἐπηγγελμένων τὸν πολιτικόν, ἐδικαιούμεθα ὅμως, ὅπως ἀπαιτήσωμεν παρὰ τοῦ Ρίζου βαθύνοϊαν πολιτικὴν, ὀλιγωτέραν ἐπὶ τῶν προσβολῶν αὐτοῦ τόλμην καὶ κρίσεις ἐπὶ τῶν γεγονότων ἐξαγομένας ἐξ αὐτῶν τῶν περιστάσεων, αἵτινες προεκάλεσαν καὶ ἐπέβαλον ταῦτα. Ποιητικῆ ἀδεία δύναται τις

(α) Τοῦ Δούκα ἡ πραγματεία οὐκ ἐδημοσιεύθη ἰδιαιτέρως, διότι ἀγορασθεῖσα πρὸς τοῦ Θεοῦ Γόρδωνος ἀντὶ χιλίων ταλλήρων, συνεχωνεύθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ τούτου. Ἄλλ' ἡμεῖς πρότερον ἰδόντες αὐτὴν χειρόγραφον, ἐλάβομεν ἐν ἀντίγραφον.

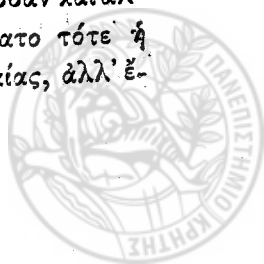
(β) Ἐγράφη καὶ ὁ Ἀθανάσιος Βόδηλος τὰ τῆς Μολδαυίας ἐιδικώτερον, ὡς αὐτόπτης τούτων, καθ' ἃ μνημονεύει ὁ Πατρεὺς· ἀλλὰ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ οὐκ εἶδόμεν ἔτι.



σχηματίζειν ἐξ ἐτοίμου στρατοῦς μεγάλους, καὶ αὐτοὺς ἀξιόμαχους μάλιστα, ρίπτων ὀπισθεν αὐτοῦ πέτρας, ὡς ὁ Δευκαλίων· ποιητικῇ ὡσαύτως ἀδεία δύναται τις πολέμιος καλπάζων διαβαίνειν ἐκάστοτε τὸν Ἴστρον ἄνευ ἀρμοδίου στρατοῦ καὶ στόλου, καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀσφαλείας ἐκ τῶν νώτων προχωρεῖν ἐν τυμπάνοις εὐήχοις μέχρι καὶ πέραν τοῦ Βυζαντίου. Καὶ ὁμως μεταξὺ ποιήσεως καὶ ἱστορίας, μεταξὺ σπουδαστηρίου ἀτομικοῦ καὶ πεδίου τοῦ Ἄρεως, ἡ διαφορὰ μεσολαμβάνει ἄπειρος. Ὁ δ' ἀληθὴς ἱστορικὸς ὑποχρεοῦται, ἔν' ἀκολουθῇ τὰ πράγματα, ὅπως διέτρεξαν, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ δοκοῦν δι' ἀφαιρέσεων καὶ ἐπιδείξεων ὀφείλει ἐπομένως, ἵνα μὴ κρίνῃ ἐπὶ φανταστικῶν, ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν πραγματικῶν βάσεων.

Διὰ ταῦτα ἐθεωρήσαμεν ὡς ἀπλοῦν ὕλικόν, πολλῆς χρῆζον καθάρσεως, πάνθ' ὅσα ἀνεγνώσαμεν ἐκ τῶν ἐκδοθέντων περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου· κατ' ἐκλογὴν δὲ συναρμολογήσαντες αὐτὸ, μεθ' ὧν ἰδίως εἶχομεν σημειώσεων καὶ ἐγγράφων, ἀδημοσιεύτων ἔτι, ἀπετελέσαμεν ἐν ὄλον, ἴδιον καὶ κατὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα. Ἐν πρωτοτύπῳ ὁμως παρουσιάζομεν τὰ γεγονότα ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Αὐστρίαν, συντάξαντες ταῦτα ἐκ τῶν διασωθέντων ἐγγράφων τῆς περιόδου αὐτῆς, ἐξ ὧν, γαλλιστὶ γεγραμμένων ἀπάντων, δημοσιεύομεν ἑλληνιστὶ τὰ οὐσιωδέστερα καὶ περιεργότερα.

Ἐπῆρχε κοινῶς παραδεδεγμένη ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης διήλθε τὸν Προῦθον προῶρως ὡς ἐκ τῆς συμβάσεως συλλήψεως τοῦ εἰς Σερβίαν ἀπεσταλμένου Ἀριστείδου Παπα. Καὶ ἀληθῶς, περιπτώσις τοιαύτη βεβαιοῦσα πλέον τοῖς Τούρκοις ὄλον τὸ μυστήριον τῆς ὑπενεργουμένης καὶ προσεχοῦς μάλιστα ἐπαναστάσεως, δι' ὧν ὁ Ἀριστείδης ἔφερεν ἐγγράφων πρὸς τὸν Μιλόσχην, ἐνοχοποιεῖ ἐπ' αὐτοφῶρῳ τὸν μὲν Ὑψηλάντην πρὸς τὴν ῥωσικὴν, τὸν δὲ Ὀλύμπιον, Σάββαν καὶ ἄλλους πρὸς τὴν τουργικὴν κυβέρνησιν. Τί ἡδύνατο τότε ἡ ῥωσικὴ κυβέρνησις οὐ μόνον ἀπέναντι τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ἔ-



τι μᾶλλον ἀπέναντι τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, εἰ μὴ ἄλλως ἀπεδέχεται παρρησίᾳ τὴν εὐθύνην διὰ τῆς κηρύξεως ἑνὸς πολέμου; Ἄλλὰ τὸ τοιοῦτον ἀδύνατον ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, καὶ εἶπετο ἀναπόφευκτος ἡ ἐξαφάνισις τῶν περὶ ἐπαναστάσεως ἐλπίδων διὰ τῆς ἐξορίας τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Σιβηρίαν.

Μὴ ἔχοντες ἄλλας πληροφορίας συστηματικᾶς, ἠκολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς τῇ κοινῇ ἰδέᾳ ἐπὶ τοῦ προκειμένου μέρους. Ἄλλ' ἔπειτα ἰδόντες τὴν ἀπὸ 2 μαρτίου καὶ ἐκ τοῦ Τίργουλφορμὸς ἐπιστολὴν τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὸν Ξάνθον, κατὰ πρῶτον γνωστοποιοῦντα αὐτῷ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀριστείδου Παπαῖ, ἐγνώρισamen, εἰς ὅποιον περιεπίπτομεν λάθος, ἀποδίδοντες τὴν ἀπὸ 22 φεβρουαρίου προηγηθεῖσαν ἐξοδὸν τοῦ Ὑψηλάντου εἰς αἰτίαν μεθυστέραν. Ἦναγκάσθημεν δ' οὕτως, ἵνα ἀνασυντάξωμεν ἰκανὸν μέρος, καὶ ἄλλα πολλὰ σχετικὰ συμμορφώσωμεν πρὸς τὴν βάσιν τῆς συστηματικῆς καὶ ἀδιαφιλονεικήτου καθισταμένης πληροφορίας τοῦ Ὑψηλάντου. Ἰδοὺ ἀπόδειξις νέα τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης καὶ τῆς οὐσιώδους διὰ τὴν ἱστορίαν χρησιμότητος τῶν ἀλληλογραφῶν, ὡς ἐξηγήθημεν ἐν τοῖς Προλεγόμενοις τοῦ τόμου Α'. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ὑψηλάντου (α).

Ἐν γένει ἡ ἐκστρατεία αὐτοῦ ὑπελήφθη καὶ στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς ὀλίγης προσοχῆς καὶ μελέτης ἀξία, ὡς ἐθεωρήθη τοιοῦτος καὶ ὁ νέος πόλεμος τοῦ Σουλίου. Οὐδένα εἶδομεν σπουδαιολογήσαντα ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς, καὶ ὄλους ἐνασχοληθέντας ὡσεπιπολὺ περὶ τὰ προσωπικὰ ζητήματα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐκπλήσσει ἡμᾶς τόσῳ μᾶλλον, ὅσαυ πρόκειται περὶ ἔργου καὶ συνεπειῶν, εἰς ἃς ὀφείλεται οὐχὶ ἀπλῶς βοήθεια μικρὰ ἢ μεγάλη, ἀλλ' αὐτὴ τοῦ πολέμου τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος ἢ ἐπιτυχία κατὰ τὸ πρῶτον καὶ μόνον δύσκολον ἔτος.

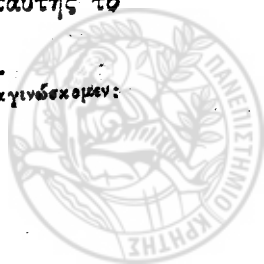
(α) Ὁρα ἐν τῷ τόμ. Α' σελ. 33, σημ. γ'.





Καὶ στρατιωτικῶς μὲν, ὡς ἐν ἐκ τῶν δύο θεωρητέον τὸ κατὰ τὴν Μολδαυοβλαχίαν κίνημα τοῦ Ὑψηλάντου, ἢ ὡς ἀντιπερισπασμὸν ἐκ προθέσεως, ἢ ὡς πρώτην ἀρχὴν διὰ τὰ πρόσω. Ἐὰν παραδεχθῶμεν τὸ πρῶτον, ὠμολόγηται ἡ πλήρης αὐτοῦ ἐπιτυχία, καθ' ἃς ἰδίως φέρομεν ἀναπτύξεις ἐν τῷ κειμένῳ· ἐὰν τὸ δεύτερον, τίνα ἡδυνάμεθα ἔχειν ἀπαιτήσιν περὶ μεγάλων πραγμάτων, δίκαιοι ὄντες; Ὅπου ὁ τόπος ἀρνεῖται, τί δύναται εἰς στρατὸς, καὶ ξένος μάλιστα, μίγμα ὦν ἑτερογενέστατον, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ὄλων στερούμενος τῶν προσόντων τῆς δυνατῆς τάξεως καὶ πειθαρχίας; Ἐὰν ὁ πόλεμος τοῦ Ὑψηλάντου, διὰ μὲν τὴν Ἑλλάδα ὦν μία ἀνάγκη, διὰ δὲ τὴν Μολδαυοβλαχίαν ἐν βάρους, ἠνείχετο ὀπωσδήποτε ὑπὸ τοῦ τόπου· ἐὰν ὅλοι οἱ ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην ἐδείκνυντο πιστοὶ καὶ γενναῖοι, ὡς ὁ ἱερὸς λόχος, ὡς ὁ Μακεδὼν Ὀλύμπιος καὶ ὁ Εὐρυτὰν Ἀθανάσιος μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς· ἐὰν τελευταῖον μὴ εἰσεχώρει τὸ μίasma τῆς ἐσωτερικῆς προδοσίας τοῦ Σάββα καὶ Βλαδιμηρέσκου· τότε μόνον, ἀφίνοντες ὀπισθεν πάντα τ' ἄλλα, καὶ τὴν ἀρνητικὴν διαγωγὴν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας, καὶ τὴν πολιτικὴν ἀποκήρυξιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, καὶ τοὺς βεβιασμένους κεραυνοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅλας τὰς πολυειδεῖς ἐλλείψεις, ἐδικαιούμεθα κατὰ τίνα λόγον, ὅπως ἀπαιτήσωμεν καὶ διάβασιν Ἰστρου καὶ θριαμβευτικὰς πορείας μέχρι τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλως, καὶ ὑπ' ὄψιν λαμβανομένου τοῦ μεγάλου ἀντιπερισπασμοῦ τῶν Τούρκων ἐκ τοῦ ὑψηλάντειου κινήματος, καὶ τῆς ἰσχυρᾶς βοήθειας τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς πολιτορκίας τοῦ Ἀληπάσσα, ἠλπίζετό ποτε ἐπιτυχία τις καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐὰν ὁ πόλεμος αὐτῆς ἦτο πόλεμος τῶν ἀρχηγῶν, καὶ οὐχὶ τοῦ τόπου; ἐὰν μὴ παρεδέχετο ἡ περὶ τούτου οὐδετερότης ἐν τῇ Λουβιάνῃ; ἐὰν ὑπῆρχον καὶ ἐν αὐτῇ Οὐδρίσκοι, Σάββαι καὶ Βλαδιμηρέσκοι; ἐὰν ἐπλεόναζε καὶ ἐν τῷ στρατῷ ταύτης τὸ ἑτερογενὲς στοιχεῖον (α) ;

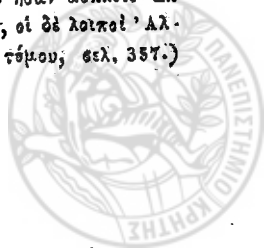
(α) Ἐν τινι ἡμερολογίῳ αὐτέππου τῶν κατὰ τὴν Βλαχίαν ἀναγινώσκωμεν:



Ἀγαπῶσί τινες, ἐπιδείξεως μᾶλλον ἢ ὀρθοῦ συλλογισμοῦ καὶ πεποιθήσεως χάριν, τὰς μομφὰς, μόνον ἐκλαμβάνοντες ταύτας ὄρον ἀμεροληψίας, ἐμβριθείας ἱστορικής, ὕψους πολιτικοῦ πνεύματος καὶ κοινῆς ἐπιδοκιμασίας. Οἱ τοιοῦτοι, ἀπατῶντες ἑαυτοὺς πρῶτοι, εἰμὴ ἐθελοκαχοῦσι, νομίζουσιν, ὅτι καὶ τῶν προσόντων τοῦ ἱστορικοῦ ἔλλειπεις καὶ μεροληπταὶ κριθῆσονται, ἐὰν μὴ ᾧσι φειδωλοὶ μὲν πρὸς τοὺς ἐπαίνους, καὶ τούτους ἐπὶ τὸ σπανιώτερον, ἔστω καὶ περὶ πράξεων ἀξίων μεγάλων ἐπαίνων, θαυσιεῖς δὲ πρὸς τὰς κατηγορίας, καὶ ταύτας ἐπὶ τὸ συνεχέστερον, ἔστω καὶ ἐπὶ ψευδῶν βάσεων στηριζομένας, ἢ ἀφορώσας περιστάσεις οὐδεμιᾶς κυρίως ἐπιβροῆς καὶ σημασίας.

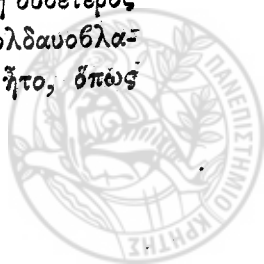
Ἄλλ' οὐδεμίαν ἡμεῖς ἔχοντες οἴσιν, καὶ πολλῶν ὀλιγώτερον τὴν πρόθεσιν ἤδη, ὅπως διδάξωμεν ἄλλους τὸ «πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν, αὐτοὶ ἐλλείψει βρῦοντες», ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ προκείμενον, θεωροῦντες τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντου πολλῆς ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἐποψίν προσοχῆς καὶ μελέτης ἴδιον ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀποτελέσματος, ὅπερ ἐπήνεγκε διὰ τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας. Ὅλα τὰ διατρέξαντα, ἀφ' ὅτου διήλθε τὸν Ἰέρασον ποταμὸν (τὸν Προῦθον,) καὶ ὄλαι αἱ κατ' αὐτοῦ νίκαι τῶν Τούρκων οὐδὲν λογίζονται ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Κατὰ τί, ἐρωτῶμεν, ὠφελήθη ὁ σουλτάνος, νικήσας τὸν Ὑψηλάντην; Εἶδομεν, ὅτι τότε μόνον ἠδυνήθη οὗτος τὴν ἀποστολὴν δυνάμεων ἰσχυρῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅτε οὐκ εἶχε πλέον πολέμους ἐν τῇ Βλαχομολδαυίᾳ. Ἄλλ' ἂν μὴ εἶχεν ἐκεῖ τοιούτους, εἶχεν ἄρα καὶ κατὰ τῆς Ἑλλάδος βοηθὸν πλέον τὸν χρόνον; Πολεμοῦντος τοῦ Ὑψηλάντου ἐν τοῖς ἀρκτικοῖς ὄρεισι τὴν Τουρκίαν, ἢ ἐπανάστασις τῶν μεσημβρινῶν ἀκρῶν

\*Περὶ τὸ μέσον τῆς αὐτάσε (ἐν Τυρκοβίστω) διατριβῆς μας ὁ στρατὸς νυξήθη, καὶ εἶσαν οἱ πάντες 6500 στρατιῶται σχεδόν, ἐξ ὧν τὸ ἐν τέταρτον ἦσαν ἄοπλοι. Ἐκ τῶν αὐτῶν 6500 μόνον 2000 περίπου ἦσαν καθ' αὐτὸ Ἕλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ Ἄλγεανσιρεθὸςβούλγαροι. («Ὅρα ἐν τῇ παραρτήματι τοῦ παρόντος τόμου, σελ. 357.»)



αὐτῆς ἐδράξατο τοῦ ἀρμοδίου καιροῦ, ὅπως ἀποκλείσῃ τὰ φρούρια, κυριεύσῃ ἐξ αὐτῶν τὴν Ἐπίδαυρον Λιμηρᾶν καὶ Πύλον κατὰ γῆν, θριαμβεύσῃ δὲ ἐν τῇ Ἐρισσῷ καὶ σώσῃ τὴν Σάμον κατὰ θάλασσαν· ἔνεκα δὲ τούτων τῶν προηγουμένων ἡ αὐτὴ ἐπανάστασις θαρρήσασα, γυμνασθεῖσα ὅπως ὅποτε καὶ ἱκανῶς ῥωμαλέα γενομένη, ὑπισχνεῖτο, καίτοι καταστραφέντος τοῦ Ὑψηλάντου, τὴν νίκην κατὰ τοῦ Βευράμ πασσᾶ ἐν τοῖς Βασιλικοῖς τῆς Στερεᾶς, τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπόλεως ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ τὴν διπλὴν ἀποτυχίαν, τῶν μὲν Κιοσῆ Μεχμέτ πασσᾶ καὶ Ὁμέρ Βρυώνου ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, τοῦ δὲ ναυάρχου Καρᾶ-Ἀλῆ πρὸ τῶν παραλίων τῆς Ἀχαΐας. Κατὰ τὴν ἄρα, ἐπαναλαμβάνομεν, ὠφελήσῃ ὁ σουλτάνος, καταστρέψας μὲν τὸ μέρος, ὅπερ ἦν ὁ Ὑψηλάντης, ἀπολέσας δὲ τὸ ὄλον, ὅπερ ἦν ἡ Ἑλλάς; Ἡπατήρῃ ἀληθῶς, ἐκλαβὼν ἰσχυρώτερον τὸ μέρος, καθ' οὗ ἐπεδόθη πάσαις δυνάμεσι, καὶ ὡς δευτέρου λόγου ἴδιον τὸ ὄλον, ἐλπίσας συνεπῆ καὶ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ διὰ τῆς τοῦ μέρους. Ἀλλὰ τί ἠπάτησε τοῦτον κυρίως; Ἐν ὄνομα καὶ μία τόλμη, ὁ Ὑψηλάντης. Ἴδου ἡ ἀληθὴς ἐπιποψίς τοῦ στρατιωτικοῦ κινήματος τοῦ Ὑψηλάντου, καὶ οὐχὶ αἱ παρεμπροσθεῖσαι ἀθλιότητες παντὸς εἶδους, εἰς ἃς μόνας προσηλώθησαν καὶ περιωρίσθησαν ὁ ἐγωϊσμός καὶ τὰ πάθη, ὅπως ἐξαντλήσωσι μομφὰς ἐπὶ μομφῶν καὶ δημοκοπήσωσι.

Καὶ ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ὡσαύτως ἐποψίν θεωροῦμεν τὸ κίνημα αὐτὸ μεγάλης βαρύτητος καὶ σπουδαίας ἐρέυνης ἀξίον ὡς πρὸς τὴν τύχην τῆς Ἑλλάδος· διότι, ἐὰν στρατιωτικῶς ἀντιπεριέσπασε τὰς δυνάμεις τῆς Τουρκίας, καὶ πολιτικῶς οὐχ ἤττον προδιέθεσε, μᾶλλον δὲ προηγγυήθη, ὑπὲρ τοῦ πολέμου τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος τὴν οὐδετερότητα τῶν Δυγᾶμεων. Γνωστὸν, ὅτι ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεὰ καὶ τὸ Αἰγαῖον ἐκινήθησαν μετὰ ἓνα μῆνα τοῦ κινήματος τοῦ Ὑψηλάντου. Ὅταν δ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐκηρύχθη οὐδέτερος ὡς πρὸς τὰς προλαβούσας ταραχὰς κατὰ τὴν Μολδαυοβλαχίαν, ὅπερ ἤθελον οἱ σύμμαχοι τούτου· συνεπὲς ἦτο, ὅπως



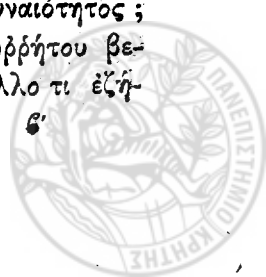
παραδεχθῶσι καὶ οὗτοι ἐκόντες ἄκοντες τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς οὐδετερότητος ὡς πρὸς τὰς ἐπελθούσας ταραχὰς τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἐπεθύμει ὁ Ἀλέξανδρος. Οὕτως, εἰ μὴ ἐλάμβανεν ὑπαρξιν προηγούμενον τοιοῦτον, κινουμένου ἄνωθεν τοῦ Ὑψηλάντου, ἠλπίζετο ἄρα δυνατὴ ἡ περὶ τοῦ πολέμου τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος οὐδετερότης, καθ' ὃν χρόνον συνέβη πᾶν τὸ ἐναντίον ὡς πρὸς τὰς ταραχὰς τῆς Ἰταλίας ;

Συγχεχώρηται, νομίζομεν, παρατήρησις τις ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καίτοι ὀλίγη πικρὰ, ἀφορῶσα τοὺς πρὸ ἡμῶν γράψαντας περὶ τοῦ κινήματος τοῦ Ὑψηλάντου. Πῶς, ἐρωτῶμεν; διεξήλθον οὗτοι ἐπιπολαίως τὸ τε διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, δι' οὗ ἀπεκηρύσσεται ὁ Ὑψηλάντης ὡς Ῥώσσοσ στρατήγος, καὶ τὸ κίνημα αὐτοῦ ὡς μίᾳ μερικότης ; Πῶς διεξήλθον δι' ὁμοίας ἐπιπολαιότητος τὴν συνεπείᾳ τοῦ διατάγματος τούτου γενομένην διακοίνωσιν τοῦ Καποδιστρίου, οὐδὲ ποσῶς ἐμελέτησαν τὸ πνεῦμα καὶ αὐτὸ τὸ γράμμα τῶν πράξεων αὐτῶν, ἀλλ' ἔλαβον ἀμφοτέρας εἰς χεῖρας ὡς ὕλην ἐπίσημον Ἱερεμιάδων περὶ τοῦ ἔθνους, προπηλακισμῶν δὲ κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου ; Καὶ ἡ ἀπορία ἡμῶν αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον δικαιούται καὶ πλεονάζει, ἐφ' ὅσον ἔλαβον χώραν καὶ πράξεις ἐπίσημοι, περὶ ὧν οὐδεμία γίνεται μνεῖα παρὰ τούτων. Ἠγνόουν ἄρα αὐτὰς, ἢ ἐκ προθέσεώς τινες παρεσιώπησαν, ἵνα δολοφνήσωσι τὸν Ὑψηλάντην ἠθικῶς, ἀφ' οὗ οἱ Τοῦρκοι οὐκ ἠδυνήθησαν τὴν δολοφονίαν τούτου σωματικῶς ; Εἴτε τὸ πρῶτον, εἴτε τὸ δεῦτερον ἀληθεύει, οὐδαμῶς ἀπαλλάσσονται οὗτοι τῆς βαρυτέρας εὐθύνης, προκειμένου λόγου περὶ δικαιοσύνης ὀφειλομένης πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἐξάίρετον ζῆλον τοῦ Ὑψηλάντου. Ὅσων δ' ἂν λέγωμεν ἐν τῷ Κεφαλαίῳ Ε' περὶ τῶν σωτηριῶν ἀρχῶν, ἃς ἔθετον ἐκ προκαταβολῆς τὸ διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ διακοίνωσις τοῦ Καποδιστρίου, περιττὴν κρίνομεν τὴν ἐνταῦθα παλιλογίαν, καὶ διὰ τοῦτο προχωροῦ-

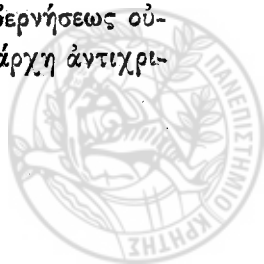
μεν, ὀλίγα ἀναφέροντες περὶ τῆς εἰσόδου τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα, ὅτι μετὰ τὴν μάχην τοῦ Δραγασανίου ἐζήτησε καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἄσυλον εἰς τὴν αὐστριακὴν χώραν· ὅτι ἡ Αὐστρία θεωρήσασα τοῦτον πολιτικὸν αἰχμάλωτον ἔρριψεν ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις· καὶ ὅτι, εἰ μὴ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς Τούρκοις, ὡς ἄλλοτε τὸν Ῥήγγαν Φεραῖον, κατὰ τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Τουρκίας συνθήκας; ἔπραξε τοῦτο λόγῳ γενναιότητος καὶ φιλάνθρωπίας. Τοιαύτης ἰδέας σφαλερᾶς ἢ ἐπικράτησις οὐδόλως παράδοξος φαίνεται, ὅτε ἐκαλύπτετο ἡ ἀλήθεια ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ ἀπορρήτου. Καὶ ἕως μὲν ἐξῆ ὁ Ὑψηλάντης κατακρατούμενος παρὰ τῶν Αὐστριακῶν, οὔτε ἠδύνατο τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀληθείας ταύτης, οὔτε, καὶ ἂν ἠδύνατο, ὠφελεῖτο ἐξ αὐτῆς, ὑπ' ὄψιν ἔχων χειρὸν τῆς τύχης ἑαυτοῦ τὸ μέλλον· ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου, οὐδεὶς, εἰ καὶ παρήλθον ἄχρι τοῦδε τριάκοντα δύο ἔτη, ἔκαμε χρῆσιν δημοσίαν ταύτης, ἵνα σώσῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Καὶ ἀληθῶς, τίς δεινότερα δι' ἓνα ἀρχηγὸν ἐπαναστάσεως ἐθνικῆς παρὰ τὴν κατηγορίαν ἐπὶ φιλοζωΐα; Πολλὰ μὲν ἠκούσαμεν παρὰ διαφόρων: «Ὁ Ὑψηλάντης ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ θάνατον ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ, εἰς ἣν περιήλθε, καὶ ὄχι σωτηρίαν». Αἱ πικραὶ αὗται λέξεις προδίδουσι μὲν παχυλοτάτην ἀγνοίαν τῶν γενομένων, ἀδικοῦσιν ὅμως οὐ μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ Ὑψηλάντου, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἔθνους, θυσιαζομένης τῆς μὲν ἀληθείας ὑπὲρ τῆς χαμερπεστέρας καὶ δολιωτέρας ἀπάτης, τῆς δὲ ἀθωότητος ὑπὲρ τῆς συστηματικῆς κακεντρεχείας. Καὶ πιθανολογεῖται καὶ ἡ περὶ φιλοζωΐας μομφὴ εἰς ἄνδρα, ὅστις ἀνετράφη στρατιωτικῶς, ὑπὸ τὰς σημαίας δὲ τῶν τακτικῶν στρατῶν ἄλλου κράτους περιεφρόνησεν ὀλίγῳ πρὶν τὸν θάνατον ἐν τοῖς πεδίοις τῆς Λειψίας καὶ ἠκρωτηριάσθη τὴν δεξιὰν χεῖρα ἕνεκα σταθερότητος καὶ γενναιότητος;

Ἄλλ' ἤδη αἶροντες ἡμεῖς τὸν πέπλον τοῦ ἀπορρήτου βεβαιουμέν, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης οὔτε ἄσυλον, οὔτε ἄλλο τι ἐζή-

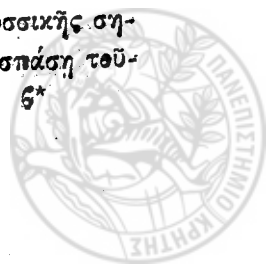


τησε δι' ἑαυτὸν, καίτοι κυριεύμενος ὑπὸ ἄκρας ἀμηχανίας καὶ ἀπελπισίας, ἀλλ' ἐδέχθη τὴν ἐπισήμως αὐτῷ παρὰ τῶν Αὐστριακῶν προταθεῖσαν ἀπ' εὐθείας διέλευσιν διὰ τὸ Ἀμβούργον καὶ τὴν ἐκεῖθεν μετάβασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ εἰς τὸν νέον κόσμον· τὸ δὲ αὐστριακὸν διαβατήριον, δι' οὗ ἐφωδιάσθη, σώζεται εὐτυχῶς ἐν πρωτοτύπῳ μεθ' ὄλων τῶν υπογραφῶν καὶ τῆς σφραγίδος, καὶ δημοσιεύεται παρ' ἡμῶν μετ' ἀπεφρασμένον. Ἀναντιρρήτως ἠπατήθη· πλὴν ἐδικαιούτο ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη δυσπιστία εἰς ὑπόσχεσιν κυβερνητικὴν δοθεῖσαν ἐν λόγῳ τιμῆς, ὑποστηριχθεῖσαν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ βεβαιωθεῖσαν διὰ τακτικῆς ἐπισήμου πράξεως; Ἀναφερόμεν ἐν τῷ κειμένῳ τὴν ἀπόφασιν, ἣν ὁ Ὑψηλάντης ἔλαβεν, ἐκλείψασαν ἰδῶν πᾶσαν ἐλπίδα διαμονῆς περαιτέρω ἐν Βλαχία μετὰ τὴν φανεράν προδοσίαν τοῦ Σάββα, τὴν ἀτυχίαν ἐν τῷ Δραγασανίῳ καὶ τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν καὶ διάλυσιν τοῦ στρατοῦ· ἀλλὰ μόνος ὁ περὶ πατρίδος κυριεύων διακαῆς πόθος καὶ μόνῃ ἢ παρουσιασθεῖσα ἐλπίς τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ ἐκ τοῦ Ἀμβούργου ταχύτερον, ἢ ἐκ τῆς Ἀμερικῆς ὀλίγῳ βραδύτερον, ἐπίεσαν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦτον, ἵνα πιστεῦσῃ ἀδιστακτικῶς, ἂν οὐχὶ εἰς λόγους τιμῆς καὶ εἰς ἐπισήμους πράξεις κυβερνήσεως, ἐγνωσμένης ἐκ τῶν προτέρων, πρὸ πάντων ὅμως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐπομένως εἰς τὰς παρ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ληφθεῖσας ἀποφάσεις ἐν Λουβιάνῃ, τοιαύτης τινὸς περιστάσεως παρουσιαζομένης. Ἀπεδείχθη μὲν ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι ἡ Αὐστρία ἐδαπάνησε δωρεὰν τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου· ἀλλ' ἤτό ποτε πιθανὴ ἢ δολία πρὸς ἀπάτην εἰσαγωγὴ καὶ ὁ ἐμπαιγμὸς τοῦ ὀνόματος ἐνὸς αὐτοκράτορος, καὶ τούτου συμμάχου καὶ σωτῆρος τῆς Αὐστρίας; Ἐμελλεν ὅμως, ἵνα προσεπιβεβαιωθῇ, ὅτι παρὰ τῇ ἐπιβούλῳ τακτικῇ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως οὐδὲν οὐδέποτε θεωρεῖται ἀθέμιτον, καὶ ὅσα ἂν ὑπάρχῃ ἀντιχρι-



στιανικόν, ἀνήθικον, δόλιον, χαμερπές, ἀναιδές και ἀπάνθρωπον. Πάσης δὲ ἄλλης περιστάσεως ἐξαιρουμένης, ἐπικυροῦσι τὴν τοιαύτην συστηματικὴν διαγωγὴν ταύτης πράξεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπίσημοι και τὸ ἐπὶ ἐπταετίαν ὄλην ἀληθές μαρτύριον τοῦ Ἐψηλάντου, ὅπερ, ἀγνωστον ἄχρι τοῦδε ὄν ἐν ταῖς κυριωτέραις λεπτομερείαις, ἐκτιθέμεθα διὰ τῶν Κεφαλαίων Η' και Γ' ἐκ πηγῶν ἀδιαφιλονεικῆτων.

Σιωπῶσα τὴν ἀπάτην, δι' ἧς ἐσαγήνευσε τὸν Ἐψηλάντην, και καλύπτουσα μίαν αὐθαιρεσίαν καχοῦργον, ἡ Αὐστρία ἀπέδωκεν εἰς λόγους νομικοὺς τὴν φυλάκισιν αὐτοῦ, ὀχυρωθεῖσα ὅπισθεν τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συνθηκῶν· και, ἐπειδὴ αἱ συνθῆκαι ἐπιβάλλουσι ὑποχρεωτικὴν τὴν ἀμοιβαίαν παράδοσιν τῶν ταραχοποιῶν και προσφύγων, ἀπέδωκεν αὐτὴ εἰς τὴν γενναιότητα και τὴν φιλανθρωπίαν ἑαυτῆς τὴν μὴ παράδοσιν τούτου. Ψεῦδος τὸ ἐν, και ὑπόκρισις ἐξ ἀδυναμίας τὸ ἄλλο. Ἐν ᾧ αἱ συνθῆκαι ἀφορῶσι μόνους τοὺς ὑπηκόους τῶν συμβαλλομένων δυνάμεων, ποῦ εὔρεν ἡ Αὐστρία ὑπήκοον τουρκικὸν τὸν Ἐψηλάντην; Ἡ ἡγνόμε αὐτὸν ἀνήκοντα πρὸ χρόνων πολλῶν ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς τάξεσι τῆς Ῥωσσίας, ὑπὸ τὴν ιδιότητα δὲ ταύτην αὐτὸν μὲν προστατευθέντα πρὸ ὀλίγου παρὰ τοῦ Ῥωστικοῦ πρεσβεῖου ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὴν δὲ Τουρκίαν ὑπόκύψασαν εἰς τὴν περὶ ἀποζημιώσεως ἀπαίτησιν τούτου; Ἀπεζημιώσέ ποτε ὁ Τούρκος βασιῶν δημοθέντα; ἼΑρα, ἐὰν μὴ ἡ Αὐστρία παρέδωκε τοῖς Τούρκοις τὸν Ἐψηλάντην, ἀνεστάλη ὡς ὑπάρχουσα ἐν γνώσει ὄλων αὐτῶν δι' ὃν λόγον, ὅτε ἔρριψε τοῦτον ἐν τοῖς δεσμοτηρίοις, ἀπετάθη πρὸς τὴν Ῥωστικὴν κυβέρνησιν, ζητήσασά τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς τύχης τοῦ δεσμώτου. Ὁ ὑπουργὸς Καποδίστριας τότε ἐγγνωμοδότησεν ἐν Πετροῦπόλει, και ἐπέμεινε μάλιστα λόγῳ τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος και τῆς ὑπολήψεως τῆς Ῥωσσίας, ὅπως μετενεχθῆ αὐτός εἰς τὴν Ῥωσσίαν και δικασθῆ ὡς λειποτάκτης τῆς Ῥωσσικῆς σημαίας. Ὁ Καποδίστριας κυρίως διανοεῖτο, ἵν' ἀποσπάσῃ τοῦ-



τον ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς Αὐστρίας· ἀπέτυχεν ὁμως, προτιμήσαντος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ ἐν τῇ Αὐστρίᾳ πρὸς ἀποφυγὴν νέων διπλωματικῶν παρεξηγήσεων καὶ ἐπιθέσεων.

Ἄλλ', ἂν ἠδίκησεν ἀφ' ἐνὸς τὴν Ἑλλάδα, κατακρατήσασα δολίως καὶ ἀβαιρέτως τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς, ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ὠφέλησεν ἀφ' ἑτέρου, ἐπισφραγίσασα καὶ ἐκ νέου τὴν κοινὴν περὶ ἑαυτῆς γνώμην ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων, ὧν τὴν ἀπέχθειαν «οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψει»· ὠφέλησε δ' ἐπὶ τούτοις, ὡς γενομένη ἡ αἰτία, ἵνα μὴ ἀφήσῃ ὁ Ὑψηλάντης ἐπὶ τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῷ σκότει καὶ τῇ ἀγνοίᾳ ἀπόρρητά τινα, φωτίζοντα τὴν ἱστορίαν καὶ ἀσφαλίζοντα τὴν ὑπόληψιν τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, καθ' ὅσων διάφοροι καὶ εἶπον καὶ ἔγραψαν δωρεὰν καὶ πρότερον καὶ τελευταῖον περὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐννοοῦμεν ἐνταῦθα τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον ἔχθεισιν τοῦ Ὑψηλάντου ἐκ τῆς Βιέννης, καὶ κατὰ πᾶσαν περίστασιν ἐν τῷ μέλλοντι δυνάμεθα, ἐὰν προκύψῃ ἀμφιβολία τις, τὴν δημοσίευσιν καὶ τοῦ γαλλικοῦ πρωτοτύπου ταύτης. Τὸ αὐτὸ ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει προτιθέμεθα καὶ διὰ πᾶν ἄλλο ἔγγραφο, γαλλιστὶ πρωτοτύπως συνταχθὲν, ἐκ τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς Κεφαλαίοις Α' καὶ Γ'.

Διὰ τοῦ Κεφαλαίου Β' ἀναφέρομεν τὴν ἐκ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ὑψηλάντου ἠθικὴν μέχρις ἀπελπισίας κατάστασιν τοῦ σουλτάνου Μαχμουτ καὶ τῶν Τούρκων ἐν γένει, τὰ ληφθέντα ἀμέσως καὶ διὰ πάσης δραστηριότητος πολεμικὰ μέτρα, ἀμυντικά τε καὶ ἐπιθετικά, ὡς καὶ τὰς ἀρξαμένας συλλήψεις καὶ σφαγὰς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει πρὸ πάντων. Ἐνας ἐπὶ τοῦ 1769 Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, διερμηνεύων παρὰ τῇ πύλῃ ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Ἀπδούλ Χαμίτ Α', οὐδετέρωσε τὸ περὶ γενικῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων διάταγμα, ἐκδοθὲν τότε συνε-

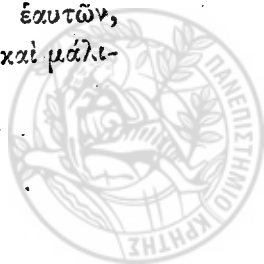




πιεία τῆς Πελοποννησιακῆς ἐπαναστάσεως (α). Ἄλλ' ἡ σκληρὰ τύχη τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς περιόδου ταύτης τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμούτ Β' οὐδόλως διέφερε, μᾶλλον δὲ ὑπερτέρει, τῆς ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελήμ Β' μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ περιώνυμον ναυμαχίαν τῆς χριστιανωσύνης ἀπάσης. Ἐν τῷ παρόντι ὁμως Κεφαλαίῳ μικρὸν ἐξιστόρηται μέρος αὐτῆς, διότι καὶ γενικωτέρα καὶ ἀπανθρωποτέρα ἀνεπτύχθη ἡ τουρκικὴ καθ' ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ὠμότης μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου, τῆς στερεᾶς καὶ τῶν νήσων, ἤτοι μετὰ ἓνα μῆνα. Ἐντεῦθεν δὲ τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῷ Κεφαλαίῳ Ε' ἐπέχουσι τόπον εἰσαγωγῆς, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ὅλου τούτου τραγικοῦ καὶ φρικαλέου δράματος, περιενεχθησομένου λόγῳ χρονολογικῆς ἀκριβείας ἐν τῷ ἀκολουθῶ τῷ μῶ Γ'.

Γεννᾶται ὁμως τὸ ζήτημα, πῶς δύναται τις τὴν ἀκριβῆ ἐξιστόρησιν τοῦ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων πολέμου τοῦ 1821, ἐκ μονομερείας ἐφωδιασμένος ὢν; Ὡς Ἕλληνες γνωρίζομεν τὰ ἡμέτερα· ἀλλὰ γνωρίζομεν συγχρόνως καὶ τὰ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τῶν Τούρκων κατ' ἔκτασιν καὶ κατὰ βάθος; Ἐκ τῶν Ἑλλήνων μὲν ἱκανοὶ ἄχρι τοῦδε ἀπεμνημόνευσαν τὰ ἑαυτῶν· ἐκ τῶν Τούρκων δὲ τίς συνέταξε καὶ ἐδημοσίευσεν, ὅπως συναφθῆ οὕτως ἡ ἱστορία τοῦ πολέμου ἀκριβεστέρα καὶ πληρεστέρα; Ὡσαύτως περὶ τοῦ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἔγραψαν ὅπωςδὴποτε καὶ διάφοροι τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης· ἀλλὰ περὶ τοῦ τουρκικοῦ τίς ἐπαρουσιάσθη νέος Χάμμερ; Δυστυχέστερον δ' ὅλων, ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς δημοσιότητος ὑπῆρχε γνωστὸν παρὰ τοῖς Τούρκοις· ἐγγραφα δὲ τινα ἐπίσημα, ὡς χάρτια, φερμάνια καὶ διακοινώσεις, δημοσιευθέντα ἢ σποραδικῶς διὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐφημεριδῶν, ἢ ἐν συλλογαῖς ἰδίαις διπλωματικῶν ἐγγράφων, ἀπώλεσαν τὸν ἀρχικὸν χαρακτῆρα ἢ καὶ τὴν ἔνοιαν ἑαυτῶν, πᾶν ἄλλο φαινόμενα κυρίως, ἢ καθαρῶς τουρκικά, καὶ μάλι-

(α) Ὅρα ἐν τῇ σελ. 5 τοῦ παρόντος τόμου.



στα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐγγραφα. Ὅποια δ' ἐτι ἐπακολουθεῖ ἡ ριζικὴ παραμόρφωσις τούτων, μεταφραζομένων εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐκ μεταφράσεων ξένων; Φρονούμεν ἄρα, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ πολέμου τῶν 1821, διότι γράφεται μονομερῶς ὡς ἐπιπολὺ, ἐλλείπουσα θελεῖ εἶσθαι κατὰ τὸ πραγματικὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν δυνηθῆ τις ἐρευνῆσαι τὸ ἀρχεῖον τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἢ μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν περιέλη τοῦτο εἰς χεῖρας ἄλλων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὀμιλήσομεν καὶ ἐν τοῖς Προλεγομένοις τοῦ τόμου Γ'.

Κατὰ τὸ δευτέρον τοῦτο μέρος τοῦ παρόντος τόμου ὑπερηδῆσαμεν χρονολογικῶς τὰ ἐσκαμμένα, ὡς προχωρήσαντες μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1828· ἀλλ' ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ διακόψωμεν τὴν συνέχειαν, σύντομον μάλιστα οὔσαν, καὶ δώσωμεν ἐν πέρας εἰς τὰ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην μέχρι τῆς ἀποβιώσεως αὐτοῦ, ὡς ἀπέχοντα κατὰ πολὺ τῶν ἐπαναστατικῶν σκηνῶν τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος, καὶ καθιστάμενα ἄλλως ἀφανῆ ὅπωςδὴποτε, εἰ περιλαμβάνοντο ὑπὸ τὸν ἐκτεταμένον ὀρίζοντα τούτων. Ἡ αὐτὴ δὲ ὑπὸ ἄλλην ἐποψίν ἀνάγκη ὑπεχρέωσεν ἡμᾶς, ἵνα ὀπισθοδρομήσωμεν ἐξ ἐναντίας εἰς τὸ ἔτος 1820, καὶ διὰ παραρτήματος ἐκθέσωμεν τὰ προκαταρκτικὰ τῶν Σουλιωτικῶν μέχρι τοῦ μαΐου τοῦ 1821, καθ' ὃν συνδέονται πλέον ταῦτα μετὰ τῶν κινήματων τῆς δυτικῆς στερεᾶς καὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Οὕτω δὲ ἡ ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ 1821 περιγραφή τοῦ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα πολέμου καθαρὰ μένει τῶν τοιούτων εἰς τὰ πρόσω πηδημάτων, ἢ ὀπισθορμήσεων.

Εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Σουλιωτικῶν ὡς πρώτην ἐλάβομεν βᾶσιν κατ' ἀρχὰς χειρόγραφόν τινα περιγραφὴν τοῦ Γεωργίου Λάμπρου Ζέρβα, Σουλιώτου, συμπληρώσαντες ταύτην, δι' ὅσων εἶχομεν ἐγγράφων καὶ εἰδικῶν σημειώσεων. Ἀκολούθως δὲ διεσκευάσαμεν ἐτι μᾶλλον τὸ ἔργον ἡμῶν, βοηθηθέντες ἐκ τῶν δημοσιευθέντων τῷ 1836 «Ἀπομνημονευμάτων Πολεμικῶν τοῦ Χριστοφόρου Περβραι-

«βου». Καθὼς οἱ γράψαντες περὶ τοῦ κινήματος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, οὕτω πολλῆς ὁμολογοῦνται χάριτος ἄξιοι καὶ οἱ ἀπομνημονεύσαντες ὀλοκλήρως ἢ ἐν μέρει τὸν νεώτερον διετῆ πόλεμον τοῦ Σουλίου, δι' ὅσης ἕκαστος εἶχεν ἀρμοδιότητος ἀνωτέρας ἢ κατωτέρας. Ὁ Περβραιβὸς κατὰ μέγα μέρος καὶ ὁ Ζέρβας ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρξαν αὐτόπται καὶ συμμετοχοὶ τοῦ πολέμου αὐτοῦ, καὶ τοῦτο συνίστησι τὴν ἀξιοπιστίαν αὐτῶν ἐν τοῖς πλείστοις, διότι ἕκαστεροι ὑπὸ διάφορον ἐπολιτεύοντο πνεῦμα, ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν Βοτσαραίων, ὁ δὲ ὑπὲρ τῶν Τσαβελλαίων. Ὅποιάς δ' ἐγένετο σημασίας καὶ ἐπιβρότης ὁ πόλεμος τοῦ Σουλίου, τοπικὸς πρῶτον καὶ γενικὸν μετ' οὐ πολὺ λαβῶν χαρακτῆρα, ἀποδείκνυται σαφῶς, ἐξ ὅσων ἀναφερόμεν ἐν τῷ ἀκολουθῶν τόμῳ Γ'. Ἐν δὲ μόνον παρατηροῦμεν ἤδη, ὅτι, εἰ μὴ ἐμεσολάβει ὁ πόλεμος τῶν Σουλιωτῶν, ὀλίγῳ ἀπέβαινε βοηθητικὸς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὁ κατὰ Ἀλῆ πασσᾶ κηρυχθεὶς παρὰ τοῦ σουλτάνου. Τὸ δ' ἐπεισῶδιον τῆς ἀπάτης τῶν Τουρκαλθανῶν, οἵτινες ἐπὶ ἔτος ὀλόκληρον ἡγγόνουν, ὅτι ἐμάχοντο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, μαχόμενοι μετὰ τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τοῦ σουλτάνου, θεωρεῖται μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἔθνῶν.

Μετὰ τὰς ἀκολουθοῦσας τὸ κείμενον «Σημειώσεις καὶ Ἐγγραφα» ἐπέρχεται, κλειῖον τὸν παρόντα τόμον, Παράρτημα Δεύτερον, ἐν ᾧ περιλαμβάνονται:

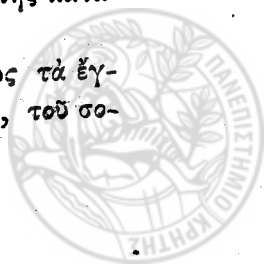
Α'. Ἡμερολόγιον τῶν κατὰ τὴν Βλαχίαν.

Β'. Περιγραφή τῶν κατὰ τὴν Μολδαυίαν μαχῶν τοῦ Σερέτου, Γαλαζίου, Στίγκας καὶ Σκουλενίου. (Αἱ τοῦ Γαλαζίου καὶ Σκουλενίου ὑπάρχουσι διπλαῖ.)

Γ'. Ἐκθεσίς τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ γενομένης δολοφονίας τοῦ Σάββα καὶ τῆς μάχης τοῦ Ἀθανασίου Χειμαρρῶτου καὶ

Δ'. Ὑπόμνημα περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ.

Ὁ ἰατρὸς Σοφοκλῆς Οἰκονόμος, ἀναδιφῶν ἀρτίως τὰ ἐγγραφα τοῦ πρὸ διετίας ἀποβίωσαντος πατρὸς αὐτοῦ, τοῦ σο-

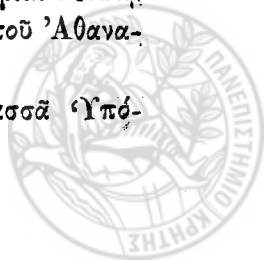


φοῦ διδασκάλου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, εὔρε ταῦτα πάντα, ὡς καὶ τινας μεταφράσεις διπλωματικῶν διακοινώσεων τοῦ 1821, καὶ μετὰ προθυμίας ἀξιεπαίνου παρέδωκεν ἡμῖν, ὡς ἐνασχολουμένοις εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἱστορίας τοῦ ἀγῶνος· ἀλλὰ τὸ κείμενον τοῦ παράontos τόμου τετυπωμένον ἦτο, καὶ ἐπομένως ἢ χρῆσις αὐτῶν ἀπέβαινε ἀδύνατος ἄλλως, ἢ διὰ τῆς προσθήκης Παραρτήματος, ὅπερ ὠνομάσαμεν Δεύτερον πρὸς διαστολὴν τοῦ προηγηθέντος περὶ τῶν Σουλιωτικῶν.

Διὰ τοῦτο δὲ δημοσιεύονται πρωτοτύπως· καὶ, ὡς διαλαμβάνοντα πλείστας ἀκρίβειας ἐπὶ τῶν γεγονότων, μὴ περιοχόμενας ἐν τῷ κειμένῳ, ὡς καὶ ἱκανὰς συμπληρώσεις, χρησιμύσουσιν ἀναμφιβόλως ἐν τῷ μέλλοντι εἰς ἄλλον ἐπιχειρήσοντα τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι σκοπὸν κύριον ἔχομεν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀκρίβειαν διὰ παντός τοῦ τρόπου, καὶ οὐδέποτε τὸν ἐγωϊσμόν, ἕνα θεωρῶμεν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον ταύτης, ἀ γεγράφαμεν.

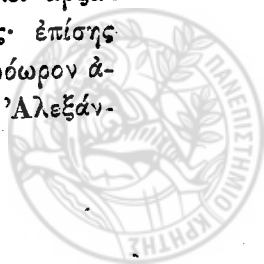
Τίς ἔγραψε τὸ Ἡμερολόγιον; ἀγνοοῦμεν, οὐτ' ἐρωτήσαντες τὸν Σοφοκλῆν Οἰκονόμον ἐπληροφορήθημεν, ὡς ἀγνοοῦντα καὶ τοῦτον· φαίνεται δὲ ὡν εἷς ἐκ τῶν πολλῶν μαθητῶν τοῦ διδασκάλου Οἰκονόμου, συλλαβόντος ἴσως ἐπὶ τοῦ 1821 τὴν ἰδέαν περὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων καὶ συλλέξαντος τότε ὕλην τοιαύτης φύσεως. Ἐν τῷ αὐτῷ Ἡμερολογίῳ, ἐκτὸς ἱκανῶν λεπτομερειῶν ἀξίων λόγου, περιλαμβάνεται καὶ ἡ περὶ τοῦ ἐν τῇ Τέρβιδι συστηθέντος «Γενικοῦ Βουλευτηρίου» ἐπίσημος πρᾶξις τοῦ Ὑψηλάντου, ἣν ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ εὔρομένῳ ποτε μέρει. Τοῦ αὐτοῦ δὲ προσώπου τοῦ Ἡμερολογίου ἔργον εἰσὶ καὶ αἱ ἀνώνυμοι Περιγραφαί, δι' ὧν συμπληροῦνται μὲν τὸ κενὸν περὶ τῶν μαχῶν τοῦ Σερέτου καὶ τῆς Στίγκας, διορθοῦνται δὲ ἐσφαλμένα τινὰ χωρία τῆς περιγραφῆς τοῦ Ἰακώβου Ρίζου, καὶ δίδονται πληροφοραὶ πολλῶν τακτικώτεραι περὶ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ σκηνῆς τοῦ Ἀθανασίου Χειμαῤῥιώτου.

Τέλος, τὸ περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασοῦ Ἰπό-



μνημα στρέφεται περί μόνον τὸ πολιτικὸν μέρος. Ὡς ἔργον ὑπαλλήλου πολιτικοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οὐδόλως μὲν ἐκτραπέντος τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας ἑαυτοῦ, οὐσιῶδες δὲ λαβόντος μέρος ἐπὶ τῇ παρασκευῇ τῆς ἐπαναστάσεως, φέρει τὸ ἀξιόπιστον καθ' ὅλα, ἄγνωστα ἔτι τὰ πολλὰ, καὶ μεγάλην περιποιεῖται τὴν τιμὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀγχίνοιαν. Ἀλλὰ μὴ νομίση τις πλήρες τὸ πολιτικὸν μέρος τῆς τελευταίας, ὡς ἀνωτέρω, περιόδου τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐφ' ὅσον ἂν μένωσι χρόνον ἀπόρρητοι καὶ αἱ ἄλλαι τοῦ αὐτοῦ ἀντάρτου τῆς Ἡπείρου συνεννοήσεις μετὰ τε τῶν Γάλλων, τῶν Αὐστριακῶν καὶ μάλιστα τῶν Ἀγγλων διὰ τοῦ ἀρμοστοῦ Μείτλανδ.

Ὁ μέγας κατὰ τῶν τουρκικῶν δυνάμεων ἀντιπερισπασμὸς, ὃν κατώρθωσεν ὑπὲρ τοῦ πολέμου τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος ὁ Ὑψηλάντης, ἐπεβάρυνε καὶ τοὺς Μολδαυοβλάχους καὶ τοὺς Ἑλληνας διὰ ζημιῶν οὐχὶ μικρῶν, τοὺς πρώτους μὲν ὕλικῶς μόνον, τοὺς δευτέρους δὲ καὶ ὕλικῶς καὶ προσωπικῶς. Ἀλλ', ἂν αἱ ὕλικαι τῶν ὁμοθρήσκων κατοίκων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας ζημίαι, πηγᾶσαι ἐκ τῶν στρατιωτικῶν κινήσεων τῶν τε Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἐπανωρθώθησαν μετ' οὐ πολὺ, ἐπελθούσης τῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου· αἱ ὕλικαι ὅμως καὶ προσωπικαὶ τῶν Ἑλλήνων, προκύψασαι ἐκ τοῦ πολέμου, τῶν δραπετεύσεων καὶ τῶν συστηματικῶν θανατώσεων καὶ δημεύσεων, ἐγένοντο κακὸν ἀσυγκρίτως ἀνώτερον καὶ ὅλως ἀνεπανόρθωτον. Ἰδίως δ' ἠθλάνθη ἡ Ἑλλάς τὴν ἐκ τῶν μαχῶν τοῦ Γαλαζίου, Δραγασανίου, Σκουλενίου καὶ Σέκου στέρησιν τοσοῦτων γενναίων καὶ προσφιλῶν τέκνων αὐτῆς, πολλῶν σὺν αὐτοῖς ἀριθμουμένων ἔτι καὶ ὁμοθρήσκων ἀδελφῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων· ἐπίσης ἠσθάνθη τὴν ἀπώλειαν τῶν ἡρώων Γεωργίου τοῦ Ὀλυμπίου καὶ Ἀθανασίου τοῦ Καρπενησιώτου· ἐπίσης ἠσθάνθη τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρξάμενῃ θυσίαν τοῦ ἀνηροτέρου μέρους πάσης τάξεως· ἐπίσης ἠσθάνθη τὴν ἐκ τῶν δεσποτικῶν τῆς Αὐστρίας πρόωρον ἀποβίωσιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐπαναστάσεως ἑαυτῆς Ἀλεξάν-





ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ: ΤΟΜΩ: ΔΕΥΤΕΡΩ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ιστορική διασημότης τῶν Ἰψηλάντων ἀπὸ τοῦ αἵωνος II'. ἦτοι Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου, τοῦ καὶ Εἰρηλλινοῦ, πολιτικῆ θέσις παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξίῳ Κομνηνῷ ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ νίκη κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἀντιόχου Ἰψηλάντου μετοίκις εἰς Κωνσταντινούπολιν.

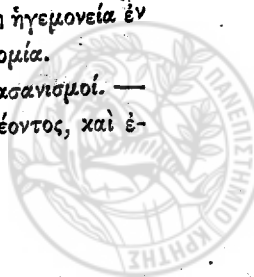
Ἰωάννου Ἰψηλάντου πρώτη ἰδέα περὶ ἐνώσεως τῶν Σλάβων διὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ κατατομία.

Ἀθανασίου Ἰψηλάντου πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν ἡγεμονεῖαν Μολδαβίας.

Ἰωάννου Ἰψηλάντου, μεγάλου διερμηνέως, συνθήκη Πρωσίας καὶ ἐκτελεσις τοῦ περὶ ἐνώσεως τῶν Σλάβων σχεδίου.

Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, μεγάλου διερμηνέως, ἀπαλλαγὴ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς γενικῆς σφαγῆς κατὰ τὸ 1769. — Συνθήκη Καϊναρτσικίου καὶ πρώτη ἡγεμονεῖα αὐτοῦ ἐν Βλαχία. — Σουλτανικὸν δόγμα τοῦ 1774 ὑπὲρ τῶν δύο ἡγεμονειῶν. — Πολιτικά, εκπαιδευτικά καὶ στρατιωτικά μέτρα ἐν Βλαχία. — Ἀπόπειρα τοῦ 1782. — Σχέδιον περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ δευτέρα ἡγεμονεῖα ἐν Μολδαβία. — Ῥωσικὸς πόλεμος τοῦ 1786, καὶ ἀντίπραξις μὲν εἰς τὸ περὶ βασιλείου χριστιανικοῦ ὑπὸ τὸν Ποτέμκιν σχέδιον τῆς Ῥωσίας, συνεννόησις δὲ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ. — Αἰχμαλωσία. — Εἰρήνην τοῦ Σιστοβίου καὶ ἡγεμονεῖαι Βλαχομολδαβίας. — Ἀναμόρφωσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐπὶ Σελήμ Γ', καὶ σχέδιον πολιτικῆς ἰσότητος Τούρκων καὶ Χριστιανῶν. — Ἐταιρία Ῥήγα Φεραίου. — Τρίτη ἡγεμονεῖα ἐν Βλαχία. — Ἐπιστροφή εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κατατομία.

Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου ἀντιπροσωπεῖα καὶ βασιανισμὸς. — Μεγάλη διερμηνεῖα. — Τριπλῆ συμμαχία κατὰ Ναπολέοντος, καὶ ἐ-



νέργεια περί Ἐπτανήσου, ὡς ὀρμητηρίου ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. — Ἡγεμονία πρώτη ἐν Μολδαυίᾳ. — Ἄνταρτία ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει. — Ἰδέαι τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων περί Τούρκων καὶ Ἑλλήνων. — Κατάστασις Βλαχίας. — Δευτέρα ἡγεμονία ἐν Βλαχίᾳ. — Σχέδιον περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων. — Πόλεμος κατὰ Παζβάντογλου. — Παρέμβασις τῆς Πρωσσίας, καὶ ἀκολούθως τῆς Ῥωσσίας περὶ σχηματισμοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ. — Ταμάρας καὶ ἡγεμῶν Μολδαυίας Μουρούζης. — Ἀποτελέσματα καὶ ὑπόμνημα περὶ κινήσεως Ῥωσικοῦ στρατοῦ. — Ἀνανέωσις Ῥωσικῆς συμμαχίας καὶ βήματα περὶ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. — Παρδοχή. — Παρατηρήσεις. — Παραχώρησις ὄπλων καὶ λειποτακτῶν. — Παράλειψις ταύτης καὶ συνθήκη Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας. — Ἐπανάληψις καὶ βήματα Ἰταλίνσκη. — Σχέσεις μετὰ Σερβίας. — Προκαταρκτικὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σέρβων. — Ἀποστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Βρουν παρὰ Ναπολέοντος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην. — Συνέλευσις Σέρβων περὶ προστασίας Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας. — Προτάσεις τῇ πύλῃ περὶ Σερβίας παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου. — Νέαι προτάσεις τῶν Σέρβων. — Στρατιωτικὰ μέτρα, Καρᾶ-Τιώρας καὶ πόλεμος Σερβίας. — Παρέμβασις Ῥωσσίας. — Ἀνανέωσις τοῦ πολέμου καὶ νίκαι κατὰ τῶν Τούρκων. — Κατάστασις Βλαχίας καὶ σχηματισμὸς τακτικοῦ στρατοῦ. — Ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ἐπίρροή. — Νέα ἀποστολὴ Ρεϊνχάρδ παρὰ Ναπολέοντος, ἀποτυχία καὶ ἀφάσεις περὶ καταστροφῆς τοῦ Ἰψηλάντου. — Ἐνέργεια παρὰ τῇ Αὐστρίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ῥωσίᾳ, Πρωσίᾳ καὶ Τουρκίᾳ. — Σεβαστιάνης ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παῦσις τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαυίας. — Φυγὴ τοῦ Ἰψηλάντου εἰς Ῥωσίαν. — Ἡ Ῥωσικὴ καὶ ἀγγλικὴ διπλωματία ἀπαιτήσασα τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ. — Ἰπόμνημα Ἰψηλάντου πρὸς τὴν Ῥωσικὴν κυβέρνησιν. — Παρατηρήσεις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ῥωσικοῦ σχεδίου διακηρύξεως πρὸς τοὺς Μολδαυοὺς καὶ Βλάχους ὑπὸ τε τὴν τοπικὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν ἔποψιν. — Ἰπόμνημα περὶ δυνάμεων στρατιωτικῶν, τῶν ἀντιταχθησομένων κατὰ τῶν Γάλλων. — Ὁ Ἰψηλάντης ἐν Πετρούπολει ὑποδεχόμενος βασιλικῶς. — Ἡ Ἀγγλία ὑποστηρίζουσα τὰ ζήτήματα τοῦ Ἰψηλάντου. — Προτάσεις αὐτοῦ πρὸς τὸ Ῥωσικὸν ὑπουργεῖον, καὶ σχέδιον ὁδηγῶν διὰ τὴν Βλαχίαν, Μολδαυίαν, Σερβίαν καὶ τὰς Ἰονίους νήσους. — Παρατηρήσεις ἐφεκτικαὶ τοῦ Ῥωσικοῦ ὑπουργείου καὶ αἰφνιδια ἀναχώρησις τοῦ Ἰψηλάντου. — Δωρήματα. — Ἡγεμονία αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας. — Ὀρκος ὑπακοῆς. — Βοήθειαι εἰς Σερβίαν. — Διακοί-



νώσις πρὸς τὴν πύλην περὶ τῆς εἰσόδου τῶν ῥωσικῶν στρατευμάτων εἰς Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν. — Ὁ ναύαρχος Δουκουρὸθ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Ἱπεροχὴ Σεβαστιάνου. — Πολεμικὸν σχέδιον Ἰψηλάντου. — Ἀντίπραξις τῶν Ῥώσων ἀξιωματικῶν, περιπλοκαὶ τοῦ στρατάρχου Μίχελσων καὶ ὀπισθοχώρησις τοῦ Ἰψηλάντου ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου. — Νέα ματαία ἐλπίς. — Διορισμὸς Ῥώσσου ἐπιτρόπου ἐν Μολδαυίᾳ. — Νεαὶ ἀπόπειραι πολιτικαί. — Μυστικαὶ συνθήκαι περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας. — Ἀνακωχὴ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας. — Ἰδέα τοῦ Ναπολέοντος περὶ Ἰψηλάντου. — Ἀπότυχία αὐτοῦ πλήρης καὶ ἀναχώρησις εἰς Ῥωσίαν. — Κατηγορίαι παρὰ τοῦ στρατάρχου Προσορόβσκη. — Ἀπολογία Ἰψηλάντου σπουδαιοτάτη. — Διοικητικὰ περὶ αὐτοῦ μέτρα. — Νεὰ ἐν Πετροπόλει συνέντευξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. — Θάνατος.

Ἀλέξανδρου Ἰψηλάντου, (υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου,) ἀνατροφή ἐν Ῥωσίᾳ καὶ στρατιωτικαὶ ὑπηρεσίαι. — Ἡ περὶ Ἑλλάδος ὁμιλία αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ἐν Τσάρσκοι-σελό.

---

 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐν Ἰασίῳ. — Συνέντευξις αὐτοῦ καὶ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου. — Προκήρυξις πρὸς τοὺς Μολδαυοὺς. — Τὰ παρίστρια φρούρια. — Τιμαριωτικὰ προνόμια. — Τὸ ἐπαναστατικὸν κήρυγμα τῆς 24 φεβρουαρίου. — Παρατηρήσεις. — Προκήρυξις πρὸς τοὺς ἐν Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ Ἕλληνας. — Γράμμα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Αουδιάνῃ αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. — Συρροὴ τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας. — Σημαίας τελετή. — Ἡ πρώτη στρατιωτικὴ ζύμη. — Ὁ Ἰψηλάντης εἰς Τίργουλ-φορμός. — Σύλληψις Ἀρισταίδου Παπᾶ. — Προκήρυξις πρὸς τοὺς Δάκους περὶ ὀπλοφορίας. — Ὁ Ἰψηλάντης εἰς Ῥώμανον. — Διασκορπισμὸς τῶν κατοίκων. — Ὁ αὐτὸς εἰς Φωξάνῃν καὶ σύστασις τοῦ Ἱεροῦ Λόγου. — Ἀποστολὴ Ἠπίτου εἰς Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν.

---

 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τοποτηρηταὶ τοῦ ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καλλιμάχου ἐν Βλαχίᾳ καὶ



άτυχεις στρατιωτικαὶ κινήσεις κατὰ Βλαδιμηρέσκου. — Πρόδος τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ταραχαὶ Βουκουρεστίου, ἀναχώρησις τῶν προξένων καὶ νέα διοικητικὴ κατάστασις τούτου.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

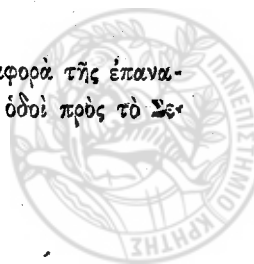
Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου καὶ ὁ σουλτάνος Μαχμούτ. — Χαλὲτ ἐφρένδης καὶ Τοῦρκου. — Ἀπόφασις γενικῆς σφαγῆς. — Ἡ πύλη καὶ ὁ Στραωγανῶφ. — Ἀναστολὴ τῆς γενικῆς σφαγῆς. — Γενικὸς ὄπλισμός τῶν Τοῦρκων. — Φυλακίσεις. — Στρατολογία. — Ἀμυντικὰ μέτρα. — Πολιτικὰ μέτρα. — Ὁ μέγας ἀφορισμός τῆς 23 μαρτίου. — Πατριαρχικαὶ ἐγκύκλιοι. — Σφαγαί. — Δραπετεύσεις. — Φυλακίσεις πολιτικῶν καὶ κληρικῶν. — Ἰουδαῖοι καὶ Ἀρμενοκατόλικοι.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἐμπορικὰ πλῆθια Τοῦρκων ἐν Προῦθφ. — Τὰ περὶ Γαλαζίου. — Βλάδεν καὶ Βουλγαρία. — Βουλγαροχώρια Βεσσαραβίας. — Βλαδιμηρέσκος. — Προκήρυξις πρὸς τοὺς Δάκους. — Ὀδοιορία εἰς Βουκουρέστιον. — Προκήρυξις τῶν 18 μαρτίου. — Μεταβολὴ Βλαδιμηρέσκου. — Ἰδέαι περὶ διαβάσεως τοῦ Ἰστροῦ. — Ὁ Ἰψηλάντης ἐν Κολεντίνῃ. — Ἡ κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου σύστασις. — Μέτρα στρατιωτικά. — Σκαρλάτος Καλλιμάχης. — Προξενεῖα. — Διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου κατὰ Ἰψηλάντου. — Δολοπλοκίαι Μέττερνιχ. — Διαίρέσεις καὶ ἀποθαρρύνσεις ἐν Δακίᾳ. — Διακοίνωσις Καποδιστρίου. — Παρατηρήσεις. — Φυγὴ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, καὶ κράτησις αὐτοῦ ἐν τῇ Κόρτσια. — Προτάσεις τοῦ Ἰψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. — Δευτέρα ὀροδοσία Βλαδιμηρέσκου. — Τελετὴ περὶ τῆς τριχρόου σημαίας. — Ἀντιπράξεις τῶν ἀνθυψηλαντικῶν. — Ἰποχώρησις Ἰψηλάντου εἰς τὴν Τέρβιδα.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Τὰ περὶ ὠρισμένου στρατιωτικοῦ σχεδίου. — Ἡ διαφορὰ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Βλαχομολδαυίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι. — Αἱ δύο ὁδοὶ πρὸς τὸ Σε-



θερίνον. — Στρατιωτικὰ μέτρα ἐν Τέρβιδι. — Γενικὸν Βουλευτήριον. (Ὅρα καὶ ἐν τῷ Παραρτήματι Β΄ σελ. 358) — Μέτρα Βλαδιμηρέσκου. — Ἰδέαι περὶ Γαλαζίου. — Ἀποστολὴ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου. — Ὅμοίως Πεντεδέκα εἰς Ἰάσιον. — Στρατιωτικὴ κατάληψις τεσσάρων θεμάτων ἐν Βλαχίᾳ. — Κινήσεις τῶν τουρκικῶν στρατῶν. — Σουλτανικὸν φερμάνιον πρὸς τοὺς Μολδαυοὺς καὶ Βλάχους. — Μάχη Γαλαζίου. — Συμπλοκὴ ἐν Φωζάνῃ. — Ῥαδιουργίαι ἐν Τέρβιδι. — Στρατιωτικοὶ νόμοι. — Ἄγγελια πανηγυρικὴ. — Μυστικὴ διαταγὴ εἰς Δούκαν. — Ἀποστολὴ Καντακουζηνοῦ εἰς Ἰάσιον. — Τὰ περὶ Δούκα. — Τὰ μεταξὺ Καντακουζηνοῦ καὶ Πεντεδέκα.

---

 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Τὰ τοῦ Σάββα καὶ Βλαδιμηρέσκου. — Φυγὴ ἀρχόντων. — Κατάληψις τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ μονῶν. — Ἐπίδεξος Βασιλεὺς Βουλγαρίας. — Σημαῖαι Βλαδιμηρέσκου καὶ Σάββα. — Συμφιλίωσις αὐτῶν. — Ἔξοδος τοῦ Σάββα ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου. — Ὅμοίως τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἐκ τοῦ Κοτροτσανίου. — Σύλληψις τοῦ μητροπολίτου κλπ. ὑπὸ Δούκα, καὶ ἀπόλυσις. — Ὁ Σάββας περὶ τὴν Τέρβιδα, καὶ νέα ὁμολογία αὐτοῦ. — Ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς Χατοῦ Καρᾶ-Ἀχμέτ ἐν Κολεντίνῃ. — Σφαγαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα. — Ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐν Γολεστίῳ. — Συμφιλίωσις τούτου καὶ Ὀλυμπίου. — Μεταβολὴ Βλαδιμηρέσκου, σύλληψις καὶ θάνατος ἐν Τέρβιδι. — Ἱκεσία τῶν ἐν Τέρβιδι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον.

---

 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Τὰ περὶ πολεμικοῦ σχεδίου. — Ἡ ἀποφασισθεῖσα κίνησις εἰς Πιτέστιαν. — Μάχη Νοτσέτου καὶ λειποταξία Δούκα. — Διάλυσις Τέρβιδος. — Ὁ Ἰψηλάντης ἐν Πιτεστίῳ, καὶ ἔπειτα ἐν Ῥιμνίκῳ. — Ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἐν Τέρβιδι, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ ἔνωσις τοῦ Σάββα. — Τρόποι τούτου. — Συμπλοκαὶ μερικαὶ κατὰ τὴν Μικρὰν Βλαχίαν. — Μάχη Δραγασανίου. — Διάλυσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. — Διαταγὴ τῆς ἡμέρας κατὰ τοῦ προδότου Σάββα καὶ τῶν λειποτακτῶν. — Παρατηρήσεις. — Ὁ Ἰψηλάντης ἐν Κόζιᾳ καὶ Καϊνάνι. — Ἐπιβουλαὶ κατ' αὐ-



του. — Αποστολή Λασσάνου περί Γεωργίου και Νικολάου Ίψηλαντών. — Πρότασις τῶν Αὐστριακῶν ὑπὲρ τῆς διελεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ίψηλάντου διὰ τὸ Ἀμβούργον και Ἀμερικὴν. — Χωρισμὸς Ίψηλάντου και Ὀλυμπίου. — Εἴσοδος τοῦ Ίψηλάντου εἰς τὴν Αὐστρίαν. — Διαβατήριον αὐστριακόν. — Ἀναστολή τῆς ὁδοπορίας αὐτοῦ ἐν Θεϊρσειούπολει. — Φυλάκισις ἐν Μουγκάτση.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Στρατιωτικὰ μέτρα τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐκ τῆς Στίγκας. — Οἱ Τοῦρκοι ἐν Ἰασίῳ. — Ὀχύρωμα Σκουλενίου. — Φυγὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς Ῥωσίαν. — Ἀρχηγία Ἀθανασίου Καρπενησιώτου. — Μάχη Σκουλενίου. — Ἡ τύχη τοῦ Σέρβου στρατηγοῦ Βλάδεν. — Σύγκρισις Ἀθανασίου Καρπενησιώτου και Ἀθανασίου Διακού. — Ὀλύμπιος και Φαρμάκης ἐν Βράντσα. — Συμπλοκαὶ διάφοροι. — Παράδοσις Διαμαντῆ Σερδάρου. — Διάλυσις τῶν ἐν ταῖς μοναῖς Ἀνηνώτης, Σλαταινῆς και Τισμάνης ἀποσπασμάτων. — Συμπλοκὴ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σέρβου ἐν Κόλτσι. — Σφαγαί. — Δολοφονία τοῦ Σάββα ἐν Βουκουρεστίῳ. — Πολιορκία κατὰ Ἀθανασίου Πίπη Χειμαρρόϊωτου. — Κρίσεις περὶ Σάββα. — Ὁ Ὀλύμπιος ἐν τῇ μονῇ Σέκου. — Ἐπίσκοπος Ῥώμνου. — Μάχη Σέκου. — Παράδοσις Φαρμάκη. — Χαρακτὴρ αὐτοῦ. — Τὸ ἠρωϊκὸν τέλος τοῦ Ὀλυμπίου.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Τακτικὴ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. — Παθήματα τοῦ Ίψηλάντου ἐν τῇ φυλακῇ. — Δήμευσις τῶν ἐγγείων εἰσοδημάτων Ἀλεξάνδρου και Δημητρίου Ίψηλαντῶν. — Ἄρνησις Ίψηλάντου πρὸς δραπέτευσιν. — Αἰτήσις αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. — Μετάθεσις ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου. — Αἰτήσις πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Βιέννης, και ἀπάντησις ἀρνητικὴ. — Αποστολὴ Ἐμ. Ἐάνθου. — Μετάθεσις τοῦ Ίψηλάντου εἰς Θεϊρσειούπολιν. — Ἡ ἐπικίνδυνος ὑγεία αὐτοῦ. — Αἰτήσις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον. — Ἄρνησις τῶν ἐκ Βιέννης δοθεισῶν διαταγῶν. — Παράπονα Ίψηλάντου. — Μετάθεσις αὐτοῦ εἰς Βιέννην. — Ἰκεσία δευτέρα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον, ἢ ἡ τελευταία σπουδαιότατη ὁμολογία τοῦ Ίψηλάντου. — Θάνατος αὐτοῦ. — Αἰτήσις τῆς

μητρὸς Ἐλισάβετ ὑπὲρ τῶν υἱῶν Γεωργίου καὶ Νικολάου, καὶ ἄρνησις τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. — Παρατηρήσεις περὶ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. — Κρίσεις περὶ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄.

Τὰ προκαταρκτικὰ τοῦ νεωτέρου πολέμου τοῦ Σουλίου ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1820 μέχρι τῆς κατὰ τὴν 18 ἀπριλίου μάχης τῆς Βογόρτσας καὶ τῆς ἐν τῇ Γλυκῇ συνθήκης τῶν 27 Μαΐου 1821.

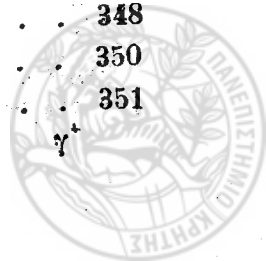
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΤΡΑΦΑ.

Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἰψηλάντων . . . . .	260
Χρονολογία τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων . . . . .	261
Ἐυεργεσίαι τοῦ ἡγεμόνος Α. Ἰψηλάντου . . . . .	»
Ἰπαρξίς τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας σχεδίου τούτου . . . . .	»
Αἱ περὶ Α. Ἰψηλάντου ἀναμνήσεις . . . . .	»
Περὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ. . . . .	262
Οἱ περὶ αὐτοῦ ἱστορικοὶ . . . . .	»
Ἐγγραφὸν τοῦ Διευθυντηρίου τῆς Γαλλίας . . . . .	»
Ἀπόσπασμα ἐκθέσεως τοῦ κόμητος Μαρκῶφ . . . . .	263
Ἐπιστολὴ Κ. Ἰψηλάντου πρὸς Ταμάραν . . . . .	264
Ἐγγραφὸν τοῦ Ταμάρρα πρὸς Κ. Ἰψηλάντην . . . . .	»
Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Κνοβελσδόρφ πρὸς Κ. Ἰψηλάντην . . . . .	265
Ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ρωσσίας » » » . . . . .	»
» » » » » » » » » » » . . . . .	»
Ἐγγραφὸν » » » » » » » » » » . . . . .	»
Ἐγγραφα » » » » » » » » » » . . . . .	266
Ἐγγραφὸν ἐκ Πετροπόλεως πρὸς τὸν Βουλκονῶφ . . . . .	268
» » » » » » » » Κ. Ἰψηλάντην . . . . .	269
» » » » » » » » » » » . . . . .	270
» » τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Πρωσσίας » » . . . . .	271
» » τῶν ἀρχηγῶν Σέρβων » » . . . . .	»
» » τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ρωσσίας πρὸς τὸν Ἰταλίσκην . . . . .	272
Ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν ἐκ Πρωσσίας πρὸς τὸν Κ. Ἰψηλάντην . . . . .	275





Συνοδικὸς ἀφορισμὸς . . . . .	309
Πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος . . . . .	315
Γράμμα Συνοδικὸν πρὸς τοὺς μητροπολίτας Μολδαβίας καὶ Βλαχίας . . . . .	317
Ὁ κατὰ Τούρκους Ἀποστόλ, Ἐπερλί καὶ Λευτέρ . . . . .	322
Ἡ τύχη τῶν θλιβομένων . . . . .	»
Ὁ μητροπολίτης Εὐγένιος . . . . .	»
Κατάστασις τῶν δραπετευόντων . . . . .	323
Γεώργιος καὶ Ἀντώνιος Μαυρομιχάλαι . . . . .	»
Προκήρυξις Ἰψηλάντου πρὸς τοὺς κατρίκους Βουκουρεστίου . . . . .	»
Διακοίνωσις Καποδιστρίου πρὸς Ἰψηλάντην . . . . .	324
Ἐγγραφοὺν πρὸς τοὺς Τοποτηρητὰς Σ. Καλλιμάχου . . . . .	327
Φερμάνιον πρὸς τὸν Καϊμακάμην Βουκουρεστίου κλπ. . . . .	328
Μολδαυικὴ Ἐταιρία . . . . .	330
Νόμοι Στρατιωτικοὶ . . . . .	»
Διαταγαὶ πρὸς Δούκαν . . . . .	333
Ἀπολογία Ν. Σκούφου . . . . .	335
Ἀρλιώτης περὶ Καποδιστρίου . . . . .	»
Ἀναφορὰ Μολδαυῶν πρὸς τὸν Μέγαν Βεζύρη . . . . .	336
Στάνα Ὀλυμπίου . . . . .	342
Ἀναφορὰ Ἐλισσάβετ Ἰψηλάντου πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Αὐστρίας. . . . .	343
Ἀπάντησις τῆς αὐτοκρατείας . . . . .	344
Μελανειμονία Ἐλισσάβετ . . . . .	»
Παρατηρήσεις περὶ Ἀρλιώτου . . . . .	»
Γράμμα Λασσάνου πρὸς Ἐλισσάβετ . . . . .	345
Βλακίμος περὶ Ἰψηλάντου . . . . .	346
Περὶ Σουλίου . . . . .	»
Ζουλακιῶται . . . . .	347
Περὶ παραδόσεως τῆς Κιάρας . . . . .	»
Ὁδηγίαι Ἰψηλάντου περὶ Σουλίου . . . . .	»
Γράμμα Σουλιωτῶν πρὸς Ἰσμαὴλ πασᾶν . . . . .	348
» Περβαϊβοῦ πρὸς Ἄλην πασᾶν . . . . .	350
Ἄλῃ πασᾶς περὶ Ι. Βλασσοπούλου . . . . .	351



Συνθήκη Μαρμαριτίου και Σουλίου . . . . .	352
Γράμμα τῶν Τσαμίδων τοῦ Μαρμαριτίου πρὸς τὸν Ῥωσ- σικὸν πρόξενον Βενάκην . . . . .	354

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄.

Ἡμερολόγιον τῶν κατὰ τὴν Βλαχίαν . . . . .	356
Περιγραφή τῶν μαχῶν Γαλαζίου καὶ Σκουλενίου ὑπὸ I. Ρίζου :	362
Ἐσαύτως τῶν τοῦ Γαλαζίου κλπ. ὑπὸ ἀνανόμου . . . . .	378
Ἐσαύτως τῆς τοῦ Σκουλενίου       »       » . . . . .	395
Ἐσαύτως τῆς τοῦ Σάββα κατὰστροφῆς καὶ τῆς μάχης τοῦ Ἀθανασίου Χειμαρρίωτου . . . . .	401
Ἰπόμνημα περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς κατα- στροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ . . . . .	404





# ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

## ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

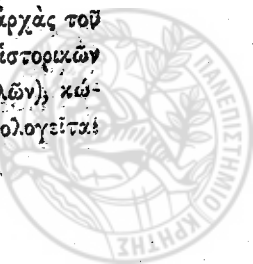
Η ΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΤΥΧΑΙ

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Καθόλου μὲν, μετὰ τὴν θείαν ἀντίληψιν, ὁ πατριωτισμὸς, τὸ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αἶσθημα καὶ ὁ βραχίων τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως δὲ ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐν Ῥωσίᾳ, ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σούτσος ἐν Μολδαυίᾳ, οἱ στρατιωτικοὶ Γεώργιος Ὀλύμπιος καὶ Σάββας Φωκιανὸς ἐν Βλαχίᾳ, καὶ οὐχ ἦττον ὁ Μιλόσχος Ὁβρένοβιτς ἐν Σερβίᾳ, ὑπῆρχον αἰ κυριώτεραι ἐλπίδες, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη, ἀρχόμενος τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης. Ἀλλὰ τίς ἦτο ὁ ἀνὴρ, πρὸς ὃν ἐνεπιστεύθη ἡ Ἑλλὰς τὴν τύχην ἑαυτῆς; Τίνων μάλιστα διακεκριμένων ἐν τῷ ἔλεγχῳ ἑλληνικῶ γένει προσώπων ἀπόγονος, καὶ τίνων αἰσθημάτων καὶ πράξεων ἔθνικων κληρονόμος ἀκριβῆς ὡμολόγητο οὗτος;

Κατὰ τινὰ, ἀλλ' ἀμφίβολον ἔτι, παράδοσιν, οἱ Ἰψηλάνται κατεῖχον ἐπὶ τοῦ αἰῶνος ΙΑ' θέσιν ὑψηλὴν παρὰ τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐτῇ τοῦ Βυζαντίου, καὶ προσκεκολλημένοι τῇ τύχῃ τῶν Κομνηνῶν, μετέβησαν μετὰ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ εἰς τὴν Τραπεζοῦντα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος ΙΓ'. Κατ' ἄλλην ὁμῶς παράδοσιν, γενικῶς ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν παραδεδομένην, κατάγονται οὗτοι ἐκ τῶν Ἰψάλων (ἢ Ἰψηλῶν), κώμης τῆς Τραπεζοῦντος· ἡ δὲ ἱστορικὴ δικσημότης αὐτῶν χρονολογεῖται



ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ Τραπεζοῦς ἐγένετο τὸ καταφύγιον καὶ ἡ ἔδρα τῆς ὀρθοδόξου μοναρχίας μετὰ τὰ ἐπίσπεύσαντά τὴν πτώσιν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους δυστυχῆ συμβάντα. Τῆς αὐτῆς ταύτης τῆς Τραπεζοῦτος πολλοὶ τῶν Ἰψηλάντων ἐν τοῖς πρώτοις διετέλεσαν ἀξιώμασι κατὰ τοὺς αἰῶνας II' καὶ ΙΔ', καὶ διεκρίθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων. Τοιοῦτος σημειοῦται ἰδίως ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, ὁ ἐπονομασθεὶς Σιφηλλινὸς. Μεγὰς δομῆστὴς ὢν, πολλάκις ἀπέκρουσεν οὕτως τὰς προσβολὰς τῶν βαρβάρων Τούρκων, καὶ πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν μεγάλων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν ἐγένετο συγγενικὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ Γ', λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ Σεβαστοκράτορος (α).

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ κράτους αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σιφηλλινοῦ ἐξηκολούθησαν κατοικοῦντες ἐν τῇ Τραπεζοῦντι μέχρι τέλους τοῦ αἰῶνος ΙΖ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ὁ Ἀντίοχος Ἰψηλάντης μετώκησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἄλλης διασῆμου οἰκογενείας, ὁ Ἀντίοχος Μουρούζης, τὸ αὐτὸ ἐπραξεν· ἀμφότεροι δὲ ὠκοδόμησαν παρὰ τὴν αἰχμὴν τὰς οἰκίας ἑαυτῶν ἐν τῇ Βυβίᾳ (Κουρούτσου), δυτικῇ κώμῃ τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠἄγουσα εἰς τὰ ἐκεῖ ὠνομάζετο ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ὁδὸς τῶν Ἀντιόχων.

Μεθ' ὧν τὰς παραδόσεις ταύτας, ἐν μέρει κεκαλυμμένας ὑπὸ τοῦ σκότους, οἱ Ἰψηλάνται δεικνύονται ἀληθῶς ἐνδοξοὶ κατὰ τὸν αἰῶνα III'. Ἄλλοι πολλοὶ ἀπέδωκαν δημολογουμένῳ μεγάλας τῇ πατρίδι ὑπηρεσίας· ἀλλ' ὑπεράνω αὐτῶν διέκρινε πάντοτε τοὺς Ἰψηλάντας ἡ καρτερία, δι' ἧς διαδοχικῶς ἠγωνίζοντο, ὅπως φθάσωσιν εἰς τὸν ἕνα καὶ μόνον, ὃν εἶχον σκοπὸν, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ταύτης αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι ἦσαν τὸ μόνον κινῶν ἐλατήριον τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν ἐπέκεινα τοῦ ἐνὸς αἰῶνος.

Τίς τοῦ Ἀντιόχου ὁ Ἰωάννης Ἰψηλάντης, τιμώμενος διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ καὶ συγγραφεὺς ἱστορίας ἑλληνικῆς ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους μέχρι τοῦ 1700, πρῶτος συνέλαβε τὸ σχέδιον, ὅπως διὰ τῆς διοικητικῆς ἐνότητος τῆς ἐκκλησίας συνδέσῃ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τοὺς Σλάβους, τοὺς περὶ τὸ πατριαρχεῖον τοῦ Ἰπικίου καὶ τῆς Ὄχραδος. Τῶν Σλάβων τούτων αἱ πολυάριθμοι ἐπαναστάσεις, προκαλούμεναι μὲν ἐκ τῆς ἀφορήτου τουρκικῆς τυραννίας, ἐμψυχούμεναι δὲ ὡσεπιτοπλειστον ἐξώτερικῶς, καθωμολόγουν τὴν τάσιν, ἣν εἶχον πρὸς τὴν ἔνωσιν ἑαυτῶν μετὰ τοῦ γερμανικοῦ κράτους τῆς Αὐτρίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς μάλιστα τῆς συνθήκης τοῦ Πασσαρβετιοῦ ὑπετάχθησαν εἰς

τούτο ἱκανὸν ἐκ συμφώνου πλῆθος, ἕποικον οὕτως ὡς κλάδος ἐκ τοῦ κορμοῦ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἀποξενωθὲν ἔκτατε πάσης δυνατῆς σχέσεως μετὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸν ἅπαντα ἴσως αἰῶνα.

Δυστυχῶς ἡ τουρκικὴ ἐξουσία, ἐξημέρη τότε ἐκ τῶν ἐπιτυχῶν, ἄς ἔλαβε τῶ 1736 καὶ 1737 κατὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν, μικρὸν ἐθεώρει τὸ κακὸν τοῦτο καὶ μετ' αὐστηρότητος ὑπερβολικῆς διῆγα πρὸς τοὺς Σέρβους. Ὁ Ἰωάννης Ἰψηλάντης ἐχρήσατο τότε ὅλη αὐτοῦ τῇ ἐπιρροῇ, συμβουλεύσας τοῖς Τούρκοις, ἵνα παραδεχθῶσιν ἄλλο τι σύστημα ἐπιεικειᾶς καὶ φιλανθρωπίας πρὸς τοὺς λαοὺς ἐκείνους ὡς μόνον δε μέσον τοῦ ἀμετακινήτου αὐτῶν ἐκ τοῦ τόπου προσέτινε τὴν συγχώνευσιν τοῦ μερικῆς πατριαρχείου τοῦ Ἰπεκίου καὶ Ὀχρῖδος ἐν τῷ γενικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῖς μὲν Τούρκοις παρουσιάζων τὸ πολιτικὸν συμφέρον, διακοπτομένης οὕτω τῆς ὁδοῦ τῆς ξένης ραδιουργίας, ἕπερ τῆς Ἑλλάδος δὲ σκοπῶν τὴν διὰ τῆς ἐκκλησίας ἐνότητα τῶν λαῶν τούτων, ἐπιτηρουμένην ἀμέσως παρ' Ἑλλήνων ἀρχιερέων. Οἱ Τούρκοι ὅμως, καὶ ἀπερίσκεπτοι καὶ ὑπὸ τὸ κράτος ἐπι διατελοῦντες διαθέσεων βίαιων, ἐπιτήθησαν ἐκ τῆς γλυκύτητος τῶν προτάσεων αὐτῶν, ἐνόμισαν παραδόξως, ὅτι ἀνεκάλυψαν ὑποβολὴν τινα τοῦ αὐτοκράτορος Γερμανοῦ, καὶ τὸ παραδοξότερον, θανάτωσαν τὸν Ἰψηλάντην ὡς γερμανίζοντα δῆθεν καὶ ἐπίβουλον-συμβουλον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὅλον τὸ ἐναντίον διὰ μόνης τῆς διαφορᾶς, ὅτι μετὰ τοῦ τουρκικοῦ συμφέροντος μιᾶς δεδαμμένης ἐποχῆς ἐπέδωκεν οὗτος καὶ τὸ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Τὴν αὐτὴν τῆς κεφαλικῆς ἐπιτελέσεως ἡμέραν ἀναφερόμενος ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὴν ἐνετικὴν δημοκρατίαν ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωπος ταύτης, μεγάλους ἀπέδιδεν ἐπαίτους εἰς τὴν ὑψάνοιαν καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ σφαγέντος αὐτοῦ διασῆμου Ἑλλήπου.

Οὐδεμίαν ἐντέθεν προσπάσιαν εὐρόντες, οὐτὰ ἐλάττωσαν ἐν τῷ μέλλοντι, οἱ Σλάβοι ὑπέκυψαν ὑπὸ τὰς ἐπιμόρους εἰσηγήσεις καὶ ὑπενεργείας τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου Γ', καὶ μέγας ἐκ τούτων ἀριθμὸς μετηνάστευσεν εἰς τὰ κράτη αὐτοῦ μετὰ τοῦ πατριαρχοῦ Ἀρσενίου Ἰωαννόβιτος. Οἱ καλοὶ Τούρκοι, καθὼς ἐπὶ τῆς προτέρας ἐκ τριακονταεπισχικίων οἰκογενειῶν σλαβικῆς μεταναστεύσεως τοῦ 1690, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης ἀάγρον ἠγόρασαν». Ἄλλ' ὅμως, καὶ ἂν ὁ Ἰωάννης Ἰψηλάντης ἐσφάγη σκληρῶς, ἡ ἰδέα τούτου ἤρξατο εὐτυχῶς πραγματοποιημένη μετ' οὐ πολὺ, ἐπτα δὲ σλαβικαὶ ἐπιτοκοπαὶ ἐνώθησαν οἰκούμεναι ὑπὸ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἰδρύ-

θησαν πολυάριθμα σχολεία προωρισμένα, ἵνα ἐξελληνίσωσι τὴν ἀνατολὴν ἅπασαν πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν εἰργάσθησαν διὰ πολλοῦ ζήλου ἄλλοι τε καὶ οἱ Σουτσοὶ καὶ οἱ Ἰψηλάνται καὶ οἱ Μουρούζαι.

Ὁ Ἀθανάσιος Ἰψηλάντης, ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου, τοιαύτην ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔχαιρε τὴν υπόληψιν, οἷα ἐδήλου τοῦτον διὰ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας κατὰ τὸ 1758 καὶ ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ Γ'. Ἄλλ' ὁ Σαρλάτος Γκιγκας, τότε μέγας διερμηνεύς, ὅπως ἀπομακρύνῃ τοῦ σταδίου ἓνα ἀνταγωνιστὴν τοιοῦτον, ἐπέτυχε παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας διάταγμα διαλαμβάνον τὸν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις διορισμὸν μόνων τῶν κατεχόντων τὴν θέσιν τοῦ μεγάλου διερμηνεύς. Ὡς κανὼν οὐκ ὀλίγον ἐθεωρήθη καὶ ἐφηρμόσθη τὸ διάταγμα τοῦτο (α).

Παῖς αὐτοῦ, ὁ Ἰωάννης Ἰψηλάντης ἐδοξάσθη ἰδίως, μέγας γενόμενος διερμηνεύς, διότι ἔκλεισε τὴν πρώτην συνθήκην τῆς Πρωσσίας μετὰ τῆς Τουρκίας. Φριδερίκος ὁ μέγας, πολεμῶν τῷ 1759 μετὰ τοῦ Φερμάνου αυτοκράτορος καὶ τῆς Γαλλίας, ἐπέμφε κρούφα εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν πρᾶκτόρα τὸν Ρεξίν, ἵνα πρότερον τῆ Τουρκία συνθήκην συμμαχίας. Ὁ Ρεξίν ἀνακαλυφθεὶς κατεδιώχθη ἀπὸ τῆς πύλης προτροπῇ πάντων ἄλλων πρέσβειων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ ἔτυχεν ἐν τῇ προστασίᾳ τοῦ Ἰωάννου Ἰψηλάντου, δι' αὐτοῦ προφυλαχθεὶς καὶ δρακετεύσας. Ἀλλὰ, καίτοι ἀπόντος τούτου, ὁ Ἰψηλάντης διεπραγματεύεσθαι ἐπίτηδείως τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, συνθήκην, ἧ δὲ Ρεξίν ἐπανελεύθων ὑπέγραψε μόνον. Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἔγραψε τῷ Ἰψηλάντῃ ἐπιστολὴν λίαν εὐχαριστήριον καὶ κολακευτικὴν, δι' ἣν ἐν τῇ περιστάσει ἐκεῖνη ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἰδιόχουσαν ὑπηρεσίαν. Ἐπὶ δὲ ἐπρόκειτο ὁ Ἰωάννης Ἰψηλάντης συντελῶν, ἵνα ἀνοιγθῇ ἡ ὁδὸς τῶν μετὰ τῆς ἀνατολῆς σχέσεων εἰς τὴν δύναμιν, τὴν ἀντιπροσωπεύουσαν ἐν τῇ Γερμανίᾳ τὸ στοιχεῖον τῶν διαμαρτυρομένων; Οὐδὲν ἄλλο κυρίως ἢ τὴν ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἀποδιδδομένης τῇ Πρωσσίᾳ ὑπηρεσίας. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ σχέδιον τοῦ σεραγέντος θεῖου αὐτοῦ Ἰωάννου περὶ πολλοῦ ποιούμενος, κατώρθωσεν, ἵνα ἀποφασίσῃ ἐπὶ τέλους ἡ πύλη, καὶ διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου ὀρίσῃ τὴν ἑνωσιν ὅλων τῶν ἐν τῷ κράτει χριστιανικῶν φυλῶν ὑπὸ μόνῃ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Συνεργῶν, ἐπίσης πρόθυμον καὶ ἱκανόν, ἔλαβε τότε ὁ Ἰωάννης τὸν περιώνυμον πατριάρχην Σαμουήλ.

Δύο οὕτω μεγάλα κατωρθώθησαν ἔργα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· τὸ πρῶτον, ὅτι ἡ Τουρκία ἤρξατο ὑποβαλλομένη εἰς συμμαχίας, δι' ὧν αἰ

μὲν ζῆλαι ἐπιφύοαι εἰσερχόμενον ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτῆς, ζητοῦσαι· καὶ παρὰ μόναις τοῖς Ἕλλησιν εὐρίσκουσαι ὑποστήριξιν, οἱ δ' Ἕλληνες ἀναγκαιότεροι τῇ τουρκικῇ ἐξουσίᾳ καὶ ἐνταυτῷ γνωστότεροι παρὰ τῇ Εὐρώπῃ καθίσταντο· τὸ δεύτερον, ὅτι τὰ ὀρθόδοξα γένη ἠνοῦντο περὶ ἐκὸς μόνου κέντρου, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῆ ἐνότης τὸ προηγούμενον ἦν τῆς κυριότητος τῆς μιᾶς ἐλληνικῆς ιδέας, καὶ τὸ μόνον μέσον τῆς ἀνανεώσεως τῶν δεσμῶν τῆς μιᾶς πολιτικῆς καταστάσεως ἐν τῷ μέλλοντι. Τίς ἄρα δαίμων κακὸς εἰσήγαγεν ἐπὶ τῶν τελευταίων ἤδη χρόνων τὸ λεγόμενον Βουλγαρικὸν ζήτημα; Βεβαία, ἀλλὰ ματαία δυστυχῶς, ἐπελεύσεται ἡ πολιτικὴ μετάνοια τῶν ἀδελφῶν καὶ ὁμοιοπαθῶν Βουλγάρων, ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, ὑπερισχύσῃ ποτὲ ἡ εἰσδύσασα ἐν τῇ διαταραχῇ τινῶν ἀπάτη τοῦ διοικητικοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνήκουσιν.

Ὁ ἀπὸ τοῦ 1769 πενταετής, ὡς διαρχέσας μέχρι τοῦ 1774, πόλεμος προαίρεται, ἵνα ἐγκαθιδρύσῃ νέαν προσέτι κατάστασιν πραγμάτων.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, παῖς τοῦ Ἰωάννου τούτου καὶ τῆς Σμαργάνης Μαιμωνᾶ, ἐκ παλαιᾶς πελοποννησιακῆς οἰκογενείας καταγομῆτης (α), διεκρίθη εἰς τῶν ἐξοχωτέρων τῆς ἐποχῆς ἀνδρῶν ἐπὶ τε νοημοσύνῃ, παιδείᾳ καὶ ἐθνικῇ ἐνεργείᾳ. Τὴν μεγάλην διευθύνων διερμηνεύει τῆς Πύλης καὶ μεγάλα δυνάμενος, δι' ἧς ἀπῆλαυεν ἐξαιρέτου εὐνοίας τοῦ σουλτάνου Ἀβδαῦλ Χαμίτ Α', ἐπέτυχε τὴν ἀνάκλησιν τῆς περὶ γενικῆς σφαγῆς τῶν Ἑλλήνων διαταγῆς, ἐκδοθείσης ἀμέσως, καθ' ἣν ἐγνώσθη στιγμῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ συνδρομῇ τῆς Ῥωσσίας κινήσεισ ἀναστάσις τῆς Πελοποννήσου. Οὐσιώδες δὲ μέρος λαβὼν ἐν τῇ διαπραγματεύσει τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρτακίου, διεχάραξε τὴν ἀρχὴν ἐποχῆς νέας διὰ τὰς ἡγεμονίας Μολδαβίας καὶ Βλαχίας.

Ἡ Ῥωσσία, ἐπαρμολύουσα τὴν πολιτικὴν, ἦν ἠκακούθησεν ἔκτατος ἐπὶ τῶν δύο αὐτῶν ἐπαρχιῶν, ἐκολάκυσσε τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς περὶ τῶν ἀρχαίων προνομίων ἀπαιτήσεις τούτων. Τῇ ὑποκινήσει δὲ τῆς ἰδίας συνελθόντες ἐν συνελεύσει οἱ Βλάχοι, ἐξελέξαντο ἡγεμόνα ἑαυτῶν τὸν βογιάρδον Προυσκοβάνον, καὶ ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν αἰτοῦντες τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς παρὰ τῆς πύλης. Ἀλλ', ἅμα μαθόντες διορισθέντα τὸν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην, ἐκείνον δηλονότι, ὃς διεπραγματεύθη ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Καϊναρτακίου τόσῳ εὐνοϊκοῦς ὑπὲρ τῶν ἡγεμονικῶν ὄρων, ἀνεκαλέσαντο τοὺς ἀπεσταλμένους, καὶ δι' ἀναφορᾶς κοινῆς πύχθησαν πρὸς τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν, ἵνα ἔχουσιν ἡγεμόνα τούτον.

Πρὶν ἢ ὁμῶς δεχθῆ τὴν ἡγεμονίαν, ὁ Ἀλεξάνδρος Ἰψηλάντης ἠθέλησε καὶ ἐγγύησιν τινα, ὅπως καρποφορήσωσιν αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ· κατὰ τὰς δικαίας προσδοκίας τῶν λαῶν, ὧν ἀνελάμβανε τὴν διοίκησιν καὶ τὴν τύχην· κατώρθωσε δὲ λαβῶν παρὰ τοῦ σουλτανίου δόγμα ἱερὸν (χαττι σερίφ), δι' οὗ καθιεροῦντο τὰ ἀρχαῖα προνόμια τῆς Βλαχίας καὶ ἐτακτοποιοῦντο λεπτομερέστατα τὰ ζητήματα, ἅπερ ἐξασφάλιζον τὴν πραγματικὴν εὐημερίαν καὶ πρόοδον ταύτης· συνεπὼς δὲ ἡ πύλη παρεχώρει αὐτῷ πλήρη διοικητικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν, πράγματα ἄλλως τόσῳ ἐναντία καὶ εἰς τὰς ἕξεις καὶ εἰς τὴν τακτικὴν τῶν Τούρκων, καὶ οὐδὲν προηγούμενον ὅμοιον ἔχοντα. Τὸ σουλτανικὸν τοῦτο δόγμα τοῦ 1774 ὑπῆρξεν ἡ βάσις ὅλων τῶν διαπραγματεύσεων καὶ ὅλων τῶν μετὰ τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων καὶ τῆς Τουρκίας ἐπελθουσῶν συμφωνιῶν δι' αὐτὸν τὸν τόπον.

Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ ταῖς παραχωρήσεσι ταύταις καὶ ταῖς εὐνοϊκαῖς διαθέσεσι τῶν Βλάχων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ συμπράξει ξένης δυνάμεως στηριζόμενος, ὁ Ἀλεξάνδρος Ἰψηλάντης δυνατὴν εἶδε τὴν ἐν Βλαχίᾳ ἀποκατάστασιν στερεᾶς τινος βάσεως πραγμάτων, αὐτὴν σκοπούσης τὴν ταχύτεραν ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τοῦτο κατάλληλα ἐσκεφθῆ τρία τὰ ἀκόλουθα μέσα:

Πρῶτον, τὴν μόρφωσιν πρωτύπου τινὸς κράτους ὀρθοδόξου, καθισταμένου διὰ τῆς πατρικῆς διοικήσεως, διὰ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς νόμους καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς εὐημερίας, παράδειγμα ζωηρὸν καὶ ἀρμόδιον, ἵνα παροτρυνῆ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας μετὰξὺ τῶν λαῶν, τῶν ὑποτέταγμένων τῇ Τουρκίᾳ.

Δεύτερον, τὸν σχηματισμὸν τοῦ κράτους αὐτοῦ εἰς ἐστῖαν φώτων, ὅπως ἀναλάμψωσι μετὰ τῆς ἐπιστήμης αἱ ἰδέαι τῆς ἀδελφότητος καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ ἐφ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος· καὶ

Τρίτον, τὴν ὀργανώσιν στρατιωτικῆς δυνάμεως προωρισμένης, ἵνα οὐ μόνον ὑπερασπίσῃ τὸν ἡγεμόνα κατὰ πάσης ἐπιχειρήσεως τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ ἀργότερον στηρίξῃ τὴν πραγματοποίησιν σκοπῶν γενικωτέρων.

Ἰδού ἐν λεπτομερείᾳ τινὶ ἡ ὁδὸς, ἣν ἐβάδιεν ὁ ἀνὴρ οὗτος συμφώνως πρὸς τὴν μεγάλην ἰδέαν, ἣν προέθετο.

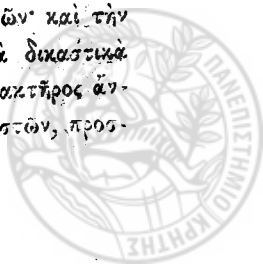
Πρὸ πάντων ἐφρόντισε περὶ τῆς τακτοποιήσεως τῶν φόρων διὰ τρόπον ὅπως δικαίον· καὶ, ἵνα μὴ ἐπιβαρύνῃ τὸν τόπον, πολλὰ μάλιστα παθόντα ἐκ τοῦ τελευταίου πολέμου, διὰ τῆς πληρώμης τοῦ φόρου, ὃν ἡ πύλη ἐλάμβανε ὑπὸ τὸ ὄνομα «ὀδᾶκα», προκατέβαλε διετη ταύτην ἐκ τῶν

ιδίων αὐτοῦ χρημάτων. Συνεπῶς δὲ, ἵνα ἐπαρκῆ ταῖς δημοσίαις δαπάναις διὰ τὴν μεγάλην τῶν φόρων ἐλάττωσιν, μετερρύθμισεν ἐπὶ τὸ ἀπλοῦστερον καὶ οἰκονομικώτερον ἔλην τὴν διαίκησιν.

Τῶν φορολογιῶν ἡ ἐλάττωσις πρῶτον ἀποτέλεσμα ἔσχε τὴν ἐνθάδῃ ῥύσιν τῆς γεωργίας, ἀναλαβόντων τῶν πεδίων ἀκμαίαν ὕλως ὄψιν. Χωρικά ἐπέκεινα τῶν δεκακισχιλίων, ἀφήσαντες πρότερον τὸ ἄροτρον ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς ληστρικές ἐν τοῖς ὄρεσι συμμορίας τραπέντες, ἐπανήθησαν πρόθυμοι εἰς τὸν τακτικὸν καὶ ἐργατικὸν βίον, μόνον ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νόμων δυνάμενοι τὴν παραγωγὴν τῆς εὐζωίας. Αὐταὶ οὕτως αἱ χεῖρες, αἱ μαστιζοῦσαι πρὸ ὀλίγου τὸν τόπον, συντέτινον εἰς τὴν αὐξάνειν τῆς εὐημερίας τούτου ἕνεκα τῶν μεταβολῶν τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος.

Ἐφ' ὅσον δ' ἤϋξανεν ὁ πλοῦτος τοῦ εδάφους, ἐπὶ τοσοῦτον ἐδίδετο εἰς τὸ ἐμπόριον ἀνάπτυξις πλατυτέρα. Πολλοὶ ἐντεῦθεν κανονισμοὶ εὐρυτέρας ἄνοιξαν τὰς σχέσεις μετὰ τῆς Τρανσυλθανίας καὶ Γερμανίας, ὥρσαν δὲ σταθερῶς τὰ τελωνιακὰ δικαιώματα, ἀδαιρέτως αὐξομειούμενα πάντοτε, καὶ ἐμπορικὰ ἐγκαθίδρυσαν δικαστήρια. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, καλύπτων πανταχοῦ καὶ διὰ προστασίας δραστηρίου τὰ τῶν ξένων ἐμπόρων συμφέροντα, πᾶσαν ἀφήρει πρόφασιν εἰσαγωγῆς ξένων συμβουλιῶν, ἄπερ, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, ἐξασκεῖν ἔμελλον πολιτικὰς ἐπιρροὰς ἐν τῷ τόπῳ. Μόλις δὲ μετὰ τὴν παραίτησιν τούτου ἡ Ρωσσία κατὰ πρῶτον καὶ ἡ Γερμανία ἀκολούθως ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς ἐξουσίας παραχώρησιν τοιαύτην, καθ' ἧς οἱ Βλάχοι οὐκ ἐπαύσαντο τὸν μὲν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην εὐλογοῦντες, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἐπικαλούμενοι ἀργότερον.

Τῆς δικαιοσύνης ἡ διανομὴ πρὸ πολλοῦ καιροῦ εἶδεν χώραν εἰς δεινάς καὶ παντοειδεῖς καταχρήσεις. Οὐδένα ἡ Βλαχία εἶχε νόμον, καὶ ἐν τῇ συγκεχαμμένῃ σωρείᾳ τῶν νομολογιῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους οἱ δικασταὶ ἤρσαντο, πολλάκις τὰ αἰτία ἀποράσεων ἀδικῶν. Ὁ Ἰψηλάντης διὰ τοῦτο, πρῶτος γενόμενος νομοθέτης τοῦ τόπου, ἐξέδωκε κώδικα, συλλέξας ἐκ τῶν ἑλληνικῶν νόμων πᾶν, ὅτι ὑπῆρχεν ὠφέλιμον καὶ σύμφωνον ὅπωςδήποτε πρὸς τὰς συνηθείας τοῦ τόπου. Διῶρισε δὲ δικαστήρια ἐν ἐκάστῳ θέματι, κανονίτας τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῶν καὶ τὴν ὑπόληψιν σώζων τοῦ δικαστικοῦ συλλόγου, ἐνεπιστεύθη τὰ δικαστικὰ ἔργα εἰς μόνους ἐγνωσμένης ἱκανότητος καὶ ἀκεραίου χαρακτῆρος ἀνδρας. ἵνα βεβαίωτη μάλιστα τὸ ἀπροσωπώληπτον τῶν δικαστῶν, προσ-



διώρισεν εἰς ἕνα ἕκαστον τοὺς ἀναλόγους τίτλους καὶ τὰ μέσα κατὰ τὴν βαθμὸν, ὃν κατείχεν ἐν τῇ δικαστικῇ ἱεραρχίᾳ. Τέλος δὲ αὐτὸς ὁ αὐτὸς ἀνεδέχθη τὴν ἐξέλεξιν ὅλων τῶν πράξεων τῶν δικαστηρίων, προεδρεύων διὰ τῆς ἐβδομάδος τὸ πεφορτισμένον τὴν ἀναθεώρησιν τῶν δικῶν ἀνώτατον συμβούλιον.

Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπήνεγκε διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων τὴν τάξιν, ὁ Ἀλέξανδρος Ἴψηλάντης, ἐκπληρῶν ἔργον δικαιοσύνης, ἀμα καὶ φιανθρωπίας, συνέστησε καὶ «ταμειὸν τῶν χαρίτων», καὶ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ ὥρισεν εἰς συντάξεις ὑπὲρ τῶν χαρῶν καὶ τῶν πτωχῶν τέκνων ἐκείνων, ὅσοι ὑπρέτησαν τῷ τόπῳ. Συνεπλήρωσε δὲ τὸ κηδεμονικὸν τοῦτο ἔργον ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως πολλῶν μοναστηρίων, καὶ μέρος ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν ἐτάξατο ὑπὲρ τοῦ ταμείου τούτου.

Τοιοῦτ' ὑψίστη τρόπῳ ἡ Βλαχία εἰς τὴν σχετικὴν περιωπὴν τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅσοι διεχάραξαν τὰς πεδιάδας τὸ Βουκουρέστιον ἔλαβεν ἄλλην θεάν· τὰ θρησκευτικὰ οἰκοδομήματα ἐπανωρθώθησαν καὶ ἐκαλλωπίσθησαν· δημόσιον δὲ τὸν ἡγεμόνα μέγαρον ἡγέρθη γέφυρα ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τῆς Δομποζίτης ἐρρίφθη· ὑδραγωγεῖα κατασκευάσθησαν, καὶ δεξαμεναὶ τὰς πλατείας ἠυτρέπισαν, δι' ὑδάτων διαυγῶν συντηρούμεναι. Δι' ἐνὸς δὲ χρυσοβόλου τοῦ 1775 πολυάριθμα ἐγκαθιδρύθησαν σχολεῖα, ὡς καὶ τὸ γυμνάσιον τοῦ ἀγίου Σάββα· δι' ἑτέρου δ' ὡσαύτως κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπεβλήθη τοῖς ἐξηρημένοις φόρων ἐλληνικοῖς μοναστηρίοις ἢ ἐν τοῖς σχολείοις συντήρησις ἀριθμοῦ τινος ἐκ τῶν πτωχῶν ἐλληνοπαίδων σπουδαστῶν ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων, ὧν εἶχον. Ὁ Ἴψηλάντης ἔτι, τακτοποιῶν τὴν θέσιν τῶν καθηγητῶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ὠφελείας μεγάλας, καὶ τὰ σχολεῖα ἐπροίκισε διὰ τῶν ἀναγκαίων κεφαλαίων, ἵνα διεγειρῆ τὸν ζῆλον τῶν μαθητῶν καὶ διὰ φιλοδωρημάτων ἔτι. Διὰ τρίτου δὲ χρυσοβόλου ἐσχηματίσθη ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς παιδείας ἐξ ἀνδρῶν πεφωτισμένων, ἀποστολῆν ἔχουσα οὐ μόνον τὴν ἐπιτήρησιν τῶν σχολείων, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ προτείνειν πρὸς τὸν ἡγεμόνα τὰ μᾶλλον κατάλληλα μέσα πρὸς τὴν διάδοσιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν (α). Ἡγεμῶν οὕτως ἀληθῆς, ὁ Ἀλέξανδρος Ἴψηλάντης κατέστησε τὸ Βουκουρέστιον ἔδραν τῶν Μουσῶν, ἐν ᾗ ἐσχηματίσθησαν οἱ Ρῆγαι, οἱ Γορδελαῖ, οἱ Βαρδαλάχοι καὶ λοιποὶ περιώνυμοι Ἕλληνες. Ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος τὰ βλέμματα ἤδη ἐστρέφοντο πρὸς τὴν Βλαχίαν, πλῆθος δὲ Ἑλλήνων εἰλκύνοντο εἰς αὐτὴν ἐπὶ φωτισμῷ καὶ ἐπὶ ἐλπίδι ἐπιτυχίας ἐπικερδοῦς τινος θέσεως. Ἐτι δὲ μᾶλλον ἐνισχύων τὸ πνεῦμα



τοῦ ἔθνους, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης προσδιόρισεν ὑπὲρ αὐτῶν θέσιν μεγάλην ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ στρατοῦ.

Καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, καὶ ἰδίως ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιφυὴν τὸ πᾶν οὗτος ἐδημιούργησεν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Βλαχίας. Ἀντὶ τῶν «σλουζιτόρων», κακῶς ὠπλισμένων, ἀπειθῶν καὶ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ στρατιώτου ἔχόντων, ὠργάνωσθε πολυἀριθμὸν στρατὸν, οὗτινος οἱ ἀξιωματικοὶ εὐκόλως προήγοντο καὶ ἱκανοὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ ἐγίνοντο. Διὰ τὴν φρουρὰν τῶν μεθοριῶν καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως ἐσχημάτισεν εἰς λόχους τοὺς σλουζιτόρους καὶ τοὺς ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ Ἀλούτᾶ-Πανδούρου. Καταργήσας τὰ προνόμια, ἃ ἔχαιρον πρὶν, καθιπέταξε τούτους εἰς τὴν πευβαρχίαν, καὶ ἐκ ποσῶν δημοσίου ταμείου ἐχορήγησεν εἰς πάντας στολὴν, μισθὸν καὶ ὄπλα. Πλησίον δὲ τῶν τοπικῶν αὐτῶν στρατευμάτων ἐτοποθέτησεν ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς ἑαυτοῦ τὸν καθαρὸν στρατὸν, συγκείμενον ὑπὸ ἐξήκοντα «καπιτανίων» (ἢ λόχων), ἐκάστης περιλαμβανούσης διακοσίου ἀνδράς. Ὁ στρατὸς οὗτος ἔδρευεν ἐν Βουκουρεστίᾳ καὶ ἐν τοῖς πλησιόμοις θέμασι τῶν τουρκικῶν φρουριῶν. Ἐθνικὴν λοιπὸν δύναμιν ἔχων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ βλαχικοῦ ἐδάφους ἐξ εἰκοσίδυο καπιτανίων, ἦτοι ἐκ τετρακισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἀνδρῶν, ἴδιον ἄλλο διέτασεν ἐκ δωδεκακισχιλίων, ἐξησκημένων καὶ ἐτοιμῶν, ἵνα ἀκολουθήσωσιν αὐτὰ πέραν τῶν μεθοριῶν τῆς Βλαχίας· διότι ὀκτώ καὶ πενήκοντα ἐκ τῶν καπιτανίων ἐσχηματίζοντο καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ὑπὸ Ἑλλήνων, μία δὲ ὑπὸ Βουλγάρων καὶ ἡ ἐξηκοστή ὑπὸ Σέρβων.

Μεταξὺ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ διακρίνοντο πολλοὺ πατριωτισμοῦ καὶ ὀρηκτικοῦ χαρακτῆρος ἄνδρες. Πιστεύοντες οὗτοι ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ ἐνὸς κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου, εἰάν μόνον συνῆναι ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος εἰς τὴν κίνησιν τῆς δυνάμεως, ἂν δεσθετεν, ἀπεράσασιν, ἵνα βιάσωνται, οἷτως εἰπεῖν, τὴν θέλησιν τούτου ἀνευ ἀναβαλῆς περαιτέρω. Ἰδίως δ' εὐρόντες συμφῶνους πρὸς τὴν ἰδέαν αὐτὴν τοὺς δύο παῖδας τούτου, τὸν Κωνσταντῖνον ἐτῶν εἰκοσιενὸς καὶ τὸν Δημήτριον ἐτῶν δεκαεπτὰ, ἐμόρφωσαν, βοηθούτων αὐτῶν, ἐν τοῖς κόλποις τοῦ στρατοῦ καὶ ἐταιρίαν, ἐν ἣ εἰσῆλθον οἱ ἀποφασιστικώτεροι τῶν ἀξιωματικῶν καὶ οἱ ἀνδρειότεροι τῶν στρατιωτῶν, σκοποῦντες τὴν διάβασιν τῶν ὁρίων καὶ τὴν κήρυξιν τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας πολέμου κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1782. Ἀλλ', ὑπονοηθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ τολημεροῦ αὐτοῦ σχεδίου, ἡ πύλη διέταξεν εὐθὺς τοῖς παρα

τὸν Ἰστρον σατράπαις πάνθ' ὅσα ἔδει, καὶ ἰσχύνατον πλέον τὴν ἐκτέλεσιν τούτου κατέστησε. Ἐντεῦθεν οἱ νέοι Κωνσταντῖνος καὶ Δημήτριος θεωροῦντες ἐφ' ἑαυτῶν πικρούσαν ἅπασαν τὴν εὐδύνῃ, ἐδραπέτευσαν εἰς Τρανσυλθανίαν καὶ ἐκείθεν μετέβησαν εἰς Βεσίνην· τὰ δὲ πράγματα τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου περιήλθον εἰς δεινοτάτην ἀμηχανίαν. Ἄλλα γνωρίζων οὗτος τὴν πολιτικὴν τῶν Τούρκων καλῶς, ἀπέστειλε πάραυτα τὴν παραίτησιν ἑαυτοῦ εἰς τὴν πόλιν, περὶ μὲν τῶν υἱῶν δικαιολογούμενος, ὅτι ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, περὶ δὲ τοῦ σκοποῦ τούτων μαντεύων, ὅτι ἀπέβλεπον ἴσως εἰς ὑπηρεσίαν ξένης ἐν τοῖς στρατοῖς τῆς Γερμανίας. Ὅλοι ὁμῶς αἱ προφυλάξεις αὐταὶ οὐδ' ἄλλως ἐπήρκουν, ἐὰν μὴ εἶχεν οὗτος φίλον ἴδιον τὸν μέγαν τότε βεζύρην Ἰζετ Ἀχμετ, ὑπερασπισθέντα αὐτὸν μετὰ πόνου παρὰ τῷ σουλτάνῳ.

Ἐσώθη μὲν οὕτως ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης τοῦ ἀναποφεικτοῦ κινδύνου, εἶδεν ὁμῶς ματαιωθείσας τὰς ἐπὶ ἐπταετίαν συντόνους ἐφαρμίας αὐτοῦ, καὶ ἀπολεσθεῖσαν ἐν μιᾷ ῥοπῇ πᾶσαν ἐλπίδα. Ὅπως ἐξαφανίσαι μάλιστα τὰ ἴχνη καὶ τῆς ἐλαχίστης καθ' ἑαυτοῦ ὑπονοίας τῶν Τούρκων, ἐπεφυλάχθη ἐπὶ τινὰ καιρὸν, οὐδ' ἄλλως ἀνεμειχθεὶς ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασι τοῦ κράτους. Ἀλλὰ τις περίστασις προσεχῆς ἐπανήγαγε τοῦτον εἰς τὰς προτέρας σκέψεις καὶ ἐλπίδας περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος.

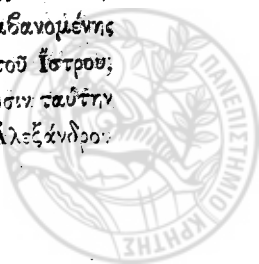
Ὅτε, τῷ 1785, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ Β' καὶ ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσσίας Αἰκατερίνη Β' συνέθεντο κρύφα τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, στενὴν ἔχων ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Κονίστης καὶ δι' αὐτοῦ πληροφροῦμενος περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν κυριωτέρων συμφωνιῶν τῆς συνθήκης αὐτῶν, προεῖδε τὰς δυνατὰς διὰ τὴν ἀνατολήν συνεπείας ταύτης. Πεπονητῶς δ' ἐνταυτῷ, ὅτι τὰ σχέδια αὐτοῦ, μὴ ἡγεμονεύοντος πλέον, οὐδεμίαν ἰσχύνατον ἔχειν ἰσχύνην καὶ μονιμότητα ἀνεῦ τῆς ἀμέσου συμπράξεως ξένης τινὸς δυνάμεως, ἔγραψε, προνοῶν προσεχῆ τὸν πόλεμον, σχέδιόν τι διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ σχέδιον αὐτὸ παρεδέχθη ὁ ἱπποτικὸς αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ὡς θέλων ἠνωμένην τὴν δοξάν τῆς βασιλείας αὐτοῦ μετὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Τουρκίας.

Εἶχε τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης γραμματέα ἴδιον τὸν Φήγαν Φεραίον, ὃν ἐξεπαίδευσεν νέον ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ μεθ' ὅλης τῆς πατρικῆς προνοίας· τοῦτον δὲ κατώρθωσε προσηλωσας γραμματέα ἐπίσημον παρὰ τῷ Μαυρογένῃ, διορισθέντι κατὰ τὸν μῆνα

Ιούλιον τοῦ 1786 ἡγεμόνι τῆς Μολδαυίας. Οὕτω μετὰ ταῦτα ἀντικατέστη οἰδῖος Ἰψηλάντης ἐν τῇ αὐτῇ ἡγεμονίᾳ, καθ' ὅσον ἐν τῷ παραδεχθέντι σχεδίῳ περιείχετο καὶ ὁ ὅρος τῆς μὴ ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, πρὶν ἢ ὀργανωθῆ στρατιωτικῶς καὶ ἡ Μολδαυία, ὡς πρότερον ἡ Βλαχία (α). Αἱ φιλοδοξοὶ ὁμῶς ἐπιχειρήσεις τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς τουρκικῆς χώρας καὶ ἰδίως κατὰ τῶν παράλιων τοῦ Εὐξείνου ἐβίασαν τότε τὰ πράγματα. Τῇ 3 Αὐγούστου 1786 ἡ Τουρκία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατ' αὐτῆς. Ἡ δὲ Ῥωσσία, ἔτοιμον ἔχουσα τὸν στρατὸν ἐπὶ τοῦ Δνίστερ καὶ ὅλως βεβαία περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ, ὃν ἔτρεφε, παρόρησι εἰδὼς τὴν προθεσιν ἑαυτῆς περὶ τοῦ σχηματισμοῦ ἑνὸς βασιλείου χριστιανικοῦ ἐκ τῶν πλησίον τοῦ Εὐξείνου χωρῶν μέχρι τοῦ Ἰστρου καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐνοουμένου ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Ποτέμκιν.

Ἡ Μολδαυία καταπατήθη ἀμέσως. Τῇ 5 Αὐγούστου διέταξεν ἡ πύλη τοὺς δύο ἡγεμόνας, ἵνα συγκεφθῶσι καὶ λάβωσι κοινῶς τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ τὴν υπεράσπισιν τοῦ τόπου. Ὁ Μαυρογένης, ἀνασκηνώσας ἐν τῇ Βλαχίᾳ τὰ λείψανα τοῦ ὀργανωθέντος ἀπὸ τοῦ 1775 μέχρι τοῦ 1781 ὀρατοῦ στρατοῦ, ἀπεποιήθη τὴν συνδρομὴν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τῆς Μολδαυίας, ἐντελῶς στερουμένης στρατιωτικῶν δυνάμεων. Οὐδὲν ἐντευθεν ἀντιστάσεως ἔχων μέσον, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἔβλεπε τὸν ἀπειλοῦντα κίνδυνον τὴν ἡγεμονίαν· ἔβλεπε πρὸ παντὸς ἄλλου, ὅτι, γινομένων τῶν Ῥώσσιον κυρίων τοῦ τόπου, ἐξφανίζετο τὸ ὀρηκτῆριον καὶ τὸ στήριγμα τῆς ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως· διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν ἔκρινε μόνον κατὰ τῶν βασιτικῶν σχεδίων πρόσκομμα τὴν στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἰωσήφ Β', καὶ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Ρατκέβιτς ἐζήτησεν, ὅπως ὁ αὐτοκράτωρ ἐπισπεύσῃ τὴν κήρυξιν τῆς συμμαχίας αὐτοῦ μετὰ τῆς Ῥωσσίας. Συγχρόνως δὲ καθυπέβαλε τῷ αὐτοκράτορι σχέδιον ἐκστρατείας, οὗ ἡ ἐκτέλεσις ἔσωσε τὰς ἡγεμονίας καὶ διηκόκλυνε παραδόξως τὰ μέσα, ὅπως ἐπανορθῶσῃ ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς δι' ἐπιτυχίων νεωτέρων τὰς προτέρας αὐτοῦ ἀποτυχίας.

Ἰπάρχει γωστόν, ὅτι περὶ τὸν μαῖον τοῦ 1787 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσήφ ἀπέστειλε δύο συγχρόνως σώματα στρατιωτικὰ, τὸ μὲν κατὰ τῆς Βλαχίας διὰ τοῦ Ἰστρου, τὸ δὲ κατὰ τῆς Μολδαυίας διὰ τῆς Βουκοβίνης· καὶ ὅτι ἅπασαι τότε αἱ τουρκικαὶ δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς τοῦ Μαυρογένους, ἐπιπεσοῦσαι κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰστρου, ἠνάγκασαν αὐτὸν εἰς ὀπισθοχώρησιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην συνελήθη, παρὰ τῶν Τούρκων καὶ ἀλληλογοραρία τις τοῦ Ἀλεξάνδρου.



Ίψηλάντου, ἀποδεικνύουσα τὴν αυθενότησιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκ τούτου ὁ Ίψηλάντης, προλαμβάνων τὰς βιαίας διαταγὰς τῆς πύλης, ἔσπευσε γενόμενος αἰχμάλωτος τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος τοῦ Κοβούργ, καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν πεμφθεὶς διέμεινεν ἐν τῇ Βρούν, πόλει τῆς Μοραβίας, μέχρι τῆς εἰρήνης τοῦ 1792 (α).

Ἡ εἰρήνη τοῦ Σιατοβίου, ἀκολοθήσασα τῇ τοῦ Ἰασίου καὶ ἄλλα μὴ ἔχουσα ἀποτελέσματα διὰ τοὺς Ἕλληνας ἕνεκα τῶν γενομένων συμφωνιῶν, ἀφῆκε τοῦλάχιστον τὰς δύο ἡγεμονείας ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ἐν ἣ διατέλουν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κρίναφτσικίου, ἰκανὰς ἄλλως, ὅπως χρησιμεύσωσι καὶ πάλιν ὡς κέντρον εἰς τὰς περὶ ἀνεξαρτησίας προσπάθειάς τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο βεβαίως θεωρεῖται ὀλίγητος, συγκρινόμενον πρὸς τὰς ἐλπίδας, ἃς πρὸ τοῦ πολέμου ἐστῆριξεν ὁ Ἀλέξανδρος Ίψηλάντης ἐπὶ τῇ συνδρομῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ Β΄· ἐξ ἄλλου ὁμως κρίνεται μέγα ὡς πρὸς τὰ ἐπελθόντα πράγματα, ὧν ἕνεκα ἀνεγκάσθησαν αἱ δυνάμεις, ἵνα στρέψωσι τὴν προσοχὴν ἑαυτῶν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνατολῆς. Ἐὰν οὕτως ἀπέτυχον ἐκ περιττάσεων ἀπροβλέπτων τὰ πρῶτα σχεδία καὶ οἱ πρῶτοι συνδιασμοὶ τοῦ Ίψηλάντου, ἡ ἐλπίς ὁμως περὶ ἐπιτυχίας τινὸς προσεχοῦς οὐκ ἐγκατέλειψε τοῦτον.

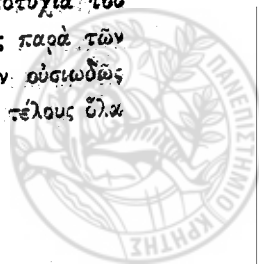
Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατεπλήχθη οὗτος ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τῆς παρακμῆς, εἰς ἣν περιήρχετο ἡ Τουρκία ἕνεκα πολλῶν σπουδαίων λόγων καὶ μάλιστα τοῦ τελευταίου πολέμου. Αὐταὶ αἱ περὶ ἀναμορφώσεως τοῦ κράτους διαθέσεις τοῦ Σελήμ Γ' οὐδὲν ἄλλο ἐδείκνυον ὡς ἀναπόφευκτον, ἢ τὴν μετ' οὐ πολὺ ἀποσύνθεσιν τῆς τουρκικῆς δυνάμεως. Διὰ ταῦτα ἀπεφάσισεν ἔκτοτε μετὰ σταθερότητος, ἵνα μὴ δεχθῆ μὲν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐνεργῆ δὲ ὑπὲρ τῶν σχεδίων αὐτοῦ ἀποτελεσματικώτερον διὰ τῆς εὐνοίας καὶ βαρύτητος, ἣν ἔχαιρε παρά τῶν σουλτάνῳ.

Παραδεχθεὶς ὁ Σελήμ, ὡς ἔργον ἀπολύτου ἀνάγκης, τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἰσχύος τῶν Δερεβεγῆδων καὶ Γενιτσάρων, ἐσκόπει τὴν διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀντικατάστασιν τῶν δυνάμεων αὐτῶν, πάντοτε πρὸς ἀλλήλας διαφωνουσῶν καὶ παλλάκις κατὰ τῆς ἐξουσίας ἐπιτιθεμένων. Ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης προέκυπτον δύο τινά: τὸ πρῶτον, ὅτι ἡ νέα δημιουργία τοῦ στρατοῦ, ἐν ᾧ ἔτεινεν ἀφ' ἑνὸς κατὰ τῶν Δερεβεγῆδων καὶ Γενιτσάρων, οὐκ ἤξανε ἀφ' ἑτέρου τὴν στρατιωτικὴν δυνάμιν τοῦ κράτους· τὸ δεύτερον, ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἐξασθενήσεως

τῶν Δερεβεγῆδων καὶ Γενίτσαρων, ἐὰν ἐπιτύγχανεν ὁ Σελῆμ, ἢ ἐκ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ τοῦ μεγαλοφυοῦς σουλτάνου, ἐὰν ὑπερίσχυον οἱ Δερεβεγῆδαι καὶ Γενίτσαροι, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας καὶ πολλῶν δραστηριοτέρως ἀφορμῆς πρὸς τὴν ταχυτέραν κατάπτωσιν καὶ παράλυσιν τῆς τουρκικῆς δυνάμεως ἀναντίρρητον ἀπέκειτο. Κατ' αὐτὰς ἔπρα τὰς σκέψεις, ὅτε ὁ υἱὸς Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης εἰργάζετο ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος συνέταττε τὸ σχέδιον τῆς πολιτικῆς ἀναμορφώσεως, βάσειν θέτων τὴν μεταξὺ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν ἐντελῆ ἰσότητα. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο παράδοξον ἔλαβεν ὑποδοχὴν παρὰ τοῦ Σελήμ, πεμφθὲν ἔτι καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς φύλεμάδας (ἱερατικοὺς), καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς σοφάδας (κωμῶς διαβασμένους), καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τουρκικὰ σχολαῖα, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα συλλογισμῶν καὶ ὕφους.

Ἡ διάδοσις τῶν τοιούτων ἰδεῶν, τὸσω ξένων τῶν τουρκικῶν ἠθῶν, καὶ οἱ εἰσαχθέντες νεωτερισμοὶ ἐν τῷ κράτει, τὸσω ἀντίθετοι πρὸς τὸ κόρακιον, ἤμεσον διήγειρον τὸν ἐμφύλιον διαχωρισμὸν τῶν Τούρκων, τὸ μέλλον ἀκάθεκτον πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας, καὶ τὴν ἐκ τούτων ἐπιγενομένην ἀπόρριψιν τῶν ἐλπίδων τῶν Ἑλλήνων. Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἐδηγήσαν τὸν Ἕῃαν Φεραῖον, βοηθούμενον ἰδίως διὰ τῶν συμβουλῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ἵνα εἰσάγῃ ἐν τῇ ὑπὲρ πατρίδος ἐταιρία αὐτοῦ πλεσίον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀντάρτας Τούρκους. Ὀνειροπολῶν δ' ὁ σουλτάνος Σελήμ ἐπὶ τῇ πορείᾳ τῶν πραγμάτων, καὶ χάριτας ὁμολογῶν τοῖς Ἰψηλάνταις διὰ τὴν σύμπραξιν, ἣν παρεῖχον αὐτῷ, διώρισεν τῷ 1796 τὸν μὲν Ἀλέξανδρον ἐν τῇ ἡγεμονείᾳ τῆς Βλαχίας, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον μέγαν διερχομένην τῆς πύλης.

Ἐναντίον τῆς προτέρας ἀποφάσεως αὐτοῦ, ὡς προείπομεν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη ἑπανελλθῶν εἰς τὸν πολιτικὸν θῖον οὐχὶ δὲ ἄλλο, ἀλλ' ἵνα γένηται βοηθητικώτερος εἰς τὴν πορείαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντῖνου. Ἰπῆρξεν ἡμῶς βραχεῖα ἡ νέα ἡγεμονεῖα τούτου, καὶ διά τινων μόνον ἀναμορφώσεων σημειοῦται. Ἦτο πλέον ἀδύνατος δι' αὐτὴν ἡ λαμπρότης καὶ ἡ ἐπισημότης τῆς πρώτης ἡγεμονείας, διότι ἡ ἐξουσία τῶν ἡγεμόνων ἀπώλεσε τὴν προτέραν γοητείαν καὶ ἰσχύον, ἀφ' οὗ ἀνεμιγνύετο ἡ πολιτικὴ τῆς γείτονος Ῥωσσίας ἐν τῷ τόπῳ· διότι ἡ ἀποτυχία τοῦ Ἕῃου Φεραίου, συλληθέντος ἐν τῇ Τεργέστη, παραδοθέντος παρὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ φονευθέντος παρὰ τῶν Τούρκων, ἐσκήρυνεν οὐσίμως τὰ μεταξὺ ὑπηκόων καὶ ἐξουσιᾶς πράγματα· καὶ διότι ἐπὶ τέλους ὄλα



τὰ γεγονότα αὐτὰ ὑπεδείκνυον τότε ὡς κέντρον ἐνεργείας ἐθνικῆς τῆν Πελοπόννησον.

Ἐντεῦθεν ἐπιστρέφας ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάκης εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1798, ἐξη-ιδιωτεύων μὲν, ἀλλὰ μεγάλην ἐξασκῶν ἐπιβρῶτην ἐπὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων. Ἐξαιρέτως δὲ τσαούτην ἔχαιρεν ὑπόληψιν εὐρωπαϊκὴν, ὥστε οἱ πρέσβεις ὄλων τῶν δυνάμεων συνεβουλεύοντο τούτῳ, καὶ τὴν γνώμην αὐτοῦ ὀδηγὸν μόνον ἐλάμβανον ἐπὶ τῆς πορείας τῶν μεγάλων καὶ πολυπλόκων ζητημάτων. Ἡ δραστηριότης τοῦ γηραιοῦ ἤδη ἀνδρὸς ἀνεπτύχθη ἐκ νέου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἡγεμονίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, μετ' οὗ διετήρει ἰδίαν κατὰ πάντα ἀνταπόκρισιν. Ἀλλ' ὅτε, ἡ μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ βρωστικοῦ πολέμου, χρονολογουμένην τῇ 30 δεκεμβρίου 1806, οἱ μὲν Βλάχοι καὶ Μολδαυοὶ ὠρῆσθησαν τῷ Κωνσταντίνῳ Ἰψηλάντῃ ὡς ἄλλῳ κυρίαρχῳ (α), ἡ δὲ πύλη ἐκήρυξεν αὐτὸν ἀντάρτην καὶ πολέμιον, ἡ ζωὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκινδύνευε πλέον τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων. Τοῦτο βλέπων ὁ τότε Βρεττανὸς πρέσβυς Ἀρβουτνῶ, διετάξεν εὐθὺς τὸν πλοίαρχον τῆς φεργάττας Κονόπου, ἵν' ἀγκυροβολήσῃ ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας αὐτοῦ καὶ ἐτοιμῶς διασώσῃ τὸν ἄνδρα εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἀλλ', ἐναντίον πάσης πρότροπῆς καὶ παραλήσεως τοῦ Βρεττανικοῦ πρέσβεως, ὁ Ἀλέξανδρος ἀποποιούμενος τὴν δραπετεύσιν ἑαυτοῦ ἔλεγεν, ὅτι ἐν τῇ ηλικίᾳ τῶν ἀφραῆκοντα ἐτῶν οὐ φεύγει, ἀλλὰ μετὰ γαλήνης δέχεται, τὸν θάνατον, εἰν ἀπεφάσισεν οὕτως ἡ θεία πρόνοια. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ δὲ ἀποφάσει ὅλας ἐφεξῆς τὰς ἡμέρας αὐτοῦ διήρχετο ἐν προσευχῇ πρὸς τὸν ὕψιστον Θεόν, ἕως οὗ ἀνηράγη παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, καὶ βίβεις ἐν τῇ εἴρατῃ παρεδόθη εἰς τοὺς μᾶλλον ἀνίλους θανατωμοὺς, τὴν συνήθη, τῶν βαρβαρῶν ποινικῆν δικονομίαν. Ὁ Βρεττανὸς πρέσβυς ἀπήτησε τότε τὴν ἄμεσον ἀποφυλάκισιν αὐτοῦ ἢ τουρκικῇ ὁμως ἐξουσίᾳ ἀπήνητσε διὰ τῆς καρτομίας τοῦ ἀνδρὸς (β) καὶ τῆς συνεποῦς δημεύσεως τῶν ἐγγράφων καὶ ἀπάσης τῆς περιουσίας τούτου, ἐκ πέντε ἑκατομμυρίων γροσίων λογιζομένης (γ).

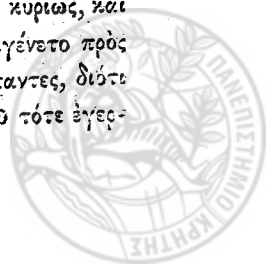
Ἐπαισθητῆ εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν καὶ κοινῶς καταπληκτικῆ ἐγένετο ἡ ἐκ τῆς θανατώσεως τοῦ σπάνιου τούτου ἀνδρὸς ἐντύπωσις. Τὸν Ἀλέξανδρον Ἰωάννου Ἰψηλάντην καὶ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ ἐχθροὶ ἀνεγνώρισαν συμφώνως ὡς ἓνα τῶν μεγαλοφυστέρων, ἐθνικωτέρων καὶ τῶν μᾶλλον πεφωτισμένων καὶ ἀξιοσημετώτων κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς, ἐφ' ἧς ἐζη. Ὀλίγιστοι πραγματικῶς ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν εὐσέβειαν

καὶ τὴν ἀγαθότητα, τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρος· καὶ τὴν πολιτικὴν ἐμβριθείαν, τὴν μεγάλην ἰσχύν καὶ τὴν τοσαύτην αὐταπάρνησιν, ἐν συνόλῳ δὲ τὴν μίαν πάντοτε κεντρικὴν ἰδέαν καὶ τὴν ἐπίμονον ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας ἐνέργειαν, ἀρετὰς ἐν συνόλῳ, οἷας ἀνέπτυξεν ὁ ἀνὴρ οὗτος καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ καὶ ὡς πολιτευόμενος καὶ ὡς ιδιώτης. Ὁ ἄραιοτέρος δ' ἔπαινος τούτου ἐστὶν ἡ ὁμόφωνος ἀπόδοσις τῆς λαμπρότερας δικαιοσύνης παρὰ τῶν συγγραφέων πάντος τόπου. Οὐδὲνὰ κατ' αὐτοῦ ἐπῆνευχε μῦθον ἡ ἱστορία, καὶ ὑφ' ὅποιον ἂν ἐγγράφῃ πνεῦμα (α).

Ὁ υἱὸς τούτου Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1760, ἔλαβεν εὖ στερεάν, τόσω καὶ λαμπρὰν παιδείαν. Αἱ γνώσεις, ἂν ἐγένετο κάτοχος, ἔδωσαν αὐτῷ ἐκ νεότητος φήμην σοφοῦ (β). Ὡς πρὸς τὴν πρακτικὴν δὲ σπουδὴν ἐπὶ τῇ διαχειρῆσει τῶν δημοσίων ὑποθέσεων εἶχεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸ παράδειγμα καὶ τὰς νοθεύσας πατρὸς, οἷον ἀνωτέρω ἱστορήσαμεν διὰ βραχείων.

Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων μυθεῖς τῶν περὶ πατρίδος πατροπαραδότων ἰδεῶν καὶ σχεδίων, ἐπὶ τοσοῦτον παρωρμήθη ἰδὼν τὴν ἐν Βλαχίᾳ στρατιωτικὴν προπαρασκευήν τοῦ πατρὸς, ὥστε καὶ τὸ σχεδίον συνέλαβε, καὶ τοι νέος, ἵνα τεθῆ αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ἐκτελέσῃ τὸ μέγα τῆς ἐλληνικῆς ἀπελευθερώσεως ἔργον διὰ μόνων τῶν ὅπλων τούτων. Ἡ ὀργῶσα νεότης, κατορθωτὰ ἐκλαμβάνουσα ὅλα, σπανίως ἀνταποκρίνεται εἰς τῶν γερόντων τὴν φρόνησιν καὶ πολυπειρίαν. Ἡ δ' ἀποτυχία, καθ' ἃ ἐξήχηθημεν, καὶ τοσαύτας δαπάνας ἐματαιώσῃ, καὶ τὴν ὑπόθεσιν κατέστρεψε, καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου διεκινδύνευσεν παρὰ τοῖς τυράννοις, σωθεῖσαν ὡς ἐκ θαύματος.

Ἄλλ' ἐκ τῆς ἔπειτα διαμονῆς αὐτοῦ ἐν τῇ Γερμανίᾳ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ὠφελήθη, συνδέσας μετὰ μεγάλου ἀριθμοῦ πολιτικῶν ἀνδρῶν σχέσεις στερεάς, δι' ἃν συνέλαβον ἅπαντες ἀγαθὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν. Ἐξ ἐκείνης ἐπίσης τῆς ἐποχῆς συνεστήθη μεταξὺ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου καὶ τοῦ πρίγκιπος Καϊνίτς ἀλληλογραφία στενὴ, ταχέως καρποφορήσασα ἐν ταῖς περὶ Τουρκίας ληφθείσαις ἀποφάσεσι τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ Β'. Ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνομάσθη ἡγεμὼν Μολδαβίας, ὁ Κωνσταντῖνος, μένων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ κυρίως, καὶ δευθύνων τὴν μεγάλην διερμηνείαν τῆς πύλης, ἀδύνατος ἐγένετο πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς περιέμενον παρ' αὐτοῦ ἅπαντες, διότι ἢ φορὰ τῶν γεγονότων ἤλλαξεν ἐξ ὑπαρχῆς τὸν σκοπὸν τοῦ τότε ἔργου.



θέντος πολέμου. Μάλιστα δὲ, αἰχμαλωτισθέντος αὐτομάτως τοῦ Ἀλεξάνδρου, κρατηθεὶς οὗτος ἐβασανίζετο καὶ, ἐὰν μὴ ἀπέθνησκεν αἰφνης ὁ σουλτάνος Ἀπδοῦλ Χαμίτ, παρεδίδοτο ἀφείκτως καὶ εἰς τὸν δῆμον. Τῆς ἐξουσίας τοῦ διεδάχου Σελήμ Γ' πρώτη πράξις ἦτο ἡ ἐλευθέρωσις τοῦ Κωνσταντίνου, διότι προσωπικῶς ἐγνώριζε τοῦτον καὶ ἠνόει.

Κατὰ τὴν ἰδέαν, ἣν ἐσχημάτισε περὶ τῆς πορείας αὐταῦ, ὁ Κωνσταντίνος Ἰψηλάντης ἐπεμελήθη ἰδίως τῆς σπουδῆς ὄλων τῶν μερῶν τῆς στρατιωτικῆς τέχνης. Κεκλημένος, ἵνα συνδράμῃ εἰς τὸ μέγα σχέδιον, ὅπερ ἐθεμελίω, ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμορφώσεων τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως θύσῃ εἰς φῶς τὰς γνώσεις ἑαυτοῦ, ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ συντάξει τοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ «νίζάμ τεσδίτ». Τούτα δὲ καὶ ἡ μετάφρασις τῶν ἔργων τοῦ Βωμπὰν Ζωηρόν τὸν περὶ αὐτοῦ θαυμασμὸν διήγειραν, δι' ὃν λόχον τῷ μὲν 1796 διωρίσθη μέγας διερμηνεὺς, ἐξαιρετικὴν ἀπολαύων ὑπόληψιν παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἔκτοτε δ' ἄρχεται τὸ ἀληθὲς στάδιον τούτου.

Δι' ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐπιτυχίαι τῶν γαλλικῶν ὄπλων κατὰ πολὺ σότε τὴν ἀνατολὴν συνεχίζουσι. Ἄλλ' αἱ ἐπαναστατικαὶ ἰδέαι, οἷας ἐνθούουν αὐτὰς καὶ καθ' ἃς ἔπραττον οἱ δημοκράται Γάλλοι, οὐδὲν κοινὸν εἶχον μετὰ τοῦ καθαρῶς πατριωτικοῦ αἰσθήματος ἔθνους καταδυναστευομένου καὶ πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ ἀποβλέποντος. Τὰ πράγματα ἔχουσι ἔνωσαν θετικὴν. Ἡ λόγος μὲν κατοχῆς, ἀλλ' ἄμμοτος κατάκτησις, τῆς Ἑπτανησῶν καὶ τῶν τεσσάρων τῆς στερεᾶς πόλεως τοῦ Βουθροντοῦ, Πάργας, Πρεβέζης καὶ Βονιότσης, ἄλλοτε ὑποτεταγμένων τῇ Ἑνετίᾳ· ἡ ἐκπολὴ τοῦ συνταγματάρχου Ρόζ παρὰ τῷ Ἀλῆ πασσᾶ τῆς Ἠπείρου, καὶ ἡ ἀποστολὴ μυστικοῦ τινος προσώπου πρὸς τὸν Παζβάντογλου, κατεδείκνυον τὸν χαρακτῆρα, ὃν ἐλάμβανεν ἐν τῇ ἀνατολῇ ἡ γαλλικὴ πολιτικὴ κατὰ τὸ 1797 καὶ 1798, στραζομένη ἐπὶ τῇ συμμαχίᾳ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἐν αὐτῇ τῇ Αἰγύπτῳ οἱ Γάλλοι, πολεμοῦντες τοὺς Μαμελούκους καὶ βέγηδας, διεκηρύσσοντο οἱ θαυμασταὶ τοῦ κορανίου καὶ οἱ φίλοι τῆς ἡμισελήνου. Ἡ ἀνωμαλία δὲ αὕτη προήρχετο ἐκ πολιτικῶν ὑπολογισμῶν μᾶλλον, ἢ ἐκ βαθείας θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ὀλίγω ἰσχυρόσης ὑπὲρ τῶν καταδυναστευομένων Χριστιανῶν.

Αἱ σχέψεις αὐταὶ οὐκ ἔμενον ἀνευ ἐπιβρότης ἐπὶ τῆς πολιτικῆς, ἣν ἠκολούθησε κατὰ τὴν διερμηνεϊάν αὐτοῦ ὁ Κωνσταντίνος Ἰψηλάντης. Ἄμα ἀπηλπίσθη ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ἐζήτησε τὸ ὑπὲρ Ἑλλήνων στήριγμα ἐν τῇ ἐναντίᾳ ταύτης μερίδι. Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ τῆς Αἰγύπτου ἡ κατάκτη-



σις κατείχε μεγάλας ἡγεθισμένην τὴν Τουρκίαν, ἐτοιμὸς ὁ Κωνσταντίνος ἐπέσειν αὐτὴν, ἵνα συνάψῃ μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας τριπλὴν συμμαχίαν. Ἡ μεγάλη ἐπιβροχή, ἡ διὰ τῆς συνθήκης ταύτης δεδομένη τοῖς συμμάχοις ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων, οὐδένα ἀποκλειστικότητος κίνδυνον ἠπειλεῖ, ὡς εἰς πολλοὺς μερίζομένη. Μάτην τὸ γαλλικὸν διευθυντικόν προσεπάθησεν, ἵνα προλάβῃ τριπλὴν, ἀπειλοῦν ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὴν τὴν ἀνατροπὴν τῶν ὄλων. «Ἢ, ἔγραφε μετ' ἀγανακτήσεως ἡσυχάτης, ἡ τερατώδης αὕτη συμμαχία οὐ γινήσεται, ἢ τὸ πᾶν ἐν τῇ Ἑβρώπῃ ἀνατραπησεται». Ἐκαλάκειε μὲν τοῦτο ἀναξιοκρεπῶς τὴν Τουρκίαν, καὶ ὑπισχενίτο αὐτῇ τὴν εὐλακνευτέραν φιλίαν τῆς Γαλλίας, καίτοι γνωστικῶν ἀντικεινῶν αὐτὴν ἐν τοῖς ἑπτὰ πύργοις (Γετὶ «κρουέ») φυλάκισαν τοῦ πρέσβεως αὐτῆς καὶ τὴν προγραφὴν τῶν κατὰ ἡμῶν ἀνατολῆν Γάλλων»· ἀλλὰ καὶ ἀντεκολακεύετο διὰ φιλικῶν διαβεβαιώσεων, πολλάκις ἐπαναληφθεισῶν, περὶ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐδημοσιεῖσθῃ ἡ διακήρυξις τῆς πύλης καταστρέψασα καὶ τὴν τελευταίαν ταύτου ἐλπίδα, στηριχθεῖσαν ἐπὶ τῆς προσβίας τοῦ Δεσκόρχ (α).

Ἡ διακήρυξις αὕτη ἦτο ἔργον τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου καθ' ὅλον κληρίαν. Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοιοῦτου εἶδους ὀλίγα ἐξήλθον ἐκ τῶν γραφείων τῶν κυβερνήσεων, ἔχοντα τὸσαύτην ἀξίαν. Οἱ λόγοι, ἐφ' ὧν ἡ πύλη ἐκήρυττε τὸν πόλεμον, ἔβησαν τὴν Τουρκίαν ἐπὶ τῆς στάθμης τῶν εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων, καὶ τοῦτο ἔδιδε κλεισιὰ ἐπιστημότατα εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτῆς μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας.

Ἡ συνθήκη, ἡ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ διευθυντηρίου, σχηματίσασθαι «τερατώδη συμμαχίαν», ἀλλ' ὁμολογουμένως ἐμποήσασα τρομερὰν ἐντύπωσιν ἐν τῇ Γαλλίᾳ, ἦτο ἀληθῶς πράξις ἄνευ προηγουμένων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν σχέσεων τῆς Τουρκίας μετὰ τῶν χριστιανικῶν κρατῶν. Ὁ πρῶτος συλλαβὴν τὴν περὶ αὐτῆς ἰδέαν Κωνσταντίνος Ἰψηλάντης κατέστη καὶ κέντρον τῆς ἐν τῇ ἀνατολῇ πολιτικῆς· καὶ, ὅτε αἱ τύχαι τῆς Τουρκίας συνεδέοντο πλέον μετὰ τῶν συμφερόντων τῆς Εὐρώπης, τοσαύτην ἐκτίσαστο παρὰ τοῖς συμμάχοις τῆς πύλης ὑπόληψιν, ὥστε ἰδύνατο ἐλπίζειν πᾶσαν ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ ὑποστήριξιν διὰ τῆς συμπαιθείας ὄλων τῶν μεγάλων δυνάμεων, ἐκτὸς τῆς Γαλλίας, καθόσον καὶ ἀναμνήσεις προγονικαὶ συνεδῶν τοῦτον μετὰ τῶν μυστικοσυμβουλίων τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Βιέννης.

Ἐν τοιαύτῃ ὧν θέσει καὶ μέγαν ἐναγκαλιζόμενος ὄρῳντα ἐνεργεῖα

πολιτικῆς, ἠδύνατο διακρίνειν, ὅ,τι ἂν ὑπῆρχεν εὐνοϊκὸν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας προσπάθειάς αὐτοῦ, ὠφελομένου οὕτως ἐξ ὅλων τῶν συμβαινόντων. Ἠρισμένον σχέδιον εἶχε τὴν καταστροφὴν τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος διὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἐξ αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν λαῶν ἐξηγμένης. Ἐν δὲ ταῖς παρούσαις περιστάσεσι, βλέπων τοὺς συμμαχικοὺς στόλους κυρίως τῆς μεσογείου μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀβούκῆρ, συνέλαβε τὴν ιδέαν τῆς δημιουργίας ἄλλου κέντρου ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπῆρχον θαυμασιῶς κατὰλληλοι αἱ Ἴονιοι νῆσοι. Καὶ αὐτὸς μὲν συνεβούλευσεν ἕως ἀναγκαίαν τὴν ἐκεῖθεν ἀποβολὴν τῶν Γάλλων· στόλος δὲ συγκεκλιμένος ἐκ ρωσικῶν καὶ τουρκικῶν νηῶν ἐπεφορτίσθη τὴν ἀποστολὴν ταύτην. Συγχρόνως ὁ Κωνσταντῖνος προέκλεσεν ἐπιστολὴν τινα πατριαρχικὴν, ἵνα καταστήσῃ εὐνοϊκὰς τοῖς συμμαχοῖς τὰς Ἴονιους νήσους ἐπὶ τῇ ῥητῇ ὑποσχέσει τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν καὶ ἀνεξαρτησίας. Ἡ συνοδικὴ αὕτη ἐπιστολὴ, ἐγχειρισθεῖσα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ στόλου, μετεβιβάσθη εἰς τοὺς Ἴονίους ὡς ἐχέγγυον τῆς μελλούσης ἐλευθερίας αὐτῶν.

Οὕτως ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου μέρους ἠσφαλίσθη πρὸ τῆς ἐκστρατείας, καὶ πάραυτα πολιτικαὶ συνδιαλέξεις ἠνοίχθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὴν σύστασιν τοῦ Ἴονίου κράτους. Ἐκεῖ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἀνέπτυξε πᾶσαν ἐπιτηδεύουσα, ὅπως αἱ διαπραγματεύσεις φέρωσιν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ποθευμένην ἔκβασιν. Ἀντιπρόσωπος τῆς πύλης ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι ταύταις, κατώρθωσε κρύψας ὑπὸ τὸν ἐπίσημον χαρακτῆρα, ὃν ἔφερε, τὸν πατριωτικὸν αὐτοῦ ζῆλον, δύο ἐξακολουθῶν τρόπους, κατ' ἐπιφάνειαν ἀντικειμένους.

Ὡς βράσιν παρέδεχθησάν κατ' ἀρχὰς τὴν πᾶσιν τῆς ἐνετικῆς ἐπὶ τῶν Ἴονίων νήσων ἐξουσίας, συνεπέειχε τῆς πτώσεως τῆς δημοκρατίας αὐτῆς. Μετὰ δὲ τοῦτο προσετάθη, ὅπως, ἅμα καταστραφείσης καὶ τῆς τῶν Γάλλων, περιέλθωσιν αὐταὶ ἀπὸ τὴν κυριότητα τοῦ κράτους, εἰς ὃ ἀνήκον πρότερον· δι' ἄλλων δὲ λέξεων ἐξήγετο ἐκ τῆς προτάσεως ταύτης ἡ ἐπάνοδος τῶν νήσων αὐτῶν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, οἷς ὑπετάσσοντο πρὸ τῆς ἐνετικῆς κατακτήσεως. Ἀλλὰ πρότασις τοιαύτη, ἀναμφιβόλως κρύπτουσα μυστικὸν τινα σκοπὸν τῶν συμμάχων τῆς πύλης, ἀπαράδεκτος ὑπῆρχε. Ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἔλαχεν ἤδη τῆς περιστάσεως, ἵνα πολεμήσῃ ὑπὸ ἑοψὴν γενικὴν διὰ τρόπον ἐμμέτου τὴν φιλοδοξίαν τῶν συμμαχῶν, πολεμῶν τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἐλευθέρως ἐκθέτων τὰς ἰδίας αὐτοῦ σκέψεις.

Τὸ συμπέρασμα, ὅπερ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς παραδεχθείσης ἀρχῆς, ἦτο, ὅπως οὐχὶ ἀντικαταστή ἐπὶ τοῦ δικαίουματος ἐξαφανισθείσης κατακτήσεως ἄλλο δικαίωμα οἰασθήτινος κατακτήσεως, ἀλλ' ἐπανέλθωσιν αἱ Ἴονιοι νῆσοι εἰς τὴν ἀρχαίτητον αὐτῶν κατάστασιν, καὶ ὀρισθῆ ἡ περιφέρειαι, ἧς ἀπετέλουσαν μέρος ἀπὸ καταγωγῆς καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τῆς στερεᾶς κατοχῶν. Ἄλλ' ἔνεκα τῆς ἐπαγομένης δυσκολίας πρὸς τοῦτο, καὶ διότι ἤρνεϊτο ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ δικαίωμα τῶν βασιλείων τῆς Νεαπόλεως, ἵνα μὴ ἀνταλλάξῃ τὴν ἐνετικὴν διὰ τῆς νεαπολιτανικῆς τυραννίας, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν πλήρη ἐξομοίωσιν τῶν Ἰονίων μετὰ τῶν ὑποκειμένων τῇ Τουρκικῇ Ἑλλήνων, ἵνα μὴ ἄλλως ὑποβάλῃ αὐτοὺς ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἐπαρουσίασεν ὡς συμβιβασμὸν, ὅτι ἦτο ὁ πραγματικῶς τούτου σκοπὸς ἐπὶ τέλους. Ἰσχυρίσθη δὲ, ὅτι αἱ Ἴονιοι νῆσοι, ὑπὸ εἰδικῆς συμφωνίας διατελοῦσαι, κέκτηνται μὲν ἀδιαφιλονείκητον δικαίωμα καὶ πάσης συζητήσεως ἀνεπίδεκτον, ὅπως μὴ ἐξομοιωῦνται τοῖς λοιποῖς Ἑλλήσιν· ἀλλ' ὡς κράτος, ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἑλληνικῆς περιφέρειαι, ἀνήκει, ἵνα τεθῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς πύλης. Τὰς ἰδέας αὐτὰς παρεδέχθησαν οἱ σύμμαχοι ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι τοῦ 1799 ὡς βάσεις τῆς ἐπενεχθησομένης ὀριστικῆς συνθήκης περὶ τῆς δημοκρατίας τῆς Ἑπτανήσου. Οὕτω δ' ἐπέτυχεν ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης μεγάλην ἐπιτυχίαν, καὶ ἐγγὺς ἦτο ὅπως συμπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ δι' ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων παραχωρήσεων τῆς πύλης, ἐὰν μὴ ἐσκέπτοντο οἱ ἐχθροὶ τούτου, τίνι ἀπομακρύνωσι τρόπῳ αὐτῶν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκπεπληγμένοι διὰ τὴν ἀξίωσιν ὑπόληψιν, ἣν ἔχαιρε.

Κατὰ τὸν νοεμβρίον τοῦ 1799 διωρίσθη ἡγεμῶν Μολδαβίας, καὶ τὸν τοιοῦτον διορισμὸν ἐθεώρησε πραγματικὴν ἐξορίαν. Εἶδε μὲν ἐπικυρωθείσας τὰς κυριώτερας συμφωνίας περὶ τῆς συστάσεως τοῦ Ἰονίου κράτους, ἐδοκίμαζεν ὁμοίως λύπην πολλήν, καταδεδωκαμένους ὡς ἐκτελούθη μακρόθεν τὸ ἔργον, εὐ εὐτοχῶς ἤρξατο. Εἰς ταύτην ὀφείλεται τὴν περίπτωσιν ἢ ἀπὸ 24 μαρτίου τοῦ 1800 ἰδιαιτέρα σύμβασιν, ἣν ἡ Ῥωσσία ὑπέγραψε μετὰ τῆς Τουρκίας, λαβοῦσα μὲν αὕτη τὸ δικαίωμα τῆς εἰσαγωγῆς στρατοῦ ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ μέχρι τῆς παγίωσης τῆς ἐυρωπαϊκῆς εἰρήνης, ἀναγνωρίσασα δὲ τῇ πύλῃ τὴν ἄμεσον κατοχὴν τῶν ἐπὶ τῆς στερεᾶς τεσσάρων πόλεων.

Ἀναχωρῶν εἰς τὴν Μολδαβίαν ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, πρὶν ἢ λάβῃ τὰ μέτρα πλήρους, ἀσφαλοῦς καὶ διαρκοῦς ἐξουσίας, οὐδὲν ἤλακτε μέγα καὶ γενικὸν ἀπὸ ἡγεμονείας ἀδυνατοῦ καὶ ἐφημέρου. Καὶ ὁμοίως,

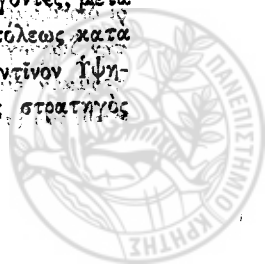
καὶ τοὶ περὶωρισμένη ἐν λύκλῳ στένῳ, ἡ ἡγεμονεῖα αὐτοῦ ὑπῆρξε μία ὑπὲρ τῶν Μολδαυῶν ἀγαθοεργία. Ἡ τάξις καὶ ἡ εὐημερία, ἦν ἐπανηγάγεν εἰς τὸν τόπον, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξετιμῶντο, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον εἰς ἀντιθεσίαν πρὸς τὴν δυστυχῆ ταυτοχρόνως καταστάσιν τῆς Βλαχίας. Ἡ εὐγνωμοσύνη ἐντεύθεν καὶ ἡ εἰς τὸ πρόσωπον τούτου προσήλωσις τῶν Μολδαυῶν οὐδέποτε ἐγκατέλειψαν αὐτὸν, καὶ ἀφ' οὗ ἀντικατέστη ἐπανεληθῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἠγεμόνευσεν ἐπὶ δύο ἔτη καὶ τέσσαρας μῆνας. Ἰκανὸς πρὸς θησαυρίσιν ἦτο ὁ χρόνος οὗτος διὰ τινος ἄλλου, ὁ Κωνσταντῖνος ὁμῶς ἀφίπων τὴν Μολδαυίαν, ἔφερε τὸ βάρος ἐνὸς ἐκατομμυρίου χρῆσος. Καὶ πατὴρ καὶ υἱός, ἡγεμονεύοντες, ἐβδελύχθησαν πᾶν ἀποταμιευτικὸν πνεῦμα ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἢ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐπὶ καταπίσει τῶν φορολογουμένων. Ἀμφότεροι, μεγαλοφουεῖς καὶ ὑψηλόφρονες, εἶδον ἑαυτοὺς κεκλημένους ὑπὲρ τοῦ τόπου, καὶ μίαν ἀπολύτως ἀποστολὴν ἐθνικὴν ἔχοντας διὰ τοῦ τόπου. Ὡς δὲ πρότερον ὁ Ἀλέξανδρος, οὕτω καὶ ἔπειτα ὁ Κωνσταντῖνος περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐφρόντιζεν, ἐν Κωνσταντινουπόλει ὦν, ἢ περὶ τῶν μᾶλλον ὑποτελεσματικῶν μέσων πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐγγυήσεων, ὧν ἑσπερευετο κατὰ τὴν ἐν Μολδαυίᾳ ἡγεμονεῖαν.

Φρικωδέστερον, ἢ ποιν, ἦτο τὸ θέαμα τῆς καταστάσεως τῆς Τουρκίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης. Πανταχοῦ ἐβασίλευεν ἕνεκα τῶν ἀναμορφώσεων ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἀταξία, προοικονίζουσα καταστροφὰς προσεχείς καὶ ἀνεπανορθώτους. Ἠρεθισμένοι κατὰ τοῦ σνί'άμ τσ'εδιτ» οἱ Γενίτσαροι, οὐδόλως ὑπήκουον πλέον τοῖς ἀνωτέροις αὐτῶν καὶ ἔτοιμοι ἦσαν πρὸς ἐπανάστασιν. Κατὰ τὰς ἐπαρχίας καὶ μέχρι τοῦ βάθους τῆς Ἀσίας οἱ πλείστοι τῶν πασσάδων καὶ βεγιδῶν διέκεντο ἐν φανερᾷ ἀνταρσίᾳ, ὡς ὁ Ἀλῆ Τεπελενλῆς ἐν τῇ Ἠπείρῳ, ὁ Παζβάντογλους ἐν τῷ Βυθνίῳ, οἱ Δαῖδαι ἐν τῇ Σερβίᾳ, καὶ περὶ τὸν Ἰστρον ὁ Τερσενίκογλους, ὁ Ἰλικογλους, ἄλλοι τε καὶ ὁ Μουσταφᾶ Μπαϊρακάρης· κατὰ δὲ τὴν Ρούμηλὴν καὶ τοὺς πλησιοχώρους τόπους αἱ συμμορίαὶ τῶν Κριτσαλίδων ἔζων, ἢ μαχομένοι περὶ τοῦ ἐδάφους τινὸς ἀντάρτου πασσαῖ ἢ βέγη, ἢ μετερχόμεναι ἀναφανδὸν καὶ ἐκ συστήματος τὴν ληστείαν. Ἀπέναντι τῶν τοσοῦτων κακῶν ἡ ἐξουσία τοῦ σουλτάνου ἀνίσχυρος ἔμενε, διότι οἱ διοριζόμενοι κατὰ τῶν ἀνταρτῶν Γενίτσαροι οὐσιωδῶς ἐπιδιοκράζον τὴν διαγωγὴν αὐτῶν καὶ διὰ τοῦτο, ὅσα τῷ 1799 ἐπέμψθησαν στρατεύματα εἰς τὸν Ἰστρον, κακῶς ἐκτυπήθησαν καὶ τὸ πλείστον αὐτῶν ἐτεθήσαν ὑπὸ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ Παζβάντογλου. Ἄλλ', ὅτι καθίστα

ἔτι μᾶλλον καταπληκτικὴν τὴν παραλυτικὴν ταύτην κατάστασιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ἦτο τὸ ἀνταρτικὸν πνεῦμα, ὅπερ συνείχεν ἐν ταῖς αὐταῖς τάξεσι Χριστιανοὺς καὶ Μωχαμεθανούς.

Ἐπὶ γεγονότων τοιούτων, τὴν ὄλην μετ' ὀλίγον ἀπειλούντων μεταλλαγὴν τῆς ὄψεως τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ἡ Εὐρώπη οὔτε ἔμεινεν, οὔτε ἐδύνατο μένειν, ἀδιάφορος. Ἐκ τῶν ἐπιμόνων ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος προσπαθειῶν, ἐπισφραγισθεισῶν διὰ τῆς συνθήκης τῆς τριπλῆς συμμαχίας, ὡς εἶπομεν, τὰ συμφέροντα τῆς γενικῆς πολιτικῆς στενωῶς συνεδέοντο μετὰ τῶν πραγμάτων τῆς ἀνατολῆς. Ἐκάστη ἐπομένως δύναμις ἐζήτει ἤδη, ἵνα διδῆ καὶ βεβαιωθῆ, τίς ἔσται δυνατὴ περὶ τῆς Τουρκίας ἐν τῷ μέλλοντι, ἢ συντήρησις κατὰ τοῦ ἐπικειμένου ριζικοῦ κλύδωνος, ἢ ἡ ἀντικατάστασις. Ἡ μὲν Γαλλία ἐπέμενε πιστεύουσα, ὅτι ἡ ἰσχύς τῆς ἀνατολῆς ὑφίσταται ἐν τῷ μουσουλμανικῷ στοιχείῳ, καὶ μόνοις τοῖς Μουσουλμάνοις ἀνήκει ἡ κυριότης ταύτης. Ἰμολογεῖ μὲν «ἐτοιμόρροπον τὸ κράτος αὐτῶν», ἀπέδιδεν ἡμῶς τὸν κίνδυνον τοῦτον εἰς προσωπικὴν ἀνικανότητα, καὶ οὕτως ἀντὶ τοῦ ὑπάρχοντος ὀσμανῆ σουλτάνου ἐζήτει τὴν ἀντικατάστασιν ἄλλου ἄλλης ἡγεμονικῆς γενεᾶς Μουσουλμάνου (α). Αἱ δ' ἄλλαι δυνάμεις ἄλλως ἐφρόνουν τότε, πλείονα ἔχουσαι πίστεν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ μέλλον τῶν Ἑλλήνων. Ὅποια τις ἦδη μεταβολὴ φρονημάτων! Τότε ἡ ἑλληνικὴ ἀντὶ τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐ μόνον ὡς μία ἀνάγκη πολιτικῶς ἐκρίνετο, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸ συμπαθέστερον ὄμμα ἠθικῶς παρεδέχετο, διότι αἱ δυνάμεις ἔβλεπαν καὶ ἰκανότητα καὶ ἐπιρροὴν καὶ ἀρμοδιότητα προσώπων, ὧν τὰ αἰσθήματα καὶ αἱ γενικαὶ προσπάθειαι συνεφώνουν πρὸς τὰ ἴδια αὐτῶν αἰσθήματα καὶ τὰς προσπάθειαις. Διὰ τὸ ἴδιον ἄρα συμφέρον αὐτῶν ἠβέλησαν, ἵνα θέσωσι, βοηθούσαι τὰ πρόσωπα ταῦτα, ἐπὶ τῆς μᾶλλον εὐνοικῆς περιουπῆς, καὶ καταστήσωσι ταῦτα ἀρμοδιώτερα πρὸς ἐνεργεῖας ἰσχυροτέρας ἐπὶ τῶν γεγονότων.

Ἐξ ὧν, τῶν μερῶν τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἡ γείτων χώρα τοῦ Ἰστροῦ ὑπέφερε μᾶλλον ἐκ τῆς ἀναρχίας. Ἡ Βλαχία, παραδεδομένη ἄνευ ὑπερασπίσεως εἰς τὰς ἐπιδρομας τῶν Δερβεγιδῶν καὶ εἰς τὰς κακώσεις τῶν Κρισαλιδῶν, ἐγένετο σχεδὸν ἔρημος. Οἱ βογιάρδοι εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ οἱ κάτοιμοι τῶν πεδίων εἰς τὰ ὄρη προσφυγόντες, μετὰ πολλὰ καὶ δεινὰ παράπονα ἐζήτησαν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὰ ἔαρ τοῦ 1802 ἡγεμόνα ἑαυτῶν ὀνομαστὶ τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην. Κατὰ δὲ τὸν αὐγουστον ὁ πρέσβυς τῆς Πρωσσίας στρατηγὸς



Κνοβελσδόζ, συμφώνως πρὸς τὰς εἰδικὰς διαταγὰς τῆς αὐτῆς αὐτοῦ, διεκρίνωσε τῇ πύλῃ, συγχαιρῶν μὲν τῷ σουλτάνῳ κατὰ πρῶτον διὰ τὴν ἐσχάτως μετὰ τῆς Γαλλίας συναφθεῖσαν συνθήκην, προσθέτων δὲ συνεπῶς τὰ ἀκόλουθα: « . . . Ἐἶθε ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη γαλήνη, ἡ διδομένη τῇ » πύλῃ ὑπὸ τῆς εἰρήνης, χορηγήσοι αὐτῇ τὸν καιρὸν πρὸς ἐξάλειψιν τῶν » ἐσωτερικῶν ταραχῶν! . . . Ἄλλ' ὁ ὑπογεγραμμένος νομίζει καθήκον » ἑαυτοῦ, φέρων ἐν μέρει τὰς περὶ τῶν τελευταίων ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀτα- » ξιῶν παρατηρήσεις τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. Βεβαίως ἡ Α. Μ. ἀποδίδει » ταύτας εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἡγεμονεύσαντος προσώπου· πείθεται » ὁμῶς, ὅτι ὑπὸ ἡγεμόνα δραστήριον, πεφωτισμένον καὶ πρὸ πάντων » περιπαθῆ ζηλωτὴν καὶ προσκεκολλημένον τῇ πύλῃ, ἡ ὑπαρξίς τοιαύτης » ἀκαταστροφῆς ἀδύνατος ἦτο. Μετὰ βραθείαν δὲ σκέψιν εὐρίσκει ὅλα » αὐτὰ τὰ ὠραία καὶ ἐνδιαφέροντα πλεονεκτήματα ἠνωμένα ἐν τῷ προ- » σώπῳ τοῦ πρίγκιπος Ἰψηλάντου. Ἡ Α. Μεγαλειότης γνωρίζει τοῦτον » πικρῶς, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐξεπλήρου χρεὴ διερμηνέως τῆς πύλης, συνε- » χεῖς ἔχων σχέσεις μετὰ τοῦ ὑπογεγραμμένου, τὰ πάντα ἐκθέτοντος » ἐκλάστοτε διὰ πολλῆς λεπτομερείας. Ἡ Α. Μεγαλειότης εἶδε τὴν μεγά- » λην προσήλωσιν αὐτοῦ εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πύλης, καὶ ἐξεπλήχθη » νένταυτῷ διὰ τὴν μεγάλην ἀγχίνουαν, ἣν ἐδείκνυε. Διατάσσει δ' ἐπί- » πτηδες τὸν ὑπογεγραμμένον, ἵνα συστήσῃ αὐτὸν παρὰ τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, » καὶ βεβαίοι, ὅτι θεωρήσει τὸν διορισμὸν τοῦτου ἐν τῇ κενῇ ἡγε- » μονεῖᾳ ὡς ἐπίσημον συγκατάβασιν καὶ ὡς ἐνδειξὴν ἀμοιβαιότητος φι- » λίας». Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας ὑπεστήριξαν τὸ » βῆμα τοῦ Κνοβελσδόζ, καὶ τῇ 22 Σεπτεμβρίου διορίσθη ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἡγεμὼν Βλαχίας.

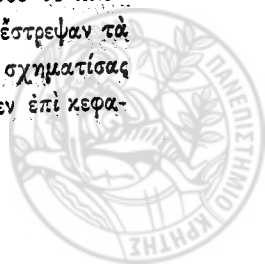
Κατὰ ζήτησιν αὐτοῦ διορίσθη τῇ 25 Σεπτεμβρίου καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Μουρούζης ἐν τῇ ἡγεμονεῖᾳ τῆς Μολδαβίας ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας τῆς Ῥωσσίας (α). Ἀκολούθως ὁ Ἰψηλάντης ἐπέμεινε, ὅπως ἀνανεωθῶσιν ὅλα τὰ ἔκπαια προνόμια τῶν ἡγεμονειῶν καὶ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν διεθνῆ ἐγγύησιν. Μόνη ἡ Ῥωσσία, δυνάμει τῶν προλαβουσῶν συνθηκῶν μετὰ τῆς Τουρκίας, δικαίωμα εἶχε πρὸς αἰτήσιν ἐγγυήσεως τοιαύτης. Ἡ πύλη συνήθεσεν ἀνανεώσασα διὰ νέου «χάττι σερίφ» τὰ περιεχόμενα ἐν τῷ προλαβόντι τοῦ 1774, καὶ προσέθετο μάλιστα καὶ τινὰς ζητηθείσας νέας συμφωνίας, εἰ καὶ διὰ τινος μετὰ τῆς Ῥωσσίας συνθήκης ὑπεχρεῶτο, ὅπως σέβηται ὅλα αὐτὰ τὰ προνόμια, ἀπαγορευομένη τοῦ παύειν τοὺς νεωστὶ διοριζομένους ἡγεμόνας πρὸ τῆς ἑπταετοῦς διαρκείας,

ἢ πρὸ τῆς συνεννοήσεως τοῦλάχιστον καὶ συναιρέσεως τῆς δυνάμεως ταύτης.

Ὅτε ἔφθασεν εἰς Βλαχίαν, περιβεβλημένος δι' ἐξουσίας μεγαλητέρας τῆς τῶν προκατόχων αὐτοῦ καὶ ἰσχυρὸς ἐκ τῆς βοηθείας τῶν τεσσάρων μεγάλων δυνάμεων, ὡς ἔχων τὸ πλεονέκτημα τοῦ γνωρίζειν κάλλιον παντὸς ἄλλου τὸ βάθος τῆς πολιτικῆς ὄλων τῶν μυστικοσυμβουλιῶν, ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς τὸ περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων σχέδιον. Πρώτιστοι ὄροι τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἦσαν ἡ καταστροφή τῶν πασσάδων τοῦ Ἰστρου, ὡς καθιστώσα ἐλευθέραν τὴν πορείαν αὐτοῦ εἰς τὰ πρόσω· ἡ ἀποκατάστασις εἰλικρινοῦς ἐνώσεως μεταξὺ Βλαχίας καὶ Μολδαυίας· ὁ σχηματισμὸς διὰ τὰς δύο ἡγεμονίας στρατοῦ ἱκανοῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ διοίκησιν· ἡ ἀναστάτωσις τῶν γειτόνων ἐπαρχιῶν καὶ ἡ ἐνωσις τῆς δυνάμεως τούτων μετὰ τῆς διοργανωθεσομένης ἐν Βλαχίᾳ. Ἐσκόπει δ' ὅπως τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς ὄλων τῶν δυνάμεων αὐτῶν, λογιζομένων τοῦλάχιστον περὶ τὰς ἐβδομήκοντα πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, καλῶς ὠπλισμένων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ὁδεύτῃ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἅμα αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις τῆς Εὐρώπης καταστήσωσι τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ὠφέλιμον εἰς τὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων δυνάμεων.

Τὸ σύνολον τῶν προσπαθειῶν τούτου ὑπῆρχεν ἐγνωσμένον. Ὅπως προδιαθέσῃ τὴν γνώμην τῶν αὐλῶν διὰ τὰς ἀναστατώσεις, ἃν ἐμελέτα τὴν πρόκλησιν, ἐπεμψε πρὸς ἀπάσας ὑπομνήματα, καὶ δι' αὐτῶν τὴν κατάστασιν τῆς ἀνατολῆς ἐκέλευεν ὑπὸ τὴν κατάλληλον ἐποψίν τῶν συμφερόντων ἐκάστης δυνάμεως, ὑπεδείκνυεν ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα ἐν τῷ μέλλοντι. Ἰδίως δὲ ὡς πρὸς τὴν Πρωσίαν, τὸ πρὸς αὐτὴν ἀποσταλὲν ὑπόμνημα περιελάμβανεν ὅλους αὐτοῦ τοὺς σκοποὺς, διότι ἐκ προομιῶν βέβαιος ἦν περὶ τῆς ἐντελοῦς συναιρέσεως τῆς δυνάμεως ταύτης.

Ἀλλὰ, πρὶν ἢ ὀργανώσῃ δύναντι στρατιωτικῇν, οὐδόπως ἠδύνατο τὸν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν πασσάδων καὶ βέγιδων πόλεμον ἄλλως, ἢ ὀπλιζῶν τοὺς μὲν κατὰ τῶν δέ. Ὁ μᾶλλον ἐπίφοβος ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ Παζβάντογλου, οὗ ὁ ὑπασπιστῆς Μανὰρ τὸν τρόπον διέσπειρεν ἐν τῇ Ρούμελῃ. Δυνάμει δὲ προσφορῶν καὶ ὑποσχέσεων ὁ Ἰψηλάντης κερδήσας τὸν πασσάδην τῆς Ἰβραήλας, συνεφιλίωσε διὰ τῆς μεσολαβήσεως αὐτοῦ τὸ πλεῖστον τῶν ἀγάδων τῆς Ρούμελης, καὶ ἐντεύθεν ὅλοι ὁμοῦ ἔστρεψαν τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ Παζβάντογλου. Ἐν δὲ τῷ διαστήματι τούτῳ σχηματίσας δύο συντάγματα Πανδούρων καὶ τινες Κοζάκους, προσέβαλεν ἐπὶ κεφα-



λῆς αὐτῶν τὸν πασσᾶν τοῦ Βιδυνίου, καὶ ὑπεχρέωσε τούτον διὰ συνθήκης, ἵνα ἀπέχη τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τῶν Ἡγεμονειῶν. ὠφελοῦμενος ἀκολούθως ἐκ τῶν περιστάσεων, ἐκτύπησεν ἀλληλοδιαδόχως τοὺς ἄλλους πασσάδας, ἐνίκησε καὶ ἐπέβαλεν αὐτοῖς ἀνάλογους συνθήκας. Ἀνεπαρκῆ δ' ἔτι ἔχων τὴν δύναμιν αὐτοῦ πρὸς ἐπιχειρήσεις μεγαλητέρας, ἐξηκολούθει διατηρῶν τὰς διαίρέσεις μεταξὺ τῶν ἀνταρτῶν, συνεδαύλιζεν ἐπιτηδείως τὰς ἀλληλομαχίας τούτων ἐπὶ ἰκανὸν καιρὸν, καὶ οὕτω, τοὺς Τούρκους διὰ τῶν Τούρκων πολεμῶν, ἤλάττονε διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν χειρὸς τὰς δυνάμεις τούτων.

Ἀλλὰ διὰ τὸν σχηματισμὸν στρατοῦ ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις, μεγάλα ἀντετάσσοντο ἐμπόδια. Τὸ πρῶτον προήρχετο παρὰ τῆς πύλης, διότι ἡ διοργάνωσις στρατοῦ ἰσχυροῦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡγεμόνος σχεδὸν ἀνεφάρτητος ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτῆς οὐχὶ μόνον κινδυνώδης, ἀλλὰ καὶ ἀντίθεσις τις κεκρυγμένη κατὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἀναμορφώσεων, ἐν σκοπῆς ἦτο ἡ ὅλη συγκέντρωσις τῶν δυνάμεων τοῦ κράτους εἰς μόναν τὰς χεῖρας τοῦ σουλτάνου. Τὸ δεύτερον ἐπήγαγεν ἐκ τῆς δυσκόλου τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζου συναινέσεως πρὸς τὴν ὁμόφωνον ζήτησιν τοιαύτης παραχωρήσεως ὑπὸ τῆς πύλης. Τινι βεβηκίᾳ τρόπῳ εὐκόλος ὑπῆρχεν ἡ συνδομή αὐτοῦ διὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν συντήρησιν στρατοῦ, ὁλοκλήρως διοικηθησομένου παρ' ἄλλου;

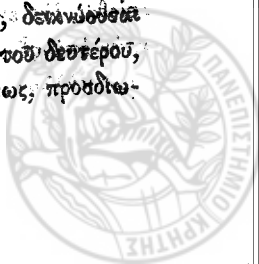
Ὅπως δὲ ἀφαίρεση τῶ ἐμπόδια ταῦτα, ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης παρὰ τὰς ἀπ' εὐθείας προσπάθειάς αὐτοῦ προεκάλεσε καὶ τὴν παρέμβασιν τῆς Πρωσίας. Προθύμως ὁ βασιλεὺς αὐτῆς ἔγραψε τὰ δέοντα, καὶ ὁ πρέσβυς Κνοβελσδόφ διετάγη, ἵνα διαβιβάσῃ καὶ ὑποστηρίξῃ ταῦτα ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι μετὰ τῆς πύλης, ἔχοντα οὕτω: «Ἡ φιλία ἡ συνδουσία με μετὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης, καὶ ἡ εὐχρίνεια ἡ παρ' αὐτῆς πυνήθως πρὸς ἐμὲ δεικνυομένη, μοὶ ὑποχρεοῦσιν, ἵνα παραστήσω ταύτην, ὅτι καὶ παραχαί τῆς Ρούμελης, πάντοτε ἀναγεννώμεναι, βλάπτουσι τὴν ἰσχυρὰν μονιμότητα, ἧς ζητεῖ τὴν εἰσαγωγὴν ἐν τῇ εὐατερικῇ αὐτῆς διοικήσει, σοφὴ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς ὑπόληψιν. Ἀρμελοῦσα ἐποπτεύουσα καὶ μὴ ἐπιβλέπουσα τὴν διατήρησιν τῆς καλῆς τάξεως κατὰ τὰς μεθουρίας αὐτῆς ἐπαρχίας, ἡ ὑψηλὴ Πύλη ταχέως ἢ βραδέως κινδυνεύει, ἵνα παρέξῃ τοῖς γείτοσιν ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως. Καλὸν ἄρα ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν ἐνηγκαλιζέτο πλέον ἔντονα καὶ ἀποτελεσματικὰ μέτρα διὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς τάξεως ἐν τῇ Ρούμελῃ. Ἡ δ' ὑπόθεσις αὕτη φαίνεται ἡμῶν μᾶλλον εὐκόλος ἤδη, ὅτε διοικεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Βλαχίας ἡγεμονία



δικανός και αξιοπίστος, ἵνα περιβληθῆ διὰ δυνάμεις ἐπαρκούσης εἰς πτῆν καταστροφῆν τῶν παραξιών τῆς κοινῆς ἡσυχίας. Νομίζω, ὅτι ὑπὲρ αὐτῶ τῆ ὑψηλῆ Πύλῃ, κοινοποιῶν αὐτῇ τὰς σκέψεις μου ταῦτα. . . . Ἄλλὰ, πρὶν ὑποβάλλῃ αὐτάς, ὁ πρέσβυς τοῦ βασιλέως ἐπειράθη τῆς γνώμης τοῦ γέροντος Ἀλεξάνδρου, ὅπως ἴδῃ, μέχρι τίνος ἀνῆκε βαθμὸς ἢ μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Κωνσταντίνου και ἡ σύστασις τούτου ἐν ταῖς γενησομέναις συνδιαλέξεισι μετὰ τοῦ Ρεῖζ' ἐφφένδου. Ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐγνωμάτευσε τότε, ἵνα μὴ ἐπιμείνῃ ὁ πρέσβυς ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου, ἅμα ὑπονόση ἐπέχουσιν τὴν πύλῃν. Ὁ περιορισμὸς αὐτὸς κατέβηκε τὸν Κνοβελδοῦ, ὡς μὴ ἐννοοῦντα τὸν λόγον, ὅπως ἀγνοῆ ἢ πύλῃ τὴν περὶ Κωνσταντίνου ἐξοχὴν ἰδέαν ἑνὸς μεγάλου μονάρχου, φίλου και συμμάχου ταύτης, τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας.

Αἱ πρῶται κατὰ τοῦ Παζβάντογλου ἐπιτυχίαι τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου ἐπὶ πλείονος κυριώτερον τὴν ὑποστήριξιν τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, ζήτηματος. Ἄλλ' ἡ πύλῃ ὑποκρινομένη κατ' ἀρχὰς ὑπὲρ τῆς ἐκπροσθεσίης ἐπιθυμίας τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας, και ἐπιφορτίζουσα ἐπειτὰ τῶ ἡγεμόνου τῆς Βλαχίας τὴν καταστροφῆν τῶν ἀνταρτῶν, διέταξε τὴν πρὸς τοῦτο χρῆσιν τῆς παρὰ τοῦ σουλτάνου χρηγομένης στρατιωτικῆς δυνάμειος. Οὕτω δὲ ἡ πρωσικὴ αὐλὴ, ἐν ᾗ ἐπίστευσε κατ' ἀρχὰς, ὅτι εἰσηκούσῃ, ταχέως εἶδεν ἑαυτὴν ἡπατημένην. Ἀφ' οὗ δ' αἱ νέαι προσπάθειαι αὐτῆς ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος· ἀφ' οὗ ὁ πρέσβυς Κνοβελδοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦτο, αἱ δ' ὑποθέσεις τῆς κροσθείου ἀνετέθησαν εἰς τινὰ ἐπιτετραμμένον, ὁ Κωνσταντίνος Ἰψηλάντης προσέδραμεν εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἧς ἡ ἐξαιρετικὴ ἐπὶ τῶν δύο ἡγεμονειῶν θέσις ἐπέτρεπε συνδρομὴν ἀποτελεσματικωτέραν.

Ἡ Ρωσσία ἐδέχθη τὴν παρέμβασιν ἑαυτῆς και ἰδίως και ἐπισημῶς και ὁ Ταμάρας, ἀρχαῖος ὑπάλληλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας, ἀπεστῆ, ἵνα ἐνεργῆσῃ παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζου, οἷος ἐν λάβῃ σύστασις παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου. Ἐφοδιασθεὶς δ' οὕτω, ἄφησε τὴν Κωνσταντινουπόλιν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1803, λόγῳ ὅτι ζητεῖται ὑπὸ τῆς αὐλῆς τῆς Περτρούπολεως, και μεταβὰς εἰς Ἰάσιον διέλυσε πᾶσαν τοῦ Μουρούζου ἐνστασιν, οὐχὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ ἐπιβάλλον τῆς χρηματικῆς εἰσφορᾶς μέρος. Περὶ μὲν τοῦ πρώτου ἐδόθησαν παρὰ τοῦ Μουρούζου ἀποκρίσεις· λίαν εὐάριστοι, δεικνύοντα ταυπάτητα ἀρχῶν και ἀγνότητα αἰσθημάτων· περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, γενομένης παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου σημαντικῆς παραχωρήσεως, προσδίω-



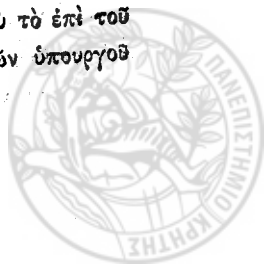
ρίσθη ἢ διὰ τὸν φόρον τῆς Μολδαβίας ποσότης ἴση πρὸς τὰ δύο περίπου πέμπτα τῆς ὅλης δαπάνης. Ὁ Ταμάρας συγχρόνως προέτρεψε καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ Ἰασίου πρὸς βοήθειαν τῆς Βλαχίας (α).

Ἀλλ' ἡ ἐπέμβασις τῆς Ῥωσσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀδείας διὰ τὸν σχηματισμὸν στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ, μεγάλας ἀπῆται προφυλάξεις κατὰ τῆς δυσπιστίας τῆς πύλης καὶ τῆς Γαλλίας. Ὁ στρατηγὸς Κνοβελσδόζ, ἐν Βερολίνῳ ὧν ἤδη, ἤλπισεν ἐνεργήσας, ὅπως διατεθῆ τὸ γαλλικὸν ἀνακτοβούλιον καὶ θεωρήσῃ, ἄνευ ἀνησυχίας τινὸς περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Γαλλίας, τὴν παραχώρησιν τῆς ἀδείας; ἦν ἐμελλον ζητῆσαι παρὰ τῆς πύλης, παρουσιάζοντες αὐτὴν ὡς ἀναγκαίαν διὰ μόνην τὴν ἀπὸ τῶν ἀνταρτῶν ἐξασφάλισιν τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τῆς Ἡγεμονείας (β)· πλὴν, καὶ οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οὐδὲν ἐπῆλθεν εὐάρεστον ἀποτέλεσμα. Διὰ δὲ ταῦτα ἐν ὑπομνήματι τινὶ ἀπὸ 27 ἰουλίου 1804 ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ὑπέβαλεν εἰς τὰ ἀνακτοβούλιον τῆς Ῥωσσίας τὴν ἀνάγκην τῆς παρουσίας ἰσχυροῦ στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ τόπου. Ἐλεγε μὲν, ὅτι «ἡ ἐξασφάλισις »τῶν Ἡγεμονειῶν ἐστὶν ὁ πρῶτος ὄρος τῆς εὐημερίας, ἣν ἡ Ῥωσσία »διατίθεται ὑπὲρ αὐτῶν» ἐσκόπει ὁμως, ὅπως ἀσφαλισθῆ αὐτὸς διὰ τῆς παρουσίας τῶν Ῥώσων, καὶ ἐνεργήσῃ οὕτω τὸν σχηματισμὸν τοῦ στρατοῦ ἄμεσον καὶ ἄνευ ἀδείας τῆς πύλης. Ἀλλ' ἐπέτρεπον τῇ Ῥωσσίᾳ αἱ τότε περιστάσεις τὴν αὐθαίρετον ἀποστολὴν στρατοῦ, καὶ ὕστερον ὅσης ἂν εἶχεν ἐπιθυμίας; Διὰ τοῦτο ἀπαντήσασα αὐτῇ ἀρνητικῶς τῇ 3 σεπτεμβρίου διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Κζαρτορίσκη, συνέβουλεύσε τῷ Ἰψηλάντῃ, ὡς πρὸς ἀντλήσῃ ἀπὸ τῆς φρονήσεως καὶ ἐμπειρίας αὐτοῦ τὰ δυνατὰ μέσα». Ἐζήτησε δὲ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἀλληλογραφίας τούτου καὶ τὸ ἀπόρρητον αὐτῆς ὑπεσχέθη (γ).

Πρὶν ἢ δὲ λάβῃ τὴν ἀπάντησιν ταύτην, ὁ Ἰψηλάντης, προβλέπων ῥῆξιν τινα μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, οὐδόλως ἐδίστασε προτείνειν καὶ πάλιν (τῇ 13 καὶ 18 αὐγούστου), ὑπὸ τὴν ἐποψιν ἐνδεχομένης γαλλικῆς ἐπεμβάσεως, τὴν ἀποστολὴν στρατευμάτων Ῥωσσιῶν εἰς τὸν Ἰστρον· ἀλλὰ καὶ ἡ πρότασις αὕτη ἐθεωρήθη ἀκατόφωτος, διότι ἐπίστευον τὸ ἀδύνατον τῆς συγκαταθέσεως τῆς Τουρκίας, εἰ καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ οὐκ ἐβράδυναν καταστήσαντα παραδεκτὴν ταύτην. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ὁμως ἀπὸ 3 νοεμβρίου ἀπαντήσῃ αὐτοῦ ὁ ὑπουργὸς Κζαρτορίσκης, ἐπιβεβαιῶν τῷ Ἰψηλάντῃ τὴν μεγάλην τοῦ αὐτοκράτορος προθυμίαν «πρὸς πᾶν, ὅ,τι αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον τούτῳ», προεκάλει γέας ἄλ-

λας προτάσεις, δυνατὰς πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ καταλλήλους διὰ τὸ εἶ ἔχειν τοῦ τόπου (α). Δεξιῶς δὲ ἡ πύλη, κεκυριευμένη τότε ὑπὸ τοῦ φόβου τῶν σχεδίων καὶ τῶν ἀπειλῶν τοῦ Ναπολέοντος, ἐπεκαλέσθη τὴν ἀνανέωσιν τῆς ῥωσικῆς συμμαχίας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τοῦ 1798, καὶ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐζήτησε περὶ τῶν προσφορωτέρων πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους μέσων. Ἐκ ταύτης δ' ὠφελουμένη τῆς περιστάσεως ἡ Ῥωσσία προέβητο, ὅπως σὺν τοῖς ἄλλοις κροτεῖνῃ «καὶ τὴν μεταφορὰν δεκαχισιχιλίων ἢ δεκαπενταχισιχιλίων ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατοῦ αὐτῆς εἰς τὸν Ἰστρον, λόγῳ ἵνα βοηθῆ νεύκωλύτερον τῇ πύλῃ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Γάλλων ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκτελέσωσιν εἰσβολὴν τινα εἰς τὰ κράτη αὐτῆς». Τὸ ἔχθριον τοῦτο ἀναγγέλλουσα τῷ Ἰψηλάντῃ κατὰ τὴν 31 δεκεμβρίου, προεκάλει τὴν κρίσιν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν συνδρομὴν ὑπισχνεῖτο διὰ τῶν στρατευμάτων, ἐὰν παρεδέχετο ἡ πύλη τὴν εἴσοδον τούτων (β).

Εἶδε τότε ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, ὅτι τὸ μυστικοσυμβούλιον Πετροπούλεως οὔτε ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν ἐπιδεξιότητά, δι' ἧς ἠναγκάσθη τὸ διβάνιον εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀναφερομένας προτάσεις, οὔτε ἀπέβλεψεν εἰς αὐτὰς εὐθύτερον. Διὰ ταῦτα παρατηρήσας πρὸς τὸν ὑπουργόν, ὅτι τὸ βῆμα τῆς πύλης οὐδόλως ἐδείκνυε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς, ἵνα προστατευθῆ ὑπὸ ῥωσικοῦ στρατοῦ, ὑπέβαλε συγχρόνως τὰ κατ' αὐτὸν κατάλληλα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς παραχωρήσεως. Ἐπέμνε δὲ, γράφων τῇ 17 ἀπριλίου 1809, ἵνα γίνῃ κατ' ἀρχὰς χρῆσις πλαγίων μέσων, ὅπως μὴ ἐξυπνήσῃ ἡ δυσπιστία τῆς πύλης· ψηλαφήσῃ δὲ τὸ ἀνακτοβούλιον Πετροπούλεως τὴν γνώμην αὐτῆς, καὶ προπαρασκευάσῃ ταύτην εἰς τὴν μέλλουσαν πρὸς αὐτὸ ἐπίσημον κοινοποίησιν. «Τοιαύτας, προσέθετε, λαμβάνων τὰς προφυλάξεις, ὁ ὑπουργὸς δύναται παρουσιάσαι πέν εὐθέτω στιγμή τὴν αἴτησιν ἑαυτοῦ, ἀφίνων τῇ πύλῃ τὴν ἐκλογὴν καὶ τῆς παραδοχῆς ῥωσικῶν στρατευμάτων ἐν ταῖς ἡγεμονεῖαις, ἢ τοῦ ποχηματισμοῦ τοπικοῦ στρατοῦ». Τὸ δεύτερον μέσον ἐθεώρει ὁ Ἰψηλάντης ὡς τὸ μόνον δεκτὸν γενησόμενον ὑπὸ τῆς πύλης· ἡ δὲ Ῥωσσία, εἰ καὶ ἐθεώρει τοῦτο ὡς ζήτημα δευτερεθον, συνεφώνησεν ἐπὶ τέλους, καὶ καταλλήλους ἀπέστειλεν ὁδηγίας πρὸς τὸν Ἰταλίνοσκη, διαπραγματευόμενον τότε μετὰ τῆς πύλης περὶ τινῶν μυστικῶν ἄρθρων, ἀποτελούντων τὴν συνέχειαν τῆς ἀνανεουμένης συνθήκης τοῦ 1798. Ἴδου τὸ ἐπὶ τοῦ προκειμένου περιεργότατον ἔγγραφον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Κζαρτορίσκη, πεμφθὲν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην.



«*Πρίγκιψ μου*, ἵνα ἴδῃς ὅτι ὁ κύριος Ἰταλίνσκης, τελειώσας τὴν διαπραγματεύσειν, δι' ἧς πεφορτισμένος ἦτο πρὸς ἀνανείωσιν τῆς ἀπὸ τοῦ 1798 συνθήκης περὶ συμμαχίας, ἐπασχολεῖται ἐπὶ μυστικῶν τινῶν ἄρθρων, ἀποτελούντων συνέχειαν τῆς συνθήκης ταύτης.

«*Ἡ ὑμετέρα Ἰψηλότης* πεπεισμένη, ὅπως ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐτὴ ἐνδιαιφερέται ἰδίως ὑπὲρ τοῦ προσώπου αὐτῆς καὶ τῆς ἡγεμονείας, ἣν κλυθερᾶ, οὐδόλας ἀγνοεῖ, ὅτι διὰ τῶν μυστικῶν τούτων ἄρθρων πρόκειται, ἵνα εἰσέλθῃ σῶμά τι τοῦ στρατοῦ ἡμῶν εἰς Βλαχίαν, προστατεύσῃ αὐτὴν κατὰ τῶν διηνεκῶν προσβολῶν τῶν γειτόνων στρατηγῶν Τούρκων. Παρατηρῶν τις τὴν ἀδυναμίαν, ἐν ἣ ἡ πύλη εὐρίσκεται, ὡς πῶς θεραπεύσῃ τὸ κκχὸν ἀφ' ἑαυτῆς, ἐπίστευεν ἴσως, ὅτι ἡ, περὶ ἧς πρόκειται, πρότασις οὐδεμίαν παρ' αὐτῆς ἐτύγχανε δυσκολίαν. Ἀλλ' ὑπάρχουσι ἕτεροι λόγοι, γνωστότατοι ὑμῖν, *Πρίγκιψ μου*, ἀποτρέφοντες ἡμῶν τὴν παραδοχὴν τῆς ρήτηρας ταύτης. Δι' αὐτοὺς ὁ κύριος Ἰταλίνσκης διατάχῃ, ἵνα παραιτηθῇ τούτου, ἐὰν περατηρήσῃ τὸ ἀδύνατον ἡμῶν ἐπιτυχίας· οὐχὶ ὁμως πρὶν ἐπιμεῖνῃ προηγουμένως, ὅσον τὸ δύνατον περισσότερον, διὰ τὴν παραδοχὴν τῶν στρατευμάτων ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου, ὅπως δώσῃ οὕτω πλείονα ἀξίαν εἰς τὴν παραίτησιν αὐτὴν, καὶ διακερῶνῃ τὴν ἐπιτυχίαν ἄλλου τινὸς σχεδίου, περὶ οὗ θέλω συνδιαλέγεσθαι μετ' ὑμῶν ἀκαταπαύστως, διότι φείλω ὑμῖν τὴν πρώτην εἰδήσιν τούτου.

«*Ἐντεύθεν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπουργὸς ἡμῶν ἐπεφορτίσθη*, ἵνα ὑποστηρίξῃ, δι' ὅσων ἂν ἴδῃ καταλλήλων μέσων, τὴν παρὰ τῆς ὑμετέρας Ἰψηλότης γεννησομένην πρότασιν περὶ παραχωρήσεως τοῦ σχηματισμοῦ σώματος ἐκ δεκά χιλιάδων ἀνδρῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Βλαχίας. Πιστεύω, ὅτι, ἐὰν ἡ πύλη ἀποφεύγῃ ἀπολύτως τὴν εἰς Βλαχίαν εἰσόδον τῶν στρατευμάτων ἡμῶν, ἀδύνατος τοῦλάχιστον θέλει πείσθαι αὐτῇ ἡ ἀρνήσις τῆς παραδοχῆς τοῦ μέτρου, ὅπερ κρίνομεν ἀναπληρώτον πως αὐτά.

«*Τοῦ σώματος, περὶ οὗ πρόκειται, ἀπαιτεῖται, ὅσον τὸ δυνατόν, διοργανώσις εὐρωπαϊκὴ, ὅπως φοβίσῃ τοὺς παραχοποιούς γείτονας ὑμῶν.* Πιστεύω, ὅτι ἐλλείπετε τῶν μέσων πρὸς τὴν τοιαύτην διοργανώσιν ἄνευ ξένης συνδρομῆς, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου ἡθύνάτο τις ἀποστείλαι κρούφα ἀξιωματικούς τινὰς τῆς ἐμπιστοσύνης ὑμῶν. Ἰπάρχουσι προσέτι πολλοὶ τοιοῦτοι ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπηρετήσαντες ἐν τῇ

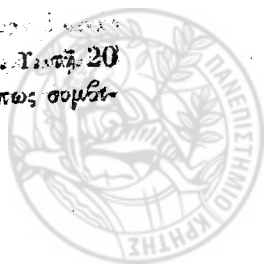
»στρατῶ ἡμῶν καὶ λαβόντες τὴν ἀδειαν ἑαυτῶν. Μέρως τῶν ἀξιωμα-  
 »τικῶν τούτων εὐρίσκεται ἐν Ρωσσίᾳ, ἄλλοι εἰσὶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ,  
 »τῷ Ἀρχιπελάγει, τῇ Κερκύρα καὶ καθέξῃς. Τοὺς πρώτους δυνάμεθα ἀπο-  
 »στεῖλαι προχείρως, ὅπως λάβωσι μέρος παρ' ὑμῖν, εἰ καὶ κινήσουσιν  
 »ἀφ' ἑαυτῶν, ἅμα μάθωσι τι περὶ σχηματισμοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐν  
 »Βλαχίᾳ· τοὺς ἄλλους, νομίζω, ἐλκύσετε παρ' ὑμῖν δι' ἀλληλογραφίας.  
 »Φαίνεται μοι, ὅτι, ἕνεκα τῆς πτωχῆς ἤδη καταστάσεως τῆς Βλαχίας,  
 »θελουσιν εἶσθαι βαρύτεραι αἱ κατ' ἀνάγκην γενησόμεναι δαπάναι διὰ  
 »τὴν ἔλευσιν τούτων.

«Παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἰψηλότητα, ἵνα εὐαρεστηθεῖσα κοινοποι-  
 »ήσῃ πρὸς ἐμέ τὰς σκέψεις αὐτῆς περὶ τῆς μορφώσεως καὶ διοργα-  
 »νώσεως τῶν σωμάτων αὐτῶν τοῦ στρατοῦ, περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν  
 »προχωρήσομεν μετὰ τῆς δυνατῆς μυστικότητος καὶ ἐτοιμότητος, περὶ  
 »τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐν γένει  
 »περὶ παντός, ὅπερ ἴδη κατάλληλον καὶ συντεῖνον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς  
 »ἐπιχειρήσεως ἡμῶν. Ἐπίσης χαρήσομαι, ἐάν νομίζητε, Πρίγκιψ μου,  
 »ὅτι τὰ μέσα τῆς Βλαχίας, ἐνούμενα μετὰ τῆς χρηματικῆς ἀναλογίας  
 »τῆς Μολδαυίας, ἐπαρκέσουσι πρὸς ἐξόκλιον καὶ συντήρησιν τοῦ στρα-  
 »τοῦ αὐτοῦ, καὶ ὅπως ἐν ἐναντία περιστάσει ἔσται τὸ ἔλλειπον, ὅπερ  
 »ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ἐτοιμῶς ἀναλαμβάνει συνέπειά τῆς μερίμνης αὐ-  
 »τοῦ περὶ παντός, ὅ,τι ἀφορᾷ ὑμᾶς ».

Ἄλλ' ἐκ τῶν περὶ χρηματικῆς χορηγίας ἐξηγήσεων τοῦ Ρώσου  
 ὑπουργοῦ εἶδεν ὁ ἱψηλάντης, ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ πῦλὴ συγκα-  
 τετίθετο ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ προτάσει, τὸ ἀνακτοβούμιον Πετροπόλεως  
 διενεοῖτο, ὅπως ἐπιφυλαχθῇ τὰ μέσα τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐπιρροῆς  
 ἑαυτοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τῶν Ἡγεμονειῶν, ὡς πρᾶσφερόμενον εἰς τὴν δια-  
 τήρησιν αὐτοῦ. Ἐξήτει μὲν τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐφικτὴν ὕλην συν-  
 δρομῆν τῆς Ρωσσίας μέχρι τινὸς καιροῦ, ἀπέπευγεν ὁμοῦ πᾶσαν περί-  
 στάσιν, μεταβάλλουσαν τούτον εἰς ἄπλοον ὄργανον συμφερόντων ξένων,  
 καθ' ὅσον ἐσκόπει καὶ ἀπολύτως εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ  
 ἀπ' εὐθείας. Ἐντεθὲν δὲ ὑπολογισάμενος οὕτως, ὥστε ἡ τοιαύτη συν-  
 δρομὴ τῆς Ρωσσίας περιττὴ καταστῆ, ἀπεκρίθη πρὸς τὸν ὑπουργὸν  
 Κζαρτορίσκην τῇ 8 ἰουνίου, ὡς ἀκολουθῶς.

« Πρίγκιψ μου.

« Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν, ἣν τιμῶσά με ἔγραψεν ἡ Γ. Γ. τῇ 20  
 »μαΐου. Ἀμέσως ἔγραψα πρὸς τὸν πρίγκιπα πατέρα μου, ὅπως συμβί-

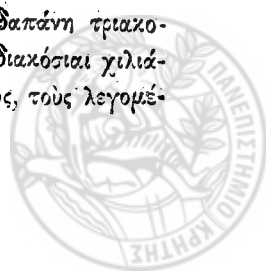


»βάση τὰ βήματα αὐτοῦ πρὸς τὰ τοῦ κυρίου Ἰταλίνσκη κατὰ τὴν διαπραγματεύσειν. Αἱ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τοῦτον ὁδηγίαι τῆς Υ. Υ. ἀναμφιδόλως εἰσὶν ἐπίσης σαφεῖς, ὡς ἡ ἐπιστολή, ἣν πρὸ μικροῦ ἔλαβον, καὶ οὐδεμίαν ἀφίνουσιν ἀφορμὴν πρὸς ἀποτυχίαν. Τοιαύτην τοῦλάχιστον ἔχω τὴν πεποίθησιν ἐκ μακρᾶς πείρας περὶ τῶν ἀποτελεσματικῶν παρὰ τῷ διβανίῳ μέσων. Ὁ κύριος Ἰταλίνσκης ἀναπτύξάτω ὅλην αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα, πληθὺν ἔχων λόγων στρατεύοντων ὑπὲρ βέαιτοῦ, καὶ μάλιστα τὰς αὐθεντικῶς συνομολογηθείσας ὑποχρεώσεις τῆς Β. Α. Μ. ἐπὶ τῇ προστασίᾳ τῶν Ἡγεμονειῶν καὶ τὰ τοιαῦτα. Πιστεύω, ὅτι εἰς τοιοῦτον ὕψος οὐδεμίαν τὸ διβάνιον τολμήσει ἄρῃσιν. . .

«Ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, ἃς ἡ Υ. Υ. ζητεῖ παρ' ἐμοῦ, λέγω, ὅτι »τὰ σχηματισθόσμενα στρατιωτικὰ σώματα ἀφομοιωθήσονται, κατὰ »τὸ δυνατόν, τῷ σχηματισμῷ, τῷ ἐξοπλισμῷ καὶ τῇ πειθαρχίᾳ πρὸς »τὸν ῥωσικὸν στρατὸν. Ὀκτακισχίλιοι δὲ ἄνδρες διὰ τὸ πεζικὸν, δισχί- »νλιοι ἵππεις καὶ τετρακόσιοι τηλεβολισταὶ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν εἰκοσι »τηλεβόλων τῶν ταγματῶν καὶ δέκα διαθεσίμων, ἤθελον εἶσθαι κατάλ- »ηλος ἀναλογία. Ἔχω χιλίους πεντακοσίους στρατιώτας, καλουμένους »Πανδούρους, συνειθίσαντας ἤδη εἰς εἶδος τῆ πειθαρχίας καὶ ἐξοικειω- »θέντας πρὸς τὸν πόλεμον, διότι ἐπολέμησαν πολλάκις κατὰ τῶν ἀνθρώ- »πων τοῦ Παζβάντογλου προσέτι χιλίους ἄνδρας ἐπασχολουμένους κατὰ »τὰ ὄρη καὶ τὰς μεγάλας ὁδοὺς πρὸς διαφύλαξιν τῆς δημοσίας τάξεως· »προσέτι χιλίους ἵππεις, χριστιανούς Ἀλβανούς, καὶ τεσσαράκοντα περί- »που τηλεβολιστάς. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι προμηθεύονται ἀφ' ἑαυτῶν τὰ »ῥόπλα, ἀνόμοια κατὰ τὴν ὁλήν, οὐδ' ἔχουσι ξίφη, ἀλλὰ μόνον πυρο- »βόλια [πιστόλια] καὶ μαχαίρας [γιαταγάνια]. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν ἡ »ψροντίς περὶ ὀπλίσεως καὶ ἵπποσκευῆς πλήρους.

«Ἐν τῷ λαῷ τοῦ τόπου τούτου εὐκόλως εὐρίσκω τὰ μέσα τῆς τελείας »διατήρησεως τοῦ σώματος αὐτοῦ τῶν δεκακισχιλίων ἀνδρῶν· ἀλλὰ »κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς συστάσεως τούτου καθίστάται ἀναγκαῖα ἡ »νάδεια τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, ἵνα διέλθωσιν, ὡς λειποτάχται, ῥῶσοι »στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοὶ, χρησιμεύοντες ὡς τύποι καὶ ὁδηγοί. »Περὶ τοῦ μισθοῦ θεωρῶ δικαίαν αὐξήσιν τινα τοῦ συνήθους, μεχρισθὺ »ημορφωθῶσιν ἐν τῇ πειθαρχίᾳ.

«Διὰ τὰ ὑπάρχοντα στρατεύματά μου ἀπαιτεῖται δαπάνη τριακο- »ῆσιων χιλιάδων γροσίων κατ' ἔτος· ἐπίσης δαπανῶνται διακόσιοι χιλιά- »δες περίπου εἰς ἓν εἶδος στρατεύματος ἀχρήστου ὅλως, τοὺς λεγομέ-

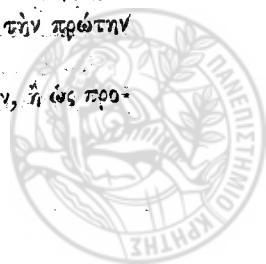


νους Σλουζιτόρους· τὸ ὅλον πεντακόσαι χιλιάδες γροσίων. Ἡ Ἡγεμονεία δύναται παρέχειν τὸ διπλοῦν, καὶ κερδαίνει ἐκ τούτου, ἀπαλασσομένη ἀπαιτήσεων, ἀρπαγῶν καὶ τοιούτων. Ἰδοὺ ἄρα ἐν ἑκατομμύριον νηροσίων, καὶ οὐδὲν ἄλλο λείπεται, ἢ ὅπως γνωρίσωμεν, ὅ,τι χορηγήσῃ ἡ Μολδαυία, καὶ ὑπολογίσωμεν οὕτω τὴν συμπλήρωσιν, ἣν θέλομεν ἐλπίζειν ἀπὸ τῆς ἀπεριορίστου γενναιότητος τῆς Α. Α. Μ» (α).

Ἐφ' ὅσον ηὔξανον τὰ διδόμενα προσεχούς πολέμου μετὰ τῆς Γαλλίας, ἤλαττοῦτο δὲ ἡ ἐλπίς τῆς εἰς τὰς Ἡγεμονείας εἰσόδου ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὑπεχώρει εἰς τὴν γνώμην τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου. Ἐντεῦθεν ἔγραφον αὐτῷ ἐκ τῆς Πετροπόλεως, ὅτι, ἐὰν μὴ ὑποχωρήσῃ προσεχῶς ἡ πύλη, πραγματοποιοῦσα τὰς γενομένας ταύτη προτάσεις, πέμψουσι λαθραίως ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τετρακισχιλίας λόγγας καὶ λειποτάκτας πρὸς διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ αὐτῷ δὲ τῷ σκοπῷ διατάγη ὁ γενικὸς ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις πρόξενος Βολκοννώφ, ἵνα ἔχῃ ἐτοιμοὺς τοὺς ἐν Μολδαυίᾳ Ῥώσους λειποτάκτας καὶ ἀποστείλῃ τούτους εἰς Βουκουρέστιον. Εἰδοποιήθη συγχρόνως καὶ ὁ Ἰψηλάντης, ὅπως συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μέτρου τούτου, καὶ ἀνετίθετο αὐτῷ ἡ ἀνύποκτος παρὰ τοῖς Τούρκοις μεταφορὰ τῶν ὄπλων (β).

Τῇ 17 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Βολκοννώφ εἰδοποίησε τῷ Ἰψηλάντῃ περὶ τῶν διαταγῶν, ἃς ἔλαβε παρὰ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν καταγραφὴν τῶν λειποτακτῶν, καὶ ἐζήτηει τὰ μέσα, ὅπως διαβιβάσῃ αὐτῷ μυστικῶς τὰ ὑποσχεθέντα ὄπλα. Ἄλλ' ἡ καλὴ αὕτη θέλησις ὑπῆρξεν ἀτελεσφόρητος. Ἡ μὲν πύλη, ἀφ' οὗ συνεφώνησεν ἐπὶ τῇ ἀνανεώσει ὄλων τῶν ῥητρῶν τῆς ἀπὸ τοῦ 1798 συνθήκης, ἐπέμενε πάντοτε ἀπωθοῦσα τὰ πρόσθετα ἄρθρα· ἡ δὲ Ῥωσσία ἐπειγομένη, ὅπως τελειώσῃ τὴν διαπραγματεύσειν ἕνεκα τῶν ἐπικειμένων ἐχθροπραξιῶν μετὰ τὴν Αὐστρίας καὶ Γαλλίας, διάταξε κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβην αὐτῆς, ἵνα παραιτηθῇ τῶν ἀφορώντων τὰς Ἡγεμονείας ἄρθρων 3ου καὶ 8ου καὶ ἄνευ αὐτῶν ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην. Διαβιβάζουσα δὲ τῇ 3 νοεμβρίου ἀντίγραφον τῆς συνθήκης ταύτης πρὸς τὸν Ἰψηλάντην διὰ τοῦ Βιονέφσκη, μέλους τοῦ ἀνακτορικοῦ συμβουλίου, καὶ δικαιολογουμένη διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτὴν, ὑπισχνεῖτο, ὅτι ἐπανελεύεσται ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν παραλειφθέντων ἄρθρων κατὰ τὴν πρώτην ἐνοικίην περίστασιν (γ).

Τὰ συμβάντα παρέσχον τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ταχύτερον, ἢ ὡς προ-



είδε τὸ μυστικασυμβούλιον Πητροπούλεως. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Αὐστ-  
 τερλίτς ἢ Ρωσσία ἐπεγομένης, ἵνα ἐπανακτήσῃ δι' ἰσχυρὰς τινας πράξεις  
 τὴν ῥιζικῶς κλονισθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πίστιν ἑαυτῆς, ἀνησο-  
 γοῦσα δὲ καὶ ἄλλως περὶ τῆς θέσεως, ἣν ἐπεφύλασσαν τὰ πράγματα  
 αὐτὰ τῇ Γαλλίᾳ, διεβίβασεν εἰς τὸ διδάνιον διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινου-  
 πόλει πρέσβευος αὐτῆς διακοίνωσιν ζητοῦσα, ὅπως ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλα-  
 χίας περιβλεθῆ διὰ τῆς ἀναγκαίας ἐξουσίας πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ τόπου.  
 «Εἰς συμπλήρωσιν τῶν διακοινώσεών μου, ἔγραψεν ὁ Ἰταλίτικος, δια-  
 βηλαῖ πρὸς τὴν Γ. Πύλην, ὅτι ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ἐπεδοκίμασθ  
 »έντελως τὸ παρὰ τοῦ ὑποφαινομένου γενομένου σὴ 18 (30) δεκεμβρίου  
 »βήμα. Προχωρῶν τότε μετὰ τῆς Α. Γ. τοῦ Μεγάλου Βεζύρου εἰς τὴν  
 »ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων τῆς περὶ συμμαχίας συνθήκης, ἐνεχέ-  
 »ρησα αὐτῷ διακοίνωσιν, δι' ἧς κατηγγέλλετο ἡ διαγωγὴ τῶν ραδιούρ-  
 »γων, ὧν αἱ προσπάθειαι τείνουσι τόσῳ σκανδαλωδῶς, ἵνα ἐθήσωσι  
 »τὴν Γ. Πύλην εἰς τὴν παράβασιν τῶν περὶ Βλαχίας καὶ Μολδαβίας  
 »καμφωνίων καὶ τῆς διαρκείας τῆς διοικήσεως τῶν Γοσποδάρων. Συνε-  
 »πῶς ἡ Α. Α. Μεγαλειότης διέταξε τὸν ὑποφαινομένον, ἵνα ἀνεκώσῃ  
 »παρὰ τῇ Γ. Πύλῃ τὰς διαδηλώσεις, ἃς περιείχεν ἡ ἀπὸ 18 (30) δεκεμ-  
 »βρίου διακοίνωσις, καὶ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ὑπουργείου, ἵνα  
 »καταστῆλῃ πάσας τὰς περιπλοκάς ταύτας, ὡς δυναμέναι καὶ ἐν τῷ  
 »μέλλοντι ἔχειν τὴν αὐτὴν τάσιν, καὶ ταυτοχρόνως λάβῃ τὰ κατάλ-  
 »ληλα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἡσυχίας τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν μέτρα. Ὁ  
 »ὑποφαινομένος προστίθησι κατὰ χρέος, ὅτι ἐπεθύμει, ἵνα γνωρίσῃ τὴν  
 »κρίσιν τῶν διαταγῶν καὶ ὁδηγῶν, τῶν ἀπειθυνθησομένων πρὸς τὸν  
 »Γοσποδάρον Ἰψηλάντην ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει, καὶ ἴδῃ, ἐὰν ἡ Γ.  
 »Πύλη παρέσχεν αὐτῷ καθ' ἑνὸς ἢ τινος τρόπου τὰ μέσα, ὅπως συμ-  
 »πράξῃ εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐπαρχίας, καὶ καταστήσῃ σεβάστην παρὰ  
 »τῷ Πασσᾷ τοῦ Βιδίνιου, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἰστρου  
 »ἀξιωματικοῖς καὶ ὑπαλλήλοις, τὴν θέλησιν τοῦ Ἰψηλοτάτου Σουλτάνου  
 »Σελήμ. Πρόκειται δ' ἐπίσης ἀναγκαῖον ἅμα καὶ καταπειχόν, ὅπως τὸ  
 »Ὀθωμανικὸν ὑπουργεῖον διὰ φερμανίου γνωστοποιήσῃ πρὸς πάντας  
 »αὐτοῦ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ὑπαλλήλους, τοὺς ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ  
 »Ἰστρου, ὅτι ὁ θετικὸς καὶ ἀκριβὴς αὐτοῦ σκοπὸς καὶ ἡ ἐκπερασμένη  
 »θέλησις τοῦ Ἰψηλοτάτου Σουλτάνου Σελήμ ἐστὶν ἡ μὴ διαταραχῆ τῆς  
 »ἡσυχίας τῆς Βλαχίας· ἐκθέσῃ δ' ὁμοίως ἐν τῷ φερμανίῳ αὐτῷ, ὅτι ὁ  
 »Γοσποδάρος ἔλαβε συγγρόνως τὰς ἀκριβεστέρας ὡς πρὸς τοῦτο παραγ-



»γελίας. Καθ' ἣν στιγμήν εὐρίσκεται τὸ πᾶν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τῶν ὀχ-  
 »θῶν τοῦ Ἰστροῦ, ἀναπόφευκτον ἔπεται τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς πύλης, καὶ  
 »ὁ ὑποφανόμενος ὀφείλει κατὰ τε τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ κείμενον τῶν ὀθη-  
 »γῶν αὐτοῦ, ἵνα ἐπιμείνῃ ἐπὶ τῆς ἀμέσου ἐφαρμογῆς τούτου».

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἐπὶ τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης γενου-  
 μένη ἀπόπειρα. Ἀτυχεστέρα ὅμως τῶν προηγηθεισῶν, κατέληξεν εἰς τὴν  
 ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀποκομπῆν ἀνωτέρων τινῶν ὑπαλλήλων Τούρκων, ὡς  
 τοῦ Μαχμούτ ἐφένδου καὶ ἄλλων, ἐγνωσμένων ἐπὶ συμπαθείᾳ πρὸς  
 τὴν ῥωσικὴν συμμαχίαν. Ἡ νέα ἀποτυχία διήγειρε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ  
 Πετροπούλει ζοηρὰν δυσαρέσκειαν κατὰ τοῦ Ἰταλίσκη, οὗ τὴν ἀντικα-  
 τάστασιν ἤθελον ᾄδῃ ὡς τινα ἱκανοποίησιν καὶ ἀνάγκην πολιτικῆς διέ-  
 φοροι τῶν ἰσχυρῶν Ῥώστων, παρεμβάλλοντες πρὸς τοῦτο συνεργὸν καὶ  
 τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην, δι' ἣν ἔχαιρεν ὑπόληψιν καὶ βαρύτητα  
 λόγου παρὰ τῷ αὐτοκράτορι (α).

Ἐξακολουθουσῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν διαπραγματεύσεων, ὧν  
 πρὸ μικροῦ εἶδομεν τὰς κυριώτερας φάσεις, ἡ ταραχὴ ἤρξατο διαδιδε-  
 σθαι μεταξὺ τῶν παροχθίων τῷ Ἰστροῦ σλαβικῶν λαῶν. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς  
 τῆς ἡγεμονείας αὐτοῦ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης ἦλθεν εἰς σχέσεις  
 μετὰ τοῦ μητροπολίτου τῆς Λευκοπόλεως καὶ ἀκολουθῶς μετὰ τῶν κυριώ-  
 τέρων ἀρχηγῶν τῶν Σέρβων. Αἱ ἐπιτυχίαι κτὰ τοῦ Παζβάντογλου,  
 οὗτινος αἱ συμμορίαὶ ἐλεηλάτουσιν συνεχῶς τὴν Σερβίαν, ἐγοήτευσαν  
 ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν πολεμικὸν ἐκείνου λαόν· ἡ δὲ εὐεργετικὴ κυβέρνησις  
 τούτου, καταστήσασα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εὐδαίμονα καὶ ἀσφαλῆ τὴν Βλα-  
 χίαν, ἀπετέλεσε φυσικῶς, ὅπως θεωρῆται οὗτος παρὰ τῶν Σέρβων ὡς ὁ  
 ἱκανώτερος, ἵνα χορηγήσῃ αὐτοῖς ἀγαθὰ ἀνάλογα, πρὸς ὅσα ἀπελάμβαν-  
 ον οἱ Βλάχοι. Ἐκτοτε παρεδόθησαν οἱ Σέρβοι εἰς τὰς συμβουλάς τού-  
 του, καὶ ἀείποτε ἐδέχθησαν ἔτοιμοι βοήθοι ὅλων τῶν σκοπῶν αὐτοῦ,  
 ὡς πεπεισμένοι, ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο καὶ ἡ ἐξασφάλις τῆς ἰδίας αὐτῶν εἰ-  
 μαρμένης.

Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἔκτακτος πορεία τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Σερβίας·  
 Ἡ ἐπαρχία αὕτη κατεπιέζετο σκληρῶς ὑπὸ τῶν «δαήδων», ἀρχηγῶν  
 τῶν Γεντσάρων, ὧν αἱ βιαιοπραγίαι καὶ αἱ παράνομοι φορολογίαι  
 αὐτῶν ἐφείδοντο τῶν μετρίων Τούρκων, καλουμένων σιπαχίδων καὶ  
 ἑκκαλαὶ ἐγκατεστημένων ἐν τῷ τόπῳ. Ἀρ' ἐνὸς λοιπὸν οἱ σιπαχίδαι  
 συνεννοηθέντες διεβίβασαν τὰ παράπονα αὐτῶν εἰς Κωνσταντινουπόλιν·  
 καὶ ἀρ' ἑτέρου οἱ κνεζοὶ, συνελθόντες ἐν τινὶ μοναστηρίῳ, ἀπέγραψαν

ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτάνον, ἐν ᾗ ἐκθέτοντες τὴν ἐλεεινὴν ἐκ τῶν δαῖδων κατάστασιν ἐαυτῶν, προσέθετον: «Ἐάν ὑπάρχη ἐτι κυρίαρχος ἡμῶν, ἔλθε καὶ σώσον ἡμᾶς ἐκ τῶν βαρβάρων καταπιεστῶν».

Ὁ ἡγεμὼν Ἰψηλάντης ἐπεφορτίσθη τὴν ἀποστολὴν καὶ ὑποστήριξεν τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς συμφώνως μετὰ τῶν πρέσβειων τῆς Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας. Τοῦτο δὲ πράττων, προέτεινε συνάμα, ὅτι ὁ ἴδιος καταβάλλει τοὺς δαΐδας, ἐάν ἐπιφορτισθῆ παρὰ τῆς πύλης. Τῆς ποιούτης προσφορᾶς ἡ παραδοχὴ ἐθεωρήθη δυνατὴ, ἐάν τις κρίνη ἐκ τοῦ φημισμένου, ἕπερ, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Γενταίων ἡ πύλη ἀπειλοῦσα, ὅτι, ἐάν μὴ διορθωθῶσι τοῦ λοιποῦ οὗτοι, πολεμήσει τοὺς πιστοὺς τούτους οὐχὶ διὰ τῶν πιστῶν Τούρκων, ἀλλὰ διὰ στρατιωτῶν ἄλλου ἔθνους καὶ διαφόρου θρησκείας.

Οἱ δαΐδες εἰδοποιήθησαν περὶ πάντων, καὶ, ὅπως ἐμποδίσωσι πᾶν νόον παράπονον καὶ πᾶσαν ἀντίστασιν ἐν τῷ τόπῳ, ἐξηπάσαν πλείστοις ἐκ τῶν ὑπόληψιν καὶ ἐπιρροὴν ἐχόντων. Τὸ σκληρὸν αὐτὸ σύστημα τῶν καταδιώξεων καὶ τῶν αἱματηρῶν σκηνῶν, ἀρξάμενον ἐντὸς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1804, δῆγειρα τὴν ἀντίδρασιν τῶν Σέρβων, ὅπλιθένων, καὶ αὐτῶν τῶν σιπαχίδων. Οἱ σιπαχίδαι, εἰ καὶ μὴ ἔλαβον λίαν ἐνεργητικὸν μέρος ἐν τῇ ἐπαναστάσει, οὐχ ἦτον ὑπῆρξαν πολῦτιμον στήρημα κατ' ἀρχάς, καθάσον ἡ διαγωγὴ τούτων τῶν πιστῶν Τούρκων ἐδικαιολογεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς πύλης τὴν τῶν ἀπίστων χριστιανῶν Σέρβων. Ἦτο φόβος, μὴ αἱ δαΐδες βοηθούμενοι παρὰ τοῦ Χαϊζάντογλου καὶ τῶν κρισταλίδων, θριαμβεύσωσι κατὰ τῆς ἀντιστάσεως τῶν Σέρβων, κακῶς ὀπλισμένων καὶ ἐντελῶς πυροβολικοῦ ἕσταρμένων. Ἐκ τούτου ὁ Ἰψηλάντης διεβίβασεν αὐτοῖς ὄπλα, ἐφόδια καὶ δυοπηλαξέλα συγχρόνως ἠγόρευσεν ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως τούτων γραφῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ, εἰ μὴ ἐπέτυχε τῆς ἀποστολῆς, ἤς ἐπεθύμει, τοῦλάχιστον κατώρθωσεν, ὅπως ἀναδεχθῆ αὐτὴ ἡ πύλη τὸν πόλεμον κατὰ τῶν δαΐδων. Διετάγη ἐντεθεῖν ὁ Βεκὴρ πασσᾶς τῆς Βοσνίας, ἵνα κινήθῃ μετ' ὅλων αὐτοῦ τῶν δυνάμεων, καὶ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν εἰρήνην ἐν Σερβίᾳ, ἐξολοθρεύων τοὺς δαΐδας. Ἀλλὰ, χάρις εἰς τὰς συνδρομὰς καὶ τὰς ἐνθαρρύνσεις, ἃς ἔλαβον οἱ ἀνδρείοι Σέρβοι, νεικηματοὺς ἤδη εἶχον τοὺς ἐχθρούς αὐτῶν δαΐδας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Βεκὴρ πασσᾶ. Μετὰ ἀγῶνα δὲ τετράμηνον κύριοι ἔμενον τοῦ κλειστοῦ μέρους τῆς χώρας αὐτῶν καὶ πολλῶν ὄπλων καὶ ὑπερήφανοι διὰ τὴν πρώτην ἐπιτυχίαν, διοργανωθέντες στρατιωτικῶς, συνελάμβανον καὶ αὐτὸν

τὸν περὶ ἀνεξαρτησίας πόθον. Οὕτως ἀνεπτύσσεται τὸ σχέδιον τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου. Ἡ ἐξασθενεῖς τῶν πασσάλων τοῦ Ἰστρου, ἡ εὐδαιμονία τῆς Βλαχίας, ἡ πρότερον ἐπιτυχία τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σέρβων, ἠξίανον τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ ὑπόληψιν, εἰς ἣν ὑπέκειτο καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι τούτου.

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρόεδρος τῆς Γαλλίας στρατηγὸς Βρουῖν, ἀνακληθεὶς τότε εἰς Παρισίους, διατάγη, ἵνα διαβῆ ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἴδῃ τὸν ἡγεμόνα Ἰψηλάντην. Αἱ πρόκαταλήψεις, ἅς εἶχεν οὗτος κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονὴν αὐτοῦ ἐνεκα τῶν διατροφῶν πρὸς τὴν σύστασιν τῆς τριπλῆς σύμμαχίας, διεσχεδίασθησαν ὁλοκλήρως μετὰ τινος συνδιαλέξεως. Οὐ μόνοντος καὶ εὐκρινῆς στρατηγὸς ἀπέδωκεν ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὸν Ναπολέοντα πλήρη ἰδαιμονίαν καὶ εἰς τὰ ἔξοχα προτερήματα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, καὶ ἀνεγνώρισεν αὐτῷ ὑπὲρ πάντας, οὐδ' εἶδεν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἀδιαφιλονεικῆσαν ὑπεροχὴν νοσημοσύνης καὶ μεγαλειότητος πνεύματος. Ἐάν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης συγκατένευε δι' ἀτομικὴν φιλοδοξίαν, ὅπως μεταβάλλῃ πορείαν ἐναντίον ἐκείνης, ἢ ἀθεώρησι εἰς μᾶλλον εὐθείαν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, τὰ πρόγματα ἐν τῇ ἀνατολῇ ἄλλην μορφήν ἐλάμβανον. Ἄλλ' ἡ ὑπόληψις, ἡ πίστις, ἡ δύναμις ἦσαν δι' αὐτὸν μέσα μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ σκοπός. Ἐάν δὲ ὁ στρατηγὸς Βρουῖν τοιαύτην πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῆς Γαλλίας ἐπέταξε σφαιρῆσταισι περὶ τοῦ πολιτικοῦ δόγματος καὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀνδρὸς τούτου, παραιτούμενος τῶν ἀγόνων ἐγκωμίων, μετὰ βεβαιότητά τινι ἐχρησίμευε καταφρόνιαν συνεννόσιν τινα αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ναπολέοντος.

Ἡ Ῥωσσία ἠκολούθησε μακρόθεν τὰ ἐν Σερβίᾳ συμβάντα. Ἡ ἐπαρρηθὴς ἦν ἔχαιρεν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἐγέννησε παρὰ τοῖς Σέρβοις τὴν ἰδέαν, ὅπως ἐπικαλεσθῶσι τὴν προστασίαν ταύτης, καὶ συσπλευσῶσι τῶν ἐρηγιῶν συμμαχία, ἵνα ἐπαφανθῆ περὶ τοῦ ἀπουδαίου αὐτοῦ ζητημάτων. Ἐκείνος, πρὸς ὃν ἐπεδίδοτο ὁ πρῶτος βαθμὸς, ὁ Καρὰ-Γεώργης, γνωστὸς ὡς ρυθμίζων τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἰψηλάντου, ἐνίστατο κατὰ τῆς ἐπικλήσεως τῆς Ῥωσικῆς προστασίας μειονοψηφῶν δὲ προεπάθησεν, ἵνα καταστήσῃ προτιμητέαν ἀπὸ τῆς Ῥωσικῆς τὴν ἀδελφὴν τότε βλαρωμένην προστασίαν τῆς Αἰστριας ἀπαρτισθῆ ὁμοίως ἢ τριμύχρονος αἰτήσεως τῆς προστασίας καὶ τῶν δύο αὐτῶν, τρεῖς δ' αὖτις τιτρώσκειτο ἀνεχώρησεν εἰς Πετραῦτολιν κατὰ τὸν αὐχματισμὸν.

Ὁ Ἰψηλάντης εἰσφοποίησεν ἐσπευσμένως τῇ πύλῃ περὶ τῶν διατρο-

χόντων. Πληροφορῶν δὲ, καθ' ἃ εἶχε διδόμενα, ὅτι οἱ Σέρβοι ὑποστη-  
 ριχθήσονται παρὰ τῆς Ρωσσίας δι' ὅλης αὐτῶν τὰς γεννητομένας πρὸς  
 τὴν πύλην αἰτήσεις, ὡς μόνον πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ζήτησ. αὐτῆς ἐπεμβά-  
 σεις προέτεινε μίσην τὰς ἀνορθομήτους παραχωρήσεις. Ἀλλὰ συγχρόνως  
 ὑπεστήριξεν ἀφ' ἑτέρου καὶ τοὺς ἀπεσταλμένους εἰς Πετρούπολιν, ὅτε τὸ  
 ἀνακτοβούλιον ταύτης, ἐλάχιστα γινώσκων τὴν κατάστασιν τῶν πραγ-  
 μάτων, καὶ ἀγνοοῦν, εἰς ποία ἡδύνατο προσελθεῖν μέτρα, ὅπως κατα-  
 στήσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀξίας προσοχῆς τὰς αἰτήσεις τῶν Σέρβων,  
 ἐπεκαλέσθη τὴν γνώμην τοῦ Ἰψηλάντου διὰ τοῦ ἀπὸ 3 νοεμβρίου 1804  
 ἐπιστήμου ἐγγράφου (α). Τότε δὲ οὗτος ἐπαριθμήσας τὰ προνόμια, ἅπερ  
 ἐπεθύμει ἰδεῖν παραχωρούμενα τοῖς Σέρβοις, ἐγνωμοδότησε:

1<sup>α</sup>. Ὅπως καταστῆ ἡ Σερβία ἡγεμονεῖα μετὰ προνομίων ἀναλόγων  
 πρὸς τὰ τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας:

2<sup>α</sup>. Ὅπως ἐκλέγῃ ἡ ἰδία τὸν κυβερνήτην αὐτῆς ἡγεμόνα:

3<sup>α</sup>. Ὅπως πληρὸν ἓνα μόνον φόρον ἐτήσιον, ἀντικαθιστῶντα πάν-  
 τας τοὺς ἄλλους:

4<sup>α</sup>. Ὅπως παρέχῃ ὑποχρεωτικῶς τῇ πύλῃ σῶμα στρατιωτικὸν ἐν  
 περιπτώσει πολέμου καὶ

5<sup>α</sup>. Ὅπως ἀπαλλαγῇ ὅλης τῆς καθυστερούσης πληρωμῆς τῶν φόρων.

Ἐπὶ ταύτοις ἀκριβῶς ὄροι ὑπεσχέθη ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλεξάνδρος πρὸς  
 τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας τὴν ὑποστήριξιν τῶν αἰτήσεων αὐτῆς.  
 Καθ' ἣν δ' οὗτοι ἀνεχώρουν στιγμὴν ἐκ τῆς Πετρούπολεως, ὁ ὑπουργὸς  
 τῶν ἐξωτερικῶν δεξιάσας τῇ 16 ἰανουαρίου 1805 πρὸς τὸν Ἰψηλάν-  
 τιν ἀντέγραφον τῶν ὑπὸ τοιαύτην ἔνοικον πεμφθεισῶν ὁδηγιῶν πρὸς  
 τὸν Ἰταλίνσκην (β):

Ἐν ταύτοις δὲ αἱ ὑποθέσεις τῶν Σέρβων ἔλαβον ἐν Κωνσταντινουπόλει  
 φάσιν τοιαύτην, ὥς οὐδεμίαν ἐδίδεν ἤδη χῶραν εἰς βήματα τῆς Ρωσ-  
 σίας. Ἡ πύλη ἀναγνωρίσασα τὴν ἀρχὴν τῆς νομιμότητος τῶν εὐχῶν τῆς  
 Σερβίας, ἐπαφόρτισε τὸν ἡγεμόνα Ἰψηλάντην, ἵνα προσκαλέσῃ τοὺς ἀρ-  
 χηγούς ταύτης εἰς συνέλευσιν, διατυπωσούσαν τὰς αἰτήσεις αὐτῶν (γ).  
 Ἀὕτη συνεκροτήθη ἐν Ὁστρουχίτση κατὰ τὸν μῆνα ἀπρίλιον. Ὁ Ἰψη-  
 λάντης ἀντιπροσώπηθ' δι' ἀπεσταλμένου, καὶ, διατυπωθεισῶν τῶν αἰ-  
 τητέων παραχωρήσεων, ἐνεχείρησε διαβατήριον εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους  
 τοὺς ἐπιφορτισθέντας, ἵνα φέρωσι πᾶστας εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Συνέ-  
 στησε δὲ συγχρόνως αὐτοὺς εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ἐπιτετραμμένου αὐτοῦ  
 (κακουχεγαγιῶ), παρ' ᾧ καὶ κατόχρησάν, ἐφ' ὅσον διέμειναν χρόνον ἐν

Κωνσταντινουπόλει. Ταύτην δὲ τὴν πορείαν τῶν υποθέσεων τῆς Σερβίας πληροφορηθεὶς ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Ρωσσίας, ἔγραψε τῇ 1 ἰουνίου πρὸς τὸν Ἰψηλάντην: «Οὐδόλως ἐξεπλάγην διὰ τὴν φροντίδα, ἣν ἡ Ἱ. Ἱ. ἔλαβε πρὸς ὀδηγίαν καὶ σύστασιν τῶν Σέρβων ἀπειταλαμμένων, διότι πέπεισμαι, ὅτι ὁ ἀληθὴς ἔρωσ, ὁ ἐμπνέων αὐτὴν πρὸς τὸ καλὸν, οὐδέποτε κινήσει ταύτην εἰς ἄλλο, ἢ εἰς διαγωγὴν τῶσδε εὐγενῆ, ὡσφ καὶ λεπτήν».

Καὶ περὶ μὲν τῶν αἰτήσεων τῆς Σερβίας αὐδεμία ὑπῆρχεν ἀμφιβολία, ὅτι παραδεχταὶ ἐμελλον γενέσθαι ἅπασαι παρὰ τῆς πύλης· περὶ δὲ τῆς πορείας τῶν Σέρβων πρὸς τὴν πλήρη αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν ἡ ἐποχὴ παρίστατο στάσιμος. Ἄλλ' ὅμως ἡ εἰμαρμένη τοῦ τόπου τούτου φρονόμησεν ἄλλως τὰ πράγματα ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Κωνσταντινίου Ἰψηλάντου, βοηθουμένου ὑπὸ τῆς ἀστασίας τῆς γενικῆς πολιτικῆς. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1805 ἤρξαντο ἐν τῇ δίψει σπουδαῖα συμβεβηκότα. Ἡ Πρωσσία κλείσασα συμμαχίαν μετὰ τῆς Αὐστρίας, ἐπέσπευθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν ἀνανέωσιν τῆς συνθήκης τοῦ 1798· ἐπιχειμένη δὲ ἐκρηγῆς γενικοῦ πολέμου ἐθεωρεῖτο ὡς ἄλλη ἐποφασιστικὴ στιγμή πρὸς ἀπελευθέρωσιν ὅλων τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς. Ταῦτα βλέπων ὁ Ἰψηλάντης, καὶ πρὸ πάντων οὐδεμίαν πλέον ἔχων ἐλπίδα περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ Ἡγεμονίᾳ, ἤθελεν, ὅπως μὴ εὐρεθῆ ἡ Σερβία, τὸ κυριώτερον ἤδη σημεῖον αὐτοῦ, ἐν καταστάσει συμβιβασμοῦ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἐντεῦθεν συμβουλεύθεντες ὑπὸ τῶν οὐ ἀρχηγῶν τῶν Σέρβων, ὡς μεμνημένοι τῶν σχεδίων καὶ συμμεριζόμενοι τῶν ἐλπίδων αὐτοῦ, προσέθηκαν ἐν ταῖς ὑποβληθείσαις τῇ πύλῃ πρώταις αἰτήσεσι καὶ τὴν ἀξίωσιν «τῆς ἀπὸ τῶν Τούρκων ἐκκένωσης ὅλων τῶν φρουριῶν τοῦ τόπου». Ἡ πύλη ἠναγκάζετο, ἵνα φιλονεικήσῃ τὴν τοιαύτην ἀξίωσιν, διότι τὰ φρούρια αὐτὰ ἦσαν ἐν τῶν πρὸς βορρᾶν προπυργίων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἀθύνατος ἦτο ἡ παραχώρησις τῆς ὑπερασπίσεως τούτων εἰς λαὸν χριστιανικόν, καὶ λαὸν μάλιστα μὴ σχηματισθέντα ἔτι. Παραδόξως δὲ καὶ τῆς Ρωσσίας ὁ ὑπουργὸς κατεξάνεστη κατὰ τῆς τοιαύτης ἀξιώσεως, ἀπαιτῶν μάλιστα, ὅπως καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι Σέρβοι παραιτηθῶσι ταύτης. Πρὸς τὸν αὐτὸν δὲ σκοπὸν παρενέβαλον καὶ οὗτος καὶ ἡ πύλη τῶν πατριάρχων, γράψαντα ἐξ ἀνάγκης πρὸς τοὺς Σέρβους, ὅπως εὐχαριστηθῶσιν ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῶν πρώτων αἰτήσεων ἀνευ ἐτέρου. Ἡ πατριάρχικὴ αὕτη ἐπιστολὴ ἐνεχειρίσθη πρὸς ἕνα τῶν ἀντιπροσώπων. Στέφανον

Ζιφκοβιτε, ὃν ἐνόμιζαν πείσαντες ἀναχωρήσαντα εἰς Σερβίαν. Συγγρό-  
 νως φερμάνιον, περιέχον τὴν παραδοχὴν ὅλων τῶν πρώτων αἰτήσεων  
 τῶν Σέρβων, ἐνεχειρίσθη πρὸς τὸν Χαφίζ πασσάν καὶ ὁμῆρ' ἄγῃν, διατα-  
 γοντας, ἵνα ἀπέλθωσιν ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ τίνος καὶ ἐγκαινιάσωσιν  
 ἐν Σερβίᾳ τὴν νέαν τῶν πραγμάτων τάξιν συμφώνως πρὸς τὰς διατα-  
 γὰς τοῦ σουλτάνου. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἀπάντων εἰδοποιηθεὶς ὁ Στέφα-  
 νος Ζιφκοβιτε παρὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ἰψηλάντου, ἐξέθετο τοῖς συμ-  
 πατριώταις αὐτοῦ τὴν ἀνάγκην τῆς προπαρασκευῆς πρὸς ἀπόκρουσιν  
 τῶν Τούρκων (α).

Οὕτως οἱ Σέρβοι ἀρχηγοὶ συνελθόντες ἐκ νέου, κατὰ τὰς συμβουλὰς  
 τοῦ Ἰψηλάντου, ἐν τῇ Ὀστρουχίτση, ἀπεφάσιζαν σχηματίζαντες τὰς  
 ἐπαρχίας τῆς Σερβίας εἰς περιφερείας στρατιωτικὰς, ἐκάστην ἔχουσαν  
 ἓνα ἀρχηγόν μετὰ δυνάμειος ἀναλόγου πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῆς  
 θέσεως· τὴν δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ τόπου μεγάλην δυνάμειν τοῦ στρατοῦ  
 προσδιώριζαν μιτάβατικὴν διὰ τὰ μέρη, ὅπου ἡ συνδρομὴ αὐτῆς ἤθελεν  
 εἶσθαι ἀναγκαῖα, καὶ ταύτης διοικητὴν ἐφήρισαν τὸν Καρά-Γιούργην, πρὸς  
 ὃν ἐνεπιστεύθησαν καὶ τὴν διεύθυνσιν ὅλων τῶν στρατιωτικῶν ἐργασιῶν  
 ὑπὲρ τὸν τίτλον «Διοικητοῦ τῶν Σέρβων». (Πολλῶ βραδύτερον ἔλαβεν  
 οὕτως τὸν τίτλον τοῦ «Ἀνωτάτου Ἀρχηγοῦ».) Σὺν τούτοις δὲ ἔκριναν  
 ἀναγκαῖον, ἵνα ἐπικαλεσθῶσιν ἐκ νέου τὴν ὑποστήριξιν τῶν αὐτῶν τῆς  
 Πητρούπολεως καὶ τῆς Βιέννης σνάμα, καὶ ἔγραψαν πρὸς τοὺς μένον-  
 τας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους αὐτῶν ὀδηγίας, ὅπως μὴ  
 παύσωσι διαμαρτυρομένοι ὑπὲρ τῆς πίστεως τῶν Σέρβων καὶ βεβαιούν-  
 τες, ὅτι ἐλάβανον τὰ ὅπλα οὐχὶ κατὰ τοῦ σουλτάνου, ἀλλὰ μόνον  
 κατὰ τῶν πασσάδων, τῶν καταπιεζόντων αὐτοὺς καὶ ταραττόντων τὴν  
 κοινὴν ἀρμονίαν. Συνεπῶς δ' ἐπέμψαν πρὸς τὸν Ἰψηλάντην παρακα-  
 λούντες, ἵνα διαβιβάζῃ τοῖς ἀντιπροσώποις τὰς ὀδηγίας ταύτας διὰ τοῦ  
 καπούχεχαγιά αὐτοῦ, καὶ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἔθνους νύχαιστον αὐτῷ (β)  
 δι' ἐπιστολῆς, δι' ἧς προσέτι κέτερον ἵνα ἔξακολουθῇ προστατεύων τού-  
 τῶν. Τέλος δὲ πάντων ἀπέστειλαν καὶ πρὸς τοὺς δόξαντας τῶν κυρια-  
 τερῶν φρουρίων Τούρκους, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰδοποιούσιντες αὐτοῖς, ὅτι οἱ με-  
 τὰ στρατευμάτων ἐρχόμενοι εἰς τὴν Σερβίαν πασσάδες διαταγὰς ἔχου-  
 σιν, ἵνα ἀποβάλλωσι καὶ τούτους ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑπισχνούμενοι, ἵνα μὴ  
 προσβάλλωσιν αὐτοὺς, δίδόντες μάλιστα καὶ ὁμήρους πίστεως, εἰάν μεί-  
 γωσιν οὐδέτεροι.

Τοῦ σχεδίου τούτου ἡ ἐκτέλεσις ἱκανῆ ἦτο, ὅπως εὐκολύνῃ τὰς ἐπι-

τυχίας τῶν Σέρβων. Τὸ τουρκικὸν διβάνιον οὐδὲν ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐνεργητικῶν καὶ φοβητέων ἐκείνων μέτρων, ἅπερ ἡ ἐτοιμότης τῆς πρώτης ἀποφάσεως αὐτοῦ προήγγελλεν ὡς ἀναπόφευκτα. Ὁ Μπoσταντοῦ Ἀλῆς, διοικητὴς τῆς Λευκοπόλεως, καὶ οἱ πλείστοι τῶν διοικητῶν τῶν λοιπῶν ἰσχυρῶν φρουρίων διετήρησαν οὐδετερότητα. Οἱ Σέρβοι ἐντεύθεν μεταφέροντες ἐλευθέρως ἀπάσας τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἰς τὰ ὄρια, κατετρόπωσαν τὸν Χαφιζ πασᾶν, κατόπι δὲ καὶ τοὺς διαδοχικῶς ἐκστρατεύσαντας πασάδας τῆς Ρούμελης, πρὶν ἢ εἰσδύσωσιν οἱ στρατοὶ αὐτῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τόπου. Μετὰ τὸ ἔαρ δὲ τοῦ 1805, μὴ ἀπειλούμενοι πλέον ἐξωθεν, ἤρξαντο τῆς πολιορκίας τῶν ἰσχυρῶν φρουρίων ἔσωθεν.

Τὰ ἐπελθόντα ἐν τῇ Εὐρώπῃ συμβάντα ἐνέσπειραν ταραχὴν οὐ μικρὰν εἰς τὰ πολιτικὰ συστήματα. Οἱ Γάλλοι, κύριοι τῆς Δαλματίας, ἠγγίζον τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἀνευ ἀμφιβολίας ἐφελούντο οὐσιωδῶς ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, ὅπως δεσπόζωσι τῆς Τουρκίας καὶ μέχρι τοῦ Ἰστρου ἐκτείνωσι διὰ τῶν χριστιανικῶν λαῶν τὴν ἐπιβρόχην αὐτῶν, τότε ἀπειλητικὴν γινομένην τῇ Ρωσσίᾳ. Ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, ὑποδειξας τὸν κίνδυνον αὐτὸν εἰς τὸ ῥωσικὸν ἀνακτοβούλιον, ἀνενέωσε τὰς ἐπιμόνους αἰτήσεις αὐτοῦ, ὅπως σπεύσῃ τοῦτο καὶ δώσῃ τοῖς Σέρβοις δειγμάτων δραστηρίου προστασίας. «Προσελύσατε, ἔγραφε, τὸν πολεμικὸν ἐκείνον λαόν, ἵνα μὴ ῥιφθῇ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτοῦ εἰς τὰς ἀγκαλίας τῆς Γαλλίας».

Τὸ ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν ἄμεσον, καὶ τῇ 18 φεβρουαρίου ἀπήντησεν αὐτῷ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ὡς ἀκολούθως: «Τὴν προσοχὴν » τῆς Α. Α. Μ. ἐφείλκυτεν ἐπίσης ἡ κατάστασις τῶν ἐν Σερβίᾳ πραγμάτων, καὶ ὁ κύριος Ἰταλίνσκης διατάγη, ἵνα παρουσιασθῇ ἐνδιαφερόμενος ὑπὲρ αὐτῶν παρὰ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ. Διαβιβάξω σημερινὸν ὑπᾶς ὁδηγίαν μου περὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀντικειμένου πρὸς τὸν κύριον Δε Βολιονῶφ, ὃς μεταδώσει πρὸς ὑμᾶς λεπτομερεῖς τὰς λεπτομέρειας παρὰ τῆς Α. Μ. ἀποφάσεις, καὶ παρακαλέσει ἐνταυτῷ, ἵνα » εὐαρεστούμενοι συνδράμητε εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἐπεφορτίσθη». Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἢ τῇ 7 μαρτίου 1806, ὁ Βολιονῶφ, διαβιβάξων τῷ Ἰψηλάντῃ ἀντίγραφον τῶν πεμφθειῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁδηγιῶν, ἔγραφε: «Συνεπεία τῶν αἰτήσεων τοῦ ἑθνικοῦ ἔθνους παρηγγέλθη, ἵνα ἐκ μέρους μου διακοινώσω μυστικῶς » πρὸς τοὺς Σέρβους, ὅτι ἡ Α. Α. Μ. παρενέβη ὑπὲρ αὐτῶν διὰ τοῦ

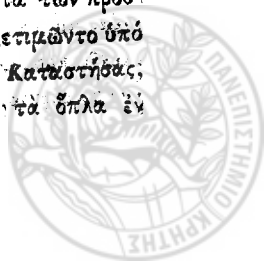
» ὑπουργοῦ αὐτῆς παρὰ τῆ ὑψηλῆ Πύλῃ. Πράττω δὲ τοῦτο διὰ τοῦ ἀκο-  
 » λούθου τρόπου, ἀποτεεινόμενος πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐθνικοῦ συμβου-  
 » λίου: — Ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ χαριεστάτος κύριός μου, ἔλαβε  
 » διὰ διαφορῶν ἑδῶν τὰς ἀναφοράς, ἃς ἀπήθυσαν αὐτῷ οἱ Σέρβοι.  
 » Ἐνδιαφερομένη πάντατε ὑπὲρ τῆς τύχης τοῦ ἔθνους τούτου, τὴν αὐτὴν  
 » κέχοντος θρησκείαν, καὶ πρὸ πάντων προσηλόνουσα τὴν προσοχὴν αὐ-  
 » τῆς ἐπὶ τῆς παρουσίας καταστάσεως αὐτοῦ, ἡ Α. Μ. προσέταξε τὸν ἐν  
 » Κωνσταντινουπόλει ὑπουργὸν αὐτῆς, ἵνα προσπαθῆσθαι καὶ πείσθαι τὴν  
 » βουρμικὴν κυβέρνησιν, ὅτι διὰ μέτρων ἡπίων οὐ μόνον προλαμβάνει  
 » αὐτὴ ὀλεθρίας καὶ ἐπαισθητὰς συνεπειάς, παραχθισομένας τυχόν ἐκ  
 » τῆς παρουσίας καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐξάνει τὴν  
 » ἰδίαν αὐτῆς δύναμιν καὶ ἰσχὺν διὰ τῆς σημαντικῆς συνδρομῆς, ἣν  
 » δύναται ἐλπίζειν ἐκ τῆς τοπικῆς θέσεως καὶ τῆς ἀνδρείας τοῦ ἔθνους  
 » τούτου ἐν περιπτώσει ξένης τινὸς ἐισβολῆς. Ἡ Α. Μ. κατεδείξεν ἔτι,  
 » ὅτι αἱ ἀνήκουστοι καταπίεσεις, ἃς ἐδοκίμασαν οἱ Σέρβοι ἐν τῇ χώρᾳ  
 » αὐτῶν παρὰ τῶν Τούρκων ἀξιωματικῶν, ἐβίασαν τούτους εἰς τὰ  
 » ἄσπλα, καί τοι διατελοῦντας εὐπειθεῖς πρὸς τὸν νόμιμον αὐτῶν κυ-  
 » ριάρχον. Ἀκολούθως δὲ προσεκάλεσε διὰ τοῦ συνετωτέρου τρόπου τὸν  
 » πρέσβη αὐτῆς Σουλτάνον Σελήμ, ἵνα ἀνατῆρῃ τὸν πέπλον τὸν κα-  
 » κλύπτοντα τὴν παρελθοῦσαν διαγωγὴν τῶν Σέρβων, σκεφθῆ δὲ μάλι-  
 » λον περὶ τῶν οὐσιωδῶν πλεονεκτημάτων αὐτῶν, καὶ παύσῃ ἀμέσως  
 » τὰς στρατιωτικὰς παρασκευάς, δεχθῆ ἀπ' ἐναντίας τὰς κινήσεις καὶ  
 » κινήσας τούτων, ὅπως κυβερνῶνται ἀφ' ἐαυτῶν ὑποχρεούμενοι, ἵνα οὐ  
 » μόνον πληρῶνσι τοὺς φόρους πάντας, ὡς ὑπήκοοι τῆς ὑψηλῆς Πύ-  
 » λης, ἀλλὰ καὶ παρέχωνσιν ἔτι βοήθειάς διὰ στρατευμάτων. — Πλη-  
 » ροφορῶν ὑμᾶς περὶ τῶν ἀνωτέρω λεπτομερειῶν, καθ' ἃς ἔλαβον δια-  
 » σταγὰς, προτείνω, ὅπως διὰ τοῦ θετικωτέρου τρόπου διαβεβαιώσῃτε  
 » τοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους, ὅτι ἡ Υ. Α. Αὐτὴ οὐδέποτε παύ-  
 » σαι ἀσχαλουμένη περὶ τῆς τύχης αὐτῶν: ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκρά-  
 » τωρ οἷοιτο θέλει παρεμβαίνειν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ Σελήμ δι' ἀπάσας  
 » αὐτῶν τὰς δικαίας ἐκινήσεις: ἀλλ' ὅτι ἡ Α. Μ. ἐλπίζει ἐπίσης, ὅτι  
 » εἴσονται πάντοτε πιστοὶ ὑπήκοοι τῆς Αὐτοῦ ἱψηλότητος, καὶ ἐκτε-  
 » φλέσουσι μετ' ὑποταγῆς πᾶν, ὅ,τι ἂν ἀπαιτηθῆ παρ' αὐτῶν ἕνεκα τῆς  
 » νέας τάξεως τῶν πραγμάτων. Ἐκτὸς τούτου ἡ Α. Μ. προσδοκᾷ δι-  
 » νευτικῇ προσήλωσιν τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν Αὐλὴν,  
 » ἐξομακρυνόμενου πάσης κοινωνίας μετὰ τῶν Γάλλων. Καταλαβόντες



»οὗτοι τὴν Ἰστροίαν καὶ Δαλματίαν, ἀναμριβόλως προσπαθήσουσιν, ἵνα ἐφέλικύσωσιν εἰς ἑαυτοὺς τοὺς Σέρβους, ὑποβάλλοντες καὶ τούτους ὑπὸ τὸν ζυγὸν, ὑφ' ὃν στενάζει τόσῳ μέγας ἀριθμὸς λαῶν καὶ κυβερνήσεων. Ἡ προστασία τῆς Ῥωσσίας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, τὴν αὐτὴν ἔχοντος καταγωγὴν καὶ θρησκείαν μετὰ τῶν λαῶν ἑαυτῆς, ἔσεται διαρκής, ἐφ' ὅσον ἀκολουθήσῃ τοῦτο τὰς συμβουλὰς αὐτῆς. Ἔστι δὲ ἀναγκαῖον ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν, ἵνα μὴ ἐκκλίνωσιν οἱ Σέρβοι τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν εἰς τὴν Πύλην, καὶ οὐδεμίαν πῶδῶσιν ἀκρόασιν εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ κοινοῦ ἔθρου, τῶν Γάλλων. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐμπιστευθείσης μοι ταύτης ἀποστολῆς καὶ κατ' ἐπιταγὴν τῆς Αὐλῆς ἐλευθέρως παρακαλῶ τὴν Γ. Γ, ἵνα εὐακρεστουμένη συμπληρώσῃ αὐτὴν, δι' ὅσων κέκτηται φώτων. Τὸ κατ' ἐμὲ, θέλω εἶσθαι ἐντελῶς σύμφωνος, ἐὰν ἡ φρόνησις τῆς Γ. Γ. κάμῃ μετὰ βαλὰς τινὰς, ἅς οἱ καιρικοὶ περιστάσεις ἀπαιτοῦσι . . . Ἐπιτυνάπτω ἐνταῦθα ἀντίγραφον τῶν δοθεισῶν διαταγῶν πρὸς τὸν κύριον ἰταλίνσκην περὶ τῶν σερβικῶν ὑποθέσεων» (α).

Τὰς διαταγὰς ταύτας ὁ ἰταλίνσκης ὑπεστήριξε παρὰ τῇ πύλῃ· ἀλλ' ἐν τοῖς συμβουλίοις αὐτῆς ἄλλαι ὑπερίσχυσαν γινῶμαι, παραδεχθείσης, ἵνα μὴ τηρήσῃ πλέον τρόπους περιποικητικούς καὶ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Σερβίας. Οὕτως ἀπὸ τοῦ μαρτίου μηνὸς ἤρξατο κἀκὴ τρομερωτέρα, καθ' ἣν οἱ Σέρβοι ᾤφειλον ὑπερασπισθῆναι ταυτοχρόνως ἐκ πολλῶν μερῶν ἐναντίον τῶν προσβολῶν τοῦ Βεκήρ πασσᾶ τῆς Βοσνίας, τοῦ τρομεροῦ Μεχμέτ πασσᾶ καὶ τοῦ Ἰβραχὴμ πασσᾶ τοῦ Σκουταρίου. Ἡ δεδοκιμασμένη ὅμως ἀνδρεία τῶν Σέρβων, ὁ ἠρωϊσμὸς τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν Ὁβρένοβιτς, Νενάδοβιτς, Μηλέγκου καὶ λοιπῶν, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ τεραστία δραστηριότης τοῦ Καρᾶ-Γιῶργου, ἐθρικέλευσαν ἐν ὀλίγῳ καιρῷ καθ' ὅλων τῶν ἐθρῶν τούτων.

Ἀπὸ τῆς πρώτης περιόδου τῆς ἡγεμονείας αὐτοῦ, ἦτοι ἐπὶ τρία καὶ ἥμισυ ἔτη, ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης εἰσήγαγεν, ὡς προανεκρούσαμεν, πάσας τὰς ἀναγκαίας βελτιώσεις πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εὐημερίαν τῆς Βλαχίας, καὶ διετήρησε διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἐντεῦθεν τῶν ὁρίων. Εἰς βάρος τοῦ τόπου οὐδεμίαν ἐπέβυλε θυσίαν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐμέτριάσε τοὺς φόρους. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν προσταθειῶν τούτων ἐγένοντο ἐπαισητὰ τοῖς Βλάχοις καὶ ἐξέτιμῶντο ὑπὸ τε τῶν φίλων καὶ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Ἰψηλάντου (β). Καταστήσας, ὡς εἶπομεν, ἀδυνάτους τοὺς πασσάδας τοῦ Ἰστρου, ἔθεσε τὰ ὄπλα ἐν



ταῖς χερσὶ τῶν Σέρβων καὶ διηύθυνε τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν οὕτως, ὥστε ἐγένοντο πραγματικῶς ἐλεύθεροι, ἀρκούντως ἰσχυροὶ, ἵνα προστατεύωσιν ἐφεξῆς κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ἀρκούντως ζηλωταὶ, ὅπως ἀκολουθήσωσι τούτῳ κατὰ τὸ πρῶτον σημεῖον πέραν τῶν ὁρίων τῆς Σερβίας. Ἡ ἐπιφόρη αὐτοῦ ἤρξατο παρὰ τσουσα τὴν Βοσνίαν, συγκινοῦσα τὸ Μέλαν ὄρος καὶ ἐκτεινομένη μέχρι τῆς Πελοποννήτου. Ἐσχημάτισεν ἐν Βλαχίᾳ ἀποθήκας πολεμοφοδίων, ὄπλων καὶ ζωοτροφῶν πρὸς συντήρησιν ἐνὸς στρατοῦ ἐπὶ διετίαν. Ἐξ ὧν ἀπ' εὐθείας ἔπραξεν, οὐκ ἔσφαλε, καὶ ἐνὸς μόνου ἀπέτυχε, τῆς ἀδείας περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καταλλήλου.

Ἐξωτερικῶς ἡ ὑπόληψις τοῦ ἀνδρὸς ἐπιτύχανεν ἄπαιστος. Δι' ἀνταποκριτῶν, ἐκλελεγμένων μεταξὺ τῶν πιστῶν ὑπουργῶν, ἐγένωσθε τὴν πόρεσιν τῶν μυστικωτέρων ὑποθέσεων, καὶ ἐκανόνιζε τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ οὕτως, ὥστε αἱ πράξεις καὶ τὰ σχέδια τούτου ἐφαίνοντο σύμφωνα πάντοτε πρὸς τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα τῶν δυνάμεων, μεθ' ὧν εὕρισκετο εἰς σχέσεις. Ἀληθῶς δὲ καὶ ἐν Βερολίνῳ καὶ ἐν Πετρούπολει καὶ ἐν Βιέννῃ καὶ ἐν Λονδίνῳ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην, ἵνα προσαρτήσωσι τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ εἰς τὸ γενικὸν τῆς πολιτικῆς σύστημα, ὅπερ ἠκολούθουν αἱ αὐλαὶ αὐταί.

Θυδὲ ἡ κυβέρνησις τῆς Γαλλίας παρεγνώριζε τὴν θέσιν τοῦ Κωνσταντινίου Ἰψηλάντου. Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ 1806 ὀλίγην διδουσα πίστιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν διαπραγματεύσεων, τῶν ἀρξαμένων μετὰ τῶν ἀνακτοβουλίαν τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Πετρούπολεως, διώρα καθ' ἑαυτῆς νέαν συμμαχίαν μορφωθησομένην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γραμμὴ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῆς Δαλματίας, σπουδαιότατον ἐθεώρει ἔργον, ἐὰν εἰσῆρχετο εἰς τὰς γεγνηζούσας τῇ Ἰστροφῇ χώρας, ὅπως ἀπειλῇ τοῖς συμμάχοις ἐκεῖθεν, καὶ μόνον εὕρισκε τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας ἱκανόν, ἵνα παρέξῃ αὐτῇ τὴν εὐκολίαν καὶ τὸ πλεονέκτημα τοῦτο.

Εἰς τῶν μάλλον ἐμπείρων διπλωματῶν, ὁ κόμης Ρέινχαρντ, ἀρχαῖος ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσχάτως πρέσβυς ἐν Σαξωνίᾳ, ἐπάμφθη ὑπὸ τὸν τίτλον γενικοῦ προξένου εἰς τὰς ἡγεμονείας· εἰδικὴν δ' εἶχαν ἀποστολήν, ἵνα ἐκτιμήσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ Ἰψηλάντου, ἐννοήσῃ καλῶς, ἐὰν αἱ σκοποὶ αὐτοῦ ἦνοῦντο μετὰ τοῦ γαλλικοῦ συστήματος, καὶ ἐν ταιούτῃ περιπέσῃ προσεγγίχῃ ὠφελήματα ἀνάλογα τῆς συνδρομῆς, ἣν παρὰ τούτου ἐξήτουν. Αἱ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν συνδιαλέξεις ὑπὸ

σχοῦντο ἐν εἰς ἐτοίμου ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα, διότι καὶ ἡ Γαλλία κάλιον πάσης ἄλλης δυνάμεως ἐγίνωσκε τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ οὗτος οὐδόλως ἠγνοεῖ τοῦτ' (α). Ὁ Ρεῖνχαρντ κατεπίεσθη ἐν ὀλίγοις, ὅτι τὰ σχέδια τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας συνδέοντο μετὰ τοῦ ἐναντίου τῆ Γαλλίας συστήματος, καὶ ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὐτῶν ἦτο πλεον συνέπειά ἐπιτυχίας τοῦ συστήματος τούτου. Ἦθελεν ἐντεύθεν, ὅπως ὁ Ἰψηλάντης μὴ δύνηται τοῦ λοιποῦ κατὰ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς, καὶ ἀναγκαίαν θεωρεῖ τὴν ἐπίσπευσιν τῆς πτώσεως καὶ καταστροφῆς τούτου (β). Καὶ ὁ Ἰψηλάντης, τὸ καθ' ἑαυτὸν, οὐδόλως ἀμφίβαλλε περὶ τῶν προσεχῶν ἀπορρίτων τοῦ μυστικοσύμβουλου τῶν Τουρκεριῶν.

Ἦσαν τότε αἱ παραρροναὶ γενικῶς πολέμου. Ἡ Αὐστρία μετὰ δυσκολίας θύπερε τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἰστρίας καὶ Δαλματίας, καὶ ἕνεκα τῆς αἰτίας αὐτῆς διετίθετο, ὅπως εὐνόησῃ πᾶσαν ἐν τῇ ἀνατολῇ μεταβολὴν, τείνουσαν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τάξεως πραγμάτων ἐχθρικῆς τῇ Γαλλίᾳ. Ἡ Ἀγγλία, φοβουμένη διὰ τὴν ὑπεροχὴν, ἦν ὁ ἐχθρὸς αὐτῆς ἠπίλει καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἐτοιμῶς ἐδέχετο πάντα συνδυασμὸν πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου τούτου. Ἡ Ρωσσία, αἰσθανομένη ἀσφαίρουσαν ἐπὶ τοῦ βορείου μέρους αὐτῆς τὴν Πθλωνίαν, ἐπεχείρει ἤδη, ἵνα κλυρθῇ πρὸς τὸν Ἰστρον, καὶ οὐδεμίαν εἶχεν ἐλπίδα ἀποτελεσματικὴν περὶ τούτου ἀνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ Ἰψηλάντου. Ἡ Πρωσσία, ἀποτυχούσα τῶν ἐπι ταῖς ὑποσχέσεσι τοῦ Ναπολεόντος ἐστηριγμένων ἐλπίδων περὶ παραχωρήσεως τοῦ Ἀννόβερ, ἐπληθιάζεν ἐτι μάλλον πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰψηλάντου, διότι εὕρισκεν ἐν αὐτοῖς ἀσφάλειάν τινα κατὰ τῶν γειτνιαζουσῶν φιλοδοξιῶν, ὡς καὶ τὸ πλεονέκτημα ἀντιπερίσπασμου δυναμένου συμπαρασύρει καὶ αὐτὴν τὴν Αὐστρίαν εἰς τὴν συμμαχίαν. Ἡ Τουρκία κείριστατο ἀνευ δυνάμεων καὶ ἀνευ ἀποφάσεων, ἐν ᾧ χρόνῳ πάνταχός, καὶ κυρίως ἐν τῇ Πυρραῖᾳ, καὶ ἀναμυρῶσθεις ἔφερον τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν ἐπανάστασιν. Κατεχομένη ὁμως ὑπὸ τρόμου διὰ τὴν γειτνίαν τῶν Γάλλων, καὶ ἀπ' ἑτέρου ἀντικειρισπώμενη ἐκ τῶν χιμαιρικῶν ἐλπίδων, δι' ὧν ὁ Ναπολεὼν προσεπάθει τὴν συμμαχίαν αὐτῆς, διετέλει ἀναποφάσιτος μετὰ τῆς γαλλικῆς συμμαχίας καὶ τοῦ συστήματος, ἐν ᾧ εἰσῆγγον καὶ διεστῆρησαν ταύτην αἰ ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη προσκείμεναι τοῦ Ἰψηλάντου.

Ἐνεργῶν, ὅπως πιστεύθη ὡς φθλάσασθ' ἡ ἀποφασιστικὴ στιγμή διὰ τὰς τόχας τῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς, ὁ Ἰψηλάντης μετ' ἐπιμελείας συλλήπτει στενιότερα τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ πρὸς τὴν πολιτικὴν τῶν

συμμαχῶν. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ῥωσίαν, διότι ἐκινδύνευεν ἢ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπιρροὴ αὐτῆς ἕνεκα τῆς Γαλλίας, ἀπόλυτον ὑπεστήριξε τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀπαιτήσῃ παρὰ τῆς πύλης νέας ἀσφαλείας, ἐπιτροπεύσας τὸν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις καὶ τῇ Σερβίᾳ σχηματισμὸν κέντρου ἀντιστάσεως, καὶ ἐνεργείας ἐν ἀνάγκῃ εἰς δὲ τὴν Ἀγγλίαν, εἰάν ὑπεστήριξεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς αἰτήσεις τῆς Ῥωσίας, προσνέχθη, ὅπως ἀνανεώσῃ τὴν συνθήκην τοῦ 1798 καὶ διατηρήσῃ οὕτω τὴν Τουρκίαν ἐν ταῖς ἀρχαίαις συμμαχίαις· εἰς δὲ τὴν Αὐστρίαν, εἰάν παρενέβαινεν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν αἰτήσεων, ὑποσχέθη πᾶσαν ἐνέργειαν, ὅπως προσβληθῶσιν οἱ Γάλλοι ἐν τῇ Δαλματίας· εἰς τὴν Πρωσίαν τέλος, εἰάν ἐπέμενε μετὰ τῆς Ῥωσίας περὶ τῶν αὐτῶν παραχωρήσεων, ἀνεδέχετο ἓνα ἰσχυρὸν ἀντιπερισπασμὸν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου. Πάντες οὗτοι οἱ ὅροι ἐγένοντο παραδεκτοὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ νέου παρὰ τῇ πύλῃ πρέσβεως τῆς Γαλλίας, ἀποστολὴν ἔχοντος γενικὴν μὲν, ἵνα ἀπηλακύνῃ τὴν Τουρκίαν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, εἰδικὴν δὲ, ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἡγεμόνος Ἰψηλάντου.

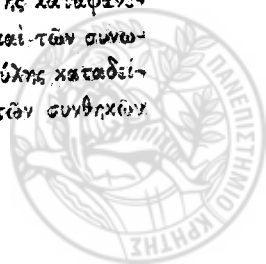
Ὁ στρατηγὸς Σεβαστιάνης, ἀντιπρόσωπος τοῦ παντοδυνάμου Ναπολέοντος, ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ αὐγούστου τοῦ 1806. Πρὶν ἢ εἶτι παρουσιασθῇ ἐπίσημως, διετάγη ἐκτάκτως ὑπὸ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς ἐζήτησιν ἀκρόασιν παρὰ τῷ σουλτάνῳ ἰδιαιτέραν. Δοθείσης δὲ ταύτης, ἀπήτησε καὶ αὐθημερὸν ἀπερασίσθη ἢ ἀνάκλησις τῶν ἡγεμόνων Μολδαβίας καὶ Βλαχίας.

Ὡς πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὸ μέτρον τοῦτο, ἀνεπαρκές ὄν, ἐπὶ διημερίαν διετηρήθη μυστικὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ᾧ εἰς καπιτώμπασης ἔδρευε ταχὺς εἰς Βοσκουρέστιον, κομίζων τὸ περὶ ἀνακλήσεως, ὃ ἔστι, κατὰ τὴν τακτικὴν τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, τὸ περὶ ἀποκεφαλισμοῦ, φερμάνιον. Ἄλλ' ἢ προφύλαξις αὕτη ἀνωφελὴς ἐγένετο, διότι ὁ Ἰψηλάντης εἰδοποιήθη περὶ πάντων, κρινῆ ἢ φθᾶση ὁ ἐπίσημος δολοφόνος ἐντὸς δ' ὀλίγων ἡρῶν ἐτοιμάσας τὰ πρὸς ἀναχώρησιν, ἀναθέσας τὴν διοίκησιν τοῖς ἄρχουσι τοῦ τόπου, καὶ τὴν μετ' οὐ πολὺ ἐπιστροφὴν ἑαυτοῦ ὑποσχθεὶς τοῖς ἰδίαις, ἀνέξευξε τῇ 16 αὐγούστου 1806 καὶ ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ μετὰ στρατιωτικῆς παρασκευῆς χιλιάδος στρατιωτῶν καὶ δύο τηλεβόλων. Διευθυνθεὶς εἰς τὰ ὄρα τῆς Αὐστρίας, ἐδεξάσθη παρὰ τῶν ἀρχῶν τῆς Τρανσυλβανίας δι' ὄλων τῶν ἀνηκουσῶν περιποιήσεων εἰς τὸν βαθμὸν αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγου δ' ἡμέ-

ρας μεταβάς εις Κομινσέκ ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Ποδωλίας, ἀνέμενον ἐκεῖ τὴν ἐκ Πετροπόλεως ἀπάντησιν τῶν ἀποσταλέντων.

Κατὰ τὴν πρώτην εἰδήσιν τῆς παρατήσεως καὶ ἀναχωρήσεως αὐτοῦ, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ῥωσία διέταξαν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπουργοὺς αὐτῶν, ἵνα διὰ πάσης θυσίας ἀπαιτήσωσι τὴν ἐκ νέου ἀποκατάστασιν τῶν ἡγεμόνων Ἰψηλάντου καὶ Μουρούζου. Ὁ Ἰταλίνος, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ λόρδου Ἀρβουτνῶ, ἐνεχείρησε τῇ 29 Σεπτεμβρίου διακρίνωσιν πρὸς τοῦτο, στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς πράξεως τοῦ 1802. Ἄλλ' οὐδεμίαν τυχὼν ἀπαντήσεως παρὰ τῆς πύλης, δεκαπέντε παρελθουσῶν ἡμερῶν, ἠπέιλησεν, ὅτι ἐγκαταλείψει τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ πραγματικῶς ἀπεσύρθη ἐπὶ τῆς ἐκεῖ ἀγγλικῆς φεργάτας, Κονόπους. Τότε πᾶρεμβάς ὁ Ἀρβουτνῶ διεκήρυξεν, ὅτι ἐγκαταλείψει καὶ αὐτὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰ μὴ ὑπεχώρηι ἡ πύλη εἰς τὰς δικαίας αἰτήσεις τῆς Ῥωσίας· συνεπῶς δὲ ἀπέστειλε τῇ 19 ὀκτωβρίου τὸν γραμματέα αὐτοῦ Οὐλεσλέυ, καὶ οὗτος παρουσιασθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διβανίου μετὰ στολῆς ταχυδρόμου καὶ μαστιγίου ἐν τῇ χειρὶ, ἀπήτησεν ἄμετον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ φερμανίου περὶ τῆς ἐπάνοδος τῶν ἡγεμόνων, καὶ ἐβεβαίωσεν, ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως, κηρυσόμενον παρὰ τῆς Ἀγγλίας τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Οὕτω παρεδέχθη ἡ ἐπάνοδος τῶν δύο ἡγεμόνων· καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἰψηλάντου, ὡς ἀπόντος ἐκτὸς τοῦ κράτους, ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ἡ ἐπίσημος ἐγκαθίδρυσις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Νεγρου, ἀντιπροσώπου τούτου· μετὰ δύο δ' ἡμέρας ἐξεδόθη καὶ τὸ περὶ Μουρούζου φερμάνιον.

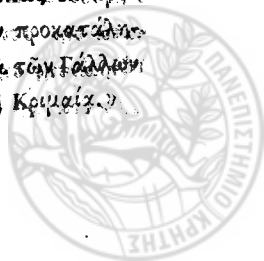
Ἐν τούτῳ ὁ Ἰψηλάντης διέμενον ἐν Κομινσέκ, ὅπως, πρὶν ἢ λάβῃ ἀπόφασιν τινα, πληροφορηθῇ ἀκριβῶς περὶ τῶν διαθέσεων τῆς αὐτῆς τῆς Ῥωσίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ἀλλεπάλληλα ἐπεμψεν αὐτῇ ὑπομνήματα, ἐκέλευεν τὰ πράγματα καὶ ὑποδεικνύων τὰς ληπτέας ἀποφάσεις. Δι' ἐνὸς τῶν ὑπομνημάτων τούτων ἐξεφράζετο οὕτως: «Ὁ Ἰψηλάντης Πύλη, μὴ εὐχαριστομένη ἐξ ὅλων τῶν κακῶν διαθέσεων, εἰς τοῦ παύει διαδηλοῦσα· ἐξ ὅλων τῶν ἐχθρικών διαδηλώσεων, ἃς ἐνόμιζε δυνατάς, ἵνα εὐαρεστήσῃ τοῖς Γάλλοις· ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀβροφροσύνης πρὸς Δύναμιν, ἧς ἡ θέλησις, ὅποτε ληφθῆ, ἐξαφανίζει αὐτὴν· ἡ Ἰψηλάν, λέγω, Πύλη κατέστη ἕνοχος ἐσχάτου ἐγκλήματος, ἠδουσα εἰς τὴν Γαλίαν τὸν λαμπρότερον θρίαμβον διὰ τῆς καταφαντικῆς παραβιάσεως τῶν μετὰ τῆς Ῥωσίας συνθηκῶν καὶ τῶν συνωμολογημένων ὑποχρεώσεων. . . Ἡ διαγωγή αὕτη τῆς πύλης καταδείκνυσεν τοὺς σκοποὺς, οὓς ἐσημείωσεν. . . Ἡ παραβίασις τῶν συνθηκῶν



»λύει τὸν Αὐτοκράτορα ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων, τῶν τὸσο θρησκευτικῶς  
 »τηρηθεισῶν παρ' αὐτοῦ μέχρι τοῦδε. Καθ' ἄλλας τὰς παραδεχόμενας ἀρ-  
 »χάς, ἡ πύλη οὐ μόνον προσέκαλεσαν, ἀλλὰ προσέχωρῆσε καὶ εἰς ἓν εἶδος  
 »κηρύξεως πολέμου. Ἐξήρηται δὲ παρὰ τῆς Α. Μαγαλειότητος ἡ ἀπο-  
 »τροπή τῶν ἀποτελεσμάτων τούτου, διατασσομένης τῆς ἀμέσου εἰσό-  
 »δου πεντήκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν εἰς Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν. Κατὰ  
 »τὸ φθινόπωρον γίνεται ἡ ἐξαγωγή τῶν τροφίμων, τῶν χορηγουμένων  
 »εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῆς Βλαχίας. Ἀνέβαλον τὴν παρά-  
 »δοσιν αὐτῶν, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὸν ῥωσικὸν στρατὸν ἄνευ दा-  
 »πάνης τινὸς τῆς Α. Μ. Ἐὰν εἰσῆρχοντο ἤδη πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα  
 »χιλιάδες στρατοῦ, ἡ σιτοδεία ἐπῆρχετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὡς συν-  
 »τηρουμένην ἐκ τῶν Ἰγεμονειῶν· καὶ ἐντεῦθεν παρήγετο μὲν ἡ ἀτα-  
 »κξία, ἡ δυστυχία . . . καὶ ἡ ἐπανάστασις· οἱ γενναῖοι δὲ Σέρβοι ἐθάρρουν  
 »τότε, καὶ, νικηταὶ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, ἐνήργουν ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ Ἰστροῦ·  
 »οἱ δὲ Σκλαβοῦνοι, εὐκόλως ἐμψυχούμενοι, ἠνοῦντο μετὰ τῶν Σέρβων·  
 »οἱ δὲ πλείστοι τῶν χριστιανικῶν λαῶν, βεβαρυμένων ὑπὸ τὸν ζυγόν,  
 »οὐδὲν ἄλλο ἤθελον ζητεῖν, ἢ μάγον ὄπλα· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Μολ-  
 »δαυίας καὶ Βλαχίας, τάχιστα ἐγειρόμενοι, ὀργανοῦντο διὰ τρόπον,  
 »καθιστῶντος αὐτοὺς σεβαστοὺς ἐφ' ἑξῆς· οἱ δὲ ἀγάδες τῆς Ρούμελης,  
 »γενικῶς δυσπρεσθημένοι, οὐδετεροῦντο εὐκόλως, οὐτ' ἐβλεπον μετ' ἀπα-  
 »στροφῆς ῥωσικὸν στρατὸν ἐν τοῖς περιχώροις, καὶ μάλιστα, ἐὰν ἐδη-  
 »μοσιεῖτο καὶ διακήρυξις τις, γνωστοποιούσα αὐτοῖς, . . . ὅτι ἡ Α. Μ.  
 »δ' Αὐτοκράτωρ, μόνην ἐπιθυμίαν τὴν περιστολὴν τῶν καταγρη-  
 »σεων καὶ ἔθρων τῶν ὑπουργῶν, προτίθει, ὅπως ἐξασφαλίσῃ  
 »τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν δύο Αὐτοκρατοριῶν. Τότε οἱ ὀφθαλμοὶ  
 »τοῦ Σουλτάνου Σελῆμ ἠνοίγησαν μετὰ βεβαιότητος· τότε αὐτὸς ἐξέ-  
 »λεγεν ὑπουργοὺς πιστοτέρους, καὶ οὗτοι ἤρχοντο καθικετεύοντες περὶ  
 »τῆς εἰρήνης . . .»

Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, κατανοῶν τὰς ἰδέας τοῦ Κωνσταντίνου  
 Ἰψηλάντου, ἐπεμψεν αὐτῷ σχέδιον διακηρύξεως πρὸς τοὺς Μολδαυίους  
 καὶ Βλάχους, παρακαλῶν, ἵνα ἐπενέγκῃ, ὅσας ἂν κρίνῃ προσφόρους με-  
 ταβολάς, καὶ διαβιβάσῃ τοῦτο πρὸς τὸν στρατηγὸν Μιχελσων, διοικη-  
 τὴν τοῦ ἐν Δνίσταρ στρατοῦ, ὅπως κάμῃ οὗτος τὴν ἀνήκουσαν χρεῖσιν  
 κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς εἰσόδου τῶν ἀτρατευμάτων εἰς Μολδαυίαν. Ὁ  
 Ἰψηλάντης σηματικῶς ἐσημείωσε μεταβολὰς ἐπὶ τοῦ ῥωσικοῦ σχεδίου,  
 καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐννοίαν διέφρασε τὴν προωρισμένην διὰ τοὺς Γάλλο-

κους διοικήτας διαδήλωσιν. Ἐν ἑτέρῳ δὲ ὑπονήματι, ἐμμένων ἐπὶ τῆς  
 ἀνάγκης τῆς ἀμέσου εἰσόδου τῶν στρατευμάτων, ἐπραγματεύετο τὸ  
 ζήτημα ὑπὸ εὐρωπαϊκῆν ἔποψιν, ὡς ἀκολούθως: «... Ἐάν ἀμέσως μετὰ  
 » τὴν παράδουσιν τῶν συνθηκῶν μετεβίβαζεν ἡ Ῥωσσία τοὺς στρατοὺς αὐ-  
 » τῆς ἐπὶ τοῦ Ἰστρου, ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἐζητεῖτο τότε τὴν εἰρήκην, τὰ εὐ-  
 » πρέα σχέδια τῆς Γαλλίας συνεχέοντο, οἱ γενικοὶ σκοποὶ τῆς Ῥωσσίας  
 » ἐθριαμβεύουσιν, καὶ ἡ ὑπόληψις αὐτῆς ἐπανελαμβάνεν ἐν Εὐρώπῃ τὸ  
 » πρῶτον ὄψος. Ἡ Ῥωσσία ἤθελεν ἰδεῖν ἐν τῷ βήματι τούτῳ οὐδὲν ἄλλο,  
 » ἢ πρᾶξιν δικαιοσύνης· ἡ δ' ἐνεστῶσα ἀνάγκη, ἣν ἔχει ἐκ τῆς Ῥωσσίας,  
 » ὑπίσχετο τὴν ἄνευ συζητήσεως συγκατάβασιν αὐτῆς ἐπιπραγματῶν  
 » τετελεσμένου. Ἡ Ἀγγλία ὡσαύτως, οὐδεμίαν, ὡς ἡ Πρωσσία, ἀξιοῦσα  
 » ἀμφισβήτησιν, ἐχειρικρόττει, καὶ οὕτω παρεντίθετο τείχος χαλκῶν  
 » πικρατῶν τῆς Πολωνίας, τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, τῶν ἀποπειρῶν τῆς  
 » Γαλλίας καὶ τῶν ὀδυνῶν ἴσως ἡμέραν τινα σχεδίων διὰ τὴν Ἀγ-  
 » στρίαν. Ἐπὶ τέλους, χορηγομένης εἰς λαοὺς ἀδύνατους τῆς προτα-  
 » σίας κατὰ τὰς ἀπὸ τοσούτου χρόνου ὑποσχέσεις, ἡ τιμὴ τῆς Α. Δ. Μ.  
 » ἐξήρχετο λαμπρὰ ἐκ τῆς μακρᾶς μετριότητος, ἐν ἣ φαίνεται ἡ χα-  
 » λωτισμένη. Ἀλλ' ἡ μεγαλύτερα δόξα καὶ ἡ εὐδαμονία τῆς Ῥωσσίας  
 » ἀπόλλυνται εἰς τὰς βραδύτητας, ὧν ἕνεκα ἀφίεται ἀνοικτὸν τὸ πα-  
 » ρθίον εἰς τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Βοναπάρτου, ἐτοίμου, ὡπως διευθυνθῆ αἰφ-  
 » νης κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἐάν ἡ τύχη βοηθήσῃ ἐτι αὐτῷ ἐν τῇ Γερμανί-  
 » νῃ. Τὸ παλλάδιον ἄρα τῶν οὐσιωδεστέρων συμφερόντων τῆς Ῥωσσίας  
 » ἐστὶν ἡ παρουσία στρατῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις. Ἐπιμενούσης τῆς πό-  
 » λης καὶ ἀρνούμενης πᾶσαν ἱκανοποίησιν, ἡ πορεία στρατοῦ Ῥωσσικοῦ  
 » ἔσται τὸ μόνον καὶ ἀναγκαῖον μέσον. Ἀλλὰ, καὶ αὐτῆς ὑποτιθεμένης  
 » τῆς μᾶλλον ἐπανορθωτικῆς ἱκανοποιήσεως, ἡ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη  
 » τῆς διοργανώσεως καὶ ὀπλίσεως τῶν ἡγεμονικῶν κατὰ τῶν ἀριστῶν  
 » ἀπῆται ἀπολύτως τὴν τῶν Ῥωσσικῶν σημαίων προστασίαν. Τοῦτο ἐπί-  
 » σης ἀπῆται ἐκ' ἑτέρου καὶ ἡ τύχη τοῦ ἐγειρομένου ἐν Γερμανίᾳ πολέ-  
 » μου· διότι, ἐάν ὁ Βοναπάρτης καταπολεμηθῆ, οἱ Ῥωσσικοὶ ἐπὶ τοῦ Ἰσ-  
 » τρου στρατοὶ ἀναγκάσονται πᾶσαν τὴν μέριμναν τῆς πύλης περιεπα-  
 » σῶν τῶν εἰς τὰ δύο κράτη ὠφελίμων διαθέσεων, ὡς ἡ αὐτοκρατορικὴ  
 » αὐτὴ θέλει προτείνει· ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιστάσει ἀνήκει, ὅπως ἐκ πρῶ-  
 » καταβολῆς σπεύσῃ αὐτὴ πρὸς χαλίωσιν τῆς πύλης καὶ τὴν προκατάλη-  
 » ψιν νέων ἐπιχειρήσεων καὶ μάλιστα τῆς ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Γάλλων  
 » προσβολῆς τῶν Ῥωσσικῶν κτήσεων ἀλλαγῶν τε καὶ ἐν τῇ Κριμαίᾳ.»



Ἐν τρίτῳ τινὶ ὑπομνήματι, συνέχεια ὄντι αὐτοῦ, ὁ Ἰψηλάντης ἔγραφε: « Ἡ ἄμεσος ἐκστρατεία, ἣν ἐπιβάλλουσι τῇ Ρωσσίᾳ αἱ περιστά-  
 » σεις, ἤθελεν εἶσθαι εἰς περίπατος, εἰάν τις μόνον τὰς τουρκικὰς δυνά-  
 » μεις ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων πρόκειται περὶ τῶν δυνά-  
 » μων, ὅσας πιθανῶς διαθέσωσιν οἱ Γάλλοι, σκοποῦντες τὴν πόλεμον  
 » ἐν ταῖς χώραις ταύταις. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ θεωρῶ ὡς ἔργον ἀδύ-  
 » νατον τὴν διαθέσιν στρατοῦ ἀνωτέρου, ἢ ὅσον δύναται οὗτοι τὴν  
 » διατροφήν ἐν τόποις ἀκαλλιεργήτοις καὶ ἡρημωμένοις ἐκ τῶν ἐμφυ-  
 » λίων πολέμων. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὁδοιπορίαν, εἰ μὲν ἐκλέξουσι  
 » τὴν ὁδὸν διὰ τῶν αὐστριακῶν κρατῶν, ὅπως διὰ τῶν ὄρεων τῆς Βλα-  
 » χίας καταβάντες προσβάλωσι ταύτην, γνωρίζω τὰ φρικτὰ ταῦτα  
 » ὄρη. . . καὶ ὑπισχνούμαι, ὅτι διὰ πέντε ἢ ἑξ ἑκατομμυρίων ἀνδρῶν, καταλ-  
 » λήτως τοποθετουμένων ἐν τοῖς στενοῖς, δύναμαι τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν  
 » κατὰ πασῶν τῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Ἐξω δὲ τούτου οἱ Γάλλοι,  
 » καὶ μετ' ἄλλην αὐτῶν τὴν δραστηριότητα καὶ ἐπὶ τῇ ὑπόθεσι, ὅτι δια-  
 » κηρύττουσιν ἐλευθέρως τὸ αὐστριακὸν ἔδαφος, οὐδέποτε φθάσουσι πρὸ τῆς  
 » ψυχρᾶς ὥρας τοῦ ἔτους, ὅτε τὰ ὄρη ταῦτά εἰσιν ἀπρόσιτα. Εἰ δὲ ζητή-  
 » ρησούσι τὴν διὰ τῆς Οὐγγαρίας διάβασιν, ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς Μολδαυίαν  
 » διὰ τῆς Βουκοβίνης, οἱ Ρῶσοι τότε, βλέποντες τὸ παράδειγμα τῶν  
 » πειρῶν αὐτῶν, μεταβαίνουσιν εἰς Βουκοβίναν καὶ διαφιλονεικοῦσι τὴν  
 » ἰσχυρὰν τῶν ὄρεων τούτων. Παρατηρητέον προσέτι, ὅτι ἴσθαι αὐταὶ αἱ  
 » αὐστριακαὶ ἐπαρχίαι πύσχουσι καθ' ὑπερβολὴν ἐκ σιτοδείας. . . Οὕτως,  
 » εἰάν τοιοῦτον οἱ Γάλλοι ἀκολουθήσωσι σχέδιον, λίαν ὑπερβολικὸν, τε-  
 » ρηθήσονται μεταξύ δύο βωστικῶν στρατῶν, τοῦ ἐν τῷ Ἰστρῷ καὶ τοῦ ἐν  
 » Δνίστερῃ· εἰάν δ' ἐπανεέλθωσιν εἰς ἄλλο, ἥττον ἄφρον, τὴν ἀπ' εὐθείας  
 » ἡλέγει ὁδοιπορίαν ἐκ τῆς Δαλματίας εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰστρου,  
 » τότε ἀπαντήσουσι τόπους πεπρωκισμένους δι' ὄρεων, ἐστερημένους  
 » βζωοτροφῶν καὶ κατοκημένους ὑπὸ ἀνδρείων καὶ πολεμικῶν λαῶν,  
 » ἅδὲς ἢ ἐν τῇ Βλαχίᾳ παρουσία τῶν Ρώσων ἐμψυχώσει, ἵνα πωλή-  
 » ρωσιν ἕκαστον βῆμα τῆς χώρας αὐτῶν διὰ πολλοῦ αἵματος. Ἀποπει-  
 » ραθήσονται ὅμως καὶ οἱ Τούρκοι κινήματός τινος; Μὴ μαντεύσῃ τις  
 » ἐν ταῖς μέσῃ, ἃ θέλουσιν ἔχειν. Οἱ ἀγάδες οὔτε ὑπακούουσιν, οὔτε καὶ  
 » εὐπακούοντες ἐνεργήσουσιν ἄλλως, ἢ ἐν καταστάσει διχονοίας καὶ ἀπο-  
 » κλιμωσέως. Ἡ Ἀδριανούπολις ἐμμένει ἐν τῇ ἀποστασίᾳ (ὑπὸ τὸν Δαγ-  
 » πτεβηρένογλου) ἢ μεγαλητέρα ἔχθρα κυριεύει μεταξύ τῶν Γενιτσαρῶν  
 » καὶ τῶν αὐτομάτων τακτικῶν στρατευμάτων· τὸ πᾶρ τῆς ἀποστασίας

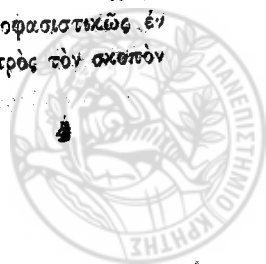


«βόσκει μέχρι Κωνσταντινουπόλεως· ὁ δὲ Σεβαστιάνης κατέστησεν  
 ἑαυτὸν κηδεμόνα τοῦ Σελήμ, βασιλεύει ἐπὶ τοῦ στραγίου, ἐπὶ τοῦ  
 ἡδισανίου, ἐπὶ παγτὸς τοῦ κράτους. Εἰς λοιπὸν ἀπαρτίζεται κλονισμὸς  
 εἶνα μεταβῆ ὁ Σελήμ εἰς Ἀσίαν μετὰ τῆς σημαίας τοῦ Μωχάμεθ.

Τέλος, ἐν ἄλλῳ τινὶ ὑπομνήματι ἐπαριθμεῖ ὁ Ἰψηλάντης τὰς δυνά-  
 μεις, ἃς ἠδύνατο ἀντιτάξαι κατὰ τῶν Γάλλων, ἤτοι Μαυροβουνίων μὲν  
 δώδεκα χιλιάδας, Σέρβων δὲ πεντήκοντα, ἢ καὶ, διδομένων ὀπλων αὐτοῖς,  
 ἐβδομήκοντα πέντε· Μολδοβλάχων δὲ εἰκοσιπέντε, καὶ ἐντὸς ὀλίγου τοὺς  
 Σκλαβούρους, Βοσνίους καὶ ἄλλους χριστιανικοὺς λαοὺς, ὡς σπεύσοντας  
 πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ ὥρᾳ, καθ' ἣν ἴδωσι τὴν αὐγὴν ταύτην τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ συνεπεῖς ἐκ τῆς Πετροπόλεως ἀπαντήσεις ἐβεβαίουν τὴν ὁλο-  
 σχερῆ συμφωνίαν τῶν σκοπῶν τούτου πρὸς τοὺς τῆς Ρωσσίας. Ἐπειδὴ  
 δ' ἀφ' ἐτέρου τὸ φερμάκιον τῆς ἀνακλήσεως ἐνεχειρίσθη αὐτῷ μετ' ἐπι-  
 στολῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου· ἐπειδὴ αἱ εἰδήσεις τῶν ἡγεμονειῶν ἐξω-  
 τερικῶς μὲν ἀνέφερον διαταγέντα τὸν ἐν Δαλματία στρατάρχην Μαρ-  
 μόντ, ἵνα ἔχῃ ἐτοίμους εἰκοσιπεντακισχιλίους ἀνδρῶν διὰ τὸν Ἰστρον,  
 ἐσωτερικῶς δὲ ἐξωγράφιζον τὴν ταρχὴν καὶ ἀταξίαν βασιλεύουσαν·  
 καὶ, τέλος, ἐπειδὴ ὁμοφώνως ἔγραφον οἱ Βλάχοι ἐπιθυμοῦντες τὴν  
 ἄμεσον τούτου ἐπιστροφὴν, ὁ Ἰψηλάντης δεκτὴν, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν  
 Βλαχίαν καὶ διοργανώτῃ ἐκεῖ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὡς εὐνοούμενος ἐκ  
 τῶν περιστάσεων καὶ βλέπων, ὅπως ἔσται ὠφέλιμος ἡ παρουσία τοῦ  
 ῥωσικοῦ στρατοῦ, ἐτοίμου ἤδη ὄντος πρὸς διάβασιν τοῦ Δνιάστρου.

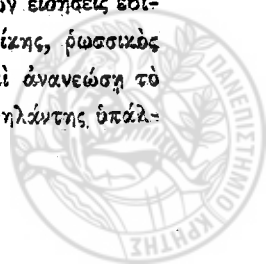
Ἄλλ' ἐν τῇ δύσει τὰ πράγματα ἐπέσπευσαν. Τῇ 9 ὀκτωβρίου ὁ βα-  
 σιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἐδημοσίευσεν τὴν διακήρυξιν αὐτοῦ, καὶ μετ' ὀ-  
 λίγας ἡμέρας ὁ γαλλικὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς τὸ πρωστικὸν ἔδα-  
 φος. Πᾶσα ἐντεῦθεν ἐλπίς περὶ τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέ-  
 μου μέχρι τοῦ ἔαρος τοῦ προσεχοῦς ἔτους ἐματαιοῦτο· καὶ, ὅτιν' ἂν  
 εἶγε τις πιστὴν εἰς τὰς δυνάμεις τῆς Πρωσσίας, ἢ ἐγνωσμένη ταχύτης  
 τοῦ Ναπολέοντος ἐπέτρεπεν, ὅπως ἴδῃ ἕκαστος, ὅτι ἡ Ρωσσία ἀναγκα-  
 σθήσεται εἰς τὸν πόλεμον ἐκ τοῦ μέρους τῆς Γερμανίας ταχύτερον, ἢ  
 ὅσον περιέμενε. Ἐπίσης δὲ βεβαία ὑπῆρχεν ἡ προσεχὴς ἐπίθεσις τοῦ  
 στρατοῦ τῆς Δαλματίας. Ἐν τιαύτῃ δὲ καταστάσει ὁ Ἰψηλάντης  
 ἀπελπιζόμενος, ὅπως θέσῃ ἐπὶ ἡμερῶν ἡσυχῶν τὴν τελευταίαν χεῖρα  
 καὶ τὰς προπαρασκευὰς αὐτοῦ, ὤφειλεν, ἵνα ριθῆ ἀποφασιστικῶς ἐν  
 μέσῳ τοῦ στροβίλου τῶν συμβεβηκότων καὶ βαδίσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν  
 αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐτοιμῶν ἤδη μέσων.



Ἦδη δ', ὅτε διώρα τὴν προσεχῆ ἀπελευθέρωσιν τῶν χριστιανικῶν ἐν τῇ Τουρσίᾳ λαῶν, τὴν αἰωνίαν ταύτην εὐχὴν τῆς πατρίδος καὶ τῆς αἰκογενείας αὐτοῦ, ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας τούτου ἐμμεγαλύνθη. Διὰ τὴν Πρωσσίαν, προσβαλλομένην κατὰ τὴν ὄραν αὐτὴν διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ψυχὴν οὖσαν τοῦ πολέμου διὰ τὴν Αὐστρίαν, ἧς αἱ μυστικαὶ εὐχαὶ ἐγνωρίζοντο διὰ τὴν Ῥωσσίαν πρὸ πάντων ὁ Ἰψηλάντης ἦτο ὁ καταλληλότετος ἀνὴρ. Ἰκανὸς, ἵνα συλλέξῃ καὶ θέσῃ εἰς κινήσιν κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἰστροῦ δύναμιν ἀξιόμαχον, ἐξησφάλιζε τοὺς συμμάχους ἀπὸ πάσης ἐντεύθεν ἐπιχειρήσεως ἐχθρικής. Ἰσχυρὸς δ' ἕνεκα τοῦ πλεονεκτημάτος τούτου καὶ ἀμετάβλητον τὴν ἀπόφασιν ἔχων, ὅπως ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐπίστευσε, ὅτι ἀπερχόμενος εἰς Πετροῦπολιν κανονίσει τοὺς ὅρους τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ πρὸς τε τὴν Ῥωσσίαν καὶ τοὺς συμμάχους.

Ἄμα ἐξεφράσθη τὴν περὶ τούτου θέλησιν αὐτοῦ, ἡ αὐλὴ τῆς Ῥωσσίας ἀπέστειλε τὸν Πασκέβιτς, τότε συνταγματάρχην καὶ ὑπασιστην τοῦ αὐτοκράτορος, κομίζοντα ἐπίσημον πρόσκλησιν καὶ διατεταγμένον, ἵνα μὲν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου καθ' ὅλην τὴν ὁδοπορίαν (α). Ἀφιχθεὶς δ' εἰς Πετροῦπολιν τῇ 13 νοεμβρίου, ὑπεδέχθη δι' ὅλων τῶν ἐν ὁμοίαις περιστάσεσιν ἀποδιδομένων τιμῶν εἰς τοὺς ξένους ἡγεμόνας. Καὶ ἀληθῶς, οἱ ἀπεδόθησαν τιμαὶ τῷ βασιλεῖ τῆς Σουηδίας Ἀδόλφῳ Φριδερίκῳ, τοιαῦται καὶ τῷ Κωνσταντίνῳ Ἰψηλάντῃ (β), καταλύσαντι εἰς τὸ προσημασθέν δι' αὐτὸν καὶ δι' ὅσων εἶχε συνουσίαν ἀνάκτορον. Τὴν ἐπαύριον ἐπαρουσιάσθη οὗτος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ διάδοχος τοῦ στέμματος Κωνσταντῖνος ἐπεσκέφθη τούτῳ. Καθ' ὅλον τὸν καιρὸν, ὃν διήλθεν ἐν Πετροπολί, τὰ μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας ἐδείκνυν αὐτῷ καὶ φιλίαν στενήν καὶ τὰς συμπαθεστέρας περιποιήσεις, ἦττον μὲν διὰ τὸν βαθμὸν, ὃν ἔφερε, μᾶλλον δὲ ἕνεκα τῶν προτερημάτων, δι' ὧν διεκρίνετο. Ἐν δὲ ταῖς συνδιαλέξεσι μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ὑπουργῶν ἀνεγνώριζε μετ' εὐχαριστήσεως πλείστης, ὅτι οὐδεμίαν ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ εὐρισκεν ἀντίθεσιν. Ἐφαίνοντο αὐτῷ ἐντελεῖς παραδεδεγμένα καὶ ὠρισμένα πάνθ' ὅσα προέθετο ἀντικείμενα.

Αἱ ἐκ τῆς Πρωσσίας, τῆς Σερβίας καὶ τῶν ἡγεμονειῶν εἰδήσεις ἐβίβλον ἐν τοσοῦτῳ τὴν ἀναχώρησιν τούτου. Ὁ Ῥοδοφινίτης, Ῥωσσοὶδὸς πράκτωρ, ἔγραφεν αὐτῷ, ὅπως ἐπισπέυσῃ πρὸς τοῦτο καὶ ἀνανεώσῃ τὸ θάρρος τῶν Σέρβων, πρὸς οὓς καὶ ἐπεμψεν ἀμέσως ὁ Ἰψηλάντης ὑπάλ-



ληλον ιδιαίτερον, ὑπισχνούμενος *προσεχεστάτην* τὴν ἐπάνοδον. Εἰς ἀπάντησιν δὲ τοῦ πρὸς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν ὑπομνήματος αὐτοῦ ἔλαβε σύνολόν τι προτάσεων, ἃς ἔκρινεν αὐτὴ ὑποχρεωτικῶς παραδεκτέας καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν συμμάχων κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκείνας. Σαφέστερον δ' εἶπειν, ἢ πρὸς τὸν Ἴψηλάντην ἐγχειρισθεῖσα ἀγγλικὴ διακοίνωσις περιεῖχεν οὐ μόνον τὴν συνομολόγησιν τῶν παρ' αὐτοῦ ἐξακριβωθέντων ζητημάτων, ἀλλὰ καὶ προτάσεις, δι' ὧν τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον περιέβαλλε τοῦτον διὰ μεγάλης ἐξουσίας, συμφωνοῦν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ κυβέρνησιν τῶν δύο Ἡγεμονειῶν καὶ δίδον τούτῳ τὴν ἀπόλυτον διεύθυνσιν ὅλων τῶν μελλουσῶν στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις. Ἐπιθυμῶν οὕτω ὁ Ἴψηλάντης, ἵνα λάβῃ ἐπίσης πρὸς τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ καὶ τὴν ἐγγραφον συγκατάθεσιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἐπὶ παντὸς, ὅ,τι συνεφωνήθη διὰ ζωῆς, ἔγραψε

« Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν στρατηγὸν Βαρῶνα Δε Βούδβεργ, Ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων.

« Στρατηγέ μου.

« Ἴπ' ὄψιν ἔχων τὰς ἐπανελλημμένας αἰτήσεις τῶν βογιάρδων περὶ τῆς ἐπάνοδου εἰς τὴν θέσιν μου, καὶ πεπεισμένος περὶ τῆς τελεσφόρου παρουσίας μου ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Μολδαυίᾳ κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας, ἔλειπον ἂν ἐνός τῶν ἱερωτέρων καθηκόντων μου, ἐὰν μὴ ὑπέβαλλον τῇ Υ. Ε. τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀναχωρήσεώς μου, καὶ ἐὰν μὴ παρεκάλουν αὐτὴν, ἵνα αἰτήσῃται τὴν χάριν τῆς Α. Μ. ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο.

« Ἡ παρούσα ἐποχὴ οὐδόλως συγκρίνεται πρὸς τὰς προηγηθείσας, διότι αὕτη ἔσεται ἀποφασιστικὴ διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν χριστιανικῶν λαῶν. Ἐν τῇ δυστυχίᾳ αὐτῶν καὶ τῇ καταστάσει τῶν παρόντων βασιανισμῶν ἄλλην οὔτοι οὐκ ἔχουσι ἐλπίδα, ἢ τὴν ἀποτελεσματικὴν προστασίαν τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος.

« Ἡ τόσῳ εὐνοϊκῇ ἰδέᾳ, ἣν ἡ Υ. Ε. συνέλαβε περὶ τῶν γνώσεών μου, καὶ ὁ τρόπος, δι' οὗ αὕτη δέχεται πᾶν, ὅ,τι ἀπ' ἐμοῦ προέρχεται, μὲ πείθουσι, ὅπως ὑποβάλω ὑμῖν τὰς ἀκολούθους προτάσεις. Μοι φαίνονται αὗται σύμφωνοι εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, καὶ, διὰ τὸ συμφέρον τῆς Ῥωσσίας, χρησιμεύουσαι ὡς κανὼν εἰς τὴν μετέπειτα διαγωγὴν μου, ὡς καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰστρου. Προτείνω δ', ὅπως

α1. Δοθῆ τῷ στρατηγῷ Μίχελων πλήρης ἄδεια τοῦ ἐνεργεῖν συμ-

φώνως ταῖς περιστάσεσι καὶ ὠθεῖν δραστηρίως τὰς στρατιωτικὰς προ-  
παρασκευὰς ἄνευ διαταγῶν νέων.

«2. Ἐνωθῶσιν αἱ δύο Ἡγεμονεῖαι ὑπὸ μίαν κυβέρνησιν τὴν τοῦ ἡγε-  
μόνος Ἰψηλάντου, ὃς θέλει προμηθεύειν τῷ στρατῷ τοῦ Ἰστρου ὅλα τὰ  
ἀναγκαῖα καὶ τὰ ἐξόδα τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ ἄνευ δαπάνης τῆς Α.  
Α. Μεγαλειότητος.

«3. Διαταγῇ ὁ στρατηγὸς Μίχελσων, ἵνα συνδιαλέγηται περὶ πάν-  
των μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἰψηλάντου, ὃς θέλει βοηθεῖν αὐτῷ διὰ τῶν συμ-  
βουλῶν καὶ πῶν γνώσεων, ἃς ἔχει περὶ τῶν θέσεων καὶ τῶν τάσεων  
τῶν χριστιανικῶν καὶ τῶν τουρκικῶν λαῶν, καὶ εὐκολύνειν τὰς ἐνεργεῖας  
τοῦ στρατοῦ διὰ τῶν σχέσεων αὐτοῦ μετὰ τῶν διοικητῶν Τούρκων καὶ  
δι' ὅλων τῶν ὑπαγορευομένων ὑπὸ τῆς φρονήσεως μέσων.

«4. Εἰσαχθῶσιν εἰς τοὺς Σέρβους ὄπλα, τηλεβόλα, χρήματα καὶ  
τινες ἀξίωματικοὶ νοήμονες, ἵνα βοηθήσωσι ταῖς προπαρασκευαῖς καὶ τὴ  
διοργανώσει τοῦ στρατοῦ τούτων.

«5. Δοθῶσιν εἰκοσακισχίλιοι συμπεπληρωμένοι ὀπλίσεις διὰ τὴν ὀρ-  
γάνωσιν στρατοῦ ἐν Βλαχία καὶ Μολδαυία.

«6. Διαταγῇ ὁ στρατηγὸς Μίχελσων, ἵνα κάμῃ πᾶσαν χρηματικὴν  
θυσίαν, ἣν ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπηρεσίας καλέσῃ.

«7. Ἡ διαπραγματεύσεις περὶ τῶν συμβιβασμῶν, ὅσους ἂν προτείνῃ  
ἡ πύλη, γένηται τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ γενικῷ στρατοπέδῳ. Πρὸς τοῦτο δὲ  
ἀπαιτεῖται, ὅπως ἡ Α. Α. Μ. προσδιορίσῃ πρόσωπόν τι τῆς ἐμπιστοσύ-  
νης αὐτῆς πλησίον τοῦ στρατηγοῦ Μίχελσων καὶ ἐφοδιάσῃ διὰ τῶν  
ἀναγκαίων ὁδηγιῶν, ἃς νομίσῃ καταλλήλους πρὸς τὰ συμφέροντα καὶ  
τὴν ἀξιοπρέπειάν τοῦ κράτους αὐτῆς.

«Τοιαῦται εἰσι, στρατηγέ μου, αἱ προτάσεις, ἃς μοὶ ὑπαγορεύει ὁ ζῆ-  
λος. (κτλ.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

«Ἐν Πετροπόλει τῆ 14 νοεμβρίου 1806.

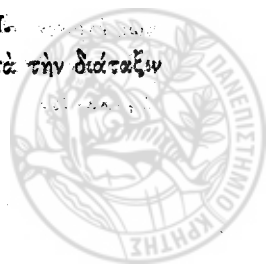
Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο συνήψε καὶ

«Σχέδιον ὁδηγιῶν

διὰ τὸ ἀποσταλγόμενον πολιτικὸν πρόσωπον πλησίον  
τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τοῦ ἐν Ἰστρῷ στρατοῦ.

«ΔΙΑ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΒΙΑΝ.

«Α'. Συστήθῃ κυβέρνησις μόνιμος καὶ διαρκὴς κατὰ τὴν διάταξιν  
τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρτσικίου.



« Β΄. Αποφασισθῶσιν οὐ μόνον ἰσόβιοι, ἀλλὰ καὶ κληρονομικαὶ οἱ ἡγεμόνες, ὡς μέσον, δι' οὗ θέλουσιν ὑπεκφεύγεσθαι τοῦ λοιποῦ αἰ. ραδιομαγνῆται, καὶ προλαμβάνεσθαι αἱ συνεχεῖς μεταβολαί.

« Γ΄. Συγκροτηθῆ δύναμις ἑνοπλος καὶ πειθαρχικὴ ἐν ταῖς δύο ἡγεμονείαις.

« Δ΄. Ἀποδοθῶσιν αἱ ἐπὶ τῶν δύο ἡγεμονειῶν ἀρκαγεῖσαι γαῖαι.

« Ε΄. Παραδεχθῆ ἡ ἐπὶ συμπεφωνημένῳ τινὶ φόρῳ ἐνιαύσιος πληρωμὴ εἰς τὴν πύλην, ἀναγνωρισθείσης τῆς κυριαρχίας αὐτῆς.

« ΣΤ΄. Ὀρισθῆ ἡ διὰ μετρητῶν καὶ κατὰ τὰς τρεχούσας τιμὰς πληρωμὴ ὅλων τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πύλης.

#### « ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΕΡΒΙΑΝ.

« Α΄. Συστηθῆ κυβέρνησις μόνιμος, ἐκλεγομένου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς παρὰ τοῦ ἔθνους.

« Β΄. Διοικῆ ἡ κυβέρνησις κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὸ σύνταγμα, τὸ δοθησόμενον τοῖς Σέρβοις.

« Γ΄. Ἐχῶσιν οἱ Σέρβοι ἑνοπλον δυνάμιν διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν καὶ τὴν υπεράσπισιν τοῦ τόπου κατὰ τῶν κακοποιῶν.

« Δ΄. Παραδεχθῆ ἡ ἐπὶ συμπεφωνημένῳ φόρῳ ἐνιαύσιος πληρωμὴ εἰς τὴν πύλην, ἀναγνωρισθείσης τῆς κυριαρχίας αὐτῆς.

#### « ΔΙΑ ΤΑΣ ΙΟΝΙΟΥΣ ΝΗΣΟΥΣ.

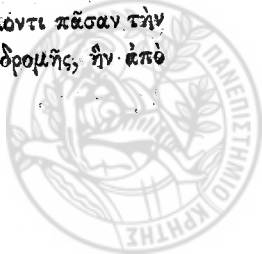
« Κενοθῶσιν ἐκ τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς αἱ τέσσαρες ἐπὶ τῆς στερεᾶς πόλεις τοῦ Βουθροντοῦ, Πάργας, Πρεβέζης καὶ Βονίτσας, καὶ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τῶν νήσων τούτων.

«—Τέλος δὲ ἐπανορθωθῶσι τὰ διάφορα παράπονα τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἀνανεώσῃ ἡ πύλη τὴν περὶ συμμαχίας συνθήκην μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας».

Αἱ ὁδηγίαι αὗται ὑπῆρχον σύμφωνοι ὅλως πρὸς τὰς πεμφθείσας παρὰ τῆς Ἀγγλίας προτάσεις καὶ προφορικὰς συνομολογήσεις τοῦ Ῥωστικοῦ ὑπουργείου. Ἄλλ' ἐξεπλάγη μεγάλως ὁ Ἰψηλάντης, ὅταν ἀνέγνωσε τὴν ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργοῦ Βουδδσεργ, μεταβάλλοντος τὴν φύσιν τῶν προτάσεων καὶ ἀφαιροῦντος πᾶσαν αὐτῶν σπουδαιότητα διὰ περιορισμῶν ὀλεθρίων καὶ εἰς μόναν τῆς Ῥωσσίας τὰ συμφέροντα ἀφορώντων (α). Οὕτως ἔκρινεν εἰς τῶν ἐξοχωτέρων τοῦ τόπου τούτου ἀνδρῶν, οὗτινος ὁ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ζήλος ἰσοῦτο πρὸς τὴν φιλίαν, ἣν εἶχε μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου.

Πολλοὶ τῶν τῆς ὑψηλοτέρας περιωπῆς Ρώσων συνωμολόγησαν εἰλικρινῶς τὸ δίκαιον τῶν παραπόνων τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ συνεμερίσθησαν τῆς λύτης αὐτοῦ. Εἰς δὲ τούτων, γράφων ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῷ Ἰψηλάντῃ κατὰ τὴν 18 νοεμβρίου, ἔκρινε: « Ἰσως θέλομεν εἶσθαι μᾶλλον εὐτυχεῖς, ἢ ἔμφορες ». Προσεπάθησαν, ἵνα πείσωσι τὸν Ἰψηλάντην, ὅτι ἐν τοιοῦτῳ εἶδει ἐπισήμου ἐγγράφου ὑπεχρεοῦντο εἰς πολλὰς προφυλάξεις ὡς πρὸς τὰς λέξεις, τὸ δ' οὐσιῶδες ἦτο ἢ κατὰ βάθος ἀμοιβαία συμφωνία ὡς πρὸς τὰ πράγματα, περὶ ἧς εἶχε προφορικῶς πάσας τὰς διαβεβαιώσεις· ἀλλ' ἡ πεποιθήσις αὐτοῦ ἐστηματίσθη ἔκτοτε. Ἡσθάνετο μὲν, ὅτι ἡ Ρωσσία ἐμέτρει τὴν ὑποστήριξιν ἑαυτῆς διὰ πολλῆς φειδῶς καὶ ἐπιφυλάξεων· εἶχεν ὅμως τὴν συνείδησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς μειονεκτικοῖς ὅροις ἤλπισεν ἑαυτὸν κύριον τῶν συμβεβηκότων. Ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Πετρούπολεως τῇ 20 νοεμβρίου ἄνευ ἐπισκέψεως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἢ τὸν ὑπουργόν, καὶ ἄνευ ἀδείας· ἐπιστολὴν δὲ τινὰ μόνον ἀπευθύνας τῷ αὐτοκράτορι, ἐξήτει συγγνώμην καὶ ἐξέφραζε τὸν φόβον αὐτοῦ, στηριζόμενον ἐπὶ ταῖς τροποποιήσεις τοῦ ὑπουργοῦ, μὴ ἐν ἀγνοίᾳ ἔδωκεν ἀφορμὴν τινὰ δυσαρσεκείας. Ὁμολογουμένως δὲ ἡ κατεσπευσμένη ἀναχώρησις καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ ζωηρὰν ἔκαμον ἐντύπωσιν. Ταχυδρόμος ἀπεστάλη, ἵνα προφθάσῃ καθ' ὁδὸν τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας, καὶ ἐγχειρίσῃ αὐτῷ μετ' ἐπιστολῆς τινος τοῦ ὑπουργοῦ δῶρα ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοκρατορίας (α). Ἰδίᾳ δὲ χειρὶ ἔγραψε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τοῦτον μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἢ τῇ 24 νοεμβρίου 1806, ἐπιστολὴν λίαν περιποιητικὴν, ἀποκρούων πᾶσαν ἐκ μέρους αὐτοῦ ἀφορμὴν τῆς γεννηθείσης δυσαρσεκείας καὶ ἀποδίδων τὸ τοιοῦτον εἰς κακὴν συνεννόησιν.

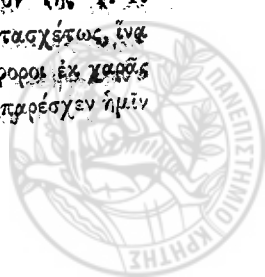
Ἡ προθυμία αὕτη καὶ τὰ δείγματα ταῦτα τῆς ἐποχωρήσεως ἐβεβαίουν, ἢ ὅτι τὸ ὑπουργεῖον ἀπείχε τῆς διανοίας τοῦ αὐτοκράτορος, ἢ μᾶλλον ὅτι ἐφοβήθησαν, μὴ ἴδωσι τὸν Ἰψηλάντην λαμβάνοντα ἐν τῇ ἀγανακτῆσει αὐτοῦ ἀπόφασιν τινὰ, ἔχουσαν λυπηρὰς συνεπειὰς διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Ρωσσίας. Ἀλλ' οὐδόλως διανοεῖτο τοιαῦτα ὁ ἀνὴρ οὗτος. Μετ' ὅλας, ὅσας ἂν ἐδοκίμασέ, τὰς ἐναντιότητας, ἐβάδισεν εὐθὺς, προκεχωρητικῶς μάλιστα ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ ἤλπισε πάντοτε, ὅτι τὰ πράγματα τροποποιήσουσι τὰς διαθέσεις τῆς Ρωσσίας καὶ βιάσουσι τὴν δυνάμιν ταύτην, ἵνα δώσῃ αὐτῷ ἐν τῷ μελλόντι πᾶσαν τὴν ὑποστήριξιν, ἧς εἶχεν ἀνάγκην, ὡς ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς, ἣν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου παρεῖχε ταύτῃ.



Ὁ ῥωσικὸς στρατὸς εἰσῆλθεν ἐν Μολδαυίᾳ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ νοεμβρίου 1806· ἡ δὲ ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ διακήρυξις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὑπαχθεῖτο τοῖς Μολδανοῖς καὶ Βλάχοις τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν, τελευταῖα (α). Βραδύτερον μετὰ ἓνα μῆνα ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης, ἐπανερχόμενος ἐκ Πετροπόλεως, ἔφθασεν εἰς Ἰάσιον. Οἱ βογιάρδοι, συνελθόντες εὐθὺς ἰδίᾳ θελήσει, ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως καὶ προσήνεγκον τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἡγεμονείας «εἰς τὸν παλαιὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, ὡς ὑπερπληρωσάντα αὐτοὺς εὐεργετημάτων». Ὁ Ἰψηλάντης ἐδέξατο ταύτην, καὶ οἱ πρόξενοι τῆς Αὐστρίας καὶ Ἀγγλίας, καὶ ὁ γενικὸς τῆς Ῥωσίας, ἀναγνώρισαν αὐτὴν ἁμέσως. Οἱ Βλάχοι συγχρόνως ἐξεφράσθησαν τὴν ἀπερίοριστον ἐπιθυμίαν, ἂν εἶχον, περὶ τῆς ταχυτάτης ἐπανόδου τούτου εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Οὕτω διὰ τῶν εὐχῶν τῶν κατοίκων περιῆλθεν οὗτος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δύο Ἡγεμονειῶν· οἱ δὲ διπλωματικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν δυνάμεων ἔσπευσαν δεῖξαντες αὐτῶ τὴν μᾶλλον συμπαθητικὴν ἐπιδοκιμασίαν.

Ἐκ τοῦ εὐτυχοῦς τούτου οἰωνοῦ ἀναλαβὼν θάρρος ἀνώτερον, ἤρξατο ἐπιδιώκων τὸ σχέδιον αὐτοῦ μετὰ ζέσεως. Πληροφορῶν δὲ τῇ πύλῃ περὶ τῶν συμβαινόντων ἐν Μολδαυίᾳ, ἐβεβαίωσεν συγχρόνως, ὅτι ἡ Ῥωσία οὐδένα εἶχε σκοπὸν κατὰ τῆς Τουρκίας, ἐπιθυμοῦσα μάλιστα τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Ἐλαβεν ἀκολούθως τὰ ἀναγκαῖα μέτρα περὶ τῆς διοικήσεως τῆς Ἡγεμονείας κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐμόρφωσεν ἐπιτροπὴν ἐκ Μολδαυῶν βογιάρδων, διορίσας τοποτηρητὴν αὐτοῦ τὸν Γρηγόριον Καλλιάρχη. Τέλος δὲ σχηματίσας δραστηρίως τὰς ἀναγκαῖας ἀποθήκας διὰ τὰς ζωοτροφίας τοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ, καὶ τὰς ἀνηκούσας ἀφήτας ὀδηγίας περὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ, μετέβη ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἔπου ἐπαδέξαντα μὲν αὐτὸν ὡς σωτῆρα, προελθόντων εἰς συνάντησιν ὄλων τῶν βογιάρδων, καὶ ὅλου τοῦ πλήθους, τῇ δ' ἐπαύριον ἐνεχείρισαν τούτῃ τὴν ἐπομένην ἀναφορὰν:

«Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, ταπεινότατοι καὶ πιστότατοι δοῦλοι τῆς ὑμετέρας Γαληνοτάτης Ἰψηλότητος, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν, ἵνα ἀπευθύνωμεν Αὐτῇ τὴν ταπεινοτάτην ταύτην ἀναφορὰν εὐθέτοντες, ὅτι ἡμεῖς ὡς ἠκούσαμεν τὴν εὐτυχῆ καὶ ἐπιθυμητὴν ἐπάνοδον τῆς Ἰ. Β. φεῖς τὴν πρωτεύουσαν Αὐτῆς, σπεύσαμεν δραμόντες ἀκατασχέτως, ἵνα προσενέγκωμεν Αὐτῇ τοὺς βαθεῖς σεβασμοὺς ἡμῶν, παρόφοροι ἐκ καρδίας καὶ εὐθυμίας γενόμενοι. Ἡὐλογήσαμεν τὸν Κύριον, διότι παρέσχεν ἡμῖν



»τὴν χαρὰν, ὅπως ἐπαινίδωμεν τὸν γλυκώτατον καὶ ἐπιεικέστατον ἡγεμόνα ἡμῶν, τὸν κοινὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα τῆς πατρίδος, ἐνδομύθως πεπεισμένοι, ὅτι τόσῳ φρόνιμος καὶ δικαία κυβέρνησις, ὡς ἐκείνη, ἦν ἀπηλαύσαμεν ὑπὸ τὴν Γ. Γ. ὅτι ὁ πατρικὸς Αὐτῆς ζῆλος ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν καὶ ἐγνωρίσαμεν δι' αὐθεντικῶν γεγονότων, συντελέσουσιν, ἵνα καταδείξωσι μετ' ὀλίγον τὸν τόπον ἡμῶν πρὸς πληρεστέρα εὐτυχία καὶ καλλίστη καταστάσει. Συγχαίρομεν ἑαυτοὺς, ὅτι ἐπανακτῶμεν τέλος τὴν ἡσυχίαν ἡμῶν, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦδε θέλομεν διάγειν ἡμεῖς καὶ οἱ ἀπόγονοι ἡμῶν τὴν εὐτυχέστεραν ζωὴν καὶ τὴν πλέον ἀκλόνητον εὐδαιμονίαν. . . Θερμὰς δὲ πρὸς τὸν Ἰψίστον ἀπευθύνομεν εὐχάς, ὅπως ἀφήσῃ τὴν Γ. Γ. βασιλεύουσαν πάντοτε ἐπὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ παρέχουσαν τὴν εὐτυχίαν εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τὴν ὑποστήριξιν εἰς τοὺς νόμους. Μόνη ἡ ἔμφρων βασιλεύσα τῆς Γ. Γ. ἔχει σκοπὸν τὴν εὐημερίαν καὶ εὐτυχίαν τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἣν εἶθε δώσῃ αὐτῇ! διότι πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τῆς Γ. Γ. εἰς τοῦτον μόνον τείνουσι τὸν σκοπὸν καὶ, διότι ἡ Γ. Γ. ἀνωτέρα οὖσα παντὸς συμφέροντος, θεωρεῖ τὴν κοινὴν εὐημερίαν ὡς τὸ ἀκριβέστερον καὶ πολυτιμότερον συμφέρον, παρορμοῦν Αὐτὴν καὶ μέχρι τοῦ κινδύνου τῶν πολυτιμῶν Αὐτῆς ἡμερῶν, ὡς τοῦτο ὑπάρχει γνωστὸν παντὶ ἀτῷ κόσμῳ.

(ὑπογ.) ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, Ἐπίσκοπος τοῦ Βουζέου

(καὶ τριάκοντα τῶν πρώτων βογιάρδων.)

Τῆ 20 ἰανουαρίου 1807 ἔλαβον ἅπαντες τὸν ἀκόλουθον ὄρκον ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

»Ὁρκισθῆτε, ἵνα ἦτε πιστοὶ πρὸς τὴν Α. Γ. τὸν ἡγεμόνα Κωνσταντίνον Ἰψηλάντην, τὸν ἄμεσον κυριάρχην ὑμῶν· ὑπακούητε εἰς ὅλας τὰς διαταγὰς, τὰς δοθησομένας ὑμῖν παρ' αὐτοῦ· συντρέχετε δι' ὅλων ὑμῶν τῶν δυνάμεων εἰς τὸ καλὸν τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ· καὶ μαρτυρῆτε αὐτῷ, ἢ τοῖς ἀνωτέροις ἀξιωματικοῖς, πᾶσαν συνωμοσίαν, πᾶσαν προδοσίαν, πᾶσαν ἐπιτίμησιν κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, πᾶσαν ἐπιχείρησιν κατὰ τῆς πατρίδος ὑμῶν, καὶ τέλος πᾶν ὅ,τι θέλητε μαθάνειν ἐναντίον τῆς ὑπηρεσίας τῆς Α. Γ. καὶ μάλιστα ἀνακαλύπτειτε ὅλους τοὺς τολμήσοντας, ἵνα φέρωσι χεῖρα ἄδικον καθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν δικαιωμάτων.

«Τὸ Ὄμνυ!»





Ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὁ Ἰψηλάντης διεβίβαζε τοῖς Σέρβοις ὁδηγίας καὶ βοήθειας χρημάτων καὶ ζωοτροφῶν συνίστα δὲ τούτοις τὴν ἰσχυρὰν ὄθησιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν καὶ τὴν κορίευσιν τῶν φρουρίων, ὅπως πλησιάζωσιν οὕτω τῷ ῥωσικῷ στρατῷ καὶ ἐλευθερὰν λάβωσι μετ' αὐτοῦ τὴν συγκοινωνίαν. Συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας ταύτας οἱ Σέρβοι ἐπολιόρκησαν τὸ Σαβάχ, καὶ ἐνήργησαν ἔρροδον κατὰ τῆς Λευκοπόλεως· ἀλλὰ, μετὰ τὴν κυρίευσιν αὐτῆς, οἱ ἴδιοι ἐγκαθίδρυσαν τὸν Σουλεϊμὰν πασσὰν ἐν τῷ φρουρίῳ μετὰ ἑκατὸν πεντήκοντα Τούρκων, ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς ἐξουσίας τοῦ σουλτάνου καὶ τότε μόνον ἔσφαξαν καὶ τούτους καὶ τοὺς ἄλλους Τούρκους, ὅτε εἰδοποιήθησαν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι, ὡς θέλομεν εἰπεῖν κατωτέρω.

Ὁ Ἰψηλάντης ἐγίνωσκεν, ὅπῃσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει διήγειρε τὴν ὀργὴν τῆς πύλης ἢ ἀδέξις διαγωγὴ τοῦ πρέσβεως τῆς Ῥωσσίας. Ὁ πρέσβυς οὗτος ἕνεκα τῶν ἀρχαιότερων ὁδηγιῶν αὐτοῦ καὶ τῶν γνώσεων, ὧν ἐκέκτητο περὶ ὄλων τῶν ὑποθέσεων, κατώρθωσεν ἀληθῶς διὰ πολλῶν τρόπων, ὅπως καθησυχᾷ στιγμιαίως τὴν πύλην, ἅμα μαθούσαν τὴν εἰσοδὸν ῥωσικῶν στρατευμάτων ἐν Μολδαυίᾳ· ἀλλ' ἔσφαλεν ἀρνηθεὶς μὲν κατ' ἀρχάς, ἀξιώσας δὲ ἔπειτα ὡς μεσολαβοῦσαν παρανόησιν τινα, καὶ ἐπὶ τέλους διαδηλώσας, ὅτι οὐδεμίαν ἠδύνατο ἐξηγήσιν, διότι οὐδεμίαν παρὰ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἔλαβε κοινοποίησιν. Ἡ ἀντιρωσικὴ μερίς, ὠρμηθεῖσα τότε τοῦ λάθους τούτου, διήγειρε τὴν πύλην, καὶ ὁ Ἰταλίνσκης βλέπων κινδυνεύουσαν ἔτι καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἔφυγεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐξ ἐναντίας ὁ Ἰψηλάντης ἠλπίζεν ἔτι ἐν ταῖς ἐνεργεταῖς αὐτοῦ, ἵνα μὴ κηρύξῃ ἡ πύλη τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας, καὶ θεώρῃ δυνατὴν τὴν ἐπάνοδον ταύτης εἰς αἰσθήματα ἄλλα. Νέαν διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπέμψε διακρίνωσιν, ὑποβληθεῖσαν τῇ πύλῃ διὰ τοῦ Στούρμερ, πρέσβεως τῆς Αὐστρίας (α). Ἰσχυρίζετο δὲ διὰ τῆς διακρίνωσεως ταύτης, ὅτι ἢ εἰς τὴν Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν εἰσοδὸς ῥωσικῶν στρατευμάτων οὔτε πηγάζει ἀπὸ σκοπῶν ἐχθρικῶν, οὔτε τείνει εἰς κυριεύσεις ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων τουρκικῶν, ἀλλὰ τὸναντίον προτίθεται, ὅπως φέρῃ τὴν πύλην εἰς θέσιν, ἵνα παραδεχθῇ σύστημα συμφώνον πρὸς τὰ ἴδια αὐτῆς καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων συμφερόντων. Ἐπὶ τούτῳ δὲ εἰσηγεῖτο τὴν ταχεῖαν ἀποστολὴν πληρεξουσίου τῆς πύλης πρὸς τὸν στρατηγὸν Μίχελσων, ὡς περιβεβλημένον διὰ τῆς ἀνηκούσης πληρεξουσιότητος, καὶ διεχώρασε τὰς βάρεις τῶν διαπραγματεύσεων, ὡς ἀκολούθως.

«Α<sup>ο</sup>» Ἐπικυρωθῆ ἡ συμφωνηθεῖσα συμμαχία μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν, καὶ ἀνανεωθῆ ἡ μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκη συμμαχίας.

«Β<sup>ο</sup>» Καταστῆ ἐλευθέρα ἐντελῶς ἡ διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διάβασις ῥωσικῶν στρατευμάτων, πλοίων καὶ ζωοτροφῶν τοῦ πολέμου.

«Γ<sup>ο</sup>» Ἐκτελεσθῶσι πᾶσαι αἱ ἀφορώσαι τὰς ἐπαρχίας Μολδαυίας καὶ Βλαχίας συνθήκαι· καὶ

«Δ<sup>ο</sup>» Ἐπιτραπῆ ταῖς ἐπαρχίαις αὐταῖς, ὡς ἐκτεθειμέναις ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ εἰς ἐπίδρομας ἀτάκτων, ἵνα σχηματίσωσι στρατὸν ἐθνικὸν πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτῶν» (α).

Ὁ Ἰψηλάντης ἐστηρίζετο κυρίως ἐπὶ τῇ ἰσχυρᾷ ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας, ἅμα παρουσιαζομένης τῆς διακοινώσεως. Μεγάλη ἀληθῶς ἠκολούθει ἡ πολιτικὴ πάλη μεταξὺ τοῦ λέρδου Ἀρβουθνώτ καὶ τοῦ στρατηγοῦ Σεβαστιάνου. Πλέον ἢ ἅπαξ ἐπλησίασεν ἡ πύλη, ὅπως στρέψῃ νῶτα κατὰ τοῦ Γάλλου πρέσβευς· ἀλλ' οὗτος ἐπεβάλλετο διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς παρρησίας αὐτοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ αἰφνυδία ἐμφάνισις τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου ἐπήνεγκε τὸν τρόμον τοῦ τουρκικοῦ διβανίου. Ὁ ναύαρχος Δουκουοῦρθ, ἀφ' οὗ διέπλευσε τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ δισκόρηψε τὸν τουρκικὸν στόλον, ἐπαρουσιάσθη πρὸ τοῦ Βυζαντίου ἀπειλῶν τὸν βομβαρδισμὸν τῆς πόλεως, ἐὰν μὴ ὑπεχώρει παρευθὺς ἡ πύλη εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἀγγλίας, ὧν πρώτη ἦν ἡ περὶ παραδόσεως τοῦ Σεβαστιάνου. Ὁ Σελῆμ τότε προσκαλέσας τὸν πρέσβυν, ἐζήτησε συγγνώμην ἕνεκα τῆς ἀνάγκης, ἐν ἣ εὐρίσκετο, ἵνα παραδεχθῆ τοὺς ὑπὸ τῆς ἰσχύος ἐπιβαλλομένους ἔθρους. Ἀλλ' ὁ Γάλλος πρέσβυς κατῴρθωσεν, ἵνα δοκιμάσῃ ἡ πύλη τὸ μέσον τῆς διαπραγματεύσεως, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπηγόρευσε τὴν ἐχειρισθεῖσαν πρὸς τὸν Ἄγγλον ναύαρχον διακοίνωσιν. Ὁ Δουκουοῦρθ, προδιατεθειμένος, ὡς φαίνεται, ὅπως ἀφεθῆ εἰς διασκεδάσεις διαπραγματεύσεων, νύχαριστήθη ἐπὶ ἀβεβαίοις τισι λόγοις καὶ περιέμενε. Τὴν ἐπαύριον, τὰς ἐπομένας ἡμέρας, ἀφέθη ὁμοίως εἰς τὴν ἀπάτην, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ Σεβαστιάνης, βοηθούμενος ὑπὸ Γάλλων ἀξιωματικῶν, εἰργάζετο θέτων τὴν πόλιν ἐν καταστάσει ἀμύνης καὶ ἰσχυροποιῶν τὸν πορθμὸν τοῦ Ἑλλησπόντου. Μόλις δὲ, παρελθουσῶν ἐπτὰ ἡμερῶν ἀκάρπων συνδιαλέξεων, ἐγνώρισεν τὴν ἀπάτην, καὶ φοβηθεὶς μάλιστα, μὴ ἰδῆ ἑαυτὸν κεκλεισμένον ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἔσπευσεν ἐπαναπλεύσας εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος.

Οὕτως ἐξέλιπον ἅπασαι αἱ ἐλπίδες περὶ τῆς ἐπανόδου τῆς πύλης εἰς τὸ σύστημα τῶν συμμάχων. Αἱ ἐνεργητικαὶ παραστάσεις τοῦ λόρδου Ἀρβουθνώτ, μὴ ὑποστηριζόμεναι πλέον ὑπὸ ὑλικῆς δυνάμεως, κατέληξαν, περὶ τὰ τέλη ἰανουαρίου τοῦ 1807, εἰς ἕξαψιν πλείονα τοῦ τουρκικοῦ διβανίου, ἧς συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἡ δὲ ἐπίδειξις τοῦ ναυάρχου Δουκουοῦρθ, δυναμένη κατ' ἀρχὰς τὴν ἄμεσον ἐπανόρθωσιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν στιγμιαίαν λύσιν ὄλων τῶν ζητημάτων, εἰς οὐδὲν ἄλλο συνετέλεσεν, ἢ εἰς τὴν ὑψωσιν τοῦ Σεβαστιάνου, λαβόντος ἀπεριόριστον ἐξουσίαν ἐν τῷ διβανίῳ.

Ἡ ὑποχώρησις αὕτη τῶν Ἀγγλῶν καὶ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου παρὰ τῆς πύλης οὐδεμίαν ἐπέτρεπον φιλοφροσύνην πλέον, οὐδὲν πλάγιον μέσον. Ἐντεῦθεν ὁ Ἰψηλάντης προέτεινε τὸ σχέδιον αὐτοῦ πρὸς τὸν στρατηγὸν Μίχελσων, εὐδιάθετον δειχθέντα πρὸς πᾶσαν ἰσχυρὰν ἐνέργειαν. Ἦν δὲ τὸ σχέδιον τοῦτο ὅσῳ μέγα, τὸσῳ καὶ εὐεκτέλεστον.

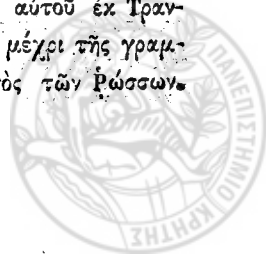
Καὶ ὁ Ἕλλην ἡγεμῶν καὶ ὁ Ῥώσσοσ στρατηγὸς εἶχον ἀπέναντι αὐτῶν, πέραν τοῦ Ἰστρου, μόνον τὸν Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρην ἐπὶ κεφαλῆς δεκαπεντακισχιλίων ἀνδρῶν. Τὴν πρώτην κατ' αὐτοῦ προσβολὴν ἐδύναντο διὰ τοῦ Ἰλίκουλου, ὀδηγούντος πεντακισχιλίους μισθοδοτούμενους παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ τοῦ Ἀγᾶ τοῦ Ματσινίου, ὃν ἐπίσης ὁ Ἰψηλάντης ἐπλήρου. Ἐξασθενίζων δ' οὕτω τὸν Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρην διὰ τῆς πρώτης ταύτης προσβολῆς, κατέστρεψε πλέον αὐτὸν ὁ Μίχελσων, ἅμα διαβαίνων τὸν Ἰστρου, καὶ ἔφθανε μέχρι τοῦ Αἵμου. Τὴν δεξιὰν αὐτοῦ πτέρυγα ὁ Μίχελσων προεκτείνων ὑπεράνω τοῦ Καλαφατίου, ἐστηρίζετο ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐπὶ τῶν Σέρβων. Οἱ Σέρβοι, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο, ὀδηγούμενοι ἵνα μὴ τηρήσῃσι πλέον συστολήν τινα, ἀπέβαλον τότε πάντας τοὺς Τούρκους, τοὺς μένοντας ἔτι ἐν τισι φρουρίαις (α), καὶ εἰς τὰς κινήσεις αὐτῶν ἐλεύθεροι καθίσταντο ἐνεύμενοι δ' ἀκολούθως μετὰ τῶν Μαυροβουνίων, ἐν τοῖς ὅπλοις ἤδη ὄντων, ἐσχημάτιζον γραμμὴν κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ πρὸς περιστολὴν τῶν Γάλλων· ἡ δὲ μεγάλη τοῦ κέντρου δύναμις αὐτῶν προχωροῦσα πρὸς τὰς χώρας τῆς Βοσνίας, ἐγείραμένης ἤδη ἐν μέρει, καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν πέμπουσα δεκαπεντακισχιλίους ταύλαχιστον ἀνδρας, ἐπετύγχανεν, ὅπως ἐνωθῶσιν οὗτοι μετὰ τῶν Μολδοβλάχων, τῶν σχηματίζοντων τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῶν Ῥώστων, καὶ συμπράξωσιν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Βιδινίου. Τὸ τοιοῦτον κατὰ πολὺ ἐκολάκειε τοὺς Σέρ-

βους, διότι ἐκ τῆς φωλεᾶς ταύτης τῶν βαρβάρων τοῦ Βιδινίου μεγάλας ἢ πατρὶς αὐτῶν καταστροφὰς ὑπέστη πολλάκις· ὁ δὲ πρόσφατος θάνατος τοῦ Παζβάντογλου καθίστα τὴν ἐπιτυχίαν ἤττον δύσκολον, διότι ἡ διχόνοια ἐβασίλευε μεταξύ τῶν ὑποδεστέρων τούτου.

Ἐπὶ τῶν ἐρεπιπῶν ἄρα τοῦ Βιδινίου ἐσκόπει ὁ Ἰψηλάντης, ὅπως μεταβῆ καὶ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ, τοποθετούμενος οὕτω ἐν τῷ κέντρῳ ἀπείρου γραμμῆς, ἧς ἡ μὲν ἀριστερὰ, συνισταμένη ἐκ πεντήκοντα χιλιάδων Ῥώσων, ἐμελλε φυλάττειν τὸν Αἶμον· ἡ δὲ δεξιὰ, σχηματιζομένη ἐκ πολεμικῶν λαῶν Μαυροβουνίων καὶ Σλαβούνων, ἐμελλε παρατάττεσθαι κατὰ τῶν Γάλλων· ἐν ᾧ τὸ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ κέντρον, πληρούμενον ἐκ τοῦ στρατοῦ τῶν εἰκοσιπέντε χιλιάδων ἀνδρῶν τοῦ ἰδίου καὶ πεντήκοντα χιλιάδων Σέρβων, ἀπαξ ἐξασφαλιζομένης καλῶς τῆς βάσεως τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, ἐμελλε προχωρεῖν, συμπαρασύρον καὶ τοὺς ἐπι ἀκινήτους μένοντας χριστιανικοὺς λαοὺς εἰς κίνημα, οὗτινος τὸ τέρμα ἦν ἡ Κωνσταντινούπολις.

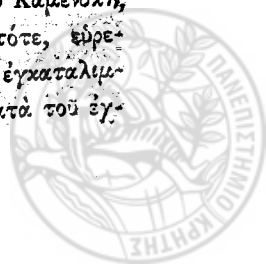
Ἐκαστος ἐννοεῖ, ὅποιον κατέβαλλε ζῆλον πρὸς σχηματισμὸν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, τοιαῦτα προσδοκῶν. Κατὰ τὸν μῆνα ἀπρίλιον εἶχε πλείους τῶν δεκακισχιλίων ἀνδρῶν ὀπλισμένων καὶ πευθαρχουμένων, ἐφ' ὅσον συνεχῶρει τοῦτο ἡ βραχύτης τοῦ χρόνου. Τὸ πλείστον μέρος αὐτῶν διέβη ἤδη τὸν Ἰστρὸν ὑπεράνω τοῦ Πορέτχ, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ στρατηγοῦ Ἰσαΐφ, ἔχοντος δύο μόνα Ῥωσικὰ τάγματα, κατεπολέμησε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ἐκεῖνη Τούρκους, ἀπεδιώξε τούτους καὶ ἠνώθη μετὰ τῶν Σέρβων παρὰ τὸ Νεγοδῖνον. Οἱ ἐβελονταὶ Ἕλληνες, χίλιοι πεντακόσιοι τὸν ἀριθμὸν, καὶ οἱ Ἰψηλάντειοι λεγόμενοι Κοζάκοι ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Παγκάλου, ἐσχημάτισαν κλίμακα κατὰ μῆκος τοῦ Ἰστρου ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Βουκουρεστίου μέχρι πρὸ τοῦ Βιδινίου.

Ἐπέπρωτο ὁμως τῷ Ἰψηλάντῃ δοκιμασίαι νέαι. Ὅτι ἀτομικῶς ἠδύνατο, ἔφερον ὁ ἀνὴρ οὗτος εἰς πέρας καὶ μεθ' ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ τὰς περιπλοκάς (α). Καίτοι δὲ θεβαρυμένος ὑπὸ τῆς φροντίδος διὰ τὰς ζωοτροφίας τῶν Ῥωσικῶν στρατῶν, ἐπήρκεσεν οὐχ ἤττον εἰς τὴν κατάρτισιν καὶ ἐξόπλισιν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ διὰ μόνων τῶν ἰδίων μέσων. Ἀνεχαίτισε τὰ σχέδια τῶν ἐν Δαλματία Γάλλων, ἀντιθέσας τοὺς Μαυροβουνίους ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου. Διεβίβασε τοῖς Σέρβοις βοηθείας καὶ ζωοτροφίας (β), ἀγοραζομένας παρὰ τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ ἐκ Τρανσυλβανίας, καὶ προσεπάθησεν, ἵνα προχωρήσωσιν οὗτοι μέχρι τῆς γραμμῆς τοῦ Τιμάκ. Ὅπως ἐνωθῆ ἐκεῖ μετ' αὐτῶν ὁ στρατὸς τῶν Ῥώσων.



Ἐπῆρεσεν εἰς ἀπάσας τὰς φροντίδας αὐτοῦ καὶ τὰς δαπάνας, οὐδὲ τὴν ἑλαχίστην αὐξήσιν φόρων ζητήσας ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις. Καὶ ἐν τούτοις οἱ Ῥώσοι ἀξιοματικοὶ, κυρίως δὲ ἐν Μολδαυίᾳ, ὀλίγας αὐτῷ ἐδίδον εὐκολίας. Ὁκτειρον μάλιστα τὸν τόπον, δι' ὅσα ὑπέφερε βάρη, καὶ διέδιδον συγχρόνως, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ λίαν εὐδιάθετος ἦτο, ἵνα πληρῶσθαι ὁ ἴδιος ὅλα τοῦ στρατοῦ τὰ τρόφιμα . . . Καὶ ὅμως, ἐὰν ἠγέρθησαν σπουδαία παράπονα παρὰ τῶν κατοίκων, οὐδὲν βεβαιότερον, ἢ ὅτι ἀπηυθύνθησαν ταῦτα πρὸς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν κατὰ τῆς διαγωγῆς καὶ σπατάλης ἀξιοματικῶν τιμῶν καὶ στρατιωτῶν Ῥώσων. Τὸ θλιβερότερον ὅμως τῶν μικρῶν τούτων βραδουριῶν ἦτο ἡ ἀπραξία τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ.

Ὁ στρατηγὸς Μίχελων ἐγκαθίδρυσε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ παρὰ τὸ Ἰσμαήλιον, οὐδὲν ἄλλο ἀκεπτόμενος. Ἔσχεν ἐν Βουκουρεστίῳ ἐν σῶμα, ἀπεσπασμένον τοῦ λοιποῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Μιλοράδοβιτς, καὶ τὸ λοιπὸν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ ἐφύλασσε τὸν Ἴστρον ἀπὸ τῆς Ἰαλομνίτης μέχρι παρὰ τὸ Ἰσμαήλιον. Ἡ τοιαύτη διάθεσις τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ ἀντέφασκεν ὅπως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦ Ἰψηλάντου, θέλοντος τὴν διαφύλαξιν ἀπάσης τῆς γραμμῆς τοῦ Ἴστρου διὰ κινητῶν σωμάτων. Μόνη τις προσπεποιημένη ἐπίθεσις ἐγένετο κατὰ τοῦ Γυργέβου, καὶ μόναι συμπλοκαὶ τινες τῶν ἐμπροσθοφυλακῶν μετὰ ῤηφοκινδύων τινῶν τουρκικῶν σπειρῶν ἔλαβον χώραν. Τὸ δὲ σπουδαιότερον ἄτοπον ἦν ὁ στρατηγὸς Ἰσαΐφ μετὰ τῶν Μολδοβλαχικῶν στρατευμάτων. Ἡ πλησίασις τριακονταχιλιῶν μέχρι τεσσαρακονταχιλιῶν πολεμίων, διοικουμένων ὑπὸ τοῦ μεγάλου βυζύρου, οὔτε ἀπέσπασε τὸν Μίχελων ἐκ τῆς ἀπαθείας, οὔτ' ἐπίεισεν αὐτὸν, ἵνα μεταβάλλῃ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ τὴν τοποθέτησιν καὶ ἐνέργειαν. Προσεδόκα προσβολὴν τινα περὶ τὸ Ἰσμαήλιον· ἀλλ' οἱ Τούρκοι, κατὰ τὴν συμβουλὴν τῶν Γάλλων, ἐκινεῦντο οὕτως, ὥστε παρενετίθεντο μετὰ τῶν Ῥώσων καὶ Σέρβων, γινόμενοι κύριον τῆς ροῆς τοῦ Ἴστρου ἀπὸ τῆς Ζαννίτης, ὅπου περιεφρουρήθησαν, μέχρι Βιδινίου, ὅπου ἠγέρθησαν ὀχυρώματα διὰ τῆς φροντίδος τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μειράν. Ἀντιπερισπασμός τις, οὗ ἀπεπειράθησαν χιλιάδες τινες Τούρκων ὑπεράνω τῆς Σιλιστρίας, ἠνάγκασε τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Καμένσκη, ἵνα ἐπανακάμψῃ πέραν τῆς Ἰαλομνίτης. Ὁ Μιλοράδοβιτς τότε, εὐρεθείς μετὰ δύο προσβολῶν, ἀνήγγειλε τῷ Ἰψηλάντῳ, ὅτι ἐγκαταλιπῶναι τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Βουκουρεστίου, ἵνα βαδίσῃ κατὰ τοῦ ἐγ-



θροῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἢ ἐκ μέρους τοῦ Ὀμπιλεστίου ἐπάνοδος αὐτοῦ ἀδύνατος ὑπῆρχεν, ἐὰν μὴ ἐνίκα, τὸ Βουκουρέστιον ἀπεκαλύπτετο μένον ἐν τῇ διακρίσει τῶν νικητῶν Τούρκων.

Πανικός ἦδη διεχύθη ὁ φόβος. Ὁ Ἰψηλάντης ἐπὶ τῇ ἐπανειλημμένῃ προτροπῇ τοῦ Ῥώσου στρατηγοῦ ἠναγκάσθη, ὅπως ἀποφασίσῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν αὐτοῦ εἰς Φωξάνην, ἀρνηθεὶς τὴν εἰς τὸ Ἰάσιον μεταβασιν, ὡς ἤθελον. Οὕτω δέ, ὅλος ἀγανάκτιστος ὢν διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν Ῥώσων, συνήθροισε καθ' ὁδὸν τὰ διεσπαρμένα ἀποσπάσματα τοῦ ἰδίου στρατοῦ (α), καὶ συνεσωμάτωσε νεοσυλλέκτους τινὰς πεμφθέντας ἐκ Μολδαυίας, ἀπόφασιν σταθερὰν ἔχων, ἵνα ἀντιστῆ μετὰ μόνων τῶν ἰδίων δυνάμεων, ἐὰν προσεβάλλετο. Ἦτο συμπεφωνημένον, ὅπως ὁ στρατηγὸς Μιλοράδοβιτς καλύψῃ στρατιωτικῶς τὴν ἀπὸ Βουκουρεστίου μέχρι Φωξάνης ὁδὸν, καὶ βῆτω τὸ Βουζέον, πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ Ἰψηλάντου· ἀλλ', ἅμα ἀφίχθεις οὗτος εἰς τὴν Φωξάνην, ἔμαθεν, ὅτι, ἐὰν κατεκλίνετο ἐν Βουζέῳ, περιέπιπτεν ἀφαικτῶς εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Πραγματικῶς δὲ ὁ ναζίρης τῆς Ἰβραήλας, φθάσας νυκτὸς μετὰ τρισχιλίων, ἀπέτυχε τῆς συλλήψεως αὐτοῦ καὶ ἐξεδικίθη, τοὺς μὲν τῶν ἀβλαβῶν κατοίκων κατασφάξας, τοὺς δ' ἄλλοις ἐπιβαλὼν λύτρα βαρέα.

Εὐκόλως τις ἐννοεῖ τὴν ἐγκάρδιον ἀγανάκτησιν τοῦ Ἰψηλάντου, βλέποντος διακινδυνεύοντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἕνεκα τῆς διαγωγῆς τῶν Ῥώσων στρατηγῶν. Παρεπονέθη πικρῶς πρὸς τὸν Μίχελσων καὶ πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, ἀποστείλας αὐτῷ τὸν Μαρκήσιον Δέ Σαίντ-Ἰλαίρ μετὰ ὑπομνήματος λεπτομεροῦς περὶ πάντων τῶν γενομένων· παρεπονέθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα αὐτὸν καὶ ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα, ἅπερ ἐγίνωσκεν ἔχοντα τὴν μεγαλητέραν ἐπιβρῶν ἐν τοῖς συμβουλίοις τοῦ αὐτοκράτορος· ἔγραψεν ἐπὶ τούτοις, πληροφορῶν ἀφ' ἐνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐμφυχόνων ὀπωσθηποτε τοὺς Σέρβους, ὡς ἀπληθυνότας, διότι οὐκ ἔβλεπον τοὺς Ῥωσσοὺς στρατοὺς, οὓς ἀπὸ ἕξ μηνῶν ὑπισχεῖτο αὐτοῖς ὁ σύμβουλος Ῥοδοφοινίκης, εἰμὴ δύο μόνον τάγματα, καὶ ταῦτα μὴ πλήρη, ὀδηγούμενα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἰσάιφ μετὰ πεντακισχιλίων Μολδοβλάχων στρατιωτῶν. Τὸ Ῥωσσοικὸν ἀνακτοβούλιον ἔπεκρίθη μόνον διὰ διαβεβαιώσεων ἐμπιστοσύνης πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν στρατηγῶν δι' ἄλλων δραστηριοτέρων. Ἐν τοιαύτῃ δὲ εὐρεθεὶς περιστάσει, ἠναγκάσθη, ὅπως ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλήν, ἣν ἔδιδεν αὐτῷ ἀποκρινόμενος εἰς τῶν ἐξοχωτέρων

πολιτικῶν τῆς Ρωσσίας: «Βλέπομεν τὰ λάθη τῶν στρατηγῶν, ἀλλ' οὐ  
»δυνάμεθα τὴν ἀντικατάστασιν τούτων. Προσπαθήσατε δὲ ὑμεῖς, ὅπως  
»λάβητε πλησίον αὐτῶν καλλίτερον μέρος δι' ὑποχωρήσεων».

Αἴφνης παρίσταται περίστασις εὐνοϊκὴ, ὡς δυναμένη τὴν ἐπανάρθω-  
σιν τῶν γενομένων σφαλμάτων, καὶ αὕτη ἦν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει  
ἐπραγεῖσα ἐπανάστασις. Οἱ Γενίτσαροι, θανατώσαντες τὸν Σελήμ, ἀνη-  
γόρευσαν σουλτάνον τὸν Μουσταφᾶ, καὶ ἀπέδιώξαν πάντας τοὺς Γάλ-  
λους ἀξιωματικούς. Ἄλλ' εἶχον καθ' ἑαυτῶν τὸν Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρην  
καὶ ἄλλους ἀρχηγούς ὄπλων, καὶ τοῦτο προεκάλει βέβαιον τὸν ἐμφύλιον  
αὐτῶν πόλεμον. Ὁ Ἴψηλάντης ἀνέλαβε θάρρος, καὶ τοὶ ἀπείρους ἔχων  
τοὺς περισπασμούς ἐν Μολδαυίᾳ. Ἄλλ' ὁ αἰφνῆδιος διορισμὸς Ῥώσου  
ἐπιτρόπου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸ ἀποκλειστικὸν  
τῆς Ῥωσσίας σχέδιον. Ὡς δὲ ὁ πλοίαρχος ἐν τρικυμίᾳ ἀγρία καὶ φοβερᾶ  
ρίπτει μέρος τοῦ φορτίου, ὅπως σώσῃ τὸ πλοῖον· οὕτω καὶ ὁ Ἴψηλάν-  
της ὑποχωρῶν ἔπραξεν, ἀποστείλας πρὸς τοὺς βογιαρδοὺς τῆς Μολ-  
δαυίας τὴν ἀπὸ τῆς ἡγεμονείας παραίτησιν ἑαυτοῦ. Οἱ βογιαρδοί, οἱ  
ἀναγορεύσαντες ἡγεμόνα αὐτὸν, ὡς προείπομεν, ἐδέχθησαν ταύτην με-  
τὰ θλίψεως βαθυτάτης καὶ προσωρινῆν ἐθεώρησαν (α). Ἀκολούθως ὁ  
Ἴψηλάντης μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Μίχελσων, συνδιελέχθη  
πολλάκις μετ' αὐτοῦ, καὶ τότε ἀπεχώρησε τούτου, ὅτε ἐπίεισθη οἰοεῖ;  
ὅτι ὁ στρατηγὸς οὗτος ἀνεγνώρισεν ὅλα αὐτοῦ τὰ σφάλματα καὶ ἀπε-  
φάσισεν, ἵνα δώσῃ ἄλλην ῥοπὴν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐργασίας.

Πλὴν μάταια πλέον ἀπέβαινον ὅλα, καὶ ἂν ἀποδώσωμεν ὅλην τὴν  
εἰλικρίνειαν εἰς τὰς νέας τοῦ Μίχελσων ἀποφάσεις. Αἱ εὐνοϊκαὶ στιγμαὶ  
ἀνεπιστρεπτὴν παρῆλθον ἤδη. Ἀπὸ τῆς 1 μέχρι τῆς 14 ἰουνίου (ε. ε.) ὁ  
Ναπολέων κατεβάρυνε τὸν Ῥωσικὸν στρατὸν τοῦ Βισταύλα διὰ συνεχῶν  
μαχῶν, περατωθεισῶν εἰς τὸ Φριενδλάνδ. Καίτοι μὴ ἐξητλημένη  
ἀλλ' ἠττημένη οὐχὶ τόσῃ στρατιωτικῶς, ὅσῃ ἠθικῶς, ἡ Ῥωσσία ὑπέστη  
ἐν Τιλσίτ ὅλα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἠθικῆς αὐτῆς νίκης, ἣν ἐχέρδησεν  
ὁ Ναπολέων. Ἴνα δὲ πεισθῇ τις περὶ τούτου, ἀρκοῦσιν, ὅσα ἀναφέρει  
Γάλλος πολιτικὸς καὶ ἱστορικὸς, ὁ Βιγνιὼν (β): «Τῆ 7 ἰουλίου (ε. ν.) ὑπε-  
»γράφη μυστικὴ συνθήκη κατὰ τῆς φανερᾶς μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ῥωσ-  
»σσίας. Τὸ ἄρθρον 8 λέγει. — Ἐὰν μὴ παραδεχθῇ ἡ Ὀθωμανικὴ πύλη  
»τὴν μεσολάβησιν τῆς Γαλλίας, ἢ ἐὰν μὴ καταλήξωσιν εἰς ἀποτέ-  
»λεσμα αἱ διαπραγματεύσεις ἐντὸς τριῶν μηνῶν, τὰ δύο μεγάλα  
»στρατιλασσομήτρα Κράτη συνεγνωθήσονται, ὅπως ὑφαρξέωσι πᾶ-

»σας τὰς ἐν Εὐρώπῃ ἐπαρχίας τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐκτὸς τῆς πόλεως Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ῥουμέλιας, ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ καὶ τῆς καταδυναστεύσεως τῶν Τούρκων».

Ὁ Σεβαστιάνης προσεκλήθη ἐπίσημως καὶ ἐπεφορτίσθη τὴν σύνταξιν σχεδίου διανομῆς κατὰ τὰς βάσεις ταύτας. Ὡς οὗτης δὲ ἀδυνατοῦ τῆς παραχωρήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τινὰ τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, συμφωνήθη σχεδιασθεῖσα ἡ διανομὴ, ὡς ἀκολουθεῖς.

Α<sup>ον</sup> Μέρος τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ ἡ γραμμὴ ἀπὸ τοῦ Λουλέ Βουργάζ μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Αἴνου, εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος, περιλαμβανομένης τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Β<sup>ον</sup> Ἡ Ῥωσσία λάβῃ τὴν Μολδαυίαν, τὴν Βλαχίαν καὶ ἅπασαν τὴν Βουλγαρίαν μέχρι τῆς Μαρίτσας.

Γ<sup>ον</sup> Ἡ Σερβία δοθῇ τῇ Αὐστρίᾳ καὶ

Δ<sup>ον</sup> Ἡ Βοσνία, Ἄλβανία, Ἠπειρος, Πελοπόννησος, Ἀττικὴ καὶ Θεσσαλία σχηματίσωσι τὸν κληρὸν τῆς Γαλλίας.

Δι' ἐτέρων δὲ ἄρθρων μυστικῶν, ὑπογραφέντων ἐν Τιλαίτ, συμφωνήθη ἔτι·

Α<sup>ον</sup> Ἡ παραχώρησις τῶν στομιῶν τοῦ Κατάρου εἰς τοὺς Γάλλους.

Β<sup>ον</sup> Ἡ ἐγκατάλειψις τῶν ἑπτὰ Ἰονίων νήσων ὡς ἰδιοκτησίας εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ναπολέοντα καὶ

Γ<sup>ον</sup> Ἡ παράδοσις τῆς Κρήτης εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Φερδινάνδον, πεπτωκότα τοῦ θρόνου.

Τὸ δὲ ἄρθρον 8 τῆς ἀπὸ 12 ὀκτωβρίου κλεισθείσης συνθήκης ἐν Ἐρφούρτ περιείχεν, ὅτι ὁ Ναπολέων ἀναγνωρίζει τὴν προσάρτιν τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας εἰς τὸ Ῥωσσικὸν κράτος.

Τὰ κεραυνοβολα κτυπήματα, τὰ κληζάντα τὴν Ῥωσσίαν πρὸς βορρᾶν, ἔσχον τὴν ἐναντίαν δόνησιν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου. Ὁ Ἰψηλάντης εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βουόδερ, κατὰ πρῶτον μὲν, ὅτι διεπράγματεύοντο, εἶτα δὲ, ὅτι ἡ εἰρήνη ἐκλείσθη, περιέμενεν οὐχ ἤττον τὰς ἀποφάσεις τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτῆς, μὴ πιστεύων πώποτε, ὅτι ἡ Ῥωσσία ἀφῆθη δεσμίᾳ κατέναντι τῶν Τούρκων, οὐδ' ἔτυχεν ὑπὲρ τῶν παροχθίων τῶ Ἰστρῶ χριστιανικῶν λαῶν καλλιτέρας τῆς πρὸ τοῦ πολέμου τύχης. Τῇ 9 αὐγούστου ἐφθασεν ὁ Γάλλος ἀπεσταλμένος Γκιλομέν, ἵνα κλείσῃ τὴν ἀνακωχὴν μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ῥωσσίας. Ὀλίγας δὲ πρότερον ἡμέρας ὁ Μαρκήσιος Δε Σαιντ-Ὠλαίρ ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ Τιλαίτ, φέρων τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν, ἐν ἧ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξω-



θερικῶν εἰδοποιεῖ μὲν τῷ Ἰψηλάντῃ τὴν ἔννοιαν τῶν μυστικῶν συνθηκῶν καὶ τοὺς ῥηθέντας μάλιστα λόγους περὶ Ἰψηλάντου μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων ὡδήγει δὲ τοῦτον, ἵνα μὲντε, ὅπου εὐρίσκατο, ὡς μὴ ὀρθοθεΐσης ἔτι τελειωτικῶς τῆς τύχης τῶν Ἡγεμονειῶν. Τίς δ' ἦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ Ναπολέοντος πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, μνημονεύσαντα τοῦ Ἰψηλάντου; «Γινώσκω τὰ σχέδια τοῦ Ἰψηλάντου· ἀπατᾷ ἀμφοτέρους ἡμᾶς· μόνον διὰ τὰς χιμαίρας αὐτοῦ ἐργάζεται».

Ὁ Ἰψηλάντης κατένοησεν, ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ ὑπουργὸς εἰσηγήτο τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν Βλαχίᾳ, ἢ Ῥωσίᾳ, οὐκ εἶχε κατὰ νοῦν, ὅπως καλύψῃ τοῦτον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πόλης, εἰμὴ ἐφ' ὅσον καιρὸν ὑπῆρχεν ἀνάγκη πρὸς ἐκτέλεσιν μεταγενεστέρων σχεδίων, ὧν ἡ βῆσις συνεφωνήθη. Ἠρνίθη λοιπὸν τὴν παράστασιν τοιοῦτου προσώπου, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἐν Ῥωσίᾳ, διορίσας τοποτηρητὰς καὶ προσωρινὴν διοίκησιν, καὶ ἐλαφρόνας τοὺς κατοίκους ἀπὸ πάσης σχεδὸν φορολογίας. Ὀλίγῳ ἔπειτα ὁ Προσορόβσκις, διάδοχος τοῦ ἀποθανόντος Μίχελσων, ἀντικατέστησε τὴν προσωρινὴν ταύτην διοίκησιν διὰ Ῥώσσων πρακτόρων.

Ὁ Ἰψηλάντης ἔφερε μὲν ἤδη καρδίαν κατατεθλιμμένην ὑπὸ λύπης, ἀνεπαύετο ὅμως ἐπὶ τῇ ἀγνότητι τῶν ἐθνικῶν ἰδεῶν καὶ πράξεων, ἃς ἐβεβαίωσε καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον. Πέποιθε μάλιστα, ὅτι, ἀφ' οὗ ἔσπειρεν ἅπαξ τοῦ πολέμου τὸ πνεῦμα ἐν τοῖς κόλποις τῶν λαῶν τῶν παρὰ τὸν Ἰστρον ἐπαρχιῶν, ἡ θεία πρόνοια ἐπεφύλασεν αὐτῷ θερισμὸν πολὺν καὶ τὴν προσεχῆ εἰς τὰς Ἡγεμονείας ἐπάνοδον αὐτοῦ ὑπὸ οἰωνοῦς ἄλλους. Ἐντεῦθεν, εἰ καὶ ἔβλεπεν ἑαυτὸν καταδεδικασμένον ἐν τῇ Κιευίᾳ ὡς ἄλλον ἀκούσιον ἀναχωρητὴν τῶν τοῦ κόσμου, διετήρει μυστικὰς ἀλληλογραφίας μετὰ τῶν Ἡγεμονειῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διεβίβαζε συμβουλὰς εἰς τοὺς ἀνδρείους Σέρβους, καὶ οὐδέποτε ἔπαυε συνιπτῶν τούτους τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ τῆς Ῥωσσίας. Ἀλλ' ἀκολούθως ποσαύτην ἀνεκάλυψε τὴν ἐπαγρύπνησιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς εἰς πᾶν βῆμα αὐτοῦ, ὥστ' ἠναγκάσθη ἵνα τηρήσῃ σιωπὴν πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως. Ματαίως ἐπεκαλέσθη τότε ἀποζημιώσεις τιμῆς διὰ τὴν ἀπώλειαν ὅλης τῆς ἰδίας καὶ πατρικῆς περιουσίας αὐτοῦ, οὐδ' ἤζήτησεν τῆς ἀδείας, ἵνα μεταβῇ εἰς τὰ λουτρά τῆς Γερμανίας. Ἐπέτυχε μόνον βασιμῶν καὶ θέσεων ἐν Ῥωσίᾳ διὰ τινῶν τῶν ἐπισημοτέρων προσώπων τῆς συνοδείας αὐτοῦ (α') εὐχρῆστος εἶδε τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον ζητή-

σαντα και αναδεχθέντα την ανατροφήν του πρεσβυτέρου υιού αυτού, και ιδίαν εξήτησε παραμυθίαν ήθηκην εν φιλολογικαίς εργασίαις.

Αλλ' ήρκεσαν μόνα ταύτα; Κακεντρεχείς άνθρωποι επέπεσον κατά του άνδρός αυτού, αμα πεπόντος, εκμεταλλεύόμενοι τας διαθέσεις άλλων και την άτυχίαν τούτου. Πρό οφθαλμών έχοντας, ότι εύαρεστούσι τῷ πρώτῳ στρατάρχη υπέρ εαυτῶν, ού μόνον κατέκρινον οί τοιοῦτοι πολυειδῶς τήν διοίκησιν τούτου, αλλά και ἐπί καταχρήσεων ἔτι, και ἐπί άργυρολογίας ἔτι, κατήγγελλον ἐρήμην τόν άνδρα. Ἰπὸ μεγάλης δὲ κινουμένης άβροφροσύνης, ὁ στρατάρχης Προσορόβσκηs ἐδείχθη πιστεύων, ὅσα κατεμαρτύρουν αὐτοῦ, και συμβουλὰς διεδίδασε πρὸς τούτον, άφορώσας τήν ελάφρυνσιν τῆς ἐν ἐνεργείᾳ φορολογίας τῶν κατοίκων Βλαχίας. Τότε ὁ Ἰψηλάντης ἔγραψε μετ' άγανακτήσεως, λίαν δειδικαιολογημένης, οὐδὲν άποκρύψας τῷ Προσορόβσκη κατά τοῦ Μίχελτων, και θαυμασίως άπολογηθείς οὐ μόνον κατά τῶν σπερμολογιῶν και συκοφαντιῶν, αλλά και περὶ τῶν ἐνεργειῶν ὄλου αὐτοῦ τοῦ πολιτικοῦ βίου. Μνημονεύομεν ἐνταῦθα ὀλοκλήρου τῆς άπολογίας ταύτης, ὡς ἐγγράφου διαφερούσης περιεργείας, ὡς τύπου πολιτικῆς ἀρετῆς, ὡς διαθέκης ἑλληνισμοῦ.

α Πρίγκιπ μου.

« Ἔμαθον, ὅτι ἡ Γ. Γ. ἐν τεισ ὁμίλιs ἐδείξε τῷ διευθύνοντι τὰ οίκονομικὰ τῆς Βλαχίας ἀξιωματικῶ τήν ἐπιθυμίαν, ὅπως ελάφρυνῶ τὸ βάρος τῶν φόρων εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας ταύτης, και καταστήσω τήν τύχην αὐτῶν γλυκυτέραν. Ὁμολογῶ, ὅτι ἡ εὐχὴ αὕτη ἐστὶν ἀξία τῆς καλοκαγάθου και ἐναρέτου ψυχῆς τῆς Γ. Γ. ἀλλ' ἐπίσης οὐκ άποκρύπτω, ὅτι ὑπάρχει προῖόν κλάνης. Ἀπέναντι τοῦ χειμάρρου τῶν ραδιουργιῶν και συνωμοσιῶν, τῶν φωνασιῶν και συκοφαντιῶν, ὧν ἐχρονόμην τὸ ἀντικείμενον, οὐδὲν τι με ἐνοχοποιεῖ, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχει πληθὺς γεγονότων, συνηγορούντων ἐπὶ τῇ ἀφιλοκερδείᾳ και μετριότητι μου. Ὁ φθόνος και τὸ μῖσος, ὄντα μὲν ἄνευ ὄπλων, ἀλλ' οὐχὶ και ἄνευ χολῆς, ἐξατμίζονται, ἐν τῷ πείσματι τῆς ἀδυναμίας αὐτῶν, εἰς ψευδεῖς βόμβους και εἰς ὑποκριτικὰ παράπονα. Ἡ Γ. Γ. κατά πολὺ πεφωτισμένη βεβαίως, οὐκ ἐκπλήττεται ὑπὸ τοιοῦτων τερατωδῶν διηγήσεων. Ἐλέπω ὅμως ἐν ταῖς προτροπαῖς αὐτῆς πρὸς τὸν ἀρχηγόν τῶν οίκονομικῶν, ὅτι οὐδόλως ὠμίλησαν ταύτη περὶ τῆς διοικήσεώς μου μετὰ πολλῆς ἀληθείας, ἵνα προφυλάξωσιν αὐτὴν κατά ἀπίστων ἐπικρισεων. Τὸ δὲ σέβας μου πρὸς βίον ἐπὶ τοσοῦτον ἀγνόν, οἷός ἐστιν ὁ τῆς

Υ. Υ, καὶ ὁ ζήλος μου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων, οἷς ὑπηρετεῖ αὐτὴ, μὲ προσκαλοῦντι, ὅπως προφυλάξω αὐτὴν ἐγὼ κατὰ πάσης ἀδίκου προκαταλήψεως. Ἐρχομαι λοιπὸν, ἵνα κατὰ πρῶτον ἤδῃ δώσω λόγον τῆς ζωῆς μου. Θέλει εἶσθαι· οὗτος περίληψίς τις, ἀλλὰ πιστὴ, ἐξηρημένη πάσης ἀντιλογίας, καὶ ἀποφασιστικὴ πρὸς σχηματισμὸν δικαίας περὶ ἐμοῦ γνώμης.

«Ἡρξάμην τοῦ πολιτικοῦ μου σταδίου ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ μεγάλου διερμηνέως τῆς πύλης. Ἐγνώσθη καὶ ἐρέθη ἐν Εὐρώπῃ, ὅτι εἶχον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ὀθωμανικοῦ ὑπουργείου καὶ τοῦ σουλτάνου, καὶ ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν. Πειπεισμένος, ὅτι ἡ πύλη τὸ μεγαλύτηρον εἶχε συμφέρον πρὸς καλλιέργειαν τῆς ῥωσσοικῆς φιλίας, ἡ δὲ ἐπιτροπὴ τῆς δυνάμεως ταύτης ἐν τῇ Τουρκίᾳ ἤθελεν εἶσθαι συντελεστικὴ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ἀξιοθρηνητοῦ καταστάσεως τῶν Χριστιανῶν, ἀντικείμενον τῶν ζωηροτέρων εὐχῶν μου, ἐφρόντισα ἄνευ ἀναβολῆς, ὅπως εὐαιρεστῆσω τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐτῇ. Τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐξεπλήρωσα ἐπὶ τρία περίπου ἔτη, καὶ ἐξῆλθον ὀφειλέτης τριακοσίων χιλιάδων γροσίων. Γνωστὸν, ὅτι ἡ θέσις αὕτη ὑπῆρξε συνεχῶς πεδῖον ἀπειροῦ τύχης.

«Προαχθεὶς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας, ἀπελύθην μετὰ δύο ἔτη καὶ τέσσαρας μῆνας διὰ ραδιουργίας τινὸς τῆς ἀντιρωσσοικῆς πατρίδος. Τὸ χρέος μου τότε ἀνέβαινον εἰς ἓν ἑκατομμύριον καὶ πρὸς ἐξόφλησιν αὐτοῦ ἐπώλησα κατ' ἀνάγκην πάντα μου τὰ κινητὰ καὶ ὑπέθηκευσα τὰς ἰδιοκτησίας μου. Ἡ καταστροφή μου ἦτο πλήρης· ἀλλ' οὐ πόθοι, τὰ δάκρυα καὶ αἱ εὐχαὶ τοῦ μολδαυικοῦ λαοῦ μου...

«Ἀκολούθως μοι ἔδωκαν τὴν Βλαχίαν. Ἀπὸ τῆς ἀνταρσίας τοῦ πασᾶ τοῦ Βιδινίου ἡ ἐπαρχία αὕτη ἦτο τὸ θέατρον τῶν ἐπιδρομῶν τούτου καὶ τῆς λεηλασίας διαφόρων ἄλλων ληστῶν. Ὁ προκάτοχός μου ἡγεμόνων, οἱ βογιάρδοι, πᾶς κάτοικος κάτοχος ἡμάξης, κατέφυγον εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν σώζοντες τῆς οἰκογενείας αὐτῶν. Ἡ ἐπαρχία ὑπῆρξεν ἀκαλλυτέρητος. Διεπραγματεύθη μετὰ τοῦ Παζβάντογλου, Σερικλοῦγλου καὶ λοιπῶν ἀτάκτων παροχθίων τῷ Ἰστρῷ καὶ, εἴτε διὰ χρηματικῶν θυσῶν καὶ δώρων, εἴτε δι' ἐπιδειξέων στρατιωτικῆς δυνάμεως, ἦν ἐσχημάτισα, κατέστειλα αὐτοὺς, καὶ τολμῶ πιστεῦναι, ὅτι ἡ ἐπαρχία ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν ἐαυτῆς εἰς τὴν χρῆσιν τῶν εἰσοδημάτων, ἣν ἀείποτε ἔκαμον. Μετὰ τετραετὴ ἡγεμονείαν ἀπελύθην κατὰ τὸν αὐγουστον τοῦ 1806 διὰ τῆς αὐτῆς πατρίδος, τῆς ενεργούσης κατὰ τῆς Ῥωσσοικῆς. Τὰ πάντα ἀπῆλθον τότε, ὅπως ζητήσω τὴν ἀσφάλειαν τῆς οἰκογενείας.

νείας μου, τῶν ἀξιοματικῶν μου καὶ ἑραυτοῦ ἐκτὸς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Μετέβην εἰς Ῥωσσίαν. Εἶχον μὲν χιλιάδας τινὰς δουκᾶτων ἐναποθεθειμένας ἤτο ὁμῶς μηδαμινῆ ἢ κοσότης αὐτῆ, παραβαλλομένη πρὸς τὰ χρέη μου καὶ πρὸς τὰς δαπάναις, ἐν αἷς μὲ ὑπέβαλλον ἤ,τε κατάστασις μου καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχόντων τὴν τύχην αὐτῶν προσηρημένην εἰς τὴν ἐμὴν.

«Ὅτε, ἐπανερχόμενος μετὰ τῶν στρατῶν τῆς Α. Μ., εἰσῆλθον εἰς τὴν Μολδαυίαν, ἐγκατελειμμένην ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζου, οἱ βογιάρδοι τῆς ἡγεμονείας ταύτης ἐτήρουν ὑπὲρ ἐμοῦ ἐντίμους ἀναμνήσεις, συμπαθῆ αἰσθήματα, καὶ ἅπαντες ὁμοθυμῶς συνελθόντες μὲ παρεκάλεσαν, ἵνα ἀναδεχθῶ τοὺς οἴακας τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν.

«Τὸ σχέδιον, ὅπερ ἐσχημάτισα περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἡγεμονειῶν, ἤτο ἡ διατήρησις τῶν αὐτῶν φόρων, οὓς ἔδιδον πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ στρατοῦ, ἵνα ἐπαρκέσωσι πρῶτον εἰς τὴν τροφοδότησιν τούτου ἄνευ δαπάνης τῆς Α. Μ., καὶ δεύτερον εἰς τὰς δαπάναις τῶν ἐθνικῶν στρατευμάτων, ὧν προεθέμην τὴν διοργάνωσιν καὶ ἐξάσκησιν περὶ τὰ πολεμικὰ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀνδρείων Ῥωσσικῶν στρατευμάτων. Αἱ δύο ἡγεμονεῖαι, ὑπεραπαιχόμεναι ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Α. Α. Μ. καὶ προφυλασσόμεναι ἀπὸ τῶν ἀρπαγῶν τῶν ἀτάκτων Τούρκων τοῦ Ἰστρου, ἠδύναντο ἐπαρκέσαι δι' ὅλας αὐτὰς τὰς δαπάναις. Ἀλλ' ἡ Μολδαυία παρέσχε μόνον τὴν ἀναλογίαν τῶν τριῶν πρώτων μηνῶν τοῦ ἔτους τούτου ὕστερον δὲ διὰ σειρᾶς δαδουγγίαι, ὧν ἤθελεν εἶσθαι μακρὰ ἢ ἡμερησίου ἐκθεσις, οἱ βογιάρδοι ἠρνήθησαν τὴν εἰσπραξίν τῶν ἐπομένων μηνῶν, προφασίζόμενοι, ὅτι ὁ τόπος αὐτῶν ἤτο ἔρημος, εἰ καὶ διηνεκῶς καλυπτόμενος ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, οὐδεμίαν ὑπέστη ἐπιδρομὴν.

«Ἐν τῇ Βλαχίᾳ πέντε μόνον ἔμμενον ἄθικτοι ἐπαρχίαι· αἱ δὲ λοιπαὶ, ἐν τῇ ἀπραξίᾳ τοῦ στρατηγοῦ Μίχελσων, ἐλεηλατήθησαν, διηρπάγησαν καὶ κατηριπώθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν ληστῶν. Ἐν τούτοις, κατὰ τὸ σχέδιόν μου, αἱ δαπάναις ἠκολούθουν τὴν πορείαν αὐτῶν, καὶ μάλιστα, ὡς ἐκ τῶν αἰτήσεων τοῦ στρατηγοῦ Μίχελσων, ὑπεβαλλόμεναι καὶ ἐν πολλαῖς ἐκτάκτοις δαπάναις, ὡς θέλει ἰδεῖν τοῦτο ἡ Γ. Γ.

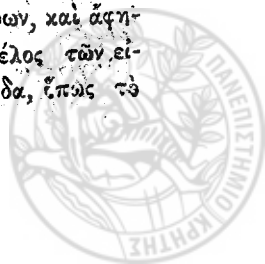
«Αἱ παραστάσεις, ἃς ὤφειλον πρὸς τὸν στρατηγὸν τούτον, μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου παρὰ τῆς πύλης, διὰ τὴν δυστυχῆ κατάστασιν τῆς Βλαχίας· οἱ συλλογισμοί μου περὶ τῆς ἀνάγκης, ἵνα διαμείνωσιν οἱ Τούρκοι ἐν τῷ τῆρι, ἐν τῷ Ῥωσσικῶν ὄνομα ἐνέπνεεν αὐτοῖς, προληφθεῖσι

δὲ, διωχθῶσι καὶ αὐξηθῆ ὡς τὸ ἀριθμὸς τῶν βοηθῶν ἡμῶν· οἱ λόγοι μου, ὅπως βιασθῆ ἢ πύλη εἰς τὴν παραδοχὴν συμμορφωτέρων ἀρχῶν πρὸς τοὺς εὐεργετικούς σκοποὺς τῆς Ῥωσσίας· ὅλα ταῦτα, ἅπερ ὑπηγόρευεν ὁ ζήλος μου, ὑπῆρξαν αἱ πρῶται αἰτίαι τῆς ἐναντίον μου ἀποστρεφῆς τοῦ στρατηγοῦ Μίχελσων. Μετὰ τούτων ἠνώθησαν πολλαὶ ἄλλαι, μὴ οὔσαι ἀληθεῖς· ἤναψαν δὲ τὸν συνήθως μνησίκακον, ὀξύθυμον καὶ μανιώδη χαρακτῆρα αὐτοῦ εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε λησμονῶν τὸν προορισμὸν ἑαυτοῦ, εἰς οὐδὲν ἄλλο κατεγίνετο, ἢ ὅπως μὲ βλάβῃ. Ἡ Βλαχία καὶ Μολδαυία εἰσι τὸ θέατρον τῶν φατριῶν πλέον παντὸς ἄλλου τόπου. Ὁ Σούτσος ἐσχημάτιζεν ἐν Βουκουρεστίῳ μίαν μερίδα· ὁ Χαντσερῆς ἑτέραν ἐν Ἰασίῳ. Τὰ δύο ταῦτα μέρη εἶχον προφανῶς ὀλόκληρον τὴν ἐλπίδα αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν Τούρκων.

«Ἐν καταστάσει πραγμάτων, ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτάκτῳ, αἱ ἀντιλογίαι καὶ αἱ ἀντενεργεῖαι, ἅς ἐδοκίμαζον καθ' ἑκάστην, μὲ ἐλύπουν βαθέως· ἀλλ' ὁ ζήλος μου, ἐρεθιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐμποδίων αὐτῶν, ἐλάμβανεν ἔτι μείζονα δραστηριότητα.

«Ἐπὶ τέλους τὰ συμβεβηκότα ὑπερίσχυσαν τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐπιμονῆς μου κατὰ τῶν ἀντενεργειῶν, καὶ ἤναγκάστην εἰς ὑποχώρησιν. Ὀλίγῳ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατηγοῦ Μίχελσων εἰς τὸ Ἰσμαήλιον, ὁ κύριος Μιλοράδοβιτς μοι ἀνήγγειλεν, ἐπιστήμως καὶ οὕτως, ὅτι τὰ στρατεύματα, ἅπερ διώκει καλύπτοντα τὸ Βουκουρέστιον, ἐγκαταλιμπάνουσι τὴν πόλιν ταύτην. Διαχυθέντος τοῦ φόβου, ἡ ἐπαρχία ὀλόκληρος ἐτράπη εἰς φυγὴν, καὶ ἐγὼ ἀνεχώρησα τελευταίως ἐπὶ τῇ δηλώσει τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ, ὅτι οὐδὲ στιγμὴν ὤφειλον ἀπολέσαι. Ἐλαβον τὴν διὰ Βουζέου ὁδόν, καὶ ἔφθασα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς θείας προνοίας εἰς Φωζάνην. Ἐκεῖ, καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀληθῆ ἐρήμωσιν τῆς Βλαχίας, κατέβαλον τὰ τελευταῖα μέσα, ὅπως ἐξασφαλίσω τὰς ζωτροφίας διὰ τὸν στρατὸν τῆς Α. Μ. μέχρι τῆς συγκομιδῆς, καὶ ἐπέτυχον.

«Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς Βουκουρέστιον, ἡ ὑπογραφή τῆς ἀναχωρῆς ἀνήγγειλε τὴν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ. Κατ' ἀνάγκην σκεφθεὶς καὶ περὶ ἐμοῦ, ἐγκατέλειψα τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἐκ δευτέρου . . . Ἀλλὰ, πρὶν ἢ ἀφήσω τὸ Βουκουρέστιον, ἐδημοσίευσα τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν κατοίκων ἀπὸ τῶν λαιπῶν φόρων, καὶ ἀφήσα μόνους τὸν τελωνιακόν, τὸν ἐπὶ τῶν προβάτων, τὸ τέλος τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν πόλιν οἴνων καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ ἔσπδα, ὥπως τὸ



προϊόν αὐτῶν χρησιμεύσῃ πρὸς ἐξόφλησιν χρεῶν καὶ τὰς τρεχούσας δαπάνας.

«Τὴν εὐεργετικὴν ταύτην πράξιν μοὶ ὑπηγόρευσε βεβαίως οὐχὶ ἁ κόρος τοῦ πλοῦτου. Ἐπραττον ἂν τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἔτους, εἰάν αἱ ἀνάγκαι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ μόρφωσις σώματος, ὅπερ ἐξ ἀνάγκης ἐσχημάτιζον, ἠδύναντο γενέσθαι ἀνευ μέσων. Ἀπόδειξις τῆς πρὸς τοῦτο εὐλικρινείας ἐστίν, ὅτι οὔτε στιγμὴν ἐδίστασα, ἅμα λαβὼν γνῶσιν τῆς ἀναχωχῆς, ἀνεγγελλούσης τὴν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ.

«Οὐδεὶς ἐκτάκτος φόρος προεισεπράχθη ἐν Βλαχία ἢ ἐν Μολδαυία· καὶ, ἐν ᾧ οἱ προκάτοχοι ἡγεμόνες, ἐν περιστάσεσιν ὀλιγώτερον κατεπευγούσαις, ἠῤῥξανον κατὰ πολὺ πάντα τὰ δημόσια βάρη καὶ προεισέπραττον ἐκτάκτους φόρους οὐ μόνον ἀπὸ πῶν φορολογουμένων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κλήρου αὐτοῦ καὶ τῶν μοναστηρίων, ἢ Μολδαυία κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας περιστάσεις οὔτε τοὺς συνήθεις φόρους ἐχορήγησε, καὶ ἡ Βλαχία ἕνεκα τῆς δυστυχοῦς καταστάσεως αὐτῆς ἐπλήρωσεν εὐτελεὲς μόνον μέρος, ὅσπου ἐπλήρωνε πρότερον. Ὁ λογαριασμός, ὃν ἐπισυναπτῶ, ἐγγράμμενος τὸ βέβαιον αὐτοῦ, δώσει τῇ Γ. Γ. ἰδέαν τινὰ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἀπὸ τῆς 1 ὁκτωβρίου τοῦ παλαιοῦ ἔτους μέχρι τέλους μαΐου τοῦ τρέχοντος ἔτους. Βεβαίω δὲ αὐτῇ, ὅτι πολλὴ λεπτομέρεια δαπανῶν ἀφῆρέθη, διότι μέρος μὲν τῶν ἐγγράφων μου ἀπὸ κλέσθῃ ἐν Βουζέω, μέρος δὲ ἐκλάπη ἐν Βερδιτσόφ.

«Εἰ καὶ μὴ ἐπανῆλλον εἰς Βλαχίαν πέρυσιν, ἢ μόνον τὴν 19 δεκεμβρίου, αἱ δὲ δαπάναι καὶ εἰσπράξεις ἀπὸ τῆς 1 ὁκτωβρίου μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐξετελέσθησαν παρὰ τῶν βογιάρδων, πεφορτισμένων τὴν κυβέρνησιν, ἐθεώρησα καλῆκόν μου τὴν παραδοχὴν αὐτῶν ἐν τῷ λογαριασμῷ, διότι ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπανόδου μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 1 ὁκτωβρίου. Οὕτω ὁ λογαριασμός τῶν δύο καὶ ἡμίσεως τούτων μηνῶν κατεστρώθη, ἐφ' ὧν μοι εἶπον οἱ βογιάρδοι οὗτοι περὶ τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν. Οἱ λογαριασμοὶ τῶν λοιπῶν μηνῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ βιστιαρία, ὅθεν ὑποβληθήσονται τῇ Γ. Γ., εἰάν εὐαρεστῆται πρὸς τοῦτο.

«Ἐντεῦθεν ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ περιουσία μου ὑπέκυψε ἐἰς χρέω ὅτι αἱ ἰδιοκτησίαι μου καὶ αἱ τοῦ πατρὸς μου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδημεύθησαν· ὅτι αἱ τῶν συγγενῶν μου καὶ αἱ τῶν ἀξιωματικῶν μου, πιστῶν εἰς τὰς ἀρχάς μου, ἐδημεύθησαν ἐπίσης, καὶ ὅτι συμπαρέσυργ

αὐτοὺς εἰς τὸν ὄλεθρόν μου. Ὅτι αἱ ἐν Μολδαυίᾳ γαῖαι μου καὶ αἱ ἐν Βλαχίᾳ ἀπολεσθήσονται διὰ τὴν οἰκογένειάν μου ὁμοίως, ἢ τὸ πολὺ ἐκπονηθήσονται δι' εὐτελῶν τιμῶν, ἐὰν αἱ ἐπαρχίαι αὗται μείνωσιν, ὡς ἐπαχρον δυστυχίας, εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος, ἐν τῇ αὐτῇ, ὡς καὶ πρότερον, καταστάσει. Ὅτι κατέβαλλον μετὰ καρδίας πλήρους ζήλου καὶ εἰλικρινείας πάσας τὰς θυσίας, ἃς δύναται τις ζῶν, κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ ἀξιώματά μου. Ὅτι οὐδέποτε αἱ ἡγεμονεῖαι Μολδαυίας καὶ Βλαχίας ἐκυβερνήθησαν μετὰ πλείονος μετριοτήτος καὶ ἀφιλοκερδίας, ὅσῳ ὑπὸ τὴν κυβέρνησίν μου. Ὅτι οὐδεὶς τῶν προκατόχων μου, ἐκτὸς τοῦ αἰοδίου πατρός μου, ἀφιερώθη διὰ τοσοῦτων θυσιῶν καὶ ἐταράχθη ὑπὸ τοσοῦτων μεριμνῶν, ἵνα ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς ἐρημύσεως μάστιγος. Ἀπαιτοῦνται πρὸς τοῦτο μάρτυρες; Ἴδου εἷς, ἐν οὗ δύναται τις παντελῶς ἐξαιρέσαι. Ἡ Α. Α. Μ. κατεδέχθη λαβούσα γνῶσιν ἀπάσης τῆς ἀλληλογραφίας μου μετὰ τῶν ὑπουργῶν αὐτῆς. Ἐὰν ἦτο ἐπιτετραμμένη προσθήκη τις εἰς τὴν σεβαστὴν παύτην μαρτυρίαν, ἀνεφερον ἂν τὰς εἰς χεῖράς μου ἐπιστολάς καὶ διακηρύξεις, ὑπογεγραμμένας ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν βογιάρδων.

«Μετὰ τὴν εἰκόνα, ἣν ἐξέθεσα τῇ Υ. Υ, μὴ ἐκπλήττεσθε πλέον, κύριε Στρατάρχα, διὰ τὴν ἐκπληξίν μου, ὅτι ἐκ μέρους ἀνδρὸς περιφανοῦς, οἷος ὑμεῖς, μοὶ φάνει προτροπὴ εὐσπλαγχνική. Ἡ Υ. Υ. ἀπέκρουεν ἂν τὰς ἰδέας ταύτας δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς, εἰ ἐγένωσκε τὰς δυσώδεις πηγὰς, ἀφ' ὧν ἐξητμίσθησαν. Ἐὰν, ὡς ἐγὼ, παρίστατο ἡ Υ. Υ. ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τῶν τόπων τούτων ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ἔμελλεν ἀκοῦσαι τοὺς κλαυθμοὺς τῶν καταδυναστευομένων, τὰ φεῦδῃ τῶν καταδυναστευόντων. Ἐὰν καθ' ἑκάστην ὤφειλεν ὑπερασπίζεσθαι ἐκεῖ τὸν ἔμπορον κατὰ τοῦ δολίου ὀφειλέτου, τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν πλουσιῶν, ἤθελε δυσπιστεῖν ταῖς ἐγειρομέναις κατακραυγαῖς ἐν ταῖς χώραις αὐταῖς, ἀπαιτοῦσα τὴν παρόυσίαν τῶν κατηγορῶν, τὰ παράπονα καὶ τὰς ἀποδείξεις τούτων.

«Ἀλλὰ, τέλος, ἔρχομαι ἐγὼ καταγγέλλων τοὺς κατηγοροὺς μου. Παρουσιασάτωσαν ἐν γεγονόσι παρεχέτωσαν μὴν ἀπόδειξιν. Τὸ ἀνώνυμόν ἐστιν ἀπεχθές. Φανέτωσαν, ὑπογραψάτωσαν τὰς καταθέσεις αὐτῶν. Τοῦτο ἀπαιτεῖ πᾶς δίκαιος νόμος παρὰ παντὸς δικηγόρου ὑπὲρ παντὸς κατηγορουμένου, ἐπὶ ποινῇ τιμωρίας ἀναλόγου πρὸς τὴν βαρύτητα τῆς κατηγορίας. Ἰκετεύω τὴν Υ. Υ, ἵν' ἀπαιτήσῃ τοῦτο ἀπολύτως. Ἡ Υ. Υ. μοὶ ὀφείλει αὐτὸ, ὡς κατὰ θέσιν μεγάλην ἐξουσίαν. ὀφείλει τοῦτο εἰς

ἐαυτὴν, διότι κατέρρωσαν προφανῶς, ἵνα περιέλθῃ ἡ συκοφαντία μέχρις αὐτῆς ὀφείλει ἐπίσης τοῦτο εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Ἀδυνατάτορα, δε, τιμῶν με διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ προστασίας, ἀνάγκη ἔχει, ἵνα γνωσθῆ με ἀνεπίληκτον, ἢ ἀποβρίκτεον.

«Γνωστὸν, ὅτι ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει οἱ, τε ἡγεμόνες καὶ πασσαδες εἰσὶν ὑπὸ πλῆθυσμένοι διὰ δεσποτικῆς δυνάμεως, καὶ συνεχέστατα ἐξαφανίζουσι τὸν παραπονούμενον, ἵνα προλάβωσι τὰ παράπονα. Τοιοῦτόν τι μέσον ὑπάρχει ἄρα, ὅπως ἀποφύγω τὴν ἐμφάνισιν τῶν κατηγορῶν μου; Καὶ ἄλλως, ὑπάρχει οἰκογένεια; ζητούσα παρ' ἐμοῦ πατέρα, σύζυγον, υἱόν, ἰδιοκτησίαν; Οἱ ἄνθρωποι τῆς καλῆς πίστεως με γνωρίζουσι μέμφονται μάλιστα, ὅτι ἡ πρὸς τὸν ἀπότομον τρόπον ἀποστρόφῃ μου ἔκαμην, ἵνα κατὰ πολὺ ὑποφέρω τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν θρασύτητα· ἀλλὰ καὶ ἀδυστάκτως ἀναγνωρίζουσιν, ὅτι ἡ εὐσπλαγχνία ἐκίνησε πάντοτε τὴν καρδίαν μου· καὶ διὰ τοῦτο, τολμῶ λέγων, καθίσταμαι ἄξιός τῆς προστασίας θρόνου, ἀγιαστήριον ὄντος φιλανθρωπίας.

«Ἐάν ἡ Κ. Υ. δύναται τὴν ἀνακάλυψιν τῶν κατηγορῶν μου καὶ τῶν παραπόνων αὐτῶν, καθικτεύω, ἵνα ἐπιστήσῃ ὅλην τὴν προσοχὴν ἐαυτῆς εἰς ἀμφοτέρα. Ἰκετεύω αὐτὴν, ἵνα κρίνῃ μεταξύ τούτων καὶ ἐμοῦ. Τοῦτό ἐστι σεβασμὸς πρὸς τὴν ἐμπιστοσύνην, ἣν ἡ τιμὴ ἀποδίδει, κύριε Στρατάρχα, εἰς τὴν ἐνδοξὸν φήμην ὑμῶν.

«Ἡ Κ. Υ. εἶδεν ἐν τῇ μακρᾷ ταύτῃ ἐπιστολῇ τὴν καρδίαν μου, τὴν ψυχὴν μου καὶ τὴν διάνοιάν μου διὰ πάσης ἀληθείας. Πιστεύω, ὅτι τοιαυτὴν τίς παρουσιάζων ζῶντι εἰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὴν δικαιοσύνην, τίθεται ὑπεράνω τοῦ τριχυμιώδους πόντου τῶν συκοφαντιῶν. Ἐξῆσα, ὡς ὁ πατήρ μου, ἀρεθ μομφῆς. Ὡς αὐτός, ἐπαθορ, καὶ ἀποθρήσκω ἀρεθ γογγυσμοῦ, διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ἀφῶν τὸ παράδειγμα ἡμῶν ὡς κληρον εἰς τὰ πολυάριθμα τέκνα μου. Ἡ δὲ κελευταία ὑπὲρ αὐτῶν δέησις μου πρὸς τὸν Θεὸν γίνεται, οὐχὶ ἵνα ὦσιν εὐτυχέστερα, ἀλλ' ἵνα βιώσωσι καλὰ καὶ ἔτοιμα πρὸς πάσας τὰς ἀνοσίας, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν.

«Ἐν Κιέβω τῇ 17 νοεμβρίου 1807.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Ἄμα ὡς ἐξεβράχη ὁ κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμος τοῦ 1809, ἔγραψαν αὐτῷ, ἵνα μεταβῇ εἰς Μόσχαν, καθ' ὅσον διαμένων ἐν Κιεύκῃ πλησίον ἦν τῶν ὀρίων. Δωμαρτυρούμενος ἐντεῦθεν κατὰ τῶν μέτρων τῶν λαμβανόμενων ἐναντίον αὐτοῦ, ἔλεγεν, ὅτι εἰς τὴν Ῥωσίαν μετέβη ἐλεύθερος,

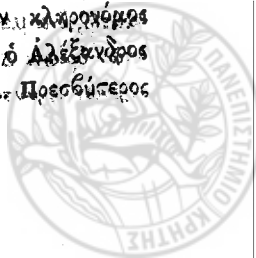


καὶ ἐκπλήττεται βλέπων, ὅτι ἐκλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς τινὰ αἰχμαλώτον (α). Μόλις τῇ 31 αὐγούστου τοῦ 1814 ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ἀπανητῶν εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν τούτου, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Πετρούπολιν, λόγῳ ὅτι «μετεβλήθησαν αἱ περιστάσεις, ὧν ἕνεκα ἐπίστειν (ἢ αἰ)» τοκράτωρ); ὅτι ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διαμονὴ αὐτοῦ οὐκ ἔβλεπεν εἶσθαι εὐχάριστος δι' αὐτάν». Ἦτο τότε παραμονὴ συνόδου, ἀποσπύτης πᾶν παγίῳαῖν τῆς ἐυρωπαϊκῆς εἰρήνης. Ὁ Ἰψηλάντης ἐσπευσεν εἰς Πετρούπολιν, ἀλλ' εὔρε τὸν αὐτοκράτορα ἀναχωρήσαντα· περίεμνε δὲ αὐτὸν ἐπὶ τσαύτῃ προσδοκίᾳ ἐν περίπῳ ἔτος.

Ἐπιστρέψας ὁ Ἀλέξανδρος, ὑπεδέξατο τὸν Ἰψηλάντην μετ' ἀγαθότητος διακεκριμένης, καὶ κατὰ τὰς τελευταίας περιόδους εἶχε μετ' αὐτοῦ συνεχεῖς συνδιαλέξεις. Ἐγένετο τότε λόγος περὶ νέας ἐπαναστάσεως ἐν Σερβίᾳ καὶ περὶ μεγάλης κινήσεως ἐν τῇ ἀνατολῇ· οὐδὲν ὁμοῦ ἐγκώσθη ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῶν μεταξύ Ἀλεξάνδρου καὶ Ἰψηλάντου συνδιαλέξεων. Ὅταν ἀφῆκε τὴν Πετρούπολιν οὗτος, ἐπανερχόμενος εἰς Κιευίαν, ἐφαίνετο ζωηρῶς προαπτηχολημένος, καὶ Κύριος οἶδεν, ὅπως ἰδεῖν κατεῖχον αὐτὸν κατὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο (β). Ἐχομεν δὲ βέβαιον μόνον, ὅτι ἀποχαιρετῶν τὸν ἐν Πετρούπολει υἱὸν αὐτοῦ, Ἀλέξανδρον, εἶπε τοῖς ἀξιοσημειωτέτοις λόγους: «*Ἴτέ μου, μὴ λησμονήσης ποτὲ, ὅτι φι*» Ἕλληνες μόνον εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ στηρίζωνται, ὅπως γίνωσκω» ἐλευθέρων. Ἄμα δὲ ἀφιχθεὶς εἰς Κιευίαν παρὰ τῇ οἰκογενεῖᾳ αὐτοῦ, ἀπεβίωσεν αἰφνης κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, ἔτι σατηρῶ 1816. Τὸ ταλυντελὲς μνημεῖον αὐτοῦ εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, παλαιῶς μητροπόλεως τῶν Ρωσσιῶν.

Αὐτὸν ὁ Κωνσταντῖνος Ἰψηλάντης διήνυσεν τὸν βίον, σμυθέμενον, ἐθνικῶς μὲν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, πολιτικῶς δὲ μετ' ἄλλων τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συστάσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡς καὶ μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν παραδουναβίων ἡγεμοναίων κατὰ μέγα μέρος. Ἦτο δὲ τὸ μὲν εἶδος καὶ τὸ ἀνάστημα πάντῃ γεραρὸς καὶ μεγαλοπρεπέστατος, τὴν δὲ ψυχὴν ἑλληνικώτατος καὶ μεγαλεπιβολώτατος. Καὶ νερὸς ὢν, οὐδὲν ἄλλο τιμυλφρόστερον μέλημα εἶχε, καὶ ἐν ταῖς τελευταῖαις ἡμέραις τῆς ζωῆς αὐτοῦ μόνον τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ στόματος ἔφερε.

Τοιοῦτων προγόνων ἀπέγονος, τοιοῦτων ἐθνικῶν ἰδεῶν κληρονόμος καὶ τοιοῦτων πατριωτικῶν πράξεων διάδοχος ἐγένετο ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, γεννηθεὶς τῇ 1792 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Προσβύσερος



τῶν πέντε παιδῶν τοῦ Κωνσταντίνου (α), ἠκολούθησε τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰς Πετρούπολιν κατὰ τὸ 1806 δεκαπενταετῆς, καὶ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ταύτῃ διέμεινε πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Ταύτην δ' ἐζήτησε καὶ ἀνεδέχθη διὰ δαπάνης ἰδίας ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, συγκαταριθμήσας αὐτὸν ἐν τῇ σχολῇ τοῦ σώματος τῶν βασιλικῶν ἀκολούθων. Μέχρι δὲ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἐξηκολούθει ὁ νέος κατοικῶν τὸ μέγαρον, ὅπερ ἐχρησίμεισε πρὸς διαμονὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς προείπομεν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐσπούδασε καὶ δι' ἰδιαίτερον διδασκάλων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Βαρδαλάχου. Αἱ πρόοδοι καὶ τὰ πλεονεκτήματα, ἅπερ ἀνέπτυξε καταστήσαντα τοῦτον τόσῳ ἀγαπητὸν ἐν τῇ κοινῶνίᾳ τῆς Πετρούπολεως, μαρτύρονται ἐκ τῶν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ γεγραμμένων ἐπιστολῶν διαφόρων προσώπων. Ἐκτοτε διέκρινον τοῦτον χαρακτηριστὴρ σοβαρὸς, βλέμμα ἥρωικὸν καὶ πειστικὴ εὐγλωττία.

Ὡς βασιλικὸς ἀκόλουθος, εἰσῆλθε νεώτατος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῇ 24 ἰουλίῳ 1810 ὑπὸ τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ ἐν τοῖς σώμασι τῆς φρουρᾶς. Τὸ δίπλωμα αὐτοῦ ἔφερε: «*Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης Ἡγεμονίδης*» τῆς *Μολδαυίας*. Προχωρήσας δὲ βαθμηδὸν εἰς τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ αὐτοκράτορος, προεβιάσθη τῷ 1813 εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, διότι ἐν τοῖς σώμασι ταύτης οὐδεὶς ἄλλος ἐμεσολάβει βαθμὸς μεταξὺ λοχαγοῦ καὶ συνταγματάρχου. Ἀνταποκριθεὶς ζωηρῶς εἰς τὰς τοιαύτας εὐνοϊκὰς διαθέσεις τοῦ αὐτοκράτορος, ὑπερέτησε τῇ Ρωσσίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πρώτης νεότητος αὐτοῦ μετὰ ζήλου καὶ ἀνδρείας. Ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπολέμησε γενναίως εἰς διαφόρους κατὰ τοῦ Ναπολέοντος Α. μάχας, πολὺν καιρὸν ἐπισημασθεὶς ἐπὶ διακρίσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμερησίαις διαταγαῖς, καὶ κατὰ τὴν μεγάλην τῆς Λειψίας μάχην ἀπώλεσε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ὑπὸ γαλλικοῦ τηλεβόλου (β). Ἀκολούθως ἢ τῷ 1815, ἤξιώθη τὴν ἐμπιστευτικὴν θέσιν ὑπασπιστοῦ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τέλος τῷ 1817 προσήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑποστρατήγου (γ); διοικῶν τὸ 8<sup>ον</sup> τάγμα τῆς α<sup>α</sup> μοίρας τοῦ ἰππικοῦ τῆς φρουρᾶς.

Ἄλλὰ, καίτοι συνδεόμενος διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ δι' οἰκειότητος μεγάλῃς μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, διέσωζεν οὐχ ἦττον θερμὸν καὶ σῶον τὸν ἔρωτα τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος Ἑλλάδος. Τὸν ἔρωτα αὐτὸν ἤρυστο ἀκαταπαύστως ἐν τῇ πατρικῇ αὐτοῦ ἐστία, ἣν συχνάκις ἐπισκέπτετο εἰς

Κριθείαν, ἐν τῇ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἀναπολήσει καὶ ἀνταλλαγῇ τῶν πατριωτικῶν αἰσθημάτων καὶ ἀρχῶν, ἃς παρέλαβε παιδιόθεν, ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς πατρικῆς ἀλληλογραφίας, ἐν τῇ περιδόξῳ αὐτοῦ καταγωγῇ τέλος πάντων.

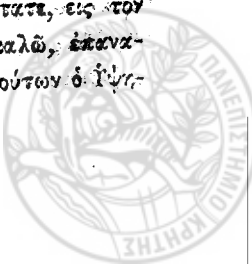
Εὐτυχῶς ἐξετέλει ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρῆν ὑπουργοῦ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, καὶ μετ' αὐτοῦ συνεδέετο ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης διὰ τοῦ διπλοῦ δεσμοῦ τῆς ὁμοθυμίας καὶ τῆς ὁμοφροσύνης. Ἀπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου τῶν ἡγεμόνων συνεζητοῦντο ἀμφότεροι πολλὰ περὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀμοιβαίως συνεβοηθοῦντο ἐν ταῖς περιστάσεσι. Πραγματικῶς δ' ἦσαν Καποδίστριας καὶ Ἰψηλάντης ἄλλοι Δίδυμοι ἀστέρες τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν ἐμφύθρησκον Ῥωσσίαν; μεγάλα μὲν καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος, καθ' ἣν εἶχεν ἀρμοδιότητα ἰδίαν; ὑπασχομένοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος, γενόμενοι δὲ θῆμα αὐθόρμητον καὶ ἱερὸν, ὁ μὲν διὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ πολέμου τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ διὰ τὴν πολιτικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος.

Καθὼς ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, οὕτω καὶ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ Ἰψηλάνται οὐδέποτε ἔλαβον Ῥωσσικὴν ὑπηρεσίαν. Διὰ τοῦτο οἱ διορισμοὶ αὐτοῦ, ὡς λοχαγοῦ καὶ ἐφεξῆς, ἐγίνοντο, καθ' ἃν τρόπον ἐλάμβανον ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ ὑπηρεσίαν στρατιωτικὴν διάφοροι ξένοι ἡγεμονίδαι τῆς Γερμανίας.

Αἱ ὁμιλίαι αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐνίοτε καὶ μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας συνεχέστερον ἐστρέφοντο περὶ μόνον τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα. Ἐξ αὐτῶν μνημονεύεται ὡς περιεργότερα καὶ τολμηρότερα ἢ κατὰ τὸ 1817 λαβούσα χώραν ἐν τῇ ἐξοχῇ τοῦ Τσαρσκάκι-σελώ. Ἐκεῖ τότε διέτριβεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος σκοπῶν, ἵνα μεταβῇ εἰς Βαρσοβίαν διὰ τὴν ἐναρξιν τῆς διαίτης, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λουβιάνην διὰ τὴν ἀρξομένην σύνοδον τῶν ἡγεμόνων. Περιπατῶν ἐν τῇ κήρᾳ πρὸς ἐσπέραν τινα, διέκρινε προσερχόμενον τὸν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην καὶ ὀνομαστὶ ἐκάλεσε τούτον: «Ἰψηλάντα!» Πλησιάζοντα δὲ ἠρώτησε, γλυκὺ μειδιῶν: «Τί κάμετε ἐδῶ;» Ὁ δὲ κρατῶν ἀνά χειρας φύλλον τι, ἀπήγγειλε τοὺς στίχους:

«Πτωχὸν φύλλον ἐξηραμένον,  
ἐκ τοῦ κόρμου σου ἀπεσπασμένον...»

«— Τίνος εἶτιν αἱ στίχοι οὗτοι; — Ἐγένοντο, Μεγαλειότατε, εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρείου Πονατόφσκη ἐν Γαλλίᾳ. — Παρακαλῶ, ἐπαναλάβετε». Ἄμα δὲ τελειώσας τὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν τούτων ὁ Ἰψηλάντης



λάντης, γονυκλιτήσας έπεκαλέσθη: «Μεγαλειότατε, τῆ ώρα ταύτη ἰκε-  
 »τεύει ἡ δεδουλωμένη πατρίς μου προστασίαν παρά τῆς χριστιανικῆς  
 »καρδίας σου, σωτηρίαν παρά τῆς ἰσχυρᾶς χειρός σου». Ὁ αὐτοκρά-  
 τωρ παρετήρησε τότε γλυκεῖ τῷ προσώπῳ: «Ἄ! πάντοτε ἐνθουσιᾶτε,  
 »Ἰψηλάντα, πάντοτε ἐστὲ νέος. Δὲν βλέπετε, ἀγαπητέ μου, ἡσυχά-  
 »ζουσιν τὴν Εὐρώπην; . . . Προσεῖξάτε, μὴ μὲ ἐνοχοποιήσητε». Στρα-  
 φέντα τότε τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Ἰψηλάντης ἡσπᾶσθη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ  
 ὤμου, καὶ συνώδευσε μέχρι τῆς κλίμακος τῶν ἀνακτόρων.

Οὕτως ἠξιώθη ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης τὴν ὄλην ἐμπιστοσύνην τῶν  
 Ἑλλήνων, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας καὶ τῆς ἐπαναστά-  
 σεως. Καὶ ὡς ἄτομον ἕνεκα τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου αὐτοῦ ἐν Ῥωσ-  
 σίᾳ· καὶ ὡς κεφάλαιον ἐθνικῶν ἕνεκα τῶν μεγάλων καὶ διαδοχικῶν ὑπὲρ  
 τῆς πατρίδος ἐργασιῶν τῶν προγόνων αὐτοῦ· καὶ ὡς πρόσωπον ἠθικῶν,  
 δι' ὅσας ἀνέπτυσε πατριωτικὰς ἀρετὰς, οὐδένα ἕτερον κατὰ τὴν ἐπο-  
 χὴν ἐκείνην εἶχε τὸν ἐφάμιλλον ἐμπιστοσύνης καὶ ἀρμοδιότητος τοιαύ-  
 της, διότι οὐδεὶς ἕτερος τῶν Ἑλλήνων συνῆπτεν ἑαυτῷ τὸ σύνολον το-  
 σάτων καὶ τηλικούτων στοιχείων.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πεπρωμένον ἦτο, ὅπως ἄρξῃται τοῦ πολεμικοῦ σταδίου αὐτοῦ κατὰ τῆς  
 Τουρκίας ὁ υἱὸς Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐκείθεν, ὅπου ὁ πατὴρ Κωνσταν-  
 τίνος ἐτελειώσε τὸ ἴδιον αὐτοῦ πρὸ ὀλίγων χρόνων. Ἐκεῖνος μὲν ὡς ἡγε-  
 μῶν ἐν πομπῇ καὶ ὑπὸ τὴν φαινομένην ὑλικὴν συνδρομὴν δυνάμειος κρα-  
 ταιᾶς, τῆς Ῥωσσίας· οὗτος δὲ ὡς ἀπλοῦς ὁδοιπόρος καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν  
 μόνου τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς Κισνευίας, διῆλθε τὸν Προῦθον  
 περὶ τὴν ὥραν ἕκτην μετὰ μεσημβρίαν τῆς 22 φεβρουαρίου. Κατὰ τὴν  
 ἡμέραν ταύτην ὁ διοικητὴς τῆς νέας Ῥωσσίας Ἰντσωφ ἐβεβαίωσεν αὐτῷ,  
 ὅτι πὰρὰ τὸν Προῦθον Ῥωσσικὰ στρατεύματα διετάγησαν, ἵνα ὦσιν  
 ἔτοιμα εἰς κίνησιν. Ἀγνοεῖται, ἐὰν ἐγνώριζε συγχρόνως ὁ Ἰντσωφ, ὅτι  
 ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Στρωγανῶφ προεκάλεσε τότε τὴν παρὰ τὸν  
 Προῦθον κατάβασιν τοῦ στρατοῦ τούτου, ἵνα γίνῃ ἐπίδειξις τις φόβου  
 πρὸς τὴν Τουρκίαν, καὶ ἐπομένως εὐκολυνθῇ τὸ πέρασ τῶν μετὰ τῆς  
 πύλης διαπραγματεύσεων, ὡς παρατεινομένων ὑπὲρ τὸ δέον.

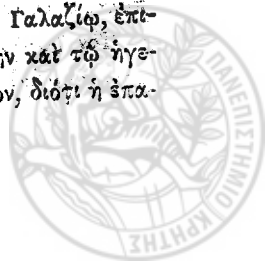
Τὸν Ἰψηλάντην συνώδευσαν ἐκ τῆς Κισνευίας εἰ δύο αὐτοῦ ἀδελφοὶ  
 Γεώργιος καὶ Νικόλαος, ὁ Γεώργιος Μάνος, ὁ Γεώργιος Καντακουζηνός,

ὁ Γαρνόφσκης ἀξιωματικὸς Πολωνός, καὶ τινες ἄλλοι. Τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου ἡ στρατιωτικὴ φρουρὰ, ταχθεῖσα ἅπασα ἐκ τοῦ Ἰασιού μέχρι τοῦ Προύθου ἐν διαστήματι δύο ὥρων, ὑπεδέχθη αὐτὸν μετὰ πολλῆς χαρᾶς· καὶ ἑκατοστῆς δύο ἰππέων ὑπὸ τὸν Γεράσιμον Ὀρφανὸν καὶ τὸν Βασιλείον Θεοδώρου τούφεκτοήμπασην συνώδευσαν νυκτὸς εἰς τὴν πόλιν, καταλύσαντα ἐν τῇ ἐπὶ λόφου κειμένη μονῇ τοῦ Γαλατᾶ, ἀπεχούση ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας καὶ ἀνηκούση τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῶν Ἰεροσολύμων. Τὸ ταμεῖον τούτου περιεῖχε μόνας διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας γροσίων.

Ἀμέσως ὁ Ἰψηλάντης, προσκαλέσας τὸν πρόξενον τῆς Ῥωσσίας, ἐββαίωσε αὐτῷ, ὅτι οὐδεμίαν προτίθεται καταλύειν τῆς καθεστῶσης ἀρχῆς, εἰσελθὼν εἰς Ἰάσιον, ἀλλὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τὴν κατοχὴν τῶν δύο ἡγεμονειῶν καὶ τὴν διέλευσιν ἑαυτοῦ εἰς τοὺς ἀντικρῦ τοῦ ποταμοῦ τόπους. Ὁ πρόξενος, ἐν ἀπορίᾳ γενόμενος περὶ τῶν φαινομένων τούτων, ἔλαβεν ὑπὸ σημείωσιν, ὅσα ἤκουσε, καὶ ἐκτάκτως πρὸς τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ ἀνήνεχθη.

Συγχρόνως δὲ, ἀναπετασθείσης τῆς σημαίας, ἤρξαντο καταγράφεσθαι πολλοὶ, καὶ ἐνταυτῷ ἀφωελίσθησαν οἱ ὑπὸ τὸν Μπεσλή ἀγὰν τεσσαράκοντα ἔνοπλοι Τοῦρκοι, μέρος ἀποτελοῦντες τῆς φρουρᾶς τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἕτεροι συνελήφθησαν τριάκοντα, ἐμπορευόμενοι. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες, γνωρίζοντες τὸν λόγον τῶν γινομένων, διετέλουν χαίροντες· οἱ δὲ Μολδαυοὶ, ἐν πλήρει ὄντες ἀγνοία, ἐξεπλήσσοντο περίλυποι, καὶ τοὶ θεωροῦντες οἱ πολλοὶ τὰ φαινόμενα ὡς τὸ προοίμιον Ῥωσσικοῦ τινος πολέμου, τὸν δ' Ἰψηλάντην οὐχὶ ἐπαναστάτην Ἕλληνα, ἀλλὰ πρόδρομον Ῥώσσον.

Μετὰ παρέλευσιν δύο ὥρων ἐνέτυχον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ρίζου ὁ ἡγεμὼν Σούτσος καὶ ὁ Ἰψηλάντης, δόσαντες καὶ λαβόντες χεῖρα συνδρομῆς ἀμοιβαίας, πρὸς ὃ εἰσῆρχοντο στάδιον πλήρεις φρονημάτων ἀγαθῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ὁ Σούτσος τότε ἀναρμοδίαν ἑαυτῷ εἶδε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἡγεμονικῆς ἀρχῆς, πολέμου κηρυσσομένου κατὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας· παρακληθεὶς ὅμως ἐδέχθη τὴν διεύθυνσιν ταύτης καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπως μὴ διασκορπισθῇ ὁ τόπος. Κατελήφθησαν δ' ἀληθῶς οἱ πολλοὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰασιού ὑπὸ ἀνησυχίας καὶ φόβου, μὴ οἱ Τοῦρκοι τῆς Ἰβραήλας, προλαμβάνοντες ὡς ἐκ τῶν συμβάντων ἐν Γαλαζίῳ, ἐπιτεθῶσι. Ἐκτὸς δὲ αὐτῶν, ἡ σκηνὴ τοῦ Γαλαζίου κακίστην κατὰ τῷ ἡγεμόνι Σούτσῳ ἐντύπωσιν ἄφησε διὰ πολλοὺς λόγους· πρῶτον, διότι ἡ ἐπα-



νάστασις οὐκ ἦν ἔτι κεκηρυγμένη ἐπισήμως, ὁ δὲ Καραβιάς ὑπελαμβάνετο αὐθαίρετως ἐνεργήσας· δεύτερον, διότι πᾶσα περὶ Ἰβραήλας πλαγία ἐλπίς ἐξέλιπεν ἀφ' οὗ ἅπαξ ἐξύπνησαν οἱ Τούρκοι αὐτῆς, τεθέντες ἐν καταστάσει ἀμύνης· καὶ τρίτον, διότι προελαμβάνετο ὁ ἀναγκαιὸς χρόνος διὰ τὴν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δραπέτευσιν τῶν οἰκειῶν τοῦ ἡγεμόνος. Διὰ ταῦτα καὶ μάλιστα διὰ τὴν καθησύχασιν τῶν ἀρχόντων, ὁ μὲν Σούττος περιέλαβεν εὐθύς καὶ διένειμεν ἔπειτα ἀσφαλίτας ἐν διαφόροις τῶν πλησιεστέρων μονῶν τοὺς ἀποπλισθέντας, ὡς ἀνωτέρω, Τούρκους, καὶ τῷ Ράδουκάνῳ, ἐνὶ τῶν πρώτων ἀρχόντων, παρέδωκε τὸν Μπεσλῆ ἀγᾶν· ὁ δὲ Ἰψηλάντης ἐξέδοτο προκλήρξιν, δι' ἧς ἀνήγγειλεν ἀρξαμένην τὴν γενικὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, ἐβεβαίωσεν δ' ἀπλῆν τὴν διάβασιν ἑαυτοῦ διὰ τῆς Μολδαυίας, ἐγγυᾶτο τοῖς Μολδαυοῖς καὶ προσωπικὴν καὶ κτηματικὴν ἀσφάλειαν μετὰ πάσης ἀνέσεως, καὶ συνέχαιρε τούτοις διὰ τὴν πατρικὴν διοίκησιν τοῦ Σούττου καὶ ἐν τῷ μέλλοντι (α).

Ὀλίγῳ πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, καθ' ἃ εἶπομεν, ὁ Ὀλύμπιος ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἐμμέσως καὶ ὁ Καραβιάς ἐν τῇ Μολδαυίᾳ ἀμέσως ἐτάραξαν τὰ πράγματα· ἀλλ' ὁ Ὀλύμπιος ἐπιτυχέστερος ἐγένετο, διότι ἐνοχοποίησεν ἱκανὸν μέρος τοῦ τόπου διὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου· ἡ δὲ Μολδαυία οὐκ εἶχεν οὔτε ἓνα Βλαδιμηρέσκον, οὔτε ἓνα Ὀλύμπιον. Καθαρώτερον δὲ, Μολδαυοὶ καὶ Βλάχοι, ἀμύητοι ὄντες τοῦ μυστηρίου καὶ ὑπὸ τῆς Ρωσσίας προστατευόμενοι, πᾶν ἄλλο ἤθελον, ἢ τὴν πατρίδα ἑαυτῶν θέατρον τοῦ πολέμου ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Συγχρόνως ἐθεωροῦντο παρά τινων καὶ ἡ συμματοχὴ τῆς Σερβίας ὡς πᾶρῳ ζήτημα, καὶ ἡ κίνησις τῆς Βουλγαρίας προβληματικὴ ἄνευ τῆς διαβάσεως τοῦ Ἰστρου. Ἀλλὰ λίαν παρηγορὸς ἦτο ἡ κατάστασις τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῶν παριστρίων τουρκικῶν φρουρίων καὶ τόπων, ὡς ἐξηγητημένων διὰ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ἡ Ἰβραήλα μόλις ἐφυλάσσετο ὑπὸ τριακοσίων· τὸ δὲ Ἀδδᾶ-καλὲ ὑπὸ τετρακοσίων ὡς ἔγγιστα, καὶ ἐκ τούτων τοῦ ἡμίσεως μέρους σχηματιζομένου παρὰ Χριστιανῶν τῆς Μικρᾶς Βλαχίας· ἡ δὲ Ἰσάτσκοα, τὸ Ματσινιον καὶ ἡ Σιλιστρία πρὸς τῇ ὀλιγοτάτη ἀναγκαιῶν φρουρῶν ἐστεροῦντο καὶ ζωοτροφίῶν. Διὰ τὰς αἰτίας αὐτάς καὶ ὁ βαλῆς τῆς Σιλιστρίας, διορισθεὶς, ὡς θέλομεν εἶπειν, ἀρχηγὸς τοῦ σουλτανικοῦ κατὰ τὸν Ἰστρον στρατοῦ, διὰ πολλῆς κατ' ἀρχάς δυσκολίας ἠδυνήθη στρατολογῆσαι ἐκ τῶν περίῳ χιλιούς μόνοις.

Οὐδεμίαν οὕτω συνδρομὴν ἄμμεσον καὶ γενναίαν ἐλπίζων ἐκ τῆς τάξεως

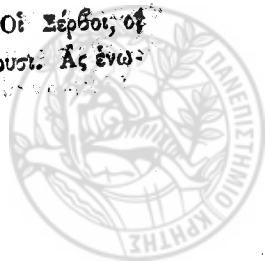
τῶν ἀρχόντων, ὁ Ἰψηλάντης συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς καταργήσεως τῶν τιμαριωτικῶν προνομίων, καὶ ἐμπιστευτικῶς ἐξηγήθη τῷ Ρίζῳ. Ἐπαναστατικῶς ἤδη, ἐθεώρησεν, ὅτι πατάσων κατὰ κεφαλῆς τὴν ἀντεπαναστατικὴν ἀριστοκρατίαν, θέλει ἔχειν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν λαὸν τῶν δύο ἡγεμονειῶν, ἐπὶ τρία περίπου λογιζόμενον ἑκατομμύρια, σωτῆρ καὶ προστάτης παρουσιαζόμενος τούτου. Ἄλλ' οὔτε τοιαύτην φιλόνητον ἀρχὴν ἐνόει, οὔτε τοιοῦτου εὐεργετικοῦ μέσου ὄργανον ἐγίγνετο τὸ πλείστον μέρος τοῦ λαοῦ τῆς χώρας αὐτῆς, διότι οὐδεμίαν ἢ μικρὰν τῆς προσωπικότητος ἑαυτοῦ συναίσθησιν εἶχεν, ὡς γεννηθὲν ἐν δουλείᾳ καὶ διάγον ἐν τῆσι κτηνώδει καὶ ὑποκλίσει μέχρι κτηνωδίας. Ἀφ' ἑτέρου τὴν κατάργησιν τῶν προνομίων οὐδὲν ἠνείχετο καὶ ὁ ἱερατικὸς κλῆρος, πλείστην ὡσαύτως ἐξασκῶν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἐπιβροχὴν ἐπὶ τοῦ τόπου. Τί ἄλλο ἄρα ἢ προκύψουσα ἔνωσις ἀρχόντων καὶ κλήρου ἠπέιλει, ἢ αὐτὴν τὴν φανεράν ἀντεπαναστάσιν τοῦ τόπου κατὰ τῆς μόλις ἀρχομένης ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων; Αὐτὰς τοῦ Ρίζου τὰς εὐλόγους παρατηρήσεις παρεδέχθη ὁ Ἰψηλάντης, προτιμήσας ὑπὸ σπείφιν ὀριμωτέραν ἐκ τῶν δύο κακῶν τὸ μὴ χεῖρον.

Ἄλλ' ἦλθε τέλος ἡ ὥρα τῆς ἐπισήμου κηρύξεως τοῦ πολέμου· ἦλθε πλέον ἡ ὥρα, ἵνα λάβῃ σάρκα ὁ διακηρυχθεὶς λόγος τῶν Φιλικῶν, ὑποχωρήσῃ δὲ καὶ μυστικότητες καὶ φόβοι καὶ προφυλάξεις εἰς τὰς ἐκ τοῦ συστάδην πράξεις. Δι' ὅσης δὲ πεποιθήσεως πρὸς τὸ Θεῖον καὶ αὐταπαρνήσεως ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὑπερεμάχησε τῷ 1453, τῆς αὐτοκρατορίας πιπτούσης διὰ τῆς αὐτῆς καὶ ὁ πρῶτος τῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπιζώντων Ἰψηλάντων Ἀλέξανδρος ἀποδύεται ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ἀναστάσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, καὶ προκηρύσσει, αὐτὴν τιθέμενος ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἐντολὴν τῆς Ἐκκλησίας:

#### «ΜΑΧΟΥ ΤΗΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ!

«Ἡ ὥρα ἦλθεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! Πρὸ πολλοῦ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, πολεμοῦντες ὑπὲρ τῶν ἰδίων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν, μᾶς ἐπροσκάλουν εἰς μίμησιν. Αὐτοὶ, καὶ τοὶ ὅπως οὖν ἐλευθεροί, ἐπροσπάθησαν ὅλαις δυνάμεσι νὰ ἀυξήσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ δι' αὐτῆς πᾶσαν αὐτῶν τὴν εὐδαιμονίαν.

«Οἱ ἀδελφοί μας καὶ φίλοι εἶναι πανταχοῦ ἔτοιμοι. Οἱ Σέρβοι, οἱ Σουλιῶται καὶ ὅλη ἡ Ἠπειρος, ὅπλαφοροῦντες μᾶς περιμένουσι. Ἄς ἐνωθῶμεν λοιπὸν μὲ ἐνθουσιασμόν! Ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ.



« Ἡ Εὐρώπη, προσηλόνουσα τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς ἡμᾶς, ἄπορει διὰ τὴν ἀκίνησιάν μας. Ἄς ἀντηγήσῃ λοιπὸν ὅλα τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν ἦχον τῆς πολεμικῆς μας σάλπιγγος, καὶ αἱ κοιλάδες ἀπὸ τὴν τρομερὰν κλαγγὴν τῶν ἀρμάτων μας. Ἡ Εὐρώπη θέλει θαυμάσει τὰς ἀνδραγαθίας μας· οἱ δὲ τύραννοι ἡμῶν, τρέμοντες καὶ ὠχροί, θέλουσι φύγει ἀπέμπροσθέν μας.

« Οἱ φῶτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰδίας εὐδαιμονίας· καὶ, πλήρεις εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς τῶν προπατόρων μας εὐεργεσίας, ἐπιθυμοῦσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

« Ἡμεῖς, φαινόμενοι ἄξιοι τῆς προπατορικῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος, εἴμεθα εὐέλπιδες νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν υπεράσπισιν αὐτῶν καὶ βοήθειαν. Πολλοὶ ἐκ τούτων φιλελεύθεροι θέλουσι ἔλθει, διὰ νὰ συναγωνισθῶσι μὲ ἡμᾶς. Κινῆθητε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταιὰν δύναμιν νὰ υπερασπισθῇ τὰ δίκαιά μας! Θέλετε ἰδεῖ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν μας πολλοὺς, οἵτινες παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν δικαίαν μας αἰτίαν, νὰ στρέψωσι τὰ νῶτα πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἐνωθῶσι μὲ ἡμᾶς. Ἄς παρρησιασθῶσι μὲ εἰλικρινὲς φρόνημα· ἡ πατρίς θέλει τοὺς ἐγκλωπωθῇ. Ποῖος λοιπὸν ἐμποδίζει τοὺς ἀνδρικούς σας βραχίονας; Ὁ ἄνθρωπος ἐχθρὸς μας εἶναι ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος· οἱ στρατηγοὶ μας ἔμπειροί, καὶ ὅλοι οἱ ὁμόγενεῖς γέμουσιν ἐνθουσιασμοῦ. Ἐνωθητε λοιπὸν, ὦ ἀνδρείοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες! ἄς σχηματισθῶσι φάλαγγες ἐθνικαί· ἄς ἐμφανισθῶσι πατριωτικαὶ λεγεῶνες, καὶ θέλετε ἰδεῖ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους κολοσσοὺς τοῦ δεσποτισμοῦ νὰ πέσωσιν ἐξ ἰδίων ἀπέναντι τῶν θριαμβευτικῶν μας σημαῖων. Εἰς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ὅλα τὰ παράλια τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους θέλουσιν ἀντηγήσει· τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ἐν καιρῷ εἰρήνης ἤξευραν νὰ ἐμπορεύωνται καὶ νὰ πολεμῶσι, θέλουσι σπεῖρει εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ τυράννου μὲ τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν τὴν φρίκην καὶ τὸν θάνατον.

« Ποία ἑλληνικὴ ψυχὴ θέλει ἀδιαφορήσει εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς πατρίδος; Εἰς τὴν Ῥώμην ἕνας τοῦ Καίσαρος φίλος, σείων τὴν αἱματωμένην χλαμύδα τοῦ τυράννου, ἐγείρει τὸν λαόν. Τί θέλετε κάμει σεις, ὦ Ἕλληνες, πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ πατρίς γυμνὴ μὲν δεικνύει τὰς πληγὰς της, μὲ διακεκομμένην δὲ φωνὴν ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν τέκνων της; Ἡ θεία πρόνοια, ὦ φίλοι συμπατριῶται, εὐσπλαγχνισθεῖσα πλέον τὰς δυστυχίας μας, ἠδῶκεσεν οὕτω τὰ πράγματα, ὥστε μὲ μικρὴν κό-



πον θέλομεν ἀπολαύσει μὲ τὴν ἐλευθερίαν πᾶσαν εὐδαίμονίνην. Ἄν λοιπὸν ἀπὸ ἀξιώμεμπτον ἀβελτηρίαν ἀδιαφορήσωμεν, ὁ τύραννος, γεγόμενος ἀγριώτερος, θέλει πολλαπλασιάσει τὰ δεινὰ μας, καὶ θέλομεν καταγίτσει διὰ παντός τὸ δυστυχέατερον πάντων τῶν ἐθνῶν.

«Στρέψατε τῆς ὀφθαλμούς σας, ὦ συμπατριῶται, καὶ ἴδετε τὴν ἐλευθερίαν μας κατάστασιν! Ἴδετε ἐδῶ τοὺς ναοὺς καταπατημένους, ἐκεῖ τὰ τέχνα μας ἀρπαζόμενα διὰ χρῆσιν ἀναιδεστάτην τῆς ἀσελοῦς φιλοδοξίας τῶν βαρβάρων τυράνων μας, τοὺς οἴκους μας γεγυμνωμένους, τοὺς ἀγρούς μας λεηλατισμένους καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλεεινὰ ἀνδράποδα!

«Εἶναι καιρὸς νὰ ἀποτινάξωμεν τὸν ἀφόρητον τοῦτον ζυγόν, νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν πατρίδα, νὰ κρημνίσωμεν ἀπὸ τὰ γέγη τὴν ἡμισέληνον, διὰ νὰ ὑψώσωμεν τὸ σημεῖον, δι' οὗ πάντοτε νικῶμεν, λέγω τὸν Σταυρόν, καὶ οὕτω νὰ ἐκδικήσωμεν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν ἀπὸ τὴν ἀσεβῆ τῶν ἀσεβῶν καταφρόνησιν.

«Μεταξὺ ἡμῶν εὐγενέστερος εἶναι, ὅστις ἀνδρειοτέρως ὑπερασπισθῆ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος καὶ ὠφελιμωτέως τὴν δουλεύσῃ. Τὸ ἔθνος συναθροϊζόμενον θέλει ἐκλέξει τοὺς Δημογέροντάς του, καὶ εἰς τὴν ὕψιστον ταύτην Βουλὴν θέλουσιν ὑπέξει ὄλαι μας αἱ πράξεις.

«Ἄς κινηθῶμεν λοιπὸν μὲ ἐν κοινὸν φρόνημα! Οἱ πλούσιοι ἄς καταβάλωσι μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας· οἱ ἱεροὶ ποιμένες ἄς ἐμψυχώσωσι τὸν λαὸν μὲ τὸ ἰδιὸν των παράδειγμα, καὶ οἱ πεπαιδευμένοι ἄς συμβουλεύσωσι τὰ ὠφέλιμα· οἱ δὲ ἐν ξέναις Αὐλαῖς ὑπουργοῦντες στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὁμογενεῖς, ἀποδίδοντες τὰς εὐχαριστίας, εἰς ἣν ἕκαστος ὑπουργεῖ δύναμιν, ἄς ὀρμήσωσιν ὅλοι εἰς τὸ ἀνοιγόμενον ἤδη μέγα καὶ λαμπρὸν στάδιον, καὶ ἄς συνεισφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα τὸν χροιστοῦμενον φόρον, καὶ, ὡς γενναῖοι, ἄς ἐνοπλισθῶμεν ὅλοι ἄνευ ἀναβολῆς καίρου μὲ τὸ ἀκαταμάχητον ὄπλον τῆς ἀνδρείας, καὶ ὑπόσχομαι ἐντὸς ὀλίγου τὴν νίκην καὶ μετ' αὐτὴν πᾶν ἀγαθόν. Ποῖοι μισθωτοὶ καὶ χαῖνοι δούλοι τολμοῦν νὰ ἀντιπαραταχθῶσιν ἀπέναντι λαοῦ, πολεμοῦντος ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀνεξαρτησίας; Μάρτυρες οἱ ἡρωϊκοὶ ἀγῶνες τῶν προπατόρων μας· μάρτυς ἡ Ἰσπανία, ἥτις πρώτη καὶ μόνη κατετρόπωσε τὰς ἀητητήτους φάλαγκας ἐνὸς τυράννου.

«Μὲ τὴν ἔνωσιν, ὦ συμπολίται, μὲ τὸ πρὸς τὴν ἱεράν Θρησκείαν σεβας, μὲ τὴν πρὸς τοὺς νόμους καὶ τοὺς στρατηγούς ὑποταγὴν, μὲ τὴν εὐτολμίαν καὶ σταθερότητα, ἡ νίκη μας εἶναι βεβαία καὶ ἀναπόφευκτος. Αὕτη θέλει στεφανώσῃ μὲ δάφνας ἀειθαλεῖς τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνάς μας

αὐτὴ μὲ χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους θέλει χαραῖζει τὰ ὀνόματα ὁμῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας διὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἡ πατρίς θέλει ἀνταμειβεῖ τὰ εὐπειθῆ καὶ γνήσιά της τέκνα μὲ τὰ βραβεῖα τῆς δόξης καὶ τιμῆς· τὰ δὲ ἀπειθῆ καὶ κωφεύοντα εἰς τὴν τωρινὴν τῆς πρόσκλησιν θέλει ἀποκηρύξει ὡς νόθα καὶ ἀσιανὰ σπέρματα, καὶ θέλει παραδώσει τὰ ὀνόματά των, ὡς ἄλλων προδοτῶν, εἰς τὸν ἀναθεματισμὸν καὶ κατάραν τῶν μεταγενεστέρων.

« Ἄς καλέσωμεν λοιπὸν ἐκ νέου, ὦ ἀνδρεῖσι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν κλασικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος! Ἄς συγκροτήσωμεν μάχην μεταξὺ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν! Ἄς πολεμήσωμεν εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας, οἱ ὅποιοι, διὰ τὸ νὰ μᾶς ἀφῆσωσιν ἐλευθέρους, ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ἐκεῖ! Τὸ αἷμα τῶν τυράννων εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκιάν τοῦ Ἐπαμινώνδου Θηβαίου καὶ τοῦ Ἀθηναίου Θρασυβούλου, οἵτινες κατετρόπωσαν τοὺς τριάκοντα τυράννους· εἰς ἐκείνας τοῦ Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, οἱ ὅποιοι συνέτριψαν τὸν Πεισιστρατικὸν ζυγὸν εἰς ἐκείνην τοῦ Τιμολέοντος, ὅστις ἀπεκατέστησε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὰς Συρακούσας· μάλιστα εἰς ἐκείνας τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους, τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν τριακοσίων, οἵτινες κατέκοψαν τὸς ἀναριθμήτους στρατοὺς τῶν βαρβάρων Πέρσων, τῶν ὁποίων τοὺς βαρβαρωτέρους καὶ ἀνανδροτέρους ἀπογόνους πρόκειται εἰς ἡμᾶς σήμερον μὲ πολλὰ μικρὸν κόπον νὰ ἐξαφανίσωμεν ἐξ ὀλοκλήρου.

« Εἰς τὰ ὄπλα λοιπὸν, φίλοι, ἡ πατρίς μᾶς προσκαλεῖ!

« Τὴν 24 φεβρουαρίου 1821.

« Εἰς τὸ Γενικὸν Στρατόπεδον τοῦ Ἰασίου.

(Τ. Σ.) (α). ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Καὶ τῆς μεγάλης ὑποθέσεως ἄξιον καὶ τοῦ γενικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων οἰκείον, τὸ προκήρυγμα αὐτὸ (β) θέτει τὴν κορωνίδα ἐπὶ τῆς ὅλης πατριωτικῆς διαγωγῆς τοῦ Ἰψηλάντου. Οὐδὲν πλέον ἐσκόπει πρὶν ὁ πατὴρ Κωνσταντῖνος, ἀρχόμενος ἐμμέσως διὰ τῆς Σερβίας καὶ Ρωσίας· οὐδὲν ἤττον ἐπραττεν ἤδη ὁ υἱὸς Ἀλέξανδρος, κινούμενος ἀμέσως ἐκ τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας. Ἡ ἀνακεφαλαίωσις ὃν τῆς παρελθούσης ζωῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἡ ἐκφρασις τοῦ αἰσθήματος καὶ τὸ ἐξαγόμενον τῆς ὅλης ἐργασίας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ προκήρυγμα τοῦτο μεταβάλλει μὲν εἰς ἐπιθετικὸν τὸν παθητικόν

πόλεμον τοῦ 1453, συνέχει δὲ τὰς περιοδικὰς μετ' αὐτὸν τοπικὰς ἐπαναστάσεις, καὶ τὰς εὐχὰς καὶ ἐλπίδας πληροῖ τασούτων πολιτικοῦ τε καὶ θρησκευτικοῦ μαρτυρίου αἰώνων. Μετὰ τὸ δούλιον ἐλήλυθε τέλος πάντων «ἐλεύθερον ἡμᾶρ»· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἧς προφῆταισται ὄργανον ὁ Ἀλέξανδρος Ἴψηλάντης, ἀκούεται λέγουσα: «ὦ Ἕλλάς, »ἄκουσμα παγκόσμιον, ... Ὀρθοδοξίας ποδηγέ, ... ἀλλ' ἡ πολλῶν κακῶν »κληροῦχος... καὶ ὄμμα ἀπεσβεσμένη τὸ χαροποιόν, ... ἐξεγείρου! ἀνά»σθητι ἡ πιούσα τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ μου καὶ τὸ κόνδυ τῆς πτώ»σεως!... ἐκτίναξε τὸν χοῦν, ... ἐκδυσαι τὸν δεσμὸν τοῦ τραχήλου»σου... καὶ μὴ φοβοῦ, ὅτι κατησχύνθης, μηδὲ ἐντραπήξῃς, ὅτι ὠνειδίθης»καὶ ἐκρότησαν ἐπὶ σοὶ χεῖρας πάντες οἱ παραπορευόμενοι -δδόν!... »Καὶ εἰς τὴν φωνὴν αὐτὴν, εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην τῆς πατρίδος, »οὐδεμία ἑλληνικὴ ψυχὴ ἀδιάφορος δέικνυται» ἀμέσως ἢ ἐμμέσως. Ὡς δὲ προσηλοῦνται οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κόσμου ὅλου πρὸς κομήτην ἀνατέλ»λοντα· οὕτω καὶ ἤδη, ἐν γένει μὲν τὸ ὄμμα ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἰδίᾳ δὲ ἡ καρδιά, ἡ ἐλπίς καὶ πᾶσα προσπάθεια σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ, συγ»κεντροῦται πρὸς τὸν Ἴψηλάντην. Θαυμάζων δὲ, ἀλλὰ καὶ φοβιῶν, ἅπας ὁ χριστιανικὸς καὶ ἠθικὸς κόσμος βλέπει ἔθνος ὀλόκληρον, ἐδᾶ μὲν ἐπα»νιστάμενον ἐκ τῶν ἐνόνητων, ἐκεῖ δὲ ἐγκαταλιμπάνον ἐξ ἀμηχανίας «θήκας προγόνων καὶ πατρῶα ἔδη», καὶ πανταχοῦ τῆς βαρβάρου καὶ ληστρικῆς Τουρκίας σφαττόμενον διὰ τῆς ἀγριωτέρας ἐκδικήσεως καὶ ἀδιακρίτως.

Μένει ἄρα μυστήριον περίοδος τις τοῦ προκηρύγματος τούτου: «Κι»νηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταιὰν Δύναμιν νὰ ὑπερασπι»σθῇ τὰ δίκαιά μας;» Ἐὰν πρόκηται περὶ πραγμάτων καὶ οὐχὶ περὶ τύπων, ὁ Ἴψηλάντης τὴν μεγαλητέραν ἀλήθειαν εἶπε, διότι ἡ ὑπονοου»μένη κραταιὰ Δύναμις, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ Ῥωσσία, ὑπερασπίσθη ὁμολο»γουμένως τὸ δίκαιον τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως λόγῳ τῆς ἀπανθρώ»που τυραννίας τῶν Τούρκων, διαστείλασα τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν ταύτης ἀπὸ τῶν ἄλλων τῆς Ἰταλίας συγχρόνων ἐπαναστάσεων, καὶ τὴν σωτήριον παραγαγοῦσα οὐδετερότητα ἐν τῇ Λουβιάνῃ, καὶ τοι ὑφιστα»μένης ἐν πλήρει ἐνότητι καὶ δυνάμει τῆς Ἱερᾶς κατὰ τῶν ἐπαναστάσεων Συμμαχίας (α). Ἱπερασπίσθη καὶ ἄλλως ἡ Δύναμις αὕτη τὴν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν, διότι, ὡς παρετάχθη ἐν Λουβιάνῃ κατὰ τῶν τουρκοφρόνων, οὕτω παρενέβη καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' αὐτῆς τῆς ἐξηγριωμένης τουρκικῆς ἐξουσίας· τὰς δὲ ἀγκάλας ἑαυτῆς φιλανθρώπως καὶ τὸ ταμειῶν

ἐαυτῆς γενναίως ἠνοίξεν ὑπὲρ τῶν φευγόντων τὴν μάχαιραν καὶ τὴν ἀγχώνην τοῦ τυράννου πολυαριθμῶν οἰκογενειῶν πάσης τάξεως. Ἰπερασπίσθη οὐχ ἤττον ἢ Δύναμις αὐτῆ τὸν ἑλληνικὸν πόλεμον, διότι καὶ ἡ σημαία αὐτῆς οὐδεμίαν προσέφερε συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν Τούρκων, καὶ οἱ στρατοὶ αὐτῆς, τεταγμένοι παρὰ τὸν Προῦθον, ἀντιπεριέσπων μέγα τῶν πολεμίων δυνάμειν μέρος πρὸς ὄφελος τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ πολλοὶ, ἵνα μὴ εἴπωμεν οἱ πάντες, στρατιωτικὴν ἐκλαβόντες, καὶ οὐχὶ πολιτικὴν, τὴν παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου ἀναγγελλθεῖσαν «ὑπεράσπισιν» τῆς Ῥωσίας, βεβαίαν ἤλπισαν τὴν κίνησιν τῶν στρατῶν τοῦ Προῦθου κατόπι τοῦ Ἰψηλάντου. Τί κοινὸν ὅμως μεταξύ παρενοήσεων τοιούτων καὶ αὐτοῦ, ὃς ἔγραψεν «ὑπεράσπισιν» καὶ οὐχὶ στρατιωτικὴν κίνησιν; Καὶ τὴν ὑπεράσπισιν ταύτην ἐστήριζεν ὁ Ἰψηλάντης εἰς αὐτὸν τὸν νοῦν καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, συχάκις λέγοντος: «Οὐκ ἀποθανοῦμαι εὐχαριστημένος, ἐὰν μὴ κατορθώσω τι διὰ τοὺς ἀτυχεῖς Ἕλληνας μου. Σημεῖον μόνον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀναμένω πρὸς τοῦτο, καὶ θέλω διακρίνειν αὐτὸ οὐχὶ ἄλλως, ἢ ὅταν μοὶ ὑποδείξωσι τοῦτο αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, καθιστάμενοι ἄξιοι, ὅπως ὦσιν εὐτυχεῖς, καὶ δυναθῶ εἰπεῖν: Ἐβλέπετε αὐτούς; Ζητοῦσι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν· εἰσὶν ἄξιοι ταύτης· βοηθήσω μεν αὐτοῖς».

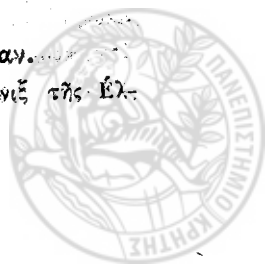
Περιττὴν θεωροῦμεν πᾶσαν ἔρευναν ἄλλην, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν διατρεχάντων κατὰ τὴν ἐν Βερώνῃ σύνοδον τοῦ 1822 καὶ ἐπὶ τῶν μετέπειτα προκαλεσθεῖσων ἀποφάσεων τῆς Εὐρώπης περὶ τῆς Ἑλλάδος· οὔτε λέγομεν, ἂν ὁ Ἰψηλάντης ἀπετείνετο πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς σώζοντας τὰς ἀγαθωτέρας ἐντυπώσεις, ὅσας ἄφησεν ἡ ἐκ μεγαλοφροσύνης συνδρομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἐπὶ μὲν τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1812 ὑπὲρ τῆς Σερβίας, ἐπὶ δὲ τοῦ 1814 ἐν Βιέννῃ καὶ 1815 ἐν Παρισίοις ὑπὲρ τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Ἄλλ' ἦτο, θέλουσιν εἰπεῖν τινες, ἦτο ἄρα γε ἀνάγκη τοιαύτης ἐξηγήσεως πανδήμου, ὅτε ὁ μὲν Καποδίστριας ὑπεσχέθη τῷ Ἰψηλάντῃ: «Ἄρκει ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐμφάνσις ὀλίγων χιλιάδων ἐπαναστατῶν, ὅπως ἡ Ῥωσία συνδράμῃ ἐκ τῶν ἐνόνητων»· ὁ δὲ Ἰντσωφ ἐβεβαίωσεν αὐτῷ περὶ τῆς «διαταγῆς, ἣν ἔλαβον τὰ παρὰ τὸν Προῦθον στρατεύματα, ἵνα ὦσιν ἔτοιμα εἰς κίνησιν;» Εὐρωπαϊκῶς καὶ πολιτικῶς, συνομολογοῦμεν τὸ περιττὸν τῆς ἀνάγκης ταύτης ἑλληνικῶς δὲ καὶ πολεμικῶς, θεωροῦμεν αὐτὴν τότε μᾶλλον ἀναπόδραστον, ὅσω, προκειμένης τῆς μεγίστης ἀνισότητος τοῦ πολέμου, τῆς δ' ἱερᾶς Συμμαχίας γυμνῶ τῷ ξίφει συνωμοστύσεως ὑπὲρ τοῦ στασιμῶ καὶ κατὰ

τῶν νεωτερισμῶν, ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, πάνδημος ἐξήγησις τοῦ Ἰψηλάντου ὑπερέψου τὸ ἠθικὸν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς τουρκικῆς ὕλης, καὶ κατέστελλε τοὺς πολιτικούς ὡς ἐκ τῆς Συμμαχίας φόβους. Βεβαίως, μόνον ἔργον τοῦ Ἰψηλάντου, τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὠμέγα τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἦτο ἡ πρώτη ἐπιτυχὴς ὄθησις τοῦ ἐλληνικοῦ κινήματος, ὡς θέλομεν εἰπεῖν πλατύτερον ἀλλαγῆς (α), καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ἀπεφάσισεν ἑαυτὸν ἄνθρωπος τῶν τύπων, ἀδιάφορον θεωρῶν, ἐὰν συνετριβέτο ἡ ἀτομικότης αὐτοῦ ὑπὸ τὸ βῆρος τῆς ἀποδοκιμασίας τούτων καὶ τῆς ουστηματικῆς ἀντιδράσεως ἐκείνων. Οὐδεὶς φίλος ἀληθῆς τῆς πατρίδος, ἐὰν μὴ «θέτῃ ἑαυτὸν λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (β).

Ἴσως καὶ ἄλλοι τινες, ἀλλὰ βεβαίως οἱ ἐν ταῖς Πείσαις τῆς Ἰταλίας παρενδημῶντες μητροπολίτης Ἰγνάτιος καὶ λοιποὶ, δυσφόρως εἶδον τὸ περὶ ἐπαναστάσεως κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου, οὐχὶ ὡς μὴ θέλοντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ὡς κρίνοντες, καθ' ἃ ἔχομεν ἰκανὰ πρὸς διαφοροὺς γράμματα τούτων, πρόωρον αὐτὸ διὰ τοὺς ἀκολουθοῦς λόγους: «πρῶτον, διότι ὑπῆρχεν ἀπαρασκευάστος ἡ Ἑλλάς: δεύτερον, διότι «ἡ Εὐρώπη ἔμελλε νὰ κηρυχθῇ ἐναντία: καὶ τρίτον, διότι ὁ αὐτοκράτωρ » Ἀλέξανδρος δὲν ἠδύνατο νὰ διακόψῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῆς Εὐρώπης πρὸς χάριν τῶν Ἑλλήνων». Τοὺς τοιοῦτους ὅμως δισταγμοὺς τὰ πράγματα αὐτὰ ἐπελθόντα ἔψευσαν καὶ λέγομεν μάλιστα, ὅτι, ἐὰν μὴ ἡ αὐστριακὴ διπλωματία, καταβαίνουσα καὶ μέχρις ἐσχάτης ἀναξιοπρεπείας, ἐμνηχανορῶρει τὰς πλαστὰς συναγροικήσεις τοῦ Ἰψηλάντου μετὰ τῶν φιλελευθέρων τῆς Γαλλίας, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος οὐδόλως προεχώρει ἐν τῇ Αουβιάνῃ εἰς τὴν ἀποκήρυξιν τούτου (γ). Ὁμοιόγηται ἐπομένως, ὅτι οὐδόλως ἐπηρεάσθησαν ἐκ τῆς ἐφημέρου φωνασκίας οὔτε ἡ ἀθάνατος δύξα τοῦ Ἰψηλάντου, πρῶτον κηρύξαντος: «Ἢ ὦρα » ἦλθεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες», οὔτε ὁ ἀγνότατος ἐλληνισμὸς τούτου, πρῶτου γράψαντος: «Τὸ αἷμα τῶν τυράννων εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκιάν » τοῦ Ἐπαμινώνδου... καὶ τῶν τριακοσίων».

Μετὰ τὴν πρώτην πρὸς τὸ Πανελλήνιον προκήρυξιν, ὁ Ἰψηλάντης ἐξέδωκεν αὐθημερὸν καὶ δευτέραν «πρὸς τοὺς Ἀδελφοὺς τῆς ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν» (δ), καὶ τρίτην ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ Ἕλληνας, τὴν ἀκόλουθον.

«Ἄνδρες Ἕλληνες,  
ὅσοι εὐρίσκεσθε εἰς Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν.  
ἰδοὺ μετὰ τόσων αἰώνων ὀδύνας ἀπλόνει πάλιν ὁ Φοῖνιξ τῆς Ἑλ-



λίδο; μεγαλοπρεπῶς τὰς πτέρυγὰς του, καὶ προσκαλεῖ ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ τὰ γνήσια καὶ εὐπειθῆ τέκνα της! Ἴδου ἡ φίλη ἡμῶν πατρίς Ἑλλάς ἀνυψῶν μετὰ θριάμβου τὰς προπατορικὰς της σημαίας! Ὁ Μωρβας, ἡ Ἠπειρος, ἡ Θεσσαλία, ἡ Σερβία, ἡ Βουλγαρία, τὰ νησιά τοῦ Ἄρχιπελάγους, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ Ἑλλάς ἅπασα ἐπίασε τὰ ὄπλα, διὰ νὰ ἀποτεινάξῃ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν βαρβάρων, καὶ ἐνατενίζουσα εἰς τὸ μόνον νικητήριον ὄπλον τῶν ὀρθοδόξων, τὸν τίμιον λέγω καὶ ζωοποιὸν Σταυρὸν, κράζει μεγαλοφῶνως ὑπὸ τὴν προστασίαν μεγάλης καὶ κραταιᾶς Δυναμείας: «Ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ νικῶμεν! Ζήτω ἡ ἐλευθερία!»

«Καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας φιλικὰς μας ἐπαρχίας σχηματίζεται σῶμα πολυάρθμον ἀνδρείων συμπατριωτῶν, διὰ νὰ τρέξῃ εἰς τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος. Ὅθεν, ὅσοι εὐχονται νὰ ὀνομασθῶσι σωτῆρες τῆς Ἑλλάδος καὶ εἶναι διεσκορπισμένοι εἰς διάφορα Καθολίκια, ἃς τρέξωσιν εἰς τοὺς δρόμους, ὅπου ἀκούουσιν, ὅτι διαβαίνει τὸ σῶμα τοῦτο, διὰ νὰ συνενωθῶσι μὲ τοὺς συναδελφούς των. Ὅσοι ὅμως γνήσιοι Ἕλληνες εἶναι ἄξιοι νὰ πιάσωσι τὰ ὄπλα, καὶ μολοντοῦτο μένουσιν ἀδιάφοροι, ἃς ἤξέυρωσιν, ὅτι θέλουσιν ἐπισύρει εἰς τὸν ἑαυτῶν τὴν μεγάλην ἀτιμίαν, καὶ ὅτι ἡ πατρίς θέλει τοὺς θεωρεῖ ὡς νόθους καὶ ἀναξίους τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

«Ίάσιον τῆ 24 φεβρουαρίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΨΗΛΑΝΤΗΣ

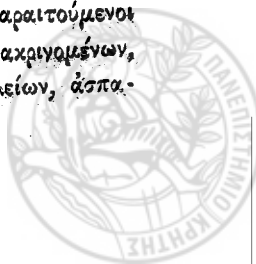
Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἀρχῆς»,

Τότε ὁ ἡγεμὼν Σούτσος ἀπέστειλε τὸν Παρισιάδην μετὰ τῆς προκηρύξεως ταύτης διατεταγμένον, ἵνα διευθίῃ ταχέως εἰς Ἰάσιον τοὺς καθ' ἅπασαν τὴν Ἡγεμονεῖαν Ἑλλήνας, ἐνόπλους τε καὶ μὴ. Ἴνα μὴ μείνῃ δ' ἐκτεθειμένος εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Μολδαυῶν, ἀφ' οὗ ἡ ὄλη στρατιωτικὴ φρουρὰ αὐτοῦ ἐτάγη ὑπὸ τὸν Ἰψηλάντην, ἐσχημάτισεν ἑτέραν ἐκ τριακοσίων Βουλγάρων τοῦ Ἰασιίου καὶ διακοσίων Ἑλλήνων ἐκ τῶν προτέρωμένων διὰ τὸν πόλεμον.

Οὕτως ὁ Ἰψηλάντης ἐκήρυξε τὰς Ἡγεμονεῖας οὐχὶ ἰσὺς τὸ σημεῖον τῆς ἐπανάστασεως, ἀλλ' ὡς ὀρηκτῆριον πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἀνήσχυοι ὅμως οἱ ἄρχοντες τῆς Μολδαυίας, ἐπεκαλέσθησαν, δυνάμει τῶν μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας συνθηκῶν, τὴν ἐνοπλον μεσολάβησιν τῆς πρώτης κατὰ τῆς βραδίων ἢ τάχιον ἐνδεχομένης στρατιωτικῆς εἰσβολῆς τῆς δευτέρας. Πρὸς τοῦτο καὶ ὁ Σούτσος καὶ ὁ Ἰψη-

λάντης σὺνεφώνησαν, ἀμφοτέροι ὑποστηρίζαντες συγχρόνως τὴν αἰτήσιν τῶν Μολδαυῶν καὶ πρὸς τὸν ἐν Λουβιάνῃ αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον καὶ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν Στωγανῶφ, ὅπως ἐξηγῶσιν τῶν διατρεχόντων καὶ κάμη ἐν περιστάσει τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ τουρκικὸν ὑπουργεῖον βήματα, μεχριστοῦ λάβῃ τὰς ὁδηγίας τοῦ αὐτοκράτορος. Ἰδίως δ' ὁ Ἰψηλάντης ἀπηύθυνε τότε πρῶτον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον τὴν ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ῥωσσίας παραιτήσιν ἑαυτοῦ, καὶ ἐκτιθέμενος τὴν ἀποστολήν, ἣν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔλαβε κηρύξας τὴν ἐπανάστασιν ταύτης, ἐπεκαλεῖτο τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ ἀρρώγην ὑπὲρ τῶν ὁμοθήσκων λαῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ὁ φέρων ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Γαλατᾶ τὸ γράμμα τοῦ Ἰψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, διέβη τῆς Βιέννης τῇ 10 μαρτίου. Ὁ αὐτοκράτωρ, ἀναγνώσας τοῦτο, εἶπε συγκεκινημένη τῇ καρδίᾳ τοὺς ἀκολουθούς λόγους: «Πάντοτε ἔλεγον, ὅτι ὁ καλὸς οὗτος νέος ἔχει γενναῖα φρονήματα» (α). Ἄλλ' ἡ κατάστασις τῶν Εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων ὑπῆρχε τότε δεινότερα, ἢ πρότερον. Ἡ σύνοδος τοῦ Τροπῶ, συγκροτηθεῖσα κατὰ τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1820, ὅπως ρυθμίσῃ τὰ ἰταλικά πράγματα συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἀπεφάσισε τὴν κατάργησιν τοῦ συνταγματικῆς πολιτεύματος τῆς Νεαπόλεως. Οἱ δ' αὐτοκράτορες τῆς Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Πρωσσίας καὶ Νεαπόλεως, προσκληθέντος ἐσχάτως τοῦ τελευταίου, μεταβάντες κατὰ τὰ μέσα ἰανουαρίου τοῦ 1821 εἰς τὴν Λουβιάνην, ἀνέθεσαν τῇ Αὐστρίᾳ τὴν διὰ τῶν ὅπλων ἐπάνοδον τῆς προτέρας τάξεως ἐν τῇ Νεαπόλει. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀντιστάσεως, ἣν ὑπέστησαν οἱ Αὐστριακοὶ, κρίνοντες οἱ σύμμαχοι περὶ τῆς μεγάλης ἰσχύος τοῦ ἐπαναστατικῆς ἐν Εὐρώπῃ πνεύματος, ἐσχέποντο ἤδη περὶ μέτρων γενικωτέρων κατὰ παντὸς ἐπαναστατικῆς κινήματος, ὅπου ἂν ἀνεφαίνετο τοιοῦτον. Τίνας ἄρα ἔκαμε τὰς ἐντυπώσεις εἰς τοὺς συμμάχους τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἢ ταυτόχρονος ῥῆξις τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου;

Πολλαχόθεν, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πλησιεστέρων μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ῥωσσίας, ἡ ἑλληνικὴ νεολαία παντὸς ἐπαγγέλματος ἤρξατο ἐρχομένη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἰψηλάντου, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως. Οἱ ἀδύνατοι εἰς ὀπλοφορίαν ἐφωδίαζον ἄλλους, στερούμενους τῶν μέσων ὑπάλληλοι δὲ ἐμπορικῶν γραφείων, παραιτούμενοι τῆς ὑπηρεσίας τοῦ κερδίου Ἑρμού, παῖδες οἰκογενειῶν διακριγομένων, χαίρειν ἐώντες πᾶσαν ἠδυσπάθειαν, καὶ σπουδαταὶ σχολείων, ἀπα-



ζόμενοι τὸν Ἄρην ἀντὶ τῆς Ἀθηνᾶς, μόνον ἤδη συμφέρον ἐφρόνου τὸ γενικὸν τῆς πατρίδος, καὶ μόνον καθῆκον ἐπρέσβευον τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Οὐδὲν κατ' αὐτῶν ἐγένετο κώλυμα οὔτε ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ, οὔτε κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τῶν ῥωσσικῶν ὁρίων (α).

Τῇ 26 φεβρουαρίου καθηγήσθη πανηγυρικῶς καὶ ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐγένετο ἐν τῷ ναῷ τῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν μονῆς, ἀνηκούσης τῷ Ἄθῳ. Λειτουργὸς δὲ ὁ μητροπολίτης Ἰασίου Βενιαμὴν (6), πηλόγησε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, καὶ τὸν Ἰψηλάντην περιέζωπε τὸ ξίφος, ἐπιφωνῶν τὸ Δαδτικόν: «Περίζωσε τὴν ῥομφαίαν σου...» ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐγκαρδιωτέρων εὐχῶν καὶ τῶν ζωροτέρων ἀνευφημιῶν τῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ πλήθους. Ἡ σημαία ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς προσώπου τὸν Σταυρὸν καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου καὶ τῆς ἀγίας Ἑλένης μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Ἐν τούτῳ νίκα»· καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τὸ σύμβολον τοῦ φοίνικος μετὰ τῆς ὑποσημειώσεως: «Ἐκ τῆς στάκτης μου ἀναγεννώμαι». Ἄπαντες ὠρμήθησαν τότε τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ὄρκον, καὶ πρῶτος ὁ Ἰψηλάντης, σπασάμενος τὸ ξίφος.

Φαινόμενον ὑπῆρξεν ἐξαισιον καὶ μοναδικὸν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἡ τόσῳ φλογερὰ καὶ τόσῳ ἐκφραστικῇ διάχυσις τῶν ἐν Ἰασίῳ κατὰ τὴν διάστημον ταύτην ἡμέραν. Καὶ βεβαίως, σημαία ἐλευθερίας εὐλογουμένη παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀρχηγὸς ἐπαναστάσεως περιζωννύμενος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ τὸ ξίφος ἀπόγονος Κωνσταντίνου τοῦ Ἰψηλάντου: «κρατερός ἀλχημητῆς» τῆς Λειψίας· στρατηγὸς δυνάμειος ὁμοβλήσκου καὶ μεγάλης, καὶ ἐλπίς διαδοχικῆς ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ ἀσιατικοῦ δεσποτισμοῦ· ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις γενικὸς καὶ ἄκρατος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν πόθος μετὰ σκληροτάτην δουλείαν, μετὰ ἄπειρα μέγιστα παθήματα, μετὰ ἀδιαλείπτους στεναγμοὺς αἰῶνων ὄλων, ἐξέκαυσαν μέχρις ἠθικῆς μέθης καὶ δακρύων τὴν καρδίαν ἐκάστου, ὡς ἀπαλλασσομένου τέως τῆς φρικαλέας κολάσεως τοῦ δούλου, ὡς εἰσερχομένου εἰς τὸν ἀνοσπερῆ καὶ μόνον ζωογόνον παράδεισον τοῦ ἐλευθεροῦ. Πρὸς ταῦτα μάλιστα συνέδραμε καὶ πρᾶξις τις κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτήν. Ἐπανερχόμενος ὁ Ἰψηλάντης ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ στρατόπεδον, εἶδε, διαβαίνων τὴν ὁδὸν τοῦ ἡγεμονείου, ὑψούμενα ἔτι ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ καὶ τὴν τουρκικὴν σημαίαν καὶ τὰ τουρκικὰ παράσημα. Ἄμα δ' εἰπόντος τούτου: «Ἡ τουρκικὴ σημαία δὲν πρέπει γὰρ ὑπάρχει, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ κυρατίζε», οἱ στρατιῶται κατεβίβασαν πάντα καὶ κατασυνέτρι-



ψαν. Αὐθημερὸν δ' ἀπέστειλαν τῷ Ἰψηλάντῃ ὁ μὲν ἡγεμὼν Σούτσος ἑξαχιχίλια χρυσᾶ, ὁ δὲ Στούρζας τρισχίλια καὶ ἑτι τριάκοντα ἵππους, καλῶς παρεσκευασμένους. Τὰ αὐτὰ ἔπραξαν καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων, πολλῶν μάλιστα συλλεγέντων ἵππων.

Ἡ πρώτη ἤδη στρατιωτικὴ ζόμη τοῦ Ἰψηλάντου συνέκειτο ἐκ διςχιλίων ὡς ἔγγιστα, ἐν οἷς συνηριθμοῦντο καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι καὶ Μαυροβουνιώται, οὐχὶ δὲ καὶ Μολδαυοὶ οὔτε ἐκ τῶν νέων τῆς ἀριστοκρατίας, οὔτε ἐκ τῶν λεγομένων Βουνατόρων καὶ Πλαγιάσιδων. Κατόπιν ἐκ τούτων συγκατελέγησαν μονάδες τινές. Αἱ προαιρετικαὶ συνεισφοραὶ τῶν ἐν Μολδαυίᾳ Ἑλλήνων ὑπερέβησαν τὸ ἐν ἑκατομμύριον γροσίων διὰ τὰς διαφορὰς τοῦ σώματος αὐτοῦ προμηθείας. Δι' ἡμερησίας δὲ διαταγῆς τῶν 25 φεβρουαρίου ὠνομάσθησαν σωματάρχαι μὲν ὁ Γεώργιος καὶ Νικόλαος Ἰψηλάνται, ταγματάρχης δὲ καὶ στρατοπεδάρχης ὁ Δούκας Κωνσταντίνου Δούκα, χιλίαρχοι δὲ ὁ Λασσάνης καὶ ἐνταυτῷ πρῶτος ὑπασπιστῆς, ὁ Βασίλειος Θεοδώρου, Κόντος, Ἰωάννης Κολοκωτρώνης, Καραβιάς καὶ Βασίλειος Μπαρλᾶς· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Ρίζος ἐκτόνταρχος καὶ ὑπασπιστῆς (α). Εὐκταῖον ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν αἱ στρατιωτικαὶ ἀξιώσεις ἐπεφυλάσσοντο μετὰ τὰς ἀριστεύσεις ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ Ἄρεως καὶ τὰς οὕτως ἀναπτυχθησομένας ἰκανότητας τούτων ἢ ἐκείνων. Τότε μόνον ἀπεδίδετο δικαιοσύνη, προτιμωμένης τῆς πραγματικῆς ἰκανότητος καὶ καταπνιγομένων τῶν ἀδίκων ἀντιποιήσεων· τότε μόνον ἐξελείπετο πᾶσα κενοδοξία καὶ ζηλοτυπία, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὀλεθρίας ἔχουσα συνείπια. Καὶ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα διαφοροὶ τῆς Ἐταιρίας ἀπόστολοι πολλοὺς ἀληθῶς ἐβαθμολόγησαν ἀπὸ τῶν κατωτέρων μέχρι τῶν ἀνωτέρων βαθμῶν· ἀλλ' οὐδενὸς τούτων ἐγένετο χρῆσις καθ' ὅλον τῆς ἐπαναστάσεως τὸ πρῶτον ἔτος. Μόνος «ὁ δυνάμενος χωρεῖν ἐχώρει», πραγματικὰ ἀποταμιεύων ἑαυτῷ δικαιώματα ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ Ἰψηλάντης περιέμενεν ἀνήσυχος τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου· διὰ δὲ τοῦτο ἐν τινι πρὸς τὸν Ξάνθον ἀπαντήσει τῆς 26 φεβρουαρίου προσέθετο: «Ὁ Ἀναγνωστόπουλος πρέπει νὰ ὑπάγῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, νὰ βιάσῃ τὴν πυρκαϊάν». Ἄλλ' ὁ καιρὸς τῶν τοιούτων ἔργων παρήλθε πλέον, ἀφ' οὗ οἱ ἔφοροι οὔτε πρότερον ἀφ' ἑαυτῶν, οὔτε ὕστερον, δι' ὅσων ἀπέτυχον ἐπικαλεσθέντες προσωπικῶν καὶ ὑλικῶν μέσων, ἠδυνήθησαν τὸ τοιοῦτον.

Διατάξας δὲ τοῖς ἐν Ἰασίῳ ἐφόροις πάνθ', ὅσα ἔδει, καὶ συμπράκτορα αὐτοῖς διορίσας τὸν Πεντεδέκαν, ἀνέζευξε τῇ 1 μαρτίου πορευθεὶς εἰς τὴν



παρὰ τῷ ποταμῷ Βασιλοῦφ πολίχνην Τίργουλ-φορμὸς (Γραϊάν ἄγορᾶν), τοῦ θέματος Καρλιγατούρας. Ἐκεῖ παρεδέχθη τὸ σχέδιον τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δημητρίου εἰς τὴν Πελοπόννησον (α). Ἐκεῖ εἰδοποιήθη καὶ δεύτερον παρὰ τοῦ Λεβέντου τὴν συλλήψιν τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ, καὶ κατὰ πρότον βλέπομεν γράφοντα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τοῦτον τῇ 2 μαρτίου πρὸς τὸν Σάνθον (β). Πρῶτος δ' ἐγνωστοποίησε ταύτην ὁ Σάββας, δε θεωρῶν ἤδη ἑαυτὸν ἐνοχοποιηθέντα παρὰ τοῖς Τούρκοις, διότι ἐφωδίασε τὸν Ἀριστείδην Παπᾶ καὶ δι' ἰδίου γράμματος πρὸς τὸν Μιλόσχην, προέτρπε τὸν Ἰψηλάντην, ἵνα ἐξέλθῃ τὸ ταχύτερον καὶ κηρύξῃ τὴν ἐπανάστασιν, ὡς ἀγνοῶν ἔτι τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ. Καταπληκτικὴ ἐπῆλθεν εἰδησις τοιαύτη, ἂν οὐχὶ καὶ ἀπελιστικὴ (γ), καθ' ὃν καιρὸν μάλιστα οὐ μόνον κατεκυρίευσ τὸν Ἰψηλάντην ἢ διπλῆ ἀδημονία περὶ τε τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἐταιρίας καὶ τῆς ἀπραγμοσύνης τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφόρων, ἀλλὰ καὶ αἱ συκοφανταίαι ὀλεθρίων ἀνθρώπων περιστοιχοῦσαι αὐτὸν ἤρξαντο, ὡς κυρίως ἀποβλέποντα δῆθεν οὐχὶ εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος, ἀλλ' εἰς τὴν διὰ τῶν ὄπλων ἀνάκτησιν τῆς ἡγεμονικῆς θέσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας (δ). Πᾶσα ἐλπίς περὶ Σερβίας ἀπόλωτο ἐκ ταύτης τῆς ὥρας, καὶ ἐντεῦθεν ὁ Ἰψηλάντης μετέβαλε τρόπον, προσκαλέσας εἰς τὰ ὄπλα τοὺς Δάκους διὰ προκηρύξεως τῆς 13 μαρτίου (ε).

Πολλὰ καὶ ἀντιρατικὰ πρὸς ἄλληλα ἐρρέθησαν καὶ ἐγράφησαν τὰ περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ ἀπέδωκαν δ' αὐτὴν οἱ μὲν εἰς προδοσίαν, οἱ δὲ εἰς προδιαταγαγμένα ἀστυνομικὰ μέτρα. Ἄλλ' οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν, ἢ εἰκασίαι ἀπλαῖ τὰ τοιαῦτα, καθ' ὅσον οὔτε ἐγνώριζον ποσῶς οἱ ὑποτεθέντες προδότες τὴν τοιαύτην ἀποστολήν, οὔτε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρχεν ἔτι ὁ διερχόμενος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διὰ τῆς Βιέννης καὶ πεφορτισμένος παρὰ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ «να ἀνοίξῃ τὰ μάτια τῆς Πόρτας» Στρατφόρδ Κάνιγκ. Ἐξ ἐναντίας, ἐὰν ὑποτεθῇ βέβαιον τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο, τότε ἡ συλλαβοῦσα τὸν Ἀριστείδην Παπᾶ τουρκικὴ φρουρὰ τοῦ Ἀδδᾶ-καλέ, ἐν γνώσει ἢ ἐν ὑπονοίᾳ τῆς ἀποστολῆς τούτου οὔσα, ἄμεσον ἂν ἐπ' αὐτοῦ ἐνήργει ἔρευναν, καὶ αὐτὸς οὐδεμίαν ἤθελεν ἔχειν στιγμὴν διαθέσιμον πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν ἐγγράφων, ἅπερ ἐκόμιζε. Τόσφ δὲ πλέον ἀποβαίνει ἀναντίρρητος ἡ ἐξαφάνισις αὐτῶν, ὅσφ ἡ πύλη οὔτε κατὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπων τῆς Σερβίας ἔλαβε μέτρα οἰαδήτινα, οὔτε εἰς συλλήψεις, κατατομίας καὶ ἀπαγγονίσεις προσχώρησε μέχρι τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰψηλάντου.

Ἡ σύλληψις ἄρα τοῦ ἀποσταλμένου εἰς Σερβίαν Ἀριστείδου Παπᾶ προήλθεν ἐξ εὐλόγων ὑπονοιῶν, ἃς ἡ φρουρὰ τοῦ Ἀδδᾶ-καλὲ συνέλαβεν, ἕνεκα τῆς ἀρξαμένης ἤδη ἀποστασίας τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὡς περὶ τινος κατασκόπου. Ἐγένετο δ' ὡς ἀκολούθως.

Ἐν τῷ Ἀδδᾶ-καλὲ ἐφρουράρχει τις Ρετσέπ ἀγᾶς ἐξ οἰκογενείας παλαιᾶς καὶ τοπαρχούσης, ἐξαρτώμενος παρὰ τοῦ πασσᾶ τοῦ Βιδινίου. Ἐκεῖ μεταφέροντες οἱ χωρικοὶ Βλάχοι καὶ μάλιστα οἱ πλησιέστεροι τοῦ Τσερέσου, ἐπώλουν διάφορα τρόφιμα. Ἐκεῖ διέμενον ἄλλοι τε τῶν Βλάχων καὶ τῆς Ἰώβας Ρογκομπέτης, Σερβοβλάχος τὴν καταγωγὴν, ἐγκληματαῖοι φυγάδες καὶ μετὰ τῶν Τούρκων συχνάκις ἐνεργοῦντες ἐπιδρομὰς ληστρονικὰς κατὰ τῶν παραποταμίων χωρίων τῆς Βλαχίας. Ἀποβάντα εἰς τὸ Ἀδδᾶ-καλὲ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐμπορίου καὶ καταλύσαντα ἕντινι παντοπωλείῳ ἐσχάτης ἀθλιότητος, γνωρίσας τὸν Ἀριστείδην Παπᾶ, ὡς ξενισθέντα παρὰ τῷ Γκίρμπα, εἰς τῶν ὡς ἀνωτέρω ἐμπορευομένων Βλάχων τοῦ Τσερέσου, ἀνήγγειλε τῷ Ρογκομπέτῃ, καὶ οὗτος τῷ Ρετσέπ ἀγᾶ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γκίρμπα, ὡς εἰς τῶν Πανδούρων ὀπλαρχηγῶν τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὑπῆρχεν ἤδη ἐν τῇ κατηγορίᾳ τοῦ ἀποστάτου, ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ ἐθεωρήθη ὑποπτος εὐθὺς καὶ ὡς τοιοῦτος συνελήφθη. Πεκπόμενος δὲ πρὸς τὸν πασσᾶν τοῦ Βιδινίου, τὰ μὲν ἐγγραφα, λαθῶν τοὺς φύλακας, ἀπώλεσε ρίψας ἕντινι ἔλει, ἑαυτὸν δὲ ἀνῆρσε κατακρημνισθεὶς αὐτόματος ἐκ τῶν βράχων τοῦ μεγάλου χωρίου Φετισλάμ, κειμένου μεταξὺ Ἀδδᾶ-καλὲ καὶ Βιδινίου. Οὕτω, συλληφθεὶς ἅπαξ ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ, ἠγνοεῖ μὲν τὴν κυρίαν αἰτίαν τῆς συλλήψεως ἑαυτοῦ, ἐσκέφθη ὅμως, τί ὤφειλεν εἰς τοὺς ὄρκους καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸ μέλλον ταύτης, εἰς αὐτὸν τὸν Ἰψηλάντην. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐγγραφα ἐξηφάνισε καὶ ἑαυτὸν ἀνῆρσεν, ἵνα μὴ ἀνακαλυφθῶσι τὰ πράγματα, ἐνοχοποιηθῶσι δὲ πρόσωπα, καὶ εἶπη τι ἀπόρρητον βασανιζόμενος καὶ υποκύπτων, τυχὸν, τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀδυναμίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μιλόσχος ἐλεύθερος ἐγένετο πάσης ἐνοχοποίησεως, καὶ ὁ Σάββας, ὡς ἀγνοῶν τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ἐγγράφων, εἶδεν ἑαυτὸν ἐνοχοποιηθέντα καὶ τὴν ἔξοδον τοῦ Ἰψηλάντου ἐπεκαλεῖτο.

Θεσσαλὸς τὴν πατρίδα καὶ ἡλικίας ὡσεὶ τριάκοντα πέντε ἐτῶν, ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ παρήτησε πᾶν ἄλλο, ἅμα κατηχηθεὶς, καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀποστόλου τὴν ὑπηρεσίαν ἀνεδέχθη ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἐγκρατῆς παιδείας ἑλληνικῆς καὶ ξένων γλωσσῶν, σύννους, εὐγλωττος καὶ μιλιχίος λίαν τοῖς τρόποις, ἀπεριορίστου δὲ πατριωτισμοῦ καὶ ἠθικῆς αὐστη-

ρᾶς, διὰ πολλῆς οὔτος εἰργάσθη ὠφελείας καθ' ὅλην τῆς Ἐταιρίας τὴν διάρκειαν καὶ ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν τῇ Ὀδησῶ, καὶ ἐν ταῖς Ἡγεμονεῖαις καὶ ἀλλαχοῦ. Ὡς εἰς οὕτω τῶν διαφερόντων προσώπων, ἐμπιστευθεὶς παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου τὴν δειρὴν ἀποστολὴν εἰς Σερβίαν, ἀπέτυχε μὲν, ἀλλ' ἄριστος καὶ τῇ καρδίᾳ, ὡς καὶ τῷ ὀνόματι, ἔτοιμος ἔθετο τὴν ζωὴν αὐτοῦ λύτρον ὑπὲρ τοῦ ὄλου. **Θυσία ἀξία ἀληθοῦς Χριστιανοῦ καὶ Ἕλληνος φιλοπάτριδος!** Τίς τῶν κοινωτιῶν οὐκ ἐγκουχᾶται, τοιαῦτα ἔχουσα μέλη; Ἡ τίνων ἀφαιρεῖται ἐλπίδων ἀγαθῶν ἢ Ἑλλάς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, τοιαῦτα κτωμένη καὶ παραδειγματιζομένη πρόσωπα πατριωτικῆς ἀρετῆς καὶ θυσίας; Ἐκτοτε τὸ ὄνομα τοῦ πολιτικοῦ τούτου μάρτυρος, τοῦ πρώτου αὐτοῦ εὐγενοῦς θύματος ὑπὲρ τῆς πατρίδος, κατέστη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὄνομα ἠθικοῦ ἠρωϊσμοῦ, ἐθνικῆς τιμῆς, εὐσεβοῦς μνήμης καὶ ἀθανάτου εὐγνωμοσύνης.

Ἐκ τοῦ Τίργουλ-φορμὸς ἀφικνεῖται ὁ Ἰψηλάντης εἰς Ῥώμανον, πρωτεύουσαν καὶ μικρὰν πόλιν τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ἐνταῦθα μετὰ δυσαρρεσκείας πλείστης ἔμαθε τὸν διασκορπισμὸν τῶν κατοίκων τοῦ Ῥιμνίκου, πόλεως τῆς ἀνατολικῆς Βλαχίας πρὸς νότον τῆς Φωξάνης, ὡς καὶ τῶν τοῦ Βουζέου, πρωτεύουσας τοῦ αὐτοῦ ὁμωνύμου θέματος. Ἦτο βεβαίως περὶ τῶν περιπτώσεων τοιαύτη σφόδρα δυσάρεστος, διότι ἐξήγει τὸ πνεῦμα τοῦ τόπου καὶ προεμήνυε συνεπείας πολλῶ γενικωτέρας. Ἐσπευσε διὰ τοῦτο, εἰ καὶ οὐχὶ δι' ἐλπίδος μεγάλης, γράψας τῇ 5 μαρτίου κοινῶς καὶ ἐν πνεύματι ἀδελφότητος πρὸς τε τὸν μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸ «Διβάνιον» τῆς Βλαχίας, βεβαίῶν μὲν τὴν πρὸς τοὺς κατοίκους ἀδελφότητα τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὑπισχνόμενος δὲ τὴν αὐστηρὰν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀσφάλειαν τοῦ τόπου (α).

Ἐκ τοῦ Ῥώμανου διηυθύνθη εἰς τὴν Φωξάνην, πρωτεύουσαν τοῦ θέματος Σλαμ-ῤιμνίκου ἐπὶ τῶν μεταξὺ Μολδαυίας καὶ Βλαχίας ὀρίων καὶ ὑπὸ τοῦ Μιλκόβου ποταμοῦ διχοτομουμένην εἰς τὴν πέραν Μολδαυικὴν καὶ εἰς τὴν ἐντεῦθεν Βλαχικὴν. Ἐκεῖ ὑπῆρχον μετὰ δύο ἑκατοστιῶν στρατιωτῶν, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων κακῶς ὤπλισμένων, ὁ Καραβιάς, φέρων καὶ δύο τηλεβόλα τῶν ἐξ λιτρῶν, καὶ ὁ Ἀναστάσιος Ἀργυροκαστρίτης. Ἐκεῖ οἱ συρρέοντες νέοι τῆς Ὀδησοῦ καὶ ἄλλων πόλεων ἐσχηματίσθησαν παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου εἰς ἴδιον στρατιωτικὸν σύνταγμα, ὀνομασθὲν, κατὰ μίμησιν τοῦ Θεβαϊκοῦ, Ἰερὸς Λόχος, καὶ μόνον πεζοὺς, οὐχὶ δὲ καὶ ἰππεῖς, περιλαμβάνον. **Θαυμασία καὶ λίαν κα-**

τάλληλος συνελήφθη ἡ ἰδέα αὕτη, διότι οὐ μόνον ἦν ὁ νέαν μετὰ τῆς παλαιᾶς ἐθνικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς νέους, φρονηματούσους εἰς νέους τῶν Λευκτρῶν θριάμβους, συνέδεεν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, τῆς ἀγάπης καὶ συνυπεραπίσεως, εἰς στρατὸν ἱερὸν ἀλλῶς καὶ ἐξαιρετόν. Ἐν ἄλλαις δὲ λέξεσιν, ὁ ἱερὸς Λόχος ἡ πρώτη ἦν σύλληψις τακτοῦ στρατοῦ ὑπὸ τύπους ἑλληνικούς, δι' ὃν λόγον ὁ ἀριθμὸς τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀπροσδιόριστος ἔμενεν, ἐν ᾧ ὁ τῶν Θεβαίων ὑπὸ τὸν Πελοπίδαν προσδιωρίζετο εἰς τριακοσίους. Ἐντεῦθεν οἱ ἱερολογῆται ἔφερον στολὴν ἰδίαν, μίγμα ἑλληνικοῦ καὶ εὐρωπαϊκοῦ σχηματισμοῦ καὶ μέλανος ἐν γένει χρώματος, ἐξ οὗ καὶ Μαυροφόροι παρὰ τῶν πολλῶν ὠνομάζοντο. Παρὰ τὴν γενειάδα δὲ, ἐγγράπτο ἐπὶ τοῦ κράνουσ «ἘΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ» καὶ ἄνωθεν αὐτῆς ἐτέθειτο τὸ σύμβολον τοῦ θανάτου, ἧτοι κεφαλὴ νεκροῦ μετὰ δύο χιαστοῦ σχήματος ὀστέων.

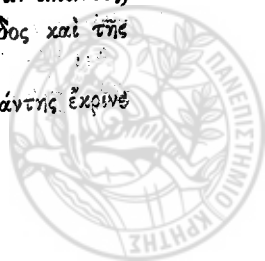
Ἐθνόσημον ὁ ἱερὸς Λόχος εἶχε τρίχρων ἐξ ἐρυθροῦ, κυανοῦ καὶ λευκοῦ, καὶ ὄπλον τὴν λόγχην, γυμναζόμενος μετ' ἐπιμελείας. Πρῶτον διοικητὴν καὶ προγυμναστὴν ἔλαβε τὸν Γεώργιον Καντακοῦζηνόν· ἑκατοντάρχους δὲ ἐξ τῶν Σπυριδῶνα Δρακούλην Ἰθακήσιον (α), τὸν Δημήτριον Σούτσον Κεμπάπην Βυζάντιον, τὸν Λουκᾶν Βαλσαμάκην Κεφαλλῆνα, τὸν Ἀνδρόνικον Πελοποννήσιον, τὸν Ρίζον Ἰωαννίτην καὶ τὸν Ἰωάννην Κρόκιαν Χίον. Παρὰ τὸν ἱερὸν Λόχον ἐσχηματίσθη τότε καὶ ἄτακτον ἵππικόν, τὸ μὲν κοζακικῆς, τὸ δὲ οὐσαρικῆς ἐνδυμασίας. Ὁ ἡγεμῶν Σούτσος ἰδίως συνέδραμε καὶ ἤδη τῷ Ἰψηλάντῃ δι' ἵππων, τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων.

Μετὰ τὴν γενομένην δι' ἐκκλησιαστικῆς ἱεροπραξίας ὀρκοδοσίαν (β), οἱ ἱερολογῆται συντεταγμένοι ἀπῆλθον εἰς τοῦ Ἰψηλάντου, ψάλλοντες τὸν Θούριον:

« Φίλοι μου συμπατριῶται,  
 « Δούλοι νὰ 'μεθα ὡς πότε  
 « Τῶν ἀχρείων Μουσουλμάνων,  
 « Τῆς Ἑλλάδος τῶν τυράννων;  
 « . . . . . »

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ἀνεκφράστου ἐνθουσιασμοῦ παραστὰς ὁ Ἰψηλάντης, ὠμίλησε διὰ φωνῆς γεγωνίας, καὶ ὁμοφώνως νυχήθησαν ἅπαντες, καὶ οἱ ἱερολογῆται καὶ ὁ λοιπὸς στρατὸς, ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀναγκαίαν ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐκρίνε



τὴν εἰς Γερμανίαν καὶ Γαλίαν ἀποστολὴν τοῦ Ἡπίτου, ὡς πολυγλώσσου καὶ ἐπιτηδείου· τοῦτον δὲ ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἀρχιστρατήγου, ἐφωδίασε κατοπιν, ἤτοι τῇ 1 ἀπριλίου, ἐκ τῆς Ὀδησοῦ διὰ τοῦ ἀνήκοντος διορισμοῦ (α), καὶ συνώδευσε διὰ συστατικῶν γραμμάτων πρὸς τε τοὺς φιλέλληνας Γερμανοὺς καὶ Γάλλους (β) καὶ πρὸς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ ὁμογενεῖς (γ). Ἄπορος μὲν, ἀλλ' ἐν τοσούτῳ βεβαία ὑπάρχει ἢ τότε κοινὴ ἐλπίς, ὅτι ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία συμφωνήσουσι διὰ τὴν ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐκδιώξιν τῶν βαρβάρων. Τοῦ δ' Ἡπίτου ἡ ἀποστολὴ τριπλοῦν εἶχε σκοπὸν· πρῶτον τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας ὑπὲρ τοῦ γενομένου κινήματος τῆς Ἑλλάδος· δεύτερον τὴν ἰκεσίαν περὶ ὑλικῶν βοηθημάτων ὑπὲρ τοῦ πολέμου· καὶ τρίτον, ἢν καὶ ἰδιαίτερον, ὅπως κερδήσῃ μὲν τὰς φιλελευθέρας ἐφημερίδας καὶ μερικὰ μέλη τῆς γαλλικῆς Βουλῆς τοῦ ἀριστεροῦ μέρους, ἐλκύσῃ δὲ τὸ πνεῦμα τῶν δύο μεγάλων τῆς Εὐρώπης φατριῶν, τῶν βασιλικῶν καὶ τῶν ἐλευθεροφρόνων. Ἄλλ' ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἢ περὶ βοθητικῶν ἰκεσίων ἐξετείνετο καὶ μέχρι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων, ἐξ ὧν μόνῃ ἡ αὐστριακὴ ἀπεκλείετο. Καὶ πραγματικῶς, ὅταν ὁ Ἡπίτης, διελλὼν τὸ Βρόδι, τὸ Λέμπεργ καὶ τὴν Πέστην, ἔφθασεν εἰς Βιέννην, καὶ μετὰ τῶν ἐκεῖ φίλων καὶ ἄλλοτε καθηγητῶν αὐτοῦ ὠμίλησε περὶ τῆς ἐμπιστευτικῆς ἀποστολῆς, ἣν εἶχεν, ὅλοι μετὰ χαρᾶς μὲν ἤκουσαν πολλῆς τῶν λόγων αὐτοῦ, ὡς ἐξ ἑνὸς δὲ στόματος συνεβούλευσαν τούτῳ ἄμεσον τὴν ἐκ τῆς Αὐστρίας ἀπέλευσιν, ἵνα μὴ πάθῃ, ὡς ἔλεγον, τὰ τοῦ Ῥήγα. Ἄλλ' ἐκ τῆς Βιέννης ἀπελθὼν εἰς Μόναχον, ὑπεδέχθη προσηνῶς παρὰ τῶν ἐκεῖ σοφῶν, ἐξ ὧν τινες καὶ ἠπόρουσαν μάλιστα, πῶς οὐκ ἀνέκρουσαν πρὸ χρόνων τὸ σάλπισμα τῆς ἀπελευθερώσεως ἑαυτῶν οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ τοσοῦτους βασανιζόμενοι αἰῶνας. Ἐπίσης δὲ ἠκρόασθη εὐνοικῶς ὁ Ἡπίτης, μεταβάς ἐκ τοῦ Μονάχου, εἰς τὴν Λειψίαν, Δρέσδην, Ίέννην, Γαίτιγγεν, Βερολίνον, Χάμπουργκ, Ἀνόβερ, Χαί καὶ Βραυξέλλας.

Ἐν τῇ Λειψίᾳ μάλιστα ὁ φίλος αὐτοῦ Κρούγ, καθηγητῆς διὰ τὸν ἥμισυ τῆς φιλοσοφίας, ἀκούσας τὸ περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους κήρυγμα, ἐγένετο ὅλως ἔνθους, συγγράφων φυλλάδια πολὺφυλλα καὶ πλείστα διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσιεύων ἄρθρα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ εὐγενὲς παράδειγμα τούτου ἠκολούθησαν καὶ οἱ φίλοι, οὓς εἶχε πολλούς· καὶ ἐντεύθεν οἱ μὲν ἤδη τῶν Γερμανῶν ἦνοιγον τὰ ταμεία αὐτῶν, πέμποντες χρηματικὰς βοηθείας τῷ Ἰψηλάντῃ· οἱ

δὲ συνεπῶς ἔτρεχον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καταβάλλοντες τὸν σωματικὸν φόρον ἐαυτῶν ὑπὲρ τοῦ ἱερωτέρου τῶν ἀγῶνων. Ἐπίσης μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς μεγάλης ἤκουσαν τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου καὶ οἱ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Γερμανίας πεπαιδευμένοι καὶ πολιτικοί, ὑπισχνόμενοι τῷ Ἡπίτῃ ὅλην τὴν δυνατὴν σύμπραξιν.

Θαυμασία δ' ἐπίσης ἐγένετο καὶ ἡ ἐν Παρισίοις ἐπιτυχία τοῦ Ἡπίτου, ἐπισκεφθέντος τὸν πρωθυπουργὸν Ρίσελιώ, τὸν γνωστὸν οἰκιστὴν τῆς Ὀδησσοῦ, καὶ συστηθέντος πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δαμαῆς καὶ τὴν πεπαιδευμένην σύζυγον τούτου. Ἀνέκφραστος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ αὐτῆς, ἅμα μαθούσης τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἡπίτου. «Ἀπαιτεῖται, εἶπεν, ἄφρευκος ἡ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀποδίωξις τῆς ἀγρίας καὶ χριστιανομάχου φυλῆς τοῦ Μωχάμεθ. Ἡ Γαλλία οὐδόλως ἀνέχεται πλέον τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι στρατοπέδουσιν ὀρδῆς καταστρεπτικῆς καὶ ἀνεπιδέκτου πολιτισμοῦ». Ἀπελθὼν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Ρίσελιώ εἰς τὸ κατὰ τὴν ὁδὸν «Κολομπιέ» κατάλυμα τοῦ Ἡπίτου, συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ καὶ λίαν παρηγόρους ἔδωκεν ἐλπίδας περὶ τῆς συμπράξεως τῶν Γάλλων, παρατηρήσας μάλιστα: «Οἱ Μασσαλιῶται ἰδίως καὶ οἱ τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ὄντες ἀπόγονοι τῶν Φωκέων καὶ Ἕλληνας σχεδὸν, ὀφείλουσιν, ἵνα δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν». Καὶ πραγματικῶς τῆς συγγενείας ταύτης τῶν Μασσαλιωτῶν καὶ λοιπῶν σήμεια χαρακτηριστικώτατά εἰσιν ἡ μόρφωσις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς αἱ ὄρμαι καὶ τὰ πάθη.

Ἐκτοτε ἀπεδύθησαν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, παρὰ τούτων συκοφαντουμένου καὶ παρ' ἐκείνων παρεξηγουμένου, πολλὰ ἄλλαι τῶν ἐν Παρισίοις ἐφημερίδων, καὶ ἰδίως ἡ ὑπέροχος τότε Συνταγματικὴ, κεραυνοβολοῦσαι τὴν ἐν τῇ Εὐρώπῃ διαμονὴν τῶν Τούρκων· ταύτας δὲ ὑπεστήριζον τὰ ὡς μάννα οὐράνιον διαδιδόμενα πανταχόθεν φυλλάδια τοῦ αὐτοῦ πνεύματος. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρὰ Νικολάου Σπηλιάδου μεταφρασθέντος ἀξιολόγου πολιτικοῦ πονήματος «Τῶν Μυστικοσυμβουλιῶν καὶ τῶν Λαῶν», ὁ φιλόσοφος, ῥήτωρ καὶ βουλευτῆς Βηγῶν διεκρίθη ὑπὲρ πάντα γράφων, κηρύττων καὶ προτρέπων τοὺς Γάλλους ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Αἱ ὑψωθείσαι αὐταὶ φωναὶ καὶ ἡ ἐπίσκεψίς τοῦ Ρίσελιώ ἐκίνησαν τὴν περιέργειαν τοῦ ἐκεῖ αὐστριακοῦ πρεσβείου· ὑπάλληλοι δὲ κατὰσκοποὶ τούτου ἤρξαντο ἐπισκέψων συνεχῶν πρὸς τὸν ξενόδοχον, πρὶν ὅτι κατέλυεν ὁ Ἡπίτης, ἐρωτῶντες περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπισκεφθέντος παρὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ προσώπου, ὡς καὶ περὶ

τοῦ σκοποῦ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ εἰς τοὺς Παρισίους. Ὁ εὐφυῆς καὶ φίλος τῶν Ἑλλήνων Γάλλος ξενοδόχος τούτοις μὲν ἀπεκρίνετο, ὡς ὁ λοξιάς Ἀπόλλων, ὅτι οὐδὲν γιγνώσκει, ὅσων ἐρωτᾶται· τὸν δὲ Ἠπίτην, καὶ ἐναντίον τοῦ συμφέροντος αὐτοῦ, προέτρεψεν, ἵνα μετοικήσῃ ἀλλαχοῦ, ὅπερ καὶ αὐθωρεῖ ἔπραξεν οὗτος, μὴ κοιμώμενος πλέον οὐδ' ἐπὶ δύο συκχεῖς νύκτας ἐν τῷ αὐτῷ ξενοδοχείῳ.

Ἐπίσης καὶ ἐν Ἀμστελοδάμῳ ὑπεδέχθη ὁ Ἠπίτης παρὰ τοῦ πατριώτου ἐμπόρου Παλαιολόγου, δι' οὗ διεδόθη τὸ κήρυγμα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καθ' ὅλην τὴν Ὀλλανδίαν. Ἐν δὲ τῷ Λονδίῳ, ἐκτὸς τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων, συνεργησάντων προθύμως καὶ γενναίως, ἐπεσεκέφθη ὁ Ἠπίτης καὶ τὸν πεφημισμένον φιλέλληνα Γίλφορντ, ὑποσχεθέντα ἐτοιμίως τὴν συνδρομὴν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος. Οἱ δ' ἔμποροι Χίοι, καὶ ἰδίως ὁ Ἀλέξανδρος Κοντόσταυλος καὶ ὁ Φραγκιάδης, ἐκήρυξαν διαπρυσίως καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικὴν τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνάστασιν δι' ἐφημερίδων καὶ φυλλαδίων, ἰδίαις αὐτῶν δαπάναις ἐκδομέναν.

Διὰ τοιοῦτου ζήλου καὶ διὰ τοιαύτης ἰκανότητος καὶ ἐπιτυχίας ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ ὁ Ἠπίτης, ἀφειδῶς δαπανήσας τὰ ἑαυτοῦ (α) καὶ πλείστα μοχθήσας διὰ τὴν συγγραφὴν πολλῶν ἰδίων φυλλαδίων. Οὐ μόνον δὲ ἐπεισεν, ὅπου ἂν ἀπῆλθε, πᾶσαν φιλόφρονον καρδίαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐμπειροπολέμους, διαθεσέμους ὄντας, ἐκίνησεν ὑπὲρ αὐτῆς, ὡς τὴν προκαταβολὴν, οὕτως εἶπεν, τῆς ἐπελευθούσης μετὰ τινα ἔτη γενικῆς συμπράξεως τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τοῦ χριστιανικοῦ ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Συνήθως, πᾶς νεωττὶ διοριζόμενος ἡγεμὼν Βλαχίας ἢ Μολδαβίας, ἀπέστελλε κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοποτηρητὰς αὐτοῦ, τοὺς λεγομένους «Καϊμακάμας». Ἡ ἐκπλήρωσις διαφορῶν τύπων, ἢ διανομὴ τῶν φιλοδώρημάτων πρὸς τοὺς μεγιστάνους καὶ μικρομεγάλους τῆς ἡμέρας, ἢ παρασκευὴ πρὸς τὴν πομπικὴν ἐξοδὸν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλα πλείστα παρεμπιπτόντα, οὐδὲ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ πατριάρχου ἐξαιρουμένης, ἀπῆλθον τῶντιν ὁλοκληρὸν διμήνας καὶ τριμηνίας διάστημα. Ἐκτάκτως δὲ ὁ νέος ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Σιαφάκος Καλλιμάχης πεφορτισμένος ἤτο ἤδη καὶ τὰ χρέη τοῦ κρυφῶς



χάση», ὡς εἶπομεν. Οἱ τοιοῦτοι τοποτηρηταὶ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Νέγρης καὶ Ἰωάννης Σαμουράκης ποστέλνικοι καὶ ὁ Στέφανος Βογορίδης χάτμανος μόλις ἐφθάσαν εἰς Βουκουρέστιον τῇ 26 Φεβρουαρίου.

Κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς πύλης καὶ τὰς ὁμοιομόρφους ὁδηγίας τοῦ Καλλιμάχου, οἱ τοποτηρηταὶ οὗτοι ἀνωφελῆ εἶδον πᾶσαν ἀπόπειραν πολιτικὴν πρὸς τὸν Βλαδιμηρέσκον, καὶ ἀδύνατον ὡς ἐκ τῶν προηγουμένων τὴν χρῆσιν τῆς ἐπιτοπίου δυνάμεως. Ὅτε κατὰ τὴν Μολδαβίαν ὁ μὲν Ἴψηλάντης ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν, ὁ δὲ ἡγεμὼν Σοῦτσος συνεπαναστάτησε· ὅτε κατὰ τὴν Βλαχίαν ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐνοχοποιήθη ἀνεπιστρεπτί καὶ ἐνώπιον τῆς πύλης, ὡς κινήσας ὄπλα κατὰ τῶν ἀρχῶν, καὶ ἐνώπιον τοῦ νέου ἡγεμόνος, ὡς κηρυχθεὶς ἐπιστήμιος κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων· ὅτε μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου συνενοχοποιήθησαν πολλοὶ τῶν ὄπλαρχηγῶν τῆς Μικρᾶς Βλαχίας, ἡ δὲ στρατιωτικὴ δύναμις τῆς ἡγεμονείας ἀπεδείχθη ὁ ὀλεθριώτερος πολέμιος τῆς ἡγεμονείας· εἶπετο, ὅπως οἱ τοποτηρηταὶ ἴδωσι τὰ πράγματα καὶ συστηματικώτατα καὶ σοβαρώτατα, εὐρεθῶσι δὲ ἐν ἀμηχανίᾳ τόσῳ δεινότερα, ὅσῳ ἡ ταραχὴ καὶ ὁ φόβος κατέλαβον καὶ ἄρχοντας καὶ τόπων. Ὁ Βλαδιμηρέσκος ἦτο κύριος ἤδη τῆς Μικρᾶς Βλαχίας, ἐκτὸς τῆς Κραιῶθης.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπανελθὼν εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὁ Κωνσταντῖνος Σαμουράκης, ἵνα δώσῃ λόγον ὡς πληρεξούσιος καὶ φωτίσῃ τὸ διδάνιον περὶ τῆς μελλούσης πορείας αὐτοῦ, ἐξέθετο μὲν, ὅτι οὐδὲν ἠδυνήθη οὔτε διὰ λόγου, οὔτε διὰ χρημάτων, οὔτε διὰ τῆς δημοσίας δυνάμεως, κατὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὡς ὑποστηριζομένου παρὰ τοῦ λαοῦ, ὑπέβαλε δὲ πρὸς ἐγκρισιν προβλήματα τινα, δι' ὧν ἐκεῖνος ἀπῆτει:

Α'. Τὸν διορισμὸν αὐτοχθόνων ἐφεξῆς ἡγεμόνων·

Β'. Τὸν σχηματισμὸν στρατοῦ δωδεκακισχιλίων·

Γ'. Ἐπταετῆ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ φόρου·

Δ'. Τριετῆ ἀτέλειαν τοῦ λαοῦ, ἐξαιρουμένων τῶν ἐπὶ τῶν ὑποστατικῶν (μοσσιῶν) δικαιωμάτων· καὶ

Ε'. Τὴν χορηγίαν γροσιῶν πεντακοσίων χιλιάδων. Ἀπῆτει προσέτι ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἵνα υπογράψωσι τὰ προβλήματα ταῦτα οἱ ἄρχοντες, καὶ τὴν παραδοχὴν αὐτῶν συστήσωσι παρὰ τῇ πύλῃ ὡς μόνον ὄρον τῆς καθησυχάσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀποφυγῆς τῶν προκυφόντων δεινῶν ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιπτώσει. Ἀπῆτει τέλος πάντων οὐ μόνον ἔγγραφον τὴν ἀπάντησιν τοῦ διδανίου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποστολὴν πληρε-

ξουσιῶν παρ' ἐκάστης τῶν συνεκτιωῶν, τοῦ σώματος τῶν πολιτικῶν καὶ τοῦ σώματος τοῦ ιερατείου.

Ἐννοεῖται, ὅτι οὐδ' ἀποκρίσεώς τινος ἤξισαν τὸν Βλαδιμηρέσκον οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ· περίφοβοι ὅμως ὡς ἐκ τοῦ περὶ τῶν ὄλων ἐπικειμένου κινδύνου, οἱ μὲν τοποτηρηταὶ παρέστησαν τῷ Καλλιμάχῳ οὐ μόνον ἀδύνατον τὴν ἐπάνοδον τῆς προτέρας τάξεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῆς Μεγάλης Βλαχίας τὴν ἀναστάτῳσιν ἀπειλούμενην ὡς ἐκ τῆς ἐξόδου τοῦ Ἰηψηάντου· οἱ δὲ ἄρχοντες ἀπεφάσισαν ἐν συμβουλίῳ, ἵνα ἀποστείλωσι τῇ πύλῃ καὶ ἐπικαλεσθῶσι τὴν στρατιωτικὴν συνδρομὴν τῶν κατὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ ποταμοῦ φρουριῶν. Πρὶν ἢ ὑπογραφῆ ἡ ἱκετήριος αὕτη ἀναφορὰ, ὁ Κωνσταντῖνος Σαμουρκάσης ἐγνωστοποίησε τὰ πάντα τῷ Ῥώσῳ πρῶξενῳ, καὶ οὗτος παρενέβη εὐθὺς παρατηρήσας τῷ Γρηγορίῳ Βραγκοβάνῳ, ὅτι πράξις τοιαύτη ἀντιβαίνει ταῖς ὑφισταμέναις μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας συνθήκαις, καὶ τὸ μέλλον τοῦ τόπου προδιὰθιαι κακίσταν. Ἐντεῦθεν ἐκωλύθη μὲν ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἀναφορὰ, διότι τὰ ἀντικείμενα αὐτῆς ἦτο ἔργον διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων· οἱ ἄρχοντες ὅμως ἐτέθησαν ἐντὸς πικροτάτου ἀληθῶς διλήμματος, καθόσον, ἐὰν μὲν ἐπεκαλοῦντο τὴν Τουρκίαν, προσέκρουον τῇ Ῥωσίᾳ· ἐὰν δὲ ἀνέμενον τὰς διπλωματικὰς συνεννοήσεις, ζῆφει ἐτελειοῦντο ὑπὸ τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὡς ἐνόμιζον.

Ὡδήγει οὗτος κατὰ τὴν ὥραν ταύτην στρατὸν ἐκ τρισεχιλίων Πανδοῦρων, Ἑλλήνων, Σέρβων καὶ Βουλγάρων, καλῶς ὀπλισμένων· ἰσαριθμὸν δ' ἕτερον πλῆθος χωρικῶν συνήθροιστο περὶ αὐτὸν, τῶν μὲν παρεσκευασμένων ἢ δι' ἐνὸς δυσχρήστου πυροβολίου ἢ διὰ μιᾶς μαχαίρας πεπαλαιωμένης, τῶν δὲ φερόντων ἐπ' ὤμων σιδηρὸν τινα ἐν εἶδει λόγχης ἢ ράπαλον. Θαρρόων δὲ ὡς ἐκ τῶν προγεγενημένων καὶ προτραπέμενος ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπίου, ἐκινήθη ἐκ τοῦ Τσιντσαρενίου κατὰ τῆς Κραιάβης, προκηρύξας τοῖς κατοικοῖς ταύτης πᾶσαν ἀσφάλειαν, ἐὰν μὴ ἀντιπράξωσι. Ἀλλὰ, καὶ μεθ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ, ἄρχοντές τε καὶ ἔμποροι ἐγκατέλειψαν ὑπὸ φόβου τῇ 28 φεβρουαρίου τὴν πόλιν καταφυγόντες, οἱ μὲν εἰς Σλάτιναν καὶ Πιτέστιν, ἕτεροι δὲ εἰς Κιμπλόυγγιον καὶ ἄλλοι εἰς μεμακρυσμένας ἀγροικίας· ὁ δ', ἀντι- τοῦ Γεωργίου Σούτρου παρατηθέντος, πρὸ τριῶν μηνῶν διορισθεὶς τοποτηρητὴς τῆς Βακίας Ἰαάνης, Τυπάλδος, ἰατρός, εἰς Βουκουρεστίον· καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ῥεμνίκου Γαλακτίων, Πελοποννήσιος, εἰς τὴν Ἐρμαγούπολιν (τὸ Σιζίνιον) τῆς Τρανσυλβανίας.

Εἰσερχόμενος οὕτω τῇ 1 μαρτίου εἰς τὴν Κραϊώβαν, ὁ Βλαδιμηρέσκος ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ λαοῦ ὡς κυρίαρχος, καὶ ἀμέσως ἀπέστειλε τὸν Μακεδονάκη καὶ Ἰώβαν, ἵνα συλλάβωσι τοὺς φυγόντας καὶ κρατήσωσιν ὑπὸ φύλαξιν ἄνευ ἄλλης ἐνοχλήσεως· οὗτοι ὁμοίως καὶ ἀπεγυμνώσαν, ὄσους συνέλαβον, καὶ τὰ αἰγίσια ἔπραξαν, καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν θάνατον ἐπήνεγκον κατὰ διαφόρων, ὡς δεινολογούντων τὰ γινόμενα. Ὁ Ὀλύμπιος τότε, εἰσηγησάμενος τῷ Βλαδιμηρέσκῳ τὰ περὶ τῆς μελλούσης πύρειας αὐτοῦ, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Φαρμάκη καὶ Γκέντσου εἰς Βουκουρεστίον, ἵνα εὐκολύνη τὴν εἴσοδον τούτου καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μεγάλης Βλαχίας. Λυπηρῶς δ' οἱ περὶ αὐτοὺς, μιμούμενοι τὸ σκληρὸν κατὰ τὴν Μικρὰν Βλαχίαν παράδειγμα τῶν ὑπὸ τὸν Μακεδονάκη καὶ Ἰώβαν, διεπράξαντο τὰ αὐτὰ, ἅμα διεβήσαν τὸν Ἀλούταν, ἐναντίον ἀρχόντων ἐμπόρων καὶ ἄλλων, ὡς μὴ διατεθειμένων πρὸς τὴν ἀνταρσίαν. Ταῦτά τε καὶ τὰ ἐν τῇ Μικρᾷ Βλαχίᾳ μαθόντες οἱ κάτοικοι τοῦ Βουκουρεστίου, κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου, καὶ συνηγμένους ἐν συμβουλίῳ τὸν μητροπολίτην, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Καλλιμάχου καὶ τοὺς ἄρχοντας ἠρώτησαν, προσελθόντες πόλυπληθεῖς, περὶ τῶν ληπτέων ὀριστικῶν μέτρων. Ὡς φαίνεται δέ, ἡ ἐνθαρδυνόμενοι οὗτοι οἱ πρῶτιστοι ἐκ τῆς παρουσίας τῶν προξένων, ἢ ἐλπίζοντες τὴν συνδρομὴν τοῦ Σάββα, ἢ μὴ θέλοντες τὴν διάλυσιν τῆς πόλεως μέχρι τελευταίας ἀνάγκης, διεκήρυξαν ψευδεῖς τὰς διαδοθείσας φήμας καὶ προσέτρεψαν τοὺς πάντας, ἵνα ἐφησυχάσωσιν, ὡς οὐδεὶς ἐπικειμένον κινδύνου.

Ἄλλ' ἐπελθούσης τῆς ἀπὸ 13 μαρτίου προκηρύξεως τοῦ Ἰψηλάντου, δι' ἧς οἱ Δάκοι προσεκαλοῦντο εἰς τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Τουρκίας, κατετάραχθησαν καὶ ἀπηλπίζθησαν, βλέποντες ἑαυτοὺς ἐν τῷ μέτῳ ἐνδὲς ἀνάρτου, τοῦ Βλαδιμηρέσκου, καὶ ἐνὸς ἐπαναστάτου, τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ ἀνικάνους, ἵνα ἀντικρούσωσιν οὔτε τὸν ἕνα, οὔτε τὸν ἄλλον. Ἐτι δὲ πλεον ἡ ἐπιστημότης τοῦ προσώπου τοῦ Ἰψηλάντου, ἡ παρρησιαστικὴ συμφωνία τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας Σούτσου, ἡ φημιζομένη μεγάλη ὑπὸ τὸν Ἰψηλάντην συσχέντρως ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ διαγωγὴ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλλήνων στρατιωτικῶν, καθώμολόγουν τὸν Βλαδιμηρέσκον οὐχὶ αὐτοκίνητον ἀνάρτην κατὰ τῶν καθεστώτων τῆς Βλαχίας, ἀλλ' ἑτεροκίνητον ἐπαναστάτην κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἐπὶ τέλος τὴν ἀπελπισίαν καὶ ἀρχόντων καὶ τοποτηρητῶν ἠύξησεν ἡ πᾶσι τῶν ἔργασίων τῶν προξένων Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας, καὶ ἡ παρὰ κλειζομένη

ἀποστολῆ τῶν γραφείων καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν εἰς Τρανσυλβανίαν. Ἐρωτηθέντες μάλιστα οἱ πρόξενοι οὗτοι ἀπεκρίθησαν, ὅτι τοιαύτας ἔχουσι διαταγὰς, ἅμα ἰδῶσι πλησιάζοντα εἰς τὸ Βουκουρέστιον τὸν Ἰψηλάντην, καὶ τοὶ γράψαντα, ὡς προεσημείωσαμεν, τῇ 5 μαρτίου: «... Ὁ ἐξο-»  
 »χώτατος ἀρχιστράτηγος κόμης Βιγενττέιν ἔλαβε προσταγὰς ἀμέσως  
 »εἰς τὸ νὰ καταβιάσῃ τὰ ἐν Βαρτοβία εὑρισκόμενα ῥωσικὰ στρατεύ-  
 »ματα εἰς τὰ σύνορα.»

Ἐντεῦθεν ὁ πρῶτιστος τῶν ἀρχόντων Γρηγόριος Βραγκοβάνος μετέβη εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν. Ἄμα δὲ τὸ διδάνιον πρὸς τοὺς κατοίκους καὶ οἱ πρόξενοι πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἑαυτῶν ἐκήρυξαν τὴν ἀνάγκην τῆς φυγῆς, ἀγγεληθὸν ἤρξαντο καὶ οἰκογένειαι τῶν ἀρχόντων καὶ ἔμποροι καὶ ὄλοι οἱ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον εὐκατάστατοι φεύγοντες εἰς τὰς μονὰς, τὰς ὄρεινας κωμοπόλεις καὶ τὴν Τρανσυλβανίαν. Μετὰ τούτων καὶ ὁ Τουρνατῆς Μπαῶ-μπεσλῆ ἀγάς, ἦτο ὁ ὑπερασπιστὴς τῶν ἐν τῇ ἐπαρ-  
 χίᾳ περιφερομένων Τούρκων καὶ ὑπομίσθιος τῆς τοπικῆς ἐξουσίας, πλη-  
 ρωθεὶς παρευθὺς τοὺς μισθοὺς, ὅσους εἶχε λαμβάνειν, ἀπῆλθεν εἰς Γίργε-  
 βον, μεθ' ὧν ὠδήγει. Ἀδυνατοῦ δὲ οὕσης ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ τῆς μετα-  
 φορᾶς, ὅσης ἕκαστος εἶχε κινητῆς περιουσίας, αἱ μοναὶ τῆς πόλεως ἐπλη-  
 ρώθησαν παντοίων πραγμάτων πολλῆς ἀξίας. Οἱ δὲ πρόξενοι, οἱ τοπο-  
 τηρηταὶ μετὰ τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων καὶ ὁ μητροπολίτης μετὰ τῶν ἐπισκόπων προσωρινῶς ἔμειναν ἐν τῇ πόλει, ἐώσθ' ἰδῶσι, τί τεύχεται ἡ ἐπιούσα.

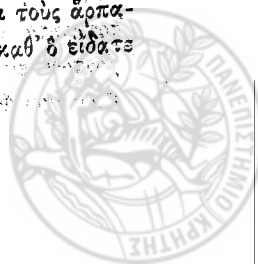
Ἄλλ' ἔφθασαν τελευταῖαι ἀπελπιστικώτεραι εἰδήσεις βεβαιουῖσαι, ὅτι ἀφ' ἑνὸς ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐκ τῆς Κραϊώβης εἰς τὴν Σλάτιναν, καὶ ἀφ' ἐτέ-  
 ρου ὁ Ἰψηλάντης ἐκ τῆς Φωξάνης εἰς τὸ Μεντσίλιον ἐκινήθησαν, διευ-  
 θυνόμενοι καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Τότε ἅπαντες οἱ  
 ἐν ὑπηρεσίᾳ ἄρχοντες παρητήθησαν, ἀναχωρήσαντες εἰς τὴν Στεφανού-  
 πολιν (τὸ Βρασβόν) τῆς Τρανσυλβανίας· τῆς πόλεως δὲ ἡ ἀσφάλεια  
 ἀνετέθη τῷ Σάββα διὰ συμβουλῆς τοῦ Κωνσταντίνου Σαμουρκάση, καὶ  
 μόνοι ἔμεινον ἔτι οἱ τρεῖς τοποτηρηταὶ μετὰ τινων ἀρχόντων, ὁ μητρο-  
 πολίτης, οἱ ἐπίσκοποι Βουζέου καὶ Ἀρξίσου (Ἄρτσεστου), καὶ οἱ πρόξενοι  
 Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας. Ἄμα δὲ τῇ 19 μαρτίου ἐβεβαιώθη ἡ  
 πλησίασις τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ἀνεχώρησαν καὶ ἐκ τούτων οἱ μὲν το-  
 ποτηρηταὶ εἰς τὸ Γίργεβον, ὁ δ' αὐστριακὸς πρόξενος μετὰ πολλῶν ἀρ-  
 χόντων εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν, καὶ ὁ τῆς Ῥωσσίας τῇ 17 μετὰ τοῦ  
 Γεωργίου Φιλιππέσκου καὶ ἐτέρων εὐγενῶν εἰς τὴν Στεφανούπολιν. Ἐκ

τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ὀλιγοψυχῆσας καὶ ὁ Σαμουρκάσης, ἐγκατέλειπε τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου εἰσῆλθον τότε ὁ Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης.

Ψυχροτάτην συνάμα καὶ λυπηροτάτην ἐπαρουσίαζεν ἤδη θεάν ἡ πόλις, οἰκουμένη ἐξ ἐννενήκοντα χιλιάδων ὡς ἐγγιστα. Ἀραιύτατοι κατὰ τὰς ὁδοὺς καὶ πλατείας ἐφαίνοντο ἔκτοτε οἱ ἄνθρωποι, καθόσον, ἐκτὸς τῶν πολλῶν φυγόντων, καὶ ὁ ἀδύνατος λαὸς συνεσωρεύθη κατακλεισθεὶς ἐν ταῖς μοναῖς φόβῳ λεηλασίας οὐ μόνον παρὰ τῶν ἔξωθεν ἐπερχομένων ἑχελινώτων Πανδούρων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἑσω ὑπαρχόντων στρατιωτῶν τοῦ Σάββα.

Πρὶν ἢ κινήσῃ ἐκ τῆς Κραϊώβης ὁ Βλαδιμηρέσκος, κατέστησε διοικητὰς ἰδίους καὶ ἐπὶ τῶν πέντε τῆς Μικρᾶς Βλαχίας θεμάτων, ἦτοι τοῦ Δολζίου, ἐν ᾧ περιεῖληπτο καὶ ἡ πρωτεύουσα, τοῦ Ῥωμανατσίου, Μεχεντιτσίου, Γορζίου καὶ Βούλτσα· οἰκονομικὸν δὲ ἔφορον ἐπὶ πάντων τὸν Βασιλεῖον Μοντσέσκον. Φθάσας δ' εἰς Σλάτιναν τῇ 11 μαρτίου, ἔλαβε παρὰ πολλῶν ἀναφοράς κατὰ τοῦ Ἰώβα καὶ Χρήστου μπουλούκμπαση, δι' ἧσα οὗτοι ἐπραξαν ἀνοσιοιργήματα ἐν διαφόροις χωρίοις καὶ μάλιστα ἐν τῷ Βανεστίῳ· καλέσας δὲ παρ' αὐτῷ ἀμφοτέρους, ἰδίᾳ χειρὶ ἔσφαξε καὶ τὰς κεφαλὰς ἔρριψεν ἐκ τῶν θυρίδων ἐν τῇ μέσῳ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν. Τάξας δὲ τότε εἰς κύκλον ὄλον τὸν στρατὸν, ὠμίλησε περὶ τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ τοῦ κινήματος ἑαυτοῦ κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἔννοιαν.

«Γενναῖοι ἀδελφοί, ἀπέκρυφα μέχρι τοῦδε πρὸς ὑμᾶς τὸν μυστικὸν » τοῦ κινήματός μου σκοπὸν. Οὐτ' ἀπ' ἑμαυτοῦ προήλθε τοῦτο, οὔτε τὴν βεβηλωθῆναι ἀφορᾷ τῶν ἀρχόντων. Πλησιάζουσας δὲ ἤδη τῆς ὥρας, » βεβαιῶ ὑμᾶς, ὅτι τὸ κινήμά μου ἐγένετο κατὰ θέλησιν καὶ προσταγὴν » τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, καὶ οὐχὶ μόνον τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, » ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ ἔλου Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀποβλέπει. Ὁ πρίγκιψ Ἀλέ- » ξανδρος Ἰψηλάντης διεθλὼν τὴν Μολδαυίαν, κατεῖ ἤδη τὴν γῆν τῆς » πατρίδος ἡμῶν μετὰ πολλοῦ στρατοῦ. Κατόπι τούτου ἔρχεται καὶ » μεγάλη Ῥωσικὴ δύναμις, ἡ εὐρισκομένη ἐν τῷ Προῦθῳ. Καὶ ἡμεῖς » μὲν θέλομεν εὐκολύνειν τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰστρου διάβασιν τοῦ πρίγκιπος » Ἰψηλάντου, ὅπως ἀπέλθῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ· οἱ » Ῥώσσοι δὲ βοηθήσουσιν ἡμῖν, ὅπως κυριεύσωμεν τὰ ἐχθρικά φρούρια καὶ » κεικωμένον οὕτως ἐλεύθεροι. Διὰ ταῦτα προσέχετε τοῦ λοιποῦ καὶ ἀπέ- » ρχετε ἀπὸ ἀρπαγῶν, φόνων καὶ ἄλλων κακῶν ἔργων, διότι τοὺς ἀρπα- » γας καὶ φονεῖς θέλω παιδεύειν ἰδιοχείρως διὰ θανάτου, καθ' ὃ εἶδάτε » παραδειγμα σήμερον».



Ἐκ τῆς Σλατινῆς ἀρίχθη στρατοπεδεύσας τῇ 17 μαρτίου ἐξω τοῦ Βουκουρεστίου κατὰ τὴν ἐπὶ ἡράτσειαν ὄραν ἀπέχουσαν ἑλληνικὴν μονὴν τοῦ Κοτροτσανίου. Σημαίαν ἔφερεν ἤδη χρώματος μὲν κυανοῦ ὅλην, ἔχουσαν δὲ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τὰ ὁμοιώματα τῶν ἁγίων Γεωργίου καὶ Δημητρίου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Ζήτω ἡ ἐλευθερία!». Ἐκείθεν διεκλήρυξε πρὸς τοὺς κατοικοὺς τῆς πόλεως τὴν ἐν αὐτῇ συγκροτηθησομένην γενικὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ τῆς ἡγεμονείας, καὶ ἐζήτησε τὴν ἀνευ ἀναβολῆς ἔγγραφον συγκατάθεσιν τούτων. Συγχρόνως, προκαλῶν τὴν ἐξήγησιν τῶν διαφορῶν πολεμικῶν, ἐὰν ὁμοφωνῶσι μετ' ἑαυτοῦ, ἐβεβαίαιον ἐν γένει, ὅτι «τὰ ὀνόματα τῶν ταναχτία φρονούντων ἀπροσβαστή-υσονται εἰς αἰῶνας» (α). Εἰσελθὼν δὲ τῇ ἐπαύριον εἰς τὴν πόλιν μετὰ δισχιλίων περίητων πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ εὐρῶν τὰς θύρας τῆς μητροπόλεως κεκλεισμένας παρὰ τῆς ἐν αὐτῇ φρουρᾶς τοῦ Σάββα, ἐστράφη μετὰ λογομαχίας ἱκανὰς καταλύσας ἐν τῇ τοῦ Ἐμμανουὴλ Βάνου Βραγχοβάνου. Ἐὰν μὴ ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς πόλεως ὁ Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης, ἴσως ὁ Σάββας ἀνθίστατο καὶ κατὰ τῆς εἰσόδου αὐτῆς τοῦ Βλαδιμηρέσκου.

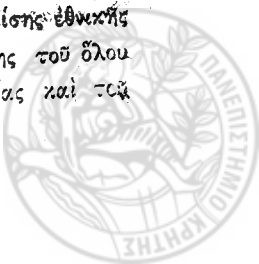
Τῇ 19 μαρτίου ὁ μητροπολίτης Διονύσιος Λούπος διεκλήρυξε πεπανημένην τὴν προτέραν κυβέρνησιν, καὶ προσεκάλεσε τὸν λαόν, ὅπως συμμορφωθῇ πρὸς τὴν νέαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν· παρασκευασθεῖς δὲ πρὸς ἀναχώρησιν, ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, μετ' ἐπιμονῆς ἐναντιωθέντος. Τότε ὁ Βλαδιμηρέσκος προσήλωσεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πύλου αὐτοῦ τοῦ ἔριου λευκόν, σημαῖον τὸ ἡγεμονικὸν ἀξίωμα, καὶ ἤρξατο διοικεῖν ὡς ἡγεμὼν τὴν ἐπαρχίαν ἅπασαν συγκροτήσας δὲ Γερουσίαν νέαν ἐκ τῶν ἀπολειφθέντων ἀρχόντων καὶ ἀρχοντίσκων, ἀνεμόρφωσε τὸ προσωπικὸν ὄλον τῶν διαφορῶν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας κλάδων (β). Κατ' ἀνάγκην δὲ καὶ ὁ μητροπολίτης συνδιηλλάγη, καὶ ὁ Σάββας συνεβιάσθη μετ' αὐτοῦ, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι ἀμφοτέροι· διότι ὁ μὲν μητροπολίτης ἐφοβήετο, μὴ ἄλλως καταστῆ παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ τῆς διαρπαγῆς ἡ πόλις, ὁ δὲ Σάββας καὶ τὸν Ὀλύμπιον. Ἐβλεπεν ὑποστηρίζοντα διὰ παντὸς τρόπον τὸν Βλαδιμηρέσκον, καὶ τὸν Ἰψηλάντην ἐγίγνωσκε πηλαιοῖοντα, καὶ περὶ ἑαυτοῦ ἐπεθύμει, ἵνα μὴ ἐνοχοποιηθῇ ἀνεπιταρρεπτεῖ οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἐνός, οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἄλλου μέρους, εἰς ἣν ἴδη καθαρώτερα τὰ πράγματα.



## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Τὸ περὶ ἐπαναστάσεως κήρυγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου ἐπί-  
 πεσον ὡς κεραυνὸς ἠθικὸς, πολιτικὸς καὶ πολεμικὸς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς  
 τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ Β΄, τοῦ πρώτου συμβούλου αὐτοῦ Χαλέτ  
 ἐφφένδου καὶ ὄλων τῶν Τούρκων· πολεμικὸς μὲν, διότι παρὰ τοὺς ἐσω-  
 τερικοὺς δύο πολέμους, τὸν μὲν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, τὸν δὲ κατὰ  
 τῆς Σερβίας ἐπαπειλούμενον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐπίσης δὲ παρὰ  
 τοὺς ἐξωτερικοὺς ἑτέροους δύο, τὸν μὲν ἐκ τῆς Περσίας, τὸν δὲ ἐκ τῆς  
 Ῥωσσίας ἐπαπειλούμενον ὡσαύτως, ἀνέκυπτε τέταρτος καὶ γενικώτερος  
 ὁ ἑλληνικὸς, ἑκατοντάδιων καὶ οὗτος χιλιάδων στρατῶν ἀπαιτῶν οὐ  
 μόνον πρὸς ἀντιστάσεις καὶ ἐπιθέσεις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἑκτακτον φρου-  
 ρησιν τοσοῦτων ἐπαρχιῶν καὶ τοσοῦτων πόλεων· πολιτικὸς δὲ, διότι  
 παρὰ τὴν ὑφισταμένην ἐσωτερικὴν μεγάλην ἀνωμαλίαν καὶ διοικητι-  
 κὴν σύγχυσιν, παρὰ τὸν μεταξὺ Γενιτσάφων καὶ ἐξουσίας ἐξακολου-  
 θοῦντα ἀπειλητικὸν βρασμὸν, παρὰ τὴν πάντοτε δυσχερῆ κατάστασιν  
 ἐνὸς κράτους δεσποτικοῦ καὶ μικτοῦ μάλιστα ἐξ ἑτεροειδῶν καὶ ἄλλως  
 ἀσυμβιβάστων στοιχείων, ἐξωτερικῶς τὰ προηγούμενα τοῦ 1769 καὶ  
 1786, ὡς καὶ τὰ πράγματα τοῦ 1806 ἐπὶ τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου  
 Ἰψηλάντου, συνδυαζόμενα πρὸς τὴν μετέπειτα παρὰ τῆ Ῥωσικῆ φιλῆ  
 θέσιν τοῦ υἱοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ὑπεδείκνυσαν τὰ παρόντα ὡς  
 ὑποκίνησιν τῆς Ῥωσσίας· ἠθικὸς τέλος πάντων, διότι ὁ ἀπὸ τετρακοσίων  
 περίπου ἐτῶν τεταπεινωμένος «ραγιάς» καὶ καταπεφρονημένος «γκρε-  
 κούρ» ἐτόλμα ἤδη οὐχὶ ἐν μέρει, ὡς ἄλλοτε, ἀλλ' ἐν συνόλῳ, δει-  
 κνύων προσωπικότητα ἐθνικὴν καὶ κεφαλὴν ἐπαναστάτου ὑψόνων κατὰ  
 τῶν κυρίων αὐτοῦ, τῶν πιστῶν καὶ προωρισμένων κυρίων ὄλων τοῦ  
 ἀνθρωπίνου γένους Ὀσμανλίδων.

Ἄλλ' ἰδίως, ὡς φέρων τὴν περὶ τῶν ὄλων ἠθικὴν εὐθύνην, ὁ ὑπερή-  
 φανος Μαχμούτ, πολλοῦ μὲν πνεύματος καὶ μεγάλων σχεδίων ἀνὴρ,  
 τὴν ὄργην δὲ ἄκρος καὶ λιαν ἐπίμονος, προσέβη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης  
 καὶ μέχρι μανίας. Ὀλίγα ὀλίγω πρότερον μαθὼν ἐκ τῆς προδοσίας τοῦ  
 Ἀσημάκη Θεοδώρου περὶ τῆς ἐπαναστατικῆς Ἐταιρίας καὶ τοῦ περὶ  
 αὐτῆς ἔτι τῆς πρωτευούσης σχεδίου, πλείστα ἤδη, κηρυχθείσης ἐθνικῆς  
 τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπελογίσαστο περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς τύχης τοῦ ὄλου  
 σουλτανοῦ κράτους ὡς ἐκ τῆς γενικότητος τῆς συνωμοσίας καὶ τοῦ



ἀθεταίον τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ τοῦλάχιστον τοῦ κέντρος. Ἀγαγόντας δὲ μάλιστα τὸ χωρίον τοῦ ὑψηλοτάτου κηρύγματος: «Κινηθῆτε, εἰ ὄφιλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταίαν Αὐγαμὴν ναῦ ὑπερασπισθῆ τὰ ὀδικαία μας», καὶ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἑγγλέντου θεωρῶν οὐχὶ τὸν Ἕλληνα, ἀλλὰ τὸν Ρώσῳ στρατηγὸν καὶ ὑπερασπιστὴν, ἐπειθὴ, ὅτι τὸ κίνημα αὐτοῦ ἐστὶν ὁ πρόδρομος ἄλλου σοβαρωτέρου, τοῦ σύνθημα Ρώσων καὶ Ἑλλήνων, προτιθεμένων τὴν ἐξάλειψιν τῆς δυναστείας τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὄσμάνου (α). Μὴ λησμονήσωμεν ἐπὶ τούτοις, ὅπως κατετάραττε τὸν Μαχμούτ καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ γενετταρισμὸς διαρκέσει κατ' ἀνάγκην ἕνεκα τῶν τοσοῦτων ἀναφυσισῶν περιτεταῖων, ἐν ᾧ χρόνῳ ὥριμον εἶχεν οὗτος τὸ σχέδιον τῆς καταστροφῆς καὶ τῶν Γενιτσαρῶν μετὰ τὴν κατορθωθείσαν ἐξόντωσιν τῶν Δερεβεσιδίων.

Ἐπίσης καὶ ἡ δευτερεύουσα τοῦ σουλτάνου ἰσχὺν ἐξασκῶν Χαλῆς ἐφρένδης εὐρήθη ἐν ἀμνηχανίᾳ ἐσχάτῃ, θύοτε, ἔφερε μεγάλην εὐθύνην πολιτικὴν ἐνώπιον τοῦ Μαχμούτ ἐπὶ τῇ θειῇ καταστάσει τοῦ κράτους· διότι ἐνοχοποιεῖτο ὅσπασθῆποτε ἐκ τῆς ἐπαναστατικῆς διαγωγῆς τοῦ παρ' αὐτοῦ ἰδίως ἐνοουμένου καὶ προστατευομένου ἡγεμόνος Μεχαήλου Σούτσου· διότι, καὶ τὸ χεῖριστον ἴσως, ἔβλεπεν ἐκ τῆς φορᾶς ταύτης τῶν πραγμάτων ἐνισχυθησομένην ὑπερμέτρως κατ' ἑαυτοῦ τὴν ἀντιπαλίτευσιν ἄλλων τε καὶ τῶν φοβερῶν πάντοτε Γενιτσαρῶν.

Τέλος δ' οἱ Ταῦρκοι ἐν γένει, τελειομένην, κατὰ τὴν κοινὴν παράδοσιν, ὑπολαμβάνοντες τὴν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης κυριαρχίαν ἑαυτῶν, ἐγένοντο καὶ τῆς ὀμότητος αὐτῆς ὀμότεροι ἕνεκα ὑπερβαλλούσης ἀγανακτῆσεως· καὶ ἐντεῦθεν, φράγμα γενόμενοι ἀχαλίνωτον καὶ φιλοτιμίας ἀνωμάλου μεστὸν, ὀργὴ θηριώδης καὶ αἷμα διψῶσα, τὴν πανολεθρίαν ἔπνεον τοῦ Ἑλληνικοῦ· τουρκικὸς δὲ ὄχλος καὶ ἐξουσία ὁμοίᾳ ἄλλον πρὸς στρατὸν πολέμιον, καταστρέφοντα ἐκ πείσματος καὶ ἐρημαυτῆ τὴν χῶραν, ἣν ἐγκαταλιμπάνει ἐξ ἀνάγκης.

Ὁ Μαχμούτ διὰ ταῦτα ἐσκέφθη, ἐν τῇ ἀμειλίχῃ ἀγανακτῆσει καὶ τῇ προσωπικῇ φιλοτιμίᾳ ἑαυτοῦ, δύο τιὰ, ὡς μόνον σωτήρια δι' ἑαυτὸν καὶ τὸ κράτος μέσα, τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἄχλου ἀπὸ τῆς νεωτέρας μέχρι τῆς πρεσβυτέρας ἡλικίας καὶ τὴν γενικὴν σφαγὴν τῶν ἀφαιαυτῶν. Ὅλοι οἱ ἄπιστοι θρησκευτικῶς, ἐπίσης ἄπιστοι κρινόμενοι πολιτικῶς, τιμωρητέοι διὰ τοῦ ξίφους κατεκρίθησαν. Μεταξὺ ἰδέας καὶ ἐφαρμογῆς, λόγων καὶ πραγμάτων, ἐνόχων ἢ μὴ, οὐδεμία διαφορὰ παρεδεδεχτο, καθόσον πᾶσα ἀγρία τυραννία, καὶ μάλιστα ξένη τυγχάνουσα,



έπίσης τιμωρεῖ τῆς διάνοιαν, ὡς καὶ τὴν πράξιν. Μὴ ἀρνηθῶμεν δέ, ὅτι μόνη ἡ ἀρχὴ καὶ μόνη ἡ τόλμη τοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων ἰκανὴ ἦτο, ὅπως ταραξῆ βαθέως καὶ ἀπελπίστῃ τὸν Μαχμούτ ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἐσωτερικοῦ, ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἐσωτερικοῦ Τούρκων πρὸς Τούρκους. Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις, καὶ ἂν μὴ ἐφηρμόσθη πρότερον τὸ σχεδίον τῆς Ἑταιρίας κατὰ τῆς πρωτευούσης, κατὰ τοῦ στόλου καὶ τοῦ πλοσίου τοῦ Μαχμούτ, οὗτος ὑπενόει μᾶλλον ἢ βέβαιον, ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ συνωμόται κινήσονται ἐξωθεν, καθ' ἣν ὄραν ὁ Ἴψηλάντης καταβῆ ἐξωθεν ἢ μετὰ τῶν Ρώσων, ἢ καὶ μετὰ μόνων τῶν Ἑλλήνων, ἐτι δὲ καὶ τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων, ὡς ὑπετίθετο. Ὅσοφ δεινὴ ἐπιβάλλεται ἡ τυραννία, τόσο μεγαλύτερους συλλαμβάνει τοὺς ἐκ συνωμοσίας τῶν τυραννουμένων φόβους. Καὶ ἐν ἡμέρᾳ οὐδὲν ἄλλο φαντάζεται αὐτῇ, ἢ συνωμοταί, καὶ ἐν νυκτὶ οὐδὲν ἄλλο ὄνειρεύεται, ἢ σφάττοντας καὶ τὰ καθεστῶτα λυμαινομένους συνωμοτάς. Κατὰ τούτους ἄρα τοὺς ὑπολογισμούς, κατ' αὐτὴν τῆς φαντασίας τὴν ἐξαψιν καὶ τῶν ὑπονοειῶν τὴν ὑπεροχὴν, ὁ Μαχμούτ προληπτέον εἶδε διὰ μόνης τῆς γενικῆς σφαγῆς πάντα ἐσωτερικὸν περισπασμὸν καὶ κίνδυνον. Ὁ Χαλὲτ ἐφφένθη, καὶ ἀμνησίων καὶ κινδυνέων καὶ ὁμοίου τουρκικοῦ φυράματος ἄνθρωπος, συνέφασκεν ὑποστηρίξων τὴν ἀνάγκην μέτρου τοιοῦτου. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ Τούρκοι πάσης τάξεως, οἱ μὲν συνετώτεροι οὐδεμίαν τολμῶντες παρατήρησιν ἐναντίαν, οἱ δὲ ἱερατικοὶ ἔνεκα θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, οἱ δὲ κοινὰ, λύκοι προπετοῦς ἀγριότητος, ὅπως κορσιθῶσι καὶ ἀρπαγῶν καὶ αἵματος ἐν τοιαύτῃ ἀνεμοζάλλῃ, ὅλοι δ' ἐν γένει φιλοτιμούμενοι, ἵνα ἐπιδείξωσι μουσουλμανισμὸν ἄκρον, ἠσπάζοντο τὴν περὶ γενικῆς σφαγῆς ἰδέαν.

Πρῶτος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ πρέσβυς τῆς Ρωσίας, ἐκτάκτως λαβὼν τῇ 1 μαρτίου, διεβίβασεν εἰς τὴν πύλην τὸ κήρυγμα τοῦ Ἴψηλάντου. Αὐθημερὸν κατὰ τὸ ἑσπέρας ἐφθασαν αἱ αὐταὶ εἰδήσεις καὶ ἀπ' εὐθείας. Τὰ πάντα ὁμοῦ ὑπονοῶν ὁ Μαχμούτ προερχόμενα παρὰ τῆς Ρωσίας, πρὸς μὲν τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας καὶ Γαλλίας ἀπέτεινε πικρὰ παράπονα κατ' αὐτῆς, καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπεκαλέσθη συνδρομὴν τούτων, ὡς φίλων εἰλικρινῶν τὸν δὲ τῆς Ρωσίας ἠρώτησε, πῶς ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐν τῇ Ρωσίᾳ ἢ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ κράτους συνωμοσία; πῶς εἰς ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ ὑπάσπιστῆς τοῦ αυτοκράτορος ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς, ἐξῆλθεν ἐλεύθερος τῶν ρωσικῶν ὀρίων καὶ προεκάλεσε τοὺς βαγιάδας εἰς τὰ

ὄπλα κατὰ δυνάμειν φίλης; πῶς ἡ κυβέρνησις τοῦ αὐτοκράτορος ἀδιάφορος δείκνυται, ἐλέπουσά τοὺς ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ διεσκορπισμένους Ῥωμαίους, εἴτε Ῥωσικῆς, εἴτε τουρκικῆς ὑπηκόουτης, ἀναφανδὸν ἐξερχομένους πρὸς τὸν ἀποστάτην Ἰψηλάντην; Ἡ πύλη ἐπὶ τέλους ἀπήτησε παρὰ τοῦ πρέσβειος τὴν διαθεβαίωσιν ἢ τὴν διάψευσιν, « ἐάν η μίᾳ κραταίᾳ Δύναμει, ἡ Ῥωσσία δηλονότι, θέλη ὑπερασπίσει τοὺς » ἀποστάτας ».

Ὁμόφωνοι τότε οἱ δυτικαὶ διπλωμάται δικαιοῦντες τὰ παράπονα τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ἐνίπτον μὲν τὰς χεῖρας ἑαυτῶν, ὡς μὴ πιστευθέντες ἐγκαίρως, ὑπεσχέθησαν ὅμως τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν φαινομένων καὶ ἐνεθάβρουν ἐκ προκαταβολῆς τὸν σουλτάνον περὶ πάσης χρηρηγηθησομένης συνδρομῆς, καθ' ἧς λάβωσιν ὁδηγίας. Ὁ δὲ Στρωγωνῶν ἀπαντῶν ἠπόρει περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ ἀσχετον ἐβεβαίωσεν ἀπὸ πάσης Ῥωσικῆς συνεννοήσεως καὶ υποστηρίξεως τοῦτο συγχρόνως δ' ἐγνωμοδοτεῖ θανάτην τὴν κατάστασιν κινήματος τοιοῦτου, δι' ὃν ἡ πύλη διατίθησι δυνάμειν, καὶ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον συνδρομὴν τῆς Ῥωσσίας ἀπέφυγε. Οὕτως ὁ μὲν Ῥώσσοι πρέσβειος καὶ εὐηρέστησε καὶ δυσηρέστησε οἱ δ' ἄλλοι πάντες, καὶ τοι μὴ εἰσηγούμενοι, ἀδιάφορα ὑπὲρ τῆς φίλης Τουρκίας ἐθεώρουν, ὅσα ἂν ἐβουλεύοντο καὶ σουλτάνος καὶ Τούρκοι κατὰ τῶν βαγιάδων ἐν γένει.

Ἄλλ' εὐτυχῶς, καὶ παρὰ πᾶσαν σημειωτέον προσδοκίαν, ἡ περὶ γενικῆς σφαγῆς ἀπόφασις τοῦ Μαχμούτ ἀνεστάλη, ἀρνηθέντος τὸ νομικὸν κύρος αὐτῆς τοῦ Σέχ-ιλ-ισλάμου (Ἄκρου ἀρχιερέως τῶν Τούρκων). Καὶ οὗτος μὲν ἐγένετο τὸ ἄμεσον θύμα τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ὡς ὁ προστάτης ἐκληφθεὶς οὐχὶ πλέον τῶν πιστῶν, ἀλλὰ τῶν ἀπίστων τῷ δὲ διαδόχῳ τούτου ἐπεβλήθη ἡ ἐκδοσις τοῦ «φετῶ» ἐπὶ ἀποφάσει ὑτέρας, μετρίας μὲν κατὰ τὸ γράμμα φαινομένης, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἀδίκου καὶ ἀπανθρώπου κατ' οὐσίαν ὑπαρχούσης. Διὰ τοῦ φετῶ αὐτοῦ ἐπετρέπετο ἡ τιμωρία τῶν ἐνόχων, συνενόχων ὑπὸς δὴποτε καὶ ὑπόπτων ἀπολύτως· ἄδειξ δὲ τοιαύτη περιελάμβανεν, ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον μάλιστα, ἅπαν τὸ νοσημον καὶ ἐκλεκτὸν τῶν Ἑλλήνων μέρος πάσης τάξεως καὶ πάσης επαγγελίας, οὐδ' αὐτῶν τῶν τυχαίων ἀνθρώπων ἐξαιρουμένων. Τίς συνειδήσις, ἢ νόμος, ἢ δικαστήριον ἠσφάλιζε τὸν ἀθῶον κατὰ τοῦ ἀθαιρέτου, καὶ ἐν ἐποχῇ μάλιστα τοιαύτης;

Πλὴν καὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐγένοντο θύματα δύο Σάδρι-Ἀζάμαι (μεγάλοι βεζύροι), ὁ Σαῖδ Ἀλή πασσῆς μετὰ ὀκταημερίαν μόλις, καὶ ὁ

διάδοχος αὐτοῦ Βενδερλῆ Ἄλῃ πασᾶς. Ὁ Μαχμούτ, οὐδὲν ἄλλο θέλων ἢ αἶμα, τόσῳ μᾶλλον ἐμείνετο μὴ βλέπων κοπτομένας κεφαλὰς πλείστας ἐκ τῶν ἀρίστων, ὅσῳ ἤκουε δραπετεύοντας πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ ὑπὸ Ῥωσσικὴν ὠσεπιτοπολὺ σπηλαίαν (α)· ἀλλ' οὔτε ὁ πρῶτος (β), οὔτε ὁ δεῦτερος (γ) τῶν μεγάλων τούτων βεζυρῶν ἱκανοποιοῦν τὸ αἰμοδόρον αὐτοῦ, καίτοι θανατόνουντες οὐκ ὀλίγους, καὶ τούτους οὐχὶ συνωμότας ἢ συνενόχους, ἀλλ' ὑπόπτους μόνον ἐκλαμβανομένους. Καθ' ὅλα ἐπὶ περιστάσεων τοιούτων τὰ κράτη οἱ πραγματικοὶ συνωμόται καὶ συνένοχοι δυσκόλως ἀνακαλύπτονται, ὡς προφυλασσόμενοι ἐν γνώσει διὰ παντὸς τρόπου, καὶ δυσκολώτερον συλλαμβάνονται, ὡς προλαμβάνοντες τὰ μέτρα τῆς καταδιώξεως. Τοῦτο συνέβη σχετικῶς καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλ' ὅπωςδῆποτε ἀπήτοῦντο θύματα, δι' ὃν λόγον ἀδιαφόρος ἐνηργούντο αἱ συλλήψεις αὐτῶν καὶ ἐκείνων, τοῦ βεζύρου καταδικάζοντος εὐθύς, καὶ τοῦ δημίου ἐκτελοῦντος εὐθύς. Ἦτο δὲ ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις τοῦ βεζύρου ὀλιγόστιχόν τι χαρτίον μικρὸν, «γιαφτάς» καλούμενον, καὶ τὸ αὐτὸ πολλάκις, ἀφαιρούμενον ἀπὸ τοῦ πτώματος τοῦ πρὸ τριῶν ἡμερῶν θανατωθέντος Γιάννη, προσηρτάτο ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον εἰς τὸ τοῦ κατόπι καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως θανατουμένου Δημήτρη. Τίς, καὶ εἰρήνης οὔσης, πολλῶ δὴ μᾶλλον ἐπὶ τῆς παρούσης φοικαλαίας ἐποχῆς, ἐτόλμα πρὸς παρατήρησιν τινα, εἰμὴ ἐζητεῖ καὶ καθ' ἑαυτοῦ τὴν ἰδίαν τοῦ καταδικου τύχην;

Καὶ πρῶτον πάντων διεκήρυξεν ὁ σουλτάνος ἅπασαν τὴν ἐπικράτειαν αὐτοῦ ἐν καταστάσει πολέμου, καὶ θρησκευτικὸν τὸν κατὰ τῶν ἀπίστων πόλεμον, ἀποκαλῶν αὐτοὺς «ἀξιοκαταφρονήτους». Ἰπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ὁ Ἱψηλάντης ὑπὲρ θρησκείας καὶ ἐξουσίας ὁ Μαχμούτ. Ἐπομένως προσεκάλεσεν ὅλον τὸν ὄχλον εἰς τὰ ὄπλα καὶ εἰς προσευχὰς νυχθημερινὰς ἐν τε τοῖς τεμένεοις καὶ τοῖς ἰδίοις εὐκτηρίοις αἰκοῖς ὑπὲρ τῆς ἐξίλαώσεως τοῦ προφήτου, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κράτους. Ἀσπληρῶς δὲ ἀπαγορεύσας πᾶσαν τοῦ λοιποῦ ἡδυπάθειαν, πολυτέλειαν, γωθρότητα, προσωπικὴν ἔχθραν καὶ πολιτικὴν διαίρεσιν τῶν Μουσουλμάνων, ἀπήτησεν, ἵνα ἐπανέλθῃ ἕκαστος εἰς τὸν παλαιὸν βίον τῶν στρατοπέδων, προμηθευθῆ δὲ ὄπλα καὶ ἵππον (δ), καὶ ἅπαντες ἐπαγρυπνώσιν ἐπὶ παντὸς βήματος καὶ ἐπὶ τῆς ἐν γένει διαγωγῆς τῶν γκιαούρων, ὡς ὄλων γενικῶς ὄρκισμένων. Ἀρ' οὐ ἠλαττώθη διὰ τοῦ χρόνου ἡ ζωογονοῦσα τοῦς Τούρκους ἰκμάς τοῦ κορανίου; ἀρ' οὐ εἰς τὴν ἄπραν ἡδυπάθειαν περιήλθον οὗτοι, οὐδ' ὁλίως μὲν ἐργαζόμενοι, ἄλλα δὲ ἐκμυ-

ζάνοντες τὴν παραγωγὴν τῆς ἐργασίας τοῦ βασιᾶ· ἀφ' οὗ ἰδίως τὸ μὲν παιδομαζωγὰ διὰ τὸ γενίτσαρκαὶ πᾶγμα ἔπαυσε μετὰ τὰ 1600, οἱ δὲ Γενίτσαροι, ἐν τῷ πρότερον οὔτε ἐξήρχοντο τῶν στρατιῶνων, οὔτε ἐνυμφεύοντο, ἔκτοτε καρήτησαν τὸν αὐστηρὸν στρατιωτικὸν βίον· ὁ Μαχμούτ ἤδη ἐφρόνησε δυνατὴν διὰ διαταγμάτων ἀπλῶν τὴν ἐπαυρόρωσιν τῶν ἀνεπανορθώτων, ἀνακαλῶν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ κοραίου καὶ τὸν «παλαιὸν βίον τῶν στρατοπέδων», καὶ ἐπὶ θανατικῇ μάλιστᾳ ποινῇ ἐπιβάλλων τοῖς πᾶσι τὴν δραστηριότητα περὶ τὴν ὑπηρεσίαν. «Αὐτῇ, ἔγραψεν ἐν τῷ χάρτι σερὶφ τῆς 26 τοῦ μηνὸς σαμαζ-ιλ-άχιρ 1236, αὐτῇ ἡτῶν ἀπίστων ἡ τόλμη πρὸς τὰ ὄπλα μαρτυρεῖ τῶν ὑπουργῶν καὶ ὑπαλλήλων τοῦ κράτους μου τὰς ἀκολασίας καὶ τὴν ἀδράνειαν. Ἐὰν προβέλεπον οἱ ἄπιστοι ἀντίστασιν ἰσχυράν, οὐδέποτε ἐτόλμων. . . . Ἰδοὺ τὰ ἐλεεινὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ζωῆς. . . ! Ἄλλ' αἰσημεριναὶ περιστάσεις οὐχ ὁμιάζουσι ταῖς παρελθούσαις. Προέκτειται περὶ ἠθρησκείας· καὶ θέλω, ὥστε καρδαίνων τὰς καρθίας τῶν ἀληθῶν πιστῶν, ν' ἐνίσχυσω τὸν νόμον τοῦ Μωχάμεθ».

Οὕτως ἀπέδιδεν ὁ Μαχμούτ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων οὐχὶ εἰς τὸ δίκαιον κατὰ τῆς βιαιᾶς ἀρπαγῆς τῆς πατρῴας κληρονομίας αὐτῶν, οὐχὶ εἰς τὴν ἀγρίαν καὶ τυραννικωτάτην ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν τρυφηλότητα καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς ὑπαλληλίας καὶ τῶν Μουσουλμάνων, ἅπερ οὐκ ἦσαν, ἢ ἡ προφανῆς καὶ ψηλαφητὴ παρακμὴ τῶν ἄλλοτε φοβερῶν καὶ τρομερῶν Μουσουλμάνων. Τὰ χάρτι σερὶφ ταῦτα ἀνεγινώσκοντο ἐν πλήθει τοῖς τεμένοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ θλοῦ τοῦ κράτους· κατὰ τὸ πνεῦμα δὲ αὐτῶν ἐνήργουν οἱ σατράπαι καὶ λοιποὶ ὑπάλληλοι, νέαν εὐρόντες καὶ μεγάλην διαρπαγῶν καὶ πλοητισμοῦ πηγὴν ἐκ τῶν δημεύσεων τῶν θανατουμένων καὶ ἐκ τῶν ζημιῶν τῶν φυλακισομένων.

Παρὰ τὸν φυσικὸν ἄρα ἐρεθισμὸν, τὸν προελθόντα ἐκ τοῦ κινήματος τοῦ Ἰψηλάντου, ἐδέθησεν, ὅπως ἐπέλθῃ καὶ ὁ σουλτάνος προγράφων τὸ Ἑλληνικὸν ἄπαν, γαλθανίζων κατ' αὐτοῦ πεκαλαιωμένα μίσθ, διεγείρων νέους φόβους καὶ σχηματίζων οὕτω κοινωνίαν ἐλεεινῆν φοβούντων καὶ φοβουμένων. Καὶ ἦτο πραγματικῶς γελοῖον τὸ θέαμα τῆς ὀπλίστεως γερρότων, μόλις ὀρθουμένων, καὶ παιδῶν, μόλις ἐφηβευόντων ἦτο παράδοξον τὸ θέαμα τῆς στρατιωτικῆς μετενδυμασίας ὄλων τῶν ἐν τέλει πολιτικῶν, τῶν τεχνιτῶν, κωπηλατῶν, αἰμάριδων καὶ σοφτάδων, ὄλων οἰονεὶ στρατοπεδευομένων ἀπέναντι πολεμίων μὴ ὑπαρχόντων.

Ἐπίσης γελοία ἐγένετο καὶ ἡ κατὰ τὰς κώμας ἐπιτῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰς κωμοπόλεις τοῦ Βοσπόρου ἐπίδειξις τῶν καθ' ἡμέραν καὶ νυκτῶν φυλακῶν ἐξ αὐτῶν τῶν κατοικῶν ἰδιωτῶν Τούρκων, οὓς κοιτωμένους, ὡς σὺνητες, ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν νηστεῶν (τοῦ ραμαζανίου) ἀντικαθίστων Ἰουδαῖοι, τὰ πιστὰ ἀπολαμβάνοντες μόνοι. Καὶ πότε ἐγένετο ἐπίδειξις τοιαύτη; Ὅτε αἱ στρατιωτικαὶ φρουραὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βοσπόρου διπλάσαι καὶ τριπλάσαι ἠΰξανον. Καὶ παρὰ τίνων ὑπενοεῖτο αἰφνῆδιαι τις ἐν νυκτὶ ἢ ἐν ἡμέρᾳ ἐπιθεσις ἐνοπλος; Παρὰ ἀνθρώπων ἀόπλων, καὶ ἀφ' οὗ ἀφγρήθησαν βία τὰ παρά τισιν ὑπάρχοντα μὲν, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ οὐδεμιᾶς ἰδία χρήσεως πολεμικῆς ὄπλα (α) παρὰ ἀνθρώπων ἐκδημητημένων ὡσεπιτοπολὺ καὶ ἀναρμαδίων δι' ἐπιχειρήσεις τολμηρὰς τοιούτου εἴδους· παρὰ ἀνθρώπων ἐπὶ τέλους ὑποβληθέντων ὑπὸ τὸν νέον ζυγὸν τῆς ἀλληλεγγύης, καὶ ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγῆν ἀγομένων καθ' ἑκάστην. Ἡπειρῶται, Βούλγαροι καὶ πάντες οἱ τεχνίται Ἕλληνες ἄλλων ἐπαρχιῶν, οἱ μὲν ἐσφάττοντο, οἱ δὲ ἐξωρίζοντο ἀνάρπαστοι ἀπὸ τε τῶν ὑδῶν, τῶν πωλητηριῶν καὶ ἐργαστασιῶν, οἱ δὲ ἐδραπέτευον. Πολλάκις δὲ, διαδιδομένης φήμης, ὅτι οἱ ἄγαμοι τῶν ἰθαγενῶν νέων, ἐξορισθήσονται ἐν τῇ ἀνατολῇ, πολλοὶ βιαζόμενοι ἐνυμφεύοντο, ὅπου καὶ ὅπως ἔτυχε. Τί δὲ πρόσθετον, ἀλλὰ μᾶλλον δυσπίστευτον, κακὸν ἐκυρίευσεν; Οἱ τυχόντες Τούρκοι, καὶ συνεχέστερον οἱ παῖδες ἐκ τῶν μᾶλλον ἀναγώγων, ἐδοκίμαζον ἐν ταῖς ὁδοῖς τὰ ὄπλα αὐτῶν, ἂν καλῶς εἶχον, ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ στήθους καὶ τῶν νώτων τῶν ἀόπλων Ἑλλήνων (β).

Μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκτάκτων μέτρων γενικὴν ὁ σουλτάνος προεκάλεσε στρατολογίαν ἐκ τε τῆς κάτω καὶ ἄνω Ἀσίας. Καὶ ἄλλα μὲν στίφη ἐπὶ στιφῶν κατεβίβαζεν εἰς τε τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Βοσπόρου· ἄλλα δὲ ἀπέστειλεν εἰς τὰ παράστρια φρούρια καὶ τὰς παραλίας τοῦ Εὐξείνου πόντου· ἄλλα δὲ ἔτασσε καθ' ὅλας τὰς παραθαλασσίας πόλεις τῆς Ἰωνίας καὶ Αἰολίδος, τὰς ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένας, καὶ ἄλλα διηύθυνε κατὰ τὴν Πελοπόννησον· τὴν δ' ἄνω καὶ κάτω Ἰθακίαν συνεσώρευσε ἀπασαν ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις, ἵνα ἐπιταχύνη μὲν τὸ πέρας τοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πολέμου, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἀποστέλλῃ ἐκ τοῦ κέντρου ἐκείνου σώματα στρατιωτικὰ προχείρως καὶ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Διὰ τῆς αὐτῆς δραστηριότητος παρεσκεύαζεν ὅλον τὸν στόλον αὐτοῦ διὰ τε τὸν Βόσπορον, τὸν Εὐξείνιον καὶ τὸ Αἰγαῖον· τρία δὲ πλοῖα τῆς γραμμῆς ἐξ ἐνὸς τρικράτου καὶ δύο

δικρότων ἔταζεν εἰθὺς πρὸ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Διπλοκιονίου (Βεσῆ-  
ταστῆ) ὡς ἄμυναν ἢ καταφύγιον.

Ἀλλὰ καὶ τοὺς παλαιοὺς τοῦ Βοσπόρου προμαχῶνας ἐπισκευάζων καὶ ἐφοδιάζων, νέους ἄλλους ἀνήγειρεν, ἕξω δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως χάνδακας ἤνοιγε, καὶ τὰ αὐτὰ ἐπὶ τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου μέτρα ἐφήρμοσσε. Αἱ μεγαλήτεροι προσπάθειαι κατεβάλλοντο διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πρωτεύουσας. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὅλοι οἱ ὑπὸ διαμετακόμισιν δημοτριακοὶ καρποὶ τῶν ἐμπόρων, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν, ἐλαμβάνοντο ἐναποτάμιζόμενοι ἐν ταῖς γενικαῖς ἀποθήκαις πυριτιδοποιεῖα δὲ, ὄπλοποιεῖα, ναυπηγεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν πληρεστάτῃ ἐτέθησαν ἐργασίᾳ· ἅμα δ' ἠνοίχθησαν πυριτοθῆκαι, ὄπλοθῆκαι, ἰδιαιτεροὺς θησαυροὺς καὶ δημόσιον ταμεῖον· ἅμα δ' ἐκλείσθησαν τὰ οἰνοπωλεῖα καὶ τὰ ἐμπορεῖα πολυτίμων πραγματειῶν, διεκόπη πᾶσα προσωπικὴ σχέσις, ἐσχόλασαν τὰ σχολεῖα, ἐσίγησε πᾶν ὄργανον μουσικὸν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀνακτόροις, καὶ τὸ πᾶν μετεβλήθη εἰς τρομοκρατίαν, κατασκοπεῖαν, δυσπιστίαν, ἀπόριαν περὶ τοῦ ποιητέου καὶ πένθος. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει γενικῇ μόναι αἱ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ τεμῆνη τῶν Τούρκων ἐπληροῦντο, ἀντιθέτως δεομένων, τῶν μὲν, ἵνα σωθῶσι τῆς ἐπιβουλῆς τῶν ἀπίστων, τῶν δὲ, ἵνα λυτρωθῶσι τῆς θηριότητος τῶν βαρβάρων. Πολλοὶ δὲ τῶν πλουσιῶν καὶ μᾶλλον θρησκομανῶν Τούρκων, οἱ μὲν δι' ἀσφάλειαν κατὰ παντὸς ἐνδεχομένου, οἱ δὲ βέβηλον θεωροῦντες τὴν γῆν τῆς Εὐρώπης, μετεβίβαζον τὰ κινητὰ αὐτῶν εἰς τὴν ἀντιπέραν ἀνατολήν, ὡς μόνην ἱεράν καὶ τοῖς πιστοῖς ἀνήκουσαν.

Καὶ ὅμως ἔλλειπῆ ἔτι εἶδεν ὁ Μαχμούτ ὅλα ταῦτα τὰ ἔκτακτα μέτρα, καὶ ὡς συμπλήρωσιν αὐτῶν ἐπέβαλε τὴν συνδρομὴν τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας πρὸς ἀνταλλαγὴν τῆς ἐν λόγῳ ἀμνηστίας, ἣν ἀπένεμε. Μὴ ἐφαρμοσθείσης ἅπαξ τῆς γενικῆς σφαγῆς, ἡ πράξις τῆς ἀμνηστίας ἐπῆλθεν ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως ἀποβάλωσι τοῦ λοιποῦ οἱ Ἕλληνες πᾶσαν ἐπαναστατικὴν ἰδέαν καὶ ἐμμένωσιν «ἐντὸς τοῦ ραγιαδικοῦ χαρακτήρος».

Φοβερὸν ἦτο πᾶν διάταγμα σουλτανικὸν καὶ ἐπὶ τῆς εἰρήνης αὐτῆς, εἴην συγκεχώρηται ἢ παραδοχῇ εἰρήνης πραγματικῆς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, μεταξὺ τυραννούντων καὶ τυραννομένων, μεταξὺ παρανομούντων καὶ βιαζομένων· φοβερώτατον ὅμως ἐπὶ τῆς παρούσης ὥρας, ὡς πλήρες ἀγανάκτησεως, παραπόνων, ἀπαιτήσεων καὶ ἀπειλῶν, ὑπῆρχε τὸ διευθυνθὲν «πρὸς τὸ Γένος καὶ τὸν Πατριάρχην», ὡς ἐκκλησιαστικὸν ἄγγηγρὸν καὶ πολιτικὸν προστάμενον. Προλογιζόμενος ὁ Μαχμούτ περὶ

της ἀγαθοεργου κυβερνήσεως τῶν προγόνων αὐτοῦ, καὶ ὅσων ὁ ἴδιος ἐπεδαφιλέυσατο πάντοτε εὐεργεσιῶν γενναίων τοῖς Ῥωμαίοις, κατεμέμφοτο τούτων, ὡς αἰείποτε παρασυρομένων ὑπὸ τῆς ξένης βραδιουργίας; τῆς ῥωσικῆς βεβαίως, καὶ πολλάκις παρεχόντων πράγματα τῷ τουρκικῷ κράτει ἰδίως δ' ἐξανιστάμενος κατὰ τῆς γενικῆς συνωμοσίας, τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου Ἴψηλάντου καὶ τοῦ Μιχαήλου Σούτσου καταρώμενος πρὸ ὅλων, συγκατετίθετο μὲν ἀμνηστεύων τοὺς πολλοὺς, ἀπῆτει ὁμως ἐπὶ ἀπειλῇ σφαγῆς γενικῆς, ἵνα ἐπανέλθωσιν οἱ πάντες εἰς τὴν ταπεινότεραν ὑποταγὴν. Διέταξε δὲ πρὸς τοῦτο, ἵνα ὁ πατριάρχης:

Α. συνοδεύῃ καὶ ὑποστηρίξῃ δι' ἐγκυκλίου τὸ περὶ ἀμνηστείας φερμάνιον, νοθετῶν τὰ εἰκότα κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ὑπευθύνους καθιστάμενος ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἡσυχίας τοὺς κατ' ἐπαρχίας ἀρχιερεῖς καὶ προκρίτους·

Β. ἀπολύσῃ θρησκευτικῶς τοῦ πολιτικοῦ ἑταιρικοῦ ὄρκου τοὺς δόσαντας τοιοῦτον, καὶ ὑποχρέωσῃ τούτοις, ὅπως ὁμολογήσωσι τὴν ἀπάτην, εἰς ἣν περιέπεσον, ἀναγκαλιζόμενοι ἐκ νέου τὸ πιστὸν βαγιαλικιον·

Γ. δὲ, ἀφορίσῃ τὸν Ἴψηλάντην, τὸν Σούτσον καὶ ὅλους τοὺς ὁπαδοὺς αὐτῶν, ὅσοι ἂν ἐμμένωσιν ἐπὶ τῇ ἐγκληματικῇ ἐνοχῇ κατὰ τῆς βασιλείας καὶ τοῦ κράτους.

Καθὼς ἐν τῇ πύλῃ, κοινῶ θεωρουμένου τοῦ κινδύνου, κοινὸν ἦδη ἐσχημάτιζον συμβούλιον, συνερχόμενοι οὐ μόνον οἱ ἐν ἀξιώμασιν, ἀλλὰ καὶ ἅπανα ἡ λοιπὴ ἐπισημότης τῶν Τούρκων τῆς πρωτευούσης· οὕτω καὶ ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ἔθνικῷ ἤδη ἐπικειμένῳ τοῦ ὀλέθρου, συνήλθον οὐ μόνον οἱ τεταγμένοι ἔγκριτοι καὶ οἱ ἐν τέλει πολιτικοί, ὡς ὁ ἡγεμὼν Σκαρλάτος Καλλιμάχης, ὁ μέγας διερμηνεὺς τῆς πύλης, ὁ ἰδιαιτερος τοῦ στόλου καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ἅπαντες οἱ παρεπιδημοῦντες πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς, οἱ μεγαλέμποροι καὶ ἀρχιτεχνῖται, καὶ ὅλων τῶν συντεχνιῶν οἱ προϊστάμενοι. Ἄλλ' οἱ μὲν δεσπόζοντες Τούρκοι, ἐν ἐνεργητικῇ ὄντες θέσει, ἐσκέπτοντο, ὅ,τι ἂν ἤθελον, περὶ δύο στρεφόμενοι κυριώτερα ζήτήματα, κατὰ τοῦ κινήματος τοῦ Ἴψηλάντου ἐν τῷ παρόντι καὶ κατὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ μέλλοντι· οἱ δεσποζόμενοι ὁμως Ἕλληνες, ἐν παθητικῇ ὄλως διατελοῦντες καταστάσει, ὡς πρόβατα ἐνώπιον λύκων, οὐδὲν ἄλλο εἶχον, ἢ ὅπως μεθοδεύωνται περὶ τῆς ἀποκρούσεως τοῦ γενικοῦ ὀλέθρου, ὃν ἐπεδίωκον καὶ τουρκικὴ ἐξουσία καὶ τουρκικὸς ὄχλος.

Ἀπεσταλμένος τῆς πύλης ἀγγέλωσιν εἰς ἀπήκρον πάντων τὸ πρῶτον



ἀμνηστίας φερμάνιον, ὡς καὶ τὸ ἕτερον ἀπρὸς τὸ Γένος καὶ τὸν Πατριάρχη», ὑπόλογον καθιστάμενον διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατασσομένων. Τί ἔμελε τοῖς τυράννοις, ἐὰν ἡ ἐκκλησία τῆς ἀληθείας μετεβάλλετο εἰς ὄργανον ψεύδους; ἡ ἐκκλησία τῆς ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος εἰς ἀστυνομίαν δεσποτισμοῦ ἀκράτου; Ἄλλὰ τί ἔμελλε γενέσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐὰν καὶ διὰ μίαν κἄν στιγμὴν ἠρνείτο αὕτη, καὶ τοὶ πεπεισμένοι, ὅτι ἐν καιροῖς τοιούτοις ἡ φωνὴ αὐτῆς, ὡς φωνὴ βίας ἀνωτέρας, οὐδόλως ἴσχυε κατὰ τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ τοῦ κοινοῦ αἰσθηματος; Ἐν τῷ δεινῷ ἄρα διλήματι τούτῳ τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας; οἱ μὲν λαϊκοὶ, τεσσαράκοντα ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, ἀνηνέχθησαν τῇ πύλῃ, τοῦ Καλλιμάχου συντάξαντος τουρκιστὶ τὴν ἀναφορὰν, δι' ἧς καὶ τὴν ἐλαχίστην γνῶσιν τοῦ γένους περὶ τῆς ἐπαναστατικῆς ἐταιρίας ἠρνοῦντο; ὡς ἔργον δὲ ἀπονοίας ἰδίως τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰψηλάντου ἀπεσκοράκιζον; τὴν δ' ἀμετακίνητον ὑποταγὴν ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν, ἀφισρούμενων τῇ συνήθει καλοκάγαθιᾳ τοῦ σουλτάνου, ἐβεβαίουν, καὶ πᾶσαν τὴν ἐτοιμοτέραν συνδρομὴν ἑαυτῶν ὑπὲρ τῶν κυβερνητικῶν μέτρων ὠμολόγουν· οἱ δὲ κληρικοὶ συνέθεντο τὴν πράξιν ἐκείνην, ἀφ' ἧς ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἡ θεία καὶ ἀνθρωπίνη δικαιοσύνη.

Μετὰ τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν τῆς πέμπτης κυριακῆς τῶν νηστειῶν, 23 μαρτίου, ἀεγνώσθη ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τουρκιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ τὸ περὶ ἀμνηστίας φερμάνιον, τουρκιστὶ μὲν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἁμβωνος, ὡς τι θεῖον δῶρον, ἑλληνιστὶ δὲ παρά τινος τῶν ἀρχιερέων, παρισταμένου τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ. Συλλειτουργούντων δὲ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν συνοδικῶν, ὑπεγράφη συνεπῶς ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστήριου ὁ γενικὸς συνοδικὸς ἀφορισμὸς καὶ ἀεγνώσθη, φρικιώντων τῶν ἀκροατῶν καὶ αὐτῶν ἀναμφιβόλως τῶν ὑπογραψάντων πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων (α). Βεβαιούσι τινες, ὅτι τὴν αὐτὴν ἐσπέραν καὶ οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀνέγνωσαν ἰδίως ἕτερον συγχωρητήριον γράμμα κατὰ τοῦ ἀφορισμοῦ τῆς ἡμέρας· ἀλλ' οὔτε ἔχομεν γνῶσιν ἰδίαν τοῦ πράγματος τούτου, οὔτε παραδεχόμεθα ἀληθῆ τὰ λεγόμενα; ἢ μόνον, ὅτι καὶ πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς ἐν τῇ συνειδήσει ἑαυτῶν συγκεχωρημένον εἶχον, ὅτι διὰ τῆς χειρὸς ἀφώριζον ἕνεκα τῆς βίας. Μερικὸς ἔτι τοῦ πατριάρχου ἀφορισμὸς ἀεγνώσθη κατὰ Σούτσου καὶ Ἰψηλάντου, ἀντονομαζομένου τοῦ μὲν πρώτου Κακομιχάλου, τοῦ δὲ δευτέρου Κακοαλέου. Καὶ, ἵνα λάβωσι δημοσιότητα πλατυτέραν ταῦτα πάντα, εἰδικοὶ ἐξαρχοὶ ἀπεστάλησαν μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ κατὰ



— Πάσας τὰς διοικήσεις, φέροντες καὶ ἑτέρας τοῦ πατριάρχου ἐγκυκλίους νοθευτικὰς πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ πολιτικοὺς προϊστάμενους. Εἰδικώτερον δὲ ἐκ τῶν ἀρχιερέων διατάγησαν διὰ τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν τρεῖς καὶ ἀνεχώρησαν ἀπνευστί, ὁ μὲν ῥέοντος Διονύσιος εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Ἄνθιμος εἰς τὴν Στερεάν, καὶ τίς ἄλλος εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὡς τὰ μᾶλλον ὑποπτα μέρη. Ματαιὰ ὅμως βία καὶ ματαιώτεραι προσπάθειαι! Καθ' ἣν ἡμέραν ἀνεγινώσκοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ ἀμνηστία καὶ τὰ ἀφοριστικά, ἡ Πελοπόννησός ἐπανίστατο· πρὶν δὲ φθάσῃ ταῦτα εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν ἀνατολικὴν ὄρεάν, ἡ ἐπανάστασις καὶ αὐτῶν ἦτο ἔργον τετελεσμένον.

Ὀλίγω πρὸ τῆς 23 μαρτίου ἐπέμφθησαν καὶ ἐγκυκλίαι τοῦ πατριάρχου καὶ συνοδικῶς ἀφορισμοὶ εἰς τὰς ἡγεμονίας Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, συστάσει τῆς πύλης πρὸς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβεῖα, καὶ τούτων πάλιν πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἡγεμονίαις προζένους, κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπαναστατῶν (α). Καὶ ἐκεῖ μὲν ἀποτελεσμα οὐκ εὐδαδὲς ἐπήνεγκον ταῦτα διὰ τὸ πνεῦμα τῶν ἰθαγενῶν ἀρχόντων καὶ τὴν συντόνον ἐπενέργειαν τῶν διαφορῶν προζένων, περιλαμβανομένου μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ῥωσικοῦ Ἀλεξάνδρου Πίνη, δυτικοῦ τῷ δόγματι· ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὅμως, τῷ Αἰγαίῳ καὶ πολλαῖς τῆς στερεᾶς ἐπαρχίαις τὰ τοιαῦτα ἐξενώτισαν· ἐν δὲ τῇ Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ, Ἄρτῃ καὶ Ἀσπροπόταμῳ, Ἀγραίᾳ καὶ Κρήτῃ, Ὀλύμπῳ καὶ ἐφεξῆς, καί τοι ἀναγνισθέντα, ἠκούσθησαν ὡς ἀφῶν βρῶντος ἐν ἐρήμῳ, διότι βραδύτερον ἐπανάστησαν καὶ αὐταί. Οὐχὶ ἄρα χάττια καὶ φερμάνια, ἀφοριστικά καὶ ἐγκυκλίαι, τὰ μὲν ἀπάτη στυγερὰ, τὰ δὲ βίας ἐσχάτης ἔργα, ἀπέτελεσαν τὴν ἀκινήσιαν τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ μόνη ἡ κατὰ πολλοὺς λόγους ἐπικειμένη ἀδυναμία. Τίς ποτε τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων οὐκ ἐσεβάσθη ἐν πνεύματι καρδίας τὰς πράξεις καὶ νοθεσίας τοῦ πατριάρχου; Ἀλλὰ καὶ τίς ἐξ αὐτῶν ἠγνῶσι ἐπὶ τῆς παρουσίας ἐποχῆς, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ πατριάρχου ἦσαν ἀλλότριοι ὄλωσ τοῦ πνεύματος τῆς ἐκκλησίας, ἐπίβεθλη μὲν θέλησις τοῦ τυράννου;

Καὶ μέχρι λόγων οὐκ ἔμενον ὁ Μαχμούτ, διότι καὶ ἔφαττε διαφορὰς ὡς ἀποστόλους δῆθεν, ὡς ἑταιριστὰς δῆθεν, ὡς οἰκίους τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἐπαναστατῶν. Ἡ θυσία ἤρξατο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῆς 24 μαρτίου, καθ' ἣν πρῶτοι ἐκαρτομήθησαν ὁ Νικόλαος Σκιανθῆς, ἄλλοτε ποστέλνικος καὶ καίμακάμης τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Καρτσῆ, εἰληκτοῦτῆς δὲ περίπου τὴν ἡλικίαν ὁ γαμβρὸς τούτου καὶ πρῶην

διερμηνεύς τοῦ στόλου Μιχαήλος Μάνος, διότι Μάνος ἄλλοι ἠκολούθουν τῷ Ἰψηλάντῃ ὁ Θεόδωρος Ρίζος, μέγας λογοθέτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, διότι ὁ νεώτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰάκωβος Ρίζος ὑπουργεὺς παρὰ τῷ ἡγεμόνι Μολδαβίας Σούτσῳ· καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Φωτεινός, διότι ὁ πατὴρ τούτου ἰατρὸς διετέλει παρὰ τῷ αὐτῷ ἡγεμόνι. Ταυτότης ἄρα ἐπιωνύμου καὶ συγγένεια ἐχρησίμυσον ἀντὶ πάσης ἀποδειξιακῆς ἐνοχίας, δι' ἃν λόγον, ἦτοι ὡς ἀνήκων εἰς φαναριστικὸν γένος, ἐμαρτύρησε διὰ τῆς ἀγχόνης κατὰ τὴν ὁδὸν Ἰχθυοσωλείου (Βαλοῦκ-παζάρ) πρῶτος τῶν ἐγκριτῶν συνοδικῶν ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Διανύσιος Καλλιάρχης (α). Οὗτος, παρασκευαζομένου τοῦ δημίου, ὠμίλησεν ἀτάραχος κατὰ τῆς ἀδίκου καταδίκης αὐτοῦ, καὶ συνέστησε τῷ σουλτάνῳ τὴν ἐπὶ τῶν βαγιάδων ἀγαθότητα ἀντὶ τῆς τοιαύτης σκληρότητος. Εἰς τῶν παρευρεθέντων Ἑλλήνων, ἐπειδὴ ἀναστέναιξε τότε καὶ ἐδάκρυσεν ἰδὼν εἰς τὴν ἀτίμητον σφρόδον ἀγχόνῃν ἕνα ἔγκριτον μητροπολίτην, ἀμέσως ἠρπάγη καὶ ἀπὸ τοῦ πρῶτου τῆς γῆς ἐξηλείφθη. Ὁ δὲ δῆμιος, ἐμπαιζὼν βεβαίως καὶ οὐχὶ σπουδάζων, ἠρώτησε, κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον, τὸν Ἐφέσου, «Τουρκίζεις, ἵνα σώθῃς;» καὶ οὗτος ἀπεκρίθη, «Ἐκτέλεσον τὴν »προσταγὴν τοῦ βασιλέως».

Ἡρξάτο τοιοῦτοτρόπως ὁ πέλεκος ἀπὸ τῶν Φαναριστιῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ἐκτεινομένης τῆς ἐνοχίας καὶ μέχρι τῆς ἀπωπότης συγγενείας καὶ σχέσεως. Ἰδίως δὲ διαταγέντες οἱ κατὰ τὰ ὅρια τῶν Ἡγεμονειῶν καὶ τῶν δυτικῶν παραλίῶν τοῦ Εὐξείνου σατράπαι, ἵνα προσέχωσιν ἐπιμελῶς ἐπὶ τῶν διαβατῶν, συναλαμβάναν ἀνεξαιρέτως τοῦτους καὶ ἐκείνους ὡς ἐταίρους καὶ ἀποστόλους, καὶ λόγῳ ζήλου περισσοῦ πεπεδημένους ἀπέστειλλον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου παρεδίδοντο εὐθὺς τοῖς δημίσις ἀνευ ἄλλης ἐρεῦνης. Μάλιστα δὲ, ἐὰν ἐτύγχανον οἱ τοιοῦτοι καλόγεροι ἢ ἱερατικοί, οὔτε κἀν ἠρωτῶντο, πόθεν ἤρχοντο καὶ ποῦ διηθύνοντο, ἐκλαμβάνομενοι ἀληθεῖς ἀπίουστὸν, ἑτεροπλῆ καὶ λευτέρ» (6).

Τὴν ἰδίαν ἀπανταχοῦ ἐλάμβανον τύχην καὶ ἐκεῖνοι, ὅσοι ὑπετίθεντό παρὰ τῶν Τούρκων ἢ χαίροντες, λόγῳ ὅτι ἐπεθύμουν τὴν ἐπανάστασιν, ἢ λυπούμενοι, λόγῳ ὅτι οὐκ ἐβίβουν ἐπὶ τὸν Ἰψηλάντην ἔξω τῶν τευχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ λόγῳ ὅτι ἀπεδοκίμαζον τὰ κατὰ τῶν ἐνόχων καὶ ὑπόπτων αὐστηρὰ μέτρα τῆς ἐξουσίας. Ἐπὶ δὲ πλῆσιν, καὶ ἂν τις ἐνεδύετο καλῶς, ἢ ἠρώτα περὶ τῶν διατρεχόντων, ἢ ἐξύρει συνεχῶς τὸ γένειον, δίκην ἑδίδε θανάτου, ὡς μὴ συμμερίζομενος δῆθεν

τῆς κοινῆς ἀθυμίας. Ἐκ τούτου οἱ πάντες ἐνεδύνοντο πεπαλαιωμένα, ὡς πτωχοὶ, καὶ ταπεινῶς περιπάτων ὡς δούλοι, κάτω κεκυφότες καὶ οὐδὲν ἄλλως τοὺς ὀφθαλμοὺς στρέφοντες ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ εὐωνύμων· ὡς περὶ πολὺ δὲ κατ' οἶκον ἐμόναζον ὡς περιυλακισμένοι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐσίγων ὡς ἰχθύες ἄφωνοι, ἐφ' ὅσων ἂν ἐβλεπον καὶ ἐπάσχον (α). Προσέτι δὲ, καὶ ὅταν τὰ βάρβαρα σμήνη ἐξεστράτευον, διερχόμενα ἢ διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης τὸν Βόσπορον, τρόμος τοὺς Χριστιανοὺς κατέλαμβάνανε· ἐκ τῶν ἀγρίων φωνῶν, ἐκ τῶν ἐπιείρων ἐκείνων κυροβοησιμῶν κατὰ τὰς ὁδοὺς καὶ κατὰ τῶν οἰκιῶν ἀδιαφόρως. Τίς ἐτόλμα προσελθεῖν ἐκ τῶν θυρίδων, ἢ ἐξελθεῖν τῆς οἰκίας, ἕως παρελθῶσι οὗ στρατευόμενοι, καὶ μάλιστα, ὅτε συνάδεδουν οὗτοι σημαῖαν; Οὕτως ἐάν πρότερον ἢ τουρκικῆ ἐξουσία, ὡς σύστημα ἀνομίας καὶ ἀνυπακοῆς ἀνευ ὀρίων, ἐκαλεῖτο τύραννος· ἐάν πρότερον ὁ τουρκικὸς ὄχλος, ὡς σῶμα ὕλισμοῦ, ἀπαιδευσίας καὶ κτηνωδίας, ὠνομάζετο βάρβαρος· ἐπὶ τῆς παρουσίας ἐποχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ ὄχλος οὐδὲν εἶχον κατάλληλον ὄνομα, διότι ἡ ἀγρία διαγωγὴ αὐτῶν πάντος ὀνόματος κακοῦ τὴν κακὴν ταλληλότητα ὑπερέβαινε.

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ κατάστασις τῶν Ἰθαγενῶν Ἑλλήνων τῆς προεπιτεύσεως ὑπεφέρετο σχετικῶς, συγκρινομένη πρὸς τὴν τύχην τῶν ἐπαρχιωτῶν. Τοιοῦτους ἐνοοῦμεν τοὺς ἐν αὐτῇ βιομηχανοῦντας Ἠπειρώτας, Θεσσαλοὺς, Μακεδόνας, Βουλγάρους καὶ λοιποὺς. Ἐσφαζέμεν καὶ ἐκ τούτων τοὺς πρωτίστους ἢ ἐξουσία ὑπὸ διαφορᾶς αἰτίας (β), οὐκ ἤθελεν ὅμως καὶ τοὺς κοινούς ἐργάτας οὔτε ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, διότι ἐφοβεῖτο, καὶ μεθ' ὅσων ἂν εἶχεν ὑπεροπλίαν, οὔτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, διότι ὑπώπτευε θεωροῦσα ἅπαντας συνωμότητας. Ὄθεν ἀποπέμπουσα αὐτοὺς ἐδολοφόνει ἄλλους καθ' ὁδὸν καὶ ἄλλους διὰ τῶν διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν, τοῦτ' ὅπερ συνέβη καὶ κατὰ τῶν Γενιτάρων μετὰ πενταεσίαν.

Ὡς ἂν μὴ ἤρκειν δὲ πάνθ', ὅσα δυσκόλως περιγράφονται καὶ δυσκολώτερον πιστεύονται, ὁ σουλτάνος μαθὼν, ὅτι παρὰ τοῦ μητροπολίτου τοῦ Ἰασιίου περιεζώσθη τὴν σπάθην ὁ Ἰψηλάντης, ἔσυρεν, ἐκδικούμενος ἄλλους ἀντ' αὐτοῦ, δύο ἐκ τῶν συνοδικῶν εἰς τὴν εἰρκτῆν, τὸν Νικαϊμῆδειας Ἀθανάσιον καὶ τὸν Δέρκιων Γρηγόριον, συγχρότως μετεπέμψατο δέσμιον ἐκ τῆς Ἀγγιᾶλης, πόλεως θρακικῆς ἐπὶ τοῦ Εὐζέτινου πάγου μεταξύ Μεσημβρίας καὶ Ἀπολλωνίας, τὸν ἀρχιερέα πατῆτος Εὐγένιον (γ). Ἐβήτειτο ἀφορμὴ, καὶ τοιαύτη, κατὰ τὴν τουρκικὴν συνεί-

δητιν και νομολογίαν, ἐδόθη και μεθ' ὅλας τὰς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου ὑπογραφὰς τοῦ συνοδικοῦ ἀφορισμοῦ τῆς προτεραίας. Τοιαύτη ὑπὸ ἄλλην ἐποψιν ἀφορμὴ ἐδόθη και κατὰ τῶν λεγομένων φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν ὡς ἐκ τῶν δραπέτευσέων τῆς 2, 5 και 6 μαρτίου. Κατὰ τὴν πρώτην ἐγκατέλειψαν τὴν Κωνσταντινούπολιν και τὰ πάντα οἱ ἐπίτροποι (καπουκεχαγιάδαι) τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας Νικόλαος Σουτσοσ, ἀδελφὸς αὐτοῦ, και Ἰωάννης Δ. Σγινᾶς, γαμβρὸς ἐξ ἀδελφῆς τοῦ ἰδίου· κατὰ τὴν δευτέραν ὁ πρῶν ἡγεμὸν Ἀλέξανδρος Χαντσερῆς, κατοικῶν ἐν τῷ Φιδαλίῳ κόλπῳ (Μπαλτὰ-λιμάν)· κατὰ δὲ τὴν τρίτην ὁ Γεώργιος Καρατσᾶς, υἱὸς τοῦ πρῶν ἡγεμόνος Βλαχίας Ἰωάννου Καρατσᾶ, ἄλλοι τε και ὁ μεγαλέμπορος Γεώργιος Χρηστόπουλος. Ὅλοι οὗτοι ἀπέβησαν ἐν τῇ Ὀδησῶ, ἐλευσιὰ γυμνότητος ἐν καιρῷ χειμῶνος και ἀπορίας θεάματα (α), τῇ 9 και 10 μαρτίου.

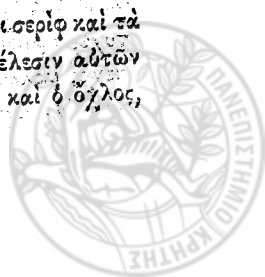
Ταύτας μαθὼν ὁ Μαχμούτ, ἐταράχθη σφόδρα κατὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου ὡς ἀπροσέκτου, και ἀμέσως, θανατώσας τὸν Μιχαῆλον Χαντσερῆν διὰ τὴν ταυτωνυμίαν, και τὸν Γεώργιον Μαυροκορδάτον ἐνεκα συγγενείας, διέταξε τὴν ἐν τῷ Φαναρίῳ τοῦ Κερατείου κόλπου μετοικίαισιν ὄλων τῶν κατὰ τὰ διάφορα τοῦ Βοσπόρου μέρη φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν, και ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἔθεσεν ἐπιτήρησιν. Τὸ Φανάριον οὕτως, ἐν ἑλλείψει φυλακῆς μεγίστης, μετεμορφώθη εἰς μάνδραν τῶν ἐπὶ σφαγὴν προβάτων, ὅθεν ὁ σφαγεὺς λαμβάνει κατὰ θέλησιν σφάττων ταῦτα μὲν σήμερον, ἐκεῖνα δὲ αὔριον. Συγχρόνως δὲ ὁ Μαχμούτ, ὑποπτεύων και τὴν δραπέτευσιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Σερβίας, ἐν οἷς ἐλογίζοντο και εἰς ἀρχιερεὺς και ὁ γνωστὸς Ἀβράμιος Πετρόνοβιτς, ἀπήτησε παρὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου αὐστηρὰν τὴν ἐπιτήρησιν ἐπ' αὐτῶν, μετοικισθέντων ἐνεκα τούτου ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ὡς ἐν πολιτικῇ φυλακῇ (β). Τὸ δὲ δεινότερον πάντων, ἀπητήθη παρὰ τοῦ πατριάρχου και προσωπικῇ ἐτι ἐγγύησις περὶ τῆς ἡσυχίας τῶν καθ' ὅλον τὸ κράτος Ἑλλήνων. Τοσαύτην ὁ Μαχμούτ περὶ τῆς πιστῆς ὑποταγῆς αὐτῶν πεποιθήσιν εἶχε και μεθ' ὅλας τὰς ἀμνηστίας και τὰ βίαια μέτρα τοιαύτας περὶ τῆς ἰσχύος τῶν ὄπλων αὐτοῦ ἐλπίδας ἔτρεψε.

Ὁ Γρηγόριος, περὶ μὲν τῶν μητροπολιτῶν Νικομηδείας και Δέρκων ἱκετεύσας ἐγγράφως και μαρτυράμενος περὶ τῆς ἀθωότητος τούτων, ἀπέτυχε, προῖδων καταφανέστερον, ἀλλὰ και γενναίως ἀναμένων, τὸ προσεχὲς μέλλον αὐτοῦ τε και τῶν ἄλλων· περὶ δὲ τῆς διὰ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν ἐγγύης, ὡς ἐθνάρχης μὲν, οὐδεμίαν ἔκαμεν ἀρνήσιν τοῦ μὲ-

ρους, ὅσον ἐξήρτητα ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς προβλέπων δὲ τὸν νοῦν τῆς ἐξουσίας, ἐπιτηδείως ἐζήτησε συνυπευθύνους καὶ παρείσηγαγε τοιοῦτους τοὺς Τούρκους διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν. Ἀλλ', ἐπειδὴ ἡ ἐγγυη ἀπέβλεπε μᾶλλον τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς αὐξομένους καθ' ἑκάστην τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δραπετευόντων, συγκαλεσθέντες οἱ πρῶτιστοι ἐν συμβουλίῳ κατὰ τὰ πατριαρχεῖα, ἐνέκριναν, πρὸς καθσύχασιν τοῦ σουλτάνου, ἵνα ἀλληλεγγυηθῶσιν αὐτοὶ καὶ προσεπιβεβαιώσωσιν οὕτω τὸ ἀμετακίνητον ἑαυτῶν. Τὴν πράξιν ταύτην ἀπελθὼν ἐνεχείρησε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ὁ Γρηγόριος, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τριῶν ἐπι-ἀρχιερέων ἐπὶ τὸ ἐπιστημότερον.

Καὶ τότε μὲν ἐφάνη εὐαρεσθηθεῖσα ἡ ἐξουσία· κατοπί δὲ διαταξέ τοῦτον, ἵνα ἀποστείλῃ εἰς τὴν πύλην καὶ ἑτέρους ἐκ τῶν ἐγκρίτων ἀρχιερέων τρεῖς, τὸν Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, τὸν Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεον Πρωΐον καὶ τὸν Τυρνόβου Ἰωαννίκιον. Οὐδεὶς περὶ τῆς αἰτίας τῆς τοιαύτης διαταγῆς καὶ τῆς τύχης αὐτῶν εἰδίδετο λόγος· ἐγνώσθη ὁμως, ὡς αἴτιον ἦτο ἀνάγκη τις, ὅτι αἱ πάντες προγεγραμμένοι εἰσὶν ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἐξουσίας, καὶ πᾶσα περὶ πιατῆς ὑποταγῆς διαβεβαίωσις οὐδὲν σημαίνει. Κατὰ παλιὰ συχνηθῆεις ὁ Γρηγόριος μετεκαλέσατο τοὺς ῥηθεις ἀρχιερεῖς, καὶ συναριατεύσας ἐκοίνωσε τὴν διαταγὴν τῆς πύλης, προσειπὼν τεθλιμμένη τῇ καρδίᾳ: «Ἀδελφοί, οὕτως ἠθέλησεν ὁ Κύριος, πδεικνύων ἡμῖν πολλὰ καὶ σκληρὰ. Ἄρπον ὀδύνης ψωμίζει ἡμᾶς, καὶ κρῖνον κατανύξενος ποτίζει. Ἀπέρχεσθε σήμερον εἰς τὴν πύλην, ἵνα μένητε βεβαίως μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἐνεχύρα παρ' αὐτῆ. Κύριος νοῖδε τὸ ἀποθρασόμενον. Ἄλλ', ἐὰν ἀποθῆ εἰς μαρτύριον, ἀκολουθήσω ὑμᾶς τάχιον καὶ ἐγὼ». Ἀμέσως περιεχύθησαν ὑπὸ δακρύων ὁ ἱερώτατος πρεσβύτερος Γρηγόριος, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ πάντες οἱ παρεστηκότες. Συγμνητικωτέρα δὲ ἡ σκηνὴ παρέστη, ὅτε οἱ ἀρχιερεῖς ἀσπασθέντες μετὰ τοῦ πατριάρχου τὸν τελευταῖον ἐπὶ γῆς ἐν Χριστῷ ἀπασμον, ἐκλίναν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν σεβασμοῦ ἐνεκεν καὶ ὑπακοῆς, καὶ ἀπῆλθον. Ἀπερρόφα ἀληθῶς τὰ ἄτομα ἢ ἐκανάστασις. Ὡς πρὸς τὸ μαρτύριον δὲ, ἐγγέγραπτο βεβαίως, ἵνα ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς καὶ ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Κύριλλος ἐν Ἀδριανουπόλει, προηγηθῆ μετ' οὐ πολὺ, καὶ οὐχὶ ἀκολουθήσῃ, καθ' ἃ εἶπε.

Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων ἀπεδείχθησαν φροῦδα καὶ τὰ χῆττι-σερίφ καὶ τὰ φερμάνια, ὡς καλύπτοντα ἄλλους σκοπούς καὶ τὸ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν σχέδιον τοῦ σουλτάνου· τοὺς σκοπούς δὲ αὐτοὺς συνέδραμε καὶ ὁ ὄγλος,



αίμα διψῶν. Ἄμα ἐγνώσθησαν τὰ ἐν Γαλαζίῳ συμβάντα, φοβερά ἐκινήθη ὄχλαγωγία ἐξ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν, καὶ ἐν τῇ πύλῃ συρρέουσα ἐκραύγαζε μέχρι οὐρανοῦ ἐκδίκησιν. Μετὰ πολλὰ διεσκεδάσε ταύτην ὁ μέγας βεζύρης, ὑποσχεθεὶς ἀναπόφευκτον τὴν ἐκδίκησιν· ἐδείχθη ὅμως, ὅτι συνεχεῖς θέλουσι διεγείρεσθαι τοιαῦται καὶ φοβερώτερα ὄχλαγωγίαι, εἰ μὴ βλέπῃ καθ' ἑκάστην ὁ βάρβαρος ὄχλος, τὰς μὲν ὁδοὺς στρωνωμένας ἐκ θυμάτων, τὰς δὲ εἰρκτὰς πληρωμένας ὑπόπτων, οὐκίας δὲ καὶ περιουσίας τῶν τε θανατουμένων καὶ τῶν δραπετευόντων δημοτευμένων καὶ διαρπαζομένων.

Ἢ τοιαύτη κατάστασις τῆς φρίκης καὶ τοῦ τρόμου, τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπελπισίας, ἐκυρίευσεν καθ' ἅπαν τὸ τουρκικὸν κράτος, ὅπου χριστιανοὶ Ἕλληες κατοικοῦν· τὰ δὲ καθ' αὐτῶν μίση καὶ τὰς ὑπονοίας τῶν Τούρκων ἐξήτην ἔτι μᾶλλον ἄνθρωποι διειστραμμένοι τῇ καρδίᾳ καὶ οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης συνειδήσεως, οἷοι οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τινες τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ λεγομένων Ἀρμενοκατολίκων, ἢ καθαρῶν Κατολίκων. Οἱ πρότεροι, οἱ ποταπότεροι πάντοτε καὶ μισόχριστοι, καὶ οἱ δεύτεροι ὡς φαυλιστικοὶ καὶ μισέλληες, πρᾶξις κατεμήνουσιν κρύφα ἐπὶ ἐπαναστατικῆ ἐνοχῇ τούτους καὶ ἐκείνους τοὺς ἀθῶους, καὶ συχνάκις διεδίδον παρρησίᾳ φήμας ψευδεῖς, νῦν μὲν περὶ Ῥώσων, ὡς κηρυζάντων συμμαχικὴν κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον μετὰ τῶν Ἑλλήνων, νῦν δὲ περὶ Ἑλλήνων, ὡς εἰσπλεόντων κατὰ τῶν λιμένων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Σμύρνης καὶ ἐφεξῆς. Ῥήγος θανάτου κατελάμβανε τοὺς πάντας, ὡς συνέβη καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Σμύρῃ κατὰ τὴν 25 μαρτίου, ἅμα τις διεσπείρετο φήμη τοιαύτη διότι παρὰ τὴν εἰς τὸ ἔπακρον ἄμεσον ἀύξησιν τῶν ἀταξιών καὶ αὐθαιρεσιῶν τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου, οὐδὲν πλέον ἢ ἦσαν ἠπειλείτο, εἰμὴ αὐτῇ ἡ γενικὴ σφαγὴ ὡς ἐπίμετρων ὄλων. Χάρις δὲ μόνον, ὅτι πολλαχοῦ αἱ ψεύγουσαι ἐκ τῶν ἑλλητικῶν οἰκογενεῶν οὐκ ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων, ὡς μεγάλα ἐχόντων ὀφελῆ ἐκ τῆς ἐγκαταλιπανομένης κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τούτων. Τὸ περιεργότερον δὲ, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ τῶν βαγιάδων ὑπέκειντο τύχη καὶ οἱ ἔχοντες Ῥωσικὴν ὑπηκοσύνην Ἕλληες, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀδιακόπῃ ἀνησυχία καὶ φόβῳ περὶ ἐφόδου ὄχλαγωγικῆς τῶν βαρβάρων διετέλουν τὰ Ῥωσικὰ προξενεῖα (α).

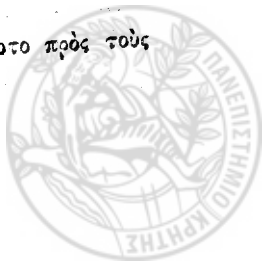


## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Οἱ ἐν Γαλαζίῳ ἐπαναστάται Ἕλληνας ἐγένοντο, ὡς ἐκ τῆς πολλαχῶς  
 βεν ἀκολουθούσης συβροῆς, ὑπὲρ τοὺς ἑξακοσίους ἤδη, ναυτικά· οἱ πλεί-  
 στοι Ἴόνιοι καὶ Αἰγαίοπελαγίται. Ἰπὸ τὸν γνωστὸν ἀνδρείον Σφαέλλον  
 κυριεύσαντες οὗτοι τῇ 4 μαρτίου δεκαπέντε, τουρκικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα  
 ἐν τῷ Προύβῳ, κατέστρεψαν· περὶ τοὺς ἑκατὸν πολεμίους, πηγύχας  
 τοὺς πλείονας, καὶ ἐκ τῶν πλοίων αὐτῶν τὰ δυνατώτερα ἐπέπλισαν ἄρμα-  
 δήποτε διασηλοβίων. Τὸ Γαλαζίον ὅμως, ἡ μόνη στρατιωτικὴ θέσις  
 τῆς Μολδαβίας, ἐπολιαρχεῖτο, καὶ ἐντεῦθεν οὐδὲν ἢ μικρὰ ὅλως ὑπε-  
 σχνεῖτο κατὰ πάσης τουρκικῆς ἐπιθέσεως. Τοῦτο γνωρίζων ὁ ἡγεμὼν  
 Σούτσος, καὶ κατόπιν, ἢ μετὰ τὴν διασπορὰν τῶν πατριαρχικῶν ἐγκυ-  
 κλίων καὶ ἀφορισμῶν, βλέπων τὰ πνεύματα τῶν Μολδαβῶν μᾶλλον  
 ὑποπτα, ἔγραψε σπουδαίως πρὸς τὸν Ἰψηλάντην περὶ τῆς ἀποστολῆς  
 ἀξίου πινὸς ἀρχηγῶν, ὅπως ἀσφαλῶς οὕτως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἢ Μολ-  
 δαβίων ἅπανα καὶ ἀπὸ τῆς φρουρᾶς τῆς Ἰβραήλας καὶ ἀπὸ ἐνδεχομένης  
 ἐπιβουλῆς τῶν ἐντοπίων.

Ἐν δὲ τῇ Φωξάνῃ ἀξιωματικὸς τις Σέρβος, ἐν τῇ ῥωσικῇ διατελέ-  
 σας ὑπηρεσία, ὁ στρατηγὸς Βλάδεν, παρουσιασθεὶς ὑπεσχέθη τὴν κίνησιν  
 τῆς Βουλγαρίας καὶ καλῶς ἐπλισμένους ἐκ τεσσάρων ἢ καὶ ἐξ χιλιά-  
 δων στρατιώτας, ὁφέποτε διαβῶσι τὸν Ἰστρον· οἱ Ἕλληνας, ἐκ δὲ τῶν  
 Βουλγαροχωρίων τῆς Βεσσαραβίας ἀπεστάλησαν ἀντιπρόσωποι, αἰτού-  
 μενοι οὐ μόνον τὴν ἄδειαν, ὅπως πέμψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον ἄνδρας  
 φέροντας καὶ ὅπλα καὶ ἵππους, ἀλλὰ καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἰψηλάντου  
 κατ' εἰθεῖον, ἢ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ. Κατακάζη ἐμμέσως, ἵνα μὴ κωλυ-  
 θῶσι παρὰ τοῦ Ἰκτωφ. Ἐκ δὲ τοῦ Βουκουρεστίου ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἀρ-  
 χῆμαχος τῆς ἀλληλογραφίας μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τὸν στρατὸν ἐαυ-  
 τοῦ εἰς δεκαπενταχιλίους ἀναβιβάζων, ταχεῖαν προέτρεψ τὴν ἐν τῇ  
 Βλαχίᾳ εἰσόδον· λόγῳ μὴ προλαβόντες ἐπιπέσωσιν αἴφνης οἱ Τούρ-  
 κοι τοῦ Βιδινίου. Εἰσέτι διέκειτο ὑπὸ τὸ κράτος τῶν εἰσηγήσεων πρὸ  
 Ὀλυμπίου.

Πρὶν δ' ἡ κίνησις ἐκ τῆς Φωξάνης ὁ Ἰψηλάντης, ἐξέδοτο πρὸς τοὺς  
 Ἀχκοὺς τὴν ἀκόλουθον ἐπαναστατικὴν προκήρυξιν.



## « Ἄνδρες Δάκες!

« Σήμερον ἀφίνω τὴν εὐλογημένην γῆν τῆς Μολδαβίας, καὶ πατῶ τὸ ἔδαφος τῆς ἀγαπητῆς σας πατρίδος. Μὲ ἀγκάλας ἀνοικτάς καὶ μὲ δάκρυα χαρᾶς μᾶς ὑπεδέχθη ὁ φιλελεύθερος λαὸς τῆς Μολδαβίας· μὲ αἰσθήματα τοιαῦτα περιμένω νὰ ἴδω καὶ τὰ εὐγενῆ τέκνα τῆς Δακίας.

« Ἄνδρες Δάκες! πορευόμενος, ὅπου ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος μου μὲ προσκαλεῖ, ἔρχομαι καὶ πρὸς ὑμᾶς ὡς ἄγγελος καὶ τῆς ὑμετέρας πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ εὐδαιμονίας. Αἰῶνας ἀρκετοὺς ἢ δυστυχῆς πατρίς σας, κλίνουσα τὸν αὐχένα εἰς τὸν ἀπάνθρωπον-ζυγὸν τοῦ τερατώδους δεσποτισμοῦ, εἶχε χάσει καὶ αὐτὰ τὰ λείψανα τῶν δικαιωμάτων της, ἐν ᾧ ἡ τυραννία τῶν ἡγεμόνων σας εἶχεν ἐξαμβλύνει τὰς πνευματικὰς δυνάμεις σας καὶ ἐξαχρεώσῃ τὸν ἐθνικὸν ἐκεῖνον χαρακτῆρα, δι' οὗ ἠδυνήθητε εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους νὰ φυλάξητε τὴν πολιτικὴν σας ἀνεξαρτησίαν, καὶ ν' ἀντιπαραπαχθῆτε χρόνους ἰκανοὺς εἰς τὰς ἐφόδους αἰῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

« Ἡ ὥρα τέλος πάντων καὶ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας σας ἐκτύπησε. Ἕνα μέγα ἔθνος, μέγα διὰ τὰ προπατορικά του κατορθώματα, μέγα διὰ τὴν εἰς τὰς δυστυχίας του ἀπαραδειγματίστον γενναϊότητα, τρέχει τὸ λαμπρὸν στάδιον τῆς ἐλευθερίας του, καὶ μακρὰν δὲν εἶναι νὰ θερίσῃ τοὺς καρποὺς τῶν γενναίων καὶ ἐνδοξῶν του ἀγώνων. Ἰμεῖς δὲ τί ἐτι περιμένετε; πότε θέλετε εὐρεῖ προσηγοριώτεραν εὐκαιρίαν εἰς ἀνάκτησιν τῶν πρὸ τῶσων αἰῶνων καταπατουμένων ἱερῶν δικαιωμάτων; Καιρὸς λοιπὸν, φίλοι Δάκες, νὰ ἐξυπνήσητε καιρὸς, νὰ αἰσθανθῆτε καὶ νὰ ζητήσητε τὰ φυσικὰ καὶ πολιτικὰ ἐκεῖνα δικαιώματα, τὰ ὅποια ἡ φύσις ἐχάριεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἡ πολιτικὴ κοινωνία χρεωστῆ νὰ ὑπερασπίζηται καὶ ν' ἀσφαλίζῃ. Ἔστε βέβαιοι, ὅτι παρῆλθεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἡ φωνὴ τοῦ ὄχλου ὀλίγον εἰσηκούετο εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν κρατούντων. Τὴν σήμερον βλέπομεν αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἀρχηγοὺς τῶν ἐθνῶν ἐκουσίας ν' ἀποδίδωσι τὰ εἰς τοὺς λαοὺς ἀνήκοντα ἐθνικὰ δικαιώματα, καὶ νὰ σπεύδωσι νὰ εὐχαριστῶσι τὰς εὐλόγους ἐπιθυμίας των.

« Ἄνδρες Δάκες! ἐν ᾧ διέρχομαι ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς φίλης πατρίδος σας, ἡ πρωτίστη μου φροντίς θέλει εἶσθαι νὰ φυλάξω τὴν στρατιωτικὴν ἐκείνην εὐταξίαν, τὴν ὁποίαν χρεωστῆ νὰ διατηρῇ ἔθνος ἐμψυχούμενον ἀπὸ τὰ γενναῖα τῆς ἐλευθερίας καὶ πατριωτισμοῦ φρονήματα. Εἰμὶ δὲ βέβαιος, ὅτι καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀπαντήσῃ ἐκ μέρους σας τὴν φιλοφρο-



νεστάτην ὑποδοχὴν, καὶ τοιαύτην, οἷα χρεωστεῖται εἰς ἄνδρας ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας.

«1821 **μαρτίου 13** ἐν Φωξάνῳ:»

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».**

· Δύο ὑπῆρχον αἱ ἄγουσαι εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἡ μὲν εἰσεῖλ καὶ πεδινὴ διὰ τοῦ Βουζέου, ἡ δὲ πλαγία καὶ ὄρεινὴ διὰ τῆς Τέρβιδος (Τυργοβίστου). Ἐν συμβουλίῳ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν, συγκροτηθέντι περὶ τῆς ἀρμοδιωτέρας ὁδοιπορίας, διύσχυρίσθησαν, ὁ μὲν Δούκας ὑπὲρ τῆς πεδινῆς, ὁ δὲ Καραβιάς ὑπὲρ τῆς ὄρεινῆς· οὗτος μὲν ἔκρινεν ἀδύνατον ἔτι τὸν στρατὸν κατὰ ἐνδεχομένης προσβολῆς τῶν πολεμίων ἐν τοῖς πεδίοις· ἐκείνος δὲ ἐθεώρει τοὺς μὲν Τούρκους θαβάρλους γενησομένους, τοὺς δὲ Ἕλληνας πολὺ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτῶν μέρος ἀπολέσοντας, εἴαν ὀρισθῇ διὰ τῶν ὁρέων ἡ ὁδοιπορία. Τέλος δὲ, ἐπειδὴ οἱ ἐν Ἰβραήλᾳ πολέμιοι ἀδύνατοι ἔτι ἐκρίνοντο πρὸς ἐπιθέσεις ἰσχυράς, παρεδέχθη ἡ γνώμη τοῦ Δούκα, καὶ ὁ ἴδιος διωρίσθη, ἵνα προηγηθῇ ὡς ἐμπροσθοφυλακῇ, ἐκτεινόμενος κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέχρι δύο ὡρῶν μακρὰν τῆς Ἰβραήλας, εὐρεθῇ δὲ κατὰ καμπύλην γραμμὴν ἐν Βουζέῳ. Κινηθέντος οὕτω τοῦ στρατοῦ, περίπτωσις τις τὸν γνώμονα δέδωκε τῆς ὀρθότητος τῶν παρατηρήσεων τοῦ Καραβιά. Ἀγέλη βοῶν, νεμομένη πλησίον τοῦ Βουζέου, ἐξελήφθη μακρόθεν ὡς στρατόπεδον πολεμίων. Ὁ ἱερός λόχος, τὸ ἰππικὸν καὶ ἄλλοι ἐτάχθησαν εὐθὺς ὡς εἰς μάχην πλὴν τὸν Ναοῦμ, συνοδεύοντα τὰ πολεμοφόδια καὶ ἐξ ἀνάγκης τραπέντα πρὸς τὸ ὄρεινόν διὰ τὴν ἀσφάλειαν τούτων, παρεδειγματίσθησαν αἰφνης καὶ ἄλλα σώματα· ἐπομένως ὑπεγρεώθη καὶ ὁ Ὑψηλάντης, ἵνα ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ Πλουστίου. Ἡ τσαύτη δειλία καὶ ἀταξία ἐθεωρήθη παρ' αὐτοῦ ἐν προηγούμενον λυπηρὸν διὰ τὸ μέλλον.

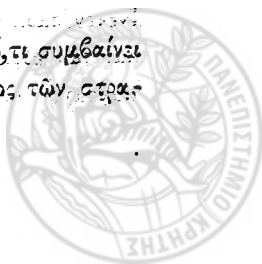
· Καταβαίνων δ' ἐκεῖθεν διὰ τὸ Βουκουρέστιον, ἀκητήθη καθ' ὁδὸν μετὰ τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν Γκέντσου καὶ Μιχαήλου δελήμπαση, ἐχόντων περὶ τοὺς διακοσίους καλοὺς στρατιώτας, καὶ συνωδεύθη εἰς τὸ Μεντσίλιον, χωρίον τοῦ αὐτοῦ θεματός Βουζέου. Ἐκεῖ ἔμαθεν ἐν λεπτομερείᾳ τὴν κατὰ μέγα μέρος διάλυσιν τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τὴν ἀνεχώρησιν τῶν προξένων ἐκεῖ διὰ τοῦ Ὀλυμπίου ἐγνώρισε καὶ τὰ ὑποκτα φρονήματα καὶ τὴν ὀλίγην πραγματικὴν δύναμιν τοῦ Βλαδιμηρέσκου. Πρὸ πάντων ὁμοῦ ἀησύχησεν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τοῦ τόπου, δι' ὃν λόγον ἔσπευσεν ἐκδόσας τὴν ἀπὸ 18 **μαρτίου** προκήρυξιν, ἐλέγ-

χων εὐσχήμως τὴν πρόθεσιν τῶν διασκορπισθέντων ἀρχόντων ὡς ἀντί-  
πατριωτικῆν, προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια, ὅπως συναγωνισθῶσιν ὑπὲρ  
τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, καὶ ὑπισχνούμενος τοῖς πᾶσι πᾶσαν ἀσφάλειαν  
(α). Ἐδέησεν ὅμως, ὅπως ἀπέλθῃ εἰς Φεφελέγιον καὶ ἐκείθεν εἰς Πλουέ-  
στιον, κωμόπολιν τοῦ θέματος Πραχόβης.

Ἐνταῦθα προσῆλθον αὐτῷ ἀρχόντες τινὲς τοῦ Βουκουρεστίου ἐκ τῶν  
ἀπολειφθέντων, κρύπτοντες τὸν νοῦν ἐαυτῶν· ἐπιστολὴ δέ τις τοῦ Ἰωάν-  
νου Νικολοπούλου φθάσασα ἀνήγγελε καθαρῶτερα τὰ περὶ Βλαδιμη-  
ρέσκου, ὡς ἐπιβουλευομένου τὴν ἐπανάστασιν, καὶ τῆς ἐνώσεως ὅλου  
τοῦ στρατοῦ προσέκυψεν ἡ ἀνάγκη. Τῇ δ' 24 μαρτίου συγκεντρωθεῖσαι  
ἐν Βουκόβω, πολίχην μικρὰ παρὰ τὸν Τελλασίαν πεταμὸν, πρωτεύουσα  
δὲ τοῦ θέματος Σακογενίου, ἐπεθεωρήθησαν ἡ δευτέρα ταγματαρχία  
τοῦ Δούκα ἐξ ὀκτακοσίων, ἡ τοῦ Καραβιά ἐκ τριακοσίων, καὶ αἱ χι-  
λιαρχαίαι τοῦ Κολοκατρώνου καὶ Γρυπάρου, ὀλίγους ἀριθμοῦσαι. Τότε,  
διὰ τὰς πολλὰς συμβαινούσας ἀνωμαλίας, διετάχῃ ἡ κάθαρσις τῶν σω-  
μάτων ἀπὸ τῶν ἀχρήστων προσώπων, ἡ ἀπόδοσις τῶν ἵππων εἰς τοὺς  
χρῆσιαν τοιούτων ἔχοντας καλοὺς ἵππους, ἡ ἀνάλογος πρὸς τὴν χρησιμό-  
τητα ἐκάστου κατάταξις ἐν τῷ μέλλοντι καὶ τὸ ἀπαράδεκτον τοῦ τυ-  
χόντος ἐν τοῖς σώμασι (β). Τότε διωρίσθη ὑπασπιστὴς τοῦ ἱεροῦ λόχου  
ὁ Αθανάσιος Τσακάλωφ, καὶ πρὸς αὐτὸν ὄφειλον παρουσιάζεσθαι καὶ  
ὀρκοδοτεῖσθαι οἱ κατατασσόμενοι ἱερολοχίται.

Τούτων δὲ γινομένων, ἀπεφασίσθη καὶ πάλιν ἡ ἀπέλευσις τοῦ στρα-  
τοῦ εἰς τὴν Τέρβιδα ὡς θέσιν ἀσφαλεστέραν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπέμφθη-  
σαν ὁ Γρυπάρης καὶ Τσανόγλους δι' ἐτοιμασίαν τροφῶν. Ἀλλ' ὁ Νικό-  
λαος Ἰψηλάντης, δραμὸν εἰς Πλουέστιον, ἔπεισε τὸν Ἀλέξανδρον περὶ  
τῆς ἀνάγκης τῆς εἰσόδου τοῦ στρατοῦ εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ μεθ' ὅ-  
λας τὰς περὶ Βλαδιμηρέσκου ὑπονοίας. «Δεινὸν, εἶπε, τὸ νὰ φαίνηται  
»φοβούμενος ἕνα Βλάχον, τὸν Βλαδιμηρέσκον, ὁ στρατὸς, ὅστις ὠπλο-  
»ρήρησε καὶ δὲν φοβεῖται νὰ πολεμήσῃ τὴν Τουρκίαν». Ἀπεφασίσθη λοι-  
πὸν τὸ γενικὸν στρατόπεδον ἐν τῷ Πασχονίῳ, καὶ ὁ Νικόλαος Ἰψηλάν-  
της προεκίνησε μετὰ τοῦ Δούκα, ἔχοντος τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν. Ἐκεῖ  
μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀποστείλας πρόδρομον τὸν  
Δούκαν εἰς τὴν Κολεντιναν, ὑποστατικὸν οὔσαν τὸν βάνου Γρηγορίου  
Γκίκα ἔξω τοῦ Βουκουρεστίου.

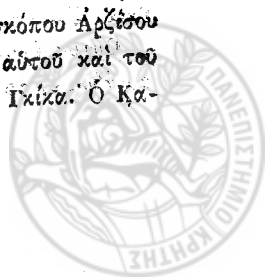
Οὕτως ἔχόντων τῶν πραγμάτων, διέτρεχε καὶ ἤδη, ὅτι συμβαίνει  
συγῆθως ἐν τοιαύταις περιστάσεσι, καθ' ἃς καὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν στρα-



τιωτικῶν θέλει ἑαυτὸν ἀρίστον στρατηγὸν καὶ δεινὸν ἐκ περιουσίας πολιτικόν, καὶ ὁ ἐλάχιστος τῶν πολιτικῶν φαντάζεται ἑαυτὸν μέγαν πολιτικόν καὶ ἄξιον ἐκ πλεονασμοῦ στρατιωτικόν. Τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ἐγκεφαλικὴν νόσον μόνος θεραπεύει ἐπερχόμενος τῶν πραγμάτων ὁ νόμος. Ἄλλ' ὁ νόμος οὗτος πολλῶ ἀπείχεν ἔτι καὶ ἐντεῦθεν οὐδεμίαν παραδεχόμενοι οἱ τοιοῦτοι στρατηγοὶ καὶ οἱ τοιοῦτοι πολιτικοὶ διαφορὰν μεταξὺ προτέρων καὶ νεώτερων περιστάσεων, διὰ τσαύτης ἰσχυρίζοντο εὐκολίας πραγματοποιουμένην τὴν διάβασιν τοῦ Ἰστροῦ, δι' ὅσης ἔλεγον τὰς λέξεις «διάβασις τοῦ Ἰστροῦ».

Ἡ ἐπιμονὴ αὐτῶν, καίτοι πολλοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἰδία, ἦτο ἔργον στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐνταυτῷ ἀπρονουσίας. Βεβαίως, ὡς ἡ Μολδαβία καὶ ἡ Δακία ἐγένετο τὸ ὄρηπτήριον, οὕτω καὶ ἡ Βουλγαρία προέκειτο τὸ στάδιον τοῦ ὑπὸ τὸν Ἰψηλάντην στρατοῦ, σημεῖον κύριον ἔχοντος τὴν Ἑλλάδα· εἰς ἣν ὅμως τὰ πράγματα περὶ ἤρχοντο κατάστασιν ἐσωτερικῶς, ἀπρητέτο λίαν ἐφεκτικὴ καὶ λίαν ὄριμος ἡ περὶ διαβάσεως τοῦ ποταμοῦ ὀριστικὴ ἀπόφασις. Ὁ Πάνκος Χατοῦ Χρήστου, εἰς τῶν προδιατεθειμένων Βουλγάρων, ἀπέστειλε τότε δύο πληρεξούσιους, προκαλῶν τὴν ταχίστην διάβασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ βεβαίων ἐτοίμην εἰς τὰ ὄπλα ἅπασαν τὴν Βουλγαρίαν· ἐρωτηθέντες ὅμως οἱ πληρεξούσιοι, τίνα ἔχουσι τὴν προπαρασκευήν; ἀπέκριθησαν, ἐδομικονταεὶς πλοίαρια καὶ τριακοσίους στρατιώτας ἐν Ζιμνίτση. Ὁ Ἰψηλάντης ἐξ ἐναντίας ἐθεώρει, ὅτι διάβασις τοῦ Ἰστροῦ προϋποτιθῆσιν ὑπαρξὴν πολεμικοῦ στολισκοῦ, κίνησιν Σερβίας, προμήθειαν πολεμοφοδίων μεγάλην καὶ τὴν Δακίαν τροφοδοτοῦσαν· ὁ Ἰψηλάντης ὡσαύτως ἐγνώριζεν, ὅποιον ὁδηγεῖ ἄπειρον ὡσεπιπολὺ στρατὸν, ὅποιαν ἀφίνει ὀπισθεν ἀντίδρασιν φανεράν, καὶ, ὡς ἔχων τὴν περὶ τῶν ὄλων εὐθύνην, ἐδίσταζεν ἵνα ῥιφθῇ ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ, σταθμίζων μάλιστα τὴν πολιτικὴν βαρύτητα τῶν ἐξωτερικῶν ἀκτενεργειῶν καὶ τὸ ἦθικόν ἀποτέλεσμα τῶν πατριαρχικῶν ἐγκυκλίων καὶ ἀφορισμῶν παρὰ τοῖς Βουλγάροις. Διὰ ταῦτα, καίτοι μὴ ἀπελπιζόμενος ἔτι, ἀνέβαλλε τὴν διάβασιν μέχρι δεξιοτέρας περιστάσεως, καθ' ὅσον ἐμεσολάβει καὶ τὸ περὶ κινήσεως τῆς μωσημβρικῆς Ἑλλάδος ζήτημα.

Καταβάς εἰς τὴν Κολεντιναν τῇ 25 μαρτίου, προαπηνητήθη τιμῆς ἕνεκεν παρὰ τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας, τοῦ ἐπισκόπου Ἀρξίσου καὶ τῶν εὐρσκομένων ἀρχόντων· μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ κατέλυσεν ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ οἰκίᾳ τοῦ Γιάκου. Ὁ Καν-



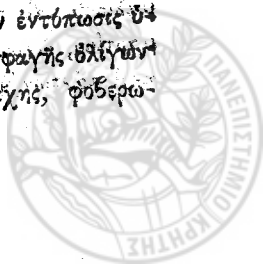
ραβιάς ἔμενον ὄπισθεν ἐν διαστήματι τισσάρων ὥρων κατὰ τὸ Βραγκοβάνιον, καὶ ἔπειτα διαταγεῖς ἦλθεν εἰς Κολεντίαν. Ὁ Ὀλύμπιος, Δούκας καὶ Φαρμάκης εἰσήλθαν εἰς τὴν πόλιν ὁ δὲ Κολοκοτρώνης καὶ ἕτεροι κατέλαβον τὰς πλησίον κειμένας μονὰς καὶ χωρία. Οἱ κοινοὶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἐχάρησαν τότε, καὶ ὁ Σάββας προσῆλθε πάραυτα πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, μετ' οὗ συνεζηγήθη ἐπὶ ἰκανὴν ὥραν. Ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος οὔτε προσῆλθεν, οὔτ' ἔπαυσε διατάττων ἡγεμονικῶς τὰ τῆς πόλεως ἀρχηγῶ παραόντας. Ὁ Ἰψηλάντης ὑπεράνω ἐπεδείκνυτο πάσης ὑπονοίας ὡς πρὸς τὸν Σάββαν καὶ παντὸς φόβου ὡς πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν Βλαδιμηρέσκον. Ἐκ τούτου δὲ διὰ πολλῆς ὑποδεχθεῖς φιλοφροσύνης τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτῷ, διάφορα ὠμίλησε περὶ τῶν πραγμάτων, οὐδεμίαν κρούσας δυσαρεσκείας χορδὴν, καὶ τὴν ἀνάγκην συνέστησε μᾶς κάλλιον τῆς τοῦ Βλαδιμηρέσκου συγκροτηθεσάμενης διοικητικῆς Γερουσίας. « Ἀπέχω, εἶπε, πάσης εἰς τὰ ἑσωτερικὰ ὑμῶν ἐπεμβάσεως, καὶ » ἐπιθυμῶ, ἅπως ὁ μὲν τόπος διοικῆται ἐφεξῆς ἀπ' ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, μόνῃ δὲ μένῃ εἰς ἐμὲ ἢ τιμῇ καὶ ἢ χαρᾷ, ὅτι ἐγεγόνη ὁ αἴτιος » τοῦ καλοῦ τούτου ».

Ἄλλὰ καὶ μητροπολίτης καὶ ἐπίσκοπος καὶ ἄρχοντες (α) καὶ Βλαδιμηρέσκος καὶ Σάββας ὠρισμένην ἤδη εἶχον τὴν κατ' αὐτοῦ σύστασιν ἐφ' ᾧ καὶ ἐακέθησαν ἰδίᾳ περὶ τοῦ ποιητέου, καὶ ἀρμοδίαν εὔρον τὴν πρόσκαιρον ὑπόκρισιν μέχρι δουλοπρεπείας, ὡς βλέποντες ἀπαρασκευάστους ἔτι τοὺς Τούρκους καὶ ὡς φοβούμενοι κατ' ἐξαιρέσιν τοὺς ὀρητικοὺς Καντακουζηνὸν καὶ Ὀλύμπιον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐγνώσθη προχωρήσας καὶ εἰς ἀνταποκρίσεις μετὰ τῶν Τούρκων τῶν παριστρίων φρουρῶν, ἠναγκάσθη ὁ Ἰψηλάντης, ἐν ἀποσπᾶσθ' ἀπ' αὐτοῦ τὰς Ἑλλήνας καὶ πολλοὺς τῶν Βουλγάρων καὶ Σέρβων, ἐξ ὧν διώρισε τοὺς μὲν πρῶτους ὑπὸ τὰς σημαίας Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν, τοὺς δὲ δευτέρους ὑπὸ τὸν Μπουζίνην τουφεκτοσήμασιν. Αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγαὶ ἐξετελεσθήσαν εὐθὺς, διότι τοὺς ἐναντίους ἐκυρίευσεν ἔτι φόβοι ἰκανοὶ, οἱ στρατιωτικαὶ δὲ ἐσέβοντο τὸν ἀρχηγὸν ἑαυτῶν, καὶ ἐλπίδες ἀγαθαὶ ἐθέρμαινον τὴν καρδίαν παντὸς πατριώτου. Ἄλλ' ἰκανὴν ἔχον δύναμιν, τοὺς Πανδούρους, τὸν Χατοῦ Πρόδαν καὶ Μακεδόνην, ὁ Βλαδιμηρέσκος οὐδὲν πνεῦμα ἢ τρόπον μετέβαλεν, ἐμφυγούμενος μάλιστα καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἀποσυρθεὶς δὲ ἐκ τῆς πόλεως τῇ 30 μαρτίου, ὡχυρῶθη ἰσχυρῶτερον ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ τοῦ Κοτροτσάνιου καὶ περὶ πάντων ἠκολούθει ὡς ἡγεμῶν διατάττων. Ὡς μὲν αὐτόχθιν, ἐδι-

καιοῦτο ἴσως συμμορφωθείς μετὰ τοῦ αὐτοχθονικοῦ πνεύματος, ἀφ' οὗ εἶδε κηρυχθέντα τὸν πόλεμον παρὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων· ὡς δ' ἀποστάτης, ὤφειλεν, ἀπαξ ἐνοχοποιηθείς, ἵνα μὴ ἐξέλθῃ τοῦ κυρίου κύκλου αὐτοῦ καὶ ὑποκύψῃ ὑπὸ τὴν διπλῆν ἐκδίκησιν τῶν μὲν Ἑλλήνων ὡς ἐπίορκος, τῶν δὲ Τούρκων ὡς ἀπειθής. Ἄλλ' ὅπως ἂν ἔχῃσι ταῦτα, ἀφ' οὗ ἐφθασε πτερωθείς διὰ τῶν περὶ ἡγεμονείας ἐλπίδων, εἶπετο ὅπως πιστεύῃ τοῖς ἄρχουσι μόνοις, διότι παρεχώρουν αὐτῷ, καὶ τοῖς Τούρκοις μόνοις, διότι ὑπισχυόντο, ταύτην. «Εἰς σὲ ἀνήκουσιν, ἡδὲ σα ζῆτεῖ ὁ Ἰψηλάντης» ἔλεγον αὐτῷ οἱ ἄρχοντες, παρουσιαζόντες ἀπὸ σκοποῦ ὡς τινα ἰδιώτην φιλόδοξον τὸν ἀρχηγὸν ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως.

Πληροφορηθείς ἐπίσης ὁ Ἰψηλάντης τὴν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καλλιμάχου ἀλληλογραφίαν τοῦ Σάββα, ἐπεχείρησε τὴν ἀποχώρισιν τοῦ νοήμονος καὶ ἀναγκαίου τούτου Ἑλλήνος ὄπλαρχηγοῦ ἀπὸ τοῦ μυστικοῦ μετὰ τῶν ἀρχόντων δεσμοῦ διὰ νεᾶς ὀρκοδοσίας ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Αὐτὴν ἐδέχθη ὁ Σάββας, καὶ ἐγγραφὸν μάλιστα ἐθεβαίωσε τὴν πιστὴν συνδρομὴν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Πλὴν, ὡς συνέφωνει εὐκόλως μετὰ τῶν Βλάχων κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, οὕτως ὀρκοδοτεῖ ἀδιαφόρως ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τῶν Τούρκων. Κυρίως δὲ, μαγευτικώτεροι τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος ἐγένοντο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οἱ περιπαθεῖς λόγοι τοῦ Καλλιμάχου: «Τὴν ζωὴν μου ἡεὶ σὲ θέλω χρεῖσται, τέκνον μου Σάββα, εἴαν μὲ ἀκούσης καὶ φανῆς ἡπιστὸς εἰς τὸ Δεβλέτι».

Ἡ Καλλιμαχικὴ οἰκογένεια διεκρίνετο διὰ μεγάλας χριστιανικὰς ἀρετάς. Αἱ περίοδοι τῶν ἡγεμονειῶν τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ αὐτοῦ Σκαρλάτου, ὡς καὶ ἡ τῆς μεγάλης διερμηνείας τοῦ νεωτέρου Ἰωάννου, ἐπέζησαν ἀφῆσαν μνήμην καὶ ἰδίως ἐν τῇ Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ καὶ ἐν γένει παρὰ τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ. Οὐχὶ δ' ὡς νέοι ἄλλοτε, ἀλλ' ἐν προβεβηκυῖα ἤδη ἡλικίᾳ μόνην ἀκούοντες τὴν φωνὴν τῶν πραγμάτων, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει θέσις τοῦ ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καλλιμάχου διέφερον ὅλως τῆς τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Χαντσερῆ, καὶ οὐδόλως ἀπέχετο τῆς τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐν ταύτῃ τῇ ἐκτάκτῳ περιστάσει. Εἴαν ἰδοῦτευσεν ὁ Χαντσερῆς ἐδραπέτευσεν, ἡ πρὸς τὸν σουλτάνον γενομένη ἐντεῦθεν ἐντύπωσις ὡς πῆρσε μικρὰ καὶ ἐν τῷ μικρῷ περῳρήθη κύκλῳ τῆς σφαγῆς ὀβλιγῶν ἄλλ', εἴαν ἐδραπέτευσεν, ἐν τοῖς πράγμασιν ὧν, ὁ Καλλιμάχης, φέρεται.



τάτη ἠπληεῖτο καὶ γενική, καθ' ὅλου τοῦ ὑπερκόου ἔθνους ἡ ἀγανάκτησις τοῦ σουλτάνου, ὡς ἠπειλεῖτο τοιαύτη, καὶ ἐὰν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπρατεν ἤδη, ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐπραξεν ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, μεταβάς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄρα, καθὼς ὁ Γρηγόριος, ἵνα σώσῃ, ὅσῳ ἦν δυνατὴν, τὸν ὑπέδουλον ἑλληνικὸν κόσμον, ἀπεφάσισε θῦμα ἑαυτὸν ἐν γνώσει· οὕτω καὶ ὁ Καλλιμάχης, βεβαίως βλέπων τὰς αἰτίας ὡς ἐγγιστα συνεπείας, ἐὰν ἐζήτει δι' ἄλλης ὁδοῦ τὴν προσωπικὴν σωτηρίαν ἑαυτοῦ, ἐνέμεγεν ἐντὸς τῆς καμίνου τῶν κινδύνων, καὶ τῷ συστήματι τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας ἐφαίνετο ὑπηρετῶν, ὡς ὁ Γρηγόριος, εἰ καὶ περιέμενε πάντοτε τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου, ὃ καὶ ἐγένετο. Τοιαύτας ἐβλεπε τὰς συνεπείας ἐκ τῆς φυγῆς ἑαυτοῦ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Μουρούζης, μέγας τότε διαρμηνυὸς ὢν, ὅτε ἰδίως προέτρεπε τοῦτον καὶ ἀσκεπῆς τὴν κεφαλὴν ἐξώρκιζεν ὁ Γρηγόριος, ἵνα φύγῃ καὶ βοηθήσῃ ἄλλως τῇ πατρίδι· «Ἐὰν φύγω, ἀπεκρίνατο ὁ Μουρούζης, χάνονται ἀφεύκτως οἱ ὁμογενεῖς». Ἰπὸ τῆς αὐτῆς κυριευόμενοι ἰδέας καὶ οἱ ἐγκριτοὶ ἀρχιερεῖς, ἔμειναν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐγένοντο θύματα ἅπαντες, ἐν ᾧ ἠδύνατο τὴν δραπέτευσιν ἑαυτῶν κατὰ τὰς πρώτας ἀρχὰς μάλιστα. Τίς ἄρα ὁ λόγος, δι' ὃν, καίτοι εὐρεθέντες ὅτε Γρηγόριος καὶ Καλλιμάχης ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ καὶ τὴν αὐτὴν ὑποστάντες τύχην διὰ τῆς ἀγχόνης καὶ τῆς μαχαίρας, θεωρήθησαν ὁμῶς ἱερομάρτυρες ὡδὲ τουρκολάτρης; Συμπεραίνομεν δὲ, ὅτι αἱ πρὸς τὸν Σάββαν παραινέσεις καὶ αἰτήσεις τοῦ Καλλιμάχου οὐκ ἐπήνεγκον κυρίως τὴν μεταβολὴν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ὡς αἱ ἐγκύκλιοι καὶ οἱ ἀφορισμοὶ τοῦ Γρηγορίου οὐδαμῶς ἀπετέλεσαν τὴν ἀκίνησιαν διαφορὴν ἑλληνικῶν ἐπαρχικῶν. Καθὼς ἐπὶ ἐκείνων ἐσωτερικὰ αἴτια ἐπηνήργησαν, οὕτω καὶ τὴν κεφαλὴν τούτου ἐξωτερικὰ αἴτια ἐπῆρσαν μάλλον, κλονισάμενα ἔτι καὶ ἄλλους, μὴ προδόσαντας μὲν, ὡς αὐτὸν, στερηθέντας ὁμῶς τῶν προτέρων πεποιθήσεων καὶ ἐκτὸς τῶν κινδύνων τεθέντας.

Τὰ ἐξωτερικὰ αὐτὰ αἴτια συνεχωνεύοντο ἐν ταῖς περι Ἰψηλάντου ἀπαράσει τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ ἐν τῇ συνεπείᾳ ἀπαντήσεως τοῦ Καποδιστρίου ἐκ τῆς Λουβιάνης. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδεὶς ἠλάττει ἀγαθὸν τι παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα τῆς Αὐστρίας καὶ Ἀγγλίας· οὐδεὶς ἐδίδο σημανσίαν μεγάλην ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν προξένων ἐν γένει, εἰ καὶ κατωπρίζοντο ἐν αὐτῇ ὅλαι αἱ δυσμορφίαι τῆς ἐξωτερικῆς συστάσεως κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου. Ἰπὲρ πάντα ἄλλον ἄλλον ἐπιμαρτυριῶν ὁ ἡμιπίσημος καὶ ἰδιωτικὸς βιενναῖος τύπος ἐξηρῶγετο

ἐπιτακτικῶς πάνθ' ὅσα ἀπεθάρρυνον ἂν καὶ αὐτὰς ἐπὶ τὰς γενναιοτέρας καρδίας καὶ τοὺς μᾶλλον σιδηρίτας χαρακτῆρας. Ἄλλ' ὁμοίως πρὸς οὐδὲν ἐλογίζοντο τὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ αἱ σπερμολογίαι τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ αὐστριακοῦ προξένου Φλαϊσάκαρ, ὡς καὶ αἱ μηχανορραφίαι τοῦ ἀναπληροῦντος ἔπειτα αὐτὸν γραμματέως Οὐδρίσκη, Πολωνοῦ τὸ γένος. Ἐγνωρίζετο κοινῶς, ὅτι ἡ Αὐστρία, ἀποβαλοῦσα τὴν χριστιανικὴν πολιτικὴν τοῦ Λεοπόλδου Α. καὶ τοῦ Ἰωσήφ Β', ἐνεστερνίζετο πρὸ πολλοῦ καιροῦ τὴν τουρκικὴν τῶν ἀπογόνων τοῦ Καρὰ Μουσταφᾶ καὶ καθὼς ἐπὶ τοῦ Ρήγα Φεραίου πρότερον, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου ἤδη, ἐπετίθετο, συνεπῆς οὕσα, κατὰ τῶν Ἑλλήνων μέχρις ἀναίδειας καὶ μέχρι σκανδάλου. Ἀλλὰ πᾶσα ἀμφιβολία περὶ διαθέσεων ἐν μέρει, πᾶσα τροπολογία ἐπὶ τῶν διαδιδόμενων δυσαρέστων φημῶν, πᾶσα ἐλπὶς χρόνου καὶ πᾶν τεχνητὸν θάρρος ὄχοντο, ὅταν ἐπῆλθε διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Ἀλεξάνδρου, διαλαμβάνον:

«Α. Ὁ πρίγκιψ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης διαγράφεται ἐκ τῶν ἐλέγχων τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ῥωσσίας·

«Β. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀποδοκιμάζει ἐπισήμως τὸ ἐπιχείρημα αὐτοῦ, ἵνα μὴ δύνηται ἔχειν οὐδεμίαν ἐλπίδα συνδρομῆς παρὰ τῆς Ῥωσσίας πρὸς ὑποστήριξιν·

«Γ. Διατάσσεται ὁ κόμης Βιγγενστεϊν, γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ἐπὶ τοῦ Προύθου καὶ ἐν τῇ Βεσσαραβίᾳ Ῥωσικῶν στρατευμάτων, ἵνα διατηρῇ αὐστηροτάτην οὐδετερότητα καὶ ἀμεροληψίαν ὡς πρὸς τὰς ἐτραγεύσας ταραχὰς ἐντὸς τῶν δύο Ἡγεμονειῶν·

«Δ. Κοινοποιοῦνται αἱ ἀποφάσεις αὗται τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβει τῆς Ῥωσσίας, καὶ οὗτος διατάσσεται, ἵνα γνωστοποιήσῃ μὲν ταῦτα τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ, ἐπαναλαμβάνων ἐνταυτῷ τὰς εἰλικρινεῖς καὶ καθαρὰς διαβεβαιώσεις τὰς ἐπὶ τῆς ἀπροστασίας τῆς Βλαχίας (ἢ τοῦ Βλαδιμηρέσκου) δοθείσας ἀναγγεῖλη δὲ ῤητῶς, ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ αὐτοκράτορος ἐστὶ καὶ ἔσεται ἀλλοτρία τῶν ραδιουργιῶν, δι' ἧν ἐπαπειλεῖται ἡ ἡσυχία οἰουδήτινος τόπου· ὅτι πᾶσα τοιαύτης φύσεως ἐνοχλή ἀντίκειται εἰς τὴν εὐθύτητα τῶν σκοπῶν τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ ὅτι ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῆς Πύλης οὐδ' ἄλλον ἔχει σκοπὸν, οὐδ' ἄλλην τρέφει ἐπιθυμίαν παρὰ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν μεταξὺ τῶν δύο Δυνάμεων».

Ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἀνέγνωσεν ἐν τῇ Αουβιάνῃ, ἔσα ὁ Ἰψηλάντης ἔγραψεν αὐτῷ ἐκ τοῦ Ἰασιού, ὡς προείκομεν, οὐδεμίαν ἐδέεξεν

διάθεσιν ἐναντίαν. Τοῦτο δὲ βλέπων ὁ Μεττερνίχ, καὶ ἀτελεσφορήτους τὰς ἐπὶ ἐνοχῇ ἀκαρβοναρισμοῦ» συκοφαντίας κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, κατέφυγεν ἔτι καὶ εἰς τὴν ποταπωτέραν ραδιουργίαν, ὑποβαλὼν τῷ αὐτοκράτορι πλαστὰς ἀλληλογραφίας, ἐνοχοποιούσας τὸν Ἰψηλάντην ἐπὶ συνωμοσίᾳ μετὰ τῶν φιλελευθέρων τῆς Γαλλίας (α). Οὕτω μετεπεισθὴ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπατηθεὶς, διότι ἀδύνατον ἐνόμισε τοιαύτην ἠθικὴν ἐξαχρείωσιν καὶ τοιαύτην πολιτικὴν δολοφονίαν ἐκ μέρους διπλωματίας πεπολιτισμένης, καὶ τότε μόνον ἐξέδοτο τὸ ἀνωτέρω διάταγμα, ὅπερ διπλῆν ἔφερεν ιδιότητα, προσωπικὴν, ὡς ἀποκηρύττον τὸν Ἰψηλάντην, καὶ πραγματικὴν ἐπομένως, ὡς ἀποδοκιμάζον τὸ ἐπιχείρημα τούτου. Τὸ προσωπικὸν μέρος συνέπεια ἦτο τῶν ἐσωτερικῶν κανονισμῶν τῆς Ῥωσίας. Ἀφ' οὗ ἐγκατέλειπεν ἅπαξ ὁ Ἰψηλάντης τὰς στρατιωτικὰς τάξεις ἄνευ προηγουμένης παραιτήσεως καὶ παραδοχῆς, καὶ ἀφ' οὗ ἔκαμε χρῆσιν ἄλλην τῆς περὶ λουτρῶν δοθείσης ἀδείας, κηρυχθεὶς ἀρχηγὸς ἐπαναστάσεως (β), συνεπῆς ἐπήρχετο ἡ διαγραφή αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐλέγχων. Τὸ πραγματικὸν ἀπέρρεεν ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς θέσεως, ἐν ἣ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εὐρέθη, ἅμα περιπλεχθεὶς ἐν τῇ δολοπλοκίᾳ τοῦ Μεττερνίχου, κυρίως μὲν ἀπέναντι τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, μεθ' ἧς συνειργάζετο κατὰ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῆς δύσεως, ὅπως δὴποτε δὲ ἀπέναντι τῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συνθηκῶν, μηδεμιᾶς γενομένης κηρύξεως πολέμου. Ἀλλ' ὅμως τὸ αὐτὸ διάταγμα, οὐδόπως ἀπτόμενον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὴν σωτήριον παρεδέχετο ῥήτραν τῆς οὐδετερότητος, ἣν, ὡς προηγούμενον ἤδη ἐπίσημον ἐπὶ ἐνὸς μέρους, ἐμελλε μετ' ὀλίγον παραδεχθῆναι ἐκούσα ἄκουσα ἅπανα ἡ διπλωματία ἐπὶ τοῦ ὅλου τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Οὕτως ἐγκατελείφθη μὲν ὁ Ἰψηλάντης ἀμέσως, προεστατεύθη δὲ ἡ ἐπανάστασις ἐμμέσως· κατεστράφη τὸ ἄτομον, ἵνα σωθῇ ἡ Ἑλλάς.

Ἀλλὰ τοιαῦται πόρρω συνέπειαι ἦσαν διὰ τοὺς Βλαχομολδανοὺς μὲν ξένοι ὅλως, ὡς οὐδὲν ἔχοντας μέρος ἐν τῇ ἐπαναστάσει, διὰ τοὺς ἄλλους δὲ, καὶ μάλιστα τὸν Σάββαν, ἀδιάφοροι, ὡς βλέποντας ἑαυτοὺς ἐντὸς ἐπικειμένου βεβαίου κινδύνου. Ταυτοχρόνως δὲ ὁ τύπος τῆς Βιέννης ἐξώθεν, πολλὰ κυκλοφορῶν ἐν ταῖς ἠγεμονεῖαις, καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν προξενείων ἔσωθεν, μόνον ἔχοντες ἔργον τὴν διὰ παντὸς τρόπον ἀποθάρρυνσιν καὶ διαίρεσιν, μετὰ στόμφου πολλοῦ καὶ δεινῆς κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου πικρίας διεδίδον σχολιάζοντες τὰς ἀποφάσεις τοῦ αὐτοκράτορος, μεγαλύοντες τοὺς κινδύνους καὶ συνδαυλιζόντες τῶν ἐντοπιῶν τὴν ἀν-



νιδρασίαν καὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἀπελπισίαν. Ἔς ὑποαπήρξας δὲ αὐτῶν ἐπῆλθε καὶ ἡ σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου εἰς τὴν ἐξ Ἰακίου καὶ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου ἐπιστάλην τοῦ Ἰψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, μνηνολογουμένη τῇ 14 μαρτίου (α). Ἡ ἀπάντησις αὕτη, ἀνάπτυξις οὕσα τοῦ διατάγματος, καθήπετο, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τῆς μυστικῆς ἑταιρείας καὶ δύο τινὰ προσέθετεν ἔτι, τὸν ἐκ τῆς ρωσικῆς ὑπηρεσίας ἀποκλεισμοῦ τῶν δύο ἐτέρων Ἰψηλάντων Γεωργίου καὶ Νικολάου, καὶ ἀπαγορευομένην τοῦ λοιποῦ τὴν ἐν τῇ Ρωσίᾳ εἰσοδὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου δι' οἰονόμιστιν λόγον. Ἀλλ' ἂν ἀφ' ἐνὸς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ἔφερε μίαν, ὡς εἶπομεν, ῥήτραν ἀγαθὴν, ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου περιελάμβανε δύο ἐτέρας· πρώτην μὲν τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ δικαίου, τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς εὐχῆς τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τὴν ἀποσταλήν, ἣν ἔχουσι· καὶ δευτέραν τὴν προσφερομένην μεσολάβησιν τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν πύλην περὶ τῆς καταπαύσεως τῶν ἐν ταῖς δύο ἡγεμονείαις ἀναφρεσιῶν ταραχῶν ἀνευ βλάβης τῶν ἐν ἰσχυρῶν συνθηκῶν (β). Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται καὶ οἱ ἄρτι οὗτοι ἐφημερίσθησαν, πρὶόντος τοῦ χρόνου, ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλλάδος;

Ἡ, περὶ ἧς ὁ λόγος, διπλωματικὴ πράξις ἀπεστάλη κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Στρωγανῶφ διαταχθέντα, ἵνα κοινοποιήσῃ ταύτην τῇ πύλῃ κατὰ πρότερον, καὶ ἐπομένως διαβιβάσῃ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, συνοδευομένην καὶ διὰ νοθεσιῶν ἰδίων, εἰ καὶ οὐδέποτε ἔλαβε τοιαύτας ὁ Ἰψηλάντης. Τίνας ἄρα ἐγένοντο αἱ ἐντυπώσεις τοῦ σουλτάνου, ἰδόντος ἀναφερόμενα μὲν «παρελθὸν καὶ ἀποστολὴν Ἑλλήνων», προκαλουμένην δὲ μεσολάβησιν τρίτου, τοῦ αὐτοκράτορος, μεταξὺ σουλτάνου καὶ βασιλέων; Τίνας ὡσαύτως ἔκαμε κρίσεις περὶ τοῦ μέλλοντος ἢ τῶν δυσμενῆς τότε θυτικῶν διπλωματιῶν, τοιαύτην ἰδοῦσα προκαταβολὴν γινομένην περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος; Ἀλλ' ὠμολόγηται, ὅτι ἐν ταῖς ἡγεμονείαις ἐπηνέχθη ἀποτελεσμα πολλῶ βαρύτερον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐγκυκλιῶν καὶ ἀφορισμῶν. Τεχνολογηθεῖσα ὑπὸ τούτων καὶ ἐκείνων τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ δι' αἰετιγράφων πολλῶν διαδοθεῖσα ἀπὸ σκοποῦ πρὸς διαφόρους ἀμφιταλαντευομένους, ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου ῥιζικῶς μετέβαλε τὰς περὶ τῆς Ρωσσίας ἐλπίδας τούτων, οὐσιωδῶς ἐνεψύχωσε τοὺς ταυφύκοντας, καὶ μεγάλης ἐγένετο αἰτία ἀμνηχανίας τοῖς περὶ τὸν Ἰψηλάντην, ἐκτεθέντη.

εις τὰς πικροτέρας ἐπικρίσεις καὶ εἰς τὰς συντονωτέρας ἀντενεργείας. Καὶ ἄληθώς, κατέστησαν τότε ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐπιρρέπιστος εἰς τὸν τουρκισμὸν, ὁ Σάββας εὐκαμπτότερος ὑπὲρ τοῦ Καλλιμάχου, οἱ ἄρχοντες αὐθαδέστεροι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ ὁ μητροπολίτης Λούκος τολμηρότερος, ὡς εὐχόμενος παρρησία ἀπὸ τῆς ἑώρας ταύτης, ἵνα μὴ διαφύγωσιν οὔτε ὁ Ἰψηλάντης, οὔτε οἱ ἄπαδοὶ αὐτοῦ τῶν Τούρκων τὴν μάχισσαν, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ταῦτα δὲ πάντα προέκυψαν, διότι καὶ τὸ διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου ἀπεδίδοντο εἰς θέλησιν ἐλευθέρων, εἰς πολιτικὴν αὐτοτελίαν, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν βίαν, ὡς οἱ ἄφορισμοὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τὰ γράμματα τοῦ Καλλιμάχου. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ἡγεμὸν Μολδαβίας Σούτσος, τὴν τοιαύτην βλέπων μεταβολὴν τῶν πραγμάτων, ὑπεχρεώθη, ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὸ ἴσιον τῆ 31 μαρτίου, ἤτοι μετὰ τεσσαράκοντα ἀπὸ τῆς ἐξόδου τοῦ Ἰψηλάντου ἡμέρας, καὶ μεταβῆ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὴν Βεσσαραβίαν, ἀπολέσας, ὅτι ἂν εἶχε κινήτων καὶ πολύτιμον (α). Ὡς μὴ ὦν τῶν ὄπλων ὁ ἄνθρωπος, εἶδεν ἑαυτὸν κινδυνεύοντα, μεμακρυσμένου ἤδη τοῦ Ἰψηλάντου ἐν τῇ Βλαχίᾳ, οὐ μόνον ἐξῶθεν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶς ἐπιτετησομένων ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ ἔσωθεν ὑπὸ ἐνδεχομένης κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐπιβουλῆς τῶν ἀρχόντων. Πλὴν ἡ φυγὴ τούτου ἐζημίωσεν ἠθικῶς τὸν Ἰψηλάντην.

Ὁ Σούτσος ἐγένετο δεκτὸς ἐν τῇ ῥωσικῇ χώρᾳ, καὶ ὁ σουλτάνος, στηριζόμενος ἐπὶ ταῖς συνθήκαις, ἀπῆτει τὴν παράδοσιν καὶ τούτου καὶ ὄλων ἔτι, ὅσοι συνάδειον αὐτὸν, ἀποκαλούμενον ἰδίως «ἀπιστοῦν». Τοιοῦτους ὁ τύραννος ἀπεκάλει τοὺς πιστοὺς ὄντας εἰς τὴν ἀποστολὴν ἑαυτῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, χαιρετῶν ἐὼν τοὺς τοιοῦτους τῶν συνθηκῶν ἀκαθάρτους ὄρους, ἔπερασπισθὴ τὸν Σούτσον «ἐκ γενναιότητος», καθ' ἣν ἀπηύθυνε δηλοποίησιν τῆ πύλῃ ὁ πρέσβυς αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μάλιστα δὲ, ὡς ἀδυνάτου πλέον ἀποδαινούσης τῆς διαμονῆς τούτου ἐν τῇ Ῥωσίᾳ, ἐφωδίσεν αὐτὸν δι' αὐτοκρατορικῶν διαβατηρίων ἐξ αὐτοῦ τοῦ γραφείου τῶν ἐξωτερικῶν, ὅπως ἐλευθέρως ἀπέλθῃ διὰ τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Ἑλβετίαν· ἀλλ' ἐκρατήθη ἐν τῇ Κόρτσιᾳ, ὡς ἐν φυλακῇ, καὶ τούτο, ἵνα μὴ καταβῆ, ὡς ἀποστολῶς ὑποτεθέμενος τοῦ ῥωσικοῦ πνεύματος, εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπαναστάσῃ ἠδὴ. Ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἑννέα μῆνας διήρκεσεν ἡ κράτησις αὐτοῦ, μυρίας δοσιμάσαντος δυσαρρεσκείας παρὰ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως, ἀδιαφορούσης, ἂν ἔφερον οὔτος διαβατήριον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσ

σίας, ἢ οὐχί. Καὶ, ἐὰν μὴ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέμενε γράφων, ὅτι θεωρεῖ αὐτὸν ἐν ὁδοιπορίᾳ, ἐφ' ὅσον ἂν μὲν χρόνον ἐν τῇ Αὐστρίᾳ, εἰ παραδόξον, εἰ ἢ περὶ παραδόσεως τούτου ἀπαίτησις τοῦ σουλτάνου εἰσηκούετο παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Φραγκίτικῳ, ἀφ' οὗ οὐκ εἰσηκούετο παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ;

Ἰδοὺ οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀπεσπάρθη κυρίως ὁ τόσῳ ἀναγκαῖος Σάββας, ὡς θεωρῶν ἐξαρτώμενον τὸ πᾶν ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας τοῦ Ἰψηλάντου, ταύτην δὲ ἢ ἐκείνην προκύπτουσιν ἐκ μόνης τῆς ῥωστικῆς ὑποστηρίξεως αὐτοῦ, ἢ ἀποκηρύξεως. Ἰδοὺ ἡ τόσῳ ἐπισημῆς καταστάσα θέσις τοῦ Ἰψηλάντου, ὅτε καὶ ἡ ἐκκλησία ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ἐκ συστήματος καὶ ὑπὸ περιστάσεις ἐκτάκτους, καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἐνεκα τοιαύτων λόγων, ὀλεθριωτάτην κατ' αὐτοῦ ἐκίχυεσαν ἀντίστασιν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐκ ἐπελάβετο τῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ καθήκοντος ἑαυτοῦ οὗτος. Τὴν πολιτικὴν ἐννοῶν σημασίαν, ἣν, ὡς προείπομεν, ἔφερεν ἡ τριπλῆ ῥήτρα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος καὶ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Καποδιστριαίου, ἀπεφάσισε μὲν, ἵνα συμμορφωθῇ ἐκμεταλλευόμενος ταῦτα, ἀνηνέχθη δὲ ὑποβαλὼν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλεξάνδρον, αἶα καὶ ὅσα ἐνόμισε δικαίας καὶ προσηκούσας προτάσεις ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. Διὰ περιλήψεως πιστῆς μνημονεύομεν τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ἐγγράφου, ἐχούσης οὕτω;

#### Ἡ Μεγαλειότης.

«Ἐὰν ἀφ' ἐνὸς ἐλυπήθην, διότι ἡ Ἱ. Μεγαλειότης ἀποδοκιμάζει τὴν ἡρξασμένην παρ' ἐμοῦ ἐπανάστασιν ἀφ' ἑτέρου ὅμως χαίρω βλέπων, ὅτι ἡ Ἱ. Μεγαλειότης οὐχὶ μόνον ἀναγνωρίζει τὸ δίκαιον τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμίας, ἀφ' ἧς καὶ ἐγὼ ὠρμήθην, ἀλλὰ καὶ προθυμῶς δεῖκνυται, ἵνα μεσολαβήσῃ ὑπὲρ τούτων πρὸς τὴν ὀθιωμανικὴν Πόλιν. Ἐντεῦθεν δὲ, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀποφάσεως, ἣν ἔχει ἡ Ἱ. Μεγαλειότης, ὅπως διατηρήσῃ τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας εἰρήνην, ἐξάγω, ὅτι ἡ Ἱ. Μεγαλειότης μόνον τὸ μέσον ἀποδοκιμάζει, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν αἴτησιν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπειδὴ, προκειμένου περὶ πατρίδος, οὐδόλωι περὶ ἐμοῦ οὐ τοῦ σκέπτομαι, μετὰ προθυμίας ἀναδέχομαι τὴν εὐθύνην τοῦ κινήματός σου ὅλην, καὶ συγκατανεύω πρὸς τὴν κατάκαυσιν τούτου. Ἀλλ', ὅτε, ὡς ἡ Ἱ. Μεγαλειότης οὐδόλωι ἀμφεβάλλει, αἱ μὲν διαπραγματεύσεις οὐκ ἀνεύθουνοισι, ἀλλὰ οὐκ οὐκ, πολὺν ἀπαιτοῦσι καιρὸν· οἱ δὲ Ἕλληνες κινήσαντες τῶν πόλεμον, καὶ δυνάμεις συγκεκροτημένας ἔχουσαι, καὶ ῥαδίαιτον τὴν ἀπόφασιν, ὅπως τύχωσι τῆς ἀφθονίας ἑαυτῶν, ἐν

»τοιαύτη περιστάσει αδύνατος ἀποβαίνει ἡ κατάθεσις τῶν ὀπλων, εἰμὴ  
»διὰ τῶν ἀκολουθῶν ὄρων, οὓς ὑποβάλλω τῇ Υ. Μεγαλειότητι ἐν ὀνό-  
»ματι αὐτῶν, παρακαλῶν·

«Α<sup>ο</sup>» Ἴνα χορηγηθῶσι πρὸς ἐμὲ τὰ μέσα τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀσφα-  
»λοῦς καταβάσεως μεθ' ὧν, ὅσων ἔχω στρατεύματων·

«Β<sup>ο</sup>» Δοθῶσι τοῖς Ἕλλησι τέσσαρα φρούρα, δύο κατὰ τὴν Πελοπόν-  
»νησον καὶ δύο κατὰ τὴν Στερεάν, ἐξ ὧν λογισθήσεται ἐν τῷ τῆς Πρε-  
»βέξης·

«Γ<sup>ο</sup>» Ὡς βᾶσις τῶν διαπραγματεύσεων ληφθῆ ἡ αὐτονομία τῆς Πε-  
»λοποννήσου, ὅλης τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νήσων, κεκολλημένων ἤδη ὧν  
»τῶν μερῶν αὐτῶν.

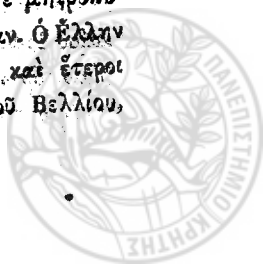
«Ταῦτά εἰσι τὰ ζητήματα, ἅπερ προτείνω ἐνδίδων εἰς τὴν θέλησιν  
»τῆς Υ. Μεγαλειότητος. Ἐὰν μὴ παραδεχθῶσι, ὡς στρατιώτης τῆς πα-  
»τρίδος μου ἐξακολουθήσω τὸν πόλεμον καὶ ἐπιδιώξω τὸν ὑπὲρ αὐτῆς  
»θάνατον. Ἐωσοῦ δὲ λάβω τὴν ἀπάντησιν τῆς Υ. Μεγαλειότητος, θέλω  
»μένειν ὠχυρωμένος ἐν τοῖς ὄρειοις τῆς Βλαχίας, οὐδὲν κατὰ τῶν  
»Τούρκων ἐπιχειρῶν, εἰμὴ ἐν τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκεῖνοι κινήσωσι  
»κατ' ἐμοῦ».

Συνεπῶς δὲ ὁ Ἰψηλάντης ἐγράψε πρὸς τοὺς ἐν Βιδινίᾳ τοποτηρητὰς  
τοῦ ἡγεμόνος Καλλιμάχου, ἵνα πληροφορηθῶσι τοῖς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ  
Ἰστρου σατράπαις τὰ διατρέγοντα καὶ τὴν περὶ ἀνάλωχῆς πολέμου  
πρόθεσιν ἑαυτοῦ, ἀποτρέψωσι δὲ τούτους ἀπὸ πάσης πολεμικῆς ἐπιχει-  
ρήσεως, μεχριστὸ ἀπαντήτῃ ἢ πύλῃ εἰς τὰς κοινοποιήσεις τοῦ Στρώγα-  
νάφ. Ἄλλως, προσέθετεν, ἐθεώρει ἑαυτὸν ἠναγκασμένον πρὸς τὴν ἐνο-  
πλὸν ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀπὸπληγμένον τῆς  
εὐθύνης τῶν συνειπιῶν ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ (α). Ἀπέβλεπεν ἄρα τὸ  
βῆμα τοῦτο τοῦ Ἰψηλάντου εἰς τὴν ἐνοπλὸν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς  
Ρωσσίας παρέμβασι, ἀρνούμενων τῶν Τούρκων;

Ὡς πρὸς τὸν τόπον δὲ, ἀποκρούσας τὴν ἰδέαν τινῶν συμφωνησάντων  
πρὸς ἀλλήλους τὴν διὰ τῶν ὀπλων καταστροφὴν τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὁ  
Ἰψηλάντης προέλαβε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ τὰ ἔπειτα συνέστηθεὶς  
κατὰ τῶν κατοίκων. Ἦτο μὲν ἡ τοιαύτη συμφωνία τῶν κλειστῶν Ἑλ-  
λήνων ὀπλαρχηγῶν, προηγουμένου τοῦ Ὀλυμπίου, ἀπὸ τέλεμα τοῦ δι-  
καίου ἐρεθισμοῦ, ὃν προσέκαλε ἡ ἀρνητικὴ διάγωγῃ τοῦ Βλαδιμηρέσκου  
βία. ὁμῶς τοιαύτης φύσεως μέτρα εὐδόλως συνεβιβάζοντο πρὸς τε τὸ  
πνεῦμα τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τὸ ἀνωτέρω γινόμενον πολιτικὸν βῆμα, καὶ

κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐναντίας ἡπείλουμ τὰς συνεπείας, ὡς ὑπανοσ-  
 μένης ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καὶ τῆς φανερᾶς συμμαχίας τοῦ Σάββα  
 μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου. Ἐπειράθη μάλιστα ὁ Ἰψηλάντης τῆς ἐπανόδου  
 τοῦ Βλαδιμηρέσκου εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν, καὶ πρὸς τοῦτο εὐρέθη πρόθυμος  
 ὁ Σάββας, κυρίως σκοπῶν, ὅπως ᾤθησεν μακρὰν τὴν ἐμφύλιον διαταρα-  
 χὴν, ὡς ἔχων αὐτὸς τὴν εὐθύνην τῆς ἀσφαλείας πῶν κατοικῶν ἐνώπιον  
 τῶν τοποτηρητῶν τοῦ Καλλιμάχου. Ὁ Ὀλύμπιος παρετήρησε τότε τῷ  
 Ἰψηλάντῃ ἀδύνατον τὴν διὰ νέου ὄρκου εἰλικρινῆ μεταβολὴν τοῦ Βλα-  
 διμηρέσκου, ἅμα ἀπετήσαντος ἅπασι τὸν πρῶτον, αὐτοῦ ὄρκον· ἀλλὰ,  
 καὶ τοὶ μὴ εἰσακουσθεὶς πάλιν, ἐγνώριζεν ὁ πατριώτης, σῆτος ἀνὰρ-εἶαν  
 ὀφείλει ὑπακοήν, ἐκτελεστῆς γινόμενος τοῦ σχεδίου, περὶ οὗ προέειπα.  
 Ἰπὸ τὴν ἐγγύησιν λοιπὸν τοῦ Σάββα, προσωπικῶς ὁμηρεύοντος, ἐθαβ-  
 ρυνθεὶς ὁ Βλαδιμηρέσκος προσῆλθε τῷ Ἰψηλάντῃ μετὰ τὴν ἔκτην τῆς  
 ἐλεύσεως αὐτοῦ ἐν τῇ Κολεντίνῃ ἡμέρᾳ, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἐπι-  
 σκοπὸν Ἀρξέσιου καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπίου· ἐπιδεικνύμενος  
 δὲ μεταμέλειαν πλήρη ἐπὶ ταῖς προηγουμέναις, δεῦτερον ἐδέχθη πίστew-  
 ὄρκον ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Ὁ Δούκας ἔδραμε τότε μετὰ ἱκανῶν  
 ὀπλοφόρων εἰς τὴν Κολεντίναν, σκοπῶν τὸν φόνον τοῦ Βλαδιμηρέσκου.  
 Ἀποτραπείς δὲ παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, εἰπόντος αὐτῷ: «Δὲν πρέπει νὰ  
 νάνακατώνεσαι εἰς πράγματα, ὅπου δὲν προττάζεται», ἀνέπτυξε διὰ  
 πολλῶν καὶ ἔθνικῶν κατέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς θυσίας τοῦ ἀνθρώπου  
 τούτου. Ὁ Ἰψηλάντης, οἰοῦναι κλονισθεὶς ἤδη, παρετήρησε πρὸς αὐτόν:  
 »Καλὰ· πλὴν χάνομεν τὸν Σάββαν, ὅστις μένει εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ  
 »Βλαδιμηρέσκου ὄμηρος. — Τόσον καλλίτερα, ἀπεκρίθη ὁ Δούκας, ἐπειδὴ  
 »αὐζώμεθα συγχρόνως ἀπὸ δύο μεγάλους ὑπόπτους». Ἐπὶ τέλος ἀπε-  
 φάνθη ὁ Ἰψηλάντης: «Μὴ βιαζώμεθα, ἀφ' οὗ ἤδη μετρημελήθη καὶ ἐρ-  
 »υκοδοτήθη ὁ Βλαδιμηρέσκος». Ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀπάτη πρόσκαιρος  
 ἦσαν καὶ ἡ μεταμέλεια καὶ ἡ ὀρκοδοσία τούτου καθότι, ὑψωθείσης τῆ  
 17 μαρτίου τῆς ἑλληνικῆς σημαίας τοῦ φοίνικος ἐν τῇ πόλει τοῦ Βου-  
 κουρεστίου, ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὡς καὶ ὁ Σάββας, ἰδίαν ἔφερε καὶ πάλιν  
 σημαίαν, τοπικὰ ἔχουσαν σύμβολα.

Ἡ περὶ τῆς ὑψώσεως τῆς τριχόρου σημαίας τελετὴ ἐγένετο πανηγυ-  
 ρακῆ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κοινῇ ἐπίτημος, ὡς ἐν τῷ Ἰασιῷ. Οὔτε μητροπο-  
 λίτης καὶ ἄρχοντες, οὔτε Βλαδιμηρέσκος καὶ Σάββας παρήσαν. Ὁ Ἕλλην  
 ἄρχιμανδρίτης Παπαβασίλειου, φίλος ἴδιος τοῦ Ὀλυμπίου, καὶ ἕτεροι  
 ἄλλοι ἱερεῖς ἐτέλεσαν τὴν συνήθη ἱεροπραξίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βελλίου,



ὅπου κατέλειεν ὁ Φαρμάκης. Ἐκεῖθεν ὁ εἰς τῶν ἱερῶν κρατῶν τὸν σταυρὸν καὶ ὁ ἄλλος τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἐν τῷ μέσῳ δ' αὐτῶν ὁ ἐνθουσιαστικώτατος Κωνσταντῖνος Κυριακοῦ Ἀριστέας φέρων τὴν σημαίαν, καὶ κατόπι τούτων δέκα ξιφῆραι, ἐξῆλθον ἀδαντες τὸν θούριον τοῦ Ρήγα καὶ ὑπὸ πλήθους ὀπλοφόρων καὶ ἐντοπιῶν παρακαλουθούμενοι ἐν δὲ τῇ προόδῳ τῆς λεγομένης Παλαιᾶς Κούρτης δεηθέντες πρὸς τὸν Ἰψίστον, ψαλλόντων τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τῶν ἱερῶν «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου. . .» ἐπιροσκόλασα συνεχῆ πῦρ καὶ ἐπανήλθον, ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν. Ἐπὶ τῆς θύρας δὲ ἐμπηχθείσης τῆς σημαίας, ἐγγράφεσθαι ἤρξαντο μετ' ἐνθουσιασμοῦ πλείστοι.

Καὶ ἀνεζώωσε μὲν ὀπωσδήποτε τὰ πνεύματα ἡ πράξις αὕτη· οἱ ἀνθυψηλάντικοι ὅμως ἐραδιούργησαν εὐθὺς τὴν ἀφηνίασιν τῶν ὑπὸ τὸν Βλαδιμηρέσκον, ἵνα ἀντίθετον οὕτω γενήσῃσιν ἀντιπερισπασμὸν καὶ τελείαν κατορθώσῃσιν τὴν σύγχισιν καὶ τὴν ἀνωμαλίαν. Ἄνδρας, γυναικάς, τοὺς τυχόντας, ὠρμησαν ἀχαλίνωτοι οἱ Πανδούροι ἀπογυμνόνοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως καὶ κατὰ μέσσην ἡμέραν, καὶ μυρίας ἔτι διαπράττοντες ἀσυμπαθεῖς πράξεις. Ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὡς ἀρχηγὸς αὐτῶν, καὶ ὁ Σάββας, ὡς πολιτάρχης, ἐβέωντο ἀπλῶς. Ἐβέωντο ὡσαύτως, καὶ ὅταν οἱ Πανδούροι συντρίβοντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν καὶ διαρπαζόντες ταύτας, ἐπίωλον ἐπὶ δημοσφρασίαις, ὅσα ἠδύνατο φέρειν ἐπ' ὤμων, καὶ κατέφθειρον τὰ βαρέα καὶ δυσμετακόμιστα ἐπιπλα καὶ σκευῆ. Ἐβέωντο ὡσαύτως, καὶ ὅταν εἰσερχόμενοι οὗτοι ἐν ταῖς ὑπογείοις οἰνοθήκαις, ἐκραυπέλουσαν, δι' ὧν ἠδύνατο πίνειν οἴνων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπέχεον, παροβολουόντες ἢ θλώντες διὰ πελέκειως τὰ ἀγγεῖα. Ἐξω δὲ τῆς τσαούτης καὶ τοιαύτης ὀλιχῆς κακοπραγματοσύνης, ἠνόχλουσαν οἱ ἴδιοι καὶ ἠθικῶς τοὺς πάντας, ἀφορῆτως ὑβρίζοντες, ἀναιδῶς αἰσχρολογοῦντες, πικρῶς εἰρωνευόμενοι καὶ αὐτὸ δαπανῶντες δωρεὰν τὸ ὄνομα τοῦ Ἰψηλάντου. Τότε παραδειγματισθέντες τοὺς Πανδούρους καὶ τινες τῶν ἀτάκτων ἐλληνικῶν σωματίων, ὠρμησαν εἰς τὰ ἵπποστάσια τῶν οἰκιῶν καὶ ἀφῆρσαν τοὺς ἵππους λόγῳ δημοσίας χρήσεως.

Διπλοπροσωπῶν ὁ Σάββας, συχνάκις ἐπεσκέπτετο τῷ Ἰψηλάντῃ καὶ δυσφορῶν εἰδείκνυτο ἐπὶ τῇ τσαούτῃ ἀταξίᾳ καὶ κακοπραγμοσύνῃ. Ὁ Βλαδιμηρέσκος ὑπεκρίνετο ἀναρμόδιον ἑαυτὸν πρὸς περιστολὴν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν δύο δὲ κακῶν τὸ μὴ χεῖρον ἐκλέγων ὁ Ἰψηλάντης, διέταξε τὸν Σάββαν, καὶ οὗτος διεκέρυξε τοῖς κατοικοῖς τῆς ἐλευθερίαν τῆς χρήσεως τῶν ὀπλῶν κατὰ παντὸς βιαστοῦ καὶ ἀρ-

ταγος στρατιώτου οϊουδήτινος ὄπλαρχηγού. Ἄλλ' ἤδη τετελεσμένοι ἦσαν οἱ σκοποὶ τῶν ἐναντίων καὶ ἀνωφελές πᾶν μέτρον. Ἀπελπισθεὶς ὁ λαὸς καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ ἐν ταῖς μοναῖς ἐγκλειστοὶ διελύοντο φεύγοντες, ὅπου ἂν ἴδύνατο ἕκαστος· καὶ, εἰμὴ ἀπεγυμνοῦντο ἔσω τῆς πόλεως συνεπεία τῆς διακηρύξεως τοῦ Σάββα, εἰς τοὺς αὐτοὺς περιέπιπτον ἀρπαγὰς ἔξω τῆς πόλεως. Οἰκτροτάτη κατάστασις, ὀφειλομένη εἰς τὴν ὄλως ἀσυνεῖδητον ἀντενέργειαν τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἀρχόντων, εἰς τὰς καταχθονίους εἰρηγήσεις τοῦ Οὐδρίσκη, εἰς τὴν ἑτεροφροσύνην τοῦ Βλαδιμηρέσκου καὶ τὸ ἀλλοκρόσαλλον τοῦ Σάββα. Εἰς τοσοῦτον δὲ προεχώρησαν τὸλμης οὗτοι, ὥστε καὶ αὐτὴν ἐδοκίμασαν δι' ὑποσχέσεων μεγάλων τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰψηλάντου ἀπόσπασιν τοῦ Ὀλυμπίου, ὅπως τάχυτέραν παρασκευάσωσι τὴν ὄλην τοῦ δράματος λύσιν. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ἀπώλετο ἔτι μᾶλλον πᾶσα περὶ διαβάσεως τοῦ Ἰστρου ἐλπίς, ἀφ' οὗ κατήντησε προβληματικὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἐν τῇ Δακίᾳ συντήρησις τῶν Ἑλλήνων· ἐκ δὲ τῶν πληρεξουσίων τοῦ Πιάνκου Χατοῦ Κρήστου ἀπεστάλη ὁ εἰς παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ἵνα βεβαιώσῃ τούτῳ τὸ ἀσχοπον παντός ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας κινήματος ἐν τῷ μέλλοντι.

Καὶ ἠκολούθησαν τὰς ἀντενεργείας οἱ ἀνθυψηλαντικοὶ οὐ μόνον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἀπάτης τῆς ἡγεμονείας. Τοὺς Ἰσπραβνίκους τῶν θεμάτων ὠδήγησαν, ἵνα διὰ παντός ἀποκρύπτωσι μέσου τὰς τροφάς, καὶ οὐδενὶ χορηγῶσι τοιαύτας ἄνευ ἀδείας τοῦ Βλαδιμηρέσκου. Τοὺς πλαγιάσιδας (κυνηγούς ζώων), σλουζιτόρους καὶ ἄλλους τοὺς χωρικοὺς παρασκευάσαν, ὅπως δράμωσιν ἐν καιρῷ, ἅμα διαταγῶσιν, ἔνοπλοι καὶ, οἱ μὴ ἔχοντες ὅπλα, μετὰ πελέκειν καὶ ῥοπάλων. Ἐνταυτῷ δ' ἀπηγόρευσαν τὴν πληρωμὴν τοῦ «σφέροτου» (τετάρτου μέρους τοῦ ἐτησίου φόρου), καὶ τοῖς πᾶσιν ἀπόλυτον ἔδωσαν ἄδειαν, ἵνα θανατώνωσι πάντα μεμονωμένον ἐκ τῶν τοῦ Ἰψηλάντου, ἢ διευθύνωσι ζῶντα εἰς Βουκουρέστιον. Ἰδίως δὲ ὁ μητροπολίτης Λοῦκος, ὑπὸ τὸν θρησκευτικὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἠθικὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ, φοβερὰν τὴν ἀπέχθειαν τοῦ λαοῦ διήγειρε κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ὡς ἀφωρισμένων ὄλων παρὰ τοῦ πατριάρχου. Τὰ μέτρα ταῦτα συνεπλήρουν συγχρόνως συνεχεῖς πρὸς τοὺς σατράπας τῆς Σιλιστρίας, Γιργέβου, Ἰβραίλας καὶ Βιδινίου αἰτήσεις, ὅπως εἰσβάλωσι τάχιον.

Ὅλαι αἱ βηθεῖσαι ἐξωτερικαὶ καὶ ἐσωτερικαὶ περιστάσεις ὑπεχρέωσαν τὸν Ἰψηλάντην, ὑπὸ τῆς μεγαλητέρας κατεχόμενον ἀγανακτήσεως καὶ λύπης, ἵνα ὑποχωρήσῃ τῇ 1 ἀπριλίου εἰς τὴν Τέρβιδα, κωμόπολιν



ἤδη τοῦ θέματος Δουμιποδίτσης, ἀπέχουσαν δὲ τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ δώδεκα ὥρας καὶ ὀρευνὸν οὔσαν ὄριον τῆς Βλαχίας πρὸς τὴν Αὐστρίαν.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ἀπέδωκάν τινες πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ἔλλειψιν ὠρισμένου σχεδίου, θάρρους καὶ τόλμης, καὶ « αἰσχρὰν » ἀπεκάλεσαν τὴν ἐκ τῆς Κολεντίνης ὑποχώρησιν αὐτοῦ εἰς Τέρβιδα. Ἐὰν ἐτόλμα, εἶπον οἱ τοιοῦτοι, τὴν διάβασιν τοῦ Ἰστρου, ἐθάβρυνεν ἂν εἰς τὰ ὄπλα τὴν Βουλγαρίαν, ἐκυρίευσεν ἐκ τῶν παριστρίων φρουρίων τὰ μᾶλλον ἀδύνατα τότε, καὶ ἠιδοκίμει οὕτω προάγων τὴν ἐπανάστασιν γενικωτέραν καὶ ἰσχυροτέραν. Δι' ὁποίας ἀληθῶς εὐχερείας ἐπιδείκνυνται καὶ γνώσεσι καὶ πείρᾳ πραγμάτων ἄνθρωποι, ἐκτὸς ὄντες ἀρμοδιότητος τοιαύτης καὶ ἐκτὸς μένοντες τοῦ σταδίου! Τοιοῦτοι ἄλλοι καὶ καθ' ὅλον τὸν ἐνεαεστῆ ἀγῶνα ἔργον εἶχον τὸ συμβουλεῦειν ἐξωθεν καὶ τὸ κατακρίνειν τὴν διαγωγὴν τῶν ἀγωνιζομένων, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν μυκτηρισμὸν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν προκαλοῦντες τούτων, ὡς οὐδεμίαν ποιοῦντες διαφορὰν μεταξύ θεωριῶν καὶ πραγμάτων, μεταξύ τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ ἀδυνατοῦ. Τὸ λυπηρότερον δὲ, ὅτι αἱ βαρεῖαι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου κατηγορίαι τοῦ 1821, δικασθεῖσαι ἐκ μονομερείας διὰ τε τὴν ἐξαστῆ φυλακίσιν καὶ τὸν ἐπεληθόντα τῷ 1828 θάνατον τούτου, ἐπεκράτησαν καὶ μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων. Καὶ οὗτοι μὲν πρὶν ἐκμεταλλεῦσθαι πολιτικῶς τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἀνδρός, ἐκεῖνοι δὲ ἔπειτα παραδεχόμενοι ἀκρίτως, ὅσα ἂν ἐρρέθησαν, καὶ ὅλοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συμβουλευόμενοι πᾶν ἄλλο, ἢ τὸν ὀρθὸν νοῦν, στερεοτύπως ἐξέλαβον τὰ ἀποτελέσματα ὡς αἰτίας.

Σχέδιον, κατ' αὐτοὺς, ὠρισμένον οὐχ ὑπῆρχε. Ἀλλὰ ποῦ μένουσι τότε τοσαῦται ἐπίσημοι πράξεις, καὶ μάλιστα ἢ μετὰ τῆς Σερβίας συνθήκη, καὶ τοσαῦτα τοῦ Ἰψηλάντου προκηρύγματα, τὸ μὲν ἀπὸ 23 φεβρουαρίου πρὸς τοὺς Μολδαύους, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς 24, τὸ μὲν γενικὸν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τὸ δὲ ἴδιον πρὸς τοὺς ἐν Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ Ἕλληνας, ὡς καὶ τὸ ἀπὸ 3 μαρτίου πρὸς τοὺς Δάκους, συλληφθέντος τοῦ Ἀριστείδου Παπαῖ; Τίνα ἄλλην ἐξήγουν, ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, ἰδέαν ὠρισμένην ταῦτα, ἢ τὴν διὰ ξηρᾶς κατάβασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' οὗ τὸ πρότερον διὰ θαλάσσης σχέδιον ἐγκατελείφθη; Ἐπῆλθεν ὅμως ἢ εἰς τὴν Τέρβιδα ὑποχώρησις ἀντὶ τῆς προχωρήσεως εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Καὶ τί ἄλλο ἦτο πε-



ρίπτωσις τοιαύτη, ἢ τὸ καταναγκαστικὸν ἀποτέλεσμα τούτων προηγουμένων, καὶ ὣν προεῖχεν ἡ κεραυνοῦ δίκην καταπεσοῦσα ἀποκήρυξις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου; Διὰ ποίου καὶ πόσου στρατοῦ καθίστατο πλέον ἐφικτὴ ἡ διάβασις τοῦ Ἰστροῦ, ἀφ' οὗ ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὁ Σάββας καὶ ὅλη τῶν δύο Ἡγεμονειῶν ἡ ἐπισημότης προεδίδον, βλέποντες τὴν Ῥωσσίαν οὐδετέραν; ἀφ' οὗ ἡ Σερβία ἀπέχετο διὰ τὸν ἴδιον λόγον; ἀφ' οὗ ἡ Βουλγαρία ἐσκαυδαλιζέτο προσέτι ἐκ τῶν ἀφορισμῶν τοῦ πατριάρχου; ἀφ' οὗ, τέλος, αὐτὰ τὰ ὑπὸ τὸν Ἴψηλάντην σώματα, μίγμα ἐτερογενῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ὄντα ἐνὸς ὅλου περιστάσεων δυσμενῶν, ἐξέκλινον κατὰ πολὺ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐπειθείας, διότι προσωρινὰ ἐθεώρουν ἑαυτὰ ἐπὶ ἀλλοτρίαις καὶ ἐχθρᾶς χώρας; Ἀληθῶς ἡ οὐδετερότης τῆς Ῥωσσίας ὡς πρὸς τὸ ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν ἀρξάμενον κίνημα τοῦ Ἴψηλάντου παρεδέχθη ὑπὸ τῆς Εὐρώπης καὶ διὰ τὴν κατόπι κινήσειαν Ἑλλάδα· ἀλλὰ δι' αὐτὴν μὲν ἐγένετο σωτήριος, διότι μόνην ἐφοβείτο ἡ Ἑλλὰς τὴν ἐνοπλον ὑπὲρ τῆς Τουρκίας ἐπέμβασιν· διὰ τὸν Ἴψηλάντην δὲ ὑπῆρξεν ἐξ ἐναντίας ὀλεθρία, διότι παρὰ τοῖς Βλαχομολδαυοῖς, τοῖς Σέρβοις καὶ τοῖς Βουλγάροις ἰσοδυνάμει πρὸς πνεῦμα πολέμου, πρὸς ἐγκατάλειψιν ἐκ δυσμενείας, οὗ ἕνεκα καὶ Βλαχομολδαυοὶ καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι, οὐδὲν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐλπίζοντες ἄνευ Ῥωσσίας, οὐδόλωι ἐπεθύμουν γενέσθαι τὴν γέφυραν τοῦ Ἴψηλάντου ἐπὶ βεβαίοις καὶ μεγάλοις παθήμασι. Ἀληθέστερον δ', ὅτι μία τοῦ Ἴψηλάντου ὥθησις τολμηρὰ πρὸς τὴν ἀντίθετον ὄχθην τοῦ Ἰστροῦ διεσκέδαζε πρὸς καιρὸν τὰς ἀπελπισίας τούτων, συνέστελλε πρὸς καιρὸν τὰς ἀντιδράσεις ἐκείνων, καὶ ἐνέπνεε πρὸς καιρὸν φόβους εἰς τε τοὺς φανεροὺς πολεμίους καὶ τοὺς μυστικοὺς ἐπιβούλους· τοιαύτη τις ὅμως ἐπίδειξις, καίτοι ὁμολογοῦσα φρόνημα ὑψηλὸν καὶ γενναίαν καρδίαν, ἀντηλλάσσετε, ἐρωτῶμεν, ἢ οὐχί, διὰ τῆς συνεποῦς θυσίας τούτων χιλιάδων καὶ τῆς συνεπεστεράς καταστροφῆς τούτων τόπων ἄνευ ἐλπίδος μονίμου ἀποτελέσματος;

Ἐν ὁμοίαις ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν περιπετείαις τοῦ Ἴψηλάντου δειναῖς εὐρέθησαν κατὰ πολλὰς περιστάσεις καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀγωνιζομένων καὶ ὅμως ἐθάρρουν, ἐτόλμων, ἐπέμενον οὔτοι. Καὶ ὁ λόγος; διότι ἡ ἐπανάστασις ἐν μὲν τῇ Ἑλλάδι ἦτο τὸ ἔθνος, ἐν δὲ ταῖς Ἡγεμονείαις τὸ άτομον, ὁ Ἴψηλάντης· ἐν τῇ Ἑλλάδι γενικὴ, οἰκεία καὶ σωτήριος, ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις δὲ μερικὴ, ξένη καὶ καταστρεπτικὴ. Ἐπομένως οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πρώτης ἦσαν τὸ ἀπαύγασμα τῆς θλήσεως τοῦ τόπου, ἡ συγκέντρωσις καὶ ἐνέργεια τῶν δυνάμεων τούτου, αὐτὸς

ἐν μιᾷ λέξει ὁ τόπος· διὰ δὲ τοῦτο ἐπέμενον, διότι ὁ τόπος ἐδέχετο δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμόν τὰς ζημίας ἐτόλμων, διότι ἐν πάσῃ ἀποτυχίᾳ εἶχον καταφύγια πολυειδῆ καὶ βέβαια· ἐθάρρουν, διότι καθ' ἑνὸς μόνου διηρῶνοντο πολεμίου, πολλοὺς ἔχοντες κύκλω ὁμογενεῖς καὶ ὁμογλώσσους. Ἐξ ἐναντίας ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀπὸ τῶν Ἡγεμονειῶν πολέμου παλείμῳ πρῶτιστον εἶχε τὸν τόπον, ὡς μὴ ὦν ἐξ αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν ἰδέαν ἐκπροσωπῶν τούτου, καὶ ἔτι πλέον, περικυκλούμενος ὑπὸ ἐθνῶν, ὁμοθρήσκων μὲν, ἀλλ' ἑτερογενῶν, ἑτερογλώσσων, ἄλλον ἔχόντων ἐρίζοντα ἐλπίδων πολιτικῶν καὶ κατὰ πολὺ ἀφισταμένῳ πᾶς Ἑλλάδος.

Ἐμμοσολάβει προσέτι καὶ ἄλλη διαφορὰ οὐσιώδης. Ταῖς μὲν Ἡγεμονεῖαις ἐγειννιάζον δύο δυνάμεις, ἡ Αὐστρία διὰ τῆς Τρανσυλθανίας καὶ ἡ Ῥωσσία διὰ τῆς Βεσσαραβίας, τῆ δὲ Ἑλλάδι μία, ἡ Ἀγγλία διὰ τῶν Ἰονίων κήσων. Ἐπειδὴ δὲ ἐπιφθαιμίων ἐπὶ τῶν Ἡγεμονειῶν ἦτε Ῥωσσία καὶ Αὐστρία, ἴδιαν ἐκάστη ἐξασκοῦσα ἐπιφράσιν, διὰ τοῦτο οἱ πρόξενοι αὐτῶν ἀπροκαλύπτως ἀντενῆργον κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ, κράτη δεσποτικά, ἀμφότεραι αἱ δυνάμεις αὐταὶ οὔτε ἡδέως εἶχον, οὔτε ἠνείχοντο ὄλιως ἐπανάστασιν πρὸ τῶν θυρῶν αὐτῶν ἐγερθεῖσαν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου ξένοι πολιτικῆς τοιαύτης οἱ πρόξενοι Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Πρωσσίας, ἠκολούθουν μόνον, διότι οὐδόλως συνέφερον ἢ ὑπαστήρεις τοῦ Ἰψηλάντου, θεωρουμένου πάντοτε ὡς προδρόμου τῶν Ῥωσσικῶν περὶ Τουρκίας σχεδίων καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀποκαίσεις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Ἀλλ' οὐχ οὕτω διέκειντο τὰ πράγματα καὶ ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα· πρῶτον μὲν, διότι ἐν μόναις ταῖς Πάτραις παρὰ τῶν πλειόνων αὐλῶν καὶ ἐν μόναις ταῖς Ἀθήναις παρ' ὀλίγων ὑπῆρχον διαφιτμένοι πρόξενοι· δεύτερον δὲ, διότι οἱ πρόξενοι καὶ ὑποπρόξενοι τῆς Ῥωσσίας ἦσαν Ἕλληνας· τρίτον δὲ, διότι οἱ πρόξενοι τῆς Αὐστρίας οὐδεμίαν ποτὲ ἔλαβον συναφειαν πρὸς τὸν τόπον· καὶ τέταρτον, διότι τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων ἀντεμάχοντο πρὸς τὰ τῆς Ἀγγλίας, ὡς ἐπιθυμοῦσης Ὀκτάνησον τὴν Ἐπτάνησον διὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἐντεῦθεν, κινηθεῖσης ἐπαναστάσεως πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Ἐπτανήσου, ἅμα ὁ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἤρξατο βραδουργεῖν ὑπὲρ τῶν Τούρκων, οἱ λοιποὶ τῆς Ῥωσσίας, Γαλλίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας οὐ μόνον ἀπέσχον, ἀλλὰ καὶ βοηθοὶ οἱ πλείστοι ἐγένοντο τοῖς Πελοποννησίοις πολυτρόπως καὶ, ἐπειδὴ πρῶτοι ἐμακρύνθησαν οὔτοι τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου κατὰ τὴν ἐν Λουβιάνῃ παραδεχθεῖσαν αὐδετερότητα, ἦναγκάσθη μετ' οὐ πολὺ, ἐν ἀποχωρήσῃ καὶ ὁ τῆς Ἀγγλίας, ὁ δὲ τόπος

ἀπηλλάγη τῶν τόσῳ ἐπιζημιῶν ἀντενεργειῶν τούτου. Ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις προξένων μόνος διέμνηεν ἀμετακίνητος ὁ τῆς Ἀδστρίας Γρόπιος, διότι ἡ παρουσία αὐτοῦ οὐδόλως διέφερε τῆς ἀπουσίας.

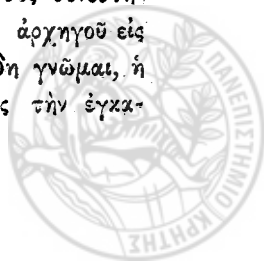
Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν κατηγοριῶν κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου. Ἡ εἰς τὴν Τέρβιδα ὑποχώρησις αὐτοῦ οὐδόλως ἐκώλυε τὴν τοῦ Ἰστρου διάβασιν ἐν πάσῃ δεξιᾷ περιστάσει. Ἐὰν ὑπῆρχεν ἡ ἐκ Βαουκουρεστιῦ εἰς τὸ Σεβερῖνον, τὸ κείμενον ἀπέναντι τοῦ Ἀδᾶ-καλὲ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ἢ εἰς τὸ Καλαφάτιον, τὸ κείμενον ἀπέναντι τοῦ Βιδινίου, πεδινηὸς δὸς διὰ Γιρζενίου καὶ Μίρδας (α) οὐκ ἔλειπεν ὁμως καὶ ἡ ἐκ τῆς Τέρβιδος ὄρεινὴ ἐκ δεξιῶν τῆς Κραϊάβης εἰς τὸ αὐτὸ Σεβερῖνον. Ἄλλ' ἐπέκρωτο, ὅπως, ἀντὶ παντός, ἄλλου ὑπολογισμοῦ, ἢ ὑποχώρησις αὐτῆ ἀποβῆ πράγματα ἢ ἀρχὴ τοῦ τέλους τοῦ Ἰψηλάντου, προοιμισθεῖσα τὴν ὄλην καὶ προσεχῆ ἀποτυχίαν τούτου. Ἀπέβλεπε μὲν τὴν συντήρησιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τοῖς ὄρεινῶσι τόποις, καὶ ἔτεινεν εἰς ἐλπίδας ἀγαθὰς ἐν τῇ ἀδηλότητι τοῦ μέλλοντος ὡς ἐκ τῆς ἐνδεχομένης μεταβολῆς τῶν σχέσεων τῆς Ῥωσσίας πρὸς τὴν Τουρκίαν καθίστατο ὁμως προβληματικῆ πλέον ἢ ἀντιπαράταξις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὄρεσι. Οὐδεμίαν ἢ Ῥωσσία ἔδωκεν ἀπόκασιν εἰς τὰς ἐκ Κολεντίνης προτάσεις τοῦ Ἰψηλάντου, οὐδὲν ἠλπίζετο ἕνεκα τῆς τοσαύτης ἐξωτερικῆς τε καὶ ἐσωτερικῆς ἀντιθέσεως, καὶ μετ' ὅσῃν ὁ Σάββας καὶ Βλαδιμηρέσκος, χυδαίως ὑποκρινόμενοι, ἐξηγήθησαν λύπην πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ὡς ὑποχωροῦντα ἐκ τῆς Κολεντίνης καὶ μὴ ἐμπιστευόντα τούτοις, οὐδὲν ἐν τέλει ἠλπίζετο ἕνεκα τῆς φυσικῆς ἐν τοιούτοις πράγμασις ἀναρχίας, καὶ μετ' ὅσῃν ὁ Ἰψηλάντης κατέβαλλεν ἐπιμέλειαν καὶ δραστηριότητα, ὡς θέλομεν εἰπεῖν. Ἀπὸ ἐνεργητικῆς περιῆλθεν οὗτος εἰς παθητικὴν ὄλως κατάστασιν, καὶ ταύτην προῖοῦσαν ἐπὶ τὸ χεῖρον.

Πρωτεύουσα τῆς Βλαχίας ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἡ Τέρβις, κειμένη παρὰ τὸν ποταμὸν Ἰαλομίτσαν, εἶχε καὶ θέσιν ἐκ φύσεως ὀχυρὰν καὶ ἀκρόπολιν πεσπαλαιωμένην. Αὐτὴν ἐφοδιάζας διὰ τροφῶν καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων πολεμοφοδίων, ὁ Ἰψηλάντης διὰ πολλῶν ἐργατῶν ἐκ τῶν περικύων ἐπεμελήθη τῆς ἀκανεώσεως τῶν περὶ παλαιῶν ὀχυρωμάτων ἀσχημένους δὲ τοὺς ὀλονὲν προσερχομένους εἰς τὸ στάδιον Ἑλλήνας, ἐστρατολόγει, ὅσους ἔδυνατο, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Βλάχων. Καὶ τροφὰς μὲν συλλέγων πλείστας ἀπεταμίσει· στερούμενος δὲ ἰκανῶς μαζύδων καὶ πυριτοκόνωος, φρονιμῆθη διὰ μὲν τὸν πρῶτον, μεταποιήσας εὐθὺς

εις πυριτοβολὰς τὴν μεγάλην μολυβδίνην στέγην τοῦ ναοῦ τῆς μητροπόλεως· διὰ δὲ τὴν δευτέραν, προμηθευθεὶς κρύφα ἐκ τοῦ Πρασσοῦ διὰ τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, καὶ ἐπιτυχῶν τῆς δημεύσεως διασχίλιον ὀκάδιον πεμπομένων ἔξωθεν πρὸς τὸν Βλαδιμηρέσκον. ἔχων δ' ἀνάγκην χρημάτων δι' ἀγορὰς ὑλικῶ καὶ μισθοδοσίας ἰκανοῦ μέρους, διώρισε διοικητὰς ἐπὶ τῶν τεσσάρων θεμάτων τῆς Δουμοπολίτικῆς Πράχουδας, Μουτσεῆλου καὶ Ἀρζίσιου, διατεταγμένους ἰδίως τὴν εἰσπραξίν τῶν φορολογιῶν καὶ τῶν συνήκων «ακουτελίκων» δικαιοματίων, οἷα ἦσαν τὰ παρ' ἐκάστου ἄρχοντος λαμβανόμενα κατὰ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ καὶ ἐφ' ὅρου ζωῆς ἀντὶ μισθοδοσίας. Ταυτοχρόνως ἐκώλυτεν αὐπηγῶς τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἀπολειπομένων ἄρχόντων, ἐξαιρέτως μόνας τὰς γυναῖκας καὶ παιδία, καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ἐξαγωγήν τῶν τροφίμων εἰς τὴν Τρανσυλθανίαν, ἐφ' ᾧ καὶ εἰδικαὶ φύλακες κτετέστησαν ἐν τῇ Μπραζά. Τέλος δὲ γυμνάζων ἐπιμελῶς τὸν ἱερὸν λόχον, ἐσχημάτισε καὶ ἕτερον σῶμα Κοζάκων, καὶ συμβούλιόν τι ἐννεαμελές συνέθετο, ὀνομασθὲν «Γενικὸν Βουλευτήριον» (Γενικὴ Βουλὴ), γραμμικτεύοντος τοῦ Ασσάνου.

Τῶν αὐτῶν καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐπεμελεῖτο ὀχυρώσεων περὶ τὴν μονὴν τοῦ Κοτρατσανίου, τροφολογῶν καὶ ἐναποταμιεύων μεγάλην ποσότητα διπύρων καὶ ταριχευτῶν κρεάτων· ἐπὶ δὲ τούτοις φορολογῶν τὰς μονὰς, κατεσκευάζε σφυρηλάτους σφαιρας διὰ τὰ τηλεβόλα, καὶ λόγχας διὰ τοὺς ἀόπλους ἐκ τῶν Πανδούρων, ὧν αἱ πολυειδεῖς καταχρήσεις ἐξηκολούθουν ἀτιμώρητοι. Τίνας δὲ ὑποπτέων οὗτος παρεσκευάζετο οὕτως; Τὸν Ἴψηλάντην; Ἄλλ' ἐνώπιον τούτου, ὑποχωροῦντος ἐκ τῆς Κολεντίνης, ἐπαρουσίασεν ἑαυτὸν πιστὸν διαμενοῦντα ἐν τῇ τελευταίᾳ ὀρχοδοσίᾳ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Τοὺς σατράπας Τούρκους; Ἄλλὰ καὶ διὰ νέων δικαιολογητικῶν περὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ διαγωγῆς ἀναφορῶν, καὶ δι' ἀποστολῆς ὁμῆρων, καὶ διὰ τῆς ὑποδοχῆς τῶν εἰς Βουκουρέστιον πεμπομένων ὑπὸ βλαχικὴν ἐνδυμασίαν κατασκόπων Τούρκων, ἐβεβαίω ἑαυτὸν πρὸς τούτους τὸν πιστότερον ραγιάην καὶ τὸν προθυμότερον ὑπηρετὴν τῶν τουρκικῶν συμφερόντων. Ὁ ἔλεγχος ἄρα τῆς συνειδήσεως ἀνητύχει αὐτὸν, καὶ διὰ τοῦτο ὠχυροῦτα φροβούμενος καὶ τῶν Τούρκων τὸ ἄπιστον καὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐχθρίκειαν.

Ἐίπομεν πρὸ ὀλίγου τὴν ἀνάγκην, ἣν ὁ ἡγεμὼν Σουτσοσ συνέστησεν ἐκ τοῦ Ἰασίου παρὶ τῆς ἀποστολῆς ἀξίου πολεμικοῦ ἀρχηγοῦ εἰς Γαλαζιον. Περὶ τῆς θέσεως ταύτης δύο προετεινόντο ἤδη γινώμαι, ἡ μὲν τῆς ἐγκαταλείψεως, ἡ δὲ τῆς ὀχυρώσεως. Οἱ θέλοντες τὴν ἐγκα-



τάλειψιν, ἐθεώρουν δύο τινα, πρῶτον τὴν ἀντίπραξιν τῶν ἐντοπιῶν ἀρχόντων, ὡς διεγείροντων τὸ πνεῦμα τῶν χωρικῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐνθαρρύνοντων τοὺς Τούρκους· καὶ δεύτερον τὴν ἀφευκτον καὶ πλήρη καταστροφήν τῶν Ἑλλήνων, ὡς ὑποκειμένων καὶ εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ προσβολὰς κάτωθεν καὶ ἄνωθεν διὰ τῶν πλοίων τῆς Ἰσάττσας· διὰ ταῦτα ἐγνωμοδότουσιν οὗτοι καταλληλοτέραν τὴν παρά τῷ Προῦθῳ ὀχύρωσιν, ὅπως ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες ἀσφαλῆ τὰ νῶτα καὶ ἰσχυρότερον ἀντιτάττωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μέτωπον. Ἀλλ' οἱ θέλοντες τὴν καλῶς ἐφοδιασμένην ὀχύρωσιν τοῦ Γαλαζίου, ἰσχυρίζοντο, ὅτι καὶ πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς ὑπῆρχεν αὕτη ἀναγκαιοτάτη· πολιτικῶς μὲν, διότι δι' αὐτῆς κατείχετο ἡ Μολδαυία ἅπασα, μὴ τολμᾶσα οὔτε ἀντίδρασιν φανεράν, οὔτε τὴν διακοπὴν τῆς τόσῃ οὐσιώδους συγκοινωνίας τοῦ ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἑλληνικοῦ στρατοῦ· στρατιωτικῶς δὲ, διότι οἱ ἐν τῇ Ἰβραήλᾳ πολέμιοι ἀδύνατοι καθίσταντο κατὰ τοῦ Ἰαίου, μὴ ἔχοντες ἀσφαλῆ τὰ νῶτα· κύριοι δ' ὄντες τῆς θέσεως τοῦ Γαλαζίου, οἱ Ἕλληνες ἠδύνατο διὰ τοῦ σχηματισμοῦ στολισκοῦ τινὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων πλοίων, ἵνα κωλύσιν ἐν τῇ στομίῳ τοῦ Σουληνᾶ τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐφοδίαςιν τῶν τουρκικῶν φρουρίων, ἐπαισθητῶς στερουμένων ἐνταυτῷ καὶ τῆς τροφοδοσίας ἀπὸ τε τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας. Τέλος δὲ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Γαλαζίου ἐθεώρουν οὗτοι, ὡς ἀποξενώσουςαν τοὺς Ἕλληνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἅπασας τὰς ὠφελείας αὐτοῦ στρέφουςαν ὑπὲρ τῶν Τούρκων.

Ἐπικρατεστέρως γενομένης τῆς γνώμης τῶν δευτέρων, ὁ Ἰψηλάντης, μεσοῦντος τοῦ ἀπριλίου, διώρισε τὸν Ἀθανάσιον Τουρκετζήν Καρπενησιώτην, πολλῆς ἀνδρείας καὶ πατριωτισμοῦ ἄνδρα, ὅπως ὀργανώσῃ εἰς σῶμα πεζικὸν τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας ναύτας, καὶ ἀσφαλίσῃ διὰ παντὸς δυνατοῦ μέτου τὴν σημαντικὴν ταύτην θέσιν. Ταυτοχρόνως δὲ, ὡς ἀπόντος ἤδη τοῦ Σούτσου, ἀπέστειλε τὸν Πεντεδεκάν εἰς τὸ Ἰάτιον, ἵνα καθέξῃ στρατιωτικῶς τὴν πόλιν, διακόψῃ δὲ πᾶσαν τῶν Μολδαυῶν σχέσιν μετὰ τῶν Τούρκων τῆς Ἰβραήλας, καὶ ὑποστηρίξῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ Γαλαζίον. Φθάσας εἰς τὸ Ἰάτιον οὗτος, εὔρε τὸν κληρὸν καὶ τὴν Γερουσίαν ἐν καταστάσει ὄλως ἐχθρικῇ κατὰ τῶν Ἑλλήνων· εὔρε τοὺς ἐν ταῖς μοναῖς, ὡς προείπομεν, τεθέντας πρὸς φύλαξιν Τούρκους ἐλευθέρους, ἐφοπλισμένους καὶ ἀπειλοῦντας κατὰ τὸ σύνθημα· ἐν ᾧ δὲ ἐζήτησε παρὰ τῆς Γερουσίας, ἥτοι τῆς ἀνθηγεμονικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν παραδόσιν τούτων, εἶδεν ἐξ ἐναντίας αὐτὴν φυγαδεύσασθαι ἅπαντας εἰς τὴν Βεσ-

σαραβίαν, καὶ ἀπελθόντας ἐκείθεν διὰ τοῦ Ἰσραηλίου εἰς τὸ Ματοϊνίον. Διὰ ταῦτα ὀρμήσας εἰς τὸ μέγαρον τῆς ἡγεμονίας (τὴν κούρτην) μετὰ διακοσίων περίπου Ἑλλήνων, ἤρπασε τὴν ἐξουσίαν, οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως γενομένης, καὶ ἔκρινε αὐτοχειροτονηεὶς ἐκηρύχθη « Ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλληνικῶν φαλαγγῶν », ἵνα δεῖξῃ βεβαίως ἑαυτὸν τολμηρὸν ἐνταυτῷ καὶ κούφον.

Ὁ δὲ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, σχηματίσας ἐν Γαλαζίῳ σῶμα ἑξακοσίων, ὤρπισεν αὐτὸ πρὸς ἀποφασιστικὴν ἀντίστασιν, καὶ τοὺς ἐξω τῆς πόλεως κατέλαβε τρεῖς προμαχῶνας, ἐγείγερμένους παρὰ τῶν Ῥώσων ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου. Ἐκ τούτων οἱ δύο ἦσαν ἐν κακίστῃ καταστάσει· τὸν δ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἰβραήλας ἰσχυρότερον ὄπλισε διὰ τηλεβόλων, ληφθέντων ἐκ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Ἐκεῖ καὶ ποσότης ἰκανὴ σφαιρῶν, κεχρωσμένη παρὰ τῶν Ῥώσων, ἀνεκαλύφθη. Τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ ἀνέλαβεν ὁ ἴδιος· τὴν δὲ τοῦ ἐνός ἐκ τῶν ἐτέρων δύο ὁ Ἠλίας Μήγχαρος, Γερτίνος (α). Ὅλοι οἱ ἀποφασισθέντες ἐν τοῖς προμαχώσιν ἠριθμοῦντο διακοσίοι, ἐν εἰς διεκρίνοντο ὁ Δημήτριος Κοτῆρας Πελοποννήσιος, ὁ Δαγγλιώστρος Ζακύνθιος, οἱ δύο ἀδελφοὶ Μαγγιέροι Κεφαλήνης, ὁ Καρᾶ-Γεώργιος (ἢ Γεώργιος Παπᾶ ἐξ Ἀδριανουπόλεως), καὶ ὁ Δαιμονάκης Σφακιώτης. Οἱ λοιποὶ τετρακοσίοι ἔμεινον ἐν τῇ πόλει.

Ὁ συμμικτός ἐν τῇ Τέρβιδι ἑλληνικὸς στρατὸς ἐλογίζετο ἤδη περὶ τοὺς δωδεκακισχιλίους· τοῦτον δὲ, συνεπειᾶ πολεμικοῦ συμβουλίου, διέθεσεν ὁ Ἰψηλάντης, ὡς ἀκολούθως. Καταλαβὼν αὐτὸς τὴν περιφέρειαν τῆς Τέρβιδος, ἀπέστειλε τὸν μὲν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον εἰς τὴν τοῦ Κιμπολουγγίου πόλιν ἐπὶ τῶν Καρπαθίων ὄρεων καὶ ὑπεράνω τῆς Τέρβιδος κειμένης· τὸν δὲ Ὀλύμπιον μετὰ τοῦ Φαρμάκη εἰς τὴν τοῦ Πιτεστίου, μᾶς τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Βλαχίας ἐπὶ θέσεως λοφώδους καὶ παρὰ τὴν δεξιάν τοῦ Ἀράρου ποταμοῦ ὄχθη· τὸν δὲ Δούκαν μετὰ τοῦ χιλιάρχου Ἀναστασίου Ἀργυροκαστρίτου εἰς τὴν τοῦ Πλουεστίου, καμποπόλεως μεγάλης παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων. Τέσσαρα ἄρα καθεῖξε στρατιωτικῶς θέματα μεγάλα, τὸ τῆς Δουμποίτης διὰ τῆς Τέρβιδος, τὸ τοῦ Μουτσέλλου διὰ τοῦ Κιμπολουγγίου, τὸ τοῦ Ἀρζίου διὰ τοῦ Πιτεστίου καὶ τὸ τῆς Πραχόβης διὰ τοῦ Πλουεστίου. Αἱ θέσεις τοῦ Πλουεστίου καὶ Κιμπολουγγίου ἐσχημάτιζον τὰς δύο τῆς Τέρβιδος πτέρυγας, εἰ καὶ ἀπέιχον κατὰ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ κατόπιν, ὅταν διατάχῃ ὁ Δούκας, ἵνα καταλάβῃ τὴν Κίμπικαν, ὄφειν ἡ πόλιν τοῦ αὐτοῦ θέματος Πραχόβης ἐπὶ τῆς ἀγούσης διὰ τῶν

Καρπαθίων εἰς Στεφανούπολιν τῆς Τρανσυλβανίας, καὶ κατασκοπεύη τὸ Βουκουρέστιον, τὸ ἀπέναντι τῆς Σιλιστρίας θέμα τῆς Ἰαλομίτσης καὶ ἄλλα μακρύτερα μέρη, οἱ ὑπ' αὐτὸν, καὶ μάλιστα ὁ Ἀναστάσιος Ἀργυροκαστρίτης, ἢ ὀδηγούμενοι ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ἀποφεύγοντες, ὅπως ἐκτεθῶσιν οὕτως, αὐθάδεις ἤρξαντο ζητεῖν μισθοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα. Πότε δέ; ὅτε οἱ Τούρκοι ἐκινουῦντο πλέον.

Πραγματικῶς ἐν τῷ διαστήματι διμηναίως ἰσχυρὸς ἀριθμὸς τουρκικοῦ στρατοῦ συνηθροίσθη πολλαχόθεν, ἐνσχύσας τὰ παρίστρα φρουρία καὶ ἔτακμας γενόμενος πρὸς ἐπίθεσιν, περὶ ἧς ἢ μὲν ἄλλη διπλωματία ἐνεθάρρουνεν, ἢ δὲ βωσικῆ συγκατετέθη διὰ προσηγηθεισῶν διαπραγματεύσεων, εἰρεθεῖσα ἐν τῷ διλήματι ἢ τῆς παραδοχῆς τοῦ προβλήματος τούτου τῆς Τουρκίας, ἢ τῆς κηρύξεως πολέμου κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἐκ μόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπεστάλησαν ὑπὲρ τὰς εἰκοσιπέντε χιλιάδας Γενιτσάρων, ὧν ἡ ἀνάβασις ἀπερίγραπτα ἄφησεν ἴχνη βαιοπραγιῶν, λεηλασιῶν, θανατώσεων καὶ βεβηλώσεων. Ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ κατὰ τοῦ Ἴψηλάντου διορίσθη ὁ βαλῆς τῆς Σιλιστρίας Σελῆμ Μεχμέτ· ὑπὸ τὰς διαταγὰς δὲ αὐτοῦ ὁ πασσαῆς φρουραρχὸς τῆς Ἰβραήλας Ἰουσαῦφ Περκόφταλης καὶ ὁ τοῦ Βιδίνιου Δερβῆς πασσαῆς, ὃ προσετέθη καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἐπὶ τῶν Κριτσαλίδων τοῦ Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρ διαβοήτου Καρᾶ-Φεῖζ, τοπάρχου τοῦ Σάρκιογιου. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων πασσαῶν ἀνάλαβον, ὁ μὲν τῆς Σιλιστρίας τὸ μέρος τῆς Μεγάλης Βλαχίας, ὁ δὲ τῆς Ἰβραήλας τὸ τῆς Μολδαυίας, καὶ ὁ τοῦ Βιδίνιου τὸ τῆς Μικρᾶς Βλαχίας.

Κατὰ πρῶτον ὁ ἀρχιστράτηγος Σελῆμ Μεχμέτ, μεσοῦντος τοῦ ἀπριλίου, διεβίβασε δισχιλίους εἰς τὸ Καλαράσιον, κωμόπολιν ἀντικρῦ τοῦ φρουρίου τῆς Σιλιστρίας καὶ πρωτεύουσαν τοῦ θέματος τῆς Ἰαλομίτσης. Οὗτοι περικοπίσθησαν μένοντες ἐν τοῖς ἰδίοις, μόνον τροφολογούμενοι καὶ οὐδενὶ τῶν κατοικῶν κακοποιοῦντες. Ὁ Δούκας διατάγη τότε, ἵν' ἀσφαλίσῃ μὲν διὰ τῶν ἀναγκαίων φρουρῶν τὸ Πλουέστιον, τὴν Κίμπιναν καὶ τὰ πλησιόχωρα, κινήθῃ δὲ αὐτὸς μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος εἰς Βουζέον, καὶ ἐκεῖθεν διευθύνῃ δύο πτέρυγας, τὴν μὲν πρὸς τὰ δεξιὰ εἰς τὴν Σλοβωσίαν, τοῦ ποταμοῦ Ἰαλομίτσης, τὴν δὲ ἀριστερόθεν πρὸς τὸ Ἰμνικὸν τοῦ θέματος Βούλτσας· αὗται δὲ προχωροῦσαι μὲν, ὅσον τὸ δυνατόν πρὸς τὰ κάτω μέρη, προσβάλλωσι τοὺς ἐκεῖ περιφερομένους Τούρκους ἐκκλίνουσαι δὲ πρὸς τὰ ἄνω, κείωσι γεφύρας, μολῶνας, ἀποθήκας καὶ ἄλλα τὰ δυσμετακίμιστα τρόφιμα· καὶ πρὸς μὲν τοὺς χερσικοὺς (βαλκουλῆς

πόρους φέρονται ἐπεικῶς, προσρέπουσαι τὴν φυγὴν αὐτῶν ὅσα δὲ μάθωσι κατασκοπεύοντα, ἢ εὐκολύνοντα τοῖς ἐχθροῖς τὴν τροφολογίαν, ἢ διασπείροντα τοῖς κατοικοῖς γράμματα τοῦ Καλλιμάχου «τσοκία», παραδίδωσιν εἰς τὴν ἀγχόνην, ἐγγράφων ἐξετάσεων γινομένων. Πρὸς ἐκτέλεσιν τούτων ὄλων ὁ Δούκας ἐζήτησε τὴν παρ' αὐτῷ ἀποστολὴν τῶν Κοζάκων, ὡς τοῦ πλέον εὐκινήτου ὄπλου· μὴ εἰσακουσθεῖς ὁμοῦς ἰδὴ γῆθη, ἵνα μὴ ἀπομακρύνωνται αἱ πτέρυγες αὐτοῦ κατὰ πολὺ, εἴμη ἐφ' ὅσον συγχωροῦσιν αἱ θέσεις καὶ ἡ δύναμις, οὗτ' ἀποκόπτωνται ἐξ αὐτῶν ὀλίγοι, ἵνα μὴ ὑποπίπτωσιν εἰς ἐνέδρας· ἐὰν δὲ βεβαιωθῇ κινουμένον καθ' ἑαυτοῦ δυνατόν σῶμα ἐχθρῶν, ὑποχωρήσῃ τότε ἐν τάξει καὶ ἐνούμενος μετὰ τῶν δύο πτερυγῶν τοποθετηθῇ, ὅπου ἂν ἴδῃ ἰκάνην τὴν δύναμιν αὐτῶν πρὸς ἀντίστασιν· τέλος δὲ πάντων, ἐὰν μάθῃ κινουμένους κατὰ τοῦ Βουκουρεστίου τοὺς Τούρκους τῆς Σιλιστρίας καὶ τοῦ Γιογιέβου ὀπισθοχωρήσῃ εἰς τὸ Πλουέστρον, θέτων μόνον ἐμπροσθοφυλακὰς ἐν Βουζέφ πρὸς παρατήρησιν τῶν κινήματων τῆς Ἰσραήλας.

Μετὰ τὸ ἀνωτέρω σῶμα τῶν δισχιλίων εἰσέβαλεν ἐκ τοῦ Ρουσσουχίου ἕτερον μικρότατον ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα, ἀντιπερισπασμοῦ καὶ λεηλασίας ἕνεκεν, προχωρήσαν μεῖχρι τῆς Ρουε-Δε-Βέδε (Ρουδεβάδης), κώμης παρὰ τὸν ποταμὸν Βέδε, πρωτεύουσης τοῦ θέματος Τελεορμάνου. Ἐκεῖ ὁ Ὀλύμπιος, ἐπιπεσὼν τῇ 23 ἀπριλίου νυκτὸς κατ' αὐτῶν μετὰ διακοσιῶν, ἄλλους μὲν ἐθανάτωσεν, ἄλλους δὲ ἠγματοῦσε, καὶ ἀπέσωσε εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν ἐπανῆλθε, μὴ δαπανῶν τὸν καιρὸν εἰς ἀλλήλων γραφίας καὶ παρατηρήσεις, πρὸς οὐδὲν ἄλλο σκοπούσας κυρίως, ἢ πρὸς τὴν ὑπεφυγὴν τῆς συμπλοκῆς μετὰ τῶν πολεμίων.

Μετ' οὗ πολὺ ὁ βαλῆς τῆς Σιλιστρίας Σελῆμ Μεχμέτ διηύθυνε κατὰ τοῦ Βουκουρεστίου τὸν Κεχαγιᾶ βεγῆν αὐτοῦ Χατοῦ Καρᾶ Ἀχμέτ ἐφ' ἐφένδην, καὶ μετὰ τούτου ἠνωσεν ὁ πασσᾶς τοῦ Γιογιέβου τὸν Κεχαγιᾶ βεγῆν καὶ ἀδελφὸν αὐτοῦ τὰ δύο δὲ ταῦτα σῶματα, συνιστάμενα ἐξ ὀκτακισχιλίων πεζῶν, τετρακισχιλίων ἵππεων καὶ τῶν ἐναγκαίων τηλεβόλων, ἤρξαντο τῇ 1 μαΐου ὁδοιποροῦντα πρὸς τὸ Βουκουρέστιον. Ταυτοχρόνως καὶ ὁ Δερβῆς πασσᾶς τοῦ Βιδνίου διεβίβασεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἰβραήλιαν περὶ τοὺς τετρακισχιλίους πεζοὺς καὶ χιλίους πεντακισίους ἐπιλέκτους ἵππους ὑπὸ τὸν Καρᾶ Φεῆζ. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ ἀπεστάλη καὶ φερμαίνιον σουλτανιζὸν, δι' οὗ ὁ Νέγρης καθίστατο μόνος ἀθηγεμὼν κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Καλλιμάχα· ἐπηρεῖτο δὲ ἡ πιστὴ διαγωγή καὶ Μολδαυῶν καὶ Βλάχων ἐμνημονεύετο, ἀλλ' ὑπόπτως, ἢ μεταμέλεια τοῦ προ-



τοῦ ταραζάντος τὸν τόπον Βλαδιμηρέσκον, καὶ διατάσσοντο ὅ,τε μικροπολίτης, οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ἡγούμενοι τῶν μονῶν καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν Βλάχων, ὅπως, ἠνωμένοι μετὰ τοῦ ἀνθηγεμόνος, συνδράμωσι παντὶ σθένει εἰς τὸν σκοπὸν τῆς κινουμένης ἐκστρατείας, ὃς ἦν ἡ καταστροφή τῶν φανερῶν καὶ ὑποκεκρυμμένων ἀποστατῶν καὶ ἡ ἐκάνοδος τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας (α).

Ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ πασῶς τῆς Ἰβραήλας Ἰουσούρ Περκόφτσαλης ἐκινήθη τῇ 30 ἀπριλίου, ἄγων δισχιλίους πεζοὺς, τρισχιλίους ἵππους καὶ ὀλίγα τηλεβόλα τοῦ πεδίου κατὰ τοῦ Γαλαζίου. Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐχθροῦ διακρίνεται ἐνταῦθα μεγαλητέρα καὶ ὀλικῶς καὶ διὰ τὸ ὅλως πεδινὸν τοῦ τόπου. Καὶ ὅμως ἀπεφασίσθησαν οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες πρὸς ἀντίστασιν, δι' ἣν καὶ τὴν φυγὴν τῶν ἐντρόμιων ἤδη κατοίκων τῆς πόλεως ἀπέτρεψαν, κακῶς πράξαντες. Ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, λαβὼν τὸν ὑποπλαρχηγὸν Καρᾶ-Γιῶργην καὶ ἵππεις τινάς, ἀπῆλθεν εὐθὺς πρὸς κατασκόπευσιν τῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ κατὰ δὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σερέτου, μικροῦ ποταμοῦ διαχωρίζοντος τὴν Μολδαυίαν ἀπὸ τῆς Βλαχίας, συναντηθεὶς ἠκροβολίσθη μετὰ τῆς ἐπίσης καταπατούσης τὸν τόπον ἐμπροσθοφυλακῆς αὐτοῦ καὶ ἐκانهλλε.

### Μάχη Γαλαζίου

Ἐπέπρωτο ἡ συγκρότησις τῆς πρώτης τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων μάχης ἐκεῖ, ὅπου κατὰ πρῶτον ἐπανεστήσαν οἱ τυραννόμενοι καὶ αἵμα τυράννων ἐχύθη. Τῇ 1 Μαΐου ἐνεφανίσθη ὄσθριος ὁ Περκόφτσαλης μεθ' ὅλου τοῦ σώματος αὐτοῦ, βοηθούμενος καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰστρου διὰ δεκαοκτὼ μεγάλων λιβυρνίδων (ἢ κανονοφόρων), διευθυνομένων κατὰ τῆς πόλεως. Πρὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τάξας τοὺς ἵππεις, καὶ ἐν τῷ κέντρῳ ἔχων τοὺς πεζοὺς καὶ τὰ τηλεβόλα, ὥρμησε βαρὺς κατὰ τῶν προμαχῶνων, συγχρόνως τηλεβολούντων καὶ τῶν πλοίων κατὰ τῆς πόλεως. Ἀμέσως ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ ἄνευ χαλινῶν ἐφόδου τοῦ ἵππιου καὶ τοῦ πυκνοῦ τηλεβολισμοῦ ἐγκατελείφθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὁ εἰς προμαχῶν. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησαν εὐθὺς καὶ οἱ τοῦ δευτέρου, καὶ ἐν μέρει οἱ τοῦ τρίτου, τοῦ ὀχυρωτέρου, ἐν ᾧ μετὰ μόνων τεσσαράκοντα πέντε ἔμειναν ὁ ἀρχηγὸς Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης μεταξὺ δὲ αὐτῶν συνηριθμοῦντο ὁ Δαμιονάκης, Καρᾶ-Γιῶργης, Δαγγλώστρας, Κοτῆρας καὶ ἀδελφοὶ Μαγγλέροι. Διαλυθέντων οὕτω τῶν δύο ὀχυρῶν, ἱκανὸν τοῦ ἵππιου μέρος εἰσέβαλεν αἰφνης ἐν τῇ πόλει. Οἱ ἐν αὐτῇ Ἕλληνες, οὐδὲν τι τοιοῦ-

τον ἐλπίζοντες εὐθὺς, ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐσφάγησαν, καὶ μάλιστα ἐφασαν οὐλοῦνται εἰσελθεῖν ἐν τοῖς πλοίοις. Ὁ Σααῆλος τότε, πολεμῶν καὶ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν λιβυριδίων, διασχίζει ταύτας μετὰ τεσσάρων πλοίων καὶ ἀποκτείνει ἐντὸς τοῦ Προῦθου κάμπτων θὲ γωνίαν τινὰ τοῦ ποταμοῦ τούτου, προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ φράττοντος τὴν διάκλευσιν τουρκικῶν προμαχῶνος ἐκ τεσσάρων τηλεβόλων ἀλλ' ἐπιμόνωσ' ἀντασσομένοις φθνεύει πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν, διασπρπίζει τοὺς ἄλλους, διέρχεται οὕτω καὶ προσχωρεῖ ἀγροβοδῶν ἀπέναντι τοῦ Ἡενίου, ρωσσικῆς πόλεως ἐν Μεσόβραβία. Ὁ Περκόφτσαλης ἀφ' ἐτέρου, γενόμενος εὐτυχῆς κατὰ τὴν πρώτην ἐφοδὸν, ἀποτυγχάνει κατὰ τοῦ προμαχῶνος τοῦ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου. Οἱ ἐν αὐτῷ γενναῖοι πολλήν εἰς τὰς τάξεις τούτου, τὴν ἰππικὴν καὶ πεζικὴν, ἐπήνεγκον ζημίαν διὰ τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν πυροβόλων ἰδῶν δ' ὁ Περκόφτσαλης τεθανατωμένον καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, μεταβάλλει τρόπον καὶ προσκαλεῖ τὸν Ἕλληνα ἀρχηγόν, ἵνα παραδοθῆ ὡς μάταιως μαχόμενος ἀλλ' ἀπαντᾷ οὕτως δι' ἐνὸς πυροβολισμοῦ, καὶ τῆς ἐπελθοῦσης νυκτὸς τὸ σκότος διακόπτει τὴν μάχην. Πλὴν οὐδεμία τοῖς Ἕλλησιν ἔμενε σωτηρίας ἐλπίς οὔτε διὰ βοήθειας ἐξώθεν, οὔτε δι' ἀντιστάσεως μακροχρονιωτέρας ἔσωθεν, ἔλλειπόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐπιμενόντων τῶν πολεμίων· μόνον δ' ὑπῆρχεν ἡ φυγὴ μέσον, καὶ αὕτη λίαν ἐπισηφής διὰ τὸ πολὺ ἰππικὸν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸ πεδινὸν τῆς χώρας. Ἐντεῦθεν ἐπονηρθεύθησαν οἱ ἐγκλειστοὶ ῥίψαντες κατὰ τὸ λυκόφως τῆς 2 μαῖου τὰς χλαῖνας ἑαυτῶν ἐξω τοῦ προμαχῶνος· κατ' αὐτῶν δέ, ἐλληφθεισῶν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν ἐπιφῶς ὡς σκιαῶν ἀνθρώπων ἐξερχομένων πρὸς ἐπίθεσιν, ἐκένωσαν εὐθὺς τὰ πυροβόλα ἑαυτῶν οἱ ἐχθροὶ, καὶ πρὶν ἢ αὐτοὶ γερίσωσιν ἐκ νέου, οἱ Ἕλληνες ἐξῆλθον, ἀρ' οὐ θέσαν ἐπὶ τῆς ὀπῆς δύο τηλεβόλων μακρὰς τινὰς θρυαλλίδας, ὅπως, ἀνάκτοντος κατὰ τὴν φυγὴν αὐτῶν τοῦ ἐνὸς πρώτου καὶ τοῦ ἄλλου ἐπειτα τηλεβόλου, ὑπολάβωσιν οἱ ἐχθροὶ μένοντες τοὺς πολλοὺς ἐν τῷ προμαχῶνι καὶ ἐπαναλαμβάνοντας τὴν μάχην τῆς προτερείας. Τὸ στρατήγημα τούτο ἐπέτυχεν. Οἱ Τούρκοι προσηλωθέντες κατὰ τοῦ προμαχῶνος, ἀφήσαν ἀκαταδιόχτους τοὺς ἐξελθόντας, καὶ διὰ τούτου, ἐκτὸς πρῶτον, διασπρθέντας ἐπὶ τινος μακρᾶς χερσονήσου, κισμένης πρὸς τὴν εὐρροίαν τοῦ Προῦθου καὶ Ἰστρου, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν καταντικρὺ Τομάροβαν· ἡ δὲ ἑλληνικὴ ζημία αὐτῶν, κατὰ τὴν ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας διαρρέευσαν μάχην, ἐλαχίστη εἰς ἐξ τεθανατωθέντας καὶ τέσσαρας τραυματιωθέντας. Ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης ἐτίμησε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα.

καὶ τὸν διηρισμὸν τοῦ Ἰψηλάντου. Τῆς αὐτῆς ἀξιοῦνται τιμῆς καὶ οἱ πατριῶται συναγωνισταὶ αὐτοῦ. Ἐὰν ἀπώλεσαν τὴν μάχην, διετήρησαν ὅμως εἰς ἑαυτοὺς τὴν τιμὴν, μὴ παραδοθέντες.

Τῆ ἑπαύριον ὁ Περκόρτσαλης, εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Γαλαζίου, ἔσφαξε περὶ τοὺς ἑκατὸν ἐπι ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ διπλασίους ἐκ τῶν Μολδαυῶν, εἰ καὶ οἱ δεῦτεροι οὗτοι προσεχάλουον ἄλλοτε τοῦτον, ἐν σῶσῃ τὸν τόπον ἀπὸ τῶν πρώτων. Παραδόσας δὲ αὐτὴν εἰς τὰς φλόγας καὶ τὴν λεηλασίαν, μόναν διετήρησεν ἀβλαβῆ τὸν οἶκον τοῦ αὐστριακοῦ προέξου λόγῳ ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ πολιτικῆς εὐγνωμοσύνης. Ὁ Κατῆρας τότε ἐκλείσθη ἐντὸς οἰκίας μετὰ εἰκοσι στρατιωτῶν, πολεμήσας μέχρι δειλῆς ὀφίας καὶ, ὅτε οἱ Τούρκοι κατώρθωσαν βαλόντες πῦρ ἐξ ἔπλης ξιφῆρης καὶ μεθ' ὧν τῶν συστρατιωτῶν αὐτοῦ γενναίως ἔπεσαν ἀεν σχεδὴν μάχῃ». Ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διεσώθη μέρος εἰς τὸν Προῦθον ἐπὶ πλοιαρίων καὶ σχεδιῶν, ἐφ' ἧς τινος, περικυκλωθείσης ὑπὸ τῶν τουρκικῶν λιβυριδῶν, ἀπώλεσθησαν ἱκανοί. Οἱ δ' εἰς Τομάρεβαν καταφυγόντες ἀνέβησαν ἀκαλοῦθως, κατὰ διαταγὴν τῶν ἐκεῖ ἐφθρων, εἰς τὸ Ρένιον.

Ὅτῳ περὶ τοῖς τριακοσίοις Ἕλληνες ἐθυσιάσθησαν, καὶ καταστράφη ἡ ἐμπορικὴ πόλις τοῦ Γαλαζίου, τὸ πρῶτον, ὡς εἴπομεν, σημεῖον καὶ τὸ πρῶτον θῦμα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως γενομένη. Τὴν στρατιωτικὴν δὲ ταύτην θέσιν ἀσφαλείας ὁ Περκόρτσαλης διὰ φρουρᾶς, ἔκαμψε μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν Ἰσραήλαν, πλήρης πλουσίων λαφύρων, καὶ ἀποσπασματα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἀπεχώρησαν πρὸς τὰ χωρῖα τῆς Βλαχίας ἐπὶ ἀρπαγῇ κατὰ τὸ σῆνθος. Ἐν τούτων ἐξ ἑβδομήκοντα προσχώρησεν εἰς τὸ Ρίμνικον, κώμην πρὸς νότον τῆς Φωζάνης, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ φρουρὰ ὑπὸ τὸν Δημήτριον Χόνστογλου, δραμοῦτα ἐπολιόρκησεν αὐτοῦς ἐντὸς μιᾶς οἰκίας, καὶ μετὰ τρίωρον πυροβολισμῶν ἠνάγκαζε, φεβνθέντας σὴν πυρπόλησιν, ἵνα καταφύγωσιν εἰς τινα ἔξω τῆς κώμης παρακείμενον μυλωνά. Τότε δὲ ὁ τολμηρότερος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδειότερος τῶν ὑπὸ τὸν Χόνστογλου, ὀνόματι Παναγιώτης Πελοποννήσιος, βωτίου κωλίσας πλῆθρες ἀσφάλτου μέχρι τοῦ θριγγοῦ τοῦ μυλωνῶς, παρέδωκε τοῦτον εἰς τὸ πῦρ ἐκ δὲ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς ἐξελθόντας τοὺς Τούρκους ἐπιλέχθησαν μέχρις ἐνός οἱ Ἕλληνες, ζημιωθέντες τὸν Παναγιώτην, Κεραλλῆνα, πεσόντα καὶ τρεῖς πληγωθέντας, ἂν εἰς ἧτο καὶ ὁ Παναγιώτης Πελοποννήσιος. Ἀλλ' ἐπιστρέψαντες οἱ περὶ τὸν Χόνστογλου εἰς τὴν Φωζάνην, εὗραν καταλαβόντας τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀγλῆος ἀνεγνώριστε

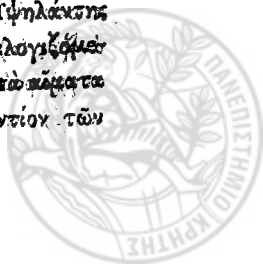
Φορβούκους, οὓς ἐπολέμησαν ματαίως ἐπὶ πέντε ἡμέρας ὑπονοήσαντες δὲ, μὴ ἀντιπλόκαρον αἰῶσιν ὑπὸ ἀνωτέρας δυνάμεως ἐχθρῆς, ὡς μὴ ὑπάρχοντος πλέον τοῦ Γαλαζίου, παρήτησαν καὶ τούτους καὶ τὴν Φωξάνην, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Τέρβιδα. Ἐν τῇ περιπτώσει αὕτῃ ἀπώλεσαν ἕνδεκα πεσόντας, ἐν οἷς ἐλογίζετο καὶ ὁ ὀνομαστός ἐπὶ ζήλω καὶ ἀνδρείᾳ Πάυρος Ὀλλιάνος. Πραγματικῶς δὲ ὁ Ηερκόφτοσάλης ἐνίσχυσεν εὐθύς τὴν Φωξάνην διὰ διακοσιῶν.

Καθ' ἣν οὕτως ἐποχὴν ἤρξαντο τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν κατὰ τὴν Βλαχίας ὅλης καὶ τῆς Μολδαυίας, τοῖναντίον τὰ ἑλληνικὰ τῆς Τέρβιδος προήματα διετέλουν ἐν τῇ ἐλεεινοτέρᾳ καταστάσει. Παρὰ τὰς συνήθειαι, ἀλλὰ ἰδίᾳ ζημιώδεις, ἀνωμαλίας καὶ ἀταξίας ἐν περιστάσει τοιαύταις, τοσαῦτα κατὰ παραχώρησιν θεῖαν ἀνεφύησαν ῥαδιουργίαι ἐσωτερικαὶ καὶ διαιρέσεις, ὅστε καὶ παραλυσία ἐπιφοβὸς ἐπηνέχθη, καὶ μεγάλαι τῶν Ἰψηλάντη ἐνεπνεύσθησαν ὑπόνοιαι κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ὡς ἂν μὴ ἤρκοιεν αἱ ἐξωτερικαὶ τοιαύτης φύσεως, καθ' ἃ θέλομεν ἀναφέρειν. Αἱ ραδιουργίαι καὶ αἱ διαιρέσεις τοσαύτην προήγαγον τὴν κακὴν πίπτειν μεταξὺ τῶν ὀπλαρχηγῶν, μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, ὅστ' ἐφάσταν οὗτοι φοβούμενοι ἑαυτοὺς μᾶλλον, ἢ τοὺς πολεμίους. Ἰδίως αὐταὶ ἐνοχοποιούσαι τινὰς περὶ τῶν Ἰψηλάντην (α), προσωπικὰς κυρίως ἀπέβλεπον φιλοτιμίας, προσημασίας καὶ κενοδοξίας. Ἰπὲρ πᾶν ἄλλο ἀληθῶς τὸ τῆς ζήλοτυπίας πάθος ἐστὶ τὸ τυφλότερον καὶ ἐγωιστικώτερον. Πλείστοι ἤξιον εἰς ἑαυτοὺς τὰς πρώτας στρατιωτικὰς θέσεις, ἐν ᾧ ἔτι οὐδὲν ἐγένετο καὶ τὸ πᾶν ὁ ἐχθρὸς ἠπειλεῖ. Ὁ ἔχων ἀριθμὸν τινα στρατιωτῶν, ἤθελεν ἑαυτὸν ἐκατόνταρχον, ἢ ταγματάρχην· ὁ δ' ἔχων περισσοτέρους, ἀπῆτει ἑαυτὸν συνταγματάρχην, σωματάρχην, καὶ ἔτι πλέον ἄλλον Ἰψηλάντην. Ἀλλ', ἂν οὐχὶ Ἰψηλάντην, τοῦλάχιστον σωματάρχην· καὶ ἂν οὐχὶ σωματάρχην, τοῦλάχιστον συνταγματάρχην. Μόνος ὁ χρησιμώτερος ὢλων ἐν τοιοῦτοις καιροῖς Ὀλύμπιος ὑπεχθρὸς βλεπῶν ἐπιβαλλομένην αὐθιχῶς τὴν κενοδοξίαν ἀνθρώπων, ἀναμεγμμένων εἰς ἀντικειμενὰ ξένα ὅλως καὶ τῶν γνώσεων αὐτῶν καὶ κτηρῶν ἐπαγγελίας.

Ἡ Ἰψηλάντης ἠναγκάσθη τότε, ἵνα ἐκδώσῃ αὐστηροῦς τινὰς στρατιωτικὰς ἐκδόσεις, ἰδίως ἐμφαίνοντας τὴν ἐγκαρδίον ἀγανάκτησιν τοῦ ἀνδρὸς (α), καὶ παραδεχθῆ τὸ μέτρον τῆς φυλακῆς ἐξ ἱερολοχιτῶν, μὴ συγκαρπίσει τὴν συνήθη πρὸν δακτύλου γραφοῦ αὐτοῦ διέλευσιν παντός, μὴ ἔχοντος τὴν ἀνάγκην παρουσιάζεσθαι ἢ συνεντευξέσθαι ἄμεσον. Ἐν

τεύθεν ἡ κατηγορία ἐκλάσσει τὴν ὑπαρξὴν αἰετῆς κλίμακος, δι' ἧς μό-  
 μόνης δῆθεν ἀνέβαινε καὶ κατέβαινε ὁ Ἰψηλάντης, ἐν ᾧ ἄλλως εἶχε  
 τὸ πρᾶγμα. Εἰς ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ραδιοῦργων, ἀλλ' ὄργανον ἄλλων  
 κυρίως, ὁ Καραβιάς ὑπέπεσε τότε ὑπὸ δυσμένειαν δεσπῆν, δι' οὗ λόγον  
 ἀπεσπᾶσθησαν καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ τοὺς καλητέρους ἔχοντες στρατιώτας  
 Σέρβος παπᾶς, ἡ Ἀρχιμανδρίτης, καὶ Ἀλέξιος ποκαλάνκος· ἐπανέλαθεν  
 ὁμῶς τάχιον τὴν προτέραν ἐμπιστοσύνην, διορισθεὶς μάλιστα καὶ ἐπι-  
 τηρητὴς τῆς ἐργασίας τῶν ὄχρωδων καὶ στρατιωτικῆς διοικήσεως τῆς  
 Τέρβιδος, ἔχων, ὡς εἶπομεν ἄλλοτε, καὶ τὴν διοίκησιν τῶν τηλεβόλων.  
 Τί ἄρα ἔμενεν εἰς τὸν ἄξιον καὶ ἀναγκαῖον Ὀλύμπιον, ὅταν ὁ μὲν Κα-  
 ραβιάς τσαυτάς προσπεφορτιζέτο ὑπηρεσίας, ὁ δὲ Δούκας ἀπῆτει εἶναι  
 τὸν μόνον ἀρχηγὸν τῶν λεγομένων ἀθελοντῶν Ἀλβανῶν; Ἐξ ὅλων  
 τῶν ἀνωτέρω περιστάσεων εἰσεχώρησεν ἐν τῇ καρδίᾳ πολλῶν ἡ ἀπελ-  
 πισία, καὶ τούτου ἕνεκα οἱ μὲν ἤρξαντο μεταβαίνειν εἰς τὴν Τρανσυλ-  
 θανίαν, οἱ δ' ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὰ αὐτὰ ἐμελέτων. Ἰδίως δὲ ἐντύπῳσιν  
 κακίστην ἄφρησεν ἡ φυγὴ οὐχὶ τόσῳ τοῦ Ἐπαμινώδου Μαυρομμάτου,  
 ἀρχιατροῦ τοῦ Ἰψηλάντου, ὅσω ἱερολοχιτῶν τιμῶν ἐκ τῶν ἀνηκάντων  
 εἰς ἐμπορικὰ γραφεῖα, ἵνα βεβαιωθῆ τὸ βῆθην παρὰ τοῦ Σάββα ἐν τῇ  
 ἀπὸ 9 ἰανουαρίου αὐτογράφῳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην· α...  
 »ὄντας βρωμέση τὸ μπαρῶτι, μήτε τὸ ὄγδοο μερίδιον μὴν τὸ δέχεσθαι  
 »σῆγυρο· οἱ περισσώτεροι εἶναι φαμελίται καὶ πραγματευθαὶ φιλάστε-  
 »νοι, γεμάτοι ἀπὸ προφάσεις εἰς τὴν φωνὴν ἐκείνην. . . » (α).

Ἐν παρόδῳ ἐμνημονεύσαμεν τῆς τοιαύτης ἠθικῆς κατστάσεως τῶν  
 τῆς Τέρβιδος, διὰτι οὐσιώδη αὐτῇ θέλει ἔχειν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν πολε-  
 μικῶν διατάξεων τοῦ Ἰψηλάντου. Ὅπως διασκαδάσῃ μάλιστα ταύτην  
 καὶ ἀνανεώσῃ τὸν ὑπὲρ πατριδος ἐνθουσιασμόν, ὁ Ἰψηλάντης ἐδημοσί-  
 ευσε τῇ 5 μαΐου πανηγυρικὴν τινα ἀγγελίαν ἐν εἰδει ἡμερησίας δια-  
 ταγῆς, διαφόρους διαλαμβάνουσαν εἰδήσεις, τὰς μὲν ἐνθουσιαστικὰς  
 περὶ τῶν πολεμικῶν προόδων τῆς Ἑλλάδος, τὰς δὲ ἐρεθιστικὰς περὶ τῆς  
 ἀπαγχορίσεως τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων, καὶ ταύτας μὲν ἐγ-  
 κοποιῶν, ἐκείνας δὲ παρεισάγων ἐξ ἀνάγκης, δι' ἧν, ὡς γνωστὸν, καὶ ἐν  
 τῇ Ἑλλάδι τὸ αὐτὸ ἠκολούθουν σύστημα. δι' ἄλλων δὲ λόγων, ἡ δια-  
 τάγη αὕτη τῆς ἡμέρας ἀνεπλήρου τὴν προκήρυξιν, δι' ἧς ὁ Ἰψηλάντης  
 ἐνεψύχωνε τὸν στρατὸν κατὰ τοῦ κινουμένου ἤδη ἐχθροῦ, ἐπιλασγίζμα-  
 νός· α . . . Διὰ ταῦτα . . . τῶν πνευματικῶν μας οἰκονόμων τὰ κῆματα  
 »ζῆται ἡ Ἐκκλησίᾳ τὴν ἀνταπόδοσιν, . . . καὶ προσκαλεῖ ἐναντίον τῶν



πυράνωνν τὰ τέκνα της . . . Ἄς κινηθῶμεν οὖν μ' ἔνθερμον χριστιανισμοῦ ζῆλον καὶ με ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, καὶ ἄς ὀρμήσωμεν ἐναντίον τῶν χριστιανομάχων θηρίων . . . ! Ἄς σκεῦσωμεν με τὴν πίστιν εἰς τὴν καρδίαν καὶ με τὴν μάχαιράν εἰς τὴν χεῖρα ὑπὲρ πίστεώς καὶ πατρίδος, διὰ νὰ ἐνωθῶμεν μετὰ τῶν ἀδελφῶν μας! . . . »  
 »Μὴ βραδύνωμεν, ἀδελφοί, καὶ ἄς δράμωμεν ὅσοι πιστοὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ταύτην ἁγίαν ὁδὸν ἐναντίον τῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κἀσπόνδων ἐχθρῶν! . . . ! »

Τὴν δὲ παρασκευὴν τῆς κινήσεως αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καθ' ὃ συνέλαβε σχέδιον, ἠβέλησεν ἤδη ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ὁ Ἰψηλάντης διὰ τῆς μεγαλητέρας μυστικότητος καὶ διὰ τοῦτο διατάττων τῇ 7 μαΐου τὸν Δούκαν δι' αὐτογράφου μυστικῆς διαταγῆς, ὅπως ἐτοιμάσῃ ἐν τῷ Πλοσεστίω τροφὰς διὰ χιλίους πεντακοσίους ἵππους καὶ δι' ὅλης τῆς τάχότητος, προσέθετό: « . . . Νὰ σὲ ἰδῶ, Δούκα μου. Αὐτὸ τὸ κίνημα εἶναι ἀναγκαιότατον διὰ πολλοὺς λόγους, καθὼς θέλω σὰς τὸ νεῖπῃ καὶ ἐκ στόματος. Προσεκτικὸς νὰ ἦσαι καὶ ἀπὸ ἐχθρῶν καὶ ἀπὸ φίλων, καὶ ἔτοιμος νὰ κινήσῃς καὶ σὺ καὶ οἱ μετὰ σοῦ εἰς πρώτην ὑπρόταξιν. Ἐγὼ μεθαύριον σὲ ἀναμύνω πλὴν κανεῖς νὰ μὴ τὸ ἤξευρη ». Αὐθημερὸν ἔπεμψε τὸν Καραβιὰν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, λόγῳ μὲν στρατιωτικῆς ἐπιτελεστικῆς ὑπομισθίων, κυρίως δὲ πρὸς ἐπιτυχέστεραν κατακλύσειν τῶν ἐχθρικών κινήματων ἐκ τοῦ κέντρου τούτου. Ἐφερε δὲ ὁ Καραβιὰς καὶ τὴν ἀπὸ 5 μαΐου ἀγγελίαν καὶ τοὺς στρατιωτικὸς νόμους, ἅπερ ἐτοιμακώλησεν, ἐντυπα ὄντα, ἐφ' ὧν τῶν δημοσίων μερῶν τῆς πόλεως.

Ἄλλ' ἢ τὴν ἐπαίσθητὴν καταστροφήν τοῦ Γαλαζίου καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀσφαλείας τοῦ Ἰασίου, περὶ ἧς οὐδὲν ὑπισχνεῖτο ἡ κεφαλὴ τοῦ Πεντεδεκά, ὑπερήγορευσαν τὴν μεταβολὴν τοῦ μυστικοῦ σχεδίου καὶ τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν τοῦ Καντακουζηνου, ὡς ἔχοντος καὶ γνώσεις τινὰς στρατιωτικὰς καὶ τοπικὰς, καὶ γνωστῶν παρὰ τοῖς Μολδανοῖς ὄνομα. Τῇ 8 μαΐου συνέστησε τοῦτον ὁ Ἰψηλάντης πρὸς τοὺς ἐν ἀπάσῃ τῇ Μολδαυίᾳ Ἕλληνας ὡς ἄλλον ἑαυτὸν, καὶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἔθεσε τὸν Βασίλειον τουφεκιστήσασιν, τὸν Δούκαν, τὸν Ὀρφανὸν καὶ μέρος Κιζάκων. Ἐδήγησε δὲ τοῦτον, ὅπως ἀσφαλίσῃ τὴν πόλιν τοῦ Ἰασίου ἀπὸ τῆς Ἰβραήλας, καρβάνων δλα τὰ πρόσφορα μέτρα καὶ συγκεντρῶνων ἐκ νέου τοὺς διασωθέντας ἐνόπλους τοῦ Γαλαζίου· ἐάν δὲ ἴδῃ ἀδύνατον τὸ τοιοῦτον ἢ διὰ τὸ πνεῦμα τῶν Μολδαυῶν, ἢ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχ-

θροῦ, ἐπιστρέψῃ εἰς Τέρβιδα, φέρων καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἰασίου καὶ Γαλαζίου.

Ἰπασπιστῆς τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὁ Ἰωάννης Ἀμβροσιάδης ἐκόμισε πρὸς τὸν Δούκην τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγὴν πρὸς τὸν Δούκην (α). Ἄλλ' οὗτος εἶδεν ἀνωφελῆ τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰασίου ἐκστρατείαν, ἐν ᾗ ἐστρατοπεδεύετο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ Ὀμπιλεστίῳ ἐπὶ κεφαλῆς ὀκτακισχιλίων ἀνδρῶν καὶ δεκαοκτῶ τηλεβόλων· γράψας δὲ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ἐγκωμοδότησε μόνην κατάλληλον τὴν ἐν μιᾷ θέσει συγκέντρωσιν τοῦ ὅλου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ παρετάρησεν ἀναγκασίαν ἔτι τὴν πρόσκαιρον διαμονὴν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ Καντακουζινοῦ ἐν τῷ Πλουεστίῳ, μέχρι οὗ δειχθῶσιν ὀριστικώτεροι αἱ διευθύνσεις τῶν Τούρκων. Ποῦ ἔφερον, ἐρωτῶμεν, τοιαύτη πραγμάτων κητάτασις, τοιαύτη στρατιωτικὴ ἀναρχία, διδομένου μάλιστα τοῦ σημείου αὐτῆς παρὰ τῶν πρώτων ἐχόντων συμφέρον πρὸς τὴν πειθαρχίαν διὰ τὸν παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων; Καὶ ὀρθότερα ἂν ἦτο, ὡς καὶ ἐραίνετο οὕτα, ἢ περὶ συγκεντρώσεως, γυμνοδότησις, οὐδῶλος καὶ πάλιν ἐδικαίου τὸν Δούκην ἢ ἄρνησις, δι' ἣν ὁ Ἰψηλάντης δυσηρεστημένος μὲν, ἀλλ' οἰκονομῶν τὰ πράγματα ἐξ ἀπολύτου ἀνάγκης, διέταξεν αὐτόν: «... Δὲν πρέπει νὰ σὲ φοβῆξῃ ἡ μὲ σπόδας τρέμοντας κίνησις τῶν πολεμίων. Ἐὰν δ' ἐπιμένῃς νὰ μὴν ἀκολουθήτῃς τὸν Καντακουζηνόν, νὰ δώτῃς ἀρεύκτως μερικὰς ἐκποστὰς ἡστρατιωτῶν μὲ καλοὺς ἀρχηγούς. Ἐντὸς 15 ἡμερῶν ὁ Καντακουζηνὸς ἡμετὰ βεβαιότητος ἐπιστρέψει». Καὶ ἐν τούτοις ὁ Δούκας οὐτε εἰς τὴν ἐπαναληπτικὴν αὐτὴν διαταγὴν ὑπήκουσεν, οὔτε τῶν λόγων ἤκουσε τοῦ Καντακουζηνοῦ, συντυχόντος τούτῳ κατὰ τὴν 11 μαΐου ἐν τῇ πλησίον τοῦ Πλουεστίου χωρίῳ. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς ἐπέβληθ' ἀπειτήσας, ὅπως ἀκολουθήτῃ οὗτος ἄνευ προφασιολογίας· ὁ δὲ Δούκας ἀποφυγῶν καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν, παρέδωκε τούτῳ τετρακοσίους στρατιώτας ἀπὸ τὸν Κόντον· ἐπαναλαβῶν δὲ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὴν πεποιθησιν, ἣν εἶχε περὶ τῆς ταχίας ἐπενεχθητομένης μεταμελείας διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰασίου ἐκστρατείαν, παρέστησεν ἑαυτὸν ἀδύνατον τοῦ λοιποῦ διατηρῆσιν θέσεως πολεμικῆς, ἀρ' οὐ ἀπεξενώθη τοῦ καλητέρου μέρους τοῦ σώματος, ὅπερ ὠδήγει.

Αἱ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰψηλάντου κυριεύματα ὑπάνηαι ἀνεστειλαν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀρφανοῦ, μέινοντας ἐν τῇ Τέρβιδῃ ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἄνευ αὐτοῦ καὶ τοῦ Δούκα, ἐκίνησε διὰ τὰ ἄσπεκτα μὲτ' ἐξακοσίων περίπου. Πρὸς τὴν Φιζάνην δὲ πλησιάσας, κατεχομένης,

ώς εἶπομεν, ὑπὸ διακοσίων Τούρκων, ἐσχεδίασε τὴν διὰ νυκτερινῆς ἐφόδου καταστροφὴν τούτων, ἀνυπόπτων κοιμωμένων· ἀλλ' εἰσχωρήσαντες ἡσυχῶς κατὰ τὴν νύκτα τῆς 14 πρὸς τὴν 15 Μαΐου οἱ ὑπ' αὐτὸν μέχρι τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, οὐδὲν ἔπραξαν μὴ τολμήσαντες ἐφοδῶν, καὶ ἱκνῶς λογομαχῆσαντες ἀπεσύρθησαν. Τῇ ἐπιούσῃ ἐκινήθη προσωπικῶς ὁ Καντακουζηνός, καὶ ὀρμήσαντες κατ' αὐτοῦ οἱ πολέμοι περὶ τοὺς ἑκατὸν ἵππεις ἀπεκρούσθησαν, ἐπανακάμφαντες εἰς τὴν μονὴν· κατόπι δὲ ταύτων εἰσελθόντες καὶ οἱ Ἕλληνες, κατέλαβον μέρος τῆς πόλεως. Οἱ Τούρκοι τότε, ἵνα μὴ πολιορκηθῶσι στενωῶς, ἔκασαν τὰς πέριξ τῆς μονῆς οἰκίας· ἐφάνη δὲ ἐρχόμενον ἔξωθεν ἵππικόν τι σῶμα, ἐκληφθὲν ὡς βοήθεια αὐτῶν, ἐν ᾧ ἦτο ἡ συνοδεύουσα δύναμις τὰς τροφὰς διὰ τὴν φρουρὰν τῆς μονῆς, καὶ τοῦτο ἀπέτέλεσε τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἔμφροδον ἔξοδον τῶν Ἑλλήνων, ὅτε ἐπιτεθέντες καὶ οἱ τῆς μονῆς καὶ οἱ ἐξωθεν ἐρχόμενοι ἵππεις ἐφόρυσάν τινας καὶ ἐκλήρωσαν.

Ἐν τῷ αὐτῷ ὁ Καντακουζηνός καταστάσει φθάσας πρὸς τὸ ἐσπέρας εἰς τὰ Μύρα, μοναστήριον ὄχυρον ἐπὶ τῆς Μολδαυίας, διενυκτέρευσε. Ὀδοιπορῶν δὲ τῇ ἐπιούσῃ διὰ τῶν ὄρειων, ἔμαθεν ὑπάρχοντας περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα Τούρκους ἐν τινὶ ἄλλῃ μονῇ, ὀλίγας ἀπεχούση ὄρας, καὶ διηυθύνθη κατ' αὐτῶν· ἐκεῖνοι ὁμῶς προλαβόντες ἔφυγον δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἐγκαταλείψαντες καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν καὶ τὰ φορτηγὰ ζῶα. Ἐπειθὲν εἰσῆλθεν ὁ Καντακουζηνός τῇ 24 Μαΐου εἰς τὸ Ἰάτιον, ὅπου ὑπεδέχθη ἐν πομπῇ τινὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐτέλεσεν ἐκ προκαταβολῆς εὐχαριστήριον δοξολογίαν διὰ μελλούσας βεβαίως κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας. Τίς ἦτο ἡ ἀνάγκη ἐπιδειξέων, ὅπου ἀπληροῦντ' ἀράγματα; Τίς δὲ ὁ λόγος τῆς δοξολογίας, ὑπὸ οὐδεμιᾶς συναδεδυμένου νίκης;

Καὶ τοὶ συγκρουομένης τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Πεντεδέκα, καθ' ἃ εἶπομεν, ὁ Καντακουζηνός ἀνέλαβεν ἅπασαν τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν διοίκησιν τοῦ τόπου, κηρύξας τὴν ἐπάνοδον τῶν φυγόντων Μολδαυῶν, ὑποσχθεὶς τὴν παῦσιν τῶν καταχρήσεων καὶ πᾶσαν ἀσφάλειαν, καὶ διατάξας πάνθ' ὅσα ἀπέβλεπον τὴν στρατολογίαν, τὴν τροφολογίαν, τὴν χρηματολογίαν καὶ τὴν κατοχὴν τῶν διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς πρωτεύουσας ἀναγκαίων θέσεων. Αἱ ὑποσχέσεις αὗται καὶ τὰ μέτρα ταῦτα αὐθόρως ἐθέρμανον τοὺς Μολδαυοὺς, γνωρίζοντας ἤδη τὴν τύχην τοῦ Γαλαζίου καὶ βλέποντας οὐ μόνον τὴν πολλὴν ἀνισότητά τῆς ἐλλητικῆς τοῦ Ἰατίου πρὸς τὴν τουρκικὴν τῆς Ἰβραήλας δύναμιν, ἀλλὰ



καὶ τὴν γενικὴν κυριεύουσαν ἀταξίαν καὶ ἀπειθειαν. Αὐτὴν οὐχὶ πλέον οἱ Μολδαυοὶ, ἀλλ' οἱ περὶ τὸν ἀντιπολιτευόμενον Πεντεδέκαν ὑπεβαλλον, πρῶτους ἑαυτοὺς παραδειγματίζόμενοι. Στενοκέφαλος, καὶ διὰ πῦρτά ματαιοδόξος, ὁ Πεντεδέκας εἶδε τὸν Καντακουζηνὸν ὡς τινα ἄρπαγα τῆς ὀλιγομέρου ἐξουσίας αὐτοῦ, καὶ ἀντιπράττων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατασσομένων μέτρων, ἀπεξένοσεν αὐτὸν τάχιστα καὶ ὅλου τοῦ στρατιωτικοῦ, ὡς ἀκολουθοῦντος, ἐν τοιαύταις περιστάσεσι μάλιστα, τὸν συγχωροῦντα ἀρχηγὸν πᾶσαν ἀταξίαν καὶ ἀρπαγὴν μᾶλλον, ἢ τὸν θέλοντα ἀρχηγὸν τὴν εὐπειθειαν καὶ τὴν τάξιν. Μικρὸν ἄρα διέφερεν ἡδὴ τοῦ Βλάχου «Δόμνο Θόδωρου» τοῦ Βουκουρεστίου ὁ Ἕλληνας «Δόμνο Πεντεδέκας» τοῦ Ἰασίου.

Ἐντεῦθεν ὁ Καντακουζηνός, ὡς μονωθεὶς μετὰ ἐξήκοντα μόνων στρατιωτῶν, οὐδὲν δυνάμενος ἐπομένως καὶ ὑποπτον ἐπὶ τούτοις θεωρῶν τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν ἑαυτοῦ, ὡς ὑβριζόμενος παρρησία, ἀπεσύρθη μετὰ μίαν ἐβδομάδα εἰς τὴν Στίγκαν, ἐξοχὴν τοῦ Ραζδοβάνου κατὰ τὸν Προῦθον καὶ ἀπέχουσαν τῆς πόλεως ἐπὶ δύο ὥρας. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης μετὰ τριακοσίων περίπου πεζῶν καὶ πενήκοντα ἰππέων· ἐκεῖ προσεκάλεσεν ὁ Καντακουζηνός καὶ τοὺς ἐν Ρενίῳ στρατιώτας, διοικουμένους παρὰ τοῦ Γεωργίου Κοντογόνου· οὗτος δὲ ἀναβαίνων συνέλαβεν ἐν τῷ χωρίῳ Φαλί τὴν οἰκογένειαν τοῦ Κρίζα Μολδαυοῦ, λόγῳ ὅτι αὐτός τε καὶ ὁ βατάχος τοῦ Ραζδοβάνου ὠδήγουν τοὺς Τούρκους τῆς Ἰσραήλας κατὰ τοῦ Ἰασίου. Καὶ ἦτο πραγματικῶς ὁ Κρίζας διεφθαρμένος ἀνὴρ καὶ φανερός προδότης· βοηθὸν ὅμως χρησιμώτερον ἤθελον οἱ Τούρκοι ἄλλον παρὰ τὸν Πεντεδέκαν;

Ἄλλ' εἰς τῶν πραγμάτων τοῦ Ἰασίου τὴν παράλυσιν συνέδραμεν, ἐκτὸς τοῦ Πεντεδέκα, καὶ τις Ἴονιος Ἕλληνας, γενόμενος ἢ δευτέρα, εἰλλὰ μᾶλλον ἐπεχειρησμένη, ἐκδοσις τοῦ Γαλάτου. Ἐάν ἐκεῖνος ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἠξίωσεν ἑαυτὸν ἀκόμητᾶ, συγγενῆ τοῦ Καποδιστριαίου, οὗτος ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου αὐτωναμάσθη ὀκως ἀκόμης Καποδιστριας». Ἐάν ἐκεῖνος μετριοφρονῶν ἐπαρουσίασεν ἑαυτὸν ἐν τῇ Πετροπόλει «ἀντιπρόσωπον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους» μόνου, οὗτος μεγαλοφρονῶν ἐκπρόχθη ἐν τῷ Ἰασίῳ «ἀπεσταλμένος παρὰ τῶν συμμάχων Δυνάμεων». Ἐκεῖνος ἐπὶ τέλους ἀπόστολος ἐπαναστατικὸς, οὗτος δὲ ἀπόστολος πολιτικὸς ἐνεφανίσθη πρὸς ὄργανωσιν τῆς Μολδαβίας καὶ ἐντεῦθεν, ἀνάλογον τῇ τοιαύτῃ ἀγνοσίᾳ ἐνόησεν τόλμην, τὸν μὲν Καντακουζηνὸν ὡς Μολδαυὸν καὶ προδότην ἀναφανθόν· ὑβρίζει, τῇ δὲ κενόδο-

ξία τοῦ Πεντεδέκα εὐαρεστών, ὄλην αὐτοῦ τὴν ὑπὸς τήριξιν ἀπελάμβανε. Οὕτως εὔρε Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ, τοῦ μὲν Πεντεδέκα ἀληθῆ παραδεχομένου τὸν ψευδῆ Καποδίστριαν, τοῦ δὲ ψευδοῦς Καποδιστρίου προτιμότερον τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀξιοῦντος τὸν Πεντεδέκαν.

Ἰδὸν οἱ λόγοι, δι' οὗς καὶ τὰ ἐν Ἰασιῶ ἑλληνικά εἰς τὴν αὐτὴν τῶν τοῦ Βουκουρεστίου περιήλθον κατάστασιν ἀνεπανορθώτου παραλύσεως, ὡσανεὶ συνώνυμοι τὸ πᾶν διὰ τὰς ἐπιτυχίας τῶν τουρκικῶν κινήματων. Τίς ἐδύνατο πλέον ὁ σώσων, ἀφ' οὗ τὸ πλεῖστον τῶν αὐτόθι ἐπαναστατῶν ἐξέκλινε τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ μόνου σωτηρίου μέσου τῆς μιᾶς ἐνόητος; ἀφ' οὗ ἐλεεινοὶ Πεντεδέκαι καὶ ἐλεεινότερη ψευδοκαποδίστρια μόνου εἰσηκούοντο καὶ μόνου ἴσχυον; ἀφ' οὗ ἡ ἀπειθεια καὶ ἡ ἀρπαγὴ ἐβεβήλουν τὴν ἱερότητα τοῦ ἀγῶνος καὶ κατήσχυνον ἐπανάστασιν καὶ ἐπαναστάτας;

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Τὴν Σάββα μᾶλλον ὡς Ἕλληνα, ἢ τὸν Βλαδιμηρέσκον ὡς Βλάχον, ἐνοχοποιεῖ ἡ ὑπὲρ τῶν Τούρκων ἑτεροφροσύνη. Εἰς τὸ αὐτὸ μὲν ἔτεινον σημεῖον ἀμρότεροι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ἀλλ' ἰδίᾳ διηροῦντο ἀντικατασκοπευόμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ θηρεύοντες, ὁ μὲν Βλαδιμηρέσκος τὴν στρατιωτικὴν ἐξασθένεισιν καὶ τὴν πρὸς τοὺς Τούρκους ἐνοχοποίησιν τοῦ Σάββα ἐπὶ Ἰψηλαντισμῶ, ὁ δὲ Σάββας τὴν πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ἐνοχοποίησιν τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἐπὶ τουρκισμῶ.

Ὀλίγω πρὸ τῆς μεταβάσεως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς Βλαχίαν, ὁ Βλαδιμηρέσκος κατάρθρωσε, διὰ τῶν ἀπειλητικῶν μέτρων ὄπλων ἀντεναργειῶν αὐτοῦ καὶ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ μητροπολίτου, τὴν κατοχὴν καὶ τῆς μονῆς τῆς μητροπόλεως, φρουρουμένης ἕως τότε παρὰ τοῦ Σάββα. Ἐκεῖτο αὕτη ἐπὶ τοῦ ὑψηλότερου τῆς πόλεως μέρους. Πλησιάζοντες δὲ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ μητροπολίτης ἐπεκαλέσθη τὴν ἀδειαν τοῦ Βλαδιμηρέσκου περὶ τῆς ἀνχωρήσεως αὐτοῦ τε, τοῦ ἐπισκόπου Βουζέου καὶ ἐξ ἑτέρων ἀρχόντων, ἤτοι τοῦ μεγάλου σκαθάρου Γρηγορίου Μπαλιάνου, τοῦ μεγάλου βιττιάρου Ἀλεξάνδρου Φιλιππέσκου, τῶν μεγάλων βορνίκων Γεωργίου Σλατινιάνου καὶ Ἀλεξάνδρου Νεντσουλέσκου, ὡς καὶ τοῦ Νικολάου Βακαρέσκου καὶ Κωνσταντίνου Χαϊρέσκου, γαμβρῶν τοῦ Μπαλιάνου. Καίτοι κεκηρυγμένοι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ὑπώπτεον οὗτοι, μὴ κατὰ τὴν ἢ πόλιν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου καὶ

διακινδυνεύσασαι μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων. Κυριώτερον δὲ ὁ μητροπολίτης, καίτοι τουρκοφρονῶν, ὑπ' ὅσιν εἶχε τῶν Τούρκων τὴν συστηματικὴν καταφορὰν κατὰ παντὸς τοῦ ἱεροῦ κλήρου, καὶ μάλιστα τοῦ ἀνωτάτου· αἱ δὲ πρόσφατοι ἀπαγχονίσεις τῶν πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων, οὐδόλως ἐνόχων ἐπὶ ἐπανάστασει, ἐβεβαίουν ἐκ προκαταβολῆς καὶ τούτῳ τὴν αὐτὴν ἀμοιβὴν τῆς ἀγχόνης. Ὁμολογήσωμεν, ὀπόσω καὶ ὁ μητροπολίτης οὗτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ἐδείχθησαν ἀνοήτοι ἢ κακὸτροποι, ὡς ὑπηρετοῦντες τοῖς Τούρκοις, ἐν ᾧ ἐγνώριζον, τὴν ἔμελεν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀποτυγχάνοντος τοῦ Ἰψηλάντου.

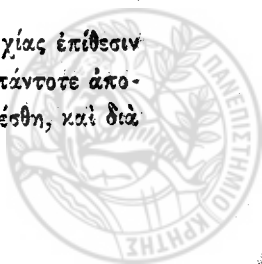
Ἐπὶ τῇ αἰτήσει τούτων ἐνόστας ὁ Βλαδιμηρέσκος, συνώδευσε μάλιστα αὐτοὺς καὶ διὰ Πανδούρων πρὸς ἀσφάλειαν· ἀλλὰ μετὰμεληθεὶς πάραυτα, ἀπέστειλε κατόπιν ἄλλους καὶ ἐβίασε τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν, περιορίσας ἅπαντας ἐντὸς τῆς πλησίον τοῦ Κοτροστανίου κειμένης ἐξοχικῆς οἰκίας τοῦ Κωνσταντίνου Γολέσκου, καλουμένης βελθεδέρε (πανόπτου). Ἐκ τῆς βιαιᾶς ταύτης ἐπιστροφῆς ἐξῆρέθησαν τρεῖς μόνον, ὁ Μπαλιάνος, ὡς φέρων παράσημον βωσικόν, καὶ ὁ Βακαρέσκος καὶ Χαιρέσκος, ὡς εἰπόντες, ὅτι ἀπέρχονται πρὸς τὸν Ἰψηλάντην. Φοβούμενος ἄρα ὁ Βλαδιμηρέσκος τοὺς Τούρκους, καίτοι φίλος αὐτῶν, ἤθελεν ὡς ἐγγύτην τινα ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἄλλους πολυτευόμενος δὲ τῷ Ἰψηλάντῃ, καίτοι ἐχθρὸς τούτου, ἐπέτρεπε τὴν ἀπέλευσιν τοῦ Βακαρέσκου καὶ Χαιρέσκου εἰς Τέρβιδα.

Ἄλλ', ἵνα καταστῇ αὐτὸς μᾶλλον, ἢ ὁ Σάββας, τὸ ἀναγκαϊότερον παρὰ τοῖς Τούρκοις πρόσωπον, ὁ Βλαδιμηρέσκος κατέλαβε, παρὰ τὴν μητρόπολιν, καὶ τὰς ἄλλας μονὰς τοῦ Μιχαὴλ Βόδα, τοῦ Ράδουλ Βόδα καὶ τοῦ Ἀνθίμου, ἀποχωρήσαντος καὶ ἐκ τούτων τοῦ Σάββα λόγῳ ἀποφυγῆς ἐμφυλίου ῥήξεως. Ἐν αὐταῖς δ' ἔκτοτε ἠγγρύονον κατὰ πᾶσάν νόκτα φύλακες κραζόντες, ὡς οἱ τῶν φρουρίων, «κολοῦσαι.» (γρηγορεῖτε!) Ὁπόσαι, ἢ μία κατόπι τῆς ἄλλης, αἱ ἀνοήσαι τοῦ ἀνθρώπου τούτου Ἰπῆρχον ἔτι καὶ ἔτραι δύο μοναί, ἢ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ νέου καὶ ἢ τοῦ Σερμπάν Βόδα, ἃς οἱ περὶ τὸν Βλαδιμηρέσκον ἠπέλιον ἀσκαρδαμυκτοῦντες, διότι περιεῖχον τὰ πολυτιμώτερα κινητὰ πράγματα τῶν κατοίκων· ἀλλ' ὁ Σάββας διετήρησεν αὐτὰς παντὶ τρόπῳ. Ὅπως δὲ ἰδιοποιήθῃ ὁ Βλαδιμηρέσκος καὶ τῆς ἐπὶ τῶν Βουλγάρων ἐπιβροχῆς, ἦν ἐξήσκει ὁ Σάββας, ἀνέδειξεν ἐπίδοξον βασιλεῖα τῆς Βουλγαρίας Ἀλέξανδρον τινα Βουλγάρου, ἐπαρχόντα πάντοτε μετὰ τοῦ Χατοῦ Πόδα· τούτων δὲ ἠσμενίζοντο καὶ οἱ ἐν τῷ στρατῷ Βουλγαροὶ ἐνα-

μάχοντες ἀπὸ ταύδε «Μικουλγάσκι Κράλο» (βασιλέα Βουλγάρων), ἐφ' ᾧ καὶ ἠμφισπόμενος ἦν οὗτος πορφυρᾶν καὶ χρυσοπάστον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν στολήν.

Ἀρξάμενων ἐν τασούτω τῶν κατὰ τῆς Μικρᾶς Βλαχίας πράξεων τῶν Τούρκων, ἠναγκασμένοι οἱ Πανδοῦροι ἐγκατελίμπανον τὸν Βλαδιμηρέσκον καὶ ἀπῆρχοντο πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἰδίων. Ματαίας δὲ μάλιστα βλέποντες τὰς προτέρας τοῦ Βλαδιμηρέσκου ὑποσχέσεις περὶ τῆς διανομῆς τῶν κτημάτων τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀχαλίνωτοι ὄντες ἐκ τε τῆς τοιαύτης ἀπελπισίας καὶ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἐξουσίας, τὴν φρίκην καὶ τὴν ἐρήμωτιν διέσπερον οὗτοι διὰ τῆς λεηλασίας καὶ τῶν ἄλλων βαιοπραγιῶν, ἐφ' ὅτων διέθανον χωρίων. Τότε δὴ καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἐν ἐπισφαλῇ εὐρεθείς θέσει καὶ διὰ τὸ παρὸν ἐνώπιον τοῦ Σάββας καὶ διὰ τὸ μέλλον ἐνώπιον τῶν Τούρκων, τὴν ἀνάγκην εἶδεν ἐνὸς ἠθικοῦ ἀντιπερισπασμοῦ τῶν πνευμάτων. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐμεθοδεύθη τὴν διάδοσιν ψευδῶν εἰδήσεων περὶ βοθητικοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ, ὃν ἐκήρυττε φθάσαντα νῦν μὲν εἰς Ἰάσιον, νῦν δὲ εἰς Μπουρλάτιον καὶ Γαλάζιον· ἔπειτα δὲ ὕψωσε πανηγυρικῶς καὶ σημαίαν ἐλευθερίας, οὐχὶ ἑλληνικὴν, ἀλλὰ βλαχικὴν, πρὸς μὲν τοὺς Τούρκους γράφων τὸ μέτρον αὐτὸ ὡς μέτρον ἀπάτης διὰ τὸν Ἰψηλάντην, πρὸς δὲ τὸν Ἰψηλάντην δεικνύων οὕτω ἐλπίδας ἐνώστεως κατὰ τῶν Τούρκων. Ἦτο 8 τοῦ μαΐου, καθ' ἣν, διαταγῇ τοῦ Βλαδιμηρέσκου, λειτουργήσαντος τοῦ μητροπολίτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Κοτροτσανίου, ἐψάλλη ἁγιασμὸς καὶ μετ' αὐτὸν ὑψώθη ἡ σημαία, κροτούντων τῶν τηλεβόλων. Κυανοῦ ὄλων χρώματος αὕτη, ἔφερεν ὡς σύμβολον μὲν τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἐκ δεξιῶν δὲ καὶ ἀριστερῶν τὸν ἅγιον Γεώργιον καὶ τὸν ἅγιον Δημήτριον, κάτωθεν δὲ χρυσοῖς γράμμασι τὸ αὐτὸ πρότερον σύνθημα «Ζήτω ἡ ἐλευθερία». Τὸ δὲ παραδοξότερον πάντων, μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὕψωσε καὶ ὁ Σάββας σημαίαν ἄλλην, λευκοῦ μὲν χρώματος, σύμβολον δὲ ἔχουσαν τὸν ἑσταυρωμένον ἄνευ συνθήματος. Τί ἄρα ἐσκόπει καὶ οὗτος; ἵνα περιπαίξῃ βεβαίως τὴν ἀγυρτείαν τοῦ Βλαδιμηρέσκου διὰ τῆς αὐτῆς ἀγυρτείας, καὶ ἀπολαύσῃ μᾶλλον τὰ πιστὰ παρὰ τοῖς Τούρκοις, φαινόμενος, ὅτι ἀποκρούει καὶ ἤδη, ὡς καὶ πρότερον, τὸ ἐπαναστατικὸν σύνθημα.

Ἀδύνατον ὁ Βλαδιμηρέσκος νομίζων τὴν κατὰ τῆς Βλαχίας ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων ἔνεκα τῶν συνθηκῶν τῆς Ῥωσσίας, ἤλπιζε πάντοτε ἀποσταλητόμενον παρὰ τῆς πόλης τὸν ἐπίτροπον, ὃν ἐπεκαλέσθη, καὶ διὰ



τούτο παρασκευάζεται ἐκ παντὸς τρόπου, ὅπως ἐν περιστάσει τοιαύτη παρασιτῆ ὁ ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, ὁ μόνος ἰσχυρὸς τοῦ τόπου, καὶ περιποίησιν ἑαυτῷ τὴν ἡγεμονίαν. Ἐπὶ τῇ ιδεᾷ αὐτῇ κατεδίωκε μὲν τοὺς ὀλιγάρχους ἄρχοντας, ὡς μὴ ἀνήκων τῇ τάξει τούτων, ἀντενήργει δὲ σπουδαίως κατὰ τῆς στρατιωτικῆς ἰσχύος τοῦ Σάββα, ὡς ὄργανου τοῦ ἡγεμόνος Καλλιμάχου, ὑπολαμβάνων, ὅτι ἐξασθενίζων αὐτὸν στρατιωτικῶς ἐν τῇ Βλαχίᾳ, ἐξησθένειζε πολιτικῶς τὸν Καλλιμάχην ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ἄλλ', ὅτε εἶδε τοὺς μὲν Τούρκους κινουμένους, τοὺς δὲ Πανδούρους ἀφισταμένους ἐξ ἀνάγκης, ἐκυριεύθη ὑπὸ φόβου ὡς ἐκτιθέμενος μεταξὺ Σάββα καὶ Τούρκων, καὶ, τὸ μὴ χεῖρον ἐκλέγων τῶν δύο κακῶν, ἐφιλιώθη τέλος μετὰ τοῦ Σάββα συνορκισθεῖς, ὅπως ἀμφότεροι ἔχωσιν ἡνωμένας τὰς δυνάμεις ἑαυτῶν, οὐχὶ ὡς ἐπίθεσις, ἀλλ' ὡς ἀμύνη ἐν περιστάσει ἐναντία. Οὕτως ἤλπισεν ἐπιβληθῆσθαι ἐαυτὸν τοῖς Τούρκοις.

Ἐσχημάτιζον δ' ἀληθῶς καὶ Σάββας καὶ Βλαδιμηρέσκος δυνάμιν τετρακισχιλίων σχεδὸν καλῶν πολεμιστῶν, τῶν πλείστων ἰππέων καὶ ἐφωδιασμένων διὰ τηλεβόλων. Γνωρίζοντες δ' ἀκριβῶς τὸν τόπον, ἐπιβροῆν ἰσχυρὰν ἔχοντες ἐπ' αὐτοῦ, τσαύτας κατέχοντες ὄχυράς, μονὰς καὶ βοηθούμενοι ἐν ἀνάγκῃ παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ἐπήνεγκον ἂν οὗτοι κρίσιν οὐχὶ μικρὰν κατὰ τῶν τουρκικῶν ὄπλων, ἢ ἀμυνόμενοι ἢ ἐπιτιθέμενοι. Ἄλλ' οὐδὲν ἰσχύει ἡ ὕλική δύναμις, τῆς δολιότητος διαπούσης. Κύριον ὁ Σάββας ὑπέκρυπτε σχέδιον τὴν πρὸς τοὺς Τούρκους παράδοσιν τοῦ Βλαδιμηρέσκου πρῶτον, καὶ αὐτοῦ, εἰ δυνατόν, τοῦ Ἰψηλάντου κατ' ἐπί. Τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐζητήθη παρ' αὐτοῦ, ὅπως περαιωθῆ τάχον τῆς Δακίας τὸ δράμα· καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὅλας ὑπέμενον οὗτος τὰς προτέρας ὀχληρίας τοῦ Βλαδιμηρέσκου, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ ἐσχάτως ἐδέχθη λυκοφιλίαν, ἣν ὑπεκρίνετο καὶ μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου.

Ἀλλὰ μετὰ τὸ πρῶτον τῆς λυκοφιλίας βῆμα ἀπαιτεῖτο καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ὄχυρῶν τοῦ Κοτροσανίου, τῆς μητροπόλεως καὶ λοιπῶν μονῶν ἐξοδος τοῦ Βλαδιμηρέσκου· ὡς φίλος δὲ ἤδη καὶ συμμετόχος τῆς τύχης αὐτοῦ, ὁ γνωρίζων, τί ἐζητεῖ, Σάββας προσέτεινε τούτῳ τὴν ἐγκατάλειψιν ὅλης τῆς πόλεως, πονήρως ἰσχυρισθεῖς, ὅτι, ἐὰν μὲν ἐρχονται οἱ Τούρκοι ὡς φίλοι, ἀνήκει, ὅπως ἀποχωρήσωσιν ἀμφότεροι, ἀφίπνοντες ἀπ' αὐτῆς τὰ ἀναγκαῖα καταλύματα· ἐὰν δ' ὡς ἐχθροὶ, ἀπαιτεῖται, ἵνα ἀπανηλυθῶσι μακρὰν τῆς πόλεως, διότι, καὶ αὕτη καταστρέφεται καὶ ἡ πολεμικὴ θέσις ἐαυτῶν ἀσθενεῖ ἀνευ ἐλπίδος σωτηρίας. Ὁ Βλαδιμηρέσκος

ρέσκος, ὡς μὴ γνωρίζων, εἰ παρέδεχέτο, συνεφώνησε· καὶ ἤδη ὁ μὲν Σάββας προσηδία πρῶτην τὴν ἐξοδὸν τούτου, ἵνα ἀρπάσῃ οὕτω τὴν κατοχὴν τῶν μονῶν καὶ ἐκθῆσῃ αὐτὸν ἀνοχώρωτον ἐνώπιον τῶν Τούρκων· ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος, ἐπιφυλασσόμενος ἵνα ἴδῃ πρῶτον ἐξερχόμενον τὸν Σάββαν, ὑπονοίας ἔδωκεν ὡς σκοπῶν τὴν λεηλασίαν τῶν ὑπ' ἐκείνου κατεχομένων μονῶν. Τέλος δ' οἰκονομῶν καὶ πάλιν ὁ Σάββας τὰ πράγματα, προσεποιήθη ἐξελθὼν ὁ πρῶτος μετὰ μέρους ἱκανοῦ στρατιωτῶν, ἀρῆσας πολλοὺς ἐν τῇ πόλει διηρημένους εἰς ἀποσπάσματα καὶ διατεταγμένους τὴν ἀπὸ τῆς διαρπαγῆς τῶν μονῶν ἀσφάλειαν στὰς δ' ἐν ταῖς ἐξω τῆς πόλεως πλησιεστέραις μοναῖς τῆς Μαρκούτσης καὶ Πλουμπουίτης, περιέμενε τὸν Βλαδιμηρέσκον. Ἀλλὰ πονηρευθεὶς οὗτος ἀνέβαλλε τὴν ἐξοδὸν ἑαυτοῦ ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, ἕως οὗ ἐπελθῶν ὁ τουρκικὸς στρατὸς διέλυσε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν σκηνὴν ταύτην.

Ἀποφράς ἦτο ἡ ἡμέρα τῆς 13 μαΐου διὰ τὸν Βλαδιμηρέσκον, καὶ ἡ τῆς 14 διὰ τοὺς κατοικοὺς τοῦ Βουκουρεστίου. Κατὰ τὴν πρώτην, βεβαιωθείσης τῆς στρατοπεδεύσεως τῶν ἐκ Σιλιστρίας Τούρκων ἐν τῷ χωρίῳ Ὀμπιλιστίῳ, ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐγένετο ἐμβρόντητος ἐκ τοῦ φόβου, καὶ ἄφωνος ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἔμεινε. Κατὰ τὴν δευτέραν, βεβαιωθείσης τῆς στρατοπεδεύσεως τῶν ἐκ Γιργιέθου Τούρκων ἐν τῷ χωρίῳ Κοποτσενίῳ, τετραῶρῳ ἀπέχοντι τοῦ Βουκουρεστίου, ἡ πόλις ἅπασα ἐθουρβήθη δεινῶς, πεφοβισμένοι δ' ἔτρεχον ὡς εἰς ἄσυλον, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰς μονὰς, οἱ δ' ὑπήκοοι τῶν ξένων Δυνάμεων εἰς τὰ προξενεῖα. Τότε διέταξεν ὁ Βλαδιμηρέσκος τοὺς ὑπ' αὐτὸν, ἵνα παρασκευασθῶσιν εἰς κίνησιν διὰ τὴν ἐπαύριον, παραλάβωσι δὲ καὶ τὰς οἰκογενεῖας ἑαυτῶν οἱ ἔγγαμοι. Τότε ἀπέλυσεν ἐλευθέρους τοὺς ἐν τῷ βελθεδῆρε πεφυλαγμένους μητροπολίτην καὶ λοιπούς. Τότε ἐπὶ ὅλης τῆς νυκτὸς ἄλλοι μὲν τῶν Πανδούρων καὶ λοιπῶν, περιτρέχοντες τὰς οἰκίας ἤρπαζον τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὀχήματα λόγῳ τῆς μεταφορᾶς τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν· ὁ δὲ Κατσῆ Πρόδας, Μακεδόνας καὶ ὁ « Μπουλγάρσκι Κρῖλ » ( Ἀλέξανδρος ) ἐπεμελήθησαν, ἀλλ' ἀπέτυχον, τῆς συλήσεως τῶν δύο μονῶν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ νέου, καὶ τοῦ Σερραπᾶν Βόδα, ὡς περιπολούντων τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Σάββα. Τῇ δὲ 15 μαΐου ἀνέξευξεν ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐκ τοῦ Κοτροτσανίου, ἄγων δισχιλίους πεζοὺς Πανδούρους, πεντακισίους ἵππους Σερβοβουλγάρους, ἑπτὰ ἐλαφρὰ τηλεβόλα καὶ ὄσας ἐφ' ἀμαξίων τροφὰς ἰδυνήθη· διηυθύνθη δὲ βορειοδυτικῶς πρὸς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ Ἰψηλάντου, τὴν σχηματιζομένην, ὡς προσέειπεν, πρὸς

τοῦ Ὀλυμπίου ἐν τῷ Πιτεστίῳ. Ἐσκόπει δ' ὅπως, ἐὰν μὲν ὁ Ἴψηλάντης εὐδοκιμήσῃ κατὰ τῶν Τούρκων, διαβῆ οὗτος τὸν Ἀλούταν καὶ εἰς τὰ ὄρεινά ἀπέλθῃ θέματα τῆς Κραιϊώβης, ὅπου ἐφωδιασμένας εἶχεν ἄλλας τε καὶ τὴν μονὴν τῆς Τισμάνης, ἕωσού ἴδῃ τὸ ἀποβησόμενον ἐὰν δ' ἐκεῖνος ἀποτυχῶν καταφύγῃ, ὡς ἐνομιζέτο, εἰς τὰ ὄρεινά ταῦτα μέρη, ἐπιμεληθῆ αὐτὸς ἐκ παντὸς τρόπου τὴν σύλληψιν ἢ τὸν φόνον τούτου, κεκλεισμένας ἔχων τὰς ὁδοὺς καὶ βεβαιώσῃ οὕτω τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἰκανότητα ἑαυτοῦ εἰς τὴν πύλην, ὑπόχρεων τότε, μεικτερούσης καὶ τῆς Αὐστρίας, ἐνα παραχωρήσῃ αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας. Τοιαύτας ἔλαβεν ἐμψυχῶθεις παρὰ τοῦ Οὐδρίσκῃ τὰς εἰσηγήσεις καὶ ὁδηγίας, ἐν αἷς συμπεριλαμβάνετο καὶ ἡ ἀπόπειρα τῆς συλλήψεως ἢ δολοφονίας τοῦ Ὀλυμπίου.

Ταχέως μαθὼν τὴν ἀπόλυσιν καὶ φυγὴν τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων, ὁ Ἴψηλάντης διέταξε τῇ 15 μαΐου τὸν Δούκαν περὶ τῆς ἀφεύκτου συλλήψεως τούτων, ὧν ἡ δίοδος ὑπετίθετο διὰ τῆς Κιμπίνης καὶ τοῦ Μπουκόβου (α). Ὁ Δούκας ὑπεσχέθη ἐγγράφως τὴν σύλληψιν ἢ τὸν θάνατον αὐτῶν, ἐὰν ἀντιστῶσι· καὶ ὁμως συλλαβῶν τούτους, ἐζήτησε τὰς περαιτέρω διαταγὰς τοῦ Ἴψηλάντου· μὴ περιμένειν δ' αὐτάς, συνώδευσε τούτους εἰς τὴν Μπράζαν καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέρους εἰσελθόντας εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν. Περιττὴ πρόκειται πᾶσα ἄλλη κρίσις ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐν ᾧ ὑπάρχει τὸ ἀπὸ 17 μαΐου ἐγγραφοῦ τοῦ Ἴψηλάντου πρὸς τὸν Δούκαν, διαλαμβάνον· «... Ἀπορῶ τῇ ἀληθείᾳ πρὸς τὸ φέρισμόν σας. Κάθε ἄλλο ἐνδέχεται νὰ προσμείνω, ὄχι ὁμως » τοῦτο ἀπὸ σᾶς. Ὅποταν ἦτο ν' ἀφήσητε τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς » λοιποὺς, πρὸς τί ὁ τόσοσ κόπος νὰ τοὺς κυνηγήσητε καὶ νὰ γράφητε, » ὅτι, ἂν ἀνισταθοῦν, θέλει τοὺς κτυπήσητε, καὶ νὰ ἦγαι πρὸς εἰδῆσάιν » μου; Καὶ, ἀφ' οὗ ἀνεφέρατε μίαν φορὰν περὶ ἐνὸς κινήματος, ἀπὸ τῶ » ὀπίσθιν, εὐκόλως ἤμπορεῖτε νὰ στοχασθῆτε, πόσῃν ὠφέλειαν ἤθελεν » ἔχωμεν, ἐπρεπε, καὶ τακτικὸν ἦτον, νὰ προσμένητε τὴν προσταγὴν » μου καὶ μίαν καὶ δύο ἡμέρας. Σᾶς παρεζάλισαν τόσοσ, ἀποῦ σχεδὸν » νὰ εὐγῆτε ἔξω τοῦ χρέους σας, καὶ, ἀφ' οὗ τοὺς ἀφήσατε, νὰ κάθεσθαι » εἰς Μπράζαν, ψάλλοντες ἐλεεινολογίας, χωρὶς νὰ τρέξετε κἂν εἰς » Πλοῆστι, διὰ νὰ κάμετε τόσας προετοιμασίας ἀναγκαιοτάτας, ... ἀλλὰ » νὰ ἀφήσετε νὰ σπάσῃ τὸ καθήκει τοῦ Πλοῆστίου, ἀπὸ τῶ ὀπίσθιν· ἔχω » μεν τόσοσν χρεῖαν, διὰ νὰ προμηθευθῶμεν εἰς τὰ ἀναγκαιοτέρα; Διῶσ » βέβαιος, ὅτι, ἀφ' οὗ ἐλάβατε τὴν προσταγὴν μου νὰ τοὺς ἐμποδίσητε, εἴ

υχετε καιρόν πάλιν νά τοὺς προφθάσῃτε. . . Πλὴν δὲν μὲ δυσαρεστεῖ ὀλίγον ἴσως τὸ ἐκ τῆς Βαλπίου τῆς ἐπιδημίας ἀπολαύσαντων. Πιπτεῖστε εὐκόλως νὰ ἀπολαύσῃτε τὴν ἐπιδημίας ἀπολαύσαντων. Ἡ κατάσταση μας δὲν εἶναι τόσο ἀχρεῖα, ὅσον πολλοὶ ἀχρεῖοι θέλουσιν νά τὴν παρυστένουσιν. . .  
 »Ἐκάματε δύο σφάλματα εἰς τὸν ἴδιον καιρόν· τὸ ἓν, νά δειλιάσῃτε, καὶ τὸ ἄλλο, νά τοὺς ἀφήσῃτε νά φύγουν. Ἄγνοοιτε, ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἐχθροὶ μας, καὶ πάσχουν μὲ κάθε τρόπον νά μᾶς βλάψουν. . . ; Καὶ τί περισσότερον ζημίαν ἤμποροῦν νά μᾶς κάμουν οἱ Τούρκοι, ἀπὸ ὅσιν μᾶς κάμουν οἱ ἐχθροὶ τοῦ τοιοῦτου εἶδους, φέροντες εἰς παραλυτικὰ νόσους τὰς ἐτοιμασίας μας ; »

Ὁ δὲ Σάββας, εἰδοποιήσας τῇ 16 Μαΐου πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὴν προσέγγισιν τῶν Τούρκων, καὶ πολλὰ ἐξηγηθεὶς περὶ Βλαδιμηρέσκου ὡς τουρκοφρονοῦντος, ἀπῆλθεν ἐπὶ κεφαλῆς χιλίων ἰππέων πρὸς τὴν Τέρβιδα. Μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερε καὶ τοὺς πρὸ πολλοῦ περὶ τὸ Βουκουρέστιον εὐρισκόμενους Μιχαῆλον τουφεκτοῦπάσην, Γκέντσην μπουλούκασην καὶ ἄλλους. Ἐν τῇ Τέρβιδι συνεκεντρώθησαν ἤδη διάφορα ἀλλαχθέν σώματα. Διαλυθέντος δ' ὡς θέλομεν εἰπεῖν κατωτέρω, τοῦ Πλουέστιου, ὁ Δούκας ἐστρατοπέδευσεν εἰς Παϊκί· εἰς δὲ τὸ Πλουέστιον, τὸ Μπαρτσινένιον καὶ τὴν Κίμπιναν διωρίσθησαν σκοποὶ τινες μόνον πρὸς παρατήρησιν τῶν κινήματων τοῦ ἐχθροῦ· ἄλλοι δ' ἀποσταλέντες πρὸς τὸ Βουκουρέστιον τούτου ἔνεκεν, συνέλαβον κατασκόπους τινὰς τουρκικοὺς, ἐξ ὧν δύο μὲν τοὺς πνευματωδεστέρους ἐπέμψαν εἰς τὴν Τέρβιδα, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπηγχόνησαν ἐκ διαταγῆς τοῦ Ἰψηλάντου.

Ἡ μετὰ τσαῦτα προηγούμενα ἀπροσδόκητος πλησίασις τοῦ Σάββας πρόσχημα εἶχε τὴν μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου σύσκεψιν περὶ τοῦ πολεμικοῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ σχεδίου. Ἰπεκρίνετο ἔτι αὐτὸς τὸν εὐορκὸν ἐπαναστάτην, καὶ τὴν τουρκοφροσύνην τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἀντέτακτεν ὡς τὴν κυρίαν αἰτίαν τῆς ἀκινήσιας ἑαυτοῦ κατὰ τῶν εἰσβαλόντων Τούρκων καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ Βουκουρεστίου. Ὅπως ἐξαλείψῃ μάλιστα πᾶσαν ὑπόνοιαν κακῆν ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ὅλην παγαδεύσῃ τὴν πίστιν τοῦ Ἰψηλάντου, ἐπανελάβε τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ κατὰ τῆς τουρκοκρατίας ὁμολογίαν, ἣν πρὸ ὀλίγου ἔδωκε καὶ ἐν τῇ Κολεντίνῃ. Ἐντεῦθεν ἀντηλλάσσοντο μετὰ τὸν Ἰψηλάντου καὶ τούτου αἱ συνθήκες δι' ἀμοιβαίων γευμάτων καὶ στρατιωτικῶν ἐπιθεωρήσεων φιλοφρονήσεις· ἀλλ' οὐδένα ἐλάθνηεν καὶ ἡ προτέρα διαγωγή καὶ ἡ παρούσα ἀποστολὴ αὐτοῦ, καθ' ὅσον ὁ μὲν Βλαδιμηρέσκος ἐμμέσως διὰ τοῦ Οὐδρέ-



σκη, ὃ δὲ Σάββας ἀμέσως παρὰ τοῦ Κεχαγιά βεγῆ τοῦ βαλῆ τῆς Σιλιστρίας εἰσηγήθησαν, ἵνα προηγηθῶσι μὲν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς δύο πτέρυγας, ὁ πρῶτος κατὰ τοῦ Ὀλυμπίου καὶ ὁ δεύτερος κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, κατορθώσωσι δὲ ἢ τὴν σύλληψιν αὐτῶν διὰ πλαγίων μέσων, ἢ τὸν ἀπ' εὐθείας φόνον καὶ τὴν διάλυσιν τῶν σωμάτων ἀμφοτέρων. Οὐδὲν ὁμως ἠδύνατο γενέσθαι ἐν τῇ Τέρβιδι, καθόσον οὔτε ὁ Σάββας, καίτοι μὴ ὢν Θεόδωρος Βλαδιμηρεσκος, ἐτόλμα τι κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, ὡς πολλῶ ἀνωτέραν δύναμιν ἔχοντος, οὔτε ὁ Ἰψηλάντης, καίτοι ἠναγκασμένος ἵνα ἀποφορτισθῇ ἐπιβούλου καὶ ὀχληροῦ φίλου, ἐπεχειρεῖται κατὰ τοῦ Σάββα, ἀποφεύγων περιπλοκάς νέας, τῶν ἐχθρῶν κινουμένων. Περιορίσθησαν διὰ ταῦτα ἀνθυποκρινόμενοι καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ ἄλλος, τοῦ μὲν Σάββα προτείνοντος κατὰ τῶν ἐχθρῶν σχέδια λόγῳ ὁμοφροσύνης, τοῦ δὲ Ἰψηλάντου ἀναβάλλοντος πάντα λόγῳ σιέψεως ὀριμωτέρας. Ἄλλ' ὅπωςδήποτε οἱ ἐχθροὶ ὠφελοῦντο σπουδαίως ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ Σάββα παρὰ τῷ κέντρῳ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, διότι ἐκεῖνοι μὲν ἐγνώριζον δι' αὐτοῦ ὅλην τὴν κατάστασιν τῆς Τέρβιδος, οἱ δ' Ἕλληνες ἀντιπερισπῶντο μεταξύ τούτου καὶ τῶν Τούρκων.

Ὅταν ἐπλησίασε πρὸς τὸ Βουκουρέστιον ὁ Κεχαγιά βεγῆς Χατσῆ Καρᾶ-Ἀχμέτ ἐφορένδης, ἐξῆλθον, 16 μαΐου, εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ ὅσοι ἀπελείποντο τῶν μικρῶν ἀρχόντων καὶ ἄλλοι πολλοὶ, μέχρι τοῦ χωρίου Καστελίου, καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς πόλεως πρὸ τῶν ποδῶν ἔθεσαν τούτου, ἐδαφιαίως προσκυνούντες καὶ κράσπεδα καὶ τάπητας τουρκικῶ τῷ ἔθει καταφιλοῦντες διὰ χαμερπείας ἐσχάτης. «Τὸ πεδίον ἐγένετο μεστὸν κεκυφότων χαμάζαι». Ἐκεῖ κατὰ Ἰψηλάντου καὶ Ἑλλήνων ἐβρέθησαν τὰ ἐξ ἀμάξης, καὶ θεόπεμπτος διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς «τσάρας» ὁ Χατσῆ Καρᾶ-Ἀχμέτ ἀνεκνήρυχθη. Δι' ὅλης δ' οὗτος ὁμιλήσας αὐτοῖς τῆς εὐπροσηγορίας, πολλὰ ὑπεσχέθη, ὀλίγα ἀπήτησε καὶ διὰ τῶν ἀρμονδιῶν περὶ τῆς ἠσυχίας τοῦ τόπου διαταγῶν συνώδευσεν ἐπιστρέψαντας τούτους. Στρατοπεδευσάμενον δὲ ἐν τῇ Κολεντίνῃ κατὰ τὴν 17 μαΐου ἐχαιρέτησαν εὐθὺς οἱ ἀντιπρόσωποι γραμματεῖς τῶν ἀπόντων προξένων, πᾶσαν αὐτῶν βεβαιώσαντες τὴν συνδρομὴν κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὅλιγας ὁ Κεχαγιά βεγῆς διέμεινεν αὐτόθι ἡμέρας, καὶ ἀπαξ μόνον εἰσῆλθεν ἐπισήμως εἰς τὴν πόλιν, τὰς ἀναγκαίας φυλακὰς τάσας. Ὅσον δὲ διετήρησεν εὐταξίαν, μεγάλην χρώμενος δραστηριότητι καὶ ἐτοιμωτιμωρίᾳ κατὰ τῶν ἀτακτούντων Τούρκων, διὰ τσαύτης ἐθυσίαζε προ-

θυρίας τοὺς ὡς ἐνόχους καταδεικνυμένους Ἕλληνας, Σέρβους καὶ Βουλγάρους, κατοικοῦς τῆς πόλεως. Ἰουδαῖοι καὶ Ἀρμένιοι ἔργον ἤδη εἶχον τὴν καταμάνωσιν τούτου καὶ ἐκείνου ἐπὶ ὑψηλάντισμῳ, ἀπαγχονισθέντων, σφαγέντων καὶ πασσαλωθέντων ἐντὸς ἑκτῶ ἡμερῶν περὶ τοὺς ἑκατὸν πενήκοντα. Ὅλοι δ' οὗτοι ἐγένοντο θύματα ἄθρα, διότι οἱ ἐνοχοὶ εἶχον τὴν φρόνησιν, ἵνα μὴ μένωσιν ἐν τῇ πόλει, τῶν ἐχθρῶν ἐρχομένων. Ὅταν ὁ Βλαδιμηρέσκος ἀπεχώρει ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου πρὸς τὴν Μιχαῆλ Βλαχίαν, εὖς λόγον ἐκήρυττε καθ' ὁδὸν τὸν διὰ τοὺς Τούρκους φόντον αὐτοῦ, καὶ τούτου ἕνεκα διελύθησαν τὸ Πλουέστιον καὶ ἄλλα πλησίον αὐτοῦ μέρη. Ὅτε δὲ ἐπλησίασεν αὐτὸς πρὸς τὸ Πετέστιον, ὁ Σάββας, ὁ προδίδων τοῖς Τούρκοις τὰ τοῦ Ἰψηλάντου λόγῳ γενικῶ, καὶ ἀντιπροδίδων τῇ Ἰψηλάντῃ τὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου λόγῳ μερικῶ, ἐγνωστοποίησεν αὐτῷ τὰς ὁδηγίας, ἃς εἶχεν ἐκεῖνος παρὰ τοῦ Οὐδρίσκου, κατὰ τὴν θεωρήσας τὸν καιρὸν διὰ τὴν καταστροφὴν ἐνός, ἣν ὁ ἴδιος οὐκ ἠδύνατο ὡς σύμμαχος τῶν Τούρκων καθ' ἐνὸς συμμαχοῦ τῶν Τούρκων. Μάλιστα δὲ, ὅπως λάβῃ δι' ἄλλους σκοποὺς τὰ πιστὰ παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου ὡς ἐκ τῆς προκειμένης περιστάσεως, ὑπεσχέθη τούτῳ καὶ συνδρομὴν στρατιωτικὴν ἐκ τετρακοσίων ἰππέων, εἰ καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἐγένετο ἀναγκαία. Ἐν τούτοις τὰ πάντα ἐβεβαίουν τὴν ἀλήθειαν τῶν παραστάσεων τοῦ Σάββα, ὅτε καὶ ὁ Ὀλύμπιος ἐλθὼν εἰς τὴν Τέρβιδα, ἐπεκαλέσθη τὰς ἀνηκούσας διαταγὰς τοῦ Ἰψηλάντου. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν Νικόλαος Ἰψηλάντης διωρίσθη, ἵνα καταβῇ ἐκ τοῦ Κιμπολουγγίου πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ὀλυμπίου· οὗτος δὲ ὠδηγήθη, ἵνα συνῆχη κατὰ πρῶτον μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου, καὶ ἐνώσῃ αὐτὸν μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος· ἐὰν δὲ τοῦτο ἀδύνατον ἀποβῇ, συλλάβῃ ζῶντα αὐτὸν καὶ ἀποστείλῃ εἰς Τέρβιδα.

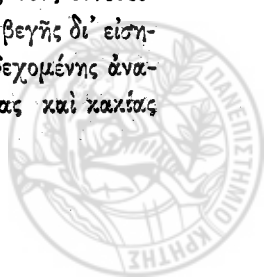
Ἰππῆρχον ἤδη ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐν τῷ Γολαστίῳ, προτιθέμενος τὴν διέλευσιν τοῦ ποταμοῦ Ἀρξίσου, ἢ Ἀράρου, τοῦ διαχωρίζοντος τὸ χωρίον τοῦτο ἀπὸ τοῦ Πετεστίου καὶ ἐκδίδαντος εἰς τὸν Ἴστρον. Καθ' ἃς λοιπὸν ἔλαβεν ὁδηγίας ὁ Ὀλύμπιος, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἔχει περὶ μιᾶς συνεντεύξεως προσωπικῆς ἐν τῷ Γολαστίῳ, ἀπέχοντι περὶ τὴν μίαν ὥραν. Τόσῳ δὲ προθυμότερον ἐδέχθη ὁ Βλαδιμηρέσκος τὴν διαδήλωσιν ταύτην, ὅσω ὑπέλαβε πρόχειρον ἰσομένῃ τὴν ἀπόλεμον σύλληψιν αὐτοῦ ἢ θανάτωσιν. Τὴν ἐπαύριον ὁμῶς ἰδὼν τὸν Ὀλύμπιον ἐπεαυρόμενον μεθ' ὅλου τοῦ σώματος τοῦ Πετεστίου, ἀνταπεξήλθε καὶ οὗτος ὡσαύτως εἰς διάστημα ἡμιστίας ὥρας, τοὺς μὲν Πανδούρους τάξας ἐν

τῷ κέντρῳ, τὸν δὲ Κατοῦ Πρόδα ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὸν δὲ Μακεδονικὸν καὶ Ἀλέξανδρον (Μπουλγάρικι Κραλ) ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. Ἐπομένως ἀντιπαρέταξεν ὁ Ὀλύμπιος κατὰ τὸ δεξιὸν μὲν τὸν Φαρμάκην, κατὰ τὸ κέντρον δὲ τὸν Δημήτριον καὶ Βεκιάρην· τὸ δὲ ἀριστερὸν κατέλαβεν ὁ ἴδιος κατὰ τοῦ Κατοῦ Πρόδα, ὡς ἔχοντος τὸ δυνατώτερον μέρος. Μετ' ὀλίγον, πλησιάσας ἔφιππος, προσεκάλεσεν εἰς λόγους τὸν Βλαδιμηρέσκον· ἐκεῖνος δὲ, παρελθουσῶν στιγμῶν τιμῶν, παρουσιασθεὶς ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν Πανδούρων, ἀντιπροσεκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν Ὀλύμπιον· ἄφελος δ' εἰσελθὼν εἰς τὰς τάξεις τούτου, ὠμίλησεν οὕτος, ἀπόλῃτι μὲν, ἀλλὰ σοβαρῶ χρώμενος τρόπῳ, πάνθ' ὅσα ἀπέβλεπον τὴν παραύσαν διαμαρτὴν αὐτοῦ, ὡς κινηθέντος πρὸς τὸ Πιτέστιον, ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι εἰσῆρχοντο εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἐννοήσας τὸν Ὀλύμπιον ἐν γινώσκει ὄντα τῶν πραγμάτων, ἠρθρίασεν, ἀπώλεσε πᾶν θάρρος καὶ ἐπειράθη πάσης δυνατῆς δικαιολογίας. Οὐσιωδέστερον δὲ, γνωρίζων τὸ τολμηρὸν καὶ τὴν γενικὴν παρὰ πᾶσι στρατιωτικὴν ὑπόληψιν τοῦ Ὀλυμπίου, βλέπων μάλιστα παρατεταγμένον τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς μάχην, καὶ ἴδιος μὴ ἔχων τὰ πιστὰ πρὸς τινὰς τῶν ὀπλαρχηγῶν ἑαυτοῦ, οὐδὲν, εἴ ἢ προέβητο, ἐπεχείρησε. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ὁ Ὀλύμπιος ἐλπίσας τὴν εὐδικρυφὴ μεταμέλειαν αὐτοῦ, καὶ ἄλλως ἰδὼν κατορθωτέαν ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ἄνευ αἵματος σύλληψιν καὶ καταστροφὴν τούτου, συνδιηλλάγη, τῇ λήθῃ τὸ παρελθὸν παραδόσας. Ἐγένετο δ' ἔγγραφος ὁ νέος δεσμός, δι' οὗ ὁ Βλαδιμηρέσκος ὑπεχρεοῦτο πρὸς τοὺς ἄλλοις, ἵνα μὴ διατάτῃ τοῦ λοιποῦ κινήσεις στρατιωτικὰς ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ συγκαταθέσεως τοῦ Ὀλυμπίου, οὔτε τιμωρῇ στρατιωτικὴν ἢ ἀξιωματικὸν ἄνευ τακτικῆς ἀποφάσεως πολεμικοῦ συμβουλίου. Διὰ τὴν συνδιαλλαγὴν αὐτὴν ἐπυροβόλησαν χαίροντα καὶ τὰ δύο μέρη· τοῦ πυροβολισμοῦ δὲ τούτου ἀκούσας ὁ Νικόλαος Ἰψηλάντης, ἐτέθη εὐθὺς εἰς κίνησιν κατὰ τὰ συντεθειμένα, ὅτε ἀπήντησε διευθυνόμενον εἰς τὸ Κιμπολούγγιον τὸν Ὀλύμπιον μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου.

Καθὼς τὸν πρῶτον, οὕτω καὶ τὸν δεύτερον ἠσπᾶσθη φιλικῶς ὁ Νικόλαος καὶ ὑπεδέχθη ἐντίμως, πᾶσαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καταπνίγων δυσαρέσκειαν. Ὁ Ὀλύμπιος, ὑπερασπίζων οἰωνεὶ τὸν Βλαδιμηρέσκον, παρέστησε τὰ πράγματα ὡς προσελθόντα ἐκ κακῆς τινος συνεννοήσεως, προσειπὼν: «Οὔτε μεταβολὴν φρονήματος ὑπὲρ τῶν ἔχθρῶν, οὔτε ἀκροῦν ἐξηθροπραξίας κατ' ἐμοῦ εἶχεν ἢ πρὸς τὸ Πιτέστιον διεκδησας τῆς Βίβλου μου Βλαδιμηρέσκου. Μόνον πρὸς τοῦτο ἠνάγκασται αὐτὸν τὸ παρα-

ἠπονον τῆς κωλυθείσης διαβάσεως εἰς τὴν Κραϊώβην. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἠδιελύθη, ἐπαναληφθείσης τῆς προτέρας ἡμῶν ἀγάπης». Ὁ Νικόλαος Ἰψηλάντης τότε, πλείστην ὄσπιν ἐπιδεικνύμενος τὴν ἐνδόμυχον εὐχαριστησίαν ἑαυτοῦ, ἐπενθύμισε τῷ Βλαδιμηρέσκῳ τοὺς προτέρους ὄρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις, καὶ διὰ πολλῶν ἀνεπτύξατο τὴν κυρίαν θέσιν καὶ τὴν ἀληθῆ δόξαν αὐτοῦ, τὸ κύριον συμφέρον καὶ τὴν ἀληθῆ ἀποκατάστασιν τοῦ τόπου. Ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος, χαίρων ὅλως, ἀπέδιδε τὴν πρὸς τὸ Πιτέστιον διεῦθυνσιν ἑαυτοῦ εἰς παραφορὰν στιγμαίου θυμοῦ, καὶ ἀνταποκρινόμενος εἰς τὰς φιλικὰς εἰσηγήσεις τοῦ Νικολάου, πρότεινεν ὡς ἀρμοδίαν ἤδη τὴν διὰ νυκτὸς ἐπίθεσιν ὄλων τῶν σωμάτων ἠνωμένων κατὰ τῶν ἐν Μαυρογενίῳ ἐστρατοπέδευμένων Τούρκων. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου ὑπέβαλεν ὁ Νικόλαος σχεδίον γενικώτερον περὶ τῶν ἐν Μαυρογενίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ ἐχθρῶν, καὶ δι' ὄλων τῶν λεπτομερειῶν ὑπεστήριξε. Συμφωνήσαντος δὲ τοῦ Ὀλυμπίου, παρεδέχθη αὐτὸ ὡς προτιμότερον καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος, καὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην ἐγράφησαν ἀπὸ κοινοῦ τὰ δέοντα διὰ τὰ περαιτέρω.

Τοῦ Ὀλυμπίου ἡ συνδιαλλαγή καὶ ὁ τρόπος ταύτης ὑπέσχετο συνέπειας εὐαρέστους καὶ ἠθικῶς καὶ στρατιωτικῶς· ἠθικῶς μὲν, διότι ἀπεδέχθη τῷ Βλαδιμηρέσκῳ, ὅτι οὐδὲν δύναται κατὰ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτικῶς δὲ, διότι ἀφῆρθετο παρὰ τῶν Τούρκων μία πτέρυξ οὐχὶ εὐκατάφρονητος καὶ εἰς χρήσιμος προδότης. Ἀλλ' ὅμως τὰ πάντα ἐν ἀκαρεῖ μετετρέπησαν, ἐπανελθόντα εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον. Χαρακτήρ ἄθλιος, ὁ Βλαδιμηρέσκος, ταχυτάτῳ βήματι τρέχων εἰς τὸ πεπρωμένον ἑαυτοῦ, συνηγορήθη ἐκ νέου μετὰ τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, καὶ τὸν παρ' ἐκείνου ἀπεσταλμένον Τούρκον ὑπὸ χωρικὴν ἐνδυμασίαν ἐδέχθη μετὰ πλείονος χαρᾶς καὶ φιλοφροσύνης. Ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἀπαιτῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν περὶ Ὀλυμπίου ὑποσχέσεων, ὠδήγει αὐτὸν, ἐν περιπτώσει ἐναντία, ἵνα καταλάβῃ καὶ φράξῃ τὰ σύνορα τῆς Αὐστρίας. Ὁ Βλαδιμηρέσκος τότε ἐγνωστοποίησε τούτῳ τὸ περὶ Μαυρογενίου καὶ Βουκουρεστίου σχεδίον, καὶ πλατύτερον ἀναπτύσσων ζῆλον ὑπεσχεθῆ ἐκ προκαταβολῆς, οὐ μόνον τοῦ Ὀλυμπίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἰψηλάντου αὐτοῦ τὸν φόνον ἢ ἐκ τοῦ συστάδην ἢ διὰ δόλου· τοὺς δὲ στρατιώτας αὐτοῦ, τοὺς συνοδεύσαντας τὸν Τούρκον ἐπιστρέφοντα, ἐθανάτωσεν ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς δι' εἰσηγήσεως τοῦ ἰδίου, ἵνα μὴ ὑπάρξωσιν οὕτω τὰ ἔγνη ἐνδεχομένης ἀνακαλύψεως καὶ μαρτυρίας. Εἰς τοσοῦτον προέβη μοχθηρίας καὶ κακίας ὁ ἄνθρωπος οὗτος.



Ἄλλ' ἀνοήτως ἐνόμιζεν, ὅτι ἐκρύπτετο, καὶ ἀνοητότερον ἤλπιζεν, ὅτι θέλει ἔχειν καὶ τοὺς ὀπλαρχηγούς αὐτοῦ συμφώνους. Ἐξηπάτα μὲν αὐτοὺς ἄχρι τοῦδε, ἄλλα φρονῶν καὶ ἄλλα λέγων, ἐξ ἀνάγκης ὅμως ἀπεκαλύφθη ἤδη εἰς πρῶτον τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς τὸν μᾶλλον θεωρούμενον πιστὸν καὶ εὐλύγιστον διὰ τὴν μέλλουσαν βασιλείαν τῆς Βουλγαρίας. Ἀπέτυχε· ἐπίσης ἀπέτυχε στραφεὶς πρὸς δύο ὀπλαρχηγούς τῶν Πανδούρων Δημήτριον καὶ Κωνσταντῖνον, ὡς τοὺς οἰκειοτέρους, διατελέσαντας δὲ πρότερον ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ὀλυμπίου. Καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν μὴ ἦδυνήθη τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς συνόντος πάντοτε μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ Χατοῦ Πρόδα, αὐτοὺς ὅμως ἀπέκτεινε δι' ἐπιβουλῆς καὶ καθ' ὕπνον. Τὸ γεγονός τοῦτο καὶ αἱ ἐξ οἰκείας ἀντιλήψεως πληροφορίαι τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τε τὸν Χατοῦ Πρόδαν καὶ τὸν Μακεδόνασκην ἤρκεσαν, ὅπως βεβαιώσωσι πλέον τὴν ἐπιβουλον διαγωγὴν τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ἐνισχύσωσι δὲ τὰς ἐναντίον αὐτοῦ προὔπαρχούσας δυσαρρεσκείας τοῦ Χατοῦ Πρόδα, μεταλλάξωσιν ὅλως τὰ πράγματα καὶ ἀποδειξώσιν ὀρθοτάτην τὴν πρόνοιαν τοῦ Ὀλυμπίου. Ἐκτὸς τῶν παρῆρσις ἐκτελουμένων συνεχῶν κατατομιῶν, ὁ Βλαδιμηρέσκος καὶ κρυφίους ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον ἐνήργει πνίγους κατὰ διαφόρων, τολμηρῶν δεικνυμένων, ὀπλαρχηγίσκων. Ὁ ὕπουλος καὶ αἰμοχαρὴς οὗτος ἄνθρωπος, ὅπως ὑποβάλη τοὺς πάντας ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον, ἔστω καὶ μέχρι προδοσίας, θέλησιν ἑαυτοῦ, οὐδεμίαν ἄλλην ἐγνώριζε παρὰ τὴν τακτικὴν τοῦ φόνου, καὶ τὸ σύστημα ἠκολούθει τῆς τρομοκρατίας ἀπὸ τῶν κατωτέρων, ἵνα ἐξασθενίξῃ οὕτω τοὺς ἀνωτέρους. Ἐντέυθεν ἡ ἀνησυχία καὶ ὁ ὑπόκωφος ἀναβρασμὸς ἐκυρίευσεν ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ· προηγούμενον δὲ τι ἐπήνεγκε ῥῆξιν φανεράν, ὅτε, 19 μαΐου, ὁ μὲν Βλαδιμηρέσκος συλλαβῶν βατάχον τινὰ Ἰωάννην Γιαννέσκον, διέταξε τὴν ἀπαγχόνισιν τούτου· ὁ δὲ Χατοῦ Πρόδας καὶ ἄλλοι δραμόντες ἔσωσαν τὸν ἄνθρωπον, κάψαντες ἐν τῇ στιγμῇ τὸ σχοινίον τῆς ἀγχόνης.

Ὅλα αὐτὰ, ὡς καὶ ἡ ἄμεσος ἀθέτησις τῶν πρὸς τὸν Ὀλύμπιον καὶ τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην δοθεισῶν πανηγυρικῶς νέων περὶ φιλίας καὶ ὁμοφροσύνης ὑποσχέσεων, ἀπετέλεσαν ἐπὶ τέλους τὴν ὀριστικὴν κατὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου σύστασιν τῶν ἀρχηγῶν τῶν Σερβοβουλγάρων Πρόδα καὶ Μακεδόνασκη, συμφωνούντων καὶ ἐτέρων ὀπλαρχηγῶν Πανδούρων. Ἦσαν ἄρα ξένα διὰ τοὺς ἀνθρώπους τούτους τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα καὶ τὰ ἐμφυτα μίσση κατὰ τῆς ἀγρίας τυρανίας τῶν Τούρκων; Ἐν συμβουλίῳ οὗτοι ἰδίῳ ἀποφασίσαντες ἀπετάθησαν ἐγγράφως πρὸς τὸν Ὀλύμ-

τρικον, δεινῶς ἐξηγουόμενοι κατὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου ὡς ἐπιόρκου καὶ προδότου, καὶ τὴν θέλησιν αὐτῶν ἐκφραζόμενοι, ἵνα τελῶσι τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τούτου.

Εἶδον ἀντεῦθεν ὁ Ὀλύμπιος καὶ ἀμετάβλητον τὸν Βλαδιμηρέσκον ἐπιτουρκοφροσύνη καὶ καταάλληλον τὸν καιρὸν περὶ τῆς συλλήψεως τούτου. Μετ' ἐπαύων λοιπὸν ἀποδεχθεὶς τὴν πρότασιν τοῦ Χατσῆ Προδά καὶ λοιπῶν καὶ πολλοὺς γράφας-παρηγόρους λόγους, ἐδήγησεν αὐτοὺς, ἵνα μένωσιν ἐν ταῖς ἰδίαις, ὑποκρινόμενοι πρὸς τὸν Βλαδιμηρέσκον· τῇ δ' 21 μαΐου· παραλαβὼν ἐπίπλους τινὰς καὶ πλοῦς, καὶ διατάξας τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἵνα ἀκολουθῇ μακρόθεν, κατὰ σπειρας, διακεχωριστέμενας ἑκαμῶς τὴν μίαν κατόπι τῆς ἄλλης, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Γολέστιον καὶ ἐνέτυχε τῷ Βλαδιμηρέσκῳ, περικαθημένων τῶν ὀπλαρχηγῶν, Καρδιαν ὄλιως συγκεκλιμένην, πρόσωπον ὠχρὸν ὑπ' ὀργῆς καὶ στάσιν σώματος ἀπειλητικῆν σφάμα καὶ ἐπιθετικὴν φέρων, κατηγόρησεν αὐτοῦ ὡς τινος καθήμενου ἐπὶ τῆς ἑδρᾶς τοῦ ὑποδίκου, διὰ φωνῆς λίαν παθητικῆς καὶ ἄρον· τῶδους ἐμνημόνευσε δὲ τῆς προτέρας κοινωτικῆς θέσεως τούτου, καὶ ὅσα ὑπὲρ τῆς ὑστερας ἐπιστημότητος αὐτοῦ ὁ ἴδιος ἐπραξεν ἐν Βουκουρεστίῳ· ἀντιπερῆσαλε τοὺς προτέρους ὄρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις τούτου πρὸς τὴν ἐπιτά ἐπιόρκου καὶ προδοτικὴν διαγωγὴν καὶ ἀναγνώσας τὸ ἐγγράφον τοῦ τελευταίου δεσμοῦ, δις δὲ τὴν περὶ θανατικῆς τιμωρίας παράγραφον, ἐστράφη πρὸς τοὺς ὀπλαρχηγούς ἐρωτήσας: «Δέχεσθε, πῶδεςφοι, τοιοῦτον ἄνθρωπον, θανατόνοντα ὑμᾶς, ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, πῶδθαίρετας καὶ ἐπιβούλους; — Οὐχί! οὐχί! ἀπεκρίθησαν οἱ πλείους, «καὶ πῶτοι ὁ Χατσῆ Προδάς καὶ Μακεδόνσκις — Θέλετε ἐπομένως κέρεια; πιστοὶ Χριστιανοὶ καὶ τίμιοι στρατιωτικοί, ἵνα διοικῆσθε ὑπὸ πτωσούτου ἐπιόρκου καὶ σκληροῦ προδότου τῆς πίστεως καὶ ἀδελφροσύνης ὑμῶν; — Οὐχί! σὲ θελομέν ἐφεξῆς ἀρχηγόν». Ἄφανος κατεκυριεύσας ἐκπλήξας τὸν Βλαδιμηρέσκον καὶ δεῖ τὴν τόλμην αὐτὴν τοῦ Ὀλυμπίου, δι' ἐφοβέετο πάντοτε, καὶ διὰ τὰς ἀκανθήσας αὐτὰς τῶν ὀπλαρχηγῶν, ὅτι ἄνευ οὐδέν τι γενναίου ἠδύνατο. Συνελθὼν δὲ πρὸς ὀλίγον ἐν ταῖς ἀδελφάσειν αὐτοῦ, ἐπέλλισεν ἀποδοῦναι τὰ γενόμενα εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Οὐδρέη, καὶ ἐν μετανοίᾳ ἐπεκαλεῖτο τὴν συγχώρησιν πατρὸς τοῦ Ἰψηλάτου: «Ἄγωμεν λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ὀλύμπιος, πρὸς τὸν Ἰψηλάτου, ὡς ἀρχηγὸν καὶ ἀγαθὸν πατέρα ὄλων ἡμῶν, καὶ ἔλπισον τὴν συγχώρησιν σου, ὡς καὶ ἐγὼ μεσιτεύσω». Ὅπως δὲ μὴ ἐπίλθῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἐναντίωσις, ὅτε ὁ Βλαδιμηρέσκος εἶχε τοὺς πιστοὺς σωμα-

τοφύλακας ἑαυτοῦ ἐκ Πανδούρων, στρέψας καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ἐπικρα-  
 χηγοῦς ὁ Ὀλυμπίος ἠρώτησε: « Ἐγκρίνετε καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοί, πῃ ἄφ' ἑ-  
 » ξιν αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν Ἰψηλάντην, ἵνα ἐνωθῶμεν τοῦ λοι-  
 » πού εἰς ἓν κατὰ τοῦ κοινού ἐχθροῦ σῶμα; — Μάλιστα, ἀποκρίθηκαί οἱ  
 » πάντες μιᾷ φωνῇ, διότι ἄλλως ἀπολλύμεθα. Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν στιγ-  
 μὴν συββέυσας καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Ὀλυμπίου περὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ  
 Βλαδιμηρέσκου, κατέλαβε τὰ ἐξω τούτου παρακειμένα τηλεβόλα, καὶ  
 εἰσδύσας πυκνὸς καὶ ὀρηκτικὸς παρηγκώνισε τοὺς αἰματόφυλακας τοῦ  
 αὐτοῦ, μόνου ἐγκαταλειφθέντος. Οὕτως ἀπάξει ὁ Ὀλυμπίος τὸν Βλαδιμη-  
 ρέσκον, φέρει εἰς τὸ Πετέστιον καὶ ἐκείθεν ἐπὶ ταχοδάρμοι καὶ ἀράβες  
 ἀποστέλλει εἰς τὴν Τέρβιδα, ὅπου κατεδικάσθη ὁ αὐτὸς εἰς αἰματόν διὰ  
 πολεμικοῦ συμβουλίου.

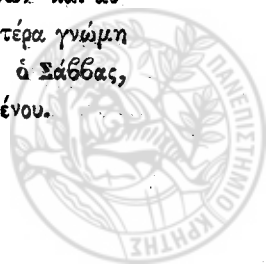
Τὴν ἐκτέλεσιν τούτου ὁ Ἰψηλάντης ἠθέλησεν ἄνευ τοπικῶν ἐπιδει-  
 ξεων. Ἐνθουμούμενος ἀφ' ἐνὸς τὸν ὀλίγον πρότερον καὶ κατὰ τὴν ἑταί-  
 ριν τῆς ἐπαναστάσεως τόσῳ ὠφέλιμον γενόμενον Βλαδιμηρέσκον, καὶ  
 ὑποτασσόμενος ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν θέλησιν τοῦ νόμου καὶ τῶν πραγμά-  
 των τὴν ἀνάγκην, ἐβάδιζε τὴν μέσσην ὁδόν. Διαταγέντες λοιπὸν ὁ Θεο-  
 φάνης, Καραβιάς, Κωνσταντῖνος Καραβελλόπουλος καὶ ὁ ὑπασπαστὴς  
 Γαρνρόφσκης ἀπήγαγον αὐτὸν περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 26 πρὸς τὴν 27  
 μαῖου ἐξω τῶν ὀχυρωμάτων καὶ κατὰ νῶτον τῆς μητροπόλεως. Ἐκί  
 ἠνεωγμένον εἶχον τὸν τάφον δύο στρατιωτῶν Βαρνάβας καὶ Νικολάος  
 Πάργας, καὶ ἐκ τούτων ὁ δευτέρος σπάσας τὴν μάχαιράν ἀπέτεμά τὴν  
 κεφαλὴν αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο φάσαντος εἰπεῖν, ἢ μόνον τὴν λέξιν καίμαίη  
 ἐμφαινούσαν τὴν ἐπικλήσιν ἑλέους καὶ εὐσπλαγχνίας. Ἡ δὲ ἐστίασμα ἐκεί-  
 νου ἔλασεν ἐπὶ τὸν Ἰψηλάντην.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Θεοδώρου Βλαδιμηρέσκου, ἐπικρατι-  
 στὸν ὡς ἐπιόρχου καὶ βίαιον ὡς προδότου. Νουθεματὸς καὶ ἀσπίστως,  
 ἦθος ἀκαλλιέργητον, πνεῦμα κανδοξόν, καρδία ἀίμοχαρής καὶ ἑλθευφής  
 ἀρμοδίων στρατιωτικῶν προσόντων, ἔδθησαν αὐτὸν πρῶτον μὲν εἰς τὴν  
 πλεκτάνην τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ξένων, δευτέρον δὲ κατὰ τοῦ Ἰψη-  
 λάντου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος, τρίτον δὲ κατὰ τῶν ἰδίῳ αὐτοῦ  
 ὀπλαρχηγῶν, καὶ τέταρτον εἰς τὴν θανατικὴν κοινὴν. Ἰσοπέτη δεκάσις,  
 ὅ,τι πρόθετα ἐπιβούλως κατὰ τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τοῦ Ἰψηλάντου. Ἐάν  
 ἀντεπολέμησε τὰς προτέρας ἰδέας καὶ ἐλπίδας αὐτοῦ ἢ ἀπακλήρυξεν τοῦ  
 αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, βεβαίως τοῦ διαβόλου  
 τῆς θεότητος θύρα, ἐν ἣ ἐδρέθη καὶ ἐκ πρώτου ἀποσπαστικῶν καὶ ἑταί-  
 ρων κατὰ τῶν τούτου καὶ ὡς μεγάλῃ διακρίσει μνηστῆς καὶ ἀσπίστου τῶν

ἀρχόντων, ἤτο οὐχὶ ἡ ἐπιτορκία καὶ ἡ προδοσία, ὁ Οὐδρίσκης τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Σιλιατρίας, ἀλλ' ἡ εὐτορκία καὶ ἡ σπάθη. Ἡ εὐτορκία καὶ ἡ σπάθη βεβαίαν ὑπισχνούνο τὴν ἠθικὴν σωτηρίαν ἑαυτοῦ, ἀν οὐχὶ καὶ τὴν φυσικὴν ἡ ἐπιτορκία ὅμως καὶ ἡ προδοσία οὐδὲν τούτων ἐβεβαίουν ἐλπίζομενον κἄν· διότι, καὶ ἐὰν μὴ ἔθανατοῦτο πρὸ τοῦ τέλους τοῦ πολεμικοῦ δράματος παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὡς προδότης, ἀναντιρρήτως ἔθανατοῦτο μετὰ τὸ τέλος αὐτοῦ παρὰ τῶν Τούρκων ὡς ἀποστάτης. Ἀπόδειξις ἔστω ὁ Σάββας, ὡς θέλομεν εἰπεῖν μετ' ὀλίγον.

Ἦδη ἐκ τοῦ ἐν Γολετσίῳ στρατοῦ ὁ μὲν Χατοῦ Πρὸδας καὶ Μακεδόνσκης μετέβησαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὀλυμπίου, ὡς καὶ ὀλίγοι τῶν Πανδούρων· οἱ πλείστοι δὲ τῶν τελευταίων ἐλειποτάκτησαν εἰς τὰ ἴδια. Ἐκ τοῦ παθήματος τοῦ Βλαδιμηρέσκου ὁ Σάββας ἐγένετο μὲν περὶ χαρῆς, διότι ἐξέλιπε τὸ περὶ ἡγεμονείας τοῦ Καλλιμάχου σκάνδαλον, ἠναγκάζετο ὅμως, ὅπως ἦ τοῦ λοιποῦ προφυλακτικώτερος. Διὰ τοῦτο ἐπιμόνως ζητήσας ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου τὴν ἄδειαν τῆς μετακινήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ὀχυρωτάτην καὶ ἐπὶ ἕξ ὥρας ἀπέχουσαν τῆς Τέρβιδος μονὴν τοῦ Μαρτσινεϊοῦ, λόγῳ ὅτι ἡ κατοχὴ τῆς θέσεως ταύτης ἀπαιτεῖτο ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν κινήματων. Ἰππῆρχεν ἐν τῷ Μαρτσινεϊῳ ἀπόσπασμα τοῦ Φαρμάκη, ἀποσυρθὲν ἤδη διὰ τὸν Σάββαν, καθιστάμενον ἄλλως ὑποπτον καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις καθότι, τῶν ἡμερῶν παρερχομένων, οὐδὲν ἔβλεπον οὗτοι ἐπιχειροῦντα οὔτε τὸν Σάββαν κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου, οὔτε τὸν Ἰψηλάντην κατὰ τοῦ Σάββα, ὡς ἐγένετο καὶ μετὰξὺ Ὀλυμπίου καὶ Βλαδιμηρέσκου. Οὐδόλως δὲ περιττὸν εἰπεῖν, ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως μεγάλα ὠφελοῦντο οἱ Τούρκοι, ἐὰν συνελαμβάνετο ἡ ἐδολοφονεῖτο ὁ Ἰψηλάντης, καὶ μικρὰ ἐζημιούντο, ἐὰν ἐθυσιάζετο ὁ Σάββας, ὡς ἐθυσιάσθη καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος.

Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, ἤτοι μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς πλησιάσεως τοῦ Σάββα πρὸς τὴν Τέρβιδαν, ἔλαβε χώραν καὶ ἡ θερμοτάτη περὶ βοήθειαν καὶ ὑπερασπίσεως αἰτήσις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. Καθαρὰ εἰκὼν τῆς κυριευούσης ἀπελπισίας, ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἐπεδίωκε τὰ ἀδύνατα μετὰ τὴν πρᾶξιν τῆς Λουβιάνης. Ἦθελον δὲ ταύτην, οἱ μὲν γενικὴν ὡς ἐξ ὀνόματος ὅλου τοῦ ἔθνους, οἱ δὲ μερικὴν παρὰ μόνων τῶν ἐν Δακίᾳ Ἑλλήνων πολεμιστῶν καὶ αὐτοὺς μόνους ἀποβλέπουσαν· παρεδέχθη ὅμως ὡς βᾶσις ἡ δευτέρα γνώμη ὑπὸ πνεῦμα καὶ τύπον κοινότερον, καὶ πρῶτος ὑπέγραψεν ὁ Σάββας, τοῦ Ἰψηλάντου μὴ δυναθέντος πρὸς τοῦτο ὡς ἀποκεκηρυγμένου.



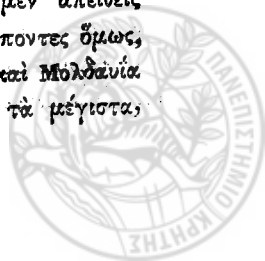


«Κραταιότατε καὶ Χριστιανικώτατε Αὐτοκράτωρ!

«Αἱ εἰς τὸ φιλόφρων κράτος Σου μεγάλοι καὶ διὰ πολλοὺς λόγους βέβαιαι ἐλπίδες μας, ἡ πρὸ τῶν χρόνων ριζωθεῖσα εἰς τὰς καρδίας μας μεγάλη πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἀγάπη, ἡ ἐκ πολλῶν κηρυχθέντων λόγων καὶ ἔργων τῆς χριστιανικωτάτης Μεγαλειότητός Σου πληροφορία, ὅτι δὲν θέλει παραβλέψῃ Χριστιανούς πάσχοντας, καὶ ὅλα, ὅσα δύνανται νὰ δώσουν θάρρος εἰς ἀδυνάτους νὰ ζητήσουν βοήθειαν ἀπὸ δυνατοῦς, παρεκίνησαν καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς σημαντικοὺς διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς πατρίδος μας νὰ προστρέξωμεν προλαβόντες (α) εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Σου Μεγαλειότητος. Τὰ αὐτὰ καὶ ἄλλα περισσότερα, τὰ ὅποια δὲν διαφεύγουν τὴν μεγάλην ὀξυδέρκειαν τοῦ κράτους Σου, μᾶς ἐνθαρρύνουν καὶ μᾶς παρακινοῦν νὰ προστρέξωμεν καὶ ἐκ δευτέρου εἰς τὴν φιλόχριστον καὶ μισοτύραννον Μεγαλειότητά Σου.

«Βασιλεῦ! Τὸ κράτος Σου διὰ τῆς πρὸς τὸν Γενικὸν ἡμῶν Ἐπίτροπον, τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην, ἐπιστολῆς τοῦ κόμητος Καποδίστρια ἠθέλησε νὰ ὑποσχεθῇ εἰς τὸ ἔθνος τῶν Γραικῶν, ὅτι ἡ Ῥωσσία θέλει εἶναι ἀπλῶς θεωρὸς τῶν ὄσων συμβαίνουσιν καὶ μέλλουσιν νὰ συμβῇ εἰς τὴν δυστυχῆ πατρίδα των. Δὲν ἔστερξεν ὁμως ἡ εὐπλαγχνος καὶ γενναία Σου ψυχὴ νὰ μᾶς ἐπαπειλήσῃ μεγάλην καὶ σκληροτάτην ἐναντιότητα ἐκ μέρους τῆς γείτονος καὶ παλαιᾶς ἡμῶν φίλης καὶ συγγενοῦς Ῥωσσίας. Ἄλλ' αἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν καταμαρτυραὶ καὶ ὄλον τὸ καθ' ἡμῶν ἐχθρικότατον φέρισμον τοῦ βαρῶνου Στραγανῶφ, ἡ κάλλιον τῶν γνωστοτάτων Φραγκίνιδων καὶ διαφόρων Ῥωσσιῶν Κονσούλων, ἐμηδένωσαν τὴν εἰρημένην ὑπόσχεσιν καὶ μᾶς ἔβλαψαν, ὅσον καὶ μεγάλων ἀρμάτων δύναμις. Καταφεύγομεν λοιπὸν καὶ πάλιν εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ εὐπλαγχνίαν Σου, καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἀναπληρώσῃ, οὕτως εἰπεῖν, τὴν προξενηθεῖσαν εἰς ἡμᾶς βλάβην, καὶ νὰ μᾶς συνδράμῃ αὐτοκρατορικῶς εἰς τὴν παροῦσαν ἐσχάτην ἀνάγκην μας.

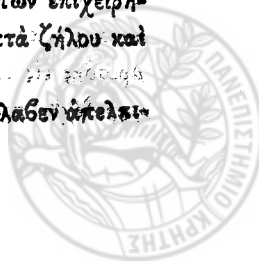
«Κραταιότατε Μονάρχᾳ! Ἔως τὴν σήμερον προσμένοντες τὰς ὑποσχεθείσας διὰ τοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρέσβειος Στραγανῶφ εἰς τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην συμβουλὰς τῆς Μεγαλειότητός Σου, ὅχι μόνον δὲν ἐπεχειρήσθημεν κανὲν κίνημα κατὰ τῶν τυράννων, ἀλλὰ μάλιστα καὶ μὲ προσοχὴν μεγάλην ἀπεφεύγαμεν νὰ φανῶμεν ἀπειθεῖς καὶ παρήκοοι εἰς τὰς σωτηριώδεις Σου συμβουλὰς. Βλέποντες ὁμως, ὅτι ὁ ἐχθρὸς προχωρεῖ καὶ ἐνθυναμοῦται, ὅτι ἡ Δακία καὶ Μολδαβία μυριοτρόπως κατασπαράττονται, ὅτι ἡ θρησκεία πάσχει τὰ μέγιστα,



οὐ ἐξοχοὶ ὑπουργοὶ τῆς βασιλείας καὶ ἀπανθρώπως φονεύονται, οἱ ἀδελφοὶ  
μας Χριστιανοὶ ἀνελεύθως καὶ τουρκικῶς κατασφάζονται, αἱ δὲ ἀδύνα-  
τον γυναῖκες μὲ τὰ θηλάζοντα νήπια καὶ τὰ ἀνήλικα βρέφη των βασανίζο-  
μενα βιάζονται νὰ ἀρνοῦνται τὸν θεῖον ἄνθρωπον Ἰησοῦν, καὶ ὅτι μὲ ὅλα  
ταῦτα αἱ ὑποσχεθεῖσαι συμβουλαὶ ἀκόμη δὲν ἐγνωστοποιήθησαν εἰς τὸν  
πρίγκιπα Ἰψηλάντην (α), φοβούμεθα, μήπως ἀναγκασθῶμεν καὶ διὰ τὴν  
τιμὴν τοῦ ὅλου ἔθνους καὶ τοῦ στρατεύματός μας, καὶ διὰ τὴν ἐκδι-  
κῆσιν, καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν ἀσφάλειαν, νὰ φανῶμεν ἐπιλήσμονες τῆς  
πρὸς τὴν πατρικὴν Σου, τολμῶμεν νὰ εἰπώμεν, καὶ χριστιανικωτάτην  
Μεγαλειότητα αὐστρίας εὐπειθείας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσαμεν  
σταθερῶς νὰ ὀδηγοῦμεθα πάντοτε.

Ἐφελ ἄνθρωπε καὶ φωτισμένε Μονάρχα! Τὸ ἀφόρητον τοῦ  
μουσουλμανικοῦ ζυγοῦ βάρος, ἡ φύσις αὐτῆ των πραγμάτων, ὁ ἴδιος  
τοῦ ἀνθρώπου Δημιουργός, ἔδωσαν τ' ἄρματα εἰς τὰς χεῖρας ὄλων των  
δεσποζομένων ἀπὸ τὸν Μωάμεθ Χριστιανῶν. Ἡ ἔκρηξε νὰ διωχθῆ ἀπὸ  
τὴν πατρίδα μας ἡ ἀπραδειγμάτιστος εἰς ὄλων των αἰώνων τὴν ἱστο-  
ρίαν των ἀνημέρων Τούρκων τρομερὰ δεσποτεία, ἡ ἡμεῖς νὰ μὴ δια-  
φέρωμεν τελείως κατὰ τὸ ἥθικόν ἀπὸ κτήνη, διὰ νὰ μένωμεν ἀνεργοὶ  
καὶ τὴν σήμερον ἀναίσθητοῦντες, εἰς ὅσα πάτοχομεν, καὶ ἀδιαφοροῦντες  
καταπατοῦμενοι ἀπανθρώπως καὶ ἀνηκούστως ἀπὸ τοῦ ἀντιχρίστου  
καὶ ἀγριωτάτου Ὄθωμανοῦς. Τὰ πράγματα, τὰ βέβαια των ὁμογενῶν  
μας κατορθώματα εἰς τὴν Πελοπόννησον, Ἠπειρον καὶ εἰς ἄλλα τῆς  
πατρίδος μας μέρη, ἀποδεικνύουν τρανώτατα, ὅτι μήτε ἀπὸ τὸν πρίγ-  
κιπα Ἰψηλάντην, μήτε ἀπὸ ἡμᾶς ἐξήρηται ἡ παῦσις τοῦ ἐπιχειρή-  
ματος ὄλων των τυραννουμένων Χριστιανῶν. Ἡμεῖς καὶ αὐτόχειρες ἀν-  
θελήσωμεν ὅλοι νὰ γενῶμεν διὰ μιᾶς, ἡ ἐκανάστασις πανσυμπατριω-  
των μας Χριστιανῶν θὰ τρέξῃ τὸν εὐτυχῆ, ἡ δυστυχῆ, δρόμον τῆς. Ἄς  
μᾶς συνδράμῃ λοιπὸν τὸ κράτος Σου, καὶ ὅποιον τρόπον ἤθελε κρίνῃ  
εὐλογον. Εἶναι ἀδύνατον, ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, τοῦ ὁποίου τὰς ἀρετὰς  
καὶ αὐτὴ ἡ Ταλλία μὲ πολυειδῆ μνημεῖα ἀπεθανάτισε, νὰ στέρξῃ νὰ  
ἀφήσῃ εἰς τὸν ἀφανισμόν καὶ ἡμᾶς καὶ ὄλον τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὄχι  
μόνον δὲν ἔπραξε ποτε τὸ παραμικρὸν ἐναντίον τῆς Ρωσσίας, ἀλλὰ  
καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν καὶ νῦχτο διὰ τὴν ἐπιτυχίαν των ἐπιχειρη-  
μάτων τῆς, καὶ ἐδούλευε διὰ τοῦτο, εἰς ὅ,τι ἐδύνατο, μετὰ ζήλου καὶ  
προθυμίας, καὶ ἐπαθεν ὄχι μικρὰ καὶ ὀλίγα.

Ἄγε νναῖτε καὶ δίκαιε Βασίλευ! Τὸ ἔθνος ὄλον ἔλαβεν ἀπελευ-



σμένον τὰ ὅπλα. Ἡ εὐτυχής, ἡ δυστυχής, ἐκβασίς τοῦ μεγάλου τούτου καὶ τολμήροτάτου ἐπιχειρήματος θέλει φέρῃ τὴν εὐτυχίαν, ἢ τὸν ἄφροντον ὄλεθρόν του. Αἱ σωματικαὶ του δυνάμεις, ἐμφυχούμεναι ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος, ἤμπορουν νὰ προχωρήσουν θανάμασια. Ἀλλ' ἡ διὰ τὴν πολυχρόνιον σκλαδικήν του κατάστασιν μεγάλου πτωχεΐα του, ἡ διὰ τὸν φρικτὸν δεσποτισμὸν εἰς ἄκρον περιωρισμένη γεωργικὴ του, ἡ διὰ τὰ σημερινὰ συμβαίνοντα πανταλῆς παύσις καὶ τῆς ὑπαρχούσης, ἡ διὰ τὰς τοπικὰς καὶ γειτονικὰς σχέσις ἀδυναμία νὰ ἀφελῆται εἰς τοῦτο ἀπὸ τὴν ναυτικὴν του δύναμιν, καὶ ἡ ἄλλειψις πᾶν ἀναγκαίων πολεμικῶν ἐφοδίων μᾶς δίδουν πολλὰς ὑποψίας, μήπως ἡ πολυκαιρία ματαιώσῃ τοὺς τόσους ἀγῶνας καὶ τὰς μεγάλας θυσίας μας, καὶ τὸ ἔθνος ὅλον ἀφανισθῇ. Προστρέχομεν λοιπὸν εἰς τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸν ὑπερασπιστὴν τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, τὸν ἐνθαρμον ὑπέρμαχόν τοῦ χριστιανισμοῦ, διὰ νὰ μᾶς ἀξιώσῃ, ὅπως ἀνδράγατε βοήθησῃ ἢ εὐσπλαγχνίᾳ καὶ μεγαλοφύᾳ σου κρίνῃ ἀρμοδίαν καὶ συντελεστέραν εἰς τὰς παρούσας ἡμῶν περιστάσεις.

Ἄκρα ταῖότατε. Αὐτοκράτωρ. Μὴ θελήσῃς νὰ ἀφανισθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀρπυγιῶν τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν. Μὴ στέρξῃς νὰ καταπιρραίνῃς τὰς καρδίας ὄλων τῆς Ρωσσίας πᾶν φίλων καὶ νὰ ἀυξήσῃς τὰ βασάνά μας, (ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξωμεν πλέον ὡς ἔθνος χριστιανικόν) διότι ὑπέμεναις νὰ ὑστερήῃ ἡ Ρωσσία τοιαύτην λαμπράν καὶ ἀληθῆ δόξαν.

Μεγάλε Ἀλέξανδρε. Ἐπροστρέξαμεν εἰς τὸ κράτος σου ἐκπτήσαμεν καὶ ζητοῦμεν βοήθειαν ἢ ὑπαρξίς ἡμῶν ὡς ἔθνους εὐνομομίτου, ἢ ἡ ἐξόντωτις μας, εἶναι εἰς τὰς κραταίως χεῖρας τῆς αὐτοκρατορικῆς σου Μεγαλειότητος. ἠθέλησας, ἐλευθερώτημεν. Δεῦ ἠθέλησας ἀφανισθῆμεν. (α).

Ἐν ταυτῷ ὁ ἱψηλάντης ἔγραψεν ἰδίως πρὸς τε τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Ρωσσίας καὶ τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας Φρειδερίκον, παρ' ὧν ἤνκοιτο, ἐπικαλούμενος, ὅπως μεσολαβήσωσιν, οὗτος μὲν πρὸς αὐτήν, ἐκείνη δὲ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως τῶν ἀναφερομένων. Τὴν τοιαύτην δ' ἀποστολήν, ὡς χρήσουσαν καὶ προφορικῆς ὑποστηρίξεως ἀρμοδίας, ἐπέφορτισε τῷ ἱατρῷ Στεφάνῳ Κανελλῷ ἀνδρὶ μεγάλῃς παιδείας καὶ ἐξαιρέτων αἰσθημάτων, κινήσαντι διὰ τῆς ἀρέσθης εἰς τὸ Βερολίνον καὶ ἐκεῖθεν διὰ τὴν Πετροπολιν. Ἀλλ' ἡμεῖς παρεδόχθημεν πρὶν ἢ ἐν ταῖς ἡγεμονοίαις εἰσοδοῦς πύργικου στρατοῦ καὶ ἡ

διὰ τῶν ὄπλων διάλυσις τοῦ δράματος, ἡ τόσῃ περιπαθῆς ἀναφορὰ καὶ σύστασις αὐτῆ, καὶ ἂν μὴ ἐμμεσολάβει ἡ ὀριστικὴ ἤττα τοῦ Δραγασανίου, οὐδὲν ἠδύνατο ἀποτελεσμα εἶχειν ἀγαθὸν καὶ μεθ' ὅλα τὰ περὶ Φραγκίνιδων παράπονα καὶ μεθ' ὅλας ἐπὶ τέλους τὰς διαμαρτυρίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον προὔτεθη ἐν Τέρβιδι ἀποστολὴ τις μυστικὴ διὰ τὴν διέγερσιν καὶ αὐτομόλυνσιν οὐγγρικῶν πολεμικῶν σωμάτων. Ἄγνοεῖται, ἐὰν προηγούμεναι ἐνέργειαι ὑπεσχυνῶντο τὴν ἐπιτυχίαν ἀποστολῆς τοιαύτης· πλὴν, καὶ δοθείσης ταύτης, ἐθεωρήθη ὡς συνεπῆς ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ἡ ἐνοπλος τῆς Αὐστρίας ἐπίθεσις, δι' ἃν λόγον καὶ οὐδεμία ἀπάπειρα ἐγένετο.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΘΟΝ.

Ἀρχεται ἀπὸ τῆς 25 μαΐου ἢ κατὰ τῆς Τέρβιδος κίνησις τοῦ Κεχαγιαῖ βεγῆ Χατοῦ Καρᾶ-Ἀχμέτ ἐφφένδου, δισχιλίους ἀφῆσαντος πεζοῦς καὶ ἵππεις ἐν τῇ πόλει τοῦ Βουκουρεστίου. Προσεκτικὸς λίαν προβαίνων, διηύθυνεν οὗτος ἐκ τοῦ χωρίου Τσοκανεστίου δύο πτέρυγας ἱππέων, τὴν μὲν ἐκ δεξιῶν, τὴν δὲ ἐξ εὐνύμων, κατὰ τῶν ἐμπροσθοφυλακῶν τῆς Τέρβιδος. Ἡ ἰσχυρὰ ἱππικὴ δύναμις αὐτοῦ ἐσχηματίζετο οὐ μόνον ἐκ Τούρκων, ἀλλὰ καὶ ἐκ Χριστιανῶν, τῶν λεγομένων Ζαπορόζων, γνωστῶν ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐδάφους Ῥώσων φυγάδων. Ἀρχηγὸν ἴδιον εἶχον οὗτοι τὸν Κοσσοῦ βεγῆν.

Ἀπὸ τῆς 23 μαΐου καὶ διὰ τοῦ αὐστριακοῦ ταχυδρόμου ὁ Ἰψηλάντης γνωρίζων τὴν προσεχῆ κίνησιν τοῦ Κεχαγιαῖ βεγῆ, διέταξε τὸν ἐν Πακοίφ Δούκαν καὶ τὸν ἐν Μαρταινεσίφ Σάββαν, ἵνα ταχύνωσι πρὸς ἐπίσχυσιν τῆς Τέρβιδος. Ἄλλ' ὁ μὲν Δούκας ἐζήτησε πρὸς τοῦτο τριήμερον ἄδειαν, τὴν ἀνάγκην προτείνων τῆς συσσωματώσεως τῶν ἀποσπασμάτων αὐτοῦ· ὁ δὲ Σάββας ἄσειστος ἔμενε. Διαταγέντες δὲ καὶ ἐκ δευτέρου, ἵνα εὐρεθῶσιν ἀφεύκτως τὴν 26 μαΐου ἐν τῇ Τέρβιδι, ὁ μὲν Σάββας προσεκάλεσεν εἰς Μαρταινεσίον τὸν Δούκαν, λόγῳ ὅπως συνοδευθῆ μετ' αὐτοῦ εἰς Τέρβιδα, ἐξαγοραζόμενος τὸν καιρὸν διὰ τῆς προφάσεως ταύτης· ὁ δὲ Δούκας ἀπέφυγε τὸ τοιοῦτον, φοβούμενος δολιότητα τοῦ Σάββα, καὶ ἀπ' εὐθείας ἀπῆλθεν εἰς Τέρβιδα. Κατόπι δ' ὄλων αὐτῶν ὁ Σάββας, ἀποκρινόμενος εἰς τινα τοῦ Δούκα ἐπιστολὴν, ἐρωτήσαντος τοῦτον περὶ τῶν τουρκικῶν κινήματων, ἔγραψε διὰ τῆς ἀκολούθου λακωνικῆς συντομίας: «Ἡ μάχη ἀφευκτος, ἡ νίκη εἰς τὴν τύχην καὶ καλῆ

»ἀντάμωσις». Οἱ λόγοι οὗτοι, ἀποκαλύπτοντες φανεράν τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐναντίαν πορείαν τοῦ Σάββα, τοὺς πάντας ἐτάραξαν κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν. Τὸν δὲ Δούκαν, ἀφῆσαντα ἔξω τῆς Τέρβιδος τὸ σῶμα αὐτοῦ, εἶδεν ὁ Ἰψηλάντης μετὰ ψυχρότητος πολλῆς, καὶ ἄνευ ἐτέρου εἶπε πρὸς τοῦτον: «Ἰπαγε εἰς τὸ σῶμά σου, καὶ αὔριον πρῶτὴν πρόσμενε »τὰς-διαταγὰς μου».

Ὁ Ὀλύμπιος ὑπέβαλε τότε ἐκ τοῦ Πιτεστίου τὸ σχέδιον, ὅπως πολεμηθῶσι πρῶτον οἱ εἰς τὴν Μικρὰν Βλαχίαν διεκθόνους ἐχθροὶ ἐκ τοῦ Βιδνίου, Ἀδδᾶ-καλὲ, Λόμου καὶ Βάχοβας, ὡς ἐλιγαριθμότεροι· ἔπειτα δὲ ἠνωμένοι ὅλος ὁ στρατὸς, στρέψῃ εἰς τὴν Μεγάλην Βλαχίαν κατὰ τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, τοῦ φέροντος τὸ μεγαλύτερον σῶμα. Πολλοὺς ἐδίδε κατὰ τοῦτο λόγους, καὶ πρῶτον, διότι ἡ καταστροφή τῶν τῆς Μικρᾶς Βλαχίας ἐχθρῶν ἀπεθάρρυνεν ὡπωσδήποτε τοὺς τῆς Μεγάλης Βλαχίας· δεύτερον, διότι οἱ ὑπὸ τὸν Ὀλύμπιον Πανδοῦροι ἤθελον τὸ τοιοῦτον, ὡς ἔχοντες ἐκεῖ γυναῖκας καὶ τέκνα· τρίτον, διότι ἡ ἀνάγκη τῶν Πανδούρων, ὡς σώματος τοπικοῦ, ἐκρίνετο μεγάλη· καὶ τέταρτον, μάλιστα δὲ καὶ τὸν κυριώτερον, διότι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς, ἀήθης ἔτι τοῦ πολέμου κατὰ πολὺ μέρος, ἐπιτυχέστερος ἤθελεν εἶσθαι ἀρχόμενος τούτου ἀπὸ τῶν ὀρεινῶν καὶ οὐχὶ ἐν τοῖς πεδινοῖς, ἐν οἷς ὁ ἐχθρὸς ἐπλεόναζε διὰ πολυαριθμοῦ ἰππικῆς δυνάμεως. Ἀντεκρούσθη ὁμως τὸ πολεμικὸν αὐτὸ σχέδιον λόγῳ ὅτι, ἀποχωρούντων ἐκ τῆς Τέρβιδος τῶν Ἑλλήνων, οἱ Τούρκοι περιχαρακωθήσονται ἐν ταύτῃ, ἀπόρθητοι γινόμενοι, καὶ, ἄσφοι τότε, ἐκταθήσονται, μισόγειον ἔχοντες ὀρηκτῆριον, μέχρι τοῦ Κεμπολουγγίου, ἀποκόπτοντες πᾶσαν περὶ τροφῶν ἐλπίδα, καὶ ἀδύνατον οὕτω τοῖς περιφερομένοις Ἑλλήσι καθιστῶντες τὴν κατάληψιν ἀρμοδίας πολεμικῆς θέσεως. Δι' ἄλλων δὲ λόγων, οὗτοι μὲν ἤθελον ἀμυντικὸν τὸν πόλεμον, ὁ δὲ Ὀλύμπιος ἐπιθετικόν.

Ὁ Ἰψηλάντης παρεδέχθη τὴν ἰδέαν τοῦ Ὀλυμπίου, μὴ βλέπων δυνατὴν τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀντίστασιν τῆς Τέρβιδος διὰ τε τὴν διαγωγὴν τοῦ Σάββα καὶ τὴν ἀπόστασιν τῶν σωμάτων τοῦ Ὀλυμπίου καὶ Νικολάου Ἰψηλάντου. Ἄνευ δ' ἀναβολῆς ἐκήρυξε τῇ 27 μαΐου τὴν διὰ τὸ Πιτέστιον ἀποφασισθεῖσαν κίνησιν, καὶ διέταξε τὸν μὲν Δούκαν, ὄρφανόν καὶ τὸν ἐν Χιλιστέφ-Δομνέστι Κολοκοτρώνην ὡς ἐμπροσθοφυλάκην μετὰ τῶν ἐλαφρῶν ἰππέων· τὴν δ' ἀποστολὴν τῶν ἀποσκευῶν εἰς Λουτσένιον, ὡς τὸν πρῶτον σταθμόν· τὸν δὲ Ὀλύμπιον, ἵνα προκαταλάβῃ τὰς ἀναγκαίας ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Βλαχίας θέσεις. Ὁ Ὀλύμπιος ἀπέ-

σταίαν εὐθὺς τὸν Κατοῦ Πρόδαν καὶ Μακεδόνισκην, ὅπου εἶδει, εἰσηγή-  
σάμενος εἰσέτι αὐτοῖς καὶ τὴν κατοχὴν τῆς κώμης τοῦ Δραγασανίου.  
Ἦγούντο οὗτοι τοῦ ἀπολειφθέντος, ἐς εἰπομεν, σώματος τοῦ Βλαδιμη-  
ρίσκου ἐκ χιλίων περίπου πέλων, διακοσίων πενήκοντα ἰππέων καὶ  
τέσσαρων τηλεβόλων.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς 27-μαΐου ἡμέραν ἡ μία ἐκ τῶν δύο πε-  
ρὸν τοῦ Κεχάγια βεγῆ προσέβαλε τὸ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Νοτσέτου ἀπό-  
σπασμα τοῦ Κολοκοτρώνου καὶ τὰ πρὸ ὀλίγων ὡρῶν ληφθέντα μέτρα  
ἀνέτρεψε. Ἡ μονὴ αὕτη παρέκειτο τῷ Χιλιστῶ-Δομνέστῳ περὶ ἐν τέ-  
ταρτον τῆς ὥρας, ἐντὸς ἀάσουσ κυκλουμένη. Τὸ ἀποσπασμα ἐδωίκουν ὁ  
ἐκατόνταρχος Σαχίνης καὶ ὁ Βεώργιος Σφίνας, Κυνουριεὺς, ἀνδιαιτάμενοι  
καλῶς δρομῶντες δὲ βοήθου καὶ τοῦ Κολοκοτρώνου, ἐβιάσθη ὀπισθοδρο-  
μήσασα ἀπρακτὸς ἢ τουρκικὴ πτέρυξ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Χιλιστῶν-Δομνέστι  
ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐκ Βουκουρεστίου εἰς Τέρβιδα, ὁ δὲ  
Κεχάγια βεγῆς ἐστρατοπέδευετο ἡδὴ ἐπὶ τοῦ πλησίον πεδίου, τὸ δ' ἀνω-  
τέρω πρῶτον δουλιμιον τῆς προσβολῆς κατὰ τοῦ Νοτσέτου προεμήνυε  
κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ ἰσχυρωτέρας, ὁ Κολοκοτρώνης ἐπεκαλέσθη εὐθὺς  
τὴν ἀναγκαίαν βοήθειαν, ἀποστείλας ταχύν εἰς τὴν Τέρβιδα τὸν Χρῆστον  
Σαχαριάδην, Ζακύνθον καταγωγῆς πελοποννησιακῆς. Ἦν δ' οὗτος ὑπα-  
σπίτης τῆς χιλιαρχίας Κολοκοτρώνου, ἀποσπασθεὶς μετὰ τοῦ Ἰωάννου  
Βαπτιστοῦ Πέτα ἐκ τοῦ ἱεροῦ λόχου, εἰς δὲ ἀνῆκε.

Ὁ Ἰψηλάντης ἀντιδέεταξεν ἀμέσως τὸν Ὀρφάνον, τὸν Δούκαν καὶ  
τὸν ἀρχιμανδρίτην Σέρβον, ἐπὶ κεφαλῆς ὄντα μιᾶς ἐκατοστῆς ἐκλεκτῶν  
συμπατριωτῶν αὐτοῦ, ἵνα δρομῶσιν ὑπὲρ τοῦ Κολοκοτρώνου καὶ τῆς ση-  
μαντικῆς θέσεως τοῦ Νοτσέτου, ἀπέχοντος τῆς Τέρβιδος ἐπὶ τέσσαρας  
δράς. Τοιαύτην ὁ Δούκας λαβὼν διατάγην, ὠμίλησεν, ὡς ἐν παρατάξει  
μάχης, πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν αὐτοῦ λόγον ἐνθουσιαστικώτατον,  
ὅ τὸ τέλος καὶ τὸ συμπέρασμα ἦσαν: «Ἄγωμεν, ἀδελφοί, εἰς τὸν ἐντι-  
μὸν Θάνατον! Ἡ θεὰ πρόνοια θέλει βοηθήσει τὴν ἐπιχείρησίν μας.  
Συναντηθέντες δὲ αὐτὸς τε, ὁ Ὀρφάνος, Κολοκοτρώνης καὶ Ἀρχιμανδρί-  
της, ἐσοχιάσαν ἐπιπολέως, ἵνα οἱ τρεῖς μὲν τελευταῖοι βοηθήσωσιν ἐξω-  
θεν τοῖς ἐν τῷ Νοτσέτῳ, εἰάν ἐπανεέλθωσιν κατ' αὐτῶν οἱ ἐχθροί, ὁ δὲ  
Δούκας μείνη ἐν τοῖς εὐκαύμοις, ὅπως ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐν  
περιπτώσει ὀπισθοδρομήσεως, ἢ δώσῃ χεῖρα βοήθειας, εἰάν ἡ ἀνάγκη  
καλέσῃ.

Κινηθέντων τῇ ἐπιούσῃ πολυαριθμοτέρων τῶν Τούρκων, ὁ μὲν Σαχί-

νης καὶ Σφίκας. ἀντέστησαν ἰσχυρῶς ἔσωθεν τῆς μονῆς, ἡ δὲ Ὀρφανὸς, Κολοκοτρώνης καὶ Ἀρχιμανδρίτης ἐβοήθησαν ἔξωθεν μετ' ὀρμῆς, καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψαν τούτους, ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν καταδιώκοντες καὶ πέραν ἐτι τοῦ Χιλιοτέου-Δομνέσσι, καὶ ἱκανοὺς θυσιάζοντες. Οὐδεμία ὁμῶς παρὰ τοῦ σώματος τοῦ Δούκα ἐφάνη ἐπιθεσις κατὰ τὸ σχέδιον· δύο δὲ σώματα, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων περὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, ἐγνώσθησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου, καὶ ἐξ αὐτῶν ὑπετίθετο ὡς ἓν τὸ τοῦ Δούκα. Ἐνθουσιώντων δὲ τῶν πολλῶν καὶ διὰ τὴν περαιτέρω ἐπὶ τοῦ πεδίου καταδίωξιν τῶν πολεμίων, ὁ Ὀρφανὸς ἀπέτρεψε τούτους, οὐ μόνον διότι ἐπέκειτο πλέον ἡ νύξ, ἀλλὰ καὶ διότι οὐδεμία μὲν ὑπῆρχεν ἡ βεβαιότης περὶ τοῦ σώματος τοῦ Δούκα ὡς ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς ἐνδυμασίας, ἣν ἔφερον Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ ἰππεῖς, πᾶσα δὲ ἡ πιθανότης περὶ τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, ἐάν ἐν τῷ μέσῳ δύο ἐχθρῶν πυρῶν ἐκτεθῶσιν αἴφνης.

Οὕτως οἱ μὲν περὶ τὸν Ὀρφανὸν καὶ λοιποὺς ἐπανεκάμψαν εἰς τὸ Χιλιοτέον Δομνέσσι, ὁ δὲ Δούκας ζητηθεὶς οὐχ εὕρηθη. Ἰδὼν οὗτος τὰ ἐπὶ τοῦ πεδίου τουρκικὰ σώματα, ὀλιγοψύχους, καίτοι ἔχων σῶμα τετρακοσίων περίπου λογάδων Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, τῶν πλείεττων ἰππέων, καὶ οἰδῶλος ἐνθυμηθεὶς, ὅσων ἂν εἶπε πρὸ ὀλίγων ὥρων περὶ «τοῦ ἐντίμου θανάτου», οὐ μόνον ἀπροσβλήτους ἄφησε τοὺς, ὡς ἀνωτέρω, καταδιωκομένους ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ ἐλείποτάκτησεν εἰς τὴν Τέρβιδα, ἡ πρόδρομος γεγόμενος ἄγγελος περὶ φανταστικῶν καταστροφῶν τοῦ Νοτσέτου. Μέγα ἐπήνεγκον κακὸν αἱ ὑπερβολικαὶ καὶ λίαν ἐντραμοὶ παραστάσεις αὐτοῦ, ὅτι μόνος μετὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐσώθη μόλις, ὄλων τῶν ἄλλων ἀπολεσθέντων. Ὁ Ἰψηλάντης ἐταράχθη δεινῶς, τοιαύτην ἀκούων τὴν τύχην τῆς πρώτης μετὰ τῶν πολεμίων συμπλοκῆς ἐν τῇ Βλαχίᾳ, εἰ καὶ διέτρεχεν ὅλον τὸ ἐναντίον. Ὁ δὲ περὶ αὐτὸν στρατὸς ἐπὶ τραοῦτον κατεβορβήθη, ὥστε καὶ τὴν Τέρβιδα ἐγκατέλειψε νυκτός, καὶ ἐν τῷ σκοτεινῷ ἀπερχόμενος εἰς Λουτσέινιν, ἀπλανήθη τῆδε κάκεισε, οὐδεγὸς διώκοντος. Ὅλαι αἱ ἀποθήκαι πλήρεις καὶ πλήθη ζώων διαφόρων ἀρέθησαν. Αὐτὴν δὲ βλέποντες τὴν ἀπροδόκητον φυγὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Τέρβιδος, ἐπίσης κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου δεινοῦ, καὶ τὰ πάντα παραιτήσαντες προέβηγον εἰς τὰ πλησιοντάθη καὶ ὄρη, ἐκτὸς τοῦ αὐστριακοῦ πραικτορος Δόμνου Ἀλέξη Στάροτσα. Τίς ποτε ἠλπίζε τοιαύτας καὶ τρεῦσθαις ἀτυχεῖς συναρτίδας τῆ 29 μαΐου μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προτεραιῆς;

Διὰ ταῦτα κατηναγκασμένος ὁ Ἰψηλάντης, καὶ παρὰ τοῦ Σάββα, ὡς θέλομεν εἰπεῖν, καταδιωκόμενος, ἐπὶ μὲν τοῦ πλημμυροῦντος τότε ποταμοῦ τῆς Δουμποδίτης, τοῦ μεταξὺ Τέρβιδος καὶ Κιμπολουγγίου, ὑπέστη ζημίαν μεγάλην, πολλῶν ἀπολεσθεισῶν ἀποσκευῶν καὶ τροφῶν, ἔτι δὲ καὶ ἀνδρῶν βραδέως δὲ καὶ μόλις διαβάς αὐτὸν, ἠκολούθησε τὴν ὄρεινὴν ὁδὸν, καίτοι μακρυνομένην τοῦ Πιτεστίου διπλασίως, ἀνώμαλον λιαν καὶ ἐπικίνδυνον, καὶ κάκιτα ἔφθασεν εἰς Κιμπολούγγιον· ἐκείθεν δ' οὐδόλως βραδύνας, καὶ ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα ἀμάξας φορτωγῶδους διαφόρων ἀναγκαίων ἐγκαταλείψας ἔτι, ἐγένετο εἰς τὸ Πιτέστιον. Ἦδη ὁ ἐκεῖ συνηγμένος στρατὸς ἔλαβεν ἔλλειψιν ἄρτου διὰ τὰς ῥηθείσας αἰτίας· ὁ δὲ Δούκας, ὁ μόνος ἔχων ἰκανὴν ποσότητα διπύρου ὑπὲρ τοῦ ἰδίου σώματος, διαταγείς τὴν διανομὴν αὐτοῦ ἠρήθη, καὶ μέχρις ἄκρου βαθμοῦ ἠρέθισε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Ἰψηλάντου· ζητήσας δὲ καὶ λαβῶν ἄδειαν ἀπουσίας εἰς Κιμπολούγγιον προσωρινῆς λόγῳ σωματικῆς ἀσθενείας, ἀπῆλθε, καὶ μετέβη ἀκολούθως εἰς τὴν Τρανσυλθανίαν. Τὸ χρεῦσαν δὲ σῶμα τούτου ἐτέθη παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ὀλυμπίου, οὗτος δὲ ἔταξεν ἀνώτερον ἐπ' αὐτοῦ τὸν χιλιάρχον Ἀναστάσιον Ἀργυροκαστοίτην.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ Πιτεστίῳ στρατοπέδευσις τῶν Ἑλλήνων ἐκρίνετο ἥδη ἐπισηφαιστάτη, ὅτε, ἐκτὸς τῆς ἄλλης-ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς καταστάσεως τούτων, καὶ προσέτι ἐκτὸς τοῦ ἀπρεποῦς πολιτεύματος τοῦ Καραβιά, ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἐπῆρχετο, ὡς θέλομεν εἰπεῖν, διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Πιτεστίου, ἀνίκανος δὲ ὁ στρατὸς ἐθεωρεῖτο πρὸς γενικὴν αὐτόθι μάχην. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰψηλάντης, ἀποστείλας τὸν Φαρμάκην μετὰ τριακοσίων εἰς τὴν Ἀρξεσίαν (Καύρτε-δε-Ἀρξίε), πολίχνην πρὸς βορρᾶν τοῦ Πιτεστίου ἐντὸς τῶν παρὰ τὸν Ἀρξισὸν ποταμὸν ὑψηλῶν ὄρεων, θέσιν δὲ ἀναγκαίαν, διηυθύνθη αὐτὸς εἰς τὸ Ῥίμνικον τῇ 1 ἰουνίου, διαβάς τὴν Ἀλούταν ἐν τῷ μέσῳ ἀκαταπαύστων βροχῶν, μεγάλης ταλαιπωρίας καὶ στερήσεως τροφίμων. Ἔστι δὲ τὸ Ῥίμνικον πρωτεύουσα τοῦ ὄρεινου θέματος Βούλτσας παρὰ τὸν ὀρητικὸν ἐκεῖ ποταμὸν, τὸν πηγάζοντα ἐκ τῶν Καρπαθίων καὶ εἰσβάλλοντα εἰς τὸν Ἰστρον· ὀλόκληρος δὲ ἡ Βούλτσα ὑπάρχει φύσει δεξιὰ πρὸς πόλεμον, ὡς ὀρεστούμενη πρὸς ἀνατολὰς μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου τούτου ποταμοῦ, πρὸς δυσμὰς δὲ καὶ ἄρκτον παρὰ τῶν Καρπαθίων, ὧν ἡ διεξοδικὴ κατὰ μήκος ποίλας καὶ τὰ ἄπειρα κατὰ πλάτος στενώματα κλείουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν μεσημβρινὴν ὁδὸν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν πολεμικῶν.



Ἀφ' ἑτέρου οἱ περὶ τὸν Κολοκοτρώνην, Ὀρφανὸν καὶ Ἀρχιμανδριτην, βλέποντες ἑαυτοὺς, ὡς ἐκ τῆς λειποταξίας τοῦ Δούκα, ἐν κακῇ θέσει ἀπέναντι τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, παρήτησαν τὸ Χιλιστέον-Δομνέστι καὶ τὴν μονὴν τοῦ Νοτσέτου, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Τέρβιδα, τὰ γενόμενα ἀγνωστοῦντες. Οὐδενὸς δὲ τυχόντες ἐκεῖ, προεχώρησαν εἰς τὸ Κιμπολούγγιον, ὡς πρόβατα ἀπολέσαντα τὸν ποιμένα αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀπαντήσαντες τὴν αὐτὴν ἐρήμωσιν, ἓνα μόνον εὔρον Γερμανὸν παίζοντα τὸ ψαλτήριον (ἄρπαν), καὶ μίαν μακρόθεν εἶδον ἐρχομένην ταχυδρομικὴν ἄμαξαν. Ἐκόμψις δ' αὕτη διαταγὴν τοῦ Ἰψηλάντου κοινὴν πρὸς ὅλα τὰ σώματα καὶ ἀποσπάσματα, ὅπως συγκεντρωθῶσιν ἐν τῷ Ρίμνικῳ. Ἀφικθέντας δ' ἐκεῖ ἐπὶ τέλους ἐκπληκτος εἶδε τούτους ὁ Ἰψηλάντης ὡς ἐκ τῶν προτέρων πληροφοριῶν τοῦ Δούκα. Μετ' αὐτῶν διηυθύνθη εἰς Ρίμνικον καὶ ὁ ἐν Κρίτσιμα-Δομνιάσκα εὐρισκόμενος Γρυπάρης.

Ἴδου τὰ ἀποτελέσματα τῆς λειποταξίας καὶ τῶν παραστάσεων τοῦ Δούκα. Οὐ μόνον ἐγκατελείφθησαν τοῖς ἐχθροῖς τὸ μὲν Νοτσέτον μετὰ διπλὴν ἐπιτυχίαν, τὸ δὲ Χιλιστέον-Δομνέστι καὶ ἡ Τέρβις ἄνευ πολέμου, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὰς τσαούτας ὕλικας ζημίας ἐπαισθητῶς ἔπαθε καὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ στρατοῦ δύναμις. Ἴδου ἡ δευτέρα δυστυχὴς κρίσις τοῦ κινήματος τοῦ Ἰψηλάντου. Ἡ πρώτη τῆς Κολεντίνης ὠπισθοδρόμησεν αὐτὸν εἰς τὴν Τέρβιδα· καὶ ἡ δευτέρα τῆς Τέρβιδος ἐξεσφενδόνισεν εἰς τὸ Ρίμνικον. Ἀνεξαρτήτως δὲ πάσης ἐξωτερικῆς αἰτίας ἤδη, τὴν πρώτην ἐγέννησεν ἡ τουρκοφοροσύνη τοῦ Βλαδιμηρέσου καὶ Σάββα, καὶ τὴν δευτέραν ἡ λειποταξία τοῦ Δούκα.

Οὕτως εἰσῆλθεν ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἐν τῇ Τέρβιδι κατὰ τὴν 29 Μαΐου, ἡμέραν κυριακὴν, καὶ διὰ πολλῆς ἐπεμελήθη φροντίδος τὴν ἀσφαλείαν τῶν ἐρήμων οἰκιῶν καὶ μονῶν κατὰ πάσης διαρπάγης καὶ ζημίας. Διὰ τὰ μέτρα ταῦτα ἐνεθαρρύνθησαν οἱ χάτοικοι ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς ἐστίας ἑαυτῶν· καταδειχθέντες δὲ παρὰ τῶν χωρικῶν εἰσοσιτέσσορες στρατιῶται. Ἕλληνες, ἐν οἷς καὶ ἰερολοχίται, ἐκ τῶν ἀποπλανηθέντων, συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ζαπορόζων, καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἄλλους ἐκαρτόμησε καὶ ἄλλους ἀπηγχόνησε.

Πρῶτος τῶν περὶ τὸν Σάββαν ὄπλαρχηγῶν ὁ Γκέντσις προσῆλθε καὶ προσεκύνησε τῷ Κεχαγιᾶ βεγῆ· τῇ δ' ἐπίουση καὶ ὁ Σάββας μετὰ τῶν λοιπῶν Μιχαήλου δελήμπαση, Κιουτσούκ τσολάχη καὶ καθέξῃς, φέρων μὲν ἐπέκεινα τῶν χιλίων ἐκλεκτῶν ἰππέων, συνοδευόμενος δὲ παρὰ τοῦ Οὐδρίσκη καὶ τοῦ παλαιοῦ φίλου αὐτοῦ Ταχῆρ ἀγὰ ἐξ Ἰωαν-

νίκων, μπασμπερναγά, πᾶ ἀζώμα, ἀφιερῶθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου καὶ εἰς τὸ ἔλας τοῦ σουλτάνου. Ὁ ἄθλιος, ἀντὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἐκκεντρίας μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ ὄλου τοῦ ἔθνους, ὑπὲρ ὧν ὠρίσθη καὶ ὡς Ἕλληνα καὶ ὡς Χριστιανὸς, προετίμησε τὸν τουρκισμόν καὶ τὴν δουλείαν ἐπιπορκῶν τὴν δ' ἀληθῆ δόξαν τοῦ ἀγωνιστοῦ, τὸν ἀγῆρων ἑπαινοῦ τοῦ πατριώτου καὶ τὴν ἀθάνατον μνήμην τοῦ μάρτυρος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, ἀντήλλαξε πρὸς τὸ ἀνεξάλειπτον ἀνείδος τοῦ τσερκόφρονος καὶ τὴν πανεθνῆ κατάραν τοῦ προδότου. Ἦτον ἀχρήσιος ἀνήρ, ἐδείχθη ὁ Βλαδιμηρέσκος, ὡς κηρυχθεὶς φανερός πολέμιος, ἐν τῷ ὁ Σάββας ὑπεκρίνετο, παντοίως δολιευόμενος τρόπως μέχρι τῶν τελευταίων τούτων στιγμῶν.

Ἡ δὲ καὶ ἐπεκράτου ἤδη βροχαὶ ραγδαίωσται, ἀναχαιτίσσαι τὴν ἐκ τῆς Τέρβιδος ἄμεσον πρόδον τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὁ Σάββας ἀνεδέχθη τὴν καταδίωξιν καὶ σύλληψιν τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ διαταγὴς ἐπέπεσε, τρισχιλίων ὄσει ἀκολουθούντων Τούρκων ἰκπέων, καὶ μέρος ἐκ τῶν ὀπισθίων τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰψηλάντου προέφθασεν ἐπὶ τῆς Δομκοβίτσης. Τότε ἐπίνησαν περὶ τοὺς ἐξήκοντα ἐκ τῶν Ἑλλήνων συλλαβῶν δὲ ὁ Σάββας ἀπεκεφάλισε περὶ τοὺς εἴκοσι, καὶ τούτων τὰς κεφαλὰς κατέπευσε, ὡς πρωτόλια τοῦ ζήλου αὐτοῦ, ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, ἐπιστρέψας ἕνεκα τῆς κλημμύρας τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν Τέρβιδα. Δυσπρέστησε τῷ Κεχαγιᾶ βεγῆ ἡ ἐπιστροφή τούτου, ὡς μὴ ἐξακολουθήσαντος τὴν καταδίωξιν καὶ πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ παρεξηγήθη ἢ διαγραπῆ αὐτοῦ ὡς δολία. Εἰς ἄμεσον διὰ τοῦτο ἐτέθη ἐκεῖνος κινήσιν μετ' ὄλου τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν τηλεβόλων, ἐλατῶν ἐν τῷ Μιτεστίω τὸν Ἰψηλάντην καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀριστικὴν μάχην· ἀλλ' εἰς τὸ Γασσιον φθάσας, ἐπληροφόρηθη τὴν εἰς Ρίμνικον ἀποχώρησιν τούτου. Διορισθεὶς δὲ τότε παρὰ τοῦ βαλῆ τῆς Σιλιστρίας ἐπὶ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως τοῦ τόπου, ἀντικατέστησε κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου τὸν Σιρικλόουηλον, ἐπὶ κεφαλῆς τρισχιλίων, συνῆψε μετ' αὐτοῦ τὸν Σάββαν καὶ ἐπαγγῆθεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον.

Ἐπιωρίσθη οὕτω τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἐν τῇ Μικρᾷ Ἠλασίᾳ. Ἐκεῖ συνέβησαν ἐπιτυχεῖς τιμας συμπλοκαὶ καθ' ἐνὸς ἀριθμοῦ Τούρκων, παρὰ μὲν τοῦ Ἀναστασίου Μιχαλόγλου, ἢ Μανάκη, κατὰ τὸ χωρίον Κλένονον, παρὰ δὲ τοῦ Ἰωάννου Σολομώντος κατὰ τὸ Τσερέσον. Ἦν δ' ὁ Μανάκης ἐκ τοῦ ἐν Πίνδῳ Μεσοβίου, ἐνοικιαστῆς τότε ἀγροικίας, καὶ πρὸς ἀσπράειαν τῶν ἀποθηκῶν αὐτοῦ ἰδίους ἔχων ἐμμίθους ἐνόπλους.

Ἀπαντήθη μετὰ τούτου ἀποσπασμα Τούρκων ὡς διακράτων, κρησεβικήν  
 δεινῶς, ἱκανῶν θυσιασθέντων, ἐν οἷς καὶ ὁ ὀδηγὸς αὐτῶν Ἰεβέας Τριμυρα-  
 πέτης, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος κατὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ Ἀριστοῦ  
 Παπᾶ εἰς τὸ Ἀδδᾶ-καλέ. Κατὰ τοῦ ἰδίου δὲ ἀποσπασματος ἔπιπεσόν  
 ἔπειτα ὁ Σολομῶν, ἀπέκλεισε πάντας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Τσερέου,  
 καὶ παραδοθέντας ἀπέλυσε ἀόπλους. Συνεπῶς δὲ σῶμα ἑπολυκροῦμα-  
 τέρων Τούρκων καταδιώξαν τὸν Μανάκη, ἐκαιοθητῶς ἐξήλωσε· οὗτος  
 δὲ κλεισθεὶς ἐξ ἀνάγκης ἐν τῇ μονῇ τῆς Τισμάνης, ὑπερασπίσατο αὐτὸν  
 διὰ πλείονος ζημίας κατὰ τῶν Τούρκων, ἀπείκτων ὑποσφραγίσαν  
 ἐπὶ τέλους. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ ἕτερός τις Ζώτος ἐνοράδα καὶ  
 οἰκίος τοῦ Μανάκη, ἀνέστη γενναίως κατὰ τὸ Καρακασί, συμπλα-  
 κεις μετὰ ἔχθρων περὶ τοὺς ἑκατὸν πενήκοντα, φουρτῶν τῶν ἀνάξκαϊδίων  
 ὄσθεις μετὰ τῶν ὀλίγων αὐτοῦ στρατιωτῶν.

Αὐξήθηνα ὅμως τὰ τουρκικὰ σῶματα, ἐξετάθησαν ἐπὶ τῶν πτέρων  
 τοῦ Ἀλούτα θυμάτων, καὶ τὴν πρωτεύουσαν Κραϊώσαν ἀπυλημεστὶ κα-  
 τέλαθον. Ὁ ποστέλικος Ἰωάννης Σαμουράκης ἠκολούθει αὐτοῖς, ὁδη-  
 γὸν ἐντόπιον ἔχουσι τὸν κλουσιάρην Ἰωάννησαν Πουρπανάνου. Ἐντε-  
 θεν δὲ τὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διεσπαρμένα σωματῖα τοῦ Σολομῶντος, Μανάκη,  
 Διαμαντῆ κίρ σερδάρη, Ζώτου καὶ λοιπῶν, κατέφογον εἰς τὴν ὄρεινὴν  
 Βούλτσαν, καὶ κατὰ τὰ ἄνω τοῦ Δραγασανίου συνεκνευρώθησαν ἐν πᾶσι  
 χωρίῳ Ζαβιδενίῳ, σχηματίζοντα ἐν ὅλῳν ἐξακοσίω πενήκοντα στρα-  
 τιωτῶν Ἑλληνοβουλγῶν καὶ Πανδούρων. Πόρραυτι δὲ σῶμα τυχρὸν  
 πολεμίων, ἐπίπεσον τῇ 26 μαΐου, διέλυσε αὐτοὺς μετὰ ἐπίμονον ἀν-  
 τίστασιν, ἱκανῶν γενομένων ἀμοιβαίων θυμάτων. Μετὰ δὲ τούτου μὲν  
 Σολομῶν ἐξῆλθεν εἰς τὸ Σιμπίνιον, ὁ δὲ Μανάκης παραλαβὼν καὶ τοὺς  
 στρατιώτας αὐτοῦ, ἀπεσύρθη εἰς Ρίμνικον, πρὶν ἢ φθάσῃ ἐκεῖ ὁ Ἰφλάκ-  
 τής. Οἱ δὲ νικηταὶ τοῦ Ζαβιδενίου Τούρκοι περὶ τοὺς δις χίλους καὶ  
 ἐξακοσίους, στραφέντες πρὸς μεσημβρίαν, κατέλειψαν τὸ στόμασιν καὶ  
 ἐκτεταμένης κοιλάδος τῶν Καρπαθίων, καταλαμβάντες τὴν παρακειμέ-  
 νας μονὰς τοῦ Σερμπανεστίου, Σταντσεστίου, Στραξεστίου καὶ Μαχμούλ.  
 Ἀπείχον ἀπ' ἀλλήλων αὐταὶ περὶ τὴν ἡμισέλιαν ὥραν. Ἐγγυχρῶς δὲ  
 φρικτακίσοι ὑπὸ τὸν Καρᾶ Φεῖζ ἐποποθετήθησαν ἐν τῷ Δραγασανίῳ,  
 κλειμένε παρὰ τὸν Ἀλούταν καὶ πλησίον τῆς Κραϊώσης.

Ἐκεῖ ὁ Χατοῦ Προδὰς καὶ Μακεδόνας, ἐπίπεσόντες ἐπὶ τὴν νοτι-  
 οτήν τῆς 29 μαΐου, ἐπὶ νηγερον ζημίας τὸν ἀξκαϊδίων καὶ τοὺς σὺν  
 αὐτοῦ πεδίοις ἐκατηρῶντας κατὰ τὰ Τούρκους· μετὰ δὲ τῶν ἐξελθόντων πρὸς

καταδιώξιν Τούρκων ἀκροβολισθέντες κατὰ τὰς δύο ἀκολουθοῦσας ἡμέρας, ἀπεμακρύνθησαν, μὴ δυνήσασθαι τὴν κατάληψιν τοῦ Δραγασανίου, καὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Ῥιμνίκον, ὅπου ἦτο ἤδη καὶ ὁ Ἰψηλάντης.

### Μάχη τοῦ Δραγασανίου.

Ἡ ἐκ τῶ Ῥιμνίκου ἑλληνικὴ δύναμις συνέκειτο ἤδη ἐκ πεντακισχιλίων ἕως ἑξακισχιλίων πεζῶν, διςχιλίων καὶ πεντακοσίων ἵππων καὶ τεσσάρων τηλεβόλων. Ἡ πλεονεκτήρια τῶν ἐν Δραγασανίῳ Τούρκων τοῦ Βιδινίου ὑπῆρχε κατωτέρα ἀριθμητικῶς, ἐλλείπουσα μάλιστα καὶ τηλεβόλων. Ἐπὶ πεδιάδος κείμενον τὸ Δραγασανίον, ἀπέχετο τοῦ Ῥιμνίκου ἐπὶ ὀκτὼ ὄραις. Ταύτην ὁ Ἰψηλάντης θεωρήσας κατάλληλον τὴν θέσιν πρὸς μάχην, ἀπεφάσισεν, ὅπως διευθύνῃ προσωπικῶς αὐτήν, ἕως κρίσιμον ἐσομένην. Πρὸς τοῦτο διέταξε τὸν Ὀλύμπιον, Νικόλαον Ἰψηλάντην καὶ Καραβιῶν, εἶνα προκηθῶσι μὲν καὶ καταλάβωσι τὰς ἐπιτηδείας περὶ τὸ Δραγασανίον θέσεις, τοὐδεμίαν δὲ ἐπιχειρήσωσι πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ γενικῆν μάχην. Καὶ οὗτοι μὲν ἐκίνησαν τῇ 3 ἰουνίου· τῇ δὲ 5 ὁ Ἰψηλάντης μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως, συγκεκλιμένης ἐκ διςχιλίων, τῶν μὲν ἵππων Κοζάκων καὶ Οὐλάνων ὑπὸ τὸν Γαρνόφσκην, τῶν δὲ πεζῶν ὑπὸ τὸν Ὀρφανὸν καὶ Κολοκοτρώνην. Ἄλλ' ἕνεκα τῶν ὑετῶν καὶ ἁμβρῶν τὰ διάφορα σώματα ἐβραδυπόρησαν φυσικῶς, καὶ μόλις τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἐφάσαν μέχρι τῆς αὔγης τῆς 6 ἰουνίου. Ἦρξαντο δὲ τοποθετεῖσθαι τὰ μὲν τοῦ Ὀλυμπίου ὑπερβὴν τοῦ Δραγασανίου ὑπὸ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων καὶ ἐπὶ τοῦ γεωλόφου, τοῦ ἀσφαλίζοντος τὴν ἀπέναντι τούτου γεφύραν, κειμένην ἐπὶ τελευταῖωδος τόπου· τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην καὶ Καραβιῶν πρὸ τοῦ Δραγασανίου παρὰ τὸ χεῖλος χαράδρας τινὸς, συνθεομένης διὰ γεφύρας. Ἐκατὸν πενήκοντα Τούρκοι ἵππεις κατεσκόπευσαν τὰς κινήσεις ταύτας, καὶ πλείονες ἄλλοι, ἀσπαιραθέντες τὴν ἀπὸ τοῦ γεωλόφου ἐκδιώξιν τῶν Ἑλλήνων, διουκουμένων παρὰ τοῦ Ἀναστασίου Ἀργυροκαστρίτου, ἀπέτυχον. Ἔνεκα δ' ὄλων αὐτῶν ὁ ἐν Δραγασανίῳ Καραβιῶν ὠχυροῦτο ἤδη μετὰ σπουδῆς πλείστης καὶ δι' ὅσων ἠδύνατο μικρῶν χαρακωμάτων, καίων ἐνταυτῷ πολλὰς τῆς κόμης οἰκίας ὡς ἐπιζημίους ἢ λόγῳ εὐρυχωρίας.

Ὁ Ἰψηλάντης ἐστρατοπεδεύετο ἐν τινι χωρίῳ, περὶ τὰς τρεῖς ἀπέχοντι ὄρας. Ἐκεῖ ἀπῆλθε καὶ ὁ Ὀλύμπιος, συσκεψόμενος περὶ τοῦ σχεδίου τῆς γενησομένης μάχης. Ἐν φ' δὲ χρόνῳ περιεμένοντα αἱ ἀνίκουσαι διαταγαὶ καὶ ἡ παρουσία τοῦ ἀρχηγοῦ, ὁ Καραβιῶν ἐλλαμβάνων

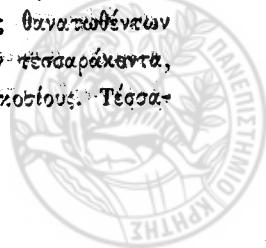
μὲν τὸν ἐν Δραγασανίῳ ἐμπρησμόν ὡς γενικὸν, ὡς ἀποτέλεσμα φόβου δεινοῦ καὶ ὡς τὰ συνήθως προηγούμενον τῆς βεβαίας φυγῆς τῶν ἔχθραν, ἔχων δὲ, τὸ δυστυχέστερον, θερμωτάτην τὴν κεφαλὴν ὡς ἐκ τῆς αἰνιποσίας, ἔσπευσε, λόγῳ μὴ στερηθῆ τῆς δόξης τοῦ μόνου νικητοῦ τοῦ Δραγασανίου, καὶ τοῖς ὀκτακοσίοις ἱππέσιν αὐτοῦ διέταξε τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας, σκοπῶν, ἵνα ἀκολουθήσῃ παρὰ πόδας τὴν καταδίωξιν ἰσῶν Τούρκων. Ἀπόστασις μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ἀπεχώριζε τὴν χαράδραν ἀπὸ τοῦ Δραγασανίου, ἀπὸ τούτου δὲ περὶ τὰ τρία τέταρτα τὴν μονὴν τοῦ Σερμπανεστίου.

Τοιαύτη ἀπειθεια καὶ ποσάτη παραφορά ἀνδρὸς μεθυστοῦ συνέταξεν προήγγελε τὰς ὀλεθριωτέρας καὶ κρισιμωτέρας, καθ' ὅσον καὶ ὁ Ἴψηλάντης καὶ ὁ Ὀλύμπιος ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ ὑπῆρχον, ἐν δ' ἐκ μονομετερείας κίνημα καὶ τὴν σύγκρισιν τοῦ ὅλου στρατοῦ ἔφερε, καὶ τοὺς Τούρκους ὑπερόχους καθίστα. Μάτην ὁ Νικόλαος Ἴψηλάντης ἀντετίθετο τὴν ῥητὴν ἀπαγορευτικὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, τὴν ἐκ τῶν ἄμβρων λίαν πληρώθη γῆν, τὴν ἄγνοιαν τούτων καὶ τὴν ἔλλειψιν ἐκείνων τῶν σωματίων. Μάτην διίσχυρίσθησαν προσέτι ἄλλοι καὶ αὐτὴν κτην ὡς ἐπαφράδα θεωρουμένην παρὰ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ἡμέραν τῆς πείτης. (Ἦν δ' ἡ ἑβδόμη ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος τρίτη.) Ὁ Καραβιάς ὄρμᾳ κατὰ τῆς μονῆς τοῦ Σερμπανεστίου, καὶ ὁ Νικόλαος Ἴψηλάντης κινεῖται ἐξ ἀνάγκης μετὰ τοῦ ἱεροῦ λόχου καὶ τῶν τηλεβόλων κατὰ τοῦ Δραγασανίου. Καὶ οὗτος μὲν τηλεβολῶν καταστέλλει ἐντρόμους τοὺς ἐν αὐτῷ πολεμίους, πολλὴν τὴν ὄρμην βλέποντας, καὶ, ὀρθότερον, ὑπολαμβάνοντας γενικὴν τῶν ἑλληνικῶν σωματίων τὴν κίνησιν διὰ τακτικοῦ σχεδίου· ἐκεῖνος δὲ ἀπειλῶν καὶ προκαλῶν τὴν πρὸς μάχην ἐξόδον τῶν ἐν Σερμπανεστίῳ, προσβάλλει καὶ κατακταεὶ τούτους, ἐπικαλεσθέντας τὴν ταχίστην βοήθειαν τῶν ἐν ταῖς μοναῖς Στρατσεστίου, Στραζεστίου καὶ Μάμουλ. Ἀλλὰ, καθ' ἣν ἐσκέπτοντο ὥραν οἱ τοῦ Δραγασανίου Τούρκοι, διὰ τίνος φύγῳσιν ὁδοῦ καὶ σωθῶσιν, οἱ δὲ τοῦ Σερμπανεστίου παρεσκευάζαντο εἰς φυγὴν ἐκ τῶν ὀπισθεν, ὡς ἀπελπίζομενοι τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, καταφθάνουσιν ἐκ τῶν ῥηθαισῶν μονῶν περὶ τοὺς χιλίους πεντακοσίους, καὶ ὀρμητικώτατοι ἐπιπέπτουσι κατὰ τοῦ Καραβιά, ἐν πλήρει ἀμέσῳ ἀταξίᾳ γενόμενου. Τότε, κἀκεῖ ἀρξαμένης σφαλῆας βοήθειας, ἐδραμεν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ ὁ Νικόλαος Ἴψηλάντης μετὰ τοῦ ἱεροῦ λόχου, δύο τηλεβόλων καὶ ἑκατὸν ἱππέων, ἀφήτας τοὺς λοιποὺς μετὰ τῶν

δύο ἐτέρων τηλεβόλων ἐνώπιον τοῦ Δραγασανίου. Ἐκ ταύτης τῆς περι-  
στάσεως ἐπαθροῦνθεις ὁ Καρα-Φεϊζ, καὶ ἔτι πλέον μὴ βλέπων κινουμέ-  
νας ἄλλας θυνάξεις, ἐξῆλθε μετὰ τῆς ἵππου κατὰ τῶν ὀλίγων ἤδη, καὶ  
ἄλλοις μὲν τούτων κατέκοψεν, ἄλλους δὲ διεσκόρπισε, καὶ τῶν δύο  
τηλεβόλων ἐγένετο κύριος. Ἀφ' ἐτέρου ὁ Καραβιάς, καίτοι ἰδὼν τὸν Νι-  
κόλαον Ἰψηλάντην ἐσθόμενον βοήθον, ἐλειποτάκτησε, κακῶς διασκορ-  
πισθεὶς εἰς τὰ ὄρη. Συνεπὶς δ' ἐνωθέντα ὅλα τὰ σώματα τῶν πολε-  
μίων, περιεκύκλωσαν τὸν ἱερὸν λόχον.

Ἢ μάχη ἤδη, ἄνιστος μὲν ὅλων ἀριθμητικῶς, ἀποφασιστικὴ δὲ ἐξ ἐκα-  
τέρων τῶν μερῶν, συγκροτεῖται ἐκ τοῦ συστάδην πλήρης, καὶ ὁ ἱερὸς  
λόχος, ἐν τῷ αἰσθητάτι καὶ τῷ καθήκοντι αὐτοῦ ἂν, θαυμασιῶς ἀντι-  
μάχεται ἐπὶ ἰσάνην ὄραν, ἀρχηγούμενος παρὰ τοῦ Νικολάου Ἰψη-  
λάντου. Ἐν τῷ μέσῳ οὗτος πεδίου καὶ πολεμίων, ὁμοιάζε φυσικῶς τῇ  
ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μεγάλῃς θαλάσσης ὑφουμένη πέτρας, ἣν κύματα  
ὄρηα ἐν τρικυμῖα πανταχῶθεν προσβάλλουσι· ὁμοιάζειν ἠδικῶς κρῆς  
λέοντα, καθ' οὓς οἱ κωνηροὶ, καίτοι πολλοὶ, οὐ τολμῶσιν εὐθὺς, ἀλλὰ  
μακροθὲν περικυκλοῦσι καὶ κυροβολοῦσι. Οὕτως αἱ πανταχῶθεν ἐπιτί-  
πτουσαι χαλαζήδων πυριτοβολαὶ τῶν Τούρκων ἀραιοῦσιν ἐπαισθητῶς  
αὐτοῦ τὸ ἵππικόν· ὁ ἔπειτα διασχίζει ὀρητικῶς τὴν τάξιν, τὰ δύο  
τηλεβόλα κυριεῖονται, καὶ ἐκ τῶν ἀπολειπομένων ἱερολοχιτῶν οἱ μὲν  
κατασφάττονται ἐν τῷ τόπῳ, οἱ δὲ διώκονται μέχρις ἐνός παρακειμέ-  
νου ἕρπου ῥυακοῦ, Γκούρα-βέρζη καλουμένου. Ἐκεῖ εὐρεθεὶς τοποθετη-  
μένος ὁ αὐτόχθων ὀπλάρχηγός Ἰωαννίτσας Χόρκα μετὰ πεντήκοντα  
Πανδούρων, ἀν-ἐκρούσε πρῶτος τὴν περαιτέρω ὀρμὴν τῶν πολεμίων.  
Καταβάτας δ' ἐν τῇ στιγμῇ, μεθ' ἑτῶν ἐδυνήθη προχείρως, καὶ ὁ  
Ὀλύμπιος μετὰ τοῦ ἀρχιμάνδριτου Σέρβου, ἀντικατεδιώξε τὰ ἄκρα τοῦ  
ἕρπου, καὶ ἔδωκεν οὕτω καιρὸν τινα εἰς τὴν φυγὴν τῶν ὀλίγων λειψά-  
νων τοῦ ἱεροῦ λόγου. Τότε ἐπληρώθη καὶ ἡ περίφημος αὐτοῦ ἵππος.  
Τὸν δὲ Νικόλαον Ἰψηλάντην, ἀποκαμύντα ἐκ τῆς ἀγανακτίσεως καὶ  
τοῦ μεγάλου κόπου, ἀνεβίβατέν ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἵππου φιλέλλην  
αἰτωματικῆς Γαλλοῦ, καὶ ἀπῆλλαξεν ἐκ τοῦ κινδύνου αἰχμαλωσίας ἀνα-  
πρόσβουτου. Πλησιαζούσης δὲ τῆς νυκτός, ἐκνήληθον οἱ Τούρκοι εἰς τὰ  
ὄρη, ἀπορούμενοι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῆτῳ αὐτῶν νίκῃ.

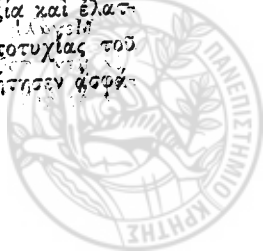
Μεγάλῃ ἐγένετο ἡ ὀλικὴ ζημία τῶν Ἑλλήνων, ὡς θανατωθέντων  
ἐκ μὲν τοῦ σώματος τοῦ Καραβιά περὶ τοὺς ἑκατὸν τεσσαράκοντα,  
ἐκ δὲ τοῦ σώματος τοῦ Νικολάου Ἰψηλάντη ὑπὲρ τοὺς διακοσίους. Τέσσα-



ρες εκατόνταρχοι τοῦ ἱεροῦ λόχου, ὁ Δρακούλης, Σούταρος, Κρόκιος καὶ Ἰωαννίτης, ὁ σηματοφόρος Ξενοφῶν καὶ εἰκοσιπέντε ὑπαξιωματικοί, ἔπεσον θύματα, ὡς καὶ ὁ φιλέλλην Βορδιέ, Ἐλβετός, διακριθεὶς ἐπὶ ἀνδρεία. Ἐπὶ τούτοις ἠχμαλωτίσθησαν τριάκοντα ἑπτὰ, οἱ πλείους ἰσχυρῶς ἱερολοχίται, πεμφθέντες δέσμοι εἰς τὸ Βουκουρέστιον, καὶ ἐκείθεν εἰς Σιλιστριάν καὶ Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀπεκεφαλίσθησαν. Ἡ ἀποσκευὴ ἅπαντα ἀπώλεσθη. Ὅποση δ' ἂν ὑπῆρξεν ἡ ζημία τῶν Τούρκων, οὐδὲν λογίζεται ἀπέναντι νίκης συνεπειῶν σπουδαιοτέρων.

Οὕτως ἀπωλέσθη ἐν ὀλίγῃ ὥρᾳ μία τῶν γλυκυτέρων ἐλπίδων τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἱερὸς λόχος. Ἄλλ', ἂν ἐνικήθη, μόνος ἐγκαταλειφθεὶς καὶ τόσῳ ὀλιγάριθμος ὢν πρὸς ἐχθρὸν πολυάριθμον, ἐβεβαίωσεσεν ὅμως ὑπὲρ τὴν ὁδηγίαν πατριῶτου καὶ γενναιοῦ ψυχου ἀρχηγοῦ, τοῦ Νικολάου Ἰψηλάντου, τὴ δύναται τὸ ὑπὲρ πατρίδος αἰσθημα, ἡ στρατιωτικὴ τάξις καὶ ἡ πρὸς πᾶν εὐγενὲς φιλοτιμία νέων καλῆς ἀνατροφῆς, καίτοι ἀρτιστρατεύτων, καίτοι ἀρτιδιδάκτων τοῦ ὅπλου τῆς λόγχης. Ὡς τοιοῦτος ὁ νέος τῶν ἀπογόνων ἱερὸς λόχος ἀνταπεκρίθη πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ ἀρχαίου τῶν προγόνων· καὶ, ὡς ἐκεῖνος ἐν τῇ παλαιᾷ, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἀπεθανατίσθη, γενόμενος ἐν μικρογραφίᾳ ἢ πιστῇ ἀντιγραφῇ τοῦ πρωτοτύπου. Μακαρίαὶ σκιαὶ τῶν ἱερολοχιτῶν! δι' ὅσης προσηνέχθητε προθυμίας καὶ τιμῆς σφάγια ἱερά ὑπὲρ τῆς πατρίδος, διὰ τισαύτης δέχθητε εὐμενείας ἐκ τῶν οὐρανίων σηνωμάτων τὴν λατρείαν ἐκείνην, ἣν κατὰ χρέας προσφέρει τῷ ὄνματι καὶ τῇ μνήμῃ ὑμῶν ὁ χορὸς ὄλων τῶν γησιῶν βλαστῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ματαίως ἔδραμεν ὁ Ἰψηλάντης ἐν μέσῳ τῆς ὕδῃ, ὅπως ἀποτρεψῆ τὴν περαιτέρω φυγὴν, συγγεντρῶσθι δὲ τὸν στρατὸν, καὶ νέαν ἐπιχειρήσῃ μάχην. Καὶ ὀπλαρχηγοὶ καὶ στρατιῶται, ὑπὸ μεγάλου κατελιμμένοι φόβου, ἔφευγον προτροπᾶδην, οὐδενὸς ἀκούοντες προστάγματος, οὐδεμιᾶς προτροπῆς, παρακλήσεως καὶ ἐξορκισεως. Τὸ πᾶν ἀποσυνετέθη, ἀπερχομένων ἄλλων μὲν εἰς τὰ αὐστριακὰ ὄρια, ὅπου οἱ κάτοικαι ἰδίως τοῦ Κλαυζεμβουργίου περιεθαλψαν αὐτοὺς φιλανθρώπως, ἄλλων δὲ εἰς τὸ Ῥίμνικον· τοῦ δὲ Φαρμάκη διαβάντος αὐτῆς τὸν Ἀλύτιαν καὶ ἐγκλεισθέντος ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἀρξέσιας· τοῦ δὲ Καραβιά προσφυγόντος κατόπιν εἰς τὸ αὐστριακὸν ἔδαφος ἀγνώστου καὶ ὡς ἀπλοῦ τινοῦ ἀνθρώπου. Οὐχὶ προαιρέσει καὶ δολιότητι, ἀλλὰ κενοδοξία καὶ ἐλαττώματι γενόμενος ὁ αἰτίας τῆς ὄλης καὶ τόσῳ προῦρου ἀποτυχίας τοῦ ἐλληνικοῦ κατὰ τὰς Ἠγεμονείας δράματος, ὁ Καραβιάς ἐζήτησεν ἀσφύ-



λειαν ἀλλαγῶν, ἣν ἐθεώρει ἀμτίβολον πλέον παρὰ τοῖς Ἕλλησι. Ἐν-  
τίμως οὗτος καὶ ὠφελίμως ἀρξάμενος τοῦ σταδίου πρὸ τριῶν καὶ ἡμῶν  
σεως μηνῶν ἐν τῷ Γαλαζίῳ, ἀναξίως καὶ ὀλεθρίως ἐτελείωσε τοῦτο ἐν  
τῷ Δραγασανίῳ. Ἀμφιδάλλεται δὲ, τίνα ἀν εἴη τις ὀλεθριωτέραν γε-  
νομένην, τὴν λειποταξίαν τοῦ Δούκα καὶ τὴν ἀπειθειαν τοῦ Καραβιά,  
ἢ τὴν προδοσίαν τοῦ Βλαδιμηρέσκου καὶ Σάββα.

Ὁ χεῖμαρρός τῆς φυγῆς συμπάρεσυρεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸ Ρίμνικον καὶ  
τὸν Ἰψηλάντην, βεβουλισμένον ἐν τῇ δεινοτέρᾳ ἀγανακτήσει καὶ ἀμη-  
χανίᾳ. Ἐκεῖ ἔγραψεν ὁ ἀτυχῆς οὗτος ἀρχηγὸς τὴν τελευταίαν ἀπὸ 8  
ἰουνίου ἡμερησίαν διαταγὴν, καθαρὰν οὕσαν ἔκφρασιν καρδίας ἐστερη-  
μένης πλέον πάσης δυνατῆς ἐλπίδος, καὶ τὸ πικρὸν ἐξαγόμενον τοῦ  
κατὰ τὰς Ἡγεμονείας πολεμικοῦ δράματος. «Εἰς τὴν ἀπέχθειαν τῆς  
»ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν δίκην τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν κατάραν τῶν  
»ὁμογενῶν» παρεδίδοντο δι' αὐτῆς οἱ προδόται, οἱ λειποτάκται, οἱ φυ-  
γοπόλεμοι. Ἄλλ' ἢ ἄμεσος δημοσίευσίς πράξεως τοιαύτης ἠπέλειε δεινὰ  
ἀνώτερα, τσαύτης προκειμένης ἀναρχίας καὶ διαφθορᾶς, καθ' ἣν μά-  
λιστα ὄραν ὑπῆρχον γνωσταὶ αἱ διακηρύξεις τοῦ Οὐδρίσκη, ὑπισχνού-  
μεναι ἀμοιβὰς διὰ τὴν σύλληψιν καὶ παράδοσιν τοῦ Ἰψηλάντου. Διὰ  
τοῦτο διεκοινώθη αὐτῇ ὀλίγῳ ἔπειτα, ἀφ' οὗ εἰσηλθεν εἰς τὸ αὐστριακὸν  
ὄριον ὁ Ἰψηλάντης, ἦτοι ἐκ τῆς οὐγγρικῆς πόλεως Ἀράδης, ἔχουσα  
οὕτω.

« Στρατιῶται! . . . Ὅχι, δὲν μολύνω πλέον τὸ ἱερὸν, τὸ τίμιον  
τοῦτο ὄνομα εἰς τὰ ὑποκειμένα σας. Ἄνδρσι ἀγέλαι λαῶν! αἱ προδο-  
φαί σας, αἱ ἐπιβουλαί σας μὲ βιάζουσι νὰ σᾶς ἀποχωρισθῶ. Εἰς τὸ  
ἐξῆς κάθε δεσμὸς μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ κόπτεται. Βαθῶά μόνον θὰ  
φέρω εἰς τὴν ψυχὴν μου τὴν ἐντροπὴν, ὅτι σᾶς ἐδιοικοῦσα. Ἐπατήσατε  
τοὺς ἔρκους σας· ἐπροδόσατε Θεὸν καὶ πατρίδα· ἐπροδόσατε καὶ ἐμὲ  
εἰς τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἠλπίζα ἢ νὰ νικήσω, ἢ νὰ συναποθάνω μαζί  
σας ἐνδόξως. Σᾶς ἀποχωρίζομαι λοιπόν! Τρέξετε εἰς τοὺς Τούρκους,  
τοὺς μόνους ἀξιῶν φίλους τῶν φρονημάτων σας· ἐξέλθετε ἀπὸ τὰ  
δάση, καταβῆτε ἀπὸ τὰ βουνά, τὰ ἄσυλα τῆς ἀνανδρίας σας, τρέξετε  
εἰς τοὺς Τούρκους καὶ καταφιλήσατε τὰς χεῖράς των, ἀπὸ τὰς ὑποίας  
ἀκόμη στάζει τὸ ἱερὸν αἷμα τῶν κατασφαγέντων ἀπανθρώπως κορυ-  
φαίων ὑπουργῶν τῆς θρησκείας Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων καὶ μυρίων ἄλ-  
λων ἀθῶων ἀδελφῶν σας. Ναί! τρέξετε, ἀγυράσατε τὴν σκλαβίαν σας  
μὲ τὴν ζωὴν σας καὶ μὲ τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν καὶ παιδιῶν σας. . . »



« Σεῖς δὲ, σικιὰ τῶν γνησίων Ἑλλήνων ἐκ τοῦ ἱεροῦ Λόχου, ὅσοι προδοθέντες ἐπέσατε θύματα διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος, δεχθῆτε δι' ἐμοῦ τὰς εὐχαριστίας τῶν ὁμογενῶν σας. Ὀλίγοις καιρὸς, καὶ στήλη θά ἀνεγερθῆ νὰ διακωνίσῃ τὰ ὀνόματά σας (α). Μὲ χαρακτῆρας φιλογεροῦς εἶναι ἐγκεκαρχυμένα εἰς τὰ φίλτρα τῆς καρδίας μου τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ὅσοι μέχρι τέλους μ' ἔδειξαν πίστιν καὶ εὐλογοῦσαν. Ἡ ἐνθύμησίς των θά εἶναι πάντοτε τὸ μόνον δροσιστικὸν ποτὸν τῆς ψυχῆς μου.

« Παραδίδω δὲ εἰς τὴν ἀπέχθειαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν δικὴν τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν κατάραν τῶν ὁμογενῶν τὸν ἐπίορκον καὶ προδότην Σάββαν, τοὺς λειποτάκτας καὶ πρωταίτιους τῆς κοινῆς λειποταξίας καὶ φυγῆς Δούκαν Κωνσταντίνου, Βασίλειον Μπαρλᾶν, Γεώργιον Μάνον Φαναριώτην, Γρηγόριον Σούτσον Φαναριώτην καὶ τὸν φαυλόβιον Νικόλαον Σκοῦφον.

« Καθαίρω δὲ καὶ τὸν Βασίλειον Καραβιᾶν ἀπὸ τῆν τάξιν τῶν συστρατιωτῶν μου διὰ τὴν ἀπειθειάν του καὶ τὸ ἀπρεπὲς πολίτευμά του.

« Ῥίμνικον τῆ 8 ἰουνίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἸΨΗΛΑΝΤΗΣ ».

Δι' ὄσης πρὸ τριμηνίας υπέγραψεν ὁ Ἰψηλάντης ἐνδομύχου χαρᾶς καὶ πατριωτικῶν ἐλπίδων τὸ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου κήρυγμα ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μολδαυίας, διὰ τοσαύτης ἐχάραξε λύπης καὶ ἀποστροφῆς τὰς γραμμὰς ταύτας τῆς 8 ἰουνίου ἐν τῷ Ῥίμνικῷ τῆς Βλαχίας. Ἐκ τῶν γραμμῶν αὐτῶν ἐξαιρεῖται βεβαίως πολὺ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μέρος, καθ' ὃ ἀπέδειξαν καὶ πρότερον ἢ μάχη τοῦ Γαλαζίου, καὶ μετέπειτα αἱ τοῦ Σκουλενίου, Κολτσίου, Γλατίνης καὶ Σέκου. Κατὰ δὲ τῆς ἡθικῆς τῶν 8 ἰουνίου καταδικῆς, ἦν « οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψεται », ἐπερῆθησαν ἐκτός τε καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος τῶν ἀποκηρυχθέντων τινές, ἵνα ἀπολογηθῶσι, καὶ τὸν Ἰψηλάντην ἀν' ἑαυτῶν ἐνοχοποιήσωσι διὰ πάσης θρασύτητος ἐνταυτῷ καὶ παραποιήσεως τῶν γεγονότων· ἀλλ' οὐδαμῶς καὶ ἐν οὐδεμιᾷ ἐποχῇ οἱ τοιοῦτοι, οὔτε ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἀτόμων, οὔτε ἐν τῇ τοῦ ἔθνους, εὖρον ἀκρόασιν καὶ τὴν ἐλαχίστην (β). Κατ' ἐξαιρέσειν μάλιστα εἰς τῶν ἀποκηρυκτῶν ἀνηνέχθη τῷ 1825 καὶ πρὸς τὴν ἐδρεύουσαν ἐν Ναυπλίᾳ Βουλῆν τῆς Ἑλλάδος, ἐπικαλούμενος τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ, ἀπαράδεκτον γενομένην.

Σεβόμεθα ἀληθῶς ὡς ἱερὰν τὴν ὑπογραφήν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάν-

τοῦ ἀλλὰ «φιλιτάτη ἐστὶν ἡ ἀλήθεια» καθῆκον δὲ συνειδήσεως καὶ δικαιοσύνης ἐκπληροῦντες, σημειοῦμεν ὡς ὑποπτον, λίαν ὑποπτον μάλιστα, τὴν ἐν γνώσει τοῦ Ἰψηλάντου συναριθμῆσαι τοῦ Γεωργίου Μάνου, Γρηγορίου Σούτσου καὶ Νικολάου Σκούφου μετὰ τῶν προδοτῶν, λειποτακτῶν καὶ ἀνάνδρων. Ἡ πράξις τῆς 8 ἰουνίου, ἀπολύτως καὶ κατὰ γράμμα καὶ κατὰ πνεῦμα ἀφορῶσα τοὺς στρατιωτικῶς μόνους, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ τὸ ἐξαγόμενον τῆς πιστῆς ἢ ἀπίστου, τῆς γενναίας ἢ ἀνάνδρου, τῆς ὠφελίμου ἢ ὀλεθρίας διαγωγῆς τούτων καὶ ἐκείνων. Ἐρωτῶμεν ἐντεῦθεν, τίνα ἔφερον ἐπαγγελίαν στρατιωτικὴν, καὶ τίνα ὠδήγουν πολεμικὰ σώματα ὁ Μάνος, ὁ Σούτσος, ὁ Σκούφος; Οὐδὲν καὶ διὰ τοῦτο οὔτε καὶ μνημονεύονται που ἐν ὅλῃ τῇ σειρά τοῦ ἐν ταῖς ἡγεμονεῖαις κινήματος. Πῶς ἄρα περιελήφθησαν καὶ οὗτοι μετὰ τῶν στρατιωτικῶν, οὐδόλως διατελέσαντες τοιοῦτοι; Καὶ διὰ ποῖον λόγον οὗτοι μὲν, καίτοι μὴ στρατιωτικοὶ, συνετάγησαν μετὰ τῶν προδοσάντων καὶ λειποτακτησάντων στρατιωτικῶν, ὁ δὲ Καραβιάς ἐλαφρῶς καθαιρεῖται ἐν παρενθέσει «διὰ τὸ ἀπρεπὲς πολίτευμά του», καίτοι στρατιωτικῶς ἐκ τῶν πρώτων, καὶ ἔνεκα ἀπειθείας ὁ αἴτιος γενόμενος τῆς ἥττης καὶ σφαγῆς τοῦ Δραγασανίου; Τοιαύτη ἔνοχος διαγωγή ἄξια ἤτο κεφαλικῆς ποινῆς κατὰ τοὺς στρατιωτικὸς νόμους, ἄξια, ἐν ἐλλείψει αὐτῆς; ἤτο τῆς βαρυτέρας ἀποκηρύξεως, τοῦ θερμότερου στιγματισμοῦ καὶ ἀναθέματος. Καὶ ὅμως ὁ Σκούφος λόγῳ φαυλοδιότητος, ὁ Μάνος καὶ ὁ Σούτσος λόγῳ λειποταξίας καὶ φυγῆς, ὑπεράνω τοῦ Καραβιά τίθενται, καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν δίκην τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν κατάραν τῶν ὁμογενῶν παραδιδόμενοι».

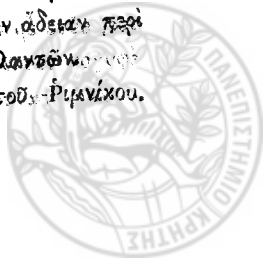
Ἔστω διὰ μίαν στιγμὴν, ὅτι ὁ Σκούφος διῆγε φαυλόβιος. Τί ἐκ τούτου; Μήπως ἔμελε τῷ Ἰψηλάντῃ περὶ τῶν ἠθικῶν ἐλαττωμάτων τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἰδιώτου ἢ ἀπλοῦ ὑπαλλήλου πολιτικοῦ, ὅταν οὐδόλως ἐξῆρητο ἐξ αὐτῶν τοῦ πολέμου ἢ τύχη; Μήπως τὰ ἠθικὰ ἐλαττώματα προσώπων μὴ στρατευόντων, οὐ μόνον ὡς ἀρχηγῶν, ἀλλ' οὐδ' ὡς ἀπλῶν στρατιωτῶν, ἠδύναντο εἶναι τὸ ἀντικείμενον διαταγῆς τῆς ἡμέρας πρὸς τὸν στρατὸν; διαταγῆς ἀφορώσης ἀποκλειστικῶς εἰς στρατιωτικὸς χαρακτῆρας καὶ πράξεις; Ἔστω ὡσαύτως, ὅτι ὁ Σούτσος καὶ ὁ Μάνος ἔφυγον. Τί καὶ ἐκ τούτου; Μήπως ὠφείλον εὐθύναι; οὔτε στρατιωτικοὶ οὐτε, οὔτε ἐμπειστευμένοι θέσιν τίνα ἢ μάχην; Μήπως πρὸ αὐτῶν οὐκ ἔφυγον τοσοῦτοι ἄλλοι; περὶ ὧν οὐδὲμία μνεία γίνεσθαι;

Διὰ ταῦτα φρονοῦμεν, μᾶλλον δὲ παραδεχόμεθα ἐντελῶς, ὅτι ἐν

ἀγνοία τοῦ Ἰψηλάντου προσετέθησαν κατὰ τὴν τύπωσιν τῆς διαταγῆς τὰ ὀνόματα Μάνου, Σκούφου καὶ Γρηγορίου ἕνεκα προσωπικοτήτων. Ἐπεμελήθημεν, ἀλλ' ἀδύνατον ἐγένετο, ὅπως τύχωμεν τοῦ χειρογράφου πρωτοτύπου τῆς διαταγῆς αὐτῆς, ἐν ᾧ εὔρομεν πλῆθος ἄλλο πρωτοτύπων φερόντων τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἰψηλάντου, ἢ καὶ γεγραμμένων ὑπὸ τούτου. Ἐξηφανίσθη, καὶ μόνα τῆς διαταγῆς αὐτῆς φέρονται σωζόμενα ἔντυπα καὶ ἀντίγραφα ἐκ τῶν ἐντύπων. Πᾶσα δὲ ἔνστασις, ὅτι οὐδεμίαν τοῦ Ἰψηλάντου ὑπάρχει ἀναίρεσις τοῦ πλαστοῦ, ἢ ἐπανορθώσις τῆς ἀδικίας ταύτης, πίπτει ἀφ' ἑαυτῆς· διότι κατακλεισθεὶς αὐτὸς ἐν τοῖς δεσμοτηρίοις τῆς Αὐστρίας ἠγνόει τὰ πάντα· καὶ, ἂν μὴ ἠγνόει, οὔτε μέσα ἀρμόδια πλέον, οὔτε διαθέσιμα οἰανδήποτε ἡδύνατο ἔχειν πρὸς ἀναίρεσις ἢ ἐπανορθώσις τοιαύτης φύσεως.

Παρὰ τὰ αἴτια λοιπὸν, ὅσα ἀπώθησαν τὸν Ἰψηλάντην εἰς τὴν Τέρβιδα καὶ ἐκείθεν εἰς τὸ Ῥιμνικόν, ὡς προείπομεν, ἐμελλεν, ὅπως ἐπέβη κακὸν ἀνώτερον ἄλλο ἢ ἀπίθεια, καὶ ἀπώθησεν αὐτὸν ἔξω τῶν τῆς Βλαχίας ὁρίων. Τὸ κακὸν τοῦτο οὐ μόνον ἐγέννησε τὴν ἥτταν τοῦ Δραγασανίου καὶ τὴν ἐσχάτην διάλυσιν τοῦ τα ἐσωτερικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς προδοσίας κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰψηλάντου διηκούλυε τὴν ὁδὸν, καθ' ἣς ἐπὶ τοῦ προκειμένου διέδωκαν προκηρῦξεις ἐν τῷ τόπῳ ὁ Κεχαγιᾶ βεγγῆς καὶ Οὐδρίσκης. Αἱ προκηρῦξεις αὗται, διατρέχουσαι ἀπὸ καιροῦ ἔτι καὶ μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου, ἐδηλητηρίασαν τὸ πνεῦμα πολλῶν, ὑπισχυόμεναι ἀμνηστειάν καὶ ἀμοιβὰς εἰς πάντα, ὅς ἂν προέδιδε τὸν Ἰψηλάντην, ἢ προσήνεγκε τὴν κεφαλὴν τούτου. Ἐντεῦθεν, οὐδεμιᾶς ἄλλης φαινομένης ἐλπίδος σωτηρίας, ὁ Ἰψηλάντης ἀπεράσισεν, ἵνα μετὰ τοῦ πιστοῦ Ὀλυμπίου καὶ τῶν ὀλίγων ἀνδρείων αὐτοῦ ἀποθάνῃ φέρον τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας, ἢ ἀνοίξῃ ὁδὸν μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ῥωσσίας. Μὴ θέλων ὅμως τὴν ἰδίαν καὶ περὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀπελιστευτὴν τύχην, ἀπῆλθε τῇ 9 Ἰουνίου εἰς τὴν ἐπὶ πέντε ὡς ἑγγιστα ὥρας μονὴν τῆς Κόζιας, ὅπως πλησιάζῃ οὕτω τὰ σύνορα τῆς Αὐστρίας, καὶ διέλθωσι ταῦτα οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐβεβαιούτο περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ἐν τῷ Ῥιμνικῷ ἄφησεν ὀπισθοφυλακὴν τινα. Ἐκ δὲ τῆς Κόζιας ἀπέστειλε τὸν Λασσάνην εἰς τὸ αὐστριακὸν λομισκαλοτήριον Ρόττεν τοῦρμ (Κόκκινον πύργον), ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀδελφὴν περὶ τῆς ἐλευθερίας διαλεύσεως τοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου Ἰψηλάντων.

Τῇ ἐπιούσῃ ἦλθεν εἰς Κόζιαν καὶ ὀπισθοφυλακὴ τοῦ Ῥιμνικοῦ.



Αχαλίκωτοι δ' ὄλωσ καὶ τὴν ἐσχάτην ἐξασκοῦντες αὐθαιρεσίαν, οἱ πολλοὶ τῶν ἀτάκτων στρατιωτῶν ἐξετράπησαν εἰς ἀρπαγὰς καὶ ἀτοπήματα ἄπειρα ἄνευ διακρίσεως. Ἀγριώτατον ἀληθῶς καὶ φρικωδέστατον τὸ θέαμα τῆς στρατιωτικῆς παραλυσίας ἐν ὥρᾳ, καθ' ἣν ὁ ἀρχηγὸς οὔτε δύναται τι ὑπὲρ τῶν πασχόντων, ὡς μὴ ἔχων ὄργανα καταάλληλα, οὔτε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ προσωπικὴν ἀσφάλειαν χαίρει, ἐν ᾗ τὸ πᾶν κατ' αὐτοῦ στρέφεται. Δυσπίστευτον μὲν, ἀλλὰ βέβαιον κατὰ δυστυχίαν, ὅτι εὐφρόνησάν τινες, τῆς ἐσχάτης ἐξαχρειώσεως ἄνθρωποι, μελετήσαντες καὶ τὴν ἐπιβουλήν τῆς ζωῆς τούτου. Διὰ τὴν αἰτίαν αὐτὴν, οὗτος μὲν δυσπρόσιτος ἐγένετο τοῖς πολλοῖς, ἐφ' ὅσον διέμενον ἐν τῇ Κόζιτς, ἅπαντες δ' οἱ περὶ αὐτὸν « ἦσαι τε ἡμέρας ὥραι, ὦσαι τε νυκτὸς » ἠγρύπνουσ καὶ προσεῖχον, ὡσάνει ἐπιλοιοκοῦντο καὶ ἐχθρικήν περιέμενον ἔφοδον. Καὶ τοιαύτην πραγματικῶς ὑπέστησαν ἐν μιᾷ νυκτὶ, καθ' ἣν στρατιωταὶ ἱκανοὶ, ἐμβαλόντες πῦρ πλησίον τῆς μονῆς, ἤρξαντο ἀναβαίνειν πολλαχόθεν τοὺς τοίχους ταύτης, ὅπως σωθῶσιν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἀθὲν· ἀλλ' ἀπειλήσαντες διὰ τῶν ὄπλων οἱ περὶ τὸν Ἰψηλάντην ἀπώθησαν αὐτοὺς, ὄργανα τυφλὰ τῆς ἐπαχθεστέρας ἐπιβουλῆς καταστάνας.

Εἰς μόνον ὁ Ἰψηλάντης ἐπεστηρίζετο τὸν ἠθικὸν καὶ γενναῖον χαρακτῆρα τοῦ Ὀλυμπίου, καὶ δι' αὐτοῦ κατώρθωσε τὴν ἐκείθεν ἀπομάκρυνσιν τῶν ὑπόπτων ἐκ τῶν ὄπλαρχηγῶν, τοῦ μὲν κίρ σεργάρου Διαμαντῆ εἰς τὴν μονὴν τῆς Πίστριτσας τοῦ δὲ Ἀναστασίου Ἀργυροκαστρίτου εἰς τὴν Ὀγκαν, καὶ ἄλλων ἀλλαγῶν. Ἄλλ' ὑποπτοὶ μᾶλλον ὑπῆρχον ὁ Χατοῦ-Πρόθας καὶ Μακεδόνσκις, καὶ πρὸς ἀπάτην τούτων οὐ μόνον διεδόθησαν εἰδήσεις περὶ πολέμου τῆς Αὐστρίας κηρυχθέντος κατὰ τῆς Τουρκίας, ὡς καὶ τῆς ὀσοναῦτω εἰσόδου τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Βλαχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδείξεις πυροβολισμοῦ, φωταψίας καὶ εὐθυμίας κοινῆς ἐγένοντο ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου. Τῇ δ' ἐπαύριον, 13 ἰουνίου, ἀπῆλθεν ὁ Ἰψηλάντης εἰς τὸ Καϊνάνι, πλησιάζων τοῖς ὄρσις περὶ τὴν ἡμισειαν ὥραν, λόγῳ ὅτι προσεκληθῆ παρὰ τοῦ ἀπεσταλμένου ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἵνα συσχεφῶσιν ἀμφοτέρωι τὰ περὶ τῆς εἰσόδου καὶ τῶν διεμβύσεων τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ. Ἐκεῖ ἀπειλήθη δαινῶς ὁ Ἰψηλάντης παρὰ τοῦ αἰφνης ἐμφανισθέντος Ἀναστασίου Ἀργυροκαστρίτου, ἀπαιτοῦντος τὴν ἀπότιαν μισθῶν καθυστερούντων. Ἄλλοι τε καὶ ἰδίως ὁ Ὄρσανὸς ἐθεβαίωσαν καὶ τότε τὴν πίστιν ἑαυτῶν μέχρι κινδύνου ζωῆς· ὁ δ' Ἰψηλάντης ἐκ τῶν ἐνόητων ἐχρηγήσε τῶ Ἀργυροκαστρίτῃ πεντηκῶσια ὀλλανδικὰ, ὑπέ-

γράψε και ἕτερα ἀποδεικτικὰ ἀποζημιώσεων, καὶ οὕτως ἀπηλλάγη. Τιμηθεὶς πρότερον ἐπὶ ἀνδρείᾳ ἐνώπιον τῶν πολεμιῶν, ὁ Ἀργυροκαστρίτης οὕτος εἰδείχθη οὐ μόνον ποταπὸς ἐπὶ χρηματισμῶ, ἀλλὰ καὶ ἀγνώμων πρὸς τὸν πολλάκις εὐεργετήσαντα αὐτῷ Ἰψηλάντην· μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον ῥιφθεὶς ἐν τινι τῆς Ῥωσσίας φρουρίῳ ἕνεκα τῆς ἐπιληψίμου διαγωγῆς καὶ γλώσσης αὐτοῦ, ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

Εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Λασσάνου ἀπεκρίθη ὁ διοικητὴς τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου συνταγματάρχης Σβίνδ, ὅτι περὶ μόνου τοῦ προσώπου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου διαταγὴν ἔχει, καὶ οὐχὶ περὶ ἄλλου τινός· διετέτακτο δ' ὅπως, ὀφέποτε παρουσιασθῆ ἐν τοῖς ὅροις ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, κοινοποιήσῃ αὐτῷ, ὅτι ἀσφαλὴς μὲν, ἀλλ' ἀγνώστος καὶ ὑπὸ ψευδὲς ὄνομα, δύναται τὴν διέλευσιν ἑαυτοῦ διὰ τῆς αὐστριακῆς χώρας εἰς τὴν Ἀμβούργην καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιβίβασιν διὰ τὴν Ἀμερικὴν. Προσέθετο δ' ἔτι ὁ συνταγματάρχης Σβίνδ, ὅτι ἡ διαταγὴ, ἣν φέρει, τὸ ἀποτέλεσμα ἔστι τῆς ἀποφάσεως τῶν δύο αὐτοκρατόρων Ἀλεξάνδρου καὶ Φραγκίσκου, πρὶν ἢ χωρισθῶσιν ἐκ τῆς Λουβιάνης· καὶ ὅτι, γέρον ἀξιωματικὸς, δίδει αὐτὸς λόγον τιμῆς, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, παραδεχόμενος τὸ μόνον τοῦτο μέσον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πανταχόθεν περικυκλούντων αὐτὸν κινδύνων, οὐδένα εἶχε φόβον περὶ τοῦ ζώῃς αὐτοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας.

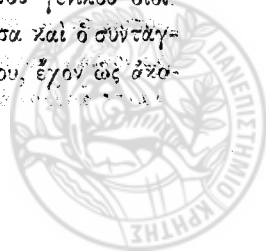
Ἀληθεὶς ὁ Ἰψηλάντης πιστεύσας τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας τοῦ συνταγματάρχου Σβίνδ, καὶ ἰδίως θεωρήσας, ὅτι συμμορφούται πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, μετέβαλε σχεδίων, ἰδὼν βραδείαν μὲν, ἀλλὰ βεβαίαν πάντοτε, τὴν μετάβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα. Περὶ τοῦ Ὀλύμπιου δὲ ἡ εἰς τὴν αὐστριακὴν γῆν εἰσοδος ἀδύνατος ἦν, ὡς ἐνόχου καταστάντος ἐνώπιον τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς ἐκ τινος περιστάσεως προτέρας, καὶ διὰ τοῦτο προτιμητέον ἐθεωρήθη ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ πρῶτον τοῦ Ἰψηλάντου σχέδιον. Ἦλθε δ' οὕτως ἡ ἔρα τοῦ πικροῦ ἀποχωρισμοῦ δύο καρδιῶν, ἃς ἦσαν ὁ ὑπὲρ πατρίδος εὐκρινῆς ἔρω, ἡ τιμὴ καὶ ἡ πίστις. Ὁ Ἰψηλάντης τὸν Ὀλύμπιον καὶ ὁ Ὀλύμπιος τὸν Ἰψηλάντην ἀποχωριζόμενοι ἤδη, περιεπτύχθησαν διὰ περιπαθείας ἀδελφικῆς, καταβρέχοντες ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὰς παρειάς διὰ δακρύων, ἅπερ γεννώσιν ἢ ἀποτυχία ἐλπίδων περὶ πατρίδος μεγάλων, καὶ ἡ ζωηρὰ ἔτι μνήμη τοσοῦτων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πικρῶν παθημάτων. Ἡ σκηνὴ ἐγένετο συγκινητικώτατη, προκαλέσασα ἀμοιβαίᾳ τὰ δάκρυα καὶ τοὺς λυγμοὺς ὄλων τῶν περὶ τὸν Ἰψηλάντην καὶ τὸν Ὀλύμπιον, καὶ μόλις μετὰ

στιγμάς τινας ἠδυνήθη τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ πρώτου ἀπὸ τοῦ δευτέρου, καὶ τανάπαλιον, ἢ ἐγκάρδιος εὐχῆ: «Καλὴ ἀντάμωσις εἰς τὴν πατρίδα».

Ἰπὸ ἄλλο λοιπὸν ὄνομα Δημήτριος Παλαιογενεΐδης εἰσῆλθε τῇ 15 ἰουνίου εἰς τὸ αὐστριακὸν ὄριον ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἐπίσης μετονομασθέντων Παλαιογενεΐδων, καὶ ἑτέρων τεσσάρων, τοῦ Λασάνου, Ὀρφανοῦ, Γαρνόφσκη καὶ Καρὰβελ-λοπούλου: Ἐκεῖ ὑπεδέχθη διὰ πάσης δυνατῆς περιποιησεως παρὰ τοῦ συνταγματάρχου Σβινδ, ἐπαναλαθόντος τὰς αὐτὰς ὑποσχέσεις καὶ δια-μαρτυρίας, καὶ παρ' αὐτοῦ συνωδευθὴ μέχρι τοῦ Ρότεν τούρμ, ὅπου διέ-μεινεν ἐπὶ τριάκοντα ἕξ ὥρας, παρασκευαζόμενος διὰ τὴν περαιτέρω πορείαν.

Εἰς ἄλλους τε ἀτάκτους καὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν ἱερολοχίτας ὑπεσχέθη ὁ Ἰψηλάντης τὴν ἀδειαν καὶ περὶ τῆς εἰσόδου αὐτῶν εἰς τὴν Αὐστρίαν ἀλλὰ, μόλις εἰσελθόντος τούτου, ἠκολούθησαν κατόπι καὶ οὗτοι. Κατὰ πρῶτον ἡ αὐστριακὴ φρουρὰ ἀντίεστη κωλύουσα ἰδοῦσα ὅμως τὴν ἐπι-βρόνῃν καὶ ἀπελπισίαν αὐτῶν, ἀπέσχεεν ἐπὶ τέλος αἰτήσῃ τοῦ Ἰψηλάν-του, οὐδεμιᾶν ποιησαμένη χρῆσιν ὄπλων. Ἐντεῦθεν δὲ διεσπάρησαν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις τὰ ἐλσεινὰ ταῦτα θεάματα τῆς γυμνότητος καὶ τῆς πάντελους ἀνεχρείας, ὁδοιποροῦντα μὲν διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ προσχί-μασι διαφόροις, βοηθούμενα δὲ παρὰ τῶν πολλαχοῦ ἐγκάτεστημένων ὁμογενῶν, μετ' ὧν ἠνοῦντο ὑπὲρ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος καὶ Γερ-μανοὶ πολλοὶ, ἰδιώται καὶ ἐν ὑπηρεσίᾳ διατελοῦντες, ἀληθοῦς χριστια-νισμοῦ τέκνα. Ὅτι δὲ λέγομεν περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς τύχης τῶν ἀνωτέρω ἱερολοχιστῶν καὶ λοιπῶν, ἐννοεῖται κοινὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἀπανταί, τοὺς ἐκ διαφορῶν μερῶν ποσοφυγόντας εἰς τε τὴν Αὐ-στρίαν καὶ Ρωσίαν. Οἱ ὀλίγοι δὲ μείναντες ἐν ταῖς ἤγεμονείαις καὶ προσημύσαντες τὸ «Βλάχος ἢ Μολδαυὸς βαγιάς» ἀντὶ τοῦ «Ἕλλην ἐπα-ναστάτης», ἐγένοντο θύματα τῶν Τούρκων δημίων, καταπροδοθέντες, ὡς εἶπετο, παρὰ τῶν ἐντόπιων.

Ἄγνωστος καὶ διὰ νομίως ἀνεγώρησεν ἐκ τοῦ Ρότεν τούρμ ὁ Ἰψη-λάντης εἰς τι χωρίον πέραν τῆς Ἑρμανουπόλεως (Ἑρμανστάτ), ὅπου φθάσας ὁ παρματάρχης Ἀρδίνκ, γενικὸς ὑπάσπιστής τοῦ γενικοῦ διδι-κητοῦ τῆς Τρανσυλβανίας, ἐπανελάθεν αὐτῷ τὰ ἴδια, ὅσα καὶ ὁ συνταγ-ματάρχης Σβινδ, καὶ ἐνεχείρισε τὸ διαβατήριον τούτου, ἔχον ὡς ἀπο-κρύβως.



« Ἀριθ. 53. ( « Τύπος παρασήμου. )

« Ὁ ἐπίδεικνύων τοῦτο κύριος Δημήτριος Παλαιογενεΐδης, εὐρῶστος ὑπήκοος καὶ μεγαλέμπορος, μετ' ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου Παλαιογενεΐδων, ἃς προβῆ ἔντευθεν, ὡς κατὰ θείας εὐδοκίας ὑγιαίνουσῃς χώρας, διὰ Τεμεσβάρ, Πέστης, Βιέννης καὶ Ἀμβούργου, εἰς Ἀμερικὴν.

« Ἐπὶ τῷ τέλει τούτῳ τὸ παρὸν διαβατήριον ἐδόθη, καὶ πᾶς τις κατὰ τὰ καθεστῶτα πρεπόντως προσκληθεὶς, ἀφείτω τοῖς κυρίοις Δημήτριῳ Παλαιογενεΐδῃ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐλευθέραν, ἀσφαλῆ καὶ ἀκώλυτον τὴν διάβασιν. Τοῦτο δὲ ἃς πράττη πᾶς εἰς ὁμοίας περιστάσεις προσκαλούμενος· οἱ δὲ ὑπ' ἐμὲ ταλοῦντες τηρήτωσαν τὰ ἐν τούτῳ.

« Τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Βασιλικῆς Μεγαλειότητος ἐν ἐνεργείᾳ μυστικὸς Σύμβουλος, Στρατηγὸς Ἀντιστρατάρχης, Ἰππότης τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος τῆς Μαρίας Θερεσίας, καὶ Ταξίαρχος τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, Γενικὸς Διοικητὴς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἡγεμονείᾳ τῆς Τρανσυλθανίας, καὶ ἠκτῆτωρ τοῦ Συντάγματος τῶν Δραγόνων τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Ἰωάννου ὑπ' ἀριθ. 1.

« ( Τ. Σ. )

« Ἰππότης ΣΟΥΣΤΕΚ.

» Ἐκ τῆς Στρατιωτικῆς Καγκελαρίας  
» Ἐρμανσταδ 29 (17) ἰουνίου 1821.

» ΣΑΤΣΙΝΥ Ταγματάρχης ».

Ἐκείθεν, συνοδευόμενος ὑφ' ἐνὸς μόνου ἀξιωματικοῦ, ἔφθασε ταχὺς εἰς Θερεσιούπολιν (Τεμεσβάρ), ὅπου ὁ γενικὸς διοικητὴς ἀναστέλλει αἰφνης τὴν περαιτέρω ὁδοιπορίαν αὐτοῦ, λόγῳ ὅτι περιέμεκεν ὁδηγίας ἐκ Βιέννης, καὶ ἐπὶ τέλος διατάσσει τοῦτον, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀράδην, πόλιν οὐγγρικὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Μαρῶσχου, καὶ ἀναμῆνῃ ἐκεῖ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ὅλαι αἱ παρατηρήσεις τοῦ Ἰψηλάντου ἀπέβησαν μάταιαι, καὶ ἐν τῇ Ἀράδῃ ἐγένοντο τούτῳ ἐν διαστήματι δέκα ἡμερῶν πλείστα περιποιήσεις. Μετ' αὐτὰς ὁ διοικητὴς τοῦ φρουρίου στρατηγὸς Θωρὶ, καλέσας τὸν Ἰψηλάντην, διεκόνισε τὴν διαταγὴν, ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ γενικοῦ ὑπαπιστοῦ τοῦ διοικητοῦ τῆς Θερεσιουπόλεως· ἐκαινοποιεῖτο δὲ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος, κινούμενος ὑπὸ τῶν ἀκρινόντων αὐτὸν φιλανθρώπων αἰσθημάτων, συνήγει παρέχων τῷ Ἰψηλάντῃ ἄσυλον ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ὄρον ἐγγράφου ἐπὶ τιμῇ

λόγου και δι' εαυτὸν και διὰ τοὺς συνοδευόντας αὐτὸν, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἂν διαμῆνη χρόνον ἐν τῷ τόπῳ τῷ προσδιοριζομένῳ, οὔτε τῆς ἀποδράσεως ἑαυτοῦ πειραθήσεται, οὔτε ἀλληλογραφίαν ἔξει μεθ' οἰουδήτινος, ἐκτὸς τοῦ ὑποδεχθησομένου τούτῳ προσώπου· προσέτι δὲ ἐκοινοποιεῖτο, ὅπως δεχθῆ και φέρῃ ὁ Ἰψηλάντης τὸ ὄνομα Βαρὼν Σχοενβάрт, και οὐδέποτε τολμήσῃ εἰπεῖν πρὸς οὐδένα τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ὄνομα· ἄλλως δὲ, μὴ συγκατατιθεμένου αὐτοῦ ἐπὶ τοῖς ὄροις τούτοις, ὁ αὐτοκράτωρ, ὑπ' ὅσιν λαμβανομένων τῶν μετὰ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως συμβάσεων τῆς ὀθωμανικῆς πύλης, ἀναγκασθήσεται ἵνα παραδώσῃ αὐτὸν πρὸς τοὺς Τούρκους, ζητοῦντας μάλιστα μετ' ἐπιμονῆς τοῦτον.

Ἐκπληκτος ἐπὶ τῇ μεταβολῇ και τῇ ἀπάτῃ αὐτῇ, ὁ Ἰψηλάντης ἀντέθετο, ἀλλὰ ματαίως και πάλιν, τὰς ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ προτάσεις τοῦ συνταγματάρχου Σέινδ και τὸ ἐλεύθερον διαβατήριον τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Τρανσυλβανίας Σουστέκ (α). Ὁ στρατηγὸς Θωρὶ και ὁ γενικὸς ὑπασπιστὴς διὰ τρόπον, ἱκανοῦ ὅπως ἀπατήσῃ και τὸν πλέον δὺσπιστον, ἐβεβαίουν προσωρινὰ τὰ περὶ αὐτοῦ διατασσόμενα μέτρα· και οὕτω συγκατετέθη ὁ Ἰψηλάντης, δόσας τὸν λόγον αὐτοῦ περὶ ὄλων και οὐδόλως πιστεύων ἐντεῦθεν δυνατὴν τὴν ἀναμένουσαν τοῦτον σκληρὰν τύχην. Κατὰ τὴν νύκτα δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀπεχωρίσθη τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ και συνοδευόμενος παρὰ τοῦ ὑποφρουράρχου ἐφθασεν εἰς Μουγκάτσην πέμπτη ὥρα τῆς ἐσπέρας τῆς 14 ἰουλίου. Ἐκ μόνης τῆς θέας τοῦ φρουρίου προενόησε πάραυτα τὴν τύχην αὐτοῦ· κατεψύγη δὲ τὴν καρδίαν, ὅταν ἤκουσε τὸν διοικητὴν τοῦ φρουρίου ἐπιπλήττοντα τὸν ἀξιωματικὸν ὑποφρουράρχον, διότι ὠδήγησεν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ και οὐχὶ νύκτωρ, κατὰ τὰ διατεταγμένα περὶ τῶν πολιτικῶν αἰχμαλώτων. Ὁ ἀξιωματικὸς ἀπεκρίθη, ὅτι οὐδὲν περὶ τούτου αἰ ὀδηγίαι αὐτοῦ ἀνέφερον, οὔτε διαταγὴν εἶχεν, ὅπως θεωρήσῃ αὐτὸν ὡς πολιτικὸν αἰχμάλωτον.

Ὁ διοικητὴς, μεταβιβάσας τὸν Ἰψηλάντην εἰς τὸ ἀρχεῖον, προέβη μετὰ τοῦ ἐπιστάτου εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν πραγμάτων τούτου, κρατηθέντων ὄλων ἄνευ τινὸς ἐξαίρεσεως. Κατὰ διαταγὴν δὲ αὐτοῦ και ὥραν δεκάτην ἀκολουθήσας ὁ Ἰψηλάντης τῷ ἐπιστάτῃ, φανόν τινα ἀμυδροῦ φωτὸς φέροντι, ὠδηγεῖτο ἐν τῷ μέσῳ βαθυτάτης σιωπῆς εἰς τὸ διορισθὲν κατάλυμα, ὅπερ ἐξεθίαζεν αὐτῷ ὁ διοικητὴς ὡς τὸ μάλλον ἀριστον, εὐάερον και ὑγιεινόν. Ἀφ' οὗ κατέβη και ἀνέβη πολλὰς κλίμακας, ὕλας θλιωτὰς και ζυφεράς, ἔρρασε, κατὰ τὸ ἄκρον μακρὰς



τινος στοᾶς, ἐνώπιον σιδηρᾶς θύρας, ἣν ὁ δεσμοφύλαξ ἀνοίξας εἰσήγαγε τοῦτον ἐν μικρῷ θαλάμῳ θολωτῷ καὶ φωτιζομένῳ διὰ μικρᾶς τινος ὀπῆς, ὑπαρχούσης πλησίον τῆς ὀριφῆς. Τοῦ θαλάμου αὐτοῦ τὰ ἐπιπλα συνέκειντο ἐκ μιᾶς παλαιᾶς κλίνης ὕψους ἡμίσειος ποδός, καὶ μιᾶς βαναύτου ἐδρας. Ἐφθασε δὲ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἢ ἐκπληξίς τοῦ Ἰψηλάντου, ὅτε παρετήρησε χονδρούς ἤλους μετὰ σιδηρῶν δακτυλίων, ἐμπέπηγμένους ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τοῦ πατώματος. Ἐρωτήσας τὸν ψυχρὸν δεσμοφύλακα ἔμαθεν, ὅτι τὸ μέρος τοῦτό ἐστιν ἡ εἰρκτὴ τοῦ φρουρίου. Ἐρωτήσας προσέειπε τοῦτον, ποῦ εἰσιν οἱ συνοδοιπόροι αὐτοῦ; ἔμαθεν, ὅτι πλησίον ὑπάρχουσι κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ κεκλεισμένοι ἐν ὁμοίοις δωματίοις.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Διαλυθέντος τοῦ κεντρικοῦ στρατοῦ ἐν Βλαχίᾳ, ἐπομένη ἦτο ἡ αὐτὴ τύχη καὶ διὰ τὸ ἐν Μολδαυίᾳ σῶμα, καίτοι διαφέρουσα ὡς πρὸς τὸ ἠθικὸν μέρος. Ἐνταῦθα ἐνίκηθησαν οἱ Ἕλληνες μετὰ ἠρωϊκῆν ἀντίστασιν καὶ θυσίαν.

Ὅτε ἐπῆρχοντο οἱ Τούρκοι τῆς Ἰβραήλας κατὰ τοῦ Ἰασιίου διὰ βηματικῶν ἀργῶν, ὁ Καντακουζηνὸς ἀπέστειλεν ἐκ τῆς Στίγκας τὴν μὲν κυριωτέραν δύναμιν αὐτοῦ, ἐξ ἰππέων ὡςπεπιτοπλεϊστον συγκεκλιμένην πεντακοσκόν, εἰς τὸ θέμα Ῥώμανον ὑπὸ τὸν Βασίλειον Θεοδώρου τουφεκτοτήματτην, ἐκ Σιατίστης, καὶ τὸν Σέρβον στρατηγὸν Βλάδεν· μέρος δὲ πεζῶν ὑπὸ τὸν Καρᾶ-Γεώργην εἰς τὴν ἀπὸ τῆς Ἰβραήλας ὁδὸν τοῦ Ἰασιίου κατὰ τὴν θέσιν Κόδρον, ἵνα καταλάβῃ τὸ ἐκεῖ δυνατὸν στενόν· παρ' αὐτοῦ δὲ διετήρησε τὸν Ἀθανάσιον Καρπενησιώτην μετὰ πεντακοσίων. Τὸ στενὸν ὅμως εὐρέθη προκατελημμένον παρὰ τῶν Τούρκων· οἱ πάντες δ' ἐγόγγυζον ἤδη κατὰ τοῦ στρατηγικοῦ σχεδίου τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὡς διαμερίσαντος τὸν στρατὸν εἰς σώματα πολλὰ καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀφιστάμενα, ἐν ᾧ χρόνῳ μόνῃ ἡ συγκέντρωσις ὑπισχενίτο ἀντίστασιν ἐπιτυχῆ κατὰ τῶν ἰσχυρῶν πολεμίων. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐστήρικτο ἐπὶ τῆς φήμης, ὅτι οἱ Τούρκοι ἐπῆρχοντο, εἰς τρία διηρημένοι μέρος, τὸ μὲν ἐκ τοῦ Χουσίου, πολίχνης παρὰ τὸν Προῦθον, τὸ δὲ διὰ τοῦ Ῥώμανου, τὸ δ' ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἰασιίου. Οὗτοι ὅμως συσσωματωμένοι εἰσῆλθον τῇ 13 ἰουνίου ἀναμωτῆ εἰς τὸ Ἰάσιον, ἀπασυρθέντων τοῦ Πεντεδέκα καὶ ὄλων τῶν ἄλλων εἰς τὴν Στίγκαν.

Πρὸ τούτου δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ἐπεχείρησε τὴν παρασκευὴν ὀχυρώματός τινος πλησίον τοῦ Σκουλενίου, χωρίου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Προύθου, κειμένου ἀπέναντι τοῦ ῥωσικοῦ λοιμοκαθαρητηρίου καὶ ἀπέχοντος τῆς Στίγκας διώρου. Ἐκεῖ ἠδύνατο λαμβάνειν εὐκόλως τὰ ἀναγκαῖα αὐτῶν οἱ Ἕλληνες ἐκ τῆς ἀπέναντι ὄχθης. Ἄλλ' ὁ κύριος νοῦς τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς πᾶν ἄλλο ἀπέβλεπεν, ἢ εἰς ἀποφασιστικὴν ἀντιστασίαν. Ἡ ὡς ἀπληγισμένος ἐσωτερικῶς ἐκ τῶν διατρεχόντων ἐν Βλαχίᾳ, ἢ ὡς πεπληροφορημένος ἰδίως τὴν διάλυσιν τοῦ κεντρικοῦ στρατοῦ ἐν τῷ Δραγασανίῳ, τοὺς μὲν ἄλλους ἐνεψύχου διὰ σχεδίων ἀπραγματοποιήτων καὶ γελοίων· αὐτὸς δὲ, ἅμα μαθὼν τὴν εἰς τὸ ἴσιον εἰσοδὸν τῶν ἔχθρῶν, μετέβη νυκτὸς ἐκ τῆς Στίγκας εἰς τὸ Σκουλένιον λόγῳ τῆς δραστηριωτέρας ὀχυρώσεως τούτου, τῇ δ' ἐπιούσῃ διήλθε τὸν Προῦθον λέγων ὀικογενειακῆς ἐπισκέψεως. Τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἠκολούθησε καὶ ὁ Πεντεδέκας, ἀρμοδίας τυχῶν προφάσεως.

Ὁ Ῥώσος στρατηγὸς Ζαμπανιὼφ ἐπέπληξε τὸν Καντακουζηνόν, ὡς ἐγκαταλείψαντα σκληρῶς τὸ σῶμα καὶ τὴν πολεμικὴν θέσιν αὐτοῦ, καὶ πρὶν ἢ εἶτι αἱ ἐχθροὶ παρουσιασθῶσι. Οἱ διάφοροι κατὰ τὴν Στίγκαν ὀπλαρχηγοὶ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, Ἰωάννης Κοντογόνης πολκὸβνικος (α), Γεωργίος Σοφριανὸς ἐκ Κέας, Σφαέλλος, Καρᾶ-Γιώργης καὶ λοιποὶ κατέβησαν ἤδη εἰς τὸ Σκουλένιον, κἀύσαντες καθ' ὄδον τὴν ξυλίνην γέφυραν τοῦ ποταμοῦ Ζίζιας. Ὁ Καντακουζηνός, μετακαλεσάμενος τοὺς πάντας εἰς τὸ ῥωσικὸν λοιμοκαθαρητήριον, συνεβούλευσεν, ὡς μόνον σωτηρίας μέσον, τὴν μετάβασιν αὐτῶν εἰς τὴν Βεσσαραβίαν, διατεινόμενος τὴν τε πληθὺν τῶν πολεμίων καὶ τὸ ἀτελὲς τοῦ ὀχυρώματος τοῦ Σκουλενίου. Ἄλλ' οὗτοι μὴ φωνῆ καὶ διὰ πολλῆς ἀποστροφῆς ἀπέβησαν πρότασιν τυαύτην, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὸ Σκουλένιον καθυβρίζοντες τούτον ὡς ἄνδρον, λειποτάκτην καὶ προδότην. Ἐκεῖ, ὡς Ἕλληνες μὲν τίμιοι καὶ πατριῶται, ὠρκίσθησαν ἐκ νέου αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἕτεροι ὀπλαρχηγοὶ Δαγγλιόστρος, Μαγκλέρος καὶ Ἀπόστολος Σταύρακας (β), ἵνα ἐπιμείνωσι καὶ ἀποθάνωσι πολεμουντες· ὡς Χριστιανοὶ δὲ πιστοὶ, ἀμέσως ἐκοινωνήσαν τοῦ ἁγίου ἄρτου, καὶ οὕτω παρεσκευάσθησαν εἰς τὸ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαρτύριον. Ταύτην δ' ἰδόντες τὴν ἱερὰν καὶ πατριωτικὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, συνωρκίσθησαν ἐτοιμῶς τετρακόσιοι ἄνδρες, ἐν οἷς καὶ ὁ Λουκάς Βαλσαμάκης Μπαμπαλιάρης. Ἦν δ' οὗτος πλοίαρχος Κεφαλλῆν, ἐγκαταλείψας τότε ἐν τῇ Ὀδρῶσῃ τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ μεθ' ὅλων τῶν ναυτῶν τούτου δραμῶν εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος

πόλεμον. Γενομένων αὐτῶν, ἐξελέξατο τὸ σῶμα ἀρχηγὸν τὸν Ἀθανάσιον Καρπενησιώτην.

### Μάχη Σκουλενίου.

Ἡ εἰς τὸ Ἰάσιον εἰσελθοῦσα τουρκικὴ δύναμις συνίστατο ἐκ τετρακισχιλίων περίπου ἵππέων, τρισχιλίων πεζῶν καὶ ὀκτὼ τηλεβόλων τοῦ πεδίου, ἀρχηγὸν ἔχουσα τὸν Κεχαγιᾶ βεγῆν τοῦ πασσᾶ τῆς Ἰβραήλας. Οἱ κατὰ τοσαύτης δυνάμεως καὶ ἐπὶ πεδινῷ ὡσεπιπολὺ τόπου ἀποφασισθέντες τετρακόσιοι, πᾶσαν κατέβαλον νυχθημερινὴν ἐργασίαν ὑπὲρ τοῦ ὀχυρώματος, καὶ μόλις, τῶν ἐχθρῶν προλαβόντων, ἐτελείωσαν τὰ τρία μέρη τοῦ χάνδακος, θέσαντες ἐπ' αὐτῶν καὶ ὀκτὼ τηλεβόλα, καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου μέρους σωρεύσαντες κορμούς τινας δένδρων πρὸς ἀναστολὴν τῶν ἵππων. Παρὰ τὰ μέτρα ταῦτα, ἀδύνατοι ὄντες καὶ διὰ τὴν κατοχὴν τοῦ παρακειμένου Σκουλενίου, ἔκαυσαν αὐτὸ, ἵνα μὴ χρησιμεύσῃ τοῖς ἐχθροῖς ὡς θέσις. Ἡ δὲ παρασκευὴ αὕτη πανηγυρικὴ, οὕτως εἰπεῖν, ἐγένετο· διότι παρὰ τὸ ὑπάρχον ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης ὄχθης τοῦ Προῦθου πλῆθος Μολδαυῶν καὶ Ἑλλήνων προσφύγων τοῦ Ἰασίου καὶ τῶν περιχώρων, οὐ μόνον κατέβησαν ἐκ τῆς Κισνείας καὶ τῆς ἄλλης Βεσσαραβίας πλείστοι θεαταί, ἀλλὰ καὶ δύο συντάγματα πεζικοῦ τῆς γραμμῆς καὶ ἐν ἵππικῷ Κοζάκων παρετάχθησαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ζαμπανιώφ, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Ἰβάν Νικήτιτις Ἰντσῶφ, γενικοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ τῆς Βεσσαραβίας, ἐλλείποντος μεθ' ὅλου τοῦ ἐπιτελείου, πρὸς διατήρησιν τῆς οὐδετερότητος. Ὄλων τούτων ἐδείκνυτο ζωηροτάτη ἡ συμπάθεια ὑπὲρ τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων τοῦ ὀχυρώματος, ὑπὲρ τῶν ὁμοπίστων κατὰ τῶν ἀλλοπίστων, καὶ μία ἐξηγεῖτο ἡ ἐγκάρδιος εὐχὴ ὑπὲρ τῆς νίκης κατὰ τῶν βαρβάρων.

Τῆ 15 ἰουνίου ἀπῆλθεν ὁ Καρᾶ-Γιῶργης μετὰ ἑκατοντάδος τινος εἰς τὸ πεδῖον τῆς Σείγκας πρὸς κατασκόπευσιν, καὶ ἐπέστρεψεν, αὐδὲν ἀπαντήσας τοῦ ἐχθροῦ ἵχνος. Ἐξελθὼν ὡσαύτως τῆ ἐπιούσῃ, ἐνέτυχε πρὸς τὸ ἑσπέρας παρὰ τὴν Ζίζιαν μέρος ἐχθρῶν, ἐπίσης ἐξιχνευόντων τὸν τόπον, καὶ συγκρουσθεῖς ἰκανῶς ἐπανήλθε, ζημιώσας καὶ ζημιωθεὶς ἐπτά θανατωθέντας καὶ πέντε αἰχμαλωτισθέντας.

Τῆ δὲ 17 ἰουνίου ἐκινήθη ἐκ τοῦ Ἰασίου ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς μεθ' ὅλης τῆς ἵππου, δισχιλίων πεζῶν καὶ ἐξ τηλεβόλων. Τὸ ἐμπροσθοποροῦν μέρος τούτων ἐκλαβόντες οἱ Ἕλληνες ὡς ἄλλο τῆς προτεραιᾶς κατασκοπευτικὸν ἀπόσπασμα, ἐξήλθον ἱκανοὶ καὶ μετὰ πολλοῦ μάλιστα προε-

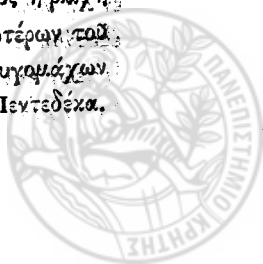
χώρησαν θάρρους· πλὴν ἐπερχόμενον ἰδόντες τὸ ὄλον τοῦ τουρκικοῦ σώματος, ἔστρεψαν ἀνταλλάξαντες πυροβολισμούς τινας, καὶ ἀμέσως παρέδωκαν τῷ πυρὶ τὰς ἐκ καλάμων παρακειμένας ἀποθήκας τοῦ ἁλατος. Δεξιῶς ἤδη ὄντος τοῦ ἀνέμου, οἱ καπνοὶ διηυθύνοντο πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ ἱκανὸν αὐτοῖς παρενέβαλλον πρόσκομμα σκοτοδινίας ἐνεκεν· ὀλίγω ὅμως ὕστερον τὰ δύο τρίτα τοῦ ἱππικοῦ τούτων ὀρηκτικώτατα ἐπέπεσον κατὰ τοῦ ὄχυρώματος. Οἱ Ἕλληνες, ἐκπλαγέντες ἐν ταῖς πρώταις στιγμαῖς, ἀνεθάρρῃσαν διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ὀπληκτικῶν, καὶ διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς χρήσεως τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν πυροβόλων κατὰ τοῦ πεπυκνωμένου προσώπου τῶν ἐχθρῶν ἀπέκρουσαν τὴν πρώτην αὐτῶν καὶ σφοδροτάτην ἔροδον. Τὰ τηλεβόλα ἐπληροῦντο κατὰ μέγα μέρος καὶ ἐκ σιδηρῶν τεμαχίων. Πλὴν, καὶ μετ' ὅσην ἐπήνεγκον ταῦτα φθοράν, ἐν οὐδεμιᾷ οἱ Τούρκοι ἐτέθησαν ἀνωμαλίᾳ, καὶ ἐκτὸς βολῆς ὑπεχώρησαν ἐν τάξει. Τὴν ἰδίαν συγχρόνως καὶ μέρος τοῦ πεζικοῦ αὐτῶν ἔλαβε τύχην. Τριακόσιοι ἐκ τούτου ἐπεχείρησαν τὴν κατάληψιν τῶν ἑρειπίων τοῦ πυρποληθέντος Σκουλενίου· ὁ δὲ Ἀπόστολος Σταύρακας, ἡγούμενος ἑκατὸν Κρητῶν καὶ Ἡπειρωτῶν, ἐπετέθη κατ' αὐτῶν, καὶ μάχην ἐκ τοῦ συστάδην συνάψας ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, ἀπεδίωξε τούτους ἐκείθεν ἀπράκτους, φονεύσας περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα καὶ ζωγράφας εἰκοσιπέντε. Ἀφ' ἐτέρου ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς, δευτέραν καὶ τρίτην διὰ τοῦ ἱππικοῦ ἐπαναλαβὼν ἔροδον κατὰ τοῦ ὄχυρώματος, ἀπέτυχε μετὰ ἐπισημῆς ὡσαύτως ζημίας καὶ ἀπέρυθῃ. Οὕτως ἡ νίκη ἐμειδία ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ γενναίων, πατριωτῶν, ἐξεληθόντων τοῦ ὄχυρώματος καὶ ἀμοιβαίως παρακελευομένων εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου καταδιώξιν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ δ' ἀπέναντι πλῆθος τῶν θρατῶν, ὄλον συγγίνης καὶ θαυμασμοῦ, συνῶδες διὰ τῶν ἐνθουσιωδεστέρων ἀνευφημιῶν αὐτοῦς.

Παρὰ τὴν τοιαύτην ἀντίστασιν τῶν Ἑλλήνων, οἱ Τούρκοι δύσκολον εἶχον καὶ τῶν τηλεβόλων αὐτῶν τὴν ἐλευθεράν χρῆσιν, ὡς δικηουστῶν τῶν σφαιρῶν εἰς τὴν βώστικὴν γῆν. Ἐξηγήσεως μάλιστα ζητηθείσης ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὁ στρατηγὸς Ζαμπανιώφ ἀπήντησεν ὀριστικῶς, ὅτι, καὶ ἂν μία μόνη σφαῖρα κτυπήσῃ τὴν ἀπέναντι ὄχθην, εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀνάγκῃ τῆς ἀμέσου προσβολῆς. Τούτου ἕνεκα ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἐξετάθη πλάγιως πρὸς τὸ ἀριστερὸν τοῦ ὄχυρώματος μετὰ πεντακοσίων ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ προσκολλήσας ἐπὶ ἀρμοδίας θέσεως τὰ ἐξ τηλεβόλα, ἤρξατο τῆς προσβολῆς ἐκείθεν, τοὺς μὲν ἐν τῷ ὄχυρωματι ζή-

μιών, τὸ δὲ ὄχυρῶμα καταστρέφων. Τότε δὲ στρέψαντες μέτωπον καὶ ὄλοι οἱ ἵπποι, ἀπώθησαν εἰς τὰ ὑπίσω τοὺς ἐξελλόντας ἐκ τῶν Ἑλλήνων· ἄνευ δ' ἀναβολῆς περαιτέρω ὀρμήσαντες ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν καὶ οὗται καὶ οἱ τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ, εἰσέβαλον ἐν τῷ ὄχυρῶματι μετὰ ὀκτάωρον συνεχῆ μάχην. Κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὰ ἀπέναντι ῥωσικὰ τάγματα ἢ αὐστηροτάτη πειθαρχία ἀνεχάιτισε μόλις μιᾶς ὥρμης, ἐνόχου μὲν νόμῳ, ἐξόχου δὲ ἤθει καὶ ἱστορικωτάτης.

Ὁ Κόντος καὶ ὁ Ἰντσῆς, ἀντεφορμήσαντες ἔφιπποι, ὁ Σταύρακας, Δαγγλιόστρος, Μαγκλέροι, Σραῆλλος, Μπαμπαλιάρης, Κοκτογόνης, Σοφιανός καὶ ἄλλοι μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν ἔπεσον θύματα, ἐκτὸς τοῦ Καρᾶ Γιώργου, μόλις σωθέντος πεπληγωμένου. Ὁ Μήγκλαρης, καὶ προτραπάμενος εἰς φυγὴν ἔνεκα τῆς πληγῆς αὐτοῦ, ἠρνήθη καὶ ἐθανατώθη μαχόμενος. Ἔτεροι δὲ περὶ τοὺς πεντήκοντα στρατιῶται, συμπεπλεγμένοι μετὰ τῶν ἐχθρῶν, ἔπεσον μέχρις ἐνὸς ἀντιμαχόμενοι. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης, ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῦ μεγάλου χαρακτήρος καὶ τῆς ἠρωϊκῆς καρδίας, τότε μόνον κατεβλήθη, καίτοι τετραυματισμένος, ὅτε, ἢ ἐν τῇ τελευταίᾳ στιγμῇ τῆς ἀγωνίας, κενώσας κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τὰ δύο αὐτοῦ πυροβόλια, ταῦτα μὲν ἐξεσφενδύονισεν ἐν τῷ πεταμῷ, τὴν δὲ σπάθην γυμνώσας ἐπελέκησεν ἐτέρουσ δύο Τούρκουσ. Ὅσα δ' ἐζήτησαν σωτηρίαν διὰ τοῦ ποταμοῦ, οἱ μὲν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ διεπέρασαν μόλις κολυμβῶντες. Ἰπὲρ αὐτῶν προσηγήθησαν αἱ ῥωσικαὶ ἀρχαὶ διὰ πολλῆς φιλανθρωπίας, καὶ ἐτοίμως κατέθεσαν, ὅσον ἠδύνατα χρηματικὸν ποσόν, ἢ μήτηρ τῶν Ἰψηλάντων Ἐλισάβετ, ὁ μητροπολίτης Εἰρηνοπόλεως Γρηγόριος, ὁ Ἰάκωβος Ρίζος, ὁ ἀρχιμανδριτὴς Μπουρτουζενίου Γρηγόριος καὶ ἄλλοι.

Τοιαύτη ἀπέβη ἡ μάχη τοῦ Σκουλενίου μεθ' ἡμέρας δέκα τῆς ἀπὸ Ἰουνίου μάχης τοῦ Δραγασανίου τοσοῦτος ἀνεδείχθη καὶ ἐνταῦθα ὁ ἠρωϊσμός τῶν πολεμιστῶν τοῦ Γαλαζίου, ἠρωϊσμός καταπληξίας ἐκεῖ μὲν τοὺς Τούρκουσ, ἐδῶ δὲ καὶ τοὺς θεωμένους Ῥώσους. «Ἐάν, εἶπεν ἡ Ἰντσῶφ πρὸς τὸν Ρίζον, ἡτύχει ὁ Ἰψηλάντης, ἵνα ἔχη δέκα μόνας »χιλιάδας τοιούτων ἀνδρείων, ἠδύνατο τότε κατὰ τεσσαράκοντα χιλιάδων Τούρκων». Περὶ τοὺς τριακοσίους λογίζονται οἱ ἀπολεσθέντες Ἕλληγες, καὶ περὶ τοὺς χιλίους οἱ Τούρκοι. Διαμενεῖ δὲ περιώνυμος ἡ μάχη αὕτη, διότι ἐτίμησε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἀπέναντι τῶν προτέρων τοῦ Νοσσέτου καὶ Δραγασανίου καὶ τῶν ὑστέρων τοῦ Σκουλενίου φυγαδιῶν καὶ λαιποταχτῶν Δούκα καὶ Καραβιά, Κωντακουζηνοῦ καὶ Πεντεδέκα.



Τί ἔμελλε μάλιστα, ἐὰν μὴ ἀπελείπετο τῆς μάχης ταύτης τὸ κατὰ τὸ Ῥώμανον σῶμα; Ἐδραμον ἀληθῶς ὁ Βασίλειος τουφεκτοήσαστος καὶ ὁ στρατηγὸς Βλάδεν, ἀλλ' ἔφθασαν δυστυχῶς περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς· δυστυχέστερον δὲ, διευθυνόμενοι ἐν ἀγνοίᾳ τούτου εἰς τὸ ὄχρωμα, προσεβλήθησαν αἰφνης ὑπὸ τῶν Τούρκων· καὶ οἱ μὲν πλείους δισκορπίσθησαν, καταφυγόντες εἰς τὴν Βεσσαραβίαν τοῦ Τουφεκτοήσαστος, οἱ δ' ὀλιγώτεροι ἔλαβον θέσιν ἀμυντικὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Βλάδεν, τὸν Γίκικαν Ἡπειρώτην καὶ Νικόλαον Τσομπάνον κατὰ τὴν Γλώσσαν, καὶ πρὸς μέτωπον ἐπολέμησαν μέχρι τῆς νυκτὸς, ὅτε οἱ ἀπολειπομένοι διήλθον ἐπὶ ῥωσικῶν πλοιαρίων τὸν Προσθον. Καὶ οὗτοι καὶ οἱ Τούρκοι ἴσῃ ὡς ἔγγιστα ζημίαν ὑπέστησαν ἐξ ἀνδρῶν ἐννεμήκοντα. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Βλάδεν δεκαπέντε ὄλας διέμεινεν ἡμέρας ἐπὶ τοῦ μολδαυικοῦ ἐδάφους, περιφερόμενος τὰ ὄρη· ἐκεῖθεν δὲ ἀπελθὼν εἰς Σερβίαν ἐθανατώθη παρὰ τοῦ Μιλόσχη, διότι ἐνέπνεεν αὐτῷ φόβου καὶ ὡς ἀνδρείος πολεμιστῆς καὶ ὡς πιστὸς ὑπαδὸς τοῦ Καρᾶ-Γιῶργου ἄλλοτε.

Τοιοῦτω κατεστράφη τρόπῳ καὶ ἐν τῇ Μολδαυίᾳ τὸ ἑλληνικὸν σῶμα μετὰ τσαύτας περιπετείας προσωπικὰς καὶ διὰ τῶν δύο μαχῶν τοῦ Γαλαζίου καὶ Σκουλενίου. Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη τούτων, ἐπὶ κεφαλῆς φέρουσα τὸν Ἀθανάσιον Καρπενησιώτην, παρέδωκαν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἔντιμον καὶ εὐκλεῆς τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ, ὡς ἀποδειξάντος, τί δύναται ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἀνδρεία ἐνὸς ἀρχηγοῦ μεγάλου ἢ μικροῦ σώματος, καίτοι ἀντιτασσομένου ἐναντίον πολλῶν καὶ καλῶς συγκεροτημένων πολεμίων. Περιέργως δὲ δύο στεροελλαδίται ὁμώνυμοι, ὁ μὲν Δωριεὺς, ὁ δὲ Εὐρυτὰν, ὁ πρῶτος ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς Θερμοπύλαις κατὰ τὴν 23 ἀπριλίου, καὶ ὁ δεύτερος ἐν τῷ μολδαυικῷ Σκουλενίῳ κατὰ τὴν 17 ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, παραλληλίζονται κατὰ τε τὸ πατριωτικὸν πνεῦμα καὶ τὴν μεγάλην στρατιωτικὴν καρδίαν, δι' ἧς ἠγωνίσθησαν σταθερῶς καὶ ἐθυσιάσθησαν ἐνδόξως. Ἰδίως δὲ ἰσοτίμως καθίστησιν ἀμφοτέρους ἡ περὶ τῆς προσωπικῆς σωτηρίας ἡρωϊκὴ ἄρνησις, τοῦ μὲν Ἀθανασίου Διακού κατὰ τὸ τέλος τῆς μάχης (α), τοῦ δὲ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἐπόμενος ἦτο καὶ ὁ ἐν ἀπάσῃ τῇ Μολδαυίᾳ καταδιωγμὸς τῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπολειπομένων Ἑλλήνων, οὗς οἱ κάτοικοι κατήγγελλον τοῖς Τούρκοις, καθ' ἃ συνέβαινε καὶ ἐν τῇ Βλαχίᾳ. Τοιαύτη ἡ τύχη τῶν ἀποτυγχανόντων. Ὡσαύτως ἐπόμενα ἦσαν ἄλλα τε πολλὰ καὶ αἱ διὰ πολλῆς χαμερπείας γράφόμεναι ἀναφοραὶ τῶν

Μολδαυῶν, εὐγνωμονούντων καὶ ἱκετευόντων τοὺς σωτῆρας αὐτῶν Τούρκους. Ἐχομεν ἀντίγραφον μιᾶς, ἐκ τοῦ μολδαυικοῦ μεταπεφρασμένης ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Δι' αὐτῆς οἱ Μολδαυοὶ, σύμφωνοι καὶ μετὰ τῶν Βλάχων, «κλίνοντες μετὰ δακρύων γόνυ πίστεως καὶ κεφαλῆν ὑποταγῆς», ἐξιστόρουσιν μὲν πολλὰ τὰ παθήματα ἑαυτῶν κατὰ τὸ παρελθόν, ἀνεμιμνήσκοντο δὲ τῶν ἐπὶ σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ Ἀ συνθηκῶν, καὶ ἐξητοῦντο οὐ μόνον τὴν πραγματοποιήσασιν τῶν παλαιῶν προνομίων, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόσκιρον παραχώρησιν ἐτέρων πρὸς ἀνακούρισιν τῆς δυστυχεσάτης «τσάρας» (α).

Μετὰ τὴν ἀποχώρισιν τοῦ Ἰψηλάντου ὁ Ὀλύμπιος ἠνώθη μετὰ τοῦ Φαρμάκη ἐν τῇ Ἀρζεσίᾳ· ὁ δὲ Διαμαντῆς, φέρων καὶ τὴν οἰκογενεῖαν αὐτοῦ, ὠχυρώθη μετὰ ἑκατὸν ἐξήκοντα στρατιωτῶν ἐν τῇ Κόσιᾳ, ἔπου καὶ δύο ὑπῆρχον τηλεβόλα ἐγκαταλειφθέντα παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου· πλείους δὲ ἕτεροι τοῦ ἀτάκτου στρατοῦ συνεκεντρώθησαν ἐν ταῖς μοναῖς, οἱ μὲν τῆς Ἀνινώσης, οἱ δὲ τῆς Σλαταϊνίης, καὶ ὁ Μανάκης ἐν τῇ τῆς Τιςμάνης· ὁ δ' ἀρχιμανδρίτης Σέρβος, μεταβὰς διὰ τῶν ὁρέων εἰς τὸ Μοέστιον, κείμενον ἐπὶ τοῦ ὀρίου τῆς Βλαχίας καὶ Οὐγγαρίας, συνήγαγεν ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους Ἕλληνοσέρβους καὶ ἐτοποθετήθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Κόλτσι κατὰ τὴν θέσιν Βάλια-μουέρη. Συνεπῶς ἐπεδόθησαν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν διάλυσιν καὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν συγκεντρώσεων.

Τοῦ Ὀλυμπίου καὶ Φαρμάκη ἡ δύναμις ἠριθμεῖτο ἐξ ὀκτακοσίων, ἱππέων ὡσεπιπολὺ, ἐπιλέκτων μὲν, ἀλλὰ λίαν εὐαριθμῶν ἀπέναντι τῷ ἐπερχομένου ἤδη καθ' ἑαυτῶν μεγάλου σώματος τοῦ Σιρικλὸς-γλοῦ καὶ Σάββα. Ἀνωφελῆ διὰ τοῦτο βλέποντες οὗτοι πᾶσαν ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀντίστασιν τοῦ λοιποῦ, ἀπεφάσισαν, κατὰ τὸ πρῶτον τοῦ Ἰψηλάντου σχέδιον, ἵνα ἀνοίξωσι διὰ τῶν ὄπλων τὴν εἰς Μολδαυίαν ὁδόν, ἐκείθεν δὲ προσφύγωσιν εἰς τὴν Βεσσαραβίαν καὶ καταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δι' οὗ δυνηθῶσι μέσου. Μετὰ πολλὰς δυσκολίας φθάσαντες εἰς τὸ μολδαυικὸν ὄρος Βράντσαν, ἢ Βρεάτσαν, ἐνέτυχον τῷ στρατηγῷ Βλάδεν, ἔμαθον τὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ Σκουλενίου, καὶ ἐν τισὶ τῶν δυσβάτων καὶ ὄχυρῶν χωρίων ἐστρατοπέδευσαν. Καθ' ὁδὸν ὅμως ὁ Ὀλύμπιος ἀσθενήσας διὰ τε τὰς μεγάλας τλαιπωρίας καὶ τὴν ἀπερίγραπτον λύπην τῆς καρδίας αὐτροῦ, ἐφέρετο ἐπὶ ἡμέρας ἐντὸς φορείου· οἱ δὲ πιστοὶ στρατιῶται αὐτοῦ ἐλυποῦντο πολλῶ πλέον διὰ τὴν ταιαύτην κατάστασιν τοῦ ἀνδρείου ἀρχηγοῦ, ἢ διὰ τὸν ἐκ τῶν πολεμίων κίνδυνον. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Γλατινῇ ἐνεφάλευε μέρος Τούρκων, ἀποσταλεῖς παρὰ τοῦ Ὀλυμ-

πίου ὁ πολκὸβνικὸς Μάντσας μετὰ ἰκανῶν στρατιωτῶν, ἤφάνισε τοῦτους τῇ 20 ἰουνίου. Ἄλλ' εἰς τὸν Λίτσον καὶ Ἀναστάσιον Ἰωαννίτην, πολεμοῦντας μετὰ ἐννενηκοντα ἐναντίον πολυαριθμῶν Τούρκων ἔν τι μὲν πλησίον τῶν ὄριων τῆς Βουκοβίνης, οὐδεμίαν ὁ Ὀλύμπιος ἠδυνήθη ἀποστολὴν βοθηαίας. Ἐκεῖ δὲ, ἀρ' οὐ οἱ Τούρκοι κατώρθωσαν τὴν πυρπόλησιν τῆς μονῆς, οἱ ἐβδομήκοντα μείναντες ἐξ αὐτῶν ἀνδρεῖοι ἀπεκλείσθησαν ἐντὸς τῆς ὑπὸ τῶν φλογῶν περικυκλουμένης ἐκκλησίας, καὶ μετὰ δεκάωρον ἔτι ἀπελπιστικὴν ἀντίστασιν διεσώθησαν εἰς τὸ αὐστριακὸν ὄριον, ὅπου οἱ χάτοικοι τῆς Σοζάβας ἐφιλοξένησαν αὐτοὺς προσηκόντως, τιμῶντες τὴν ἀνδρείαν καὶ ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τούτων περιπαθοῦντες.

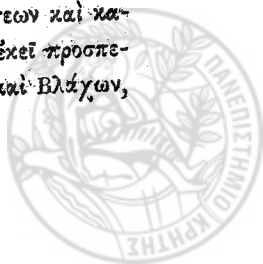
Τοῦ Ὀλυμπίου ἢ ἐκ τῆς Βλαχίας ἀποχώρησις εὐκολωτέραν ἀπέτελεσε τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἐν αὐτῇ λειψάνων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τῶν μεμονωμένων, ὡς εἶπομεν, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σωματίων. Ἐπαναστάται πλέον, καὶ οὐχὶ ἐπανάστασις, ὑπῆρχον μετὰ τὰς μάχας τοῦ Δραγασανίου καὶ Σκουλενίου. Ἐν τῇ Κόζιᾳ ὁ Διαμαντῆς, προσδληθεὶς ἰσχυρῶς τῇ 1 ἰουλίου, ἀντέστη διὰ πολλῆς γενναϊότητος ἅμα καὶ ἐπιτηδεότητος ἐπὶ δύο ἡμέρας. Τοῦτο δὲ βλέπων ὁ Σιρικλόογλος, ἐνεδύθη τὴν ἀλωπεκὴν διὰ τοῦ Σάββα, πρὸς ὃν ὁ Διαμαντῆς ἐπίστευσεν ὑποσχεθέντα ἐν ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαν ἀσφάλειαν, καὶ προσέτι τὴν διατήρησιν τοῦ βαθμοῦ τοῦ κίρ σερδάρου. Παραδοθέντα ὅμως ἀπέστειλεν εὐθὺς ὁ μὲν Σιρικλόογλος πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ Κεχαγιᾶ βεγῆν, οὗτος δὲ πρὸς τὸν ἐν Σιλιστρίᾳ βαλῆν, καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀπεκεφαλίσθησαν αὐτὸς τε καὶ τινες ἐκ τῶν στρατιωτῶν, τῶν λοιπῶν περὶ τούτους ἐβδομήκοντα ριφθέντων ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, ὡς τινος ἀποταμιεύματος περιοδικῶν σφαγῶν, καθ' ἣν ἡ πύλη ἐλάμβανεν ἀνάγκην ἐκδικήσεως, ἢ αἵττρον ἐπιδειξέως. Ὁ Σάββας δυσηρεστήθη τότε ἰδὼν παρασπονδήσαντα τὸν Σιρικλόογλον· ἀλλ' ἐκεῖνος διεσκέδασε τὴν πικρίαν αὐτοῦ παρατηρήσας, ὅτι ὁ Διαμαντῆς, ὡς πολεμήσας τοὺς Τούρκους, ἄξιος ἦτο τιμωρίας τοιαύτης, ἔστω καὶ διὰ παρασπονδήσεως.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀνινώσῃ ὑπάρχοντες, ὡς εἶδον καθ' ἑαυτῶν ἀπόσπασμά τι τουρκικὸν, ἐγκατέλειψαν τὴν μονὴν καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ δάτη μόνους δὲ καταφθάσαντες οἱ ἵππεις ἐφόρευσαν εἰκοσιτέσσαρας καὶ δύο ἐζώγησαν, πυρπολήσαντες καὶ τὴν μονὴν, ἵνα μὴ ἐπανελθόντες οἱ ἄλλοι ἐμφωλευθώσιν ἐκ νέου. Ἄλλο δ' ἀπόσπασμα τουρκικὸν ἐκ τετρακασίων, ἀποκλείσαν τούτους ἐν τῇ Σλαταίνῃ, ἐπολέμησεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέ-



ρας' φονευθέντων ὁμως ἰκανῶν ἐξ αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἀποσπασματάρχου, οἱ λοιποὶ ἀπεσύρθησαν, καὶ οὕτως οἱ ἐγκλειστοὶ διεσώθησαν ἡσυχῶς εἰς τὰ αὐστριακὰ ὄρια. Ὡσαύτως καὶ οἱ περὶ τὸν Μανὰκην ἐν τῇ Τιςμάνῃ, ἀντιστάντες ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κατὰ ἐτέρου ἀποσπάσματος, ἐξῆλθον νυκτὸς τῇ τετάρτῃ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν. Ἐν σώματι ὁμως ἰσχυρῶ ἐκινήθησαν οἱ Τοῦρκοι καὶ ὁ Σάββας κατὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Σέρβου, μεθ' οὗ συνεπλάκησαν τῇ 11 ἰουλίου. Ἐκεῖ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν ἐφονεύθησαν, καὶ ὁ Σέρβος ἔμεινε κύριος τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἄλλ' οἱ συστρατιῶται αὐτοῦ μάταιον εἶδον, ἐὰν περαιτέρω ἐπιμείνωσιν, ὡς μὴ ἔχοντες καὶ ἀριθμὸν πολὺν καὶ μέγα. Ζητήσαντες δὲ καὶ λαβόντες τὸν λόγον τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ αὐστριακοῦ λοιμοκαθαρητηρίου, ὅτι ὑπάρχουσι δεκτοὶ, εἰσῆλθον εἰς τοῦτο τῇ ἐπιούσῃ, παρακαταθέσαντες τὰ ὄπλα. Τότε ὁ Σιρικλόουλος πλησιάσας ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τούτων, καὶ ἰδίως τοῦ ἀρχιμανδρίτου Σέρβου, καὶ ἀπόσπασμά τι ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα εἰσβιδάσας ἐντὸς τῶν αὐστριακῶν ὀρίων, κατέλαβε τὰ ὄπισθεν τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου. Οὐδόλως παράδοξον, ἐὰν ἐτόλμησαν τὸ τοιοῦτον οἱ Τοῦρκοι, ὡς βέβαιοι ὄντες, ὅτι προσβολαὶ τριαυῦται καὶ ἀθετήσεις συνθηκῶν μεγαλότεραι οὕτε ποσῶς ἠρέβιζον, οὐτ' ἀφορμὴ πολέμου ἐγένοντο μεταξὺ δύο Δυνάμεων ἐγκαρδίου ἀγάπης καὶ ἀδιαρρήκτων σχέσεων. Ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου ἠρήθη κατ' ἀρχάς· ἄλλ', εἴτε μετημελήθη ἔπειτα, εἴτε ἠναγκάσθη, ἵνα μὴ τι χεῖρον γένηται παρὰ τῶν βαρβάρων, συνεβιάσθη μετ' αὐτῶν ἐπὶ μόνῃ τῇ ἀποβολῇ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Σέρβου, ἐλευθέρου καὶ ἐνόπλου. Οὕτως, ἀποδοθέντων τῶν ὄπλων αὐτοῦ, ἀπεβλήθη τῇ 14 ἰουλίου ὁ ἀτυχὴς μεθ' ἐνὸς ὑπρέτου ἐκτὸς τῶν συνόρων· ἐπὶ τοῦ βλαχικοῦ δὲ ἐδάφους θηρώμενος παρὰ τῶν Τοῦρκων, ὡς τι ἀγριμαῖον ζῶον, ἀπὸ δάσους εἰς δάσους, ἀπὸ ὄρους εἰς ὄρος καὶ ἀπὸ φάραγος εἰς φάραγα, ἀπώλεσε κατὰ πρῶτον τὸν μόνον σύντροφον τῆς τύχης αὐτοῦ ὑπῆρέτην θανατωθέντα· καταπεσὼν δ' ἐπὶ τέλους ἀπὸ ἀποτόμου βράχου συνελήφθη, καὶ ἀπαχθεὶς δέσμιος εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σιλιστρίαν, ἐμαρτύρησεν ὁ αὐθόρμητος οὗτος καὶ γενναῖος ἀγωνιστὴς ὑπὲρ πίστεως καὶ ἐλευθερίας.

Περὶ τὴν θεωροῦμεν τὴν λοιπὴν λεπτομέρειαν τοῦ ἐπὶ ὀλοκλήρου μῆνας ἐξακολουθήσαντος συντόνου διωγμοῦ, τῶν ἐξιχνεύσεων καὶ καταδείξεων, τῶν συλλήψεων καὶ τῶν σφαγῶν τῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ προσπεφουγάτων καὶ κεκρυμμένων Ἑλλήνων, Σέρβων, Βουλγάρων καὶ Βλάχων,



τῶν λαβόντων μέρος ἐν τῇ ἐπαναστάσει. Δυσυπολόγιστος ἀποβαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων θυμάτων. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν, καὶ πλείστων ἄλλων ἀθῶων τὸ αἷμα κατέπιεν ἡ ἀκόρεστος φοινικὴ δίψα τῶν Τούρκων. Τὸ δὲ δραστηκώτατον πρόσωπον τῆς δευτέρας ταύτης αἱματοφύρτου σκηνῆς παρέστησεν ὁ Σάββας, ἐπιδεικνύμενος ζῆλον. Ὅπως ἀποθηριούται ὁ ἄνθρωπος, ἅμα ἐξοκέλη τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος! Ἄλλ' οὐχ ἦτον καὶ ἄλλοι, ἢ ἐχδικούμενοι πάθη, ἢ θηρεύοντες εὐνοίας καὶ ὕλικὰ συμφέροντα, σύστημα ἔλαβον τὸ καταμηνύειν τοὺς τυχόντας καὶ ἐμπορεύεσθαι τὸ αἷμα τούτων. Ἐνεακῆσίοι τοιοῦτοι ἐφθασαν πληροῦντες, εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου σχεδὸν, τὸ ἐν τῷ καταλύματι τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ ὑπόγειον δεσμοτήριον· περιοδικῶς δὲ τοὺς μὲν σημασίαν τινὰ φέροντας ἀπέστειλέν οὗτος εἰς τὸ σφαγεῖον τῆς Σιλιστρίας, τοὺς δ' ἄπλους ἐθυσίαζεν ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως κατὰ δεκάδας, εικοσάδας καὶ ἐνίοτε πεντηκοντάδας, τακτικῶς ἀντικαθισταμένας μετὰ τριμερίαν παρ' ἄλλων τοῦ αὐτοῦ δεσμοτηρίου.

Ἀφ' οὗ ἐξέλιπον τέλος πάντων καὶ ἐπαναστάσις καὶ ἐπαναστάται ἐν τῇ Βλαχίᾳ, μόνος ὑπελείπετο πρὸς ἐξίσωσιν ὁ ἀνοικτὸς λογαριασμὸς τῶν Τούρκων πρὸς τὸν Σάββαν. Ἰπελόγιζε μὲν οὗτος ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τιμᾶς καὶ μεγάλην ἀρχοντείαν καὶ ἀρχηγίαν τῆς ἐπιτοπίου φρουρᾶς, ἀνθρώπων προσήνεγκεν ὑπηρεσιῶν· οἱ Τούρκοι ὅμως, συνεπέστατοι εἰς ἑαυτοὺς καὶ εὐκόλως λησμονοῦντες πάσης ὑποσχέσεως, παντὸς λόγου τιμῆς καὶ ὄρκου, ἐσκέπτοντο ἐξ ἐναντίας, τίνι ἀποφύγωσι συνοπτικωτέρῳ τρόπῳ τὴν ἀπόδοσιν λογαριασμοῦ τοιοῦτου, καὶ ἀπαλλαγῶσιν ἐνὸς ἀνθρώπου, καὶ τούτου μάλιστα Χριστιανοῦ καὶ ὑπηκόου, λίαν ἐπιφρόνου ἄλλοτε καὶ λίαν σκανδαλιώδους ἤδη εἰς τὰ ὄμματα αὐτῶν, ὡς διαθέτοτος δύναμιν ἰδίαν χιλίαν περίπου καλῶν ἰππέων. Ἐξω δὲ τούτου ἱκανὰς εἶτι εἶχον οἱ Τούρκοι μερίδας εἰς βάρος τοῦ Σάββα, ὡς συναμύσαντος καὶ συνεργασθέντος κατ' αὐτῶν ἐπὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὡς μὴ λαβόντος κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου μέρος φανερόν· οὔτε πρότερον, οὔτε μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Τέρβιδος. Ἴσως δὲ, ἐκ προσθήκης, ἠνάγκαζε τοὺς Τούρκους εἰς τόσῳ ταχείᾳ κατὰ τοῦ Σάββα ἐπιβουλήν καὶ ἡ εἰσέτι μὴ κατορθωθείσα καταστροφή τοῦ Ὀλυμπίου ἐν τῇ Μολδαυίᾳ, αὐτοῦ τοῦ φοβερωτέρου ἐχθροῦ, ἐφ' ἧς ἐποχῆς τὰ τουρκικὰ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα πράγματα κακῶς εἶχον, μεγάλαί δὲ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεις ἐναντίον αὐτῆς ἐκινούντο. εἰς εἰ προσέβλε-

πον δ' αναπόφρευτον τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν καὶ κατὰ τοῦ Σάββα καὶ καθ' ἑαυτῶν, ἐπιστήθιοι φίλοι, ὅτε συνέβη ἡ παρασπώνδης τοῦ Σιρικλόουλου κατὰ τοῦ Διαμαντῆ κίρ σερδάρου, συνεβούλευσαν αὐτῶ τὴν εἰς τὰ αὐστριακὰ ὄρια προσφυγὴν, ἣν καὶ οἱ ἴδιοι ἠκολούθησαν ἐκ δειμιμάτων καὶ δι' οὗ ἕκαστος ἠδύνατο ἀρμοδιωτέρου τρόπου· ἀλλ' αὐτός ἀπέφυγε ταύτην, οὐ μόνον κολακευόμενος ὑπὸ τῶν θωπειῶν τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ καὶ Σιρικλόουλου, ἀλλὰ καὶ ὡς σεσημειωμένος ἐπισήμως ἐπὶ ἐπιπορκίᾳ καὶ προδοσίᾳ. Ἦτο ἤδη κοινὴ τοῖς πᾶσιν ἡ ἀπὸ τῆς 8 ἰουνίου τελευταία κρᾶξις τοῦ Ἰψηλάντου.

Διαταγῇ λοιπὸν τοῦ βασιλῆ τῆς Σιλιστρίας ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς ἀνεκάλεσεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον τὸν σιλικτάρην Σιρικλόουλον, καὶ τὸν μίν-πασην Σάββα, ὅπως λάβωσι καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ νικητὴς στρατὸς τὰς ἀνηκούσας τιμὰς καὶ ἀμοιβὰς τῶν ὑπηρεσιῶν ἑαυτῶν. Ἰδίως δὲ ἐνεθάρρυνε τὸν Σάββα, διὰ πολλῆς βεβαιῶν τούτῳ φιλοφροσύνης ἐλθοῦσαν τέως τὴν ὄραν, ἵνα «καταστῆ ἐπὶ πολλῶν ὡς δούλος ἀγαθὸς καὶ πιστὸς» τοῦ σουλτάνου. Λόγῳ δὲ ἐξασφαλίσεως τοῦ τόπου, ἐν ᾧ οὐδ' ἶχνος ἐπαναστάτου ὑπῆρχεν ἤδη ἐν τῇ Βλαχίᾳ, ὁ Σιρικλόουλος διὰ τοῦ ἐκ πολλαῖς θέσεσι καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν κωμοπόλεων καὶ πόλεων διορισμοῦ φρουρῶν στρατιωτικῶν ἀπέσπασε πολὺ μέρος τοῦ σώματος τοῦ Σάββα. Οὕτω καὶ Σιρικλόουλος καὶ Σάββας, μόλις ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ περὶ τοὺς ἑξακοσίους, εἰσήλθον ἐν πομπῇ εἰς τὸ Βουκουρέστιον τῆς 6 αὐγούστου· καταλύσαντι δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τῷ Σάββα ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς συνεχάρη εὐθὺς, ἔθει τουρκικῶς, διὰ τῆς ἀποστολῆς ἰδίου ἀξιωματικοῦ, καὶ προσεκάλεσε παρ' ἑαυτῷ ταῦτον, ἵνα λάβῃ γνῶσιν τῶν διαταγῶν τῆς πύλης. Τῆς ἐπιβουλῆς ἡ ἐκτέλεσις δύσκολος ἄλλως ὑπῆρχεν, ὅτε περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Σάββα κατέλυσαν οἱ ἰππεῖς αὐτοῦ ἐν ταῖς συνοικίαις Πρωτοπόπου καὶ Ὀλτένλωφ.

Τῆ ἐπιούσῃ, ἡμέρα κυριακῆ, παραλαβὼν ὁ Σάββας τοὺς δύο πρώτους ὑποπληρχηγούς αὐτοῦ Μιχάλην δελήπασην καὶ Γκέντσην μπουλουόκπασην μετὰ εἰκοσιπέντε σωματοφυλάκων, ἀπῆλθεν εἰς τὸν Κεχαγιᾶ βεγῆν, καταλύοντα ἐν τῇ μεγάλῃ οἰκίᾳ τοῦ λογοθέτου Βελίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μογοσόας. Ἐν τῷ προαυλίῳ αὐτῆς ἔλαβεν ὑποδοχὴν καλλίστην. Ἄμα δ' ἀνέβη μετὰ τῶν δύο ὑποπληρχηγῶν, καὶ πρὶν ἢ, εἰσελθὼν ἐν τῇ αἰθρῳσῃ, ἶδῃ τὸν Κεχαγιᾶ βεγῆν, νέφος πυκνὸν παρεσκευασμένων Τούρκων ἀστράπτει καὶ κροτεῖ, χάλαζα δὲ θανατηφόρων σφαιρῶν καταπίπτει ἐπὶ τοῦ σώματος τούτου, νεκροῦ ἐκταθέντος. Ὁ Μιχάλη δελήπασης προέ-

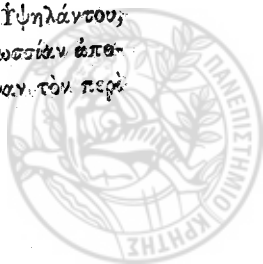
λαβεν ἐξελθὼν τῆς αἰθούσης ξιφῆρης, ἀλλ' ἐφανεύθη ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἴσαύτως καὶ ὁ Γκέντσης μπουλούκπασης ἔρμηθεν ἐκπηδήσων ἀπὸ τινος τῶν θυρίδων αὐτῆς, ἀλλ' ἐκεῖ κατεκόπη καὶ οὗτος. Ἡ αὐτὴ συγχρόνως ἤρξατο δολοφόνος σκηνῆ καὶ ἐν τῷ προαυλίῳ κατὰ τῶν σωματοφυλάκων· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐξηγόρασαν τὴν θυσίαν ἑαυτῶν διὰ μεγαλητέρας τῶν Τούρκων, πραγματικῶς μετασχηματισθέντος τοῦ προαυλίου εἰς σφαγεῖον ἀνθρώπων. Εἰς δὲ μόνος σωθεὶς ἔδραμεν εἰς τὰ καταλύματα τῶν τοῦ Σάββα κραυγάζων, «ὁ σώζων σωσάτω τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν»· ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν προδιατεταγμένον τὸ τουρκικὸν ἰππικὸν ἐπετέθη ἀμέσως, καὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν κατέθραυσεν ἅπαντας. Μόνοι περὶ τοὺς πεντήκοντα φθάσαντες ἐκρύβθησαν ἄλλοι ἐντὸς κήπων, καὶ ἄλλοι ἐντὸς ἀνυπόπτων οἰκίσκων τῶν προαστείων. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Ἀθανάσιος Πίπης (α), Χειμαριώτης ἐκ τοῦ χωρίου Βούγου, εἰς δὲ τῶν περὶ τὸν Σάββαν ὑποπληρηγῶν, ἐκλείσθη μεθ' ἑτέρων εἰκοσιῆς ἐν τῇ πλησίον τῆς συνοικίας ἐκκλησίᾳ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κεχαγιᾶ βεγῆς προὔπεσχεθῆ ἀμοιβὴν ἐνὸς «μαχμουδιέ» (β) δι' ἐκάστην κεφαλὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Σάββα, οἱ βάρβαροι, ἐξαντληθέντων τούτων, ἔκοπτον τὰς κεφαλὰς τῶν τυχόντων, ἵνα μὴ στερηθῶσι τοῦ τιμήματος. Ἐντεῦθεν δὲ, ἀτελεύτητον βλέπων οὗτος τὴν σωρευομένην πληθὺν τῶν κεφαλῶν, γνωστοῦ ὄντος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τοῦ Σάββα στρατιωτῶν, ἀπηγόρευσε διὰ κήρυκος τὴν παῦσιν τῆς ἐπὶ τρεῖς ὥρας διαρκεσάσης σφαγῆς, οὐχὶ διὰ φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ διὰ χρηματικὴν οικονομίαν, καὶ μόνως ἐπεμελήθη τῆς στενῆς πολιορκίας τοῦ Ἀθανασίου Πίπης, καύσας τὰς περὶ τὴν ἐκκλησιαν οἰκίας.

Ἐπέκεινα τῶν δισχισίων Τούρκων καὶ Ζαπορόζων περιέζωσαν τὸν ἄνδρα αὐτὸν, καὶ διὰ τῶν τηλεβόλων οὐ μόνον τὴν στέγην τῆς ἐκκλησίας παρέδωκαν εἰς τὰς φλόγας, ἀλλὰ καὶ τὴν θύραν καὶ τὰς θυρίδας αὐτῆς κατασυνέτριψαν πρὸς ἔφοδον· ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον ἠδυνήθησαν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς ἑσπέρας, ζημιωθέντων ἰδίως τῶν Ζαπορόζων ὡς ὀρμητικωτέρων. Πλὴν, καὶ ἂν μὴ ἀπέλειπε τοὺς κεκλεισμένους τὸ στρατιωτικὸν αἶσθημα καὶ ἡ γενναιότης, ἡ κατανάλωσις ὁμοῦ τῶν πολεμοφοδίων καὶ ἡ στέρπησις ὕδατος καὶ τροφῆς κατηνάγκαζαν αὐτοὺς, ἵνα περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἐπιούσης ὀρμήσωσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολιορκητῶν, καὶ διὰ τῆς μαχαίρας τύχῳσι θανάτου ἢ σωτηρίας. Καὶ μυθῶδες μὲν θεωρεῖται τὸ ποσὸν τῶν κατὰ τὴν ἔξοδον ταύτην σφαγέντων καὶ τραυματισθέντων ἐχθρῶν· βεβαιώτερον ὁμοῦς, ὅτι ἐπὶ πολυαριθμῶν

τοιούτων ἔπεσον νεκροὶ ὅτε Πίπης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπληγισμένοι, δύο μόνων διὰ τῆς φυγῆς σωθέντων.

Διὰ τοιοῦτου οἱ Τούρκοι ἐπλήρωσαν νομίματός τὴν προδοσίαν τοῦ Σάββα. Ἡ κεφαλὴ τούτου, ὡς καὶ αἱ τοῦ Μιχαήλου καὶ Γκέντσου, ἐκδαρρεῖσαι κατὰ βάρβαρον συνθήειαν καὶ γεμισθεῖσαι ἀχύρων, ἐπέμφθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐχὶ πρὸς ἀπόδειξιν, ἀλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν. Τὰ δὲ πτώματα αὐτῶν μὲν τῶν τριῶν ἐξετέθησαν κατὰ τὴν θέσιν ὀμπίριον ἄνευ ταφῆς πρὸς βορὰν τῶν ὀρέων καὶ τῶν κυνῶν ὄλων δὲ τῶν φονευθέντων στρατιωτῶν τοῦ Σάββα, καὶ μὴ, ἐρρίφθησαν ἐν τῇ Δοποβίττη, ὑπερβαίνοντα τὸ ποσὸν τῶν ἑπτακοσίων. Συναπῆς δ' ὅλη μὲν ἦ κινητὴ περιουσία τοῦ Σάββα διηρηπάγη, ὅλη δὲ ἡ ἀκίνητος ἐδημεύθη, καὶ ὁ Χατοῦ Καρᾶ-Ἀχμέτ, μέχρι τοῦδε κεχαγιά βεγῆς, ἤξισθη τὸν βαθμὸν τοῦ πασσαῦ δευτέρας τάξεως τῇ 26 Σεπτεμβρίου. Ἐν τέλει δὲ, παρὰ τὰ ἄλλα ἄπειρα κακὰ, ὑπέστη ὁ τόπος καὶ τὸ δυστύχημα τῆς βιαίας ἀλλαξοβητικείας πολλῶν γυναικῶν καὶ παιδίων, ληφθέντων παρὰ τῶν Τούρκων. Ἐκτοτε ὁ Χατοῦ Καρᾶ-Ἀχμέτ πασσαῦ ἐκλήρυσεν ἀμνηστείαν ὡς πρὸς τὸ παρελθόν, καὶ πᾶσαν κατέβαλεν ἐπιμέλειαν διὰ τὴν ἀναθάρρυνσιν τῶν πνευμάτων καὶ τὴν καθυσάχασιν τῶν πραγμάτων ἐν τῷ μέλλοντι. Οἱ δὲ φυγάδες ἄρχοντες ἤρξαντο ἐπανέρχεσθαι εἰς τὰ ἴδια, διατηρουμένης τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς τοῦ τόπου νῦν μὲν παρὰ τοῦ ρηθέντος πασσαῦ, ἀκολούθως δὲ μέχρι τοῦ 1823 παρὰ τοῦ Χατὰν ἐρφένδου Καβανόζογλου.

Μένει οὕτω καταρώμενον παρὰ τῶν ὁμογενῶν τὸ ὄνομα τοῦ Σάββα. Δυστυχεῖς οἱ μὴ νοοῦντες τὸ κατῆκον ἑαυτῶν, προκειμένου περὶ σωτηρίας τῆς πατρίδος· δυστυχέστεροι οἱ ἐλπίζοντες σωτηρίαν ἰδίαν ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τῆς πατρίδος. Ἄντι ἐπιόρκου καὶ προδότου ὁ Σάββας, δι' οὗς προεπίομεν λόγους, ἤθελεν ἔχειν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος τὴν λιαν ἔντιμον καὶ ὑψηλὴν θέσιν ἐνός τῶν προμάχων, εἰς ὅβλεπεν, ὅτι ὡς Ἕλληνα, ὡς ὀρκισθεὶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τὰ πάντα δι' αὐτὴν καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ὄφειλεν ἐν πάσῃ περιστάσει καὶ ἄνευ ἄλλης ἐρεύνης. Καὶ ἄλλοι, ὡς καὶ οὗτος, ἐν τε τῇ Βλαχομολδαυία καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι εἶδον τὰ πράγματα ἐναντία τῶν ἐλπίδων αὐτῶν, μερικὴν ἀντι γενικῆς τὴν ἐπανάστασιν, μεματαιωμένον τὸ περὶ στόλου σχέδιον, οὐδὲν πραγματικὸν ἐκ τῆς προσηγγελημένης στρατιωτικῆς παρασκευῆς τοῦ Ἰψηλάντου, τὸ δὲ χεῖρον τὴν Σερβίαν ἠρμεύσαν, καὶ τὸ χεῖριστον τὴν Ῥωσσίαν ἀπακρύπτουσαν· ἀλλ' ὅμως οὔτε μετημελήθησαν, διότι ἐρρίψαν τὸν περὶ



τῶν ὄλων κύβον, οὔτε ἠρνήθησαν ἑαυτοὺς καὶ μεθ' ὅλας τὰς τρομακτικὰς ἀλήθως δυσχερείας τὸσῶ ἀνίσου πολέμου, οὔτε δι' ἐπιπορκίας καὶ πρῶδοσις πρὸς τοὺς Τούρκους ἐζήτησαν ἄτιμον προσωπικὴν σωτηρίαν. Ἐπὶ δὲ πλεόν, ἐγκαταλελειμμένοι ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν δυνάμεσι, παρηγοροῦν ἀνέτεινον ὄμμα πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ ἐλέους καὶ τῆς δικαιοσύνης, πάντοτε δὲ ἐπρέσβευον ὡς ζωὴν τῆς πατρίδος τὴν θυσίαν τοῦ ἀτόμου, πάντοτε ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς «σίτον ἀποθανούμενον ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπινασσίας, ἵνα καρπὸν φέρῃ», καὶ οὐδέποτε ἀπληκίζοντο ὡς Χριστιανοὶ ἀπὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἀντιλήψεως τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, προϊόντος τοῦ χρόνου. Ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ Σάββας, καταπτοηθεὶς ἐκ τῆς ἀποκηρύξεως τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ὑπέλαβε πραγματικὸν τότε, ὅ,τι ἐφοβεῖτο πρότερον, ἦτοι μεμονωμένην τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἀδύνατον ἐπομένως τὴν ἐπιτυχίαν ταύτης. Ἐντεῦθεν ἐγένετο καὶ ἐπίορκος ἐνώπιον οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ ἄπιστος πρὸς τὸν Ἰψηλάντην. Ὁ ἱατρὸς Στέφανος Κανέλλος ἐνησχολήθη, ὅπως οὐδετερώσῃ τὰς ἐκ τῆς ἀποκηρύξεως τοῦ αὐτοκράτορος ἐντυπώσεις τοῦ Σάββα, καὶ κοπιᾶ τινὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τῆς διασπορᾶς τῶν προξενικῶν πρακτόρων καὶ τοῦ θράσου τῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ πολεμίων. Ἐκτεταμένην συντάξας ἀνάλυσιν, ὑπεδείκνυεν εὐνοϊκὴν ἐξ ἐναντίας καὶ βοηθητικὴν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὴν διπλωματικὴν ἀπάντησιν τοῦ Καποδιστρίου. Ἄλλ', ἂν οὐχὶ ὅ,τι ἀπέβλεπε πρὸ πρόσωπον τοῦ Ἰψηλάντου, πρὸ πάντων ὅμως τὰς ὑπὲρ τοῦ ὄλου ἔθνους ῥήτρας, τὰς περιεχομένας ἐν τῷ διατάγματι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῇ ἀπαντήσει τοῦ Καποδιστρίου, ἀρμόδιοι ἄρα ἦσαν ἵνα κατανοήσωσι καὶ Σάββας καὶ τοιοῦτοι, περὶ μόνον τὸ παρὸν στρεφόμενοι, τὴν δὲ προσωπικότητα ἑαυτῶν ἀνωτέραν πάσης πραγματικότητος λογιζόμενοι; Τὸ πνεῦμα τοῦ Σάββα, ζητήσαντος ἐξηγήσεις ἐν τῇ Κολεντίνῃ, οὐδὲ οἱ λόγοι τοῦ Ἰψηλάντου μετέβαλον. «Ἡ ἐλευθερία τῆς πατρίδος ἀποκτᾶται, φίλε Σάββα, διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τοῦ αἵματος τῶν ἰδίων κτεκνων τῆς πατρίδος, καὶ ὄχι τῶν ξένων», εἶπεν ὁ Ἰψηλάντης πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν μεγαλητέραν ἀλήθειαν εἶπε. «Πρέπει, προσέθετο, νὰ προηγηθῶμεν ἡμεῖς· πρέπει νὰ δειχθῶμεν ἄξιοι βοηθείας, καὶ τότε κρὲν ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι θέλουσι μᾶς βοηθήσῃ οὐ μόνον ἡ Ρωσσία, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη. Τὴν σήμερον, ὅπως ἔχουσι τὰ γενικὰ πράγματα, ἀδύνατον φαίνεται τὸ τοιοῦτον· ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν θέλει ἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα νὰ χαθῇ».

Τὰ ἑλληνικὰ ἐν τῇ Βλαχομαλδαυίᾳ ἐπηρέασε γενικῶς τοῦ Σάββα ἡ

ἀποσκίρτησις. Μετ' αὐτοῦ ὁ Ἰψηλάντης, καὶ ἂν μὴ διεβίαινε τὸν Ἰστραῶν, ἠδύνατο διὰ πολλὸν χρόνον κατὰ τῶν Τούρκων, ὡς ἰσχυροῦ καὶ ἱκανοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσκιρτήσαντος ὁμοῦ τούτου, καὶ ὁ ἐπαναστατικὸς στρατὸς ἐπαισθητῶς ἐκολοβώθη, καὶ τῶν ἀρχόντων ἡ ἀρνητικὴ διαγωγὴ θαρραλεωτέρα προέβη, καὶ ἡ ἠθικὴ παραλυσία ὑπεισηλθεν ἱκανὴ ἐν τοῖς λοιποῖς σώμασι, καὶ τῶν Τούρκων αἱ περὶ ἐπιτυχίας ἐλπίδες ἀνεπερώθησαν κατὰ μείζονα λόγον. Τοσούτων ἐγένετο ὁ Σάββας κακῶν παραίτιος ἕνεκα ἐγωῖσμοῦ, ὃν παρήγαγον ἐσφαλμένοι σκέψεις. Καὶ αὐτὸς, ὡς καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἐπιόρκος γενόμενος ἔδειξεν, ὅτι καὶ τοὺς βαρβάρους α ἐφοβείτο καὶ τοῦ Θεοῦ κατεφρόνει». Ἐπιτήδειος δ', ὑποκατατηρῆ ἐν ἀπάτῃ τοὺς ἀθῆνους βεβαίως ὑποπληραρχηγούς καὶ στρατιώτας αὐτοῦ, ὄλους Ἕλληνοσέρβους, καὶ εἰς οὐδὲν διὰ τοῦτο προελθῶν φανερὸν κίνημα κατὰ τοῦ Ἰψηλάντου μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ Κεχαγιᾶ βεγῆ εἰς τὴν Τέρβιδα, ἐξέφυγε πρότερον τὴν τύχην τοῦ Βλαδιμηρέσκου ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἰ καὶ μὴ ἀπηλλάγη αὐτῆς μετ' ὀλίγον ὡς πρὸς τοὺς Τούρκους. Ὁ Βλαδιμηρέσκος συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη, διότι ὁ Χατοῆ Πρόδας καὶ Μακεδόνας ἐγνώριζαν τουρκίζοντα ἐκείνον καὶ συνεφώνησαν μετὰ τοῦ Ὀλυμπίου· ἀλλὰ τὸν Σάββαν ὁ Μιχαὴλ καὶ Γκέμτσης ἐθεώρουν ἑλληνίζοντα, καὶ ἐπομένως ἀδύνατος καθίστατο ἡ συναίνεσις τούτων καὶ ἡ σύλληψις ἐκείνου. Τόσῳ δὲ μᾶλλον ἀληθεύουσιν οἱ λόγοι οὗτοι, ὅσῳ πρὸς τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ ἐδέξασε μόνῃ ἡ παρὰ τοῖς βαρβάροις θηριώδης ὠμότης, ἢ πλεον σκληρὰ ἀπάτη καὶ ἡ ἀπάνθρωπος δολοφονία.

Ὁ δὲ Ὀλύμπιος καθ' ὅλον τὸν ἰούλιον καὶ αὐγούστον ἀνησυχεῖ τοὺς πλησίον αὐτοῦ περιφερομένους Τούρκους. Ἀναλαβὼν δ' ἐκ τῆς ἀσθενείας, ἅμα ἀρχομένου τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ ἀδύνατον ἰδὼν κατὰ τὴν ἐπιχειρούμενον ἤδη χεῖμανα τὴν διατήρησιν τοῦ ἱππικοῦ ἐν τοῖς ὄρεισις τῆς Βράντσας, ἀνεχώρησεν ἐκείθεν διὰ μακρᾶς καὶ κινδυνώδους πορείας, ἵνα διέλθῃ εἰς τὴν Βεσσαραβίαν. Τότε ἐγκατελείφθη παρὰ τῶν πλειοτέρων στρατιωτῶν, κυριευθέντων ὑπὸ φόβου καὶ ἀπελπισίας, καὶ μετὰ μόνων ἐλογίσθη τριακοσίων πενήκοντα, ὅτε ἔφασε κλεισθεῖς ἐν τῇ μονῇ Νάμτσου, κειμένη παρὰ τοῖς ὄρεισις τῆς Αὐστρίας. Διὰ τὴν γειτονίαν δὲ ταύτην ἀναγκασθεῖς παρὰ τῶν Αὐστριακῶν, ἵνα ἀναχωρήσῃ ἐκείθεν, εἰς ἑτέραν κατέφυγε τὴν τοῦ Σέκου.

**Μάχη τοῦ Σέκου.**

Κεῖται ἡ μονὴ αὕτη ἐντὸς κοιλάδος στενῆς, κυκλουμένης ὑπὸ ὄρεων



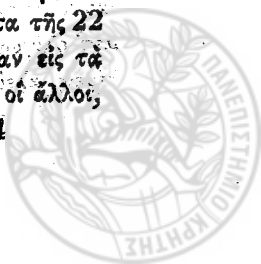
καταφύτων καὶ μίαν ἐχούσης κοινὴν δίοδον. Ἐν ταύτῃ προκατέλαβε τὸν Ὀλύμπιον καὶ τὴν περαιτέρω ἐκώλυσε πορείαν αὐτοῦ ἐν σῶμα τουρκικὸν ἐκ χιλίων πεντακοσίων ὑπὸ τὸν Κουτσιουκ Ἀλῆ, προπορευόμενον ἄλλου μεγαλητέρου. Ἐντεῦθεν παρεσκευάσθη εἰς πόλεμον ὁ Ὀλύμπιος, τάξας μὲν τὸν Φαρμάκην κατὰ τὸ στόμιον τῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ πλείονος μέρους τῶν στρατιωτῶν, περιορισθεὶς δὲ αὐτὸς ἐν τῇ μονῇ. Κατὰ τὴν 5 Σεπτεμβρίου ἐδοκίμασαν τὴν διέλευσιν τῆς ὁδοῦ οἱ χίλιοι πεντακόσιοι, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ἐζημιωμένοι. Ἐκ τούτων συλληφθεὶς τις ὠμολόγησεν ἐπερχόμενον ἕτερον πολυαριθμότερον σῶμα ὑπὸ τὸν Σαλῆχ βεγῆν. Ὁ Ὀλύμπιος ἤδη ἐσκέπτετο, ἐὰν συμφέρη ἡ διαμονὴ αὐτοῦ ἐν τῷ Σέκῳ, ἢ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν Βράντσαν. Τότε ἐπιστολὴ τις τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Ῥώμανου, Μολδαουῦ τὸ γένος, ἐγχειρισθεῖσα ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὴν φιλοτιμίαν, ἵνα μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν μονὴν, ὡς ἀπειλουμένης ἄλλως τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων διαρπαγῆς τῶν ἐν ταύτῃ ὑπαρχόντων τοσοῦτων ἰσρῶν κειμηλίων καὶ ἁγίων λειψάνων.

Ἦτο ἄρα ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἐπισκόπου ἔργον εὐλικρινείας, ἢ μέσον ἀπάτης εἰσηγήσει τῶν Τούρκων; Λόγῳ βεβαίως πολεμικῷ συνέφερε τούτοις ἢ ἐν τῷ Σέκῳ διαμονὴ τοῦ Ὀλυμπίου, διότι ἀπεκλείετο εὐκόλως, καὶ οὐχὶ ἡ προσφυγὴ εἰς τὰ ὄρη, ὅπου κατεβάλλετο δυσκόλως. Λόγῳ ὡσαύτως τῆς ἀσφαλείας τῶν κειμηλίων ἐπικρατεστέρα ὑπῆρχεν ἡ ἐλπίς ὡς ἐκ τῆς φυγῆς τοῦ Ὀλυμπίου, ἢ ὡς ἐκ τῆς διαμονῆς· διότι ἡ μὲν φυγὴ ἀπεμάκρυνε τοὺς Τούρκους ἐκείθεν, ἡ δὲ διαμονὴ προεκάλει τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐκ τούτου παντελῆ καταστροφὴν καὶ τῆς μονῆς καὶ τῶν κειμηλίων. Ἀλλ' ὑπὲρ τὰς ὁρὰς αὐτὰς σκέψεις, δι' ὧν ἡ ἐπιβουλὴ τοῦ ἐπισκόπου καταφανὴς ἐγίνετο, ἴσχυσε τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ὀλυμπίου, ἀκολουθοῦντος τὸ πεπρωμένον ἑαυτοῦ. Τὸ δὲ χερίστον πάντων ἐλάττανε τούτον ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἀπὸ τῶν ὀρέων εἰς τὴν κοιλάδα ἀγροσῶν ἀτραπῶν. Καὶ ἰδοὺ τὸ μικρὸν καὶ μέγα σῶμα τῶν Τούρκων, ἐκ τετραμισχιλίων ἤδη ὑπὸ τὸν Σαλῆχ βεγῆν, παραιτήσαν ὅλως τὴν κοινὴν ὁδὸν, ὀδηγεῖται δι' αὐτῶν παρὰ ἐντοπιῶν Ἐφιατῶν καὶ καταβαίνει τῇ 8 Σεπτεμβρίου ἐνώπιον τοῦ Σέκου. Ἐκ τούτου οἱ μὲν περὶ τὸν Φαρμάκην, μὴ ἔχοντες πλέον ἀσφαλῆ τὰ νῶτα, διασκορπίζονται τῇδε χάσειε οἱ πλείους, αὐτὸς δὲ εἰτέρχεται ἐν τῇ μονῇ μετ' ὀλίγων· ὁ δὲ Ὀλύμπιος, ἐμπιστευθεὶς αὐτῷ ἀπάσας τὰς λοιπὰς θέσεις, κλείεται μετὰ ἑνδεκα πιστῶν καὶ ἐπίτης ἀνδρείων ἐν τῷ κωδωνοστασίῳ ταύτης.



Ἐπιτεθέντες πανταχόθεν ὀρμητικοὶ οἱ Τούρκοι, ἀπήντησαν μὲν ἀντίστασιν κρατεράν ἐπὶ ἱκανὰς ὥρας, ἐπλησίασαν ὁμῶς βαλόντες πῦρ ἐν ταῖς περίξ ξυλίναις οἰκοδομαῖς, καὶ μεγίστην οὕτω τοῖς κεκλεισμένοις στενοχωρίαν ἐπήνεγκον διὰ τοῦ τριπλοῦ μέσου τῶν καπνῶν, τῶν φλογῶν καὶ τοῦ πυροβολισμοῦ. Ἄλλ' ἀδύνατον καὶ μετ' ὅλα ταῦτα βλέποντες τὴν ἐξ ἐφόδου κυρίευσιν τῆς μονῆς, ἀπέτειναν τῷ Φαρμάκῃ πρότασιν περὶ παραδόσεως ἐπὶ ὑποσχέσει πάσης προσωπικῆς ἀσφαλείας, καὶ τριήμερον πρὸς τοῦτο ἀναχωρῆν ἐτάξαντο, προτιθέμενοι τὴν διαίρεσιν τῶν κεκλεισμένων καὶ τὴν μόνωσιν τοῦ Ὀλυμπίου. Καὶ ὁ μὲν Φαρμάκης ἐδέχθη τὴν ἀναχωρῆν, ὅπως σκεφθῆ· ὁ δὲ Ὀλύμπιος, καὶ μετὰ τῶν Τούρκων εἰς οὐδένα ἐρχόμενος λόγον, καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν κάλλιστα ἐννοῶν, ἐξεφράσθη ῥητῶς τοῖς περὶ τὸν Φαρμάκην: «Ἐγὼ θὰ μένω ἐδῶ, ἢ καὶ ἐδῶ θὰ λυώσω· ἂν θέλετε σεῖς, εὐγάτε· σὰς ἀνοίγω ὁ ἴδιος τὴν πόρτα».

Ἡ τοιαύτη ἐπιμονὴ τούτου ἐματαίωσε τὴν περὶ συμβιβασμοῦ ἰδέαν τοῦ Φαρμάκη, καὶ, τῆς τριημερίας παρελθούσης, ἐπανελήθη ὁ πόλεμος ἐπὶ ἡμέρας ἑννέα. Νέα δὲ πρότασις νέαν ἐγέννησεν ἀναχωρῆν ὅπλων μιᾶς ἡμέρας. «Διὰ τίνα ὑμεῖς πολεμεῖτε σκοπὸν, ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Σαλλῆχ βεγῆς, ὅτε καὶ ἐν Βλαχία καὶ ἐν Μολδαυία ὅλοι οἱ ἐπαναστάται νενικήθησαν καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐξέπνευσε; Τίνα ἐλπίζετε ἐξῴθην βοήθειαν, στενωῶς πολιορκούμενοι; Καὶ τίς ἐπὶ τέλους ἡ ὠφέλεια ὑμῶν, ἐὰν νῆπιμείνητε καὶ ἐπὶ πολλοὺς ἔτι μῆνας; Καὶ ἐὰν ἡμᾶς καταστρέψητε, πδεδοσθῶ, μέχρις ἐνός, μήπως ἀπολείπωνται ποτε οἱ στρατοὶ τοῦ σουλτανού;» καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν, οὐδενὸς κατορθωθέντος συμβιβασμοῦ, ἐπανῆλθον τὰ μέρη εἰς πόλεμον πεισματωδέστερον μέχρι τῆς 22 σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ἔφθασεν ὁ τσαούσπασης τοῦ πασσά τῆς Ἰβραήλας, φέρων ἄλλους συνθήκης ὄρους μᾶλλον εὐαρέστους. Τὸν τσαούσπασην τοῦτον συνῴδευεν ἐν στολῇ καὶ ὁ γνωστὸς Οὐδρίσκις, ἐγγυηθεὶς ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν τῆς συνθήκης, ἣν παρεδέχθη οὕτως ὁ Φαρμάκης. Κυριώτερα μέρη ταύτης ἦσαν ἡ ἐνοπλος ἐξοδος τῶν περὶ τὸν Φαρμάκην καὶ ἡ ἐλευθερία ἀπέλευσις αὐτῶν ἐκ τῆς Μολδαυοβλαχίας. Ἄλλ' ἐκ τούτων, ἑκατὸν πεντήκοντα ὡς ἐγγιστα λογιζομένων, τριακοντατρεῖς δυσπιστοῦντες ἐπὶ τῷ χαρακτῆρι τῶν Τούρκων καὶ ταῖς ἐγγυήσεσι τοῦ Οὐδρίσκη, ἐξέφυγον τὴν νύκτα τῆς 22 πρὸς τὴν 23 σεπτεμβρίου, καὶ ἐκτὸς ἐνός μόνου διεσώθησαν εἰς τὰ αὐστριακὰ ὄρια. Εἴθ' ἔπραττον τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Φαρμάκης καὶ οἱ ἄλλοι,



ὅπως σώσῃ καὶ ἑαυτοὺς σωματικῶς, ἀφ' οὗ ἠθικῶς οὐκ ἐτόλμησαν, οὐδ' ἠκολούθησαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ὀλυμπίου! διότι, ἅμα παραδοθέντες τῇ ἐπαύριον, 23 Σεπτεμβρίου, οἱ μὲν στρατιῶται ἐθανατώθησαν, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ πεμφθέντες εἰς Σιλιστριὰν ἐσφάγησαν, ὁ δὲ Φαρμάκης, σιδηροδέσιμος ὁδηγηθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐβασανίσθη καὶ ἐκαταρτήθη. Ἦτο ἄρα ἐφικτὴ καὶ ἡ ἐλαχίστη πίστις εἰς Τούρκους καὶ εἰς ἀντιπρόσωπον αὐστριακῆς κυβερνήσεως Οὐδρίσκην;

Ὁ Ἰωάννης Φαρμάκης κατήγετο ἐκ τῆς κωμοπόλεως Μπλάτσι, τῆς μετὰ τὴν Καστορίας καὶ Σιατιστίης. Ἀρχιποιμὴν κατ' ἀρχάς, ὡς καὶ ὁ πατήρ καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ, ἐκέκτητο κατάστασιν οὐ μικράν. Καὶ τοῦτον, ὡς καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας, μόνῃ ιδέα κατεκυρίευε πάντοτε ἡ περὶ σωτηρίας τῆς πατρίδος ἀπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Σύντροφος δὲ τοῦ Χακὰ Θύμιου γενόμενος ἐπὶ τῆς θεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως, ἔλαβεν ἔπειτα τὴν ὀπλαρχηγίαν τῆς Καλαμαριάς, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ τοπάρχης τῶν Σερβῶν Ἰσμαήλ βεγῆς ἐπεφορτίσθη παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν διοίκησιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν καθυσύχασιν τοῦ τόπου ἐκ τῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν λυμαινομένων αὐτὸν ὀπαδῶν τοῦ ἀποτυχόντος Χακὰ Θύμιου. Μετέπειτα δὲ ἐπιβουλευόμενος παρὰ τοῦ Ἀλή πασᾶ τῆς Ἠπείρου, διότι τὸ ἄσυλον ἐγένετο πολλῶν ἐκ τῶν καταδιωκομένων ὑπ' ἐκείνου Σουλιατῶν καὶ ἄλλων, κατέφυγεν εἰς τὴν Ὀδησσὸν, ὅπου ἐμυήθη τοῦ μυστηρίου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας παρὰ τοῦ Σκουφᾶ. Ἐκεῖθεν δὲ καταβὰς μετὰ τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ καὶ ἄλλων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπέμφθη ἀπόστολος εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, ὅπου κατήχησε πρὸς ἄλλοις πολλοῖς ἐν μὲν τῷ Ἄθωνι τὸν πατριάρχην Γρηγόριον, ἐν δὲ ταῖς Σέρβαις τὸν ἀρχιερέα Χρύσανθον, καὶ τὸν ἐπίσκοπον Ἀρδαμερίου Ἰγνάτιον. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὴν Βλαχίαν, ὡς κέντρον καταλληλότερον ἐπαναστατικῆς ἐνεργείας, καὶ προσεκολλήθη ἔκτοτε τῷ Ὀλυμπίῳ ὡς συμπατριώτῃ καὶ ὁμόφρονι, διὰ πολλῆς ἐργαζόμενος πάντοτε πίστεως ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος. Ἦν δὲ χαρακτήρος ἀκεραίου, ἀλλ' οὐχὶ μεγαλόψυχος· ἑλληνικώτατος τοῖς αἰσθήμασιν, ἀλλὰ σκεπτικώτατος ἐν ἀπάσαις ταῖς περιστάσεσι. Ἡ πολλὴ αὐτῆ σκέψις, τὸν χαρακτῆρα λαβοῦσα φιλοζωίας ἐν ταῖς δεινότηταίς στιγμαῖς τοῦ Σέκου, παρέσυρε τοῦτον καὶ εἰς τὴν ἐλεεινότεραν ἀπάτην ὡς πρὸς τὴν τακτικὴν τῶν Τούρκων, καίτοι μὴ ἀγνοῶν αὐτὴν, καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐγγυήσεις ἐνὸς ἐπιβούλου βδελυροῦ, τοῦ Οὐδρίσκην. Διὰ ταύτην δὲ καὶ ἐχωρίσθη τοῦ Ὀλυμπίου, εἰ καὶ ἀναποχώρητος διετέλει ἀπ' αὐτοῦ πρὸ χρόνων, καὶ

ἀναξίως τοῦ προορισμοῦ ἑαυτοῦ ἔκλινε κεφαλὴν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ  
δημίου ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα ἐτῶν περίπου.

Ἄλλ' ὁ Γεώργιος Ὀλύμπιος οὔτε ἐσκέφθη οὕτως, οὔτε περιέπεσεν εἰς  
τὴν δυστυχῆ ἀπάτην καὶ τὸ ἀκλεῆς τέλος τοῦ τόσῳ προσφιλοῦς αὐτῷ  
Φαρμάκῃ. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ὥρᾳ τοῦ πεπρωμένου αὐτοῦ συνοιδεν, ὅτι  
ὤφειλε καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος. Εἰς πάντοτε καὶ  
σπανίας μεγαλοφυχίας ἀνὴρ, ἐσθεβαίωσεν, ὅτι ὁ ἀληθὴς Ἕλλην καὶ ὁ  
πιστὸς στρατιώτης τῆς πατρίδος οὔτε συντίθεται πώποτε μετὰ τοῦ  
ἐχθροῦ, ἵνα σώσῃ μίαν πρόσκαιρον ζωὴν, οὔτε παραδίδεται αὐτῷ, ἵν' ἔχη  
αἰώνιον τὸ ὄνειδος καὶ ζῶν καὶ ἀποθανών. Διὰ ταῦτα μετέβαλε τὸ κα-  
δωνοστάσιον τοῦ ναοῦ εἰς βωμὸν θυσίας μεμελετημένης, παρεσκευασμέ-  
νον ἔχων αὐτὸ, ξύλινον ὄν, πρὸς ἐμπρησμόν ἐκ πυρίτιδος καὶ ἄλλων  
ἐμπρηστικῶν ὑλῶν. Ὅτε δ' ἐξῆλθεν ὁ Φαρμάκης τῆς μονῆς, ἐν αὐτῇ δὲ  
εἰσέδυσαν πολυπληθεῖς οἱ Τούρκοι, ὁ Ὀλύμπιος ἐπικαλεσθεὶς τὸν Θεὸν  
διὰ τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ, ὡς λίαν ἀφιερωμένοις τοῖς θεοῖς, δίδαι  
τὸ πῦρ καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς πέτεται, βλέπων ἄνωθεν τὴν μεγάλην  
συνάμα γινομένην θραῦσιν τῶν πολεμίων. Εἶπεν, ὅτε ἠρχίζετο ἐν τῇ  
ἑταιρίᾳ πρὸ χρόνων: «Ὀρχίζομαι, γὰρ ν' ἀποθάνω διὰ τὴν πίστιν καὶ  
»τὴν πατρίδα»· καὶ τὸν ὄρκον αὐτοῦ διετήρησε, παρασκευάσας ἤδη ἐν  
γνώσει βέβαιον δι' ἑαυτὸν θάνατον, διαφέροντα ἔνεκα τούτου παντὸς  
ἄλλου θανάτου τυχαίου ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ Ἄρεως. Ἐκ τῶν ἔνδεκα δὲ  
πιστῶν οἱ δέκα μὲν συγκατέθανον, εἷς δὲ ἐσώθη παραδόξως, καὶ αὐτός,  
ἵνα μαρτυρῇ, ὡς συγκοινωνός, τὴν λεπτομέρειαν ἐνὸς γεγονότος τσαφύ-  
της ἠθικῆς ὑπεροχῆς καὶ ἀθανάτου μνήμης.

Ἀναντιρρήτως τιμῶσι τὸν Ὀλύμπιον ἡ ἀποτελεσματικώτερα μεσο-  
λάβησις διὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Καρᾶ-Γιῶργου εἰς τὴν Σερβίαν, ἡ διοίκησις  
τῆς ἡγεμονικῆς φρουρᾶς τοῦ Βουκόυρστίου πρὸς μίαν, τὴν ἐθνικὴν, πρό-  
θεσιν, ὁ ἔξοχος ἐνθουσιασμός διὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ  
ἔμμεσος ἀναστάσις τῆς Μικρᾶς Βλαχίας διὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου· τι-  
μῶσιν ἐπίσης αὐτὸν ἡ σταθερὰ καὶ ἀπόλυτος πίστις πρὸς τὸν Ἰψηλάν-  
την, ἡ γενναία σύλληψις τοῦ προδότου Βλαδιμηρέσκου, ἡ γενναιοτέρα  
παρέμβασις μετὰ τῶν νικητῶν Τούρκων τοῦ Δραγασανίου καὶ τῶν  
νενικημένων ἱερολοχιτῶν, καὶ τὰ στρατηγικὰ σχέδια· τιμῶσιν ἐν τέλει  
αὐτὸν αἱ ἴδιαι χρηματικαὶ προκαταβολαὶ (α) καὶ θυσίαι διὰ τὸν ἐθνικὸν  
ἀγῶνα, αἱ καθαρῶταται ἀδικιῶν χεῖρες, ἡ ἀληθὴς ὑψηλοφροσύνη ὑπὲρ  
πᾶσαν ἐπίδειξιν ματαίαν, καὶ τὸ βαθύτατον αἶσθημα πρὸς πᾶν καλὸν

καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγαθὴν ἰδέαν. Ἀλλ' ὅμως ὑπεράνω ὅλων τούτων ἀποθανάτιζει τὸν ἄνδρα ἡ ἡρωϊκώτερα τῶν ἀποράσεων, δι' ἧς ἐν τῷ Σέκω ἐτελειώθη. Ἔπесον βεβαίως ἐν τῷ Δραγασανίῳ μὲν ὁ ἱερός λόχος, ἐν τῷ Σκουλενίῳ δὲ ὁ Ἀθανάσιος Καρπενησιώτης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πατριῶται ἐθελούσια καὶ γενναῖα θύματα ὑπὲρ τῆς πατρίδος· σὺν τούτοις δὲ ἐβεβαίωσαν σχετικῶς καὶ ὁ στρατηγὸς Βλάδεν καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Σέρβος στρατιωτικὸν χαρακτῆρα καὶ ἡρωϊκὴν κατὰ τῶν ἔγχθρον καρδίαν τοῦ Ὀλυμπίου ὅμως ἡ τελευταία ἀπόφασις καὶ τὸ μαρτύριον περιέχει τι ὑπέρτερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐμφαίνει τι θεῖον, δι' ὃ ὁ πιστὸς οὗτος γεωργὸς τῶν μεγάλων ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ βουλῶν τοῦ Ἰψίστου τιμᾶ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀποθανῶν πλέον, ἢ ὡς ἐτίμα αὐτὴν ζῶν.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

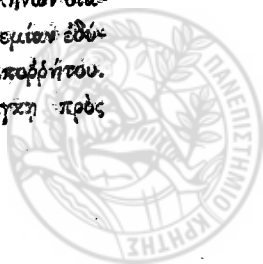
Ὁ δ' Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, ἀποκηρυχθεὶς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, ἀπέτυχε τάχιστα ἐν ταῖς Ἡγεμονεῖαις· καὶ ἀπατηθεὶς διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, ἐσαγγηρεύθη εὐθὺς ἐν τοῖς δεσμοωτηρίοις τῆς Μουγκάτης ὡς πολιτικὸς αἰχμάλωτος. Ἀλλ' ἂν ἡ πράξις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου κυρίως ἀπέβλεπε τοὺς νόμους τοῦ Ῥωστικοῦ κράτους καὶ ἑαυτὸν, ὡς ἐνοχοποιούμενον ἄλλως παρὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ ἐμμέσῳ ὑποστηρίζει τὰ ἐπαναστατικὰ πνεύματα ἐν τῇ δύσει· ἡ ἀπάτη ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου σημεῖον ἄμεσον εἶχε τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τὴν ἐντεῦθεν ὑπολογισομένην ἀποτυχίαν τῆς κυρίας καὶ μεγάλης ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπαναστάσεως δι' ἔλλειψιν κέντρου, οἷον ἀνεγνωρίζετο καὶ περιεμένετο παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἰψηλάντης. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπῆρχε προηγουμένον τι. Καθὼς ἐματαίωσεν ἡ Αὐστρία τὴν κατὰ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος παρασκευαζομένην ἐπαναστάσιν τῶν Ἑλλήνων, παραδόσασα τοῖς Τούρκοις σφάγιον τὸν Ῥήγαν Φεραίων· οὕτως ὑπέλαβεν ἡδη ἀναπόφευκτὸν τὴν διάλυσιν τῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος ἐγερθείσης ἐπαναστάσεως ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἀπατώσα καὶ βίπτουσα ἐν τοῖς τρομεροῖς δεσμοωτηρίοις αὐτῆς θύμα τὸν Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην. Τίς ποτὲ εἶδε κυβέρνησιν, καὶ ταύτην χριστιανικὴν, διὰ τασαύτης ψευδομένην ἀπροκαλύπτου ἀναιδείας ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τασαύτης ἐπιβουλευομένην σκληρότητος καὶ κακεντρεχείας τὴν ἀεπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἰσταμένην τὴν τύχην ὀλοκλήρου ἔθνους, ἀγωνιζομένου κατὰ τῆς βαρβαρωτέρας τυραννίας; Ἥθελον, πιστεύομεν, ἀμφιβάλλειν

οὐ ἀναγνώσται ἡμῶν περὶ τοῦ πιστοῦ τῆς τοιαύτης ἀπάτης καὶ ἐπιβου-  
λης, ἐὰν μὴ εἶχομεν εἰς χεῖρας καὶ ἐδημοσιεύομεν τὸ πρωτότυπον αὐτὸ  
διασωθὲν αὐστριακὸν διαβατήριον.

Ὅποια ἡ διαφορὰ τῆς ἠθικῆς δύο κυβερνήσεων καὶ τοῦ χαρακτῆρος δύο  
αὐτοκρατόρων! Ὡς γνωστὸν, κατέφυγεν ἐκ τῆς Μολδαυίας εἰς τὴν Ρωσ-  
σίαν ὁ ἐπίσης ἐπαναστάτης ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σούτσος· ἀλλὰ σεβόμενος  
τὴν ἠθικὴν καὶ ἑαυτὸν, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ἀληθὴς Χριστιανὸς,  
οὔτε ἐνέδωκεν εἰς τὴν περὶ παραδόσεως αὐτοῦ ὡς «βασιᾶ» ἀπαίτησιν  
τοῦ σουλτάνου, καίτοι ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῶν συνθηκῶν, οὔτε καθείρξε  
τὸν πρόσφυγα ὡς πολιτικὴν αἰχμάλωτον, ἀλλὰ καὶ συνεχώρησε καὶ  
ἠσφάλισε διὰ διαβατηρίου τὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπέλευσιν τούτου. Ἐκ τῆς  
ἐναντίου δὲ, καίτοι μὴ ἔχοντος τοῦ Ἰψηλάντου οὐδένα σκοπὸν προσφυ-  
γῆς εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκίσκος ὑπισχνούμενος ἐπι-  
σήμεως ἐλευθέραν τὴν διὰ τῆς αὐστριακῆς χώρας διάβασιν αὐτοῦ, καὶ τὸ  
ὄνομα αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου δαπανῶν πρὸς βεβαίωσιν,  
κατεπάτησεν ἀυστόλως καὶ ὑποσχέσεις καὶ πάντα ὀφειλόμενον σεβα-  
σμῶν καὶ πίστιν πρὸς σύμμαχον, καὶ σύμμάχον εὐεργέτην μάλιστα, καὶ  
δεσμώτην κατέστησε τὸν Ἰψηλάντην, καίτοι μὴ ὄντα αὐστριακῆς ἢ  
τουρκικῆς ὑπηκοότητος· τὸν δὲ Σούτσον περιώρισεν ἐν τῇ Κόρτσιᾳ, καί-  
τοι ἤδη ὄντα βωσικῆς ὑπηκοότητος. Ἴνα δὲ μὴ νομισθῇ πρῶτον, ὅτι  
δέχεται διελυσσόμενον διὰ τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ τὸν ἐπαναστάτην  
Ἰψηλάντην, μετωνόμασε τούτον Δημήτριον Παλαιογενεΐδην καὶ μετα-  
σχημάτιζε μεγαλέμπορον βωσικῆς ὑπηκοότητος· ἵνα μὴ νομισθῇ  
δ' ἔπειτα, ὅτι ἀθετεῖ τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ καὶ φυλακίζει πρόσωπον,  
πρὸς ὃ ἐχορήγησεν ἐλεύθερον διαβατήριον, μετέβαλε τούτον εἰς Βαρῶνα,  
αὐστριακῆς βεβαίως ὑπηκοότητος, καὶ ἀνωνόμασε Σχοενβάρτ. Οὕτως  
ἐνεπαίχθησαν καὶ λόγοι τιμῆς καὶ ἐπίσημοι ὑποσχέσεις καὶ Ρωσσία.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ Κεφαλαίου Θ' διεξήλθομεν, τίτι ἐγένετο τρόπος  
ἢ καθείρξαι τοῦ Ἰψηλάντου· ἤδη δὲ ἐκτιθέμεθα τὰ συνεπῆ παθήματα  
αὐτοῦ διὰ πάτης δυνατῆς συντομίας, καὶ ὅσα ἂν ἕτερα διέτρεξαν πε-  
ρίεργα ἐν διαστήματι ἑπταετίας ὡς ἐγγιστα. Περὶ μὲν τῶν πρώτων γε-  
νικῆν μόνον ὁ ἑλληνικὸς κόσμος εἶχεν ἰδέαν, γνωρίζων τὸ εἶδος, τὴν  
πρὸς τοὺς φιλελευθέρους τακτικὴν καὶ ἰδίως τὰς περὶ τῶν Ἑλλήνων δια-  
θέσεις τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως· περὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐδεμίαν ἐδύ-  
νατο ἔχειν γνῶσιν, ὡς κεκαλυμμένων ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ ἀποφύτου.

Στερούμενος τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ μὴ δυνάμενος ἐν ἀνάγκῃ πρὸς



αὐτὸν ἄμεσον ὑπηρεσίαν ἑαυτοῦ, ὁ Ἰψηλάντης, ἅμα κατακλεισθεὶς, ἐπέκλεσθη διὰ τοῦ δεσμοφύλακος τὸν διοικητὴν τοῦ φρουρίου Μουγκάτσης, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τὸν ὑπρέτην καὶ χορηγήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κλίνην, μεθ' ὧσων, ὡς ὀδοιπόρος, ἔφερεν ἀπολύτως χρησίμων πραγμάτων· προσέτι δὲ ἐζήτησατο αὐτὸν, ἵνα μὴ κατακλείσῃ χωρὶς ἀνὰ ἕνα τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς ἀκολουθούς ἑαυτοῦ ἐν τοῖς τρομεροῖς ἐκείνοις δεσμοθερίοις. Ὁ διοικητὴς, συγκατατεθεὶς ἐπὶ μόνῃ τῇ τελευταίᾳ αἰτήσῃ, συνήγαγε κλείσας ἐν ἐνὶ δωματίῳ ὅλους τούτους ἄνευ τοῦ Ἰψηλάντου καὶ ἄνευ φωτὸς, καὶ ἀπεποιήθη πάντα τὰ ἄλλα, δεικνύμενος καὶ ἦδη καὶ μετέπειτα ἀκαμπτος. Οὕτως ὁ Ἰψηλάντης κατεκλινετο ἐπὶ τῆς εὐρεθείσης ἐν τῷ δωματίῳ κοινῆς διὰ πάντα τυχόντα δεσμώντην, ἀκαθάρτου καὶ σκληροτάτης κλίνης, οὐδένα ἔχων ἕτερον χιτῶνα ἢ τι τοιοῦτον τῆς πρώτης ἀνάγκης ἔνδυμα, καὶ ἡμερονυκτὶ γινόμενος ἢ βορὰ τῶν φθερῶν καὶ τῆς ἀκαθαρσίας. Ἐννοεῖται δὲ μάλιστα, ὅτι ἢ εἰς ἐν δωμάτιον μικρᾶς χωρητικότητος, σκοτεινὸν σχεδὸν, θλωτὸν, κατάκλειστον πάντοτε καὶ ἄπνουν συνοίκησις τοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου Ἰψηλάντων, τοῦ Ὀρφανοῦ, τοῦ Λασσάνου, τοῦ Γαρνόφσκη καὶ τοῦ Καραβελλοπούλου, ἐπετράπη παρὰ τοῦ φρουράρχου ἀπὸ σκοποῦ πρὸς τὴν αὐξῆσιν τοῦ ἀζώτου ἀέρος, τῆς ῥυπαρότητος καὶ τῆς δυσωδίας, καὶ διὰ τὰς ἐπὶ τῆς ζωῆς ἐχούσας ἐπήρειαν θανατηφόρον συννεπείας καταστάσεως τοιαύτης. Τούτου δὲ ἕνεκα, ὡς φαίνεται, ἦνωσεν ἔπειτα αὐτοὺς ὁ φρούραρχος καὶ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου.

Αἱ ἐπὶ δύο μῆνας στερήσεις παντὸς μέσου καὶ στερεότυποι ἀποποιήσεις τοῦ φρουράρχου· ἡ πλήρης ἄγνοια περὶ συγγενῶν καὶ φίλων, ἀπαγορευμένης πάσης γραφῆς· ἡ ἔλλειψις καὶ τῆς ἐλαχίστης γνώσεως περὶ τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς διαρκείας καταστάσεως τόσῳ σκληρᾶς, ἠλλοίωσαν ἐπαισθητῶς τὴν ὑγίαν τοῦ Ἰψηλάντου καὶ τῶν ἄλλων. Ὡς αἰτίαν τῆς ἠλλοιώσεως ταύτης ὁ ἰατρὸς ἀπεφάνετο τὴν ἔλλειψιν ἀέρος καὶ κινήσεως, καὶ ὁ φρούραρχος συνεχώρησε τότε τὸν διὰ βαθείας νυκτὸς, ἀπὸ τῆς 10 μέχρι τῆς 11 ὥρας, περίπατον ἐπὶ ἐνὸς τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ φρουρίου, ἐνθα ὑπῆρχον οἱ διὰ τὴν χρῆσιν τῆς φρουρᾶς ἀπόπατοι. Ἦσαν δὲ ἢ μὲν διδομένη αὐτοῖς τροφή συνήθης καὶ ἀθλία, πᾶν δ' ἕτερον ἠγοράζετο καὶ ὑπερτίμητιν ἀπαρτήρητον· αἱ δ' ὄραι τῆς ἀφυπνώσεως καὶ τοῦ γέυματος προσδιωρισμένοι αἱ αὐταί, ὡς καὶ τῶν ἄλλων αἰγματολύτων, τῶν ὑποκάτω ἐν δυσὶ κατώμασι κεκλεισμένων, Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργῶν τῆς βίω-

σικῆς κυβερνήσεως διέταξε τὴν δήμευσιν τῶν ἐγγείων εἰσοδημάτων, ὅσα ἀνήκον εἰς τοὺς δύο ἀδελφοὺς Ἰψηλάντας, Ἀλέξανδρον καὶ Δημήτριον. Ἦγειραν ἄρα πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἣ ἦσαν ὑπήκοοι αὐτῆς, οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοί, καὶ διὰ τοῦτο κατεδικάζοντο ἐρήμην εἰς τὴν δήμευσιν; Ἡ ἀφ' ἑτέρου ἐκρίνοντο μικρὰ μὲν ἢ ἐκ τῆς τουρκικῆς δήμευσεως ἀπώλεια πέντε ἑκατομμυρίων ἐπὶ τῆς ἀποκεφαλίσσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου; μικρὰ δὲ ἢ ἐκ πλειόνων ἑκατομμυρίων δαπάνη τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου ὑπὲρ τοῦ πολέμου τῆς Σερβίας; μικρὰ ἐστὶ ἢ ὑπὲρ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου ἐγκατάλειψις τῆς ἐκ δύο ἑκατομμυρίων γροσίων παραδεχθείσης ἀποζημιώσεως παρὰ τῆς Τουρκίας; μικραὶ τέλος πάντων αἱ νέαι ὑπὲρ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν βαρβάρων χρηματικαὶ καταβολαὶ καὶ τὰ δάνεια τῆς οἰκογενείας αὐτῆς; διὰ δὲ ταῦτα πρὸς τοῖς μεγάλοις δεινοπαθήμασι τῶν ἐν τοῖς αὐστριακοῖς δεσμοτηρίοις τριῶν ἀδελφῶν ἐδέησε καὶ ἡ οὐχ ἥττον σκληρὰ ἀτέρησις αὐτοῦ ἐπι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου; Τὸ εἰσόδημα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος γῆς ἐχορηγήθη, ὡς γνωστὸν, τῷ Κωνσταντίνῳ Ἰψηλάντῃ πρὸς ἀποζημιώσιν διὰ πενήτηντα ἔτη μετὰ τὴν ἀποβίωσιν δὲ αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔμενον ἀδιανεμήτος ἡ γῆ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν, πέντε ὄντων ἀρρένων καὶ τριῶν θηλέων, ἡ δήμευσις συμπεριελάμβανεν ἅπαντας, ἢ πλείους τῶν δύο τοῦλάχιστον· τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν περιστάσεων χρέη τῆς οἰκογενείας καὶ αἱ βίαιαι ἀπαιτήσεις τῶν τοκογλόφων δανειστῶν ἠπέιλουν, ὡς καὶ ἐγένετο, τὴν πλήρη ὑλικὴν καταστροφὴν ταύτης. Τίς τῶν τιμίων ἀνθρώπων ἀρνεῖται, ὅτι, παρὰ τοὺς καθειργμένους ἐν τῇ Αὐστρίᾳ ἀδελφοὺς, καὶ ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης ἐν τῇ Ἑλλάδι ὑπέστη περιδικῶς ἀπορίαν ἐσχάτην, μὴ ἐπαρκούσης τῆς οἰκογενείας, ἀφ' ἧς ἐλάμβανε τὰ ἔξοδα αὐτοῦ, καὶ ἡ μήτηρ Ἐλισάβετ ἐν Ρωσσίᾳ ἐφθασε στερουμένη τῆς λιτοτέρας τροφῆς, καὶ ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς καθημένη δι' ἑλλειψιν μέχρις ὀλίγου ἐλαίου; Ἀνερχθεῖσα αὕτη τῇ 8 ὀκτωβρίου 1821 πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ὡς καὶ ἔπειτα τῇ 1 φεβρουαρίου 1822 πρὸς τὸν ὑπουργὸν τούτου Νεσελρώδ, ἰσχυρίσθη διὰ παλλῶν τὸ ἀνεφάρμοστον τῆς δήμευσεως κατὰ μόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Δημητρίου, πρὶν ἢ ἐνεργηθῇ ἡ ἀνήκουσα διανομὴ τῆς περιουσίας· ἀπέδειξε τὴν γενησομένην ἀδικίαν κατὰ τῶν λοιπῶν ἀθῶν τέκνων αὐτῆς, περιλαμβανομένων ἄλλως ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῶν δύο ἐνόχων θεωρουμένων· ἐξητήσατο δὲ, ὅπως στραφῶσι πρὸς ὄφελος τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας αἱ μερίδες τῶν δύο ἀδελφῶν, ἐὰν μείνη ἀμετάκλητος ἡ ἀπόρα-

εις τῆς δημύσεως· καὶ τελευτῶσα ἐπεκαλέσθη οὕτως· « Ἄς ἀζιώσῃ ἡ Ρ. » Μ. ἵνα δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὴν ταπεινὴν αἴτησιν μητρὸς βεβαρυμένης ὑπὸ «θλίψεω» καὶ, προσθέτουσα τὴν καλοκαγαθίαν ἑαυτῆς ἐπὶ τοσοῦτων ἄλλων, ἃς ξηράνῃ τὰ δάκρυα χήρας ἐγκαταλελειμμένης καὶ σκληρῶς καταδιωχθείσης ὑπὸ τῆς τύχης». Ἀλλὰ, πολλῶν ἔκτοτε παρελθόντων ἐτῶν, ἡ θεραπεία τοῦ ἀδικήματος αὐτοῦ ἀπέκειτο τῷ αὐτοκράτορι Νικολάφ.

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν χειρῶν προβαίνουσα θέσις τοῦ Ἰψηλάντου ἐξήντλει τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ μέχρις ἀπελπισίας, ὅτε Οὐγγρός τις ἐκ τῶν εὐγενῶν καὶ προνομιούχων, συναγματάρχης τὸ ἀξίωμα, οἰκεία ἀνεδέχθη προαιρέσει τὴν φυγάδευσιν τούτου, καὶ τὰ πάντα παρεσκεύασε κατορθώσας τὴν μετ' αὐτοῦ συναγροίκησιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἀλλὰ κατ' οὐδένα συγκατετέθη τρόπον ὁ Ἰψηλάντης, καίτοι προτρεπόμενος παρὰ τῶν ἄλλων, οὐ μόνον διότι ἐσέβετο ἑαυτὸν, δι' ὃν ἔδωκε λόγον τιμῆς, ὡς προείπομεν, ἀλλὰ καὶ διότι οὐκ ἠνείχετο τὴν μέλλουσαν ὀδυνηρατέραν τύχην τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἢ καὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἄλλων προσώπων, αὐτοῦ σωζομένου. Ἀντὶ δὲ τούτου ἐστρεψε τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἀξίαν πολλοῦ λόγου αἴτησιν, ἐξίλασκόμενος τούτου καὶ ἐπικαλούμενος, ἵν' ἀποδοθῇ τῇ πατρίδι.

«Μεγαλειότατε.

Ἐκ φυλακῆς τολμῶ γράφω πρὸς τὴν Ἰμετέραν Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα, οὐχὶ ὅπως παραπονεθῶ, ἀλλ' ὅπως ἰκετεύσω ὑμᾶς, Μεγαλειότατε, ἵνα ρίψητε βλέμμα εὐμενὲς ἐπὶ τῆς καταστάσεώς μου, ἀποφασίσητε περὶ τῆς τύχης μου καὶ σώσθητέ με ἐκ τῆς φρικώδους ἀδεβαιότητος, ἐν ἧ ἀπὸ τοσοῦτων μηνῶν τήκομαι. Ἐάν, ὑπέικων εἰς τοῦ ἔθνους μου τὰς εὐχὰς, προσέβαλον κατὰ τι τὰ γεννητὰ αἰσθήματα τῆς Ἰμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος· ἔάν, ἀπατηθεῖς, ἢ οὐ, παρ' ἀνθρώπων, οὐς ἐπίστευον ἀγαπῶντας τὴν ἑαυτῶν πατρίδα ἐπίσης, ὡς ἐγὼ, ἠτύχησα, ὅπως σύρω κατ' ἐμοῦ τὴν Ἰμετέραν δυσμένειαν· ὁ ἔρωσ τῆς εὐτυχίας τῆς πατρίδος μου, Μεγαλειότατε, ἐστὶν ἡ μόνη αἰτία τούτου. Ἐν τῇ μεγαλοφυχίᾳ ὑμῶν, Μεγαλειότατε, συγχωρήσατε, συγχωρήσατε τὸν ἔνοχον ὑπὲρ τοῦ ὑπαγορεύσαντος λόγου τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ. Εὐδοκήσατε, Μεγαλειότατε, ἐν τῇ ἄκρα ἀγαθότητι ὑμῶν, ὅπως μοὶ ἀποδώσῃτε τὴν εὐμένειαν ὑμῶν, ἀποδίδοντές με εἰς τὴν πατρίδα μου. Μίαν καὶ μόνην θηρεύω τιμὴν, τὴν τιμὴν ὅπως ἀποθάνω ἐν αὐτῇ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς.

« Ἀφ' ἧς ὥρας εἰμὶ ἀνάμικτος ἐν τοῖς πολιτικοῖς αἰχμαλώτοις τῆς



Αυτοκρατορίας ταύτης, ἀγνοῶ καὶ τὰ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς μητρὸς μου, ἀγνοῶ ἐπίσης καὶ τὴν τύχην τῆς πατρίδος μου. Ἄλλ', εἴτε εὐμενῆς, εἴτε δυσμενῆς, ἡ τύχη αὐτῆς ὑπάρχει, ὀφείλω καὶ θέλω ἵνα συμμερισθῶ ταύτης. Ἡ δ' ὑμετέρα Μεγαλειότης πληρῶσει τὰς εὐεργεσίας Αὐτῆς, εἰσακούουσα τῆς δεήσεώς μου. Πεπληρωμένος πεποιθήσεως εἰς τὴν γενναϊόφρονα συμπάθειαν τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, θέλω ἀναμένειν, Μεγαλειότατε, ἐν βαθυτάτῃ ὑποκλίσει τὰς ὑμετέρας ἰσχυρὰς διαταγὰς.

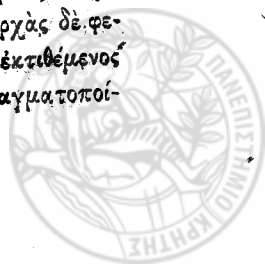
«Διατελῶ καὶ διατελέσω ἐφ' ὄρου ζωῆς, Μεγαλειότατε,

τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος  
ὁ ταπεινότατος, εὐπειθής καὶ πιστότατος, θεράπων

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΨΗΛΑΝΤΗΣ». (α)

Εὐτυχῶς ἀνητήσασα, καὶ μεθ' ὅλα τὰ προηγούμενα, ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος ἡ ἀνωτέρω ἰκεσία, παρήγαγεν ἐνεργεῖα τούτου, ὅ,τι ἠδύνατο γενέσθαι κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκεῖνας, μικρὸν μὲν σχετικῶς, μέγα δὲ οὐσιωδῶς, πρὸς βελτίωσιν τῆς φρικώδους καταστάσεως καὶ τὴν ἠθικὴν μεταβολὴν τοῦ δεσμώτου· ἀμέσως δ' ἐγράφησαν ἐκ Βιέννης μία μὲν παρήγορος ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ὡς ἀκτὴς ἐλπίδος ἀγαθῆς διὰ τὸ μέλλον, μία δὲ διαταγὴ πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ φρουρίου, δι' ἧς ὁ Ἰψηλάντης μετηνέχθη ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τρία πλησίον τῶν τοῦ διοικητοῦ δωμάτια, καλῶς διατεθειμένα, καὶ ἔλαβε τὴν ἀδειαν τοῦ γράφειν πρὸς τε οἰκείους καὶ φίλους, καὶ τοῦ περιπατεῖν κατὰ πᾶσαν ἡμέραν ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ δεσμοφύλακος. Μετ' οὐ πολὺ ἐδόθησαν αὐτῷ καὶ μελάνη καὶ χάρτης καὶ βιβλία. Διὰ δὲ τοῦ πεμφθέντος παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἐλισσάβετ χρηματικοῦ προεμνηθεύθη ἐκ τῆς Πέστης τὰ ἐנדύματα, ὧσων καὶ οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι εἶχον ἀνάγκην. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ φρουρίου ὁ περίπατος αὐτοῦ ἐλεύθερος ἦν· πολλάκις δὲ ὁ διοικητὴς παρελάμβανε τοῦτον καὶ εἰς τὸν πέριξ τοῦ φρουρίου περίπατον.

Οὕτως ἐβελτιώθη ὁπωσδήποτε ἡ πρὸ τῆς ἡμέρας ὀδυνηροτάτη κατάστασις αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ αὐθαίρετος αἰχμαλωσία διετέλει κακὸν ἀνυπόφορον. Ὁ Ἰψηλάντης οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὴν ἐλευθερίαν διέλευσιν αὐτοῦ διὰ τὸ Ἀμβούργον καὶ τὴν Ἀμερικὴν ἐζήτηι· γράφων πρὸς διαφόρους, ἐλάμβανε παρηγόρους ἐλπίδας ἀνευ ἀποτελέσματος· περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ φεβρουαρίου 1822 ἀννήχθη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Βιέννης, ἐκτιθέμενος τὴν ἀδικὸν κατακράτησιν ἐκτουῦ καὶ ἐπικαλούμενος τὴν πραγματοποι-



ησιν τῶν δοθεισῶν ὑποσχέσεων καὶ τοῦ διαβατηρίου, ὃ ἔφερε· ἐγένετο δὲ αὐτῷ ἡμιεπιστήμως ἢ ἀκόλουθος ἀπάντησις.

« Πρίγκιψ μου.

Ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις, ὅτε ἐπέτρεψεν ὑμῖν τὴν διάβασιν τῶν συνόρων τῆς Τρανσυλβανίας, συναينوῦσα, ὅπως σώσῃ ὑμᾶς τῆς ἐκδικήσεως τῆς Πύλης, ὡφείλε συνάμα, κατὰ τοὺς ὅρους τῶν πρὸς αὐτὴν συμβάσεων, ἵνα καταστήσῃ ὑμᾶς τε καὶ τοὺς κυρίους ἀδελφούς ὑμῶν ἀβλαβεῖς πρὸς ἑαυτήν. Τούτου ἕνεκα ὠδηγήθητε εἰς Μουγκατσην καὶ κρατεῖσθε ἐν αὐτῇ. Ἐπλανᾶσθε λοιπὸν ἐντελῶς, καὶ ἀγνοῶ, τί ἡδύνατο πρὸς τὴν τοιαύτην πλάνην, ὅτι εἰσερχόμενοι εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν, ἡδύνασθε διελθεῖν ταύτην ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ καὶ μεταβῆναι, κατὰ τὸ συμφέρον ὑμῶν, εἰς Ἀμβούργον ἢ ἄλλαχοῦ. Ἐπίσης δὲ πλανᾶσθε ἐντελῶς, ἐὰν πιστεύητε, ὅτι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν τυχὸν ἀπολαύσητε τὴν ἐλευθερίαν, δυνηθήσεσθε εἰσελθεῖν πάλιν εἰς τὴν Ῥωσσικὴν ἐπικράτειαν. Συνεπεία τῶν ἀμοιβαίων διακονώσεων, τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου γενομένων ὑπὸ τῶν μυστικοσυμβουλιῶν τῆς Βιέννης καὶ τῆς Πετροπόλεως, ἢ Α. Μ. ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος οὐ μόνον ἐπεδοκίμασε τὰ περὶ ὑμῶν ληφθέντα μέτρα, ἀλλὰ καὶ συνάμα διεκήρυξε μετὰ θετικότητος τότε, ὅτι οὐδ' εἰς τὸν πρίγκιπα Ἀλέξανδρον Ἰψηλάντην, οὐδ' εἰς τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, συγχωρήσει τὴν εἰς τὴν Ῥωσσίαν εἴσοδον.

« Ἐὰν ἡ διασάφσις αὕτη περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως ὑμῶν ὑπάρχῃ ὀδυνῆρὰ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐὰν ἡ θέσις αὕτη κρίνηται δεινὴ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, αὐδαμῶς δύνασθε ἐν τούτοις αἰτιῶσθαι ἕτερον τινα, Πρίγκιψ μου, (καὶ ἐπιτρέψατέ μοι τὴν παρατήρησιν,) ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν ἀφροσύνην τοῦ ἐπιχειρήματος ὑμῶν. Ἢδὴ ἡμεῖς ἀδύνατοι ἐσμὲν πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ὑμῶν, καὶ αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις αὐτόλως συγχωροῦσιν ἡμῖν, ὅπως ὀρίωμεν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἕτερον τόπον διαμονῆς ὑμῶν. Εἴποτε δὲ βραδύτερον καταστῆ δυνατὸν τοῦτο, ἢ αἴτησις ἡμῶν ληφθήσεται εὐχαρίστως ὑπ' ὄψιν.

« Λαμβάνετε ἐν τούτοις παρηγόρους ἐκ τῆς οἰκογενείας ὑμῶν εἰδήσεις· διότι, ὡς οὐκ ἀμφιβάλλω, αἱ εἰς ἐπιγραφὴν ὑμῶν πεμπόμεναι ἐπιστολαὶ ἐπιδίδονται ὑμῖν ἀκριβῶς παρὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ φρουρίου. Ἐπὶ τέλους δὲ κολακεύομαι πιστεύων, ὅτι, ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὴν πρὸς ὑμᾶς αὐστηρότητα, ὁ διοικητὴς οὗτος οὐδόλως ὑπερβήσεται τὸ κείμενον τῶν πρὸς αὐτὸν διαταγῶν, ἵνα φέρηται πρὸς ὑμᾶς ἐντίμως καὶ δι' ὅλης τῆς συναδούσης πρὸς τὰ καλήκοντα αὐτοῦ περιποιήσεως.

Ἐὰν ἐν τούτοις ἔχῃτε παράπονα, παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα ἐκθέσητε αὐτά, καὶ βεβαίως οὐκ ἀρνηθήσομαι, ὅπως ἀπομακρύνω, ὅ,τι ἀντίκειται ταῖς προθέσει τῆς Κυβερνήσεώς μου. Ἀλλὰ παρακαλῶ ἐπίσης ὑμᾶς, ἵνα θεωρήσητε ὡς στρατιωτικοί, ὅτι ὁ διοικητής, ὡς ὀφείλων εὐθύνας περὶ τῶν προσώπων ὑμῶν, οὐδεμίαν δύναται δεικνύειν ἀμέλειαν περὶ τῶν ληπτέων συνεπῶς χρειωδῶν μέτρων πρὸς ἐξασφάλισιν.

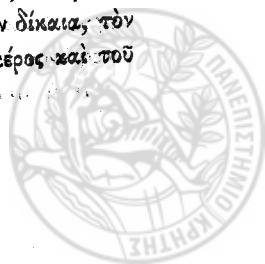
«Ἐκ Βιέννης τῆ 12 φεβρουαρίου 1822.

(ὑπογ. ΒΕΛΛΕΓΑΡΔ) (α).

Κεραυνὸς νέος ἐπέπεσε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰψηλάντου ἢ ἀπάντησις αὐτῆ. Καὶ ἐπισήμους ὑποσχέσεις καὶ ἐπισήμους ὑπόγραφας λησμονοῦσα ὅλως, ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ἐπέμενον ἀρνούμενη ἑαυτὴν καὶ καθαρῶς κηρυττομένη ὁ ἀστυνόμος τῆς Τουρκίας. Ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ θέρος τοῦ 1822 οὐδεμία ἄλλη ὑπὲρ τοῦ Ἰψηλάντου μεταβολὴ ἐπῆλθε. Ἐκ τοῦ ἐναντίου μάλιστα αἱ διαθέσεις τοῦ φρουράρχου, ὡς στρεψοθικούντος ἤδη καθ' ὅλα, προσέβησαν ἀνυπόφοροι, καὶ ὁ βίος τοῦ Ἰψηλάντου κατήντησεν ἐξαρτώμενος ἐκ τῶν ἰδιοτροπιῶν τούτου. Ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους ἀπέτρεπεν οὗτος τὸν περίπατον μετὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βελλεγάρδ, καὶ ἀπολύτως ἀπεποιεῖτο τῷ Ἰψηλάντῃ, πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο τὴν ὑλικὴν ἀνακούφισιν τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, ἢ τὴν ἡθικὴν διασκέδασιν. Ἐντεῦθεν ἡ ὑγεία τούτου ἔπαθεν ἔτι μᾶλλον, διότι ὑπέφερε τὰ πάνδεινα καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα τοῦ 1823.

Περιέργως δ' οἱ Ἕλληνες ἠλπίζον πάντοτε καὶ ἀνέμενον τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατάβασιν τούτου, καὶ κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης ἀπέστειλεν ἐκ τῆς Τριπόλεως τὸν Ἐμμανουὴλ Ξάνθον, ἵνα κατορθώσῃ τὴν δραπέτευσιν τούτου. Ὁ ἐπιτήδειος καὶ οὐχ ἤττον τολμηρὸς Ξάνθος ἀπελθὼν ἐπέτυχεν, ὅπως γράψῃ διὰ θεραπευτῆος τινὸς πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὰ περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ· ἀλλ' οὗτος, ὑπὸ τῶν ἰδίων, ὡς καὶ πρότερον, δαμῶμενος λόγων, ἀπήντησε πρὸς τοῦτον: «Φύγε, διότι θέλεις κάμει δυστυχεστέραν τὴν θέσιν μου».

Αὐξάνουσαι ἐν τούτῳ ἐπ' ἄπειρον αἱ κακαὶ διαθέσεις τοῦ διοικητοῦ τοῦ φρουρίου, ἠνάγκασαν τὸν Ἰψηλάντην, ἵνα παραπονεθῇ πικρῶς πρὸς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν καὶ ζητήσῃ τὴν ἀποστολὴν ἀνωτέρου τινὸς ἀξιωματικοῦ πρὸς ἐξέτασιν. Παρελθόντων τριῶν μηνῶν, ὁ στρατηγὸς Γκοσκόβσκις πεμφθεὶς εὗρε τὰ γενόμενα παράπονα λίαν δίκαια, τὸν τόπον τῆς διαμονῆς αὐτοῦ νοσώδη καὶ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ κλίματος ἀπαραίτητον πρὸς ἀνάβρωσιν.



Εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ στρατηγοῦ τούτου ὀφείλεται ἡ ἀποφασισθεῖσα μετὰθεσις τοῦ Ἰψηλάντου εἰς Θερесеσιούπολιν (Τερεζιενστάδ)· ἀλλ' ἐβράδυνεν αὕτη καὶ διὰ τὴν πάσχουσαν υγείαν τούτου καὶ διὰ τὴν γενομένην μακρὰν ὁδοιπορίαν διὰ τῶν Καρπαθίων πρὸς ἀποφυγὴν τῶν μεγάλων ὁδῶν καὶ τῶν μεγάλων πόλεων. Δέκα ἐπίλεκτοι καὶ εἰς πρῶτος ὑπολοχαγὸς ἐχρησίμευσεν ὡς φρουρὰ, εἰ καὶ περιεποιούντο αὐτῷ διὰ πάσης δυνατῆς λεπτότητος καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν. Πανταχοῦ ἐγνώριζον, τίς ἦν ὁ συνοδουόμενος, καίτοι καλυπτόμενος ὑπὸ τῷ ψευδῆς ὄνομα τοῦ βαρῶνου Σχοενβάργτ' ὁ δ' ὑπολοχαγὸς προσεῖχεν, ὅπως μὴ ἐξιχνιασθῆ τὸ μυστήριον, μυστήριον ἄλλως μὴ διαφέρον τῆς κωμωδίας.

Ἐν Θερесеσιούπολει αἱ αὐταὶ διατάχθησαν προφυλάξεις· καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν κατὰ τὴν Βοεμίαν ἀξιωματικῶν, τῶν συνεκστρατευσάντων ἄλλοτε μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου, μαθόντες τὸ ἀληθὲς ὄνομα τοῦ αἰχμαλώτου αὐτοῦ, ἤρχοντο εἰς Θερесеσιούπολιν, αἱ προφυλάξεις κατέστησαν αὐστηρότεραι τῶν δεσμοτηρίων καὶ ἐπαχθέστεραι τῶν βαρβάρων τρόπων τοῦ φρουράρχου τῆς Μουγκάτσης. Μόνον κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐνταῦθα φυλακίσεως καὶ μετὰ τινὰς σοβαρὰς ἀσθενείας συνεχωρήθησαν τῷ Ἰψηλάντῃ μικραὶ ἐκδρομαὶ εἰς τὰ περίχωρα τοῦ φρουρίου περὶ τὴν ἀμάξην. Καθ' ὅλον δὲ τοῦτο καὶ τὸ μετέπειτα διάστημα οὐδεμία ἐξ οὐδενὸς μέρους ἀνεφαίνετο ἐλπίς, ἰκανὴ πρὸς παραγορίαν τῆς κατατεθλιμμένης καρδίας αὐτοῦ καὶ ἐνθάρρουνσι διὰ περαιτέρω ὑπομονήν. Ἐπὶ τὸ χεῖρον δὲ βλέπων ἐκπίπτουσαν τὴν υγείαν αὐτοῦ, ὁ Ἰψηλάντης ἐζήτησε, μαρτυρούντων τῶν ἰατρῶν, ἄδειαν διὰ τὰ λουτρά τοῦ Τέπλιτς ἢ τοῦ Μαριενβάδεν· ἀλλὰ μόνον μετὰ καιρὸν συνεχωρήθησαν αὐτῷ τὰ τοῦ Πιχτσχάν ἐν Οὐγγρίας, βλάβαντα μᾶλλον ἢ ὠφελήσαντα τούτῳ. Τὸ δὲ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητόν ἐστιν, ὅτι, μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς Θερесеσιούπολιν, ἐδιπλασιάσθη ἡ αὐστηρότης τῶν προφυλακτικῶν μέτρων, καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνδρὸς κατέστη ἔκτοτε θλιβερὰ λίαν καὶ πλήρης δυσαρσεκειῶν καὶ ἀηθείας.

Ἦλθε τέλος τὸ ἔτος 1826, καθ' ἃ ἀνέβη τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Ρωσσίας ὁ Νικόλαος Α'· καὶ ὑπεγράφη ἐν Πετρούπολει τὸ πρῶτον περὶ Ἑλλάδος πρωτοκόλλον τοῦ ἀπριλίου μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ρωσσίας. Ὁ εὐνοῶν τῷ Ἰψηλάντῃ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, ἀρμοδίαν θεωρήσας τότε τὴν περίστασιν, ἀπέστειλεν ἓνα τῶν ὑπασπιστῶν αὐτοῦ, λόγῳ μὲν εἰς Βιέννην δι' ὑπόθεσιν πολιτικῆν, κυρίως δὲ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην δι' εἰσήγησιν σωτηριώδους τινὸς μέτρου, ὅπερ ἐνόμιζε δυνατόν καὶ κατέλα-

ληλον. Ὁ ὑπασπιστὴς διερχόμενος ἐκ τῆς Φρεισειουπόλεως, ἐξηγήθη ἀδιαφόρως πρὸς τὸν διοικητὴν ταύτης κόμητα Δε Χιέρσ τὴν ἐπαθμίαν, ἣν συνέλαβε περὶ μιᾶς φιλικῆς ἐπισκέψεως πρὸς τὸν Ἰψηλάντην, ὡς-στρατιώτην αὐτοῦ καὶ φίλον. Διθείσης δ' ἐτοίμως τῆς ἀδείας, εἰσηγήσατο οὗτος, ὡς γνάμην τοῦ Φρειδερίκου, τὸ σχέδιον, ἵνα αἰτήσῃται ὁ Ἰψηλάντης μεταθεῖσιν φυλακίσεως ἐν Πρωσσία. Ἀλλὰ, καίτοι πάσχιον δεινότατα καὶ ἐπιμόμως προτρεπόμενος παρὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀπεποιήθη εὐγνωμόνως σχέδιον τοιοῦτον ὁ Ἰψηλάντης, ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ ἄνεως ἔνοχον ἑαυτὸν καὶ δικαιώσῃ τὴν παρὰ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἐπιβληθείσαν ἐξ ἀπάτης ἄδικον φυλάκισιν. Ἐνέκρινε δ' ἀντὶ τοῦτου, ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ καὶ παρὰ τοῦ διαδόχου αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, τοῦ Νικολάου Α', διὰ τῆς ἀκολουθοῦσας ἀναφορᾶς.

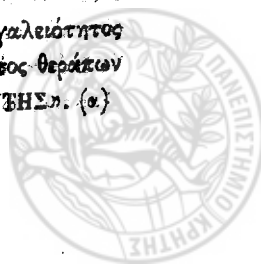
«Μεγαλειότατε.

«Ὁ Κύριος κατέστησεν ὑμᾶς τὸν διαιτητὴν τῆς τύχης μου. Ἀνοίξατε τὰ χεῖλη μόνον, καὶ οἱ ἀδελφοί μου καὶ ἐγὼ ἀποδοθησόμεθα εἰς τὴν ζωὴν, εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα ἡμῶν πρὸ παντός δε ἀπολαύσομεν τὴν εὐδαιμονίαν, ὅπως ἀποθάνωμεν ὑπὲρ αὐτῆς.

«Μεγαλειότατε, ἐξαετῆς φρικτὴ φυλάκισις, ἣν συνηθάνη βαθύτατα ψυχῇ θερμῇ, μοι παρέχει τὸ δικαίωμα, ὅπως λαλήσω πρὸς τὴν ὑμετέραν Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα μεθ' ὅλου μὲν τοῦ σεβασμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ εὐκρινείᾳ. Μεγαλειότατε, ὁ ἐνδοξος ἀδελφός ὑμῶν, ὁ εὐεργέτης μου, ὃ ὑπηρέτησα μεθ' ὅλης τῆς πίστεως καὶ τοῦ ζήλου, τοῦ ἐμπνεομένου ὑπὸ τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης, καὶ οὐτινος ἢ μνήμη διαμενεῖ ἐν ἐμοὶ προσφιλῆς, ὡς τοῦ φιλοστοργωτάτου πατρὸς καὶ τοῦ εὐμνεεστάτου εὐεργέτου, με κατεδίκασε, Μεγαλειότατε, πειθόμενος εἰς δολόφρονας καὶ ἀπίστους διηγήσεις, καὶ, τολμῶ εἰπεῖν, εἰς ἀπεχθεῖς σικοφαντίας. Μεγαλειότατε, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γράφω πρὸς ὑμᾶς ἐκ φυλακῆς, ὅπου πρὸ ἐξ ἑτῶν μοναδικὰ στηρίγματα μου ὑπῆρξαν ἡ προσευχὴ καὶ ἡ μελέτη. Μεγαλειότατε, οὐκ εἰμι ἔνοχος! Εἶθε ἡ λέξις αὕτη ἀντηχήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ διατάξῃτε τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐμοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν μου, ἦττον ἐμοῦ ἔνοχων!

«Διατελῶ, Μεγαλειότατε,

τῆς Ἰ. Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος  
εὐπειθέστατος καὶ πιστάτατος θεράπων  
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἸΨΗΛΑΝΤΗΣ. (α.)



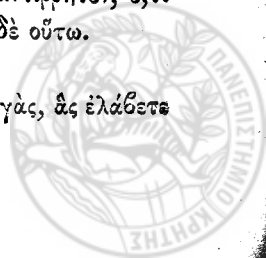
Οὐδὲν ἄλλο πάντοτε, ἢ μόνην τὴν πατρίδα καὶ ἐν μόνη ταύτῃ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπεθύμει ὁ Ἰψηλάντης. Ἐνεκα τούτου παρέδιδε τῇ λήθῃ τὰ πάντα, καὶ ἀπὸ καρδίας ἤσχετο γράφων ἰδιοχείρως πρὸς τὸν Γεώργιον Καντακουζηνὸν τῇ 27 δεκεμβρίου 1826 ἐκ τῆς Θεερσιουπόλεως: «... Νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἀσπασθῶμεν ἀλλήλους μίαν ἡμέραν εἰς τὸ »μακάριον ἔδαφος τῆς πατρίδος, ἣτις μᾶς περιμένει. Ὅλαι μου αἱ σκέψεις εἰσὶν ἐκεῖ. Ἐκεῖ μόνον θέλω εἶσθαι εὐτυχῆς, καὶ ἐκεῖ μόνον θέλω νὰ ἀποθάνω».

Ἢδη δὲ τὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης διέφερον τῆς καταστάσεως τοῦ 1821, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἠδυνήθη μόνην, ὡς εἶδομεν, καίτοι πρόσκαιρον καὶ ταύτην, τὴν μεταβολὴν τῆς σκληροτάτης φυλακίσεως τοῦ Ἰψηλάντου. Συμμαχία ἱερά οὐχ ὑπῆρχε πλέον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας ἐκάθητο ὁ πολλῶν ἀρετῶν βασιλεὺς Κάρολος Ι΄ ἐπὶ τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἀγγλίας προῆρχε μεγαλοφυῆς καὶ πολιτικώτατος ἀνὴρ ὁ Γεώργιος Κάνιγγ· πολυκύροτος δὲ καὶ ἰσχυρὸς διὰ τε τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ πολιτικὰ δόγματα αὐτοῦ ὁ Νικόλαος Α΄, ἅμα ἀναβάς τὸν θρόνον, ἐξηγήθη ἐπισήμως διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ ἀπριλίου, τίνας ἂν εἶχε περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος ἰδέας.

Ἐνεκα τούτων ὄλων, καὶ διότι ἡ μὲν Ἀγγλία πρώτη καὶ πρὸ καιροῦ ἀνεγνώριζε τὰς θαλασσίας πολιορκίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐχορήγει αὐτοῖς δάνεια, ἡ δὲ Γαλλία συνεκρότει μεγάλας ἐταιρίας καὶ ἐδοθήει ὑλικῶς τῷ ἑλληνικῷ ἀγῶνι· ἡ Αὐστρία, μεμονωμένη πλέον, καὶ γελοία μάλιστα, ἂν θέλη τις, διὰ τὸν ὑπερτουρκισμόν ἑαυτῆς, ἐδείχθη ὑποκλίνασα εὐθὺς εἰς τὴν περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἰψηλάντου πρότασιν τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου. Ἐντεῦθεν διαταγαὶ ἄμεσοι ἐξεδόθησαν ἐκ Βιέννης πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Θεερσιουπόλεως, καὶ οὗτος συγχαίρων διεκινώσατο πρὸς τὸν Ἰψηλάντην τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τούτων. Καὶ ὁμως, πᾶγμα ἀπίστευτον! ἐν ᾧ οἱ μῆνες διεδέχοντο τοὺς μῆνας, ὁ Ἰψηλάντης ἐστέναζεν ἔτι ὑπὸ τὸ βάρος τῆς αἰχμαλωσίας, πνέων πραγματικῶς αὐτὸν δηλητηριώδη ἀέρα τῆς Θεερσιουπόλεως» καὶ περὶ τῆς τύχης αὐτοῦ ἀνησυχῶν ἔτι μᾶλλον, δι' ἣν ἔφερε βεβλαμμένην ὄλωσ ὑγίαν καὶ διὰ τὸν πλησιάζοντα χειμῶνα. Τὰ συνεπῆ παράπονα αὐτοῦ πρὸς τὸν ῥηθέντα διοικητὴν κύμητα Δε Χιέρα μαρτύρονται ἀναντίρρητον, ὅτι λέγομεν καὶ μετὰ φρίκης ἀναγνώσει ὁ κόσμος. Εἶχον δὲ οὕτω.

«Κύριε Κόμης.

«Εὐηρεστήθητε ἵνα μοὶ γνωστοποιήσητε τὰς διατάγας, ἃς ἐλάβετε

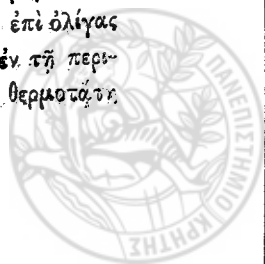


περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἀδελφῶν μου. Ἐκτοτε προσδοκῶ ἀνυπομόνωσ, ἀλλὰ ματαίως, τὴν ἐκτέλεσιν τούτων, οὐδόλωσ, καὶ οὔτε κατ' ἐλάχιστον κᾶν, ἐλαφρυνθείσης τῆς ὀδυνηρᾶς καταστάσεώς μου. Ὅπως ἡ φιλόνηρωπος καρδιά τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος ἀγανακτήσῃ, πληροφορομένη τὴν βραδύτητα ταύτην, ὡς προσθέτουσαν καὶ τὴν ἀπεκδοχὴν εἰς τοὺς βασανισμοὺς μου μετὰ ἐξαετῆ σκληροτάτην κράτησιν πρὸ πάντων δὲ μανθάνουσα, ὅτι καὶ θνήσκων οὐ κατώρθωσα τὴν ἐπιτυχίαν τῆς χάριτος, δι' ἣν εὐαρεστηθέντες παρενέβητε ὑμεῖς αὐτοί, κύριε Κόμης, ὅπως ἀνακνεύσω ἀέρα ἤττον δηλητηριώδη τοῦ τῆς Θερεσιουπόλεως. Ἐν τούτοις ὁ χειμὼν πλησιάζει, καὶ βλέπω ἐμαυτὸν ἀπειλούμενον ὑπὸ τοῦ φρικώδους κινδύνου, ὅπως καταστῆ ἐφεξῆς ἀνέφικτος ἢ καταβάσις μου εἰς τὴν νοτιοτέραν Εὐρώπην, ὅπου μόνον δύναμαι ἀνευρεῖν τὴν ὑγείαν μου. Ἢδῃ ἡ ὑγρασία τοῦ μέρους, ἐν ἣ κρατοῦμαι ἐπίσης, ὡς καὶ πρότερον, αὐστηρῶσ, ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ βάσανος τῆς προσδοκίας κατὰ τὰ ἐξ τελευταία ἐτῆ ἐτράχυναν τὰ δεινά μου καὶ βεβαίως ἐκάστη ἡμέρα προσθέτει ἐπ' αὐτοῖς δεινὰ ἕτερα, καθιστῶντα ἴσως τὴν ἰασίμ μου ἀδύνατον. Ἐν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις, κύριε Κόμης, παρακαλῶ ὑμᾶσ, ἵνα τύχω τῆς ἀπελευθερώσεώς μου ὅσον οἶόν τε ταχίον, καὶ τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ οὐδόλωσ φαντάζομαι, ὅτι ὑπάρχει κώλυμά τι προκαλοῦν περαιτέραν βραδύτητα. Εἰ δὲ τι κώλυμα τοιοῦτον ὑπάρχει, ἀδύνατον ἵνα ἀντιστῆ τοῦτο ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς τύσῳ θετικῆς θελήσεωσ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅπως καταπαύσωσιν ἐπὶ τέλους τόσα μακρὰ δεινὰ, καὶ μοὶ ἀποδοθῆ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐλευθερία.

«Ἐχω τὴν τιμὴν κτλ.

ΑΛΑΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΗΛΑΝΤΗΣ».

Εἰς τοσοῦτον προέβη κακίας βαθμὸν ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις κατὰ ἐνὸσ προσώπου, τοῦ Ἰψηλάντου, οὐδεμιᾶσ πλέον προφασιολογίας πολιτικῆσ ὑπαρχούσης, ἐν ᾧ τὸ ὅλον, ἡ Ἑλλάσ, ἀπεχωρίζετο ἤδη διὰ ποταμῶν αἵματος ἀπὸ τῆσ Τουρκίας, καὶ καθίστατο αὐτόνομος καὶ αὐτοδιοίκητος διὰ τῆσ συνθήκησ τοῦ ἰουνίου 1827 καὶ τῆσ κοινῶσ ἀναγνωριζομένησ ἐκλογῆσ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου. Μὴ δυνηθεῖσα τὴν καταστροφὴν τοῦ ὅλου διὰ τῆσ πολιτικῆσ, ἱκανοποιεῖτο, ὡσ φαίνεται, ἐπιδιώκουσα εἰς τὸ πείσμα αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν καταστροφὴν ἐνὸσ προσώπου διὰ τῆσ παρατάσεωσ τῆσ αἰχμαλωσίας, ἔστω καὶ ἐπὶ ὀλίγασ ἔτι ἡμέρασ καὶ ἐπὶ ὀλίγασ προσέτι ὥρασ. Μάτην προσετέθη ἐν τῇ περιστάσει αὐτῇ καὶ ἡ ἀπὸ 30 νοεμβρίου (12 δεκεμβρίου) 1827 θερμότησ



πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Αὐστρίας αἰτησις τῆς μητρὸς Ἐλισάβετ περὶ τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν πεφλημένων υἱῶν αὐτῆς (α). Ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις, εἰ καὶ ἐπὶ τέλους ἔλυσεν ἐξ ἀνάγκης τὰ δεσμὰ τοῦ αἰχμαλώτου Ἀλεξάνδρου, οὐκ ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ὄντα ἀγωνία τῆς θανατηφόρου νόσου τοῦ ἀσθματος, εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς διαμονῆς ἐν μιᾷ τῶν τριῶν πόλεων τῆς Βιέννης, ἢ Ἐννετίας, ἢ Βερώνης. Μόλις αἱ σύντονοι παρακλήσεις τῶν ἀδελφῶν καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀνάγκη τῆς ἀναπνοῆς καθαροῦ ἀέρος ἔπεισαν τὸν Ἰψηλάντην πρὸς τὴν παραδοχὴν τοῦ νέου τούτου πολιτικοῦ περιορισμοῦ, προτιμήσαντα ὡς πόλιν διαμονῆς τὴν Βιέννην. Ὅπόσω δ' ἔφερε βαρέως τὸν περιορισμὸν αὐτὸν ἢ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως καταπεπληγμένη καρδιά τούτου, καὶ ὅπόσω διετέλει ἀνυπόμονος ὁ ἀνὴρ, ἵνα ἴδῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ ἀποθάνῃ ἐν ταῖς ἀγκάλαις ταύτης, ὁμολογεῖ ἀντι παντὸς ἄλλου ἡ ἀκόλουθος ἰκεσία καὶ δικαιολογία τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον, δικαιολογία σπουδαιότητος μεγίστης.

#### α Μεγαλειότατε.

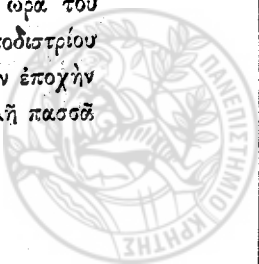
«Μετὰ ἐξαιτῆ φυλάκισιν ἀπελευθερωθεὶς ἐπὶ τέλους, πρώτην ἀνάγκην αἰσθάνομαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὅπως μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ θρόνου τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος προσφέρω τὰς εἰς εὐεργεσίαν τοιαύτην ὀφειλομένας εὐχαριστίας. Βαθῆως ἐν τῇ καρδίᾳ μου κεχαραγμένη ὑπάρχουσα, ἡ ἀνάμνησις τῆς ὑμετέρας Μεγαλειότητος ἔσεται διὰ παντὸς τὸ ἐλατήριον, ὅπερ θέλει κινεῖν τὴν ζωὴν μου εἰς πράξεις ἀξίας τοῦ εὐεργέτου μου. Ἄλλ' ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη, Μεγαλειότατε, εἰς ἣν ἀξιώσαντες συνηέσατε χωρὶς περιορισμοῦ, μοὶ ἀπεδόθη ἀτελής, ἐφ' ὅσον ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις συνήνεσεν ἀπαιτήσασα παρ' ἐμοῦ τὸν ἐπὶ τιμῇ λόγον, ὅτι οὐκ ἀπελεύσομαι τῆς ἐπικρατείας αὐτῆς. Κατηναγκασμένος ὑπὸ τῆς ἐλεεινῆς καταστάσεως τῆς υγείας μου, ὅπως διὰ πάσης θυσίας ἐξέλθω τῆς φυλακῆς μου, ἀλλ' ἐτί μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τρεφόμενος, ὅτι ἀπολαύσω τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, εὕρισκόμενος ἐν θέσει κατὰ τὰ αἰσθηματὰ μου ὀδυνηροτέρα τῆς προτέρας, ὑπεσχέθην, Μεγαλειότατε, ὅτι ἀπ' ἐμοῦ ἐζητήθη. Καὶ ἰδοὺ ὅτι κατεδικάσθην εἰς τὴν ἐκμηδένισιν καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν, ὅπως ἀποζῶ ἴσως καθ' ὅλον τὸν βίον μου, ἀλλ' ἀνωφελῆς εἰς τοὺς ἄλλους τε καὶ εἰς ἑμαυτόν. Συναινέσατε ἄρα, Μεγαλειότατε, μετὰ δυστυχίας τηλικαύτας καὶ βασανισμοῦς, δυσάμενους χρησιμεῦσαι πρὸς ἀπότισιν κακουργημάτων, ὅπως ἡ ζωὴ μου



μετατραπῆ εἰς συνέχαιαν βασιανισμῶν, ἢ μάλλον εἰς ἀγωνίαν κληροτέραν τοῦ θανάτου; Τὸν θάνατον, Μεγαλειότατε, προτιμῶ, ἐὰν ἡ ὑμετέρα Μεγαλειότης μὲ ἐγκαταλείψῃ· καὶ ἐὰν μὴ, μέγας καὶ εὐφυγος, ἐπὶ τέλους εὐδοκήσατε, ἵνα μὲ σώσητε ἀπὸ τῶν φρικτῶν βασιανισμῶν, ἐν οἷς ἐπίμονον μῖσος κατεδίκατε τὸν βίον μου.

«Ἐὰν τὸ μῖσος τοῦτο, ὅπερ ἐφεῦρε τόσας συκοφαντίας, ὅπως συντρέψῃ ἐμὲ ἐν τῇ γνώμῃ τῆς Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, μὴ ἀρκεσθὲν διὰ τῆς αὐστηρότητος τῆς φυλακίσεώς μου, ὅπως ἀποτρέψῃ τὴν δικαιοσύνην μου ἐνώπιον τοῦ ἐνδόξου ἀδελφοῦ ὑμῶν, θέλῃ εἰσεῖτι τὴν ἐκμηδένισίν μου, ὅπως κάλλιον ἀσφαλίσῃ τὸ ἀπόκρυφον τῶν ἀπεχθῶν μηχανορραφῶν αὐτοῦ· ἐὰν μὴ ὑψωθῆ ὑπὲρ ἐμοῦ ἢ φωνῆ τῶν ἀνθρώπων, τῶν γινωσκόντων τὰ πράγματα καὶ ἀπολαούντων τῆς κοινῆς ὑπολήψεως, ἵνα δικαιώσωσιν εὐκόλως τὴν διαγωγὴν μου· τολμῶ πιστεύων, ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξαιτοῦμαι τὴν προστασίαν τοῦ ἡγεμόνος μου καὶ ἤδη εὐεργέτου μου, τὸ καθῆκον μοι ἐπιβάλλει, ὅπως ἀποπειρασθῶ τῆς δικαιολογίας μου ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, ἐμπιστευόμενος τῇ φρονήσει ὑμῶν γεγονότα, μέχρι τῆς σήμερον κρυπτόμενα ἐν τῇ στήθει μου, καὶ ὧν ἡ ἀποκάλυψις πρόκειται ἀναγκαία, ἵνα τύχω τῆς ὀφειλομένης μοι δικαιοσύνης.

«Πάντες σχεδὸν οἱ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων γράψαντες ἔκριναν εὐλογον, ὅπως λαλήσωσι καὶ περὶ ἐμοῦ, καὶ, κατὰ τὸν Δύστριακὸν Παρατηρητὴν καὶ τινὰς ἄλλους λιβελλογράφους μισθίους τῆς αὐτῆς κυβερνήσεως, φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους, τὰς αὐτὰς ἐπανελάβον συκοφαντίας, ἐπ' ἐμοῦ πάντα συνεσώρευσαν τὰ σφάλματα καὶ πᾶσαν κατέβαλον δύναμιν, ὅπως παραστήσωσιν ἐμὲ ἐνώπιον τοῦ κρινοῦ νέον μανιωδῶς φιλόδοξον, ὃς ἐν τῇ παράφρονι ἐξάψει αὐτοῦ καὶ ἄνευ ἐλπίδος σωτηρίας ἔσυρε τὸ ἔθνος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπώλειαν. Οὐδὲν τούτου ψευδέστερον. Τὸ ἔθνος εἰργάζετο πρὸς ἀναγέννησιν αὐτοῦ, πᾶσαν καταβάλλον προσπάθειαν, καὶ συνεννοεῖτο διὰ τινος μυστικῆς ἐταιρίας πολλὸν χρόνον, πρὶν ἢ καταχρήσει καὶ διαφωνίαι, διακινδυνεύουσαι τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς, ἀναγκάσωσι τοὺς διευθυντὰς τῆς ἐταιρίας, ἵνα πέμψωσιν εἰς τὴν Πετρούπολιν καὶ μοι ἐμπιστευθῶσι τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν ταύτης. Ὁ κίνδυνος ἠδύνατο γενέσθαι μέγας. Ἐπίστευσα, ὅτι ἡ ὥρα τοῦ ζήλου ἐσήμανε δι' ἐμὲ, καὶ, τὴν συμβουλὴν τοῦ κόμητος Καποδιστρίου λαβὼν, ἐδέχθην. Ἦν δὲ τότε τὸ ἔτος 1820 ἀρχόμενον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ὀθωμανικὴ Πύλη διεκῆρυξε θανάσιμον πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασῶς.



τῶν Ἰωαννίνων. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο, ὅπερ συνεχώρει τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐξοπλισμὸν, προήγαγε τὴν ἐξαψιν καὶ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν εἰς τὸ ἄκρον. Οὐδαμῶς ἐγενόμην ὁ ἔσχατος, ὅπως διακρίνω τὰ ἐκ τούτου προκύφοντα ὠφελήματα.

Ἡ ἀρχὴ κόμητος Καποδίστριας, ἐν συνεβουλευθῆν, συνεφώνησε πρὸς τὴν γνώμην μου, εὔρε τὰ σχέδια καὶ τὰς παρασκευάς μου καλὰς καὶ καταλληλοῦς, καὶ μοι συνεβούλευσεν, ἵνα ἐνεργήσω καὶ ἐπιχειρήσω τὴν ἐναρξιν τούτων, μὴ δεικνύων δισταγμὸν τινα περὶ τῆς ἐπιτυχίας (α). Αὕτη ἐφαίνετο αὐτῷ συνδεομένη πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς Ρωσσίας. Ὅταν οἱ Ἕλληνες κατώρθωνον διὰ τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν τὴν ἀπάσεισιν τοῦ ζυγοῦ τῆς Πώλης ὅταν διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων καὶ τῆς θέσεως αὐτῶν ἐκθίσταντο κατὰ τῶν Τούρκων, ἐθεωροῦντο ἂν ὡς ἐλεύθεροι. Ἰδοὺ ἡ ἀσπὴ, ἐφ' ἧς ἐστηρίχθη πᾶσα ἡ ἐπιχείρησις, καὶ καθ' ἣν ἐνήργησα ἐν πάσῃ ἀπειροθῆσαι, πιστεύων, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ ἦν ἐντελῶς σύμφωνος, ὡς αὐτὸς οὕτως εὐδοκήσας μοι ὠμίλησε πλειστάκις ἐν Πετροπόλει καὶ ἐν Τσάρσκοι Σελῶ. Ἀληθές, ὅτι ἡ Α. Μ. ὠμίλει πάντοτε ἀόριστος, ἀλλὰ πάντοτε ἐπίσης μετ' εὐμανείας τοιαύτης, οἷα ἐξήπτεν ἐπὶ μᾶλλον τὰς ἐλπίδας μου καὶ μετέτρεπεν εἰς βέβαιον μέλλον. Νομίζω, ὅτι ἀκούω ἐπὶ αὐτοῦ λέγοντος πρὸς ἐμὲ μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀγαθούνης: «Οὐκ ἀποθανοῦμαι εὐχαριστημένος, εἰ μὴ κατορθώσω τὴν πῆλιν τοὺς ἀτυχεῖς Ἕλληνας μου. Σημεῖον μόνον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνακείμενον πρὸς τοῦτο· καὶ θέλω διακρίνειν αὐτὸ οὐχὶ ἄλλως, ἢ ὅταν μοι ὑποδειξῶσι τοῦτο αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, καθιστάμενοι ἄξιοι ὅπως ὦσιν εὐτυχεῖς, καὶ δυναθῶ εἰπεῖν: Βλέπετε αὐτούς; Ζητοῦσι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν· εἰσὶν ἄξιοι ταύτης, βοηθήσωμεν αὐτοῖς. Πλὴν μετὰ φρονήσεως, προσέθετε. Πρέπει ἵνα σκεφθῶ καὶ ἐγὼ ἐπὶ τούτου. Μία σφαῖρα, παρὰ τὸν Ἰστρον ῥιπτομένη, πυρπολήσει σύμπασαν τὴν Εὐρώπην».

Ἡ ἀγνοῶ, ἐὰν τὸ ἐν ταῖς ἐκφράσεσι τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος περιεχόμενον ἀόριστον εἶπαι τὸν κόμητα Καποδίστριαν, θεωρήσαντα περιττὸν ἵνα πληροφορησῆται τούτῳ περὶ τῶν καθέκαστων ὄλων μου τῶν σχεδίων, ὧν προεθέμην. Ἀλλὰ τότε, σφάλλων, μὲ ἐμπόδισε, καὶ εἰς τὸ σφάλμα αὐτὸ ὀφείλω πάσας τὰς δυστυχίας μου.

Ἄλλως δὲ, εἰ καὶ μὴ ἔσχεν ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ γνώσιν τῶν καθέκαστων, ἢ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκρήξεως, βεβαίον ἔστιν, ὅτι συμφωνοῖ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1816 γνωρίζων τὴν ὑπαρξιν

τῆς μυστικῆς ἐταιρείας, ὑπέσχετο σχέδια, ἅπερ συχνάκις ἄφιντα διωρόμενα, ἐν ᾧ ὠμίλει, ὅταν οἱ Ἕλληνας ἤρχοντο ἰκετεύοντες τὴν προστασίαν καὶ τὴν γενναιοῦτητα αὐτοῦ, καὶ πάντοτε ἀπῆρχοντο πεπληρωμένοι εὐεργετημάτων. Οἱ Ἕλληνας οὗτοι πανταχοῦ ἐπανελάμβανον μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰς πλήρεις εὐμενείας ἐκφράσεις τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ τὰς ἐλπίδας, ἅς ἐδίδεν αὐτοῖς διὰ τὸ μέλλον. Οὕτως ἐσηματίσθη προφητικῆ τις ἤχώ, ἀντηχοῦσα κατὰ πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπεκαίουσα πᾶσαν καρδίαν διὰ τοῦ ἱεροῦ πυρός τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς προσηλώσεως εἰς τὴν πατρίδα. Εἰς τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπίσης ὀφείλεται ἡ ἀπειρὸς ἐπιτυχία καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐπιστολῶν μου καὶ τῶν μυστικῶν προκηρύξεών μου πρὸς τοὺς προὔχοντας καὶ τοὺς καπετανούς τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, ὡς καὶ ὁ ζήλος, ὁ χαρακτηρίσας τὰς πρώτας ἐπιχειρήσεις, ἐκτελεσθείσας διὰ τόσῃ ἐλαχίστων μέσων.

α Μὲ κατηγοροῦσι κατὰ μείζονα λόγον, ὅτι κακῶς ἐξελεξάμην τὴν στιγμήν καὶ ἐξώθησα λίαν τὰ πράγματα. Ἀλλ', ὅταν ἡ ἐπανάστασις τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Πεδεμοντιῦ ἐξεβράγη, μοὶ ἀπέβη ἀδύνατος ἡ ἀναχαίτισις τῆς δοθείσης ὠθήσεως, ὠθήσεως ἐντελῶς ξένης κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐκείνης, δι' ἧς παρεσύρθησαν τὰ ταραχώδη πνεύματα τῶν δύο τούτων χωρῶν εἰς τὴν ἀποστασίαν. Οὐδαμῶς ἀπέκρυπτον ἐμαυτῇ τὰς ψευδεῖς κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐξαχθησομένας τυχὸν συνεπίαις· ἀλλ' ἦτο πλέον ὀψὲ τῆς ὥρας, καὶ αἱ προσπάθειάι μου εἰς οὐδὲν ἄλλο ἤρρεσαν, ἢ ὅπως βραδύνωσι μόνον ἐπὶ τινὰς μῆνας τὸ κίνημα μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν πιεζόμενος πανταχοῦθεν καὶ πληροφορούμενος ὑπὸ ἀσφαλῶν πτηγῶν, ὅτι ἡ Πύλη ὑπῆρχεν ἐν γνώσει τῆς συνωμοσίας καὶ ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο, ὑπεχρεώθην, ὅπως δώσω τὸ σύνθημα, ριπτόμενος ἐν ταῖς δύο Πυγμαλονείαις, καὶ, συρομένης εἰς αὐτὰς ὅλης τῆς προτοχῆς τῆς Πύλης, ἰδυνηθῶσι πολλαὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίαι παρασκευασθῆναι ἐθελώτερον. Ἡ βραδύτης, ὅπως ζητήσω τὴν ὀριστικὴν ἀδειάν μου, εἰς τὸ κατεπεῖγον τοῦτο ὀφείλεται· πρὸ παντὸς δὲ εἰς τὴν σκέψιν τοῦ κόμητος Καποδιστρίου, ὅτι, ἐὰν μὴ ἦμην πλέον ἐν τῇ βίωσει καὶ ὑπηρεσίᾳ, τοῦτο ἐξησθένει ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιχειρήσεώς μου. Ἐξ Ἰασίου μόνον ἐζήτησα τὴν παραίτησίν μου ἀπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ, ἐν ἧ ἐξέθετον αὐτῷ ἀκριβῶς τὴν διήγησιν ὀλοκλήρου τῆς ἐπιχειρήσεώς μου. Ἠδύκαξαν ἡ Α. Μεγαλειότης, ἵνα δεχθῇ τὴν ἐπιστολήν μου μετ' ἀγαθότητος, καὶ ἀπαγγέλλῃ πρὸς τὸν κόμητα Καποδιστριαν περὶ ἐμοῦ εὐμενῶς.

αἶδου, Μεγαλειότατε, ὅλαι αἱ συνωμοσίαι καὶ ἡ μηχανορραφία αὕτη, ἣν ἡ αὐστριακὴ διπλωματία κατὰ τὴν σύνοδον τῆς Λουβιάνης κατέστησεν ἐν καιρῷ ὑφασμα φρίκης καὶ κακουργημάτων· καὶ, ἐπειδὴ ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ ἠρνεῖτο πιστεῦσαι εἰς τοῦτο, ἡ αὕτη διπλωματία, ὅπως κείσῃ αὐτὸν, ἔσχε τὴν ἀνήκουστον θρασύτητα, ἵνα δείξῃ τούτῳ ἀλληλογραφίαν ἐπίβουλον μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν φιλελευθέρων τῶν Παρισίων. Ἀναξιοπρεπὴς δολιότης, ἀλλ' ἐπιτυχοῦσα, διότι τότε μόνον ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ, κύπτων εἰς ἀποδείξεις, ἃς ἐπίστευεν ἀληθεῖς, κατέθλιψεν ἡμᾶς, ἐμὲ μὲν ἐγκαταλείπων εἰς τὸ μῖσος τῆς Αὐστρίας, τὸ δὲ ἔθνος εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων, συμβουλευομένων, ὀδηγουμένων καὶ ὑπηρετουμένων παρ' ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν φίλων αὐτῶν.

«Εἰς ὑμᾶς, Μεγαλειότατε, ἀνήκει ἤδη, ἵνα μὲ κρίνητε· εἰς τὴν ὑψίστην φρόνησίν σου καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην σου ἀπόκειται ἡ ἀπόφασις περὶ τῶν δικαιομάτων, ἅπερ δύναμαι ἔχειν ἐν τῇ προστασίᾳ, ἣν τολμῶ ἐπικαλούμενος. Καὶ ταύτην ζητῶ καὶ ὡς παλαιὸς στρατιώτης ὑπηρετήσας μετ' ὅλου τοῦ δυνατοῦ ζήλου, καὶ ὡς ἄνθρωπος, εἰς ὃν μακρὰι δυστυχίαι παρέχουσι τὸ δικαίωμα, ὅπως ἱκετεύσῃ τὰ ἰσχυρὰ ἀπεικονίσματα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

«Ἐκ Εἰένης τῇ 2 [14] ἰανουαρίου 1828.

«(ὑπογ.) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΨΗΛΑΝΤΗΣ» (α).

Τὸ σπουδαιότερον οὔσα, ὅσων ἄχρι τοῦδε περιελάβομεν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἐγγράφων, ἡ ἱκετικὴ δικαιολογία αὕτη πολλὰ μὲν ἀπόρρητα λυεῖ, ὅλα δὲ τὰ στόματα τῶν ψυχρῶν κατηγόρων καὶ συκοφαντῶν τοῦ Ἰψηλάντου κλείει, κατὰ δὲ τῶν ἐπιβουλοτέρων καὶ συνάμα ἀναιδεστέρων μηχανορραφῶν τῆς αὐστριακῆς διπλωματίας ἐπίσημος καὶ αἰωνία διαμαρτυρία διαμένει. Διὰ τῆς δικαιολογίας ταύτης καθωμολόγηται ἡ ἀληθὴς ἐθνικὴ διαγωγὴ τοῦ Καποδιστρίου, τὸσφ ἀμφίβολος γενομένη παρά τισι διὰ τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Βαρδαλάχον καὶ τὴν διὰ τοῦ Καμαρηνοῦ ἀπάντησιν πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην. Διὰ τῆς ἰδίας ἐπίσης καθωμολόγηται αἱ μεγάλαι βάσεις, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ὁ Ἰψηφάντης καὶ πρὶν, ἀναδεχθεὶς τὴν ἀρχηγίαν τῶν Φιλικῶν, καὶ ἔπειτα, καλέσας εἰς τὰ ὅπλα τὸ ἔθνος. Διὰ τῆς ἰδίας ἐπὶ πᾶσι καθωμολόγηται τὰ συμπαθέστερα καὶ εὐγενέστερα αἰσθήματα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ αἱ εὐμενέστεραι διαθέσεις αὐτοῦ, κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, πρὶν ἢ δολιευθῇ ταύτας ἡ αὐστριακὴ διπλω-

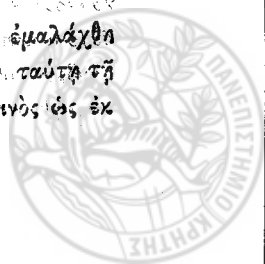
ματία. Ἀνεξαρτήτως δ' ὅλων αὐτῶν, ὁ Ἰψηλάντης, ὡτανεὶ προέβλεπον ἐκλείψουσαν τὴν ζωὴν αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ἔπραξε καὶ ἐν τέλει, ὅτι ὄφειλε, γράψας, ὅσα μόνος ἠδύνατο γράψαι, καὶ παραδύσας οὕτως εἰς Ἑλλησι παρακαταθήκην ἱερὰν τὸ ἔγγραφον τοῦτο.

Πραγματικῶς, τὸ ἐκ τοῦ ἐξαετοῦς μαρτυρίου τῆς Μουγκάστης καὶ τῆς Θεϊρσειουπόλεως γεννηθὲν ἄσθμα ἔκοψε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἄγοντος τὸ τριακοστὸν ἑβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἴδου οἱ λόγοι, οὓς ὀλίγω πρὸ τῆς ἀποβιώσεως αὐτοῦ ἔλεγε πρὸς τὸν ἀδελφὸν Νικόλαον, καὶ οὗτος ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἕτερον ἀδελφὸν Δημήτριον: « Ἀποθνήσκω· ἀλλ' ἡ ἀγαπημένη μου πατρις σώζεται. Ὁ ἐχθρὸς αὐτῆς νῆταπενώθη· οἱ δὲ συμπολιταὶ μου θέλουσιν ἐκδικηθῆ μέχρι τέλους τὴν τυραννίαν τούτου. Μόνην λύπην αἰσθάνομαι, ὅτι δὲν εὐτύχησα νὰ ἐναγκαλισθῶ πάλιν ἐκείνους, μεθ' ὧν ἐπολέμησα διὰ τὴν πατρίδα μου».

Τῇ δὲ 9 (21) ἰανουαρίου, φέροντα τὸν Λασσάνην εἰς χεῖρας τὴν ἐφημερίδα τοῦ Αὐστριακοῦ Παρατηρητοῦ, ἠρώτητε, « Τί περιέχει νέον; » Ἀποκρίθεντος δὲ αὐτοῦ, « Περιέχει, ὅτι ὁ Καποδίστριας ἔφθασεν εἰς Μετλίτην, καὶ ἐκεῖθεν φεργάττα ἀγγλικὴ μεταφέρει τοῦτον εἰς τὴν Ἑλλάδα », ηὐχθήθη ἀπὸ καρδίας εἰπών: « Δόξα σοι ὁ Θεός !! » Κατόπι δὲ παρακαλέσας τὸν Λασσάνην, ἵνα ἀνατρέψῃ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα αὐτοῦ, ἤρξατο, ἀνατείνας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, τῆς Κυριακῆς προσευχῆς: « Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, . . . τὸν . . . τὸν . . . » Ἴδῃ ἐξελείποντο καὶ αὐταὶ αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις· ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐσκοτοδινίασεν, ἡ γλῶσσα περιπλέχθη, καὶ μόλις τραυλίτας γερμανιστὶ τὴν κατόπιν λέξιν « βρόδ, βροδ » ἀντὶ τῆς ἑλληνικῆς τοῦ κειμένου « ἀρ-υτον », ἀπέπνευσε (α).

Ὁ νεκρὸς ἐκηδεύθη ἐν τῇ πρωτευούτῃ τῆς Αὐστρίας, φέρων τὴν ἑλληνικὴν στρατιωτικὴν στολὴν τοῦ ἱερολογίτου, καὶ οὐδὲν ἕτερον. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη ἐν τῷ ἀνατολικῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, συνοδεούντων τὴν ἐκφορὰν ὅλων τῶν ἐν Βιέννῃ Ἑλλήνων· ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ διετηρήθη τότε, ὅπως πεμφθῆ καὶ ταφῆ ἐν τῇ Ἑλλάδι, καθ' ἣν πολλάκις ἐξεφράσθη θέλησιν ὁ ἴδιος (β).

Ἄλλ' ὅμως οὐδ' ἐν ταύτῃ τῇ ὀδυνηροτάτῃ περιστάσει ἐμαλάχθη ὅπως δῆποτε ἡ καρδία τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως· οὐδ' ἐν ταύτῃ τῇ δεινοπαθεστάτῃ ὥρᾳ ἔτυχεν ἡ μήτηρ Ἐλιστάβετ παρεγορίας τινὸς ὡς ἐκ

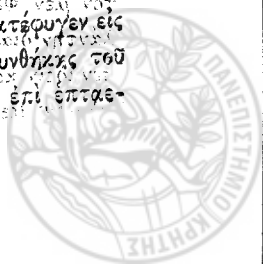


τῆς ἀπὸ 12 δεκεμβρίου 1827 αἰτήσεως ἑαυτῆς. ὡς ἂν μὴ νύχαρίσται τῷ αὐτοκράτορι τῆς Αὐστρίας ἡ ζωὴ παντὸς φέροντος τὸ ἐπώνυμον τοῦ Ἰψηλάντου· ὡς ἂν ἐπεθύμει καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν Ἰψηλάντων τὴν αὐτὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου τύχην, ἠρνήθη οὗτος καὶ τότε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γεωργίου καὶ Νικολάου. Ἡ δὲ σύζυγος τούτου, ἀπαντῶσα διὰ τοῦ κόμητος Δὲ Βουρμβράνδ τῇ 3 (15) φεβρουαρίου 1828, ἀνήγγειλε τῇ Ἐλισσάβητ Ἰψηλάντου, ὅτι «ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ σὺν δόλῳ συγκατατεθῆναι δύναται ἐπὶ τῇ παρακλήσει αὐτῆς, ὑπ' ἕνα νέγων τὰς συνθήκας, δι' ὧν ὑπάρχει συνδεδεμένος» (α). Μόλις ἐπὶ τέλους καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἑτῶν ἀπελύθησαν ἐλεύθεροι οἱ ἀδελφεὶ Ἰψηλάνται Γεώργιος καὶ Νικόλαος, μεθ' ὧν καὶ οἱ συμμερισθέντες τῆς τύχης τοῦ Ἀλεξάνδρου Λασσάνης καὶ λοιποὶ. Ἀλλ' ἡ γηραιὰ μήτηρ Ἐλισσάβητ, ἄλλη νέα Ἐκάβη, εἶδε καταβάντας εἰς τὸν τάφον, ἐπίσης θέματα ἄωρα τῶν ἰδίων τῆς πολυχρονίου φυλακῆς παθημάτων, καὶ τὸν Νικόλαον μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὸν Γεώργιον μετὰ τοῦτον (β).

Ἐρ' ὅσον δ' ἔχαροποιεῖ τοῖς Ἕλλησιν ἡ ἐλπίς τῆς προσέχουσ καταβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα, ἐπὶ τοσοῦτον ἐλύπησεν αὐτοὺς ἡ ἀποβίωσις τούτου. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, κυβερνήτης τότε τῶν Ἑλλήνων, ἐσπευσε συλλυπηθεὶς τῷ Δημητρίῳ Ἰψηλάντῃ. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ὡς πρωτεύουσῃ, οὗτος δὲ ἐν τῷ γενικῷ στρατοπέδῳ τῶν Μεγάρων ἐτέλεσε τῇ 15 μαΐου 1828 τὸ ἀνήκον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ μάρτυρος ἀδελφοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκκλησιαστικὸν μνημόσυνον διὰ γενικῆς παρατάξεως στρατιωτικῆς καὶ τριπλοῦ γενικοῦ παροβολισμοῦ ἑπτακισχιλίων, ἐκφωνήσαντος τοῦ Ἰωάννου Φιλήμονος τὴν ἐπιτάφιον λόγον.

Τοιοῦτω ἐξεδικῆθη τρόπῳ ὑπὲρ τοῦ ἀντιχριστοῦ τουρκισμοῦ ἡ χριστιανικὴ Αὐστρία κατὰ τε τοῦ Ρήγα Φεραίου πρῶτον καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου ἔπειτα, ἐκείνον μὲν, ὡς παρασκευάζοντα τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἐπανάστασιν, συλλαβοῦσα καὶ παραδόσασα τοῖς Τούρκοις, τοῦτον δὲ, ὡς κηρύξαντα τὴν ἐπανάστασιν, ἀπατήσασα ἐπισήμως καὶ κατακλείσασα δικὴν κακούργου ἐν τοῖς δεσμοτηρίοις. Καὶ ἐκορέσθη μὲν διὰ τῆς ἀπανθρωποτέρας τῶν ἐκδικήσεων, ἀμφοτέρους θανατώσασα ἐμμέσῳ, τὸν μὲν Φεραῖον διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ Τούρκου θημίου, τὸν δὲ Ἰψηλάντην διὰ τοῦ βασανισμοῦ τῶν δεσμοτηρίων αὐτῆς· ἀλλ' οὐκ ἠτύχησεν ἰδεῖν καὶ τὴν ὅλην Ἑλλάδα ἐπανερχομένην ὑπὸ τὸν βάρεον δεσποτισμῶν μεθ' ἑλὸν τὸν ἀθάϊρετον πέλεκυν, μεθ' ἑλὸν τὸν βροτολογίον

έννεαετῇ πόλεμον. Εἰσὶν ἄρα Χριστιανοὶ κατ' ὄψιν καὶ λατρευταὶ τῆς ἀδελφότητος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου πάντες οἱ λέγοντες «Κύριε, Κύριε», ἢ μόνη τίτλων καὶ ἀπλῆ τρόπον ἀλλαγὴ κυριεύει, δεκαεννέα ὄλων παρερχομένων αἰώνων ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Θεοῦ λόγου; Ἄλλ', ἐὰν ἡ ὕλη καὶ τὸ πολιτικὸν συμφέρον ἠνιοχῇ ἔτι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τούτων ἢ ἐκείνων, τῶν μάλιστα «Ἐλέω Θεοῦ» διαπόντων τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν; ἐὰν ἡ ἰσχὺς ἐπιβάλλῃ θέλησιν ἀδίκων καὶ ἡ δικαιοσύνη ὑποχωρῇ εἰς τὴν βίαν, μενέτω ἡ ἱστορία ἀδυσώπητος κατὰ τοῦ τοιούτου γνωμένου ἐμπαιγμοῦ πρὸς τὸν οὐρανόν, τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν μίαν ἀλήθειαν. Καὶ τοῦ τοιούτου ἀντιχριστιανικοῦ καὶ ἀξιομιήτου ἐμπαιγμοῦ, τῆς τοιαύτης ἐν γένει τε καὶ ἐν μέρει πολιτικῆς καπηλείας τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ἀπόδειξιν καὶ ἄλλην ἔχομεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν τῶν ἐπισημοτέρων ὀργάνων τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως. Ἰπάρχει γνωστὸν, ὅτι ἐν ταῖς μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Τουρκίας συνθήκαις τοῦ Βελιγραδίου, Πασσαροβοιτισίου καὶ Σιστοβίου γίνεται λόγος καὶ περὶ ἐπαναστατῶν, προσφευγόντων ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἐπικράτειαν. Ὅτε δὲ, ἡ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1853, ὁ κόμης Ἀγίνιγγεν ἀπεστάλη ἐκ τῆς Βιέννης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τῶν προσφύγων ἐπαναστατῶν Οὐγγρων, ὡς κυριώτερον τῆς τοιαύτης ἀπανθρωπίας καὶ τοῦ τουρκισμοῦ τῆς Αὐστρίας μέσον, ὡς τὸ πειστικώτερον τῶν ἐπιχειρημάτων, δι' ὧν ἐζητεῖ τὴν αὐτὴν καὶ παρὰ τῆς τουρκικῆς ὠμότητα τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως, εἰσῆγαγεν ἐν τῇ διακοινώσει αὐτοῦ τὴν ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μουγκάτσῃς κάθειρξιν καὶ τὴν ἐπταετῆ ἀιχμαλωσίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου. α... Οὐδεμίαν λοιπὸν, (ἔγραψε κατὰ τὸν φεβρουάριον πρὸς τὸ τουρκικὸν ὑπουργεῖον,) μένει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Αὐστρία ἔχει τὸ δικαίωμα, ἵν' ἀπαιτήσῃ παρὰ »τῆς Ἰψηλῆς Πύλης, ὅπως αὐτὴ πάσῃ χρησοῦσα πρὸς ἐπαναστάτας »αὐστριακοὺς καὶ πρόσφυγας ὑπεράσπισιν καὶ βοήθειαν, καθὼς καὶ ἡ »Ἰψηλὴ Πύλη ἔχει πρὸς τὴν Αὐστρίαν. Αὕτη ὁμως ἀπὸ τῆς συνθήκης »τοῦ Σιστοβίου πιστῶς διετήρησεν ἀπάσας τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου »ὑποσχέσεις ἐαυτῆς· καὶ ὡς παράδειγμα τούτου τρανώτατον »φέρει τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην, ἐπαναστάτην ὑπέχουον »τῆς Πύλης, ὅστις τεθείς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐν ταῖς Ἡγεμοναῖαις ἐτα- »ριστῶν, καὶ νικηθεὶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, κατέφυγεν εἰς »τὴν Αὐστρίαν, καὶ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 18 τῆς συνθήκης τοῦ »Βελιγραδίου ἐκλείσθη ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μουγκάτσῃς, καὶ ἐπὶ ἐπταε-



«τίαν ἔμεινεν αἰχμάλωτος. Καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν ἄπασαν, ὅπου μέ-  
 »γας ὑπὲρ Ἑλλήνων ἐνούσιασμός ἐπεκράτει, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν συνθηκῶν  
 »κατεκρίνετο ἡ Αὐστρία ὡς πράξασα ἀνόμως εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν,  
 »ἐν ᾗ ἀπλῶς ἐξεπλήρου τὰς ἐν ταῖς συνθήκαις αὐτῆς διαλαμβανομένας  
 »ὑποσχέσεις. Πῶς δὲ ἡ Πύλη ἀντήμειψε τὴν πίστιν τῆς Αὐστρίας;  
 »Παραβαίνουσα τὰς πρὸς αὐτὴν συνθήκας...»

Τοιαύτη ἤρξατο καὶ ἐτελείωσεν ἡ πρώτη σκηνὴ τοῦ μεγάλου δρά-  
 ματος τῆς παρὰ τοῦ Ἰψηλάντου κηρυχθείσης ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.  
 Οὐχὶ ὡς τὸ κέντρον, ἀλλ' ὡς τὸ πρῶτον ὀρμητήριον αὐτῆς παραδεχθῆ-  
 σαι ἡ Μολδαυία καὶ ἡ Βλαχία, καὶ ἃ προείπομεν, ἐθεωρήθησαν ὡς  
 διευκολύνουσαι τὴν διάβασιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν Ἑλ-  
 λάδα, δι' οὗ ἔφερον ἰκανοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ πολλοῦ ἀριθμοῦ ἑμο-  
 θρήσκων καὶ ὁμοθύμων Σερβοβουλγάρων· ἀλλ', ἅμα κατέστη ἀδύνατον  
 τοῦτο, συνεπῆ ἦσαν πλεόν, ὅσα ἂν συνέδησαν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ βαρύ-  
 τατα καὶ πολυεσθῆ παθήματα τοῦ τόπου καὶ ὄλων τῶν ταραχῶν τὴν  
 ἐπτάμηνον διάρκειαν.

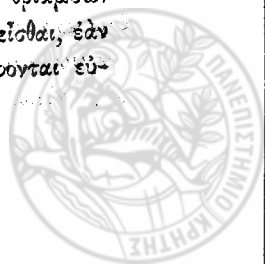
Καθὼς τῶ ἡγεμόνι Μολδαυίας Σούτσω κυρία προώρισται ἀποστολὴ,  
 ὅπως ἀνοίξῃ τῷ Ἰψηλάντῃ τὴν θύραν τῆς ἐπαναστάσεως· οὕτω καὶ τῷ  
 Ἰψηλάντῃ κυρία ἐγγράφτο ἀποστολὴ ἡ ὄθησις καὶ ἡ πρώτη ἐπιτυχία  
 τῆς ἐπαναστάσεως. Διὰ πάσης δ' αὐταπαρνήσεως πατριωτικῆς, οὐχ ἦ-  
 ττον δὲ καὶ διὰ πάσης ἐνεργείας δυνατῆς, ἐκπληρώσας τὸ πρῶτον, ἔβα-  
 λεν ἐνταυτῷ τὴν στερεωτέραν κρηπίδα καὶ ὑπὲρ τοῦ δευτέρου, ὑπὲρ τῆς  
 ἐπιτυχίας λέγομεν τῆς κυρίας ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν μεσημέρινὴν  
 Ἑλλάδα. Αὐτὸς διὰ τοῦ κηρύγματος ἐκ τῶν Ἡγεμονσιῶν καὶ διὰ τῆς  
 παρουσίας αὐτοῦ προεκάλεσεν ἐκείνον κατὰ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν δυ-  
 νάμεων τοῦ ἐχθροῦ τὸν ἀντιπερισπασμόν, οὗ ἄνευ, καὶ εἰ μὴ καθίστατο  
 προβληματικὴ ἡ κίνησις τῆς Ἑλλάδος, ἀπέβαινε ὁμοως ἡ ἐπιτυχία αὐ-  
 τῆς, ἀρχομένης, προβληματικωτέρα. Τί ἔμελλε βεβαίως, ἐάν οὐ μόνον  
 ὁ κατὰ τῶν Ἡγεμονσιῶν κινήσεις τουρκικὸς στρατὸς τριακονταχιλιῶν  
 περίπου, ἀλλὰ καὶ ὁ πολυαριθμότερος τούτου καταλαβὼν τὸν Βόσπορον,  
 τὰς παραλίας τοῦ Εὐξείνου καὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς δεξιᾶς ἄχθῆς τοῦ  
 Ἰστρου, ἐπέπιπτον ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιπτώσει κατὰ τῆς Ἑλλάδος; Τί ἠδύ-  
 νατο τότε ἡ Ἑλλάς, μόλις κινουμένη καὶ πρὸς ἑτέρας πολλὰς χιλιάδας  
 ἐσωτερικῶν καὶ γειτόνων μαχίμων ἐχθρῶν ἀπὸ Πελοποννήσου μέχρι  
 Σουλίου καὶ Μακεδονίας, καὶ κατὰ τοσοῦτων συγχρόνως φρουριῶν πά-  
 σης τάξεως, μεσογειῶν τε καὶ παραθαλασσιῶν, ἀντιμαχομένη; Τί ἔμελλ-



λεν ὡσαύτως, ἐὰν μὴ ἠναγκάζετο ὁ σουλτανικὸς στόλος, ἵνα ἀσφαλίσῃ τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Εὐξείνιον διὰ τῶν δύο τρίτων, ὀλιγάριθμος δὲ ἐκπλεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος; Ὅλαι ἄρα αἱ ἄλλαι περιστάσεις, αἱ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦτοον συνδραμοῦσαι πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους ἐπιτυχίαν τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπαναστάσεως, κατέχουσι θέσιν δευτεροβάθμιον καὶ τριτοβάθμιον, ἐξαιρουμένης ἴσως μόνης τῆς τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Ἀλλῆ πασσᾶ.

Οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων ἀρμόδιος ἦτο πρὸς τοιαύτην ἀποστολὴν (α), καὶ ἐπομένως οὐδεὶς ἄλλος ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ μεθ' ὅσας ἂν ἀριθμῆ ἑαυτῷ μάχας ἢ ναυμαχίας νικηφόρους. Ὅλη ἡ δυσκολία τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀρχῇ· ὁ δὲ πρῶτος, μετὰ τὴν θεῖαν ἀντίληψιν, ὑποστηρίξας ταύτην, δικαιούται θεωρεῖσθαι ὑπὲρ πάντα, ἂν οὐχὶ πλέον τι, τοῦλάχιστον ὡς ἀποτελέσας τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Τοσοῦτος κρίνεται ὁ Ἰψηλάντης, ἥρωος ἠθικὸς, ἀλλ' οὐχὶ ὡς τις στρατηγός, οὗ τὴν κεφαλὴν ἔστεψαν αἱ ἐπὶ τοῦ πεδίου νίκαι. Τοῦ Ἰψηλάντου τὴν κεφαλὴν στέφουσιν ἡ ᾠθισαὶ καὶ ἡ ἐπιτυχὴς τοῦ ἀγῶνος ἑναρξίς· αὕτη δὲ ἐστὶν ὁ μόνος λόγος, δι' ὃν οὗτος, ὄλως ἐθνισμὸς καὶ εἰλικρίνεια, ἐγένετο τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, καὶ ὑπὲρ τῆς πατριδος κατέβη εἰς τὸ στάδιον τῶν κινδύνων καὶ τῆς προνοουμένης προσωπικῆς ἀποτυχίας καὶ θυσίας.

Δευτερεῦον ἄρα ὑπάρχει τὸ ζήτημα τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ ἀποτυχίας, εἰ καὶ τινες ἐπέκρινον τοῦτον αὐστηρῶς, ἐκλαβόντες αὐτὸ ὡς τὸ πρώτιστον. Καὶ ἐωσφόρος ἐγωϊσμὸς, καὶ ἐλευσινὴ ἀκρισία, καὶ συνήθης μεμφιμοιρία καὶ καθ' ἑξὶν ψιττακισμὸς ἐγέννησαν, ὅσας ἂν εἴπῃ τις κατηγορίας. Πρότερον μὲν εἶπομεν, ὅποια καὶ ὅποσα διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἀποτυχίαν αὐτοῦ ἐπενήργησαν σοβαρῶς αἰτία πολιτικὰ, ἠθικὰ, τοπικὰ καὶ ὕλικὰ τέλος πάντων· ἦδη δὲ ἐρωτῶμεν, ἐὰν μὴ ἦτο ἐν ὄνειρον γλυκὺ ἢ διάβασις τοῦ Ἰστρου καὶ ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατάβασις, πῶς ἠδύνατο ταύτας ὁ Ἰψηλάντης ἀνευ Σερβίας καὶ Σάββα, καὶ μάλιστα ἀποκηρυττόμενος καὶ ἀφοριζόμενος; Ἐὰν προτέτι μὴ ἀπεχωρίζοντο ὁ τύπος, ὁ Σάββας καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος, οὐδ' ἐμεσολάβουν αἱ λειποταξίαι καὶ ἀπειθείαι, δυνατὴ καὶ πάλιν καθίστατο ἡ διαρκὴς κατοχὴ τῶν Ἡγεμονειῶν, καὶ δι' ὅσων ἂν ἐλαμπρύνετο ὁ στρατὸς αὐτοῦ θριαμβῶν ἐπὶ τινα χρόνον; Εὐτυχὴς, εὐτυχεστάτη ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν τὰ τοιαῦτα ἐπραγματοποιούντο, δι' ὅσης λέγονται καὶ γράφονται εὐκολίας.



Ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἀθλοτήτων, ὅσαι κατασχόνουσι δυστυχῶς τὸν συμμαχῆ κατὰ τὰς Ἡγεμονίας στρατὸν, ἀνεδείχθησαν ὁμολογούμεναι καὶ πατριωτισμοὶ ἀξιοθαύμαστα, καὶ χαρακτηρὲς στρατιωτικοί, καὶ ἡρωϊσμοὶ ἔξοχοι. Ἀτ' μάχαι τοῦ Γαλαζίου, Δραγασανίου, Σκουλενίου καὶ Σέκου, ὡς καὶ τιμαὶ ἄλλαι δευτερεύουσαι κατὰ διαφοροὺς θέσεις, διαγωνίζουσιν ἐπ' ἀγαθῇ τὴν μνήμην τῶν ἱερολοχιτῶν καὶ τοῦ Νικολάου Ἰψηλάντου, τοῦ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου καὶ πρὸ πάντων τοῦ Γεωργίου Ὀλυμπίου μετὰ τῶν σὺν αὐτοῖς ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν, ὡς καὶ τοῦ στρατηγοῦ Βλάδεν καὶ Ἀρχιμανδρίτου τῶν Σέρβων. Οὗτοι ἐκληροδότησαν τῇ ἱστορίᾳ ἔντιμον τὸ στρατιωτικὸν ὄνομα, καὶ ἐφαρτα ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ καὶ τῷ θαυμασμῷ ὅλων τῶν γενεῶν δικαιοῦματα ἐπέτησαντα. Ἄλλ' ἤσαν οἱ χαρακτηρῆς αὐτοὶ μερικότητες μόνον, ἀδύνατοι πρὸς συναρμογὴν ἐνὸς ὅλου· ἦσαν σταγόνες ὕδατος, μὴ ἀπατελοῦσαι ἐν ὅλον ἰσχυρὸν καὶ ὀρμητικὸν εἰς τὰ πρόσω ῥεύμα. Ἐπομένως ἢ μὲν διάβασις τοῦ Ἰστρου ἐμελλεν εἶσθαι μία ἐπίδειξις ἀπλῆ, καὶ ἀἀπεδείξαμεν, ἢ δὲ κατοχὴ τῶν Ἡγεμονειῶν μία προσωρινότης, ἀδύνατος καὶ ἢ μία καὶ ἢ ἄλλη πρὸς ἀποτέλεσμα ἀνώτερον ἐκείνου, ὅπερ ἐπήνεγκεν ὁ μέγας ἀντιπερισπασμὸς τοῦ κηρύγματος καὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰψηλάντου.

Τελευτῶμεν, μὴ θίγοντες τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἀδικήσαντα ἑαυτὰς σιωπὴν τῶν κατὰ τὸν ἀγῶνα προσωρινῶν Διοικήσεων, καὶ μάλιστα τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἰψηλάντου (α). Ἄν οὐχὶ πρότερον, εἰ καὶ ὑπῆρχεν ἰσχυρὸς ὁ λόγος τῆς παρεδεχθείσης οὐδετερότητος τῶν δυνάμεων, τοῦλάχιστον μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν πολιορκικῶν περὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τοῦ 1823, τοῦλάχιστον μετὰ τὸ ἐν Πετροπόλει πρωτόκολλον τοῦ 1826, τοῦλάχιστον μετὰ τὴν ἐν Λονδίῳ συνθήκην τοῦ 1827, ἠδύνατο αὗται πρὸς πᾶν βῆμα καὶ, εἰ μὴ εἰσχωροῦντο παρὰ τῆς Αὐστρίας, ὡς ἀρνούμενης τὴν ὑπαρξίν ἔθνος ἑλληνικὸν καὶ ἑλληνικῆς διοικήσεως, ἐξεπλήρουον ὁμῶς ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης καὶ πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος ἐν καθήκον. Διέφερον ἄρα τοῦ Ἰψηλάντου οἱ περιοδικῶς καὶ ὑπὸ τινων εὐρωπαϊκῶν σημαιῶν κατακρατηθέντες καὶ φυλακισθέντες διάφοροι ἐπαναστάται Ἕλληνας, ὑπὲρ ὧν αἱ διοικήσεις τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεσματικῶς ἐφρόντισαν; Ἄλλ' ἀπέκειτο τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ῥωσσίας Νικολάῳ τὸ ἔργον τοῦτο ἐπέπρωτο δ', ὅπως ταρῆ ἐν ξένη γῆ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ μετὰ εἰκοσιπενταετῆ ἤδη ἀποκατάστασιν πραγμάτων, οὔτε

ζητηθῶσι καὶ μετακομισθῶσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς πατρίδος τὰ ὄντα ἐκείνου, ὡς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς ἐξόχως ἐνήργησεν, ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, καὶ προθύμως ἐθυσίασεν, ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, πλοῦτον, βαθμούς, δόξαν, οἰκογένειαν ὄλην καὶ ἑαυτὸν, μαρτυρήσας ἐν τοῖς δεσμοτηρίοις κυβερνήσεως μισελλήνου καὶ μισελευθέρας.

Ἀνιρτήθη μὲν κατὰ τὸ 1845 ἐκ τῶν πρώτων ἐν τῷ ἑλληνικῷ βούλευτηρίῳ τὸ ὄνομα «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ», ἐπιβάλλεται ὅμως τῇ κυβερνήσει ἡμῶν ἱερὸν καθήκον, τὸ τῆς μετακομιδῆς τῶν ὄστέων αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνεγέρσεως ἀρμοδίου ἀνδριάντος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ, εἰς ἣν κατὰ πρῶτον ἀντήχησεν ἡ πολεμικὴ κατὰ τῶν τυράννων φωνὴ τούτου: «Ἢ ὦρα ἤλθε». Αὕτη δ' εἰσι τὰ Καλάβρυτα τῆς Πελοποννήσου, ἐξ τῶν ἀρχόμεθα τοῦ τόμου τρίτου.

Ἐν συνόλῳ δὲ, κλείοντες ἐνταῦθα, ὅσα περὶ τῶν Ὑψηλάντων εἶπα μὲν ἀρχόμενοι τοῦ παρόντος τόμου, βλέπομεν τὸ ἀναλλοίωτον ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ τῆς μεγάλης τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἀληθείας: «Ἐὰν ὁ σίτος οὐκ ἀποθάνῃ, καρπὸν οὐ φέρει». Ἀληθῶς, ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιᾶς καὶ τοῦ ἔθνους ἐμαρτύρησαν ὁ Ἰωάννης καὶ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάνται ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος: προειργάσθη τοσαῦτα ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, τὸ θῆμα γενόμενος αἰφνιδίου θανάτου ἐν Ρωσίᾳ: τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος κηρύξας ὁ ἀπόγονος αὐτῶν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἐμαρτύρησεν ἐν Αὐστρίᾳ: ἀλλὰ τὸ μάρτυριον τούτων, ὡς καὶ τοσούτων ἄλλων πατριωτῶν Ἑλλήνων καὶ προμάχων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐλευθερίας, παρήγαγε τέλος τὸν καρπὸν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ βασιλείας, μικρὸν μὲν ἤδη τῷ σώματι, καὶ διὰ τοῦτο ἄωρον ἔτι καὶ ἀγεύστον, ἀλλὰ τέλειον καὶ γλυκύτατον, Θεοῦ εὐδοκούντος, γενητόμενον ἐν τῷ μέλλοντι διὰ τῆς αὐτῆς θερμότητος τῆς πατριωτικῆς ἠθικῆς, τῆς ἱερᾶς ἀταπαρνήσεως καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζήλου πρὸς πᾶσαν θυσίαν.



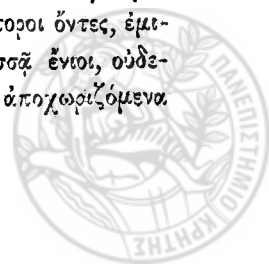
## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

### ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

## ΤΑ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ (α).

Περαιώνυμον ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, τὸ Σούλιον διαφόρους ἔχει ὅλως τὴν ἐποχὴν καὶ τὰς περιστάσεις πρὸς τὸν πόλεμον. Ἡρξάτο ὀλίγω πρὸ τῆς ἐθνεγεροσίας, συντεθεὶν πρῶτον μετὰ τοῦ σουλτάνου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· ἐκηρύχθη ἔπειτα ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ κατὰ τοῦ σουλτάνου, συμμαχῆσαν μετὰ τῶν ἀληπασιζόντων Τουρκαλβανῶν καὶ κατεστράφη ἐπὶ τέλος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, συγχωνευθεὶν ἐν τῷ ἐλληνικῷ ἀγῶνι. Κατ' ἐξαιρέσειν ἄρα, ἀξιοπαρατήρητον ὅλως, ἐπανάστασις Σουλίου οὐχ ὑπῆρξε, διότι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, μέχρι τοῦ 1820 οὔτε Σουλιῶται ἐν τῇ Ἠπείρῳ ὑπῆρχον, οὔτε συνεχωρεῖτο καὶν τούτοις ἢ ἀπὸ τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὴν στερεάν ἐξοδος πρὸς ἐργασίαν καὶ πορισμὸν βίου· πόλεμος ὁμῶς τοῦ Σουλίου κατὰ τοῦ σουλτάνου ὑπῆρξε, διότι, ἀπαξ παραχωρηθέντος αὐτοῦ τοῖς Σουλιώταις παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐπόμενον ἦτο, ὅπως χρησιμεύσῃ, καὶ χρησιμεύσῃ μάλιστα τὸ μέγιστον, ἐν τῇ στερεᾷ προπύργιον τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων.

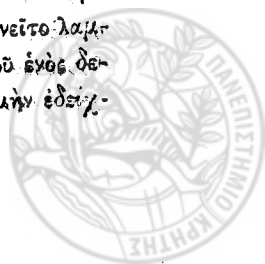
Οἱ Σουλιῶται (Συλιόνες), ἀπάτριδες ἕνεκα τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ γενόμενοι, ἐξενιτεύοντο ἐν τῇ Κερκύρᾳ· ἀκτῆμονες δὲ καὶ ἀποροι ὄντες, ἐμισθοφόρουσιν παρ' ἄλλοις, καὶ παρ' αὐτῷ ἔτι τῷ Ἀλῆ πασσᾶ ἔνιοι, οὐδεμίαν σχηματίζοντες ἰδίαν ὁμάδα. Ἀλλ' ὡς τὰ τέκνα, ἀποχωριζόμενα



βιαίως μητρός φιλοστόργου, έπιποθοῦσι πάντοτε ταύτην, πᾶσαν προτιμῶντα δι' αὐτὸ στέρησιν, δεινοπάθειαν καὶ κινδύνους δοθέντας· οὕτω καὶ οἱ Σουλιῶται, έκπατρισθέντες παρὰ τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ μετὰ πολυχρόνιον καὶ ἥρωϊκὸν πόλεμον, αἰείποτε ἀπέβλεπον πρὸς τὴν γενέτειραν αὐτῶν γῆν, καὶ τὴν ἀνάκτησιν ταύτης ἐπέειγοντο ἐν πρώτῃ περιστάσει καὶ διὰ παντὸς κινδύνου. Ὁ ἐπελθὼν τῷ 1820 πόλεμος τοῦ σουλτάνου Μαχμουτ κατὰ τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ ἐπαρουσίασεν αὐτοῖς τὴν ἀρμοδιωτέραν περιστάσιν.

Ἰσχυρὸς καὶ πολύτροπος ὁ Ἄλῃ πασσᾶς, μεγάλους, κηρυχθεὶς ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1820 ἀντάρτης, ἐνέπνεε φόβους. Τὴν περιστάσιν ταύτην ἐκτιμῶν ὁ ἐπίμονος Μαχμουτ, οὐδ' ἐπὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, στηριζόμενος ἀπολύτως, προσέφυγεν ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς μέτρα δευτερεύοντα, καλέσας ὑπὸ τὰ ὄπλα ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου καὶ πάντας πάντος γένους καὶ θρησκείας ἀνθρώπους, ὡπωσδήποτε καταδιωχθέντας, ἐπιβουλευθέντας, ζημιωθέντας καὶ δυσμενῶς κατὰ τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ διακειμένους. Βαθείας ἀληθῶς ὁ Ἄλῃ πασσᾶς εἶχε τὰς ρίζας ἐν τῇ Ἠπειρῷ καὶ μεγάλην τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ δύναμιν· ὅπως δὲ ἀραιώσῃ καὶ ἀντισταθμίσῃ ταύτην, ὁ σουλτάνος ὀρθῶς παρεδέχθη τὴν κίνησιν τοῦ τόπου κατὰ τοῦ ἀντάρτου, ὑποσχεθεὶς πρὸς τοὺς ἄλλους διὰ δόγματος ὡς ἀποδοτέας καὶ τὴν ἀφαιρεθεῖσαν πατρίδα καὶ τὰς ἀρπαγείσας κτήσεις ἐκάστῳ, προσερχομένῳ ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ σημαίαν.

Ὁμοίῳ ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ Ἄλῃ πασσᾶς ἐχρήσατο μέτρῳ, ὡς ἐμνημονεύσαμεν καὶ ἄλλοτε (β), ἅμα περιπεσὼν ὑπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ σουλτάνου. Συγκαλέσας ἐν τῇ Πρεβέζῃ πολλοὺς τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ προκρίτων Ἑλλήνων διαφόρων ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ἐπαρχιῶν, καὶ τινὲς συνδρομὴν τούτων ἐπικαλεσθεὶς κατὰ τοῦ σουλτάνου, ὑπέσχεθη, ἵνα χορηγήσῃ αὐτοῖς ὄπλα, ὅσων ἂν ἔχωσιν ἔλλειψιν· συμφηφίση δὲ ἐπτά ἑκατομμύρια γροσίων ὀφειλόμενα τούτῳ παρὰ τῶν ἐπαρχιῶν δι' ὁμολόγων· προμηθεύσῃ συγχρόνως ἀνὰ πέντε κουβέλια, ἤτοι διακοσίας ὀκάδας ἀραβοσίτου, ἐκάστῃ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ στρατευόντων οἰκογενεῶν· μισθοδοτήσῃ δὲ τοὺς πάντας ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἐκάστου, ἀνὰ δέκα μέχρι πεντήκοντα γροσίων κατὰ μῆνα· καὶ ἐπὶ τέλους παραχωρήσῃ τὴν χρῆσιν ἰδίων σημαίων καὶ τὸ τέταρτον μέρος τῶν γεννησομένων λαφύρων· νικητῆς δὲ γενόμενος καὶ ἀνεξάρτητος ἐπομένως, ὑπισχεῖτο λαμβάνειν παρὰ πάντων οὐδένα ἄλλον, ἢ μόνον τὸν φόρον τοῦ ἐνὸς δεκάτου. Καὶ ἐνώπιον μὲν τούτου προθυμώτατοι πρὸς στιγμὴν ἐδείχ-



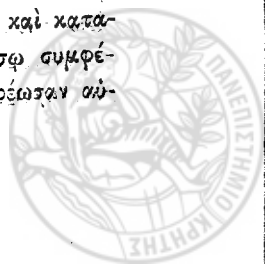
θησαν οὗτοι, ὡς μὴ ἔχοντες ἄλλως πράξαι ἐγνωρίζοντο ὁμῶς παρ' ἄλλων μὲν τὸ ὑπόουλον καὶ ἄπιστον τοῦ τυράννου αὐτοῦ, παρὰ τιτι δὲ αἱ συναγροικήσεις καὶ ραδιουργίαι τοῦ ἀρμοστοῦ Μείτλανδ, ἔργον ἔχοντας τὴν ἐνώπιον τῆς ἐξουσίας καὶ ἐκ παντός τρόπου ἐνοχοποίησιν τῶν Ἑλλήνων πρὸς σωτηρίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Ὁ Μείτλανδ, καὶ λόγῳ συστηματικῆς πολιτικῆς καὶ λόγῳ ἰδίων μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ συμφερόντων, πᾶσαν κατέβαλεν ἐπιμέλειαν παρὰ τῆ τουρκικῆ ἐξουσία, ἵνα προλάβῃ τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον ταύτης, ὡς λίαν ἀναγκαίου προσώπου πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν κατεμήνυε πάντοτε τοὺς Ἕλληνας ὡς ἐπαναστατήσοντας, ἅμα κηρυχθέντος τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ἰωαννίνων, καὶ πραγματικῶς ἰσχυρώτατον ἔφερεν εἰς χεῖρας τὸ ὄπλον τοῦτο. Ἐντεῦθεν ἢ ἐν Πρεβέζῃ συγμάσεις, αἱ προτροπαὶ καὶ αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐθεωρήθησαν μᾶλλον ὡς εἰσήγησις τοῦ Μείτλανδ. Καὶ ἀληθῶς, εἰάν οἱ Ἕλληνες τότε ὠπλιζόντο, ἐτοίμως ὑπεστήριζεν οὗτος παρὰ τῆ πύλῃ τὰς προκαταγγελιας αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως διεσκέδαζε τὰς περὶ πολέμου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἀποράσεις ταύτης, διπλοῦν οὕτως ἀποτελεσμα φέρων, ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ μὲν ὡς Τούρκου καὶ τυράννου σκληροῦ τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τῶν Ἑλλήνων δὲ ὡς ἐπιβουλεωμένων ἀείποτε, καίτοι Χριστιανῶν, καὶ ἀξίων θεωρουμένων ἢ τῆς τύχης τῶν Παργίων, ὑπαρχούτης τῆς Τουρκίας, ἢ τῆς πολιτικῆς ἀτυχίας τῶν Ἰονίων ἐν ἐλλείψει τῆς Τουρκίας. Ἀλλὰ, χάρις τῇ θείᾳ οἰκονομίᾳ, ὅτι ὁ μὲν σουλτάνος οὐκ ἐπίττειεν ἐντελῶς, καὶ μᾶλλον ὑπώπτευσεν εἰς τὰς διὰ πολλῆς σπουδῆς διδομένας συμβουλὰς τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας καὶ δὲ ἐπαρχίαι τῆς Ἠπείρου, κηρυχθέντος τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐγκατέλειψαν τοῦτον, εἰ καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἀντὶ ἐνὸς πρότερον τυράννου, εἶχον ἤδη ἐπὶ κεφαλῆς τόσους ἄλλους, ὅσοι ἠριθμοῦντο οἱ σχηματίζοντες τὸν σουλτανικὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου πασσᾶ μέχρι τοῦ τελευταίου ἱπποκόμου.

Ἐν τοσούτῳ δὲ μέρος τῶν πολλῶν τῆς κατηγορίας τοῦ σουλτανικοῦ δόγματος ἀνθρώπων διεκρίνοντο, ὡς γνωστὸν, καὶ οἱ Σουλιάται καὶ οἱ Παργίνοι (Ἰπάργιοι). Ἀρχηγοὶ τῶν σουλτανικῶν δυνάμεων ἦσαν τότε, κατὰ θάλασσαν μὲν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου μέχρι τῆς Ξαυπάκτου ὁ Ἀλῆ βεγῆς, ὑποναύαρχος (Καπετάνια βεγῆς) κατὰ γῆν δὲ, ὁ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Χουρσήτ πασσᾶ Ἀλθανὸς, πρὶν Πασσὸρ βεγῆς καὶ τότε Ἰσμαήλ πασσᾶς, ἐν τῶν ἐχθίστων κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ πρόσωπον. Ὁ πρῶτος ναυλογῶν ἐν τοῖς λιμενώδεσι νησιδίοις τῆς Θεσπρωτίας, καλουμένους

Συβότοις (Μούρτου νησιά), προσεκάλεσε τούς Σουλιώτας διὰ τοῦ γεννητοῦ αὐτοῖς Σαχὴν βεγῆ, υἱοῦ τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ ἐκ Δελβίνου· ὁ δεύτερος, στρατοπεδεύμενος ἐν τῇ Ζέλοβα, ἔγραψε τὰ αὐτὰ πρὸς τούς Παργίους. Ἄλλ' οὗτοι μὲν, ζητήσαντες ὑπὸ ὄρον τὰ προνόμια αὐτῶν κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ 1800, ἀπαράδεκτοι ἐγένοντο· οἱ δὲ Σουλιῶται, πῆψαντες ἐπιτροπὴν (α) πρὸς τὸν Ἀλῆ βεγῆν, καὶ ἰδίως οὐδὲν ἄλλο ἐπικαλεσθέντες, ἢ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σουλτανικοῦ δόγματος, εἰσηκούσθησαν, λαβόντες πὸ τῆς καθόδου εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν δικαίωμα. Οὕτω περὶ τούς τριακοσίους ἐξεστράτευσαν οὗτοι ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον κατὰ τῆς Πρεσβέζης, κατεχομένης παρὰ τοῦ Βελῆ πασσᾶ μετὰ τὴν ἐκδιώξιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ναυπάκτου, σουλτανικῶν κηρυχθέντες καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς πατρίδος αὐτῶν προτιθέμενοι μετὰ δεκαεπταετίαν ἤδη ὄλην. Ἄμα δὲ παραδοθέντος τοῦ Βελῆ πασσᾶ, μετέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως ζητήσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δοθεισῶν αὐτοῖς ὑποσχέσεων.

Παρὰ τὰ ἄλλα ὀνομαστότερα ὄρη τῆς Ἠπείρου τὸν Πίνδον, τὸν Λακμόνα, τὴν Τύμφην, τὸν Τόμαρον, τὰ Κιμμέρια, τὰ Κεραῦνια καὶ τὸν Θύαμον, ὑπάρχει ἐν καὶ τὰ Κασσώπαιον, «Βουνὰ τοῦ Σουλιοῦ» λεγόμενον. Τοῦτο σχηματίζει ἰδίως τὴν πολεμικὴν δύναμιν τοῦ Σουλίου, μέρος ὄντος τῆς Θεσπρωτίας, καὶ ταύτης τμημα οὔσης μέγα τοῦ μεγάλου κομοῦ τῆς Ἠπείρου. Κυρίως ἐμερίζετο εἰς τέσσαρα χωρία μικρὰ, τῶν πρώτιστον ἦν τὸ Σούλιον, διοικούμενον δημοκρατικῶς παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν γενεῶν, ἐξισουμένων τῇ ἀνδρείᾳ πρὸς τούς παλαιούς Σπαρτιάτας. Ἀπέχει δὲ ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ λεύγας τῶν παραλίων τῆς ἰονικῆς θαλάσσης, δεκαπέντε τοῦ παλαιοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης, καὶ τρεῖς τοῦ ἀνατολιχομεσημβρινοῦ μέρους τοῦ ποταμοῦ Ἀχέρωνος. Μετὰ τὴν γενομένην τῷ 1803 ἔξωσιν τῶν Σουλιωτῶν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς μετέφερεν ἐν αὐτῷ Ζουλακιώτας (β) Τουρκαλθανούς, καὶ δι' ὧν ἐφοδιάσε τῶν πολεμικῶν ἀναγκαίων τὴν δὲ φρούρησιν τῆς Κιάφας, τῆς μᾶλλον ὀχυρᾶς καὶ πλέον ἀκαταμαχῆτου θέσεως τούτου, ἐνεπιστεύθη χωλῷ τινι ἐκ πληγῆς Τόσκη, ὀνομαζομένῳ Μούρτῳ Τσάλη, πολλῆς πονηρίας καὶ γενναιότητος ἀνθρώπου.

Ἀλλὰ παρακολουθεῖ τούτοις ἡ μνησικακία καὶ ἡ ἰσχυρὰ ἀντίδρασις τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἰωαννίνων Τουρκαλθανῶν ἀγάδων καὶ βέγγιδων. Οὐχὶ δὲ τὴν πάθη παλαιὰ καὶ ἀναμνήσεις φόνων καὶ καταστροφῶν τοῦ πρώτου πολυετοῦς πολέμου τῶν Σουλιωτῶν, ὅτῳ συμφέροντα παρόντα καὶ φόβοι ἀεινοὶ περὶ τοῦ μέλλοντος ὑπεχρέωσαν αὐ-



τούς, ὅπως ὑποστηρίζωσιν ὁμοφώνως παρὰ τῷ Ἰσμαήλ πασᾶ τὴν καθόδον τῶν Σουλιωτῶν ὡς ζήτημα πολιτικῆς ἀστόχου, ὡς αἰτίαν ἀδικίας γενικῆς καὶ ὡς ἀφορμὴν διαρκῶν ἐμπολέμων ταραχῶν διὰ τὴν Ἀλβανίαν ἅπασαν. Ὁμολογητέον, ὅπως εὐστόχως ἔκρινον οὗτοι τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς διαγωγῆς τῶν Σουλιωτῶν, ὡς μὴ γενομένων πώποτε ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου, καὶ ὅπως δικαίως ἐβεβαίουν τὴν καθόδον αὐτῶν ὡς τὸν διπλασιασμόν τοῦ πολέμου, ὃν ἠκολούθουν. Ἀντὶ ἐνὸς ἤδη δύο, ἔλεγον, θέλομεν ἔχειν ἐφεξῆς πολέμους, ἕνα κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ ἕτερον κατὰ τῶν Σουλιωτῶν. Ὁμολογητέον ὡσαύτως, ὅπως ἐδικαιούντο προβλέποντες, ὅτι, ἀποκαλισταμένων τῶν Σουλιωτῶν ἐν τῷ Κασσωπαίῳ ὄρει, ἀποξενωθήσονται ἀφεύκτως τῶν ἰδιοκτησιῶν, ὅσας ἐκείνοι μὲν κατέκτων πρὶν διὰ τῶν ὅπλων, αὐτοὶ δὲ μόλις ἀνεκτήσαντο ἀπὸ δεκαεπταετίας καὶ μετὰ ἀπείρους θυσίας. Εἰς δὲ μάλιστα Τόσκης, Δερβῆς Χασάνης καλούμενος, ἰδὼν παρὰ τοῖς Τούρκοις χαίρων ὑπόληψιν φρονίμου ἀνδρός, ὑπεστήριξεν ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι, ἂν οὐχὶ ἄλλο, μόνη ὅμως ἢ ἀπὸ τῆς Ἠπείρου ἐκδιώξῃς τῶν Σουλιωτῶν δύναται λογισθῆναι ἢ διασημοτέρα καὶ ἐπωφελεσττέρα τῷ τουρκικῷ κράτει ἐκδουλεύσις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἄλλ' εἶπερ τις ἴσως, πῶς ἐθεώρουν οἱ σουλτανικοί οὗτοι Τουρκαλβανοὶ ἀδιάφορον τὴν κατοχὴν τοῦ Σουλίου παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐν ᾧ ἐπολέμουν τοῦτον; Ἀποκρινόμεθα, ὅτι κατὰ πρῶτον μὲν λόγον οὐδένα ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἠπείλει κίνδυνον δι' αὐτοῦ, ὡς φρουρουμένου δι' ὀλίγων· κατὰ δεύτερον δὲ, πίπτοντος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐπίπτε καὶ τοῦτο ἄνευ ἄλλων ἀγώνων καὶ θυσιῶν περαιτέρω· ἐν ᾧ, ἀφ' ἑτέρου, ἢ παρὰ τῶν Σουλιωτῶν κατοχὴ αὐτοῦ οἴκοθεν ἐνοουμένην ἔφερε τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῶν γειτόνων Ἑλλήνων τῆς Θεσπρωτίας καὶ Ἀμβρακίας, καὶ λίαν ἀμφίβολον ἐπομένως τὴν τύχην τῶν τουρκικῶν ὅπλων, κατὰ τὰ πρόσφατα ἔτι καὶ ἀδαφιλονείκητα παραδείγματα τοῦ προτέρου πολέμου τοῦ Σουλίου.

Καὶ ἡ ὀρθότης τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν καὶ ἡ ἀνάγκη, δι' ἣν προτιμητέα πάντοτε ἦτο ἡ ὅλη Ἀλβανία ἀντὶ τῶν ὀλίγων Σουλιωτῶν, μετέπεισαν τὸν Ἰσμαήλ πασᾶν, Ἀλβανὸν μάλιστα ὄντα καὶ τοῦτον. Ἀμείλικτον μὲν ἔτρεφεν οὗτος τὴν ἀπέχθειαν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καὶ ζωνρὰν ἔσωζε τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς πᾶσαν ἄμεσον καὶ ἔμμενον βλάβην τούτου· ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ παρουσίᾳ ὡρᾶ ὑπερίσχυεν ὄλιγον αὐτῶν τὸ τοπικὸν πνεῦμα καὶ συμφέρον· ὑπὲρ τούτου δὲ προετίμησεν, ἀθετῶν καὶ αὐτὰ τὰ παρὰ τοῦ σουλτάνου δεδογμένα, ἵνα δειχθῇ ψευ-



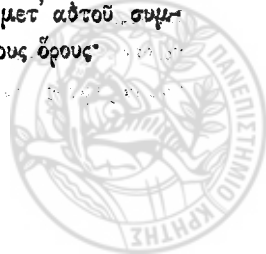
δόμενος παταπῶς καὶ ἀναιρῶν σήμερον ὡς Ἀλβανός, ὅ,τι χθές συνυπέσχετο μετὰ τοῦ ὑποναυάρχου Ἀλῆ βεγῆ ὡς ἀρχηγός. Ἀποτόμως λοιπὸν ἀρηθθεὶς τοῖς Σουλιώταις τὰς προτέρας ὑποσχέσεις περὶ τοῦ Σουλίου, ἀντὶ τούτου παρεχώρει αὐτοῖς πρὸς ἐνοίκισιν τὸ Γλυκὺ, ἢ τὸ Λούρον, κατ' ἐκλογὴν. Ἦσαν δὲ τὸ μὲν Γλυκὺ χωρίον τοῦ Φαναρίου τῆς Θεσπρωτίας, τὸ δὲ Λούρον περιοχὴ τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης, ἀμφοτέρω νοσηδέστατα. Ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ αὐτῇ μεταβολῇ ἐγκαρδίως οἱ Σουλιῶται ἐλυπήθησαν μέχρι ἀμηχανίας, ὡς προνοοῦντες μάλιστα συνεπειᾶς πολλῶν δεινότερας· ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐλογίζετο φοβερὰ ἡ ἀμηχανία τούτων, ἐφ' ὅσον, εὐρισκόμενοι ὀλιγάριθμοι ἐν τῶ μέσῳ ἐχθρῶν πολυαριθμῶν, οὐκ εἶχον, πῶς τῆς στερεᾶς προσφύγων ἀσφαλῶς, ὡς μὴ κινήσεισθε ἐτι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐντεῦθεν, μὴ δυνάμενοι ἄλλως, οὐ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐπολιτεύοντο τὰ πράγματα, καὶ διαταγέντες, ἵνα μακρυνθῶσι τοῦ στρατοπέδου καὶ σταθμεύσωσιν ἐν τῇ θέσει τοῦ Ἁγίου Νικολάου κατὰ τοὺς Κοπάνους, ὑπήκουσαν· ὀλίγοι δὲ ἐκ τῶν ὑποδεστέρων ἐπανῆλθον εἰς τὴν Κέρκυραν.

Φρονίμως οἱ Σουλιῶται ἐπετηδεύθησαν πᾶσαν περὶ τῆς κυρίας ἀρχῆς τῶν γινομένων ἄγνοια· καὶ, ἀπὸ τοῦδε πλατυτέραν ἐκτυλίστοντες τὴν ἐπὶ σουλτανισμῶ ὑπόκρισιν, περιωρίσθησαν παραπονούμενοι μόνον ἐπὶ τῇ δυσμενεῖ ἐτι τύχῃ αὐτῶν, καὶ πάντοτε ἀναθίτοντες τῇ τε γενναίᾳ καὶ τῇ τιμῇ τοῦ Ἰσμαῆλ πασσᾶ τὴν παροῦσαν ἀσφάλειαν καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτῶν ἀποκατάστασιν. Καὶ ὁ μὲν Ἰσμαῆλ πασσᾶς, ἄλλα ἀντ' ἄλλων προφασίζόμενος, τοῦ σουλτανικοῦ δόγματος τὴν ἐφαρμογὴν ἐπεδείκνυτο θέλων καὶ τοὺς Σουλιώτας πρέσβεπεν, ἵνα ἀποσύρωσιν εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν ἐκ τῆς Κερκύρας· οἱ δὲ Τουρκαλβανοὶ βέγηδες προεχώρησαν θέλοντες ἤδη καὶ τὴν δι' ἐπιβουλῆς καταστροφὴν τούτων ἕως ἐνός, λόγῳ τῆς δι' αὐτοῦ μόνου τοῦ τράπου ἀσφαλιζομένης ἡσυχίας τῆς Ἀλβανίας· αὐδὲν ἐπράξαμεν, παρεῖναι τῶν Ἰσμαῆλ πασσᾶ, εἴαν μὴ θανατώσωμεν τοὺς Σουλιώτας. Ἐν ᾧ τὸ Σούλιον κατέχεται παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, οἱ Σουλιῶται εὐρήνους προθυμότερον τοῦτον πρὸς πᾶσαν παραχώρησιν, ἀμα καθ' ἡμῶν κηρυχθῶσι· διότι αὐτὸς μὲν οὐδεμίαν ἔχει ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἀμέσου κατοχῆς τούτου, ὅταν πολιορκῆται μακρὰν τούτου καὶ περὶ τῶν ὄλων κινδυνεύῃ· οἱ Σουλιῶται ὅμως, κύριοι καταστάντες αὐτοῦ, ὠφελήσουσι τῶν Ἀλῆ πασσᾶ δι' ἀντιπερισπασμῶν σπουδαίων· καὶ ἐκομένως ἢ μὲν Ἀλβανία περιπλεχθήσεται ἐν νέαις κινδύνοις, ὃ δὲ σουλτάνος ἐν νέαι

εργῶν. Παραδεχθείσης οὕτω τῆς ἐξολοθρεύσεως τῶν Σουλιωτῶν, ὡς κακοῦ ἀναγκαίου, ἐθεωρήθη παρὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ καὶ ἄλλων ἐπισηφελῆς ἢ ἐξ ἐφροῦ θανάτωσι αὐτῶν, ὡς κινδυνεύουσα πιθανῶς πολλοὺς τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἔτι τοῦ στρατοπέδου τάξιν πρὸς ὄφελος τοῦ πολιορκουμένου Ἀλῆ πασσᾶ. Διὰ ταῦτα ἐνεκρίθη ἢ ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων εὐφημος ἀπομάκρυνσις καὶ ἢ ἐν τοῖς παραλίοις θυσία αὐτῶν, ὡς μᾶλλον ἀκίνδυνος.

Ἐν πληρεῖσι οἱ Σουλιῶται τῶν μυστικῶν ἀποφάσεων τούτων ὑπῆρχον ἀγνοία, ὅταν προετράπησαν αἴφνης παρὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ, ὅπως ἀπέλθωσιν εἰς τὰς νήσους, λόγῳ ὅτι οὔτε ἀναγκαῖοί εἰσι πλέον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, οὔτε τὰ πιστὰ χορηγοῦσιν ἔχοντες ἀλλαχοῦ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα· παρὰ φίλου δέ τινος αὐτῶν Τουρκαλβανοῦ, ἀλλὰ φιλανθρώπου, εἰδοποιήθησαν ἐν λεπτομερεία τὰ πάντα. Κεραυνόβληται δ' ἤδη ἐκ τῆς ἀπελπισίας ὄντες καὶ ἀγνοιοὶ τοῦ μυστηρίου προσποιούμενοι, τὸν καιρὸν ἐξηγόραζον, οὐδόλως μὲν ἀποποιοῦμενοι τὴν ἀναχώρησιν ἑαυτῶν, πάντοτε δὲ παρὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ ἐξαιτούμενοι ἐξαμνησιαίαν τοῦλάχιστον τροφοδοσίαν διὰ τὰς οἰκογενείας ἑαυτῶν, καὶ ὅλως προσεκτικαὶ διατελοῦντες. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς ἐπανελάβε τῇ 2 δεκεμβρίου ἀποφασιστικωτέραν τὴν προτροπὴν αὐτοῦ· καὶ λόγῳ μὲν εὐμνεΐας, κυρίως δὲ, ὅπως διαμελίτη τούτους καὶ εὐκολωτέραν καταστήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ περὶ δολοφονίας μέτρου, εἰδείχθη παραδεχόμενος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἀνά εἴκοσι μόνους ἐκ τῶν εὐύποληπτοτέρων οἰκογενειῶν (α). Περί ὧν αὐτῶν τριήμερον ἔδωκε προθεσμίαν.

Ἐν δὲ τῷ διαστήματι τούτῳ οἱ Σουλιῶται, ὑπέμεινον τῇ ἀκαταμάχητῳ ἀνάγκῃ, ἐνέκρινον, ὅπως συνεννηθῶσι μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ μετὰ τοῦ προτέρου ἀσπόνδου ἐχθροῦ ἑαυτῶν διαπραγματευθῶσι φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Ἡ τοιαύτη φιλία καὶ συμμαχία ἦτο διὰ τοὺς Σουλιώτας μία ἀνάγκη, διότι ἐλάμβανον πρὸς τὸ μέρος ἑαυτῶν καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Τὸ ἔργον αὐτὸ, τόσῳ τολμηρὸν καὶ μεγάλων συνεπειῶν παραγωγὸν, ἀνεδέχθη ὁ Μάρκος Βότσαρης, συνεργοῦντος ἐν ταυτῷ τοῦ Ἀλεξίου Νούτσου, προσώπου λίαν εἰσοσυμένου παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ μεμνημένου καλῶς τῆς ἐπαναστατικῆς Ἑταιρίας. Ὁ Βότσαρης, λαθῶν τὰς νυκτερινὰς φυλακὰς τῶν σουλτανικῶν, ἐπαρουσιάσθη τῇ 4 δεκεμβρίου πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, καὶ τὴν πιστὴν μετ' αὐτοῦ συμμαχίαν τῶν Σουλιωτῶν ἐβεβαίωσεν ὑπὸ τοὺς ἀκολούθους ὅρους·



Α. Τὴν παραχώρησιν τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ φρουρίου τῆς Κιάφας πρὸς κατοίκησιν.

Β. Τὴν προσάρτησιν τῶν περὶ τούτου τεσσαράκοντα χωρίων.

Γ. Τὴν χορηγίαν διακοσίων χιλιάδων μετρητῶν πρὸς ἐξοικονομησὴν τῶν ἐν ταῖς νήσοις οἰκογενειῶν αὐτῶν καὶ.

Δ. Ὁμνεύσοντας παρὰ τοῖς Σουλιώταις μὲν ἓνα τῶν ἐγγόνων τοῦ-  
του, παρ' αὐτῶ δὲ ἕξ τῶν Σουλιωτῶν.

Οἱ δυστυχεῖς καὶ οἱ πολιτικῶς ἢ στρατιωτικῶς ἀηλιπισμένοι εὐκόλως ἐτίθειντο πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ σημείῳ. Ὁ τότε υπερήφανος πρότερον διὰ τὴν ἰσχὴν αὐτοῦ, ὁ ἐκπολιορκητῆς τοῦ Σουλίου, ὁ πρὸ ὀλίγου οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σουλιώτου ὑποφέρων Ἀλῆ πασσαῆς, ταπεινὸς ἦδη ἐκ τῆς πολιτικῆς δυστυχίας καὶ τῆς πολεμικῆς ἀνάγκης, τίνει πρόθυμον χεῖρα τοῖς Σουλιώταις, ἐναγκαλιῆται τούτους ὡς ἄλλα τέκνα, ὁμολογεῖ δὲ σωτήρας, καὶ οὐ μόνον παραδέχεται εὐθὺς τὰς ἀνωτέρω προτάσεις, ἀλλὰ καὶ μηνιαίαν ἐκ γροσίων ἑκατὸν μισθοδοσίαν ὑπισχνεῖται δι' ἕκα-  
στον στρατιώτην. Περιέργοι αἱ μεταβολαὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων! Δι' ἐνὸς μόνου λόγου καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀποξενουταὶ οὗτος τοῦ Σουλίου, ὅπερ κατεκτήσατο μετὰ πολυχρόνιον πόλεμον καὶ διὰ τοσοῦτου αἵμα-  
τος. Ἐπὶ τίνι δὲ λόγῳ ἠθικῶς στηριζόμενος ἐνεπιστεύθη τοῖς Σουλιώταις, εἰ καὶ ἐγνωρίζεν, ὅποιον ἐγένετο αὐτοῖς κακῶν αἴτιος; Διότι «καὶ πα-  
λέμιος οἶδεν ἄνδρὸς ἀρετὴν θαυμάζειν». Ἐγκαταλιμπανόμενον ἑαυτὸν βλέπων οὐ μόνον παρὰ τῶν πολλῶν δημιουργημάτων καὶ ἀξιοματικῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων καὶ οἰκειῶν, ὁ Ἀλῆ πασσαῆς ἀνεμνήσθη, οἷον ἄλλοτε ἐν τοῖς τρομεροῖς κινδύνοις χαρακτῆρα στρατιωτικόν, καὶ ἔπειτα ἐν τῇ οὐχ ἦττον τρομερᾷ καταδρομῇ τῆς τύ-  
χης σταθερότητα καὶ τιμὴν ἔδειξαν οἱ Σουλιῶται ἐν ταύταις δὲ ἐπερι-  
δόμενος ταῖς ἀρεταῖς τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, καίτοι ἄλλοθεντῶν, ἀλλοθρή-  
σκων καὶ ἐκδίκησιν δοσιάν πνεόντων, καὶ τὸ Σουλίον παρεχώρησε καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἀπαλειφθέντων ἀξιοματικῶν αὐτοῦ προσήρησε τοῖς Σουλιώταις πρὸς ἐνίσχυσιν πλείονα. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Σελιχτάρ-Πότι-  
τας, ὁ Ἅγος Μουχουρδάρης (ἢ Ἅγος Βασιάρης), ὁ Ταχτῆρ Ἀμπάζης καὶ ἄλλοι. Ἀλγασσικοὶ πρὶν καὶ ἔπειτα σουλτανικοὶ γενομένοι οὗτοι, ἔτα-  
χον δυσαρεστηθέντες κατὰ τοῦ Ἰσμαὴλ πασσαῆ, καὶ ἐπὶ τέλους ὑποκταί-  
σαντες, μὴ ἐπιβουλευθένσι, συνεβιάσθησαν καὶ πάλιν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσαῆ συνεννοηθέντες ἀγνοοῦντος δὲ τοῦ μυστήριον τοῦτο τοῦ Ἰσμαὴλ πασσαῆ, ἔμμενον ἐν τῷ σουλτανικῷ στρατοπέδῳ.

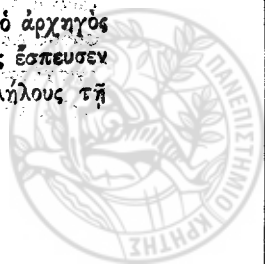
Οὐδεμίαν δὲ ἐπιδεχομένου ἀναβολὴν τοῦ κινδύνου, ὃν οἱ Σουλιῶται διέτρεχον ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, ὁ Μάρκος Βότσαρης καὶ Λάμπρος Βέικος ἐτάχυναν εἰσελθόντες τῇ ἐπιούσῃ (5 δεκεμβρίου) εἰς τὸ φρουρίον. Τότε παρέλαβον παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ὅμπρον τὸν Χουσεὴν πασσᾶν, υἱὸν τοῦ Μουχτάρ πασσᾶ, νέον ὄντα εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν χρηματικὸν δὲ ἐξ ἑβδομηκοντα χιλιάδων γροσίων καὶ τὴν ἀνήκουσαν διαταγὴν πρὸς τὸν φρούραρχον τοῦ Σουλίου Μούρτου Τσάλην. Ἀνταποδόσαντες δὲ αὐτῶ ὁμήρους τὸν Κῶσταν Βότσαρη, Κῶσταν Τσαβέλλαν, Γεώργιον Ζέρβαν, Παστούλην Δαγγλῆν, Κίτσον Κολιὸν καὶ Κῶσταν Διαμάντην, ἀμέσως ἐξῆλθον εἰς τὸ Κατσικᾶ, ἀπέχον τοῦ φρουρίου ἡμίσειαν ὥραν, καὶ ἔδοσαν τοῖς Σουλιώταις, περὶ τοὺς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα οὔσι, τὸν τελευταῖον λόγον καὶ τὴν ἀρμοδίαν περὶ τῆς συγχρόνου καὶ μυστικῆς ἀναχωρήσεως ὁδηγίαν. Ἐν τῇ αὐτῇ λοιπὸν, ἀλλὰ βροχερᾶ καὶ σκοτεινῇ, νυκτὶ πρὸς τὴν 6 δεκεμβρίου ἀναχωρήσαντες οἱ Σουλιῶται ἐπιτηδέως ἐκ τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου, ἔφθασαν, μόλις διαγελώσης τῆς ἡμέρας, εἰς τοὺς Βαριάδας, χωρίον κείμενον μακρὰν τοῦ Σουλίου ἐπὶ 6 περίπου ὥρας, ὄχυρὸν φύσει καὶ ὑπὸ τουρκικῆς φρουρᾶς ὑπερασπιζόμενον. Ἡ φρουρὰ αὕτη ἐκλείσθη παρθευῆς ἐντὸς τοῦ ἐκεῖ δυνατοῦ πύργου, ἀνεγειγεμένου παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Οἱ Σουλιῶται ὑπεκρίθησαν ἑαυτοὺς ὡς μεταβατικούς, διωρισμένους παρὰ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κιάφας, καὶ προσεχάλουν τοὺς Τούρκους πρὸς φιλικὴν συνδιάλεξιν· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπέφευγον μὴ πιστεύοντες, καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν προέτρεπον, ἵνα μὴ ἄλλως προκύψῃ αἵματος χύσις· οἱ Σουλιῶται ὅμως, γνωρίζοντες ἀδύνατον τὴν μετὰ τοῦ Σουλίου τόσῃ ἀναγκαίαν ἔνωσιν τῶν τεσσαράκοντα χωρίων, ἐὰν μὴ κατελάμβανον τοὺς Βαριάδας, ἐπιπεσόντες ἐκυρίευσαν τοῦ πύργου, ἱκανοὺς μὲν θανατώσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποπέμψαντες ἀόπλους.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ, 7 δεκεμβρίου, συναθροίσαντες τοὺς προκρίτους τῶν πλησιεστέρων περιχώρων, ἐπέδειξαν αὐτοῖς τὸν Χουσεὴν πασσᾶν ὡς πολέμαρχον, καὶ βεβαιώσαντες τούτοις τὴν συναφθεῖσαν συμμαχίαν καὶ τὴν διατασσομένην εἴσοδον ἑαυτῶν εἰς τὸ Σούλιον, ἔπεισαν ἅπαντας, ὅπως ὀπλισθῶσιν ἀμέσως, εἰ καὶ ἔπληθον μυριάδων βαρβάρων τὰ γείτονα Ἰωάννινα. Ἐπεκράτει ὀπωσδήποτε ἡ περὶ Ἀλῆ πασσᾶ ὑψηλὴ ἰδέα καὶ ὁ φόβος. Λαβόντες λοιπὸν ἱκανοὺς τῶν χωρικῶν ἐνόπλους καὶ τὰς ἀναγκαίας ἐνισχύσαντες θέσεις, προεχώρησαν εἰς τὸ Σούλιον, ὅπου παρεδέχθησαν μόλις τῇ 12 δεκεμβρίου παρὰ τοῦ Μούρτου Τσάλῃ καὶ τῶν Ζουλακιω-

των. Εάν μὴ ἔφερόν μεθ' ἑαυτῶν τὸν Χουσεὴν πασσαῖν, ἀμφίβολος ἀπέβαινε ἡ ἐπιτυχία αὐτῶν καὶ μεθ' ὅλην τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, περὶ ἧς ὁ Μοῦρτος Τσάλης ὑπενόει καὶ ἄλλως ἐνδεχομένην πλαστογραφίαν. Μόνην τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Σουλίου, ἦτοι τὸ φρούριον τῆς Κιάρας, ἐφωδιασμένον καλῶς διὰ πολλῶν τηλεβόλων καὶ τῆς ἄλλης πολεμικῆς παρασκευῆς, ἐκράτησε μὴ παραδύσας ὁ Μοῦρτος Τσάλης ἐκ μυστικῆς βεβαίως ὁδηγίας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Οἱ Σουλιῶται ἐταράχθησαν μὲν διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην περίπτωσιν, ὑπέκρυψαν ὁμῶς τὴν δυσαρέσκειαν ἑαυτῶν, μεχρικοῦ ἀποτυχῶν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς τῆς φονικωτάτης γενομένης τῇ 14 ἰανουαρίου 1821 ἐφόδου κατὰ τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ, καὶ μείζονα ἤδη, ἢ πρότερον, λαβὼν τὴν ἀνάγκην τῶν Σουλιωτῶν, παρεχώρησεν αὐτοῖς, κατ' ἐπανελημμένην αἴτησιν τῶν ἰδίων, καὶ τὸ φρούριον τοῦτο (α).

Ὅποια ἱστορικὴ σύμπτωσις! Τῇ 16 δεκεμβρίου τοῦ 1803 ἐστερήθησαν οἱ Σουλιῶται τῆς πατρίδος αὐτῶν μετὰ πολλὴν θυσίαν, καὶ τῷ αὐτῷ ἀκριβῶς μηνὶ τοῦ 1820, τεσσάρων μόνων ἐλλειπουσῶν ἡμερῶν, ἐπανεκτήσαν ἀναιμῶτι ταύτην. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ὡς ἐχθρὸς ἐξέβαλεν αὐτοὺς, καὶ ὁ αὐτὸς Ἀλῆ πασσᾶς ὡς φίλος εἰσήγαγε τούτους εἰς τὸ Σούλιον. Ἐξ ἀντιθέτου δὲ, ὁ μὲν Ἰσμαῆλ πασσᾶς ἠρνήθη τοῖς Σουλιώταις, ὅ,τι οὐκ εἶχεν· ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς ἔδωκεν αὐτοῖς, ὅ,τι εἶχε. Ἐχθρὸς πρότερον ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, μετεβλήθη φίλος· καὶ φίλος πολιτικὸς πρὸ ὀλίγου ὁ Ἰσμαῆλ πασσᾶς, ἐκηρύχθη ἐχθρὸς. Ἡ δὲ πατρις τῶν ἡρώων, ἡ μόνη διασωθεῖσα ἀπὸ τοῦ γενικοῦ κλύδωνος τῆς Ἑλλάδος ἀνεξάρτητος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 10<sup>ου</sup> αἰῶνος· ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὁ τόσῳ τιμήσας τὸ στρατιωτικὸν ὄνομα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπὶ αὐτῆς τῆς δουλείας τούτων, παρασκευάζεται ἀπὸ τοῦδε πρὸς ἔργα λαμπρότερα καὶ γενικώτερα. Τὸ μέγιστον ἄρα τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος βοηθημάτων τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ὑπῆρξεν ἡ ἀνάκτησις τοῦ Σουλίου, ἀφ' ἧς, δύναται τις εἰπεῖν, ἐπροοιμιάσθη ἡ γενικὴ ἐπανάστασις. Προεβίβησεν ἄρα ὁ Φάλαρης τῆς Ἠπείρου, ὅπως ἐπὶ τῶν τελευταίων τότε παρουσιαζομένων ἡμερῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἱκανοποιήτῃ οὕτω τὴν Ἑλλάδα, ἀνθ' ὧσων ἐπραξε κακῶν καὶ ὠμοτήτων πρότερον;

Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῶν Σουλιωτῶν ἦτο ὑπόθεσις ὅλου τοῦ ἔθνους, λίαν ἐνδιαφερομένου περὶ αὐτῆς, καθόσον ὁ ἀρχηγὸς τῆς προσεχοῦς γενικῆς ἐπαναστάσεως Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐσπευσεν ἀπευθίνας πρὸς τούτους τὰς ἀγκούσας τῇ θέσει καὶ καταλλήλους τῇ



περιτάσει αὐτῶν ὀδηγίας, οἷας ἀπέστειλε καὶ πρὸς τὸν Θεόδωρον Κολοκωτρώνην ἐκ τῆς Κισινεΐδας καὶ ἀπὸ 29 ἰανουαρίου 1821 (α). Θεωρήσωμεν δὲ ὡς δάκτυλον Κυρίου καὶ τῶν Τουρκαλθωνῶν τὴν συμμαχίαν, διότι ἐβρίβην αὐτῇ τὸ μῆλον τῆς διαίρεσεως ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀλβανῶν, καὶ τὸ τῆς δυσπιστίας τῶν ἄλλων Τούρκων πρὸς τούτους. Μετὰ ἓνα ἀκριβῶς μῆνα, τῇ 12 ἰανουαρίου 1821, εἰσῆλθον καὶ οἱ σύμμαχοι οὗτοι εἰς τὸ Σούλιον, ἄγοντες περὶ τοὺς ἑπτακοσίους, καὶ τούτους ἀξήθενας μετ' οὐ πολὺ περὶ τοὺς χιλίους πεντακοσίους. Τὰ ὀνόματα καὶ ἡ βραδιουργία τοῦ Σιλιχτάρ Πόττα, Ἄγου Μουχουρδάρη καὶ Ταχῆρ Ἀμπάζη ἱκανοὺς ἔθησαν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἰωαννίνων λειποταζίαν. Ὅτι δ' ἂν εἶπη τις περὶ τῆς ὅλης ἐλευσίης διοικήσεως τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ, ἐστὶν ἔλαττον τῆς ἀληθείας. Ἰδού ἡ πράξις, δι' ἧς συνετέθησαν τότε Τουρκαλθανοὶ καὶ Σουλιῶται.

«Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι Ἀγάδο-Ἀλβανοὶ καὶ Καπετανεῖοι Σουλιῶται ὀρκωνόμεθα ὁ καθέας εἰς τὴν Πίστιν του, νὰ βασιτάξωμεν τὸ παρὸν ἠγγράμμα στερεὸν, βέβαιον καὶ ἀμετάτρεπτον· καὶ ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀφέντης μας Ἀλῆ Παστᾶς πολιορκεῖται στενά ἀπὸ τὸν Ἰσμαῆλ καὶ πλοιοῦς Παστᾶδες, νὰ ἤματτε ἀδέρφια, ἓνα κορμὶ καὶ μία ψυχὴ, καὶ νὰ χύσωμεν τὸ αἷμά μας διὰ τὸ σελαμέτι αὐτοῦ τοῦ Ἀφεντός· καὶ, ἢ ἐὰν κανένας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Τούρκους γένη ἀπιστος καὶ ἀρνηθῇ τὸν ὄρκον, νὰ ἦναι ὄξω ἀπὸ τὸ ντιν-ισλάμ καὶ νὰ ἀποθάνῃ Ὀθριός· εἶδὲ καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Ῥωμαίους κανένας, νὰ ἦναι ἀρνητῆς τοῦ Χριστοῦ, νὰ εὐτὸν στέργομεν ὅλοι μας, καὶ, ὡς ἄνωθεν, μετ' ὄρκου μας ὑπογράφομεν,

Σούλι, 15 ἰανουαρίου 1821.

Οἱ Ἀγάδες Ἀλβανοὶ

- » (Τ. Σ.) Σιλιχτάρ Πόττα,
- » (») Ἄγου Μουχουρδάρη,
- » (») Ταχῆρ Ἀμπάζης,
- » (») Τσέγκο βέγης,
- » (») Μουρτοτσάλης,
- » (») Ἐλμάς Μέτσης,
- » (») Σουλεϊμάν Μέτσης,
- » (») Λεαῆζ Λουλέχης,
- » (») Κοζτάρ Μίτσανης,
- » (») Χασσάν Πελοῦσης,
- » (») Τέμης Σαλίτσας,

Οἱ Καπετανεῖοι Σουλιῶται

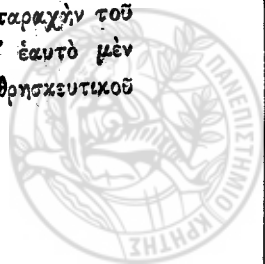
- Μάρκος Βότσαρης
- Νότης Βότσαρης,
- Γεώργιος Δράκος,
- Κίτσος Τσαβέλλας,
- Γιώτης Δαγγλῆς,
- Λάμπρος Βεῖκος,
- Τούσας Ζέρβας,
- Νάστος Καραμπίνης,
- Κίτσος Διαμάντη Τσαβέλλας,
- Κότσης Λώπης κλπ. (α).



Τῶν Σουλιωτῶν καὶ Τουρκαλθανῶν τὰ πράγματα ταῦτα κατὰ πολὺ ἐνοχοποίησαν τὸν Ἰσμαήλ πασσᾶν παρὰ τῷ σουλτάνῳ, καὶ οὐκισθῶς ἐξέβιασαν τὴν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου τύσῳ ὠφέλιμον γενομένην ἐξοδὸν τοῦ Χουρσὴτ πασσᾶ. Δι' ὃν λόγον ὁ ὠμότητος καὶ χριστιανομαχώτατος Μπαμπᾶ πασσᾶς ἀντιπαρῆλθεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ἐκ δικταγῆς τοῦ σουλτάνου, διαβληθεὶς ἐπὶ συναγροικῆται μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· διὰ τὸν αὐτὸν ἐκινδύνευε καὶ ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς, εἰ καὶ ἡ ἀνενόχλητος ἀναχώρησις τῶν Σουλιωτῶν καὶ Τουρκαλθανῶν εἰς τὸ Σούλιον ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς συνήθους τοῖς τουρκοῖς στρατοπέδοις ἀταξίας.

Ἰπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σουλίου περιλαμβάνεται τὸ ὅλον τῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους πλησίον ἀλλήλων κειμένων τεσσάρων χωρίων Σουλίου, Κιάφας, Ἀβαρικού καὶ Σαμονίβας. Ἐξ αὐτῶν ἀπηρτίζετο ἡ κυρία σουλιωτικὴ ὀλομελεία, μικρὰ μὲν ἀριθμητικῶς, ὡς συγκειμένη ἐκ τετρακοσίων πενήτηκοντα οἰκογενειῶν, μεγάλη δὲ πολεμικῶς, ὡς οὐ μόνον νικῶσα ἰσχυρὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἱκανὰ πλησιάζοντα χωρία ἐνόουσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ τὴν αὐτὴν πολιτικὴν κατάστασιν· δι' ἄλλων δὲ λέξεων ἦτο σημεῖόν τι ἐλεύθερον ἐν τῷ ὠκεανῷ τοῦ τουρκοῦ κράτους. Μετὰ τὸ 1803, ἦτοι μετὰ τὴν φυγὴν τῆς κυρίας ταύτης σουλιωτικῆς ὀλομελείας, τὰ χωρία αὐτὰ περιῆλθον ὑπὸ τὴν τουρρικὴν δυναστείαν, νερόμιστα παρὰ τῶν Ἰσάμειδων· μετὰ τὴν καθόδον δὲ αὐτῶν οἱ Σουλιῶται προὔργειάτατον εἶδον τὴν ἐκ νέου ἔνωσιν τούτων, δι' ἣν καὶ ἐπησχολήθησαν μετ' ἐπιτυχίας.

Διὰ τὸν ἐναντίον δὲ λόγον καὶ ὁ Ἰσμαήλ πασσᾶς, ὅπως ἤδη ἀγανάκτησις καὶ ταραχὴ ὦν οὐ μόνον διὰ τὴν βαρείαν εὐθύνην τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς βαρυτέρας περιπτώσεις τοῦ μέλλοντος, φησὶ θυνεν εὐθὺς ἐκ τῶν Ἰωαννίνων στρατὸν ἐπτακισχιλίων ὑπὸ τὸν ὀμόφουμον αὐτῷ Ἰσμαήλ πασσᾶν καὶ τὸν Σουλεϊμάν πασσᾶν. Εὐρεθεὶς αἴφνης μετὰξὺ δύο ἡδῆ πολεμίων, τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ τῶν Σουλιωτῶν, ἐθεώρει ἀναμφιβόλως τὸ Σούλιον μᾶλλον, ἢ τὸ φρούριον τῆς λίμνης, μείζονα καὶ σοβαρώτερα παρέξον πράγματα. Καὶ ἀληθῶς, τὸ μὲν φρούριον, πολιορκούμενον ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ τοῦ στρατοῦ, εἰδικὴ τις ἄλλως καὶ περιωρισμένη πολεμικὴ φωλεὰ ὄν, οὔτε ἐκδρομὰς οὐκισθῶδεις ἠπέλει, οὔτε περιπαταμοὺς πολυπλόκους ἔφερεν, οὔτε ἄμεσον διαταραχὴν τοῦ τόπου καὶ γενικωτέραν ἠδύνατο· τὸ Σούλιον ὅμως, καθ' ἑαυτὸ μὲν ὀχυρὸν, ἀλλ' ἰσχυρώτερον ὑπάρχον διὰ τοῦ ἐθνικοῦ, τοῦ θεοσευτικοῦ



καὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος, τῶν δεσμῶν καὶ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος, ὡς καὶ τῆς ἀμέσου συγκοινωνίας, ἐπαρουσίαζε πυρκαϊὰν πολύθροον καὶ χολοσαιάν, καθ' ἧς οὔτε δύναιμις, οὔτε ἀριθμὸς ἀντλιῶν ἤρκει. Ἰπὸ τὴν φαινομένην ἀνταρτικὴν ὑπὲρ τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ ἐκρύπτετο ἡ ἐπαναστατικὴ ὑπὲρ τοῦ ἑλλητισμοῦ κατάστασις αὐτοῦ· ἐπομένως δὲ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἰωαννίνων ὑπεχρεῦτο, ἵνα θεωρῆ οὐ μόνον τοὺς Σουλιώτας πολεμίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ τὸ Σούλιον ἐτοιμοπολέμους· ὑπεχρεῦτο ἄλλως, ἵνα πολεμῇ τὴν ὑπάρχουσαν τῶν Σουλιωτῶν, καὶ προλαμβάνῃ συγχρόνως τὴν τῶν περιοίκων ἐπαπειλουμένην ἐπανάστασιν.

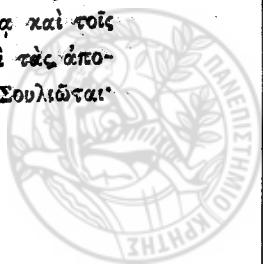
Καὶ διὰ ταῦτα ὁ μὲν ὁμώνυμος Ἰσμαήλ πασσᾶς, ἐπὶ κεφαλῆς πενταχιλίων στρατοπεδεύσας ἐν τῷ χωρίῳ Δερβιζανῶν, ἀπέχοντι τοῦ Σουλίου ἐπὶ ὥρας δέκα, ἐφρούρησεν ἐνταυτῷ καὶ τὴν Βυγόρτσαν, Τόσκεσι καὶ Λύπαν. Ἰπὸ τὰς διαταγὰς τούτου ἐτέτακτο καὶ ὁ Χασὰν Πρόνιος. Ὁ δὲ Σουλεϊμὰν πασσᾶς διὰ διτχιλίων κατέσχε τὸ Δέλοβα, ἐνεάωρον μακρυνόμενον τοῦ Σουλίου, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν Δελόβου, συγκειμένην ὑπὸ ἔνδεκα χωρίων καὶ συνορεύουσαν μετὰ τῆς Πρεβέζης. Ἰπὸ τὰς διαταγὰς τούτου διπέλει καὶ ὁ Ταχῆρ Παπούλιας. Ὁ δ' ἀρχιστράτηγος Ἰσμαήλ πασσᾶς, ἀνεπαρκῆ θεωρῶν μόνην τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, προσέφυγε καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν ὕλικὴν τῶν χρημάτων. Ἰποχρεωθεὶς παρ' αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης, ἐπαρουσιάσθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν περὶ τὸ Σούλιον χωρίων νουθετῶν τοῖς κατοικοῖς τούτων, ἵνα ἀπέχωσι πάσης ἀκρόασεως καὶ παραδοχῆς τῶν εἰσηγήσεων τῶν Σουλιωτῶν, ὡς ὑπαγομένων εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ κατηγορίαν καὶ τὴν ὄργην τοῦ σουλτάνου· ἀλλὰ κινδυνεύσας, ἵνα συλληφθῇ παρὰ τῶν Σουλιωτῶν, διέφυγε νυκτὸς εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Πρῶτον οἱ Σουλιῶται, κινηθέντες τῇ 20 δεκεμβρίου περὶ τοὺς πεντακοσίους μετὰ τῶν ἐνωθέντων χωρικῶν, προσέβαλον τὸ χωρίον Θεριακίς, νυκτοδατήσαντες καὶ φθάσαντες εἰς τοῦτο περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Οἱ ἐν αὐτῷ Γκέγκιδες περὶ τοὺς χιλίους διακοσίους ἀντέστησαν· πολιορκηθέντες ὁμῶς καὶ ἱκανῶς ζημιωθέντες, παρεδόθησαν τῇ 22 καὶ ἄοπλοι ἀπεπέμφθησαν εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης, δραμῶν κατὰ τὴν ἄγουσαν ἐκ τῆς Ἄρτης εἰς τὰ Ἰωάννινα ὁδὸν, προσέβαλεν ἐν τῇ θέσει τῶν Κουμουζάδων διακοσίους ἵππεις, συνοδεύοντας φορτηγὰ ἱκανὰ τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων διὰ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τούτους μὲν καταστρέψας, τὰ δὲ φορτηγὰ κυριεύσας ἀπέστειλεν εἰς τὸ Σού-



λιον. Μαθοῦσα δὲ τὸ γεγονός αὐτὸ ἢ κατέχουσα τὰ Πέντε Πηγάρια, ἢ Κλεισούραν, τουρκικὴ φρουρὰ, ὑπὸ τοσούτου κατελήφθη φόβου, ὥστε ἀνεχώρησεν ἀμέσως, ἀφήσασα ἀναιμωτὶ τοῖς Σουλιώταις τὴν πολυτιμοτάτην καὶ ἀναγκαιοτάτην ταύτην θέσιν, ἀφισταμένη μὲν ἀπὸ τῶν Ἰωαννίνων, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς Ἄρτης ἐπίσης, ἐξ ὥρας, ὄχυρουμένην δὲ καὶ καὶ διὰ προμαχώνος μεγάλου, ἀνεγερθέντος πρότερον παρὰ τοῦ Ἄλλη πασσᾶ. Ἐκτοτε ἢ μετὰ τῆς Ἄρτης καὶ Πρεβέζης συγκαινωνία τοῦ στρατοῦ τῶν Ἰωαννίνων κατέστη δυσκολωτάτη, καὶ ἐπεβάλλετο εἰς τὸν ἀρχιστρατήγην Ἰσμαὴλ πασσᾶν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνακτήσεως τοῦ στενώματος τούτου. Ἄλλ' οἱ ὑπ' αὐτὸν Ἄλβανοὶ ἀπεποιήθησαν τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν, ὡς γνωρίζοντες καὶ τὸ φύσει ἀπόρητον τῆς θέσεως καὶ τὴν πολεμικὴν τῶν Σουλιωτῶν ἀξίαν. Πρόθυμοι δ' ἀντὶ τούτων εὐρεθέντες ὁ Σελὶμ πασσᾶς, Ρόυμελη βασιστῆ ὦν, καὶ ὁ Βαλτατσῆς, τοπάρχης Εὐβοίας, ἐκινήθησαν ἐπὶ κεφαλῆς πεντακισχιλίων, καὶ μάχην συνάψαντες ὀρητικὴν καὶ πεισματώδη κατὰ τοῦ Μάρκου Βότσαρη, ἐνίκηθησαν κακῶς, ἀπολέσαντες περὶ τοὺς πεντακοσίους. Βεβαίως δὲ διὰ τὴν ἥτταν αὐτὴν ὁ Σελὶμ πασσᾶς ἐγένετο ἔκπτωτος τῆς γενικῆς διοικήσεως τῆς Ρόυμλης, ἀντικαταστάνας Ρόυμελη βασιστῆ τοῦ Χουσεὴν πασσᾶ Καβανόζογλου.

Αὐξήθεντες μετ' οὐ πολὺ διὰ τῆς προσελύσεως τῶν Τουρκαλβανῶν συμμάχων, οἱ Σουλιῶται ἀπετέλουν δύναμιν ἐκ δισχιλίων περίπου, ἐν οἷς ἐλογίζοντο καὶ οἱ περὶ τοὺς τετρακοσίους ἐνωθέντες χωρικοὶ, οὐδόλως κατώτεροι τῶν Σουλιωτῶν ὄντες ἐπὶ ἀνδρεία, καὶ μάλιστα οἱ Βαριαδίται. Τὰ χωρία Πλέσσα, Γρατσανᾶ καὶ Τσεριτσανᾶ κατεῖχοντο τότε παρὰ τοῦ Χασὰν Πρόνιου καὶ διὰ χιλίων πεντακοσίων Τσάμιδων. Ἀποφασισθείσης δὲ περὶ μεσοῦντα ἰανουάριον τῆς κινήσεως τῶν μὲν συμμάχων κατὰ τοῦ Πλέσσα, τῶν δὲ Σουλιωτῶν κατὰ τῶν Τσεριτσανῶν, οἱ πρῶτοι πολεμήσαντες ἰσχυρῶς ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἀπεσύρθησαν ἐξημιωμένοι· οἱ δεῦτεροι δὲ ἐπιμείναντες ὑπὲρ τὰς ὀκτῶ ὥρας, ἠνάγκασαν ἐπὶ συμβιβασμῷ τοὺς ἐχθροὺς, ἀποπεμφθέντας ἀόπλους. Ἐθανατώθησαν ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ περὶ τοὺς ἐξήκοντα· πεσόντες δὲ ἐκ τῶν Σουλιωτῶν ἐλογίσθησαν καὶ ὁ Μάρκος Κουτσουνίκας καὶ ὁ Πάνος Σέχος. Ἄλλ', εἴτε ἐμπνευσθέντες φόβον πανικὸν ἐκ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, εἴτε ῥαδιουργηθέντες παρὰ τῶν συμμάχων, καὶ οἱ ἐν τῷ Πλέσσα καὶ τοῖς Γρατσανοῖς πολέμιοι ἔφυγον, ἐγκαταλείψαντες μάλιστα καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν. Οὕτως ἐκράτησαν καὶ τῶν χωρίων τούτων οἱ Σουλιῶται·



ὁ δὲ Σιλιχτάρ Βόττας καὶ ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐπολέμουν τὸν ἐν τοῖς Δεβρίζανοῖς Ἰσμαῆλ πασσάν.

Παρά τὴν δύναμιν, ὅσπιν ἐξαπέστειλε κατὰ τῶν Σουλιωτῶν ὁ ἀρχιστράτηγος Ἰσμαῆλ πασσάς, ἠτείλει καὶ προφορικῶς τὸν τέλειον αὐτῶν Ὀλεθρον, ἐὰν μὴ μετανοήτωσι καὶ τὴν εὐμένειαν ἐπικαλεσθῶσι τούτου. Διάφοροι τῶν ἀγάδων διεβίβαζον αὐτοῖς καὶ τὰς ἀπειλάς καὶ τὰ προσωπικὰ παράπονα τούτου περὶ τῆς ἀπονενομημένης δῆθεν διαγωγῆς, ἣν ἠκολούθουν, ἐν ᾧ πρὸς ἀγαθωτέρους σκοποῦς ἔστρεφεν οὗτος περὶ τῆς εὐδαίμονος ἀποκαταστάσεως τούτων. Οἱ Σουλιῶται δέον ἐνόμισαν τότε, ἵνα ἐξηγηθῶσιν ἐγγράφως, κατηγορήσωσι δὲ αὐτοῦ ὡς ἐνάχου καὶ διὰ παντός κόψωσι τὸ νῆμα τῶν τοιούτων ἀπειλῶν καὶ τῶν ἀδίκων παραπόνων, ἀκριβῆ προσδιορίζοντες τὴν τε παρούσαν καὶ τὴν μέλλουσαν ἐαυτῶν θέσιν (α).

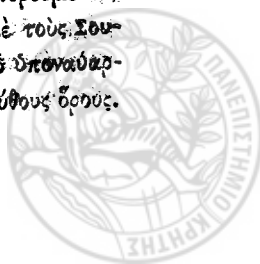
Μετὰ τὴν κράτησιν τοῦ Πλέσσα καὶ λοιπῶν οἱ Σουλιῶται ἐκινήθησαν κατὰ τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Λελόδου Ταχέρ Μαπούλια. Πρὶν ἢ συμπλακῶσιν, ἔγραψαν τούτῳ, ἵνα συμμαχήσῃ, ἢ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν ἐναντιωθέντα δὲ ἀπέκλεισαν ἐν τινὶ χωρίῳ, ἐνίκησαν καὶ ἐπὶ τέλους ἀπέπεμψαν ἐκ συνθήκης προφορικῆς εἰς Πρέβεζαν γυμνὸν ὄπλων.

Ἐξστράτευσαν ἐκεῖθεν κατὰ τῆς Στιοβίνης, χωρὶς ἀπέχοντος τῆς Ἄρτης ἐπὶ ὥρας τρεῖς καὶ ἰσχυρῶς ὑπερασπιζομένου. Ἐκυρίευσαν μὲν τοῦ ἡμίσεως τούτου ἐξ ἐφάρου, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι νικῆσαντες τὸ μέρος τῶν χωρικῶν στρατιωτῶν, ἠνάγκασταν ἐπὶ φυγῇ καὶ αὐτοὺς μετὰ πολὺν ὄντον ἀντίστασιν. Οὕτως ἐπέστρεψαν ἐκεῖθεν ἀπρακτοὶ οἱ Σουλιῶται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Λελόδου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐστρατοπέδευε μετὰ ἄλλων ὁ Νότης Βότσαρης ἐν τῷ χωρίῳ Καντσά· ἐν δὲ τῷ Αούρφ, ἀπέχοντι τούτου ἐπὶ ἡμίσειαν μόλις ὥραν, ἀντεστρατοπέδευον ὁ Βεκήρ Τσογαδοῦρος, φροῦραρχος τῆς Πρεβέζης, καὶ ὁ Γιαννάκης Γιώργη, ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας Λάμαρι, ὑπηρετῶν τοῖς σουλτανικοῖς. Γνωστοὶ τοῖς Σουλιώταις, ἔγραψαν οὗτοι τῷ Βότσαρῃ προτρέποντες ἐπὶ ὑποσχέσει μεγάλας τὴν ὑποταγὴν τοῦ Σουλίου διὰ τοῦ ὑποναύαρχου Ἀλῆ βεγῆ. Οἱ Σουλιῶται λέγουσι ἰσχυροὺς καὶ ἀνώτερον ὄλων τὸν περὶ προμηθείας τῶν ἀναγκαίων, ἔχοντες τότε, περιέπαιζαν τὴν πρότασιν αὐτῶν διὰ διαφόρων προφάσεων μέχρι τῆς 20 τοῦ φεβρουαρίου. Ἀπελπιζόμενος οὕτως ὁ ὑποναύαρχος, προσκάλεσε τὴν ἀποστολὴν καὶ ἐτέρων δυνάμεων ἐκ τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τὸν Ἰουσοῦρ πασσάν καὶ Χατὰν πασσάν, ὅπως ἐκδιότη τὰ πράγματα.

Οἱ Σουλιῶται, ὀλιγάριθμοι ὄντες, ὅπως ἀντιστάσῃ καὶ κατὰ τούτων, στρατοπεδευσάντων ἐν τῇ Στιρβίνῃ, ἐν ᾧ διήρητο ἐξ ἀνάγκης κατέχοντες καὶ τὴν Γέφυραν τῆς Πάσσενας· καὶ τὴν Φιλιππιάδα καὶ τὸ Καντσαῖ, ὑπεκρίθησαν ἀποστείλαντες τῷ Βεκήρ Τσογαδούρῃ καὶ Γιαννάκῃ Γιώργῃ συνεπῶς δὲ παραπονεθέντες τούτοις ἐπὶ τῇ κινήσει νέων δυνάμεων, λόγῳ ὅτι ἐσκέπτοντο ἔτι περὶ τοῦ προβληθέντος συμβιβασμοῦ διὰ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Σουλίου, πρότειναν ἐπὶ τέλος τὴν μετὰ τοῦ ὑποναυάρχου συνέντευξιν ἑαυτῶν ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως μείνωσι καὶ Ἰουσοῦφ πασσαῖ καὶ Χασὰν πατσαῖ, ὅπου εὐρέθησαν. Εἰρηκοῦσθησαν καὶ ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ δραστηρίως μετεκομίζετο εἰς τὸ Σούλιον τὸ ἀδύνατον μέρος τῆς ἐπαρχίας Κελόβου, φέρον τὰ βοσκήματα καὶ τὰς τροφὰς αὐτοῦ, ὅπως μείνωσιν οἱ ἄνδρες ἐλεύθεροι διὰ τὸν πόλεμον.

Γενομένης τῆς ἀμοιβαίας ἀλλαγῆς τῶν ὁμήρων, οἱ πρεσβεύοντες Βασίλειος Ζέρβας καὶ Γεώργιος Λ. Ζέρβας ὡμολόγησαν ἀφ' ἑνὸς ἐν τῇ ναυαρχίῃ, ὅτι οὐδεμίαν κατὰ τοῦ σουλτάνου πρόθεσιν εἶχον κώποτε οἱ Σουλιῶται, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἔσθῃσε τούτους, σουλτανικούς πρότερον ὄντας, εἰς τὴν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσαῖ συμμαχίαν, ἢ μόνος ὁ Ἰσμαῆλ πασσαῖ, ὡς ἀθετήσας καὶ τὸ δόγμα τοῦ σουλτάνου καὶ τὰς ἰδέας αὐτοῦ ὑποσχέσεις. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου δεικνύμενοι, ὅτι παραδέχονται τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποταγῆς, πρότειναν προβλήματα τοιαῦτα, ὁποῖα ἐβράδυνον πᾶν ἄμεσον καὶ ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα. Ὁ δ' ὑποναύαρχος Ἀλῆ βεγῆς καὶ τὰς αἰτίας οἰκονομῶν καὶ ἐπικείμενον ἄλλως τὸν κίνδυνον τοῖς Σουλιώταις ἀπειλῶν, ὑπεσχέθη, ὅπως καὶ τὸν σουλτάνον δυσωπήσῃ, καὶ πλείω τῶν ζητουμένων χορηγήσῃ τούτοις προνόμια, εἰάν δειχθῶσι μόνον ὑποτασσόμενοι καὶ τὴν τουρκικὴν σημαίαν δεχθῶσιν ἐν τῷ Σουλίῳ. Οἱ πρεσβευταὶ περὶ μὲν τοῦ στρατιωτικοῦ κινδύνου παρετήρησαν, ὅτι οὐδόλως μέλει τοῖς Σουλιώταις, ἐν ὅσῳ κρατοῦσι τὴν Κιάφαν· περὶ δὲ τῆς ὑποταγῆς ἐδείχθησαν στηριζόμενοι ἐπὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ γενναιοφύχιᾳ τοῦ σουλτάνου. Ἄμει δ' ἐζήτησαν καὶ ἐγγράφους τὰς προτάσεις τοῦ ὑποναυάρχου, ἐπὶ τοσούτον νῦν χαριστήθη οὗτος, θεωρῶν τετελεσμένα τὰ πράγματα πλέον, ὥστε προσήνεγκε τούτοις καὶ τοὺς συνθήεις παρὰ τοῖς Τούρκοις ἐπισήμους ὑσγίνους ἐπενδύτας, τὰ λεγόμενα «καφτάνια». Ἄλλ' ἐκεῖνοι ὑπέλαβον: «Δὲν ἠμποροῦμεν νὰ δεχθῶμεν τὴν τιμὴν αὐτὴν, εἰάν δὲν τελειώσῃ πρῶτον ἡ μὲ τοὺς Σουλιώτας συνθήκη». Τότε τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιῶν, ὁ ὑποναύαρχος ἐπένεσε τούτους καὶ ἐνεχείρησεν ἐγγράφους τοῖς ἀκολουθούσους ὄρους.



« Ἀλλῆ βεγῆς, Ὑψηλὴ Καπετανία, ἀρχηγὸς τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου εἰς τὰ κατὰ τὴν Ἠπειρον παραθαλάσσια κτλ.

« Πρὸς τοὺς Καπετανεὺς Σουλιώτας καὶ λοιπούς.

« Ἀ. Δίνω τὸ βράγι μου, ὅπου νὰ καθήσουν εἰς τὰ σπήτια τους, εἰς τὰ μρούλκια τους καὶ ἔχειν τω, καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν τὴν ἀσφάλειάν » των εἰς ὅλα ἐλεύθερα χωρὶς συμπεχέν, ἢ φόβον.

« Β'. Τὸ κάστρον τῆς Κιάφας νὰ μείνη εἰς τὰ χερίά μου, βάνοντας » μέσα 10 μόνον Τούρκους μὲ τὸ βασιλικὸν σατσάκι.

« Γ'. Τὰ 40 χωρία, ὅπου ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εἰς τὴν ἐξουσίαν τους ἔδωκε, » τὰ ἀφίνω καὶ ἐγὼ νὰ τὰ ἐξουσιάζουν οἱ Σουλιῶται.

« Δ'. Οἱ Καπετανεὶ Σουλιῶται θέλει ἔλθουν νὰ προσκυνήτουν πρῶτα » νέμενα, καὶ ἔπειτα νὰ ὑπᾶν καὶ πρὸς τὸν Χουρσὴτ Πασσᾶν, Ρούμελη Βαλισην, καὶ οὕτω θέλει γυρίσουν νὰ καθήσουν εἰς τὰ σπήτια τους.

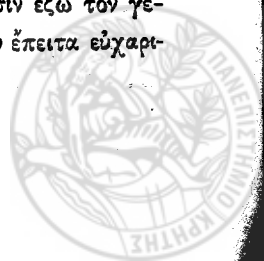
« Ε'. Θέλω νὰ μὲ δώσετε τὸν ἐγγονὸν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ Χουσεὴν Πασ- » σᾶν, ὅπου ὡς ἐμμανέτι ἀπὸ πολλοῦ ἔχετε.

« ΣΤ'. Θέλω ἐξ ἐνέχειρα ἀπὸ τὰς πρώτας οἰκογενείας νὰ τὰ στείλω » εἰς τὴν πόλιν.

« Αὐτὰ τὰ ζητήματα ἡ Ὑψηλὴ Καπετανία ζητᾶ ἀπὸ σᾶς τοὺς Σου- » λιῶτας, καὶ αὐτὴ ὑπόσχεται εἰς διάστημα 20 ἡμερῶν νὰ σᾶς φέρῃ » ἀπὸ τὴν πόλιν τὸ Χάτι, καὶ σεῖς πάρτετε τὰ μέτρα σας, καὶ ὑποφαίνε- » ται μὲ τὸν τουράν της ».

(Τ. Σ.)

Ἐπὶ τῆς συνομολογήσεως τῆς συνθήκης κατὰ τοὺς ὄρους αὐτοῦς, γεγραμμένους τῇ 4 Μαρτίου 1821, ἐδόθη ὀκταήμερος προθεσμία. Ἐξ ὅλης δὲ ταύτης τῆς ἀνακωχῆς τῶν ὀπλων ὠφελήθητες οἱ Σουλιῶται, ἀπηύθυναν τῷ ὑποναυάρχῳ τὴν ἀκόλουθον ἀρνητικὴν ἀπάντησιν: « Τὸ » Σούλι ἀποδοκιμᾶζει τοιαῦτα ζητήματα. Ἐμαθεν ἀπὸ τὴν ἀπάτην τοῦ » Ἰσμαὴλ πασσᾶ, καὶ μένει σταθερὸν εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, » διὰ νὰ φυλάξῃ τὸν χαρακτῆρά του. Ἐπιστρέφει τελευταῖον τὸ προσκυ- » νητήριον ἐγγραφον τοῦ Ἀλῆ βεγῆ. . » Οὕτω διελύθησαν αἱ μετὰ τοῦ ὑποναυάρχου διαπραγματεύσεις τῶν Σουλιωτῶν, πρὸς οὓς ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἔγραψε τῇ 11 Μαρτίου, ὅπως κινηθῶσι κατὰ τοῦ σουλτα- νικοῦ στρατοῦ, ἀνοιξῶσι τὴν πολιορκίαν καὶ « εὐγάλῳσιν ἔξω τὸν γέ- » ροντα, διὰ νὰ λάβῳσι τοὺς μισθοὺς των καὶ νὰ ζήσωσιν ἔπειτα εὐχαρι- » στημένοι εἰς ἓνα τοιοῦτον Αὐθέντην... »



Ἐπόμενοι ἦσαν μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἄρνησιν τῶν Σουλιωτῶν αἱ κινήσεις τοῦ Ἰουσούφ πασσᾶ καὶ Χασὰν πασσᾶ. Ὁ Λάμπρος Βεΐκος ἐστρατοπέδευε τότε ἐν τοῖς Λογυῖς, ἀντιστρατοπεδευόντων ἐν τῷ χωρίῳ Μαιμτσανῆς πενταχοσίων Τούρκων. Οἱ σατράπαι ἐπέπεσον κατὰ τοῦ ἐν Φιλιππιάδᾳ Νικολάου Τσαβέλλα, ὁ δὲ Νότης Βότσαρης ἐδραμε βοηθὸς αὐτοῦ τῇ 12 μαρτίου. Ἐπίμονος καὶ διαρκῆς ἐπὶ 24 ὥρας ἐγένετο ἡ συμπλοκὴ αὕτη. Ἐπὶ τέλους οἱ Σουλιῶται, ἐλλείφαντες τῶν ἐφοδίων, ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ Σούλιον, καὶ ἐν ἀποστήματι ἤδη τεσσάρων μόνων ὡρῶν ὑπερασπίζοντο τοῦτο κατὰ τῆς περαιτέρω ὀρμητικῆς προόδου τῶν πολεμίων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, (15 μαρτίου,) ἔφθασεν εἰς Ἰωάννινα ὁ Χουρσὴτ πασσᾶς, διωρισμένος ἀρχιστράτηγος τῆς πολιορκίας ἀντὶ τοῦ Ἰσμαῆλ πασσᾶ, καὶ Ρούμελη βαλισῆς ἀντὶ τοῦ Καβανόζογλου. Ὁ αὐτὸς ἔφερε συγχρόνως καὶ τοὺς τίτλους Πληρεξουσίου τῆς Βασιλείας, Σατράπου τῶν τριῶν τῆς Ἠπείρου τμημάτων καὶ Δερπατὰτ Ναζιρῆ (ἐφόρου τῶν στενῶν). Ἐγνωστῶς τοῖς πᾶσιν ἐπὶ πολιτικῇ φρονήσει καὶ πολεμικῇ ἱκανότητι, ἐπὶ χαρακτῆρι σοβαρῷ καὶ ἐπιμόνῳ, ἐπὶ πλοῦτῳ καὶ ἰσχύϊ μεγάλην παρὰ τῇ τουρκικῇ ἐξουσίᾳ, ὁ ἀνὴρ οὗτος μέγα ἐνέπνευσε θάρρος τῷ τουρκικῷ στρατῷ τῶν Ἰωαννίνων καὶ πολλὴν ἀψυχίαν τοῖς Σουλιώταις καὶ Ἠπειρώταις. Ἰπὸ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν διοίκησιν τούτου ἔκυπτον αὐχένα, καὶ λόγῳ ἀδιαφιλονεικίτου ὑπεροχῆς καὶ λόγῳ φόβου, ὄλων τῶν ἄλλων σατραπῶν, βέγηδων καὶ ἀγάδων αἱ προσωπικαὶ ἀντιζηλῖαι, καὶ τὰ πράγματα τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἰωαννίνων ἐλάμβανον ὁμολογουμένως τὴν δέουσαν ἐνότητα καὶ ρύθμισιν δραστηρίαν. Τῆς μεταβολῆς αὐτῆς τὸ ἀποτέλεσμα ἐδείχθη εὐθὺς, ἐνισχυθεῖσης τῆς πολιορκίας κατὰ τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ καὶ ἠθικῶς διὰ τῆς ἀπολύτου εὐπειθείας τοῦ στρατοῦ, καὶ διαικητικῶς διὰ τῶν ληρθέντων καταλληλοτέρων μέτρων. Ταύτην δὲ βλέπων τὴν μεταβολὴν ὁ Ἄλῃ πασσᾶς καὶ οὐσιωδῶς ἐκτιμῶν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ νέου ἀρχηγοῦ τῆς πολιορκίας, διὰ πολλῆς ἔγραψε δεινοπαθείας πρὸς αὐτὸν, ἐπικαλούμενος τὴν ἀμνηστειάν τοῦ σουλτάνου· δικαιολογῶν δὲ ἑαυτὸν ὡς πιστῶς πολιτευσάμενον καὶ ὠφελίμως ὑπηρετήσαντα πάντοτε τῇ βασιλείᾳ, κατηγορεῖ τοῦ Ἰσμαῆλ πασσᾶ, ὡς μόνου διὰ πάθη προσωπικὰ γενομένου αἰτίου τῆς ἐναντίον αὐτοῦ δυσμενείας καὶ ὀργῆς τοῦ σουλτάνου. Ὁ Χουρσὴτ πασσᾶς τότε ἐν βραχυλογίᾳ ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ σουλτάνου ἄνευ ὕρου, καὶ ἐν μόνῃ τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπισ-

χναίτο τὴν δυνατὴν συνδρομὴν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τῆς ζωῆς τούτου. Συγχρόνως δὲ ἀπηυθύνθη πρὸς τοὺς Σουλιώτας, προτρέπων αὐτοὺς εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ δεχόμενος πάντας ἐπὶ ὑποσχέσει ἀμοιβῶν γενναίων εἰς τὴν βασιλικὴν ὑπηρεσίαν. Ἄλλ', ὡς ἠρνήθη οὗτος τὴν ἀμνηστειαν τῷ Ἀλῆ πασσᾶ, οὕτως ἠρνήθησαν καὶ τούτῳ οἱ Σουλιῶται τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ μεθ' ὅσας ἀνέπτυσσε δυνάμεις.

Ἐπὶ τῇ ὁμολογουμένῃ ταύτῃ ἀνισότητι τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν ἐνεθαρρύνοντο βεβαίως οἱ Σουλιῶται, γνωστοῦ ἤδη ὄντος τοῦ ἀπὸ τῆς 24 φεβρουαρίου ἐπαναστατικῆς προκηρύγματος τοῦ Ἰψηλάντου. Ἄλλ' ἐνεψυχώθησαν ἔτι μᾶλλον περὶ τὰ τέλη μαρτίου, ὅτε εἶδον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν Χριστόφορον Περρᾶιβὸν ἀπεσταλμένον καὶ κομίζοντα τούτοις ἔγγραφον τοῦ Ἰψηλάντου, χρονολογούμενον τῆ 7 ὀκτωβρίου 1820 καὶ ἐπιστήμως ἀναφέρον: «... Ἡ προσκλητικὴ σάλπιγξ τῆς πατρίδος ἐντὸς πόλλοῦ μέλλει νὰ ἠχᾶσῃ...» (α).

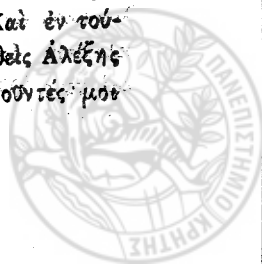
Προέλαβον ἀληθῶς τὴν εὐχὴν ταύτην τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως οἱ Σουλιῶται· ἀλλ' ἤδη ἀνεπτερώθησαν οὐσιῶδως, ὡς πληροφορούμενοι πάνθ' ὅσα προσῆκε παρὰ τοῦ Περρᾶιβοῦ καὶ μὴ βλέποντες ἑαυτοὺς μεμονωμένους τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐβεβαιώθησαν παρ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Νάσου Φωτομάρα (β) ἀρξομένην ὁσονοῦπα καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Διὰ ταῦτα ἡ εἰς τὸ Σούλιον εἰσόδος τοῦ Περρᾶιβοῦ ἀνηγγέλθη μετὰ μεγίστης χαρᾶς πυροβολισμῶν. Ἡ χαρὰ ὁμοῦς αὕτη ἀνemieγή κατόπι μετὰ λύπης ἐπασηθητῆς διὰ τὴν συμβᾶσαν αὐτομολίαν τοῦ ἀνωτέρου προσώπου ἐκ τῶν συμμάχων ἀρχηγῶν, τοῦ Σιλιχτάρ Πόττα. Ἀφορμὴν ἔλαβεν οὗτος τὴν ἐξῶθεν ἔλευσιν τοῦ Περρᾶιβοῦ καὶ τοὺς γενομένους πυροβολισμούς, ὡς ἐξηγοῦντας πᾶν ἄλλο, ἢ ἀληπασσικὸν πνεῦμα· ἀλλὰ θεωρῶν κυρίως τὸ Σούλιον ὡς ἀποτυγχάνον μετὰ τὴν ἥτταν τῆς Φιλιπιάδας καὶ τὴν πρόδοτον τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ ἐπιθυμῶν δ' ἐνταυτῷ, ἵνα καταβροχθίσῃ τὸ παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ χρηματικὸν διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τὰ συμφωνηθέντα, νύτομόλησε μετὰ τετραχοσίων Τουρκαλθανῶν πρὸς τὸν Χουρσὴτ πασσᾶν, σουλτανικὸς γένόμενος, καὶ, τὸ χερίστον πάντων, ἠπέιλησεν οὕτω διὰ τοῦ ἰδίου παρδείγματος καὶ τὴν γενικὴν τῶν συμμάχων μετάβασιν ἀπὸ τοῦ σουλιωτικοῦ εἰς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον. Ἐντεῦθεν οἱ Σουλιῶται διὰ πλείστης ὄσης ἐπολιτεύοντο κρυφιοίως πρὸς τὸν Ἅγο Μουχουρδάρην καὶ τοὺς ἄλλους, αἰείποτε βεβαιούντες ἑαυτοὺς ὡς ἀγωνιζομένους, καὶ

τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν ὡς ἀγωνισθόμενον, ὑπὲρ μόνης τῆς σωτηρίας τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ καὶ ὑπὲρ μόνου τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἀυθαιρεσιῶν τοῦ σουλτάνου. Ὁ δ' Ἀλέξιος Νοῦττος, ὃν ὁ Ἄλῃ πασσᾶς προσήλωσε παρὰ τοῖς συμμάχοις Τουρκαλθωνοῖς, ὅτε ἤρχοντο εἰς τὸ Σούλιον, μεγάλως συνήγγησεν, ἕως καθησυχάσῃ καὶ οὔτοι καὶ ὁ Ἄλῃ πασσᾶς, πραγματικὰ ἐκλαμβάνοντες, ὅσα ἂν ἤκουον. Ἰπὸ τὸ αὐτὰ δὲ πνεῦμα ἔγραψε, συγκαταθέσει τούτου, πρὸς τὸν Ἄλῃ πασσᾶν καὶ ὁ Περβραϊδὸς ἐπιστολὴν γέμουσαν πονηρίας δυσπαραδειγματίστου (α).

Ἀπεσταλμένου ἐξασκῶν θέσιν καὶ σοβαρότητα, ὁ Περβραϊδὸς «ἐκοφεν» ἢ «ἔβραψε» κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ὅσα εὐπρέστον τῷ Ἄλῃ πασσᾶ, τὰ μὲν ὅλως ἀφηρημένα, ἀόριστα καὶ ἀνύπαρκτα, τὰ δὲ πραγματικὰ, ἀλλὰ ματαποιούμενα πρὸς τοὺς κυρίους σκοποὺς καὶ τὰς μόνας ἐλπίδας τούτου. Ἐμπαιγμὸς ἐλεεινότερος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδειότερος, δυσκόλως παραδειγματίζεται ἄλλος. Ὅσῳ ὁ σουλτάνος ἐξεβίαζε ταχύτεραν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ τοῦ ἀντάρτου, τόσῳ παρὰ τοῖς Ἕλλησι συμφέρουσα ἦν ἡ ἐπιμονὴ τούτου καὶ ἡ παράτασις τῆς πολιορκίας. Ἀλλὰ φαινόμενος, ὅτι παραδέχεται τὰς παρὰ τῶν Ἑλλήνων διδομένας ἐλπιδας, ὁ οὐχ ἦπτον πονηρὸς Ἄλῃ πασσᾶς ἐστηρίζετο κυριώτερον ἐπὶ ἄλλων ἐξωτερικῶν, ἦτοι τῆς ἐλπίδος περὶ τῆς ἐνόπλου κινήσεως τῆς Σερβίας, καὶ τῆς ἐλπίδος περὶ τῆς στρατιωτικῆς βοήθειας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας. Ἰσως ἠπατῶντο ὀλιγώτερον οἱ Ἀλχυμικοὶ τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος, οἱ ζητοῦντες τὴν εὐρεσίαν τοῦ λίθου τῶν φιλοσόφων. Καὶ ὅμως ἡ διπλῆ αὕτη ἀπάτη ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυρωτέρα καὶ γονιμωτέρα πασῶν, καὶ μυρίων ὁμολογοῦνται χαρίτων καὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἄξιοι οἱ Φιλικοὶ, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν οἱ φέροντες ἐπαγγελματικὸν χαρακτῆρα, οἱοὶ ὁ Βλασόπουλος, ὁ Παπαρρήγόπουλος καὶ οἱ τοιοῦτοι. Διὰ ταῦτα ὑπολαβὼν τὸν Περβραϊδὸν ὁ Ἄλῃ πασσᾶς ὡς πρόσωπον ὑψηλῶν πολιτικῶν σχέσεων καὶ γνῶσιν ἔχον παντὸς μυστηρίου, ἐζήτηε ἀπαντῶν:

« Ἀκριθέ μου φίλε!

« . . . Ἦδη δὲ παρακαλῶ νὰ μὲ φανέρωσῃς μὲ πρῶτον ἐκτεταμένα, ὑποτίαν ἀπόκρισιν ἔλαβεν ὁ φίλος (β), ὅστις εἶχε σταλθῆ εἰς τὰ βόρεια » μέρη ὑπὲρ τῆς τρεχούτης υποθέσεώς μου· διότι περὶ μὲν τῆς ἐπιστροφῆς του ἐκείθεν ἔχω, περὶ δὲ τῆς ἀποκρίσεως οὐκ ἔχω. Καὶ ἐν τούτοις νὰ μὲ βεβαιώσῃς μὲ τὴν ἐπανάληψιν τῶν, ὅσα ὁ βραβεὺς Ἀλέξης » μου μ' ἐφάνέρωσε κατ' ἰδίαν ἀπὸ τὸ μέρος σου, δημοποιοῦντές μου



»τέλος πάντων ἐπ' ἀκριβές τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιτικῶς τρέ-  
 »χοντα· καὶ ἂν ὁ σταλθεὶς φίλος διὰ τὴν Βουλγαρίαν (α), τοῦ ὁποίου  
 »τὸ ὄνομα ἤξεύρει ὁ αὐτὸς Ἀλέξης μου, ἐμβῆκε μέσα, ἢ ὄχι. Περὶ δὲ  
 »τῶν εἰς Κορφούς Σουλιωτῶν (β) περικλείω ἐν γράμμα πρὸς τὸν Γκε-  
 »νερὰλ Μέτλαν, τὸ ὁποῖον ἄς σταλθῆ ἀτραλῶς, καὶ εἶθε νὰ εἰσακουσθῶ...

«Τῆ 6 Ἀπριλίου 1821 Κάστρον Ἰωαννίνων.

(τὸ σημεῖον τῆς ὑπογραφῆς του)

Θ».

### Μάχη Βογόρτσας

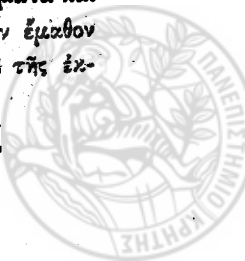
Διετέλου, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἐν καταστάσει δεινῇ τὰ πράγματα τῶν  
 Σουλιωτῶν καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν τόπων, οὓς ἐκυρίευσαν, καὶ διὰ  
 τὴν αὐτομολίαν τοῦ Σιλιχτάρ Πόττα, ὅτε ἀπεφάσισαν τὴν ἐκ νέου κα-  
 ταπολέμησιν καὶ ἀποτόβησιν τοῦ ἐχθροῦ, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἔχοντες σωτη-  
 ρίας μέσον. Ἐν συμβουλίῳ πολεμικῷ συνεφώνησαν, ἵνα περαθῶσιν ἡδη  
 τῆς πρώτης τύχης τῶν ὄπλων αὐτῶν κατὰ τῆς Βογόρτσας, ὡς τῆς  
 πλησιεστέρας οὔσης ἐν ἀποστήματι πέντε ὥρων πρὸς ἀνατολὰς τοῦ  
 Σουλίου. Τὴν θέσιν ταύτην, σχηματιζομένην ὑπὸ λόφου ὄχυρου καὶ δυ-  
 σαναβάτου διὰ τὸ τραχὺ τοῦ τόπου, ἔχοντος δ' ἐπὶ κεφαλῆς πύργον  
 μικρὸν μὲν, ἀλλὰ τρίτοισιν, ἐφρούρουσαν τριακόσιοι πολέμιοι, τὴν δ' ὑπὸ  
 τοὺς πρόποδας κειμένην ἐκκλησίαν ἕτεροι ἑκατὸν, ἅπαντες Γκεγκίδες.

Κινήσαντες περὶ τοὺς ἑπτακοσίους ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὰς ὄχ-  
 θας τοῦ Θυάμειος ποταμοῦ, ὅπου ἐδείπνησαν καὶ ἀνεπαύθησαν. Τὴν  
 τροφὴν αὐτοῦ ἔφερον ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ πήρᾳ, περιεχούσῃ τὸν ἄρτον,  
 τὸν τυρὸν, ἢ καὶ κρέας, καὶ ὡὰ κοκκινοβαρῆ διὰ τὰς τότε ἡμέρας τοῦ  
 Πάσχα. Διαβάντες δ' ἔπειτα τοῦτον, διηθύνοντο ἀρόπως κατὰ τῶν  
 ἐχθρῶν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν πολιορκήσαντες ἤρξαντο τῆς ἀναβάσεως τοῦ  
 λόφου. Καὶ οἱ μὲν Γκεγκίδες πυκνὸν ἀντέταξαν κατ' ἀρχὰς πυροβολι-  
 σμὸν, ἔξω μένοντες τοῦ ὄχυρώματος αὐτῶν· οἱ δὲ Σουλιῶται, οὐδαμῶς  
 ἀντίπυροβολοῦντες, ἐν ἀραιᾷ ὤρμησαν τάξει, ὅτε, ἐκπληκτοὶ οἱ πολέ-  
 μοι γινόμενοι, μόλις ἐπανάκαμψαν ἐν τῷ ὄχυρώματι δρομαῖοι· ἐκ τῶν  
 Σουλιωτῶν δὲ οἱ μὲν πλησιάσαντες τὸν περίβολον, οἱ δὲ προσκολληθέν-  
 τες ὑπὸ αὐτὸν τὸν τοῖχον, ἐπολέμουσαν τοὺς ἀποκλεισθέντας ἡδη οἱ πρῶ-  
 τοι διὰ τῶν πυροβόλων, μὴ συγχωροῦντες αὐτοῖς, ἵνα προσβάλλωσιν  
 ἐκωσθήποτε, καὶ οἱ δεῦτεροι διὰ τῶν πυροβολίων καὶ ἀπὸ τῶν τριτοῦ



δῶν, ρίπτοντες οὕτως ἐν τῷ σώρῳ τῶν ἔσω τοῦ ὀχυρώματος ὑπαρχόντων. Τότε ἡ μάχη ἀπελπιστικὴ κατέστη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, διότι ἡ τούτων ἢ ἐκείνων ἢ πλήρης καταστροφὴ προέκειτο ἀναπόφευκτος. Ἰπὲρ τὴν μίαν ὥραν, ἀφ' οὗ οἱ Σουλιῶται ἀπεφράξαντο πολλὰς τῶν τοξοτιδῶν τοῦ τοίχου καὶ μέρος αὐτοῦ ἤρξαντο κρημνίζειν, ἐπαρουσιάζετο τὸ οὐχ ἤττον ἄγριον θέαμα τῆς λιθομαχίας, διότι οἱ Τοῦρκοι ἀδύνατοι πλέον, ἵνα πυροβολῶσιν, ἔβαλλον ἔσωθεν πολυπληθεῖς καὶ μεγάλους λίθους ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τούτων. Ἐντεῦθεν ἡ ζημία τῶν Σουλιωτῶν ἐγένετο ἰκανὴ, φονευθέντων μὲν διὰ τῶν πυροβόλων ἔνδεκα καὶ εἰκοσιεπτὰ πληγωθέντων, ἐξ ὧν ἀπέβίωσαν οἱ πέντε· ἐκ δὲ τῶν λίθων τραυματισθέντων τριῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, τεσσάρων μόνων ἀποθανόντων ὥστε τὸ ὄλον τῶν ἐκτὸς μάχης καταστάντων ἠριθμεῖτο ἐξ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν. Ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ταύτης ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἀναπτυχθείσης λύσσης ἢ θραῦσις μεγαλητέρα ἐμελλε γενέσθαι, ἂν μὴ συνέπιπτεν ὁμβρος λαῦρος, συνοδευόμενος μετὰ κεραυνῶν καὶ χαλάζης.

Τοιαύτη ἐγένετο ἡ κατὰ τὴν Βογόρτσάν μάχη τῆς 18 ἀπριλίου, ὑπὲρ τὰς δύο καὶ ἡμίσειαν διαρκέσασα ὥρα· τὸ δὲ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἐγνώσθη τῇ ἐπιούσῃ. Καὶ Σουλιῶται καὶ χωρικοὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως ἀπεδείχθησαν καὶ τολμηροὶ καὶ ἀνδρείοι, ἰδίως διαπρέψαντος τοῦ Γεωργίου Δράκου, καίτοι τετραυματισμένου τὸν μηρόν. Φέροντες οὕτω καὶ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν καὶ τοὺς ἐν γένει τετρωμένους, οἱ Σουλιῶται ἐπανῆλθον εἰς τὴν θέσιν, ἐν ἣ ἡ πρό ὀλίγου ὑπῆρχον, καὶ μεγάλη πυρὰ ἤναψαν θερμαινόμενοι καὶ αὔπνοι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς μένοντες κατὰ πάσης τῶν ἐχθρῶν αἰφνιδίας ἐφόδου. Εἰ καὶ ὑπέστησαν δὲ τοσαύτην ζημίαν, ἀπόφασιν εἶχον, ὅπως ἐπιτεθῶσι καὶ τῇ ἐπιούσῃ. Διὰ τοῦτο, ἅμα γενομένης πρωίας, τοὺς μὲν νεκροὺς ἔθαψαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἐρήμου χωρίου τῆς Λίπας, τοὺς δὲ τραυματίας ἐπεμφαν εἰς τὸ Σούλιον. Ἄλλ' ἐν τούτοις οὐδένα οἱ σκοποὶ οὔτε ἐξω, οὔτε ἔσω τοῦ χαρακώματος τῆς Βογόρτσας ἔβλεπον πλέον Τοῦρκον. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπετέθη ὡς στρατήγημα τὸ τοιοῦτον· ἔπειτα δὲ διαβάντες τὸν ποταμὸν οἱ Σουλιῶται, κατεσκόπευσαν διὰ τριῶν στρατιωτῶν τὸ ὀχύρωμα, καὶ εἰτελθόντες κατόπιν εὔρον ἐν αὐτῷ μόνον τριακονταδύω νεκροὺς, ὀλίγα ἐνδύματα καὶ δύο θανατηφόρους πεπληγωμένους· παρὰ τούτων δὲ πρῶτων ἔμαθον τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γεγκιδῶν ἀπὸ τε τοῦ ὀχυρώματος καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἅμα τῆς βροχῆς παυσάσης.



Οἱ ἐχθροὶ οὗτοι οὐδεμίαν ἐφαίνοντο ἔχοντες ἀνάγκη, διότι καὶ ἐν ἰσχυρωτάτῃ ὠχυροῦντο θέσει, καὶ δύναμις ἄλλη Τούρκων ὑπῆρχεν ἐν τῷ πλησίον κειμένῳ Τόσκεσι, καὶ τοὺς Σουλιώτας ὀπισθοδρομήσαντας εἶδον· ἀλλ' ὁ φόβος, ἀπᾶς κερτεύσας, ἐκμηδενέει πᾶσαν ὕλικήν ὑπερσχήν, καὶ πάντα παρὰ τῶν ἄλλων γινόμενον ὀρθὸν ὑπολογισμόν καταψεύδει. Τοιοῦτον, ὡς ἀπεδείχθη, φόβον ἐνεπνεύσθησαν οἱ Γεγάκιδες ἐκ τῆς μεγάλης ὀρμῆς καὶ ἐπιμονῆς τῶν Σουλιωτῶν· καὶ διὰ τοῦτο δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας ὡς ἐκ τῆς ὀπισθοδρομήσεως αὐτῶν ἕνεκα τῆς βροχῆς, ἀπέφυγον, ὅπως ὑποστῶσι τὴν τύχην ἐπιθέσεως νέας, ἀναχωρήσαντες. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην, μεγάλως τιμήσαν καὶ ἀναδείξασαν παρὰ τοῖς Τούρκοις τοὺς Σουλιώτας, οὐδὲν οἱ σύμμαχοι Τουρκαλβανοὶ ἔλαβον μέρος. Καὶ οὗτοι, ὡς καὶ ὁ Ἄλῃ πασσᾶς διὰ γραμμάτων ἄλλεπαλλήλων, ἀπῆτουν καὶ ἐξεβίαζον ἐν μόνον, τὴν διάλυσιν τῆς κολιαρκίας τῶν Ἰωαννίνων, δευτέρου καὶ τρίτου ἰδίου λόγου θεωροῦντες πᾶν ἄλλο.

Μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς Βογόρτσας, ἐκινήθησαν κατὰ τοῦ χωρίου Τριβιζανᾶ, ἀπέχοντος ταύτης ἡμίσειαν ὄραν. Ἐφφούρουν τοῦτο πεντήκοντα καὶ ἐπτακόσιοι πολέμιοι, οὓς ἀπέκλεισαν οἱ Σουλιῶται, καὶ ἀποκρούσαντες τὴν ἔξωθεν ἀπελθοῦσαν αὐτοῖς βοήθειαν, ἠνάγκασαν, ὅπως παραδοθῶσι καὶ ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν ἄοπλοι.

Ἐντεθεν ἐκινήθησαν τῇ 22 ἀπριλίου μέρος μὲν ὑπὸ τὸν Βασίλειον Ζέρβαν κατὰ τοῦ χωρίου Περιχάταις, οἱ δὲ ἄλλοι περὶ τοὺς πεντακοσίους ὑπὸ τὸν Νότῃν Βότσαρην, Ζηγούρην Τσαβέλλαν, Δράκον, Δαγγλῆν, Φωτομάραν καὶ τοὺς δύο συμμάχους Ἄγο Μουχουρδάρην καὶ Ταχῆρ Ἀμπάζην, κατὰ τοῦ φρουρίου Γλυκῆς, κειμένου ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζαβρούχου. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χωρίου Περιχάταις ἠγείρετο ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας θέσεως πύργος ἰσχυρὸς καὶ ὀνομαστὸς, λεγόμενος Κίρτσι. Ὁ Ζέρβας ἐπέτυχεν, ὅπως βιάσῃ τὴν ἐν αὐτῷ φρουρᾷ, ἐγκαταλείψασαν τὴν θέσιν διὰ συνθήκης· οἱ δ' ἄλλοι, δι' ὁμοίας πολεμήσαντες ἐπιμονῆς, κατώρθωσαν τὴν ἀκόλουθον ἐπιφεληῖ συνθήκην εἰρήνης τῶν Σουλιωτῶν μετὰ τῶν Τσαμίδων τοῦ Μαργαριτίου.

### Συνθήκη Γλυκῆς.

«Α. Οἱ Σουλιῶται θέλομεν νὰ δυσκολεύεται εἰς τὸ ἐξῆς ἡ ἐναντίον ἡμᾶς δύναμις ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Τσαμουριάς.

«Β'. Ὅσοι Τσαμίδες Ἀγάδες ἐπιθυμοῦν μισθόν, ἡμποροῦν νὰ τὸν ζη-

πρήσουν ἀπὸ τὸν Χόρσήτην καὶ νὰ μᾶς πολεμήσωσιν ἀπὸ ἄλλο μέρος, καὶ ὄχι ἀπὸ τοῦτο τῆς Γλυκῆς.

«Γ'. Ἰποσχόμεθα οἱ Σουλιῶται, νὰ μὴν ἐνοχλήσωμεν ποσῶς ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Γλυκῆς μήτε Τοῦρκον, μήτε Ῥωμαῖον.

«Αὐτὰ τὰ ἄνωθεν ἄρθρα ὑπόσχονται τόσον οἱ Ἀγάδες Τσαμίδες, ὡσὰν καὶ οἱ Καπετανεοὶ Σουλιῶται, μεθ' ὄρκου τῶν νὰ βαστάζουσι στερεὰ καὶ ἀμετάτρεπτα.

«Γλυκὴ 27 Μαΐου 1821» (α).

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐπαναστάσης καὶ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐνοῦται πλέον ἡ ὑπόθεσις τοῦ Σουλίου μετὰ τοῦ ὄλου πολέμου, καὶ τὸ περίεργον παρίσταται δρᾶμα τοῦ συμφώνου πολέμου τῶν Τουρκαλβανῶν καὶ Ἑλλήνων κατὰ τοῦ σουλτάνου, τῶν πρώτων μὲν, ὡς ἐλπίζοντων τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ διὰ τῆς συμμαχίας τῶν Ἑλλήνων, τῶν δευτέρων δὲ, ὡς ὠφελουμένων λίαν ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν Ἀλβανῶν διὰ τὴν στερέωσιν τῆς ἐπαναστάσεως.



## ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ

### ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

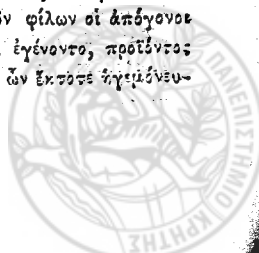
#### ΣΕΛΙΣ 2.

(α) Έχομεν κατά παράδοσιν, ὅτι ἐν τῇ μονῇ Κουμελᾷ τῆς Τραπεζούντης, ἰδρυθεῖσα ἔκπαλαι παρὰ τῶν Μουρουζῶν, εὗρέθησαν πρὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν ἔγγραφα, σαφηνίζοντα τὴν καταγωγὴν τῶν δύο οἰκογενειῶν Ἰψηλιαντῶν καὶ Μουρουζῶν. Τὰ ἔγγραφα δὲ ταῦτα, εὗρισκόμενα εἰς χεῖρας ἐνδὸς τῶν μελῶν τῆς τελευταίας τῶν δύο αὐτῶν οἰκογενειῶν, δίδουσι τὰς ἑξῆς πληροφορίας.

Οἱ Ἰψηλιᾶνται καὶ Μουρουζῆται, τὴν αὐτὴν ἔχοντες καταγωγὴν, ἀνήκουσιν εἰς τὰς οἰκογενείας ἐκεῖνας, αἵτινες ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων κατὰ τὰ 1204 κατέφυγον μετὰ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ δευτέρου εἰς Τραπεζοῦντα, ὅπου συνεστήθη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἡ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζούντης. Εἰς δὲ τῶν προγόνων τῆς ὑψηλιαντικῆς, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ἐπωνομασθεὶς Σιφελλινός, αὐλάρχης τῶν ἀνακτόρων, ἐνομφύθη τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Ἐμμανουὴλ Γ' κατὰ τὸ 1390.

Ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι οἱ Ἰψηλιᾶνται, ὡς καὶ οἱ Μουρουζῆται, ἀποκατίστησαν ἐκεῖ καὶ συνέμειξαν τῶν περιπέσειων τῆς τύχης τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν, βασιλευσάσης ἐν τῇ Τραπεζούντῃ ἐπὶ διακόσια πενήκοντα ἔκτα ἔτη περίπου. Καὶ οἱ μὲν Ἰψηλιᾶνται συνώκησαν τὸ ἐν τοῖς περίε τῆς Τραπεζούντης χωρίον ἢ κοινότητα Ἰψηλά, ἐκ τῆς ἰλιακῆς ἱπωνυμίας ὄσαντες τὴν κλησὶν τούτου οἱ δὲ Μουρουζῆται ὡσαύτως τὸ Μουρουζ, κείμενον ἐπίσης ἐν τοῖς περὶχωροῖς τῆς Τραπεζούντης, ἀμφότερα δὲ σωζόμενα μέχρι τῆς σήμερον.

Μετὰ δὲ τὴν κατὰκτασιν τῆς Τραπεζούντης παρὰ Μωχάμεθ τοῦ Β' κατὰ τὰ 1461, οἱ ἀπόγονοι τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσχάτην συμφορὰν περιέπεσαν, κενουθέντων τοῦ αὐτοκράτορος Δαβὶδ καὶ τῶν ἐξ υἱῶν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀγρίου κατακτητοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἔτους δὲ 1665 δύο πρῶτοι ἐξάδελφοι, Ἀντίοχοι ὀνομαζόμενοι ἀμφότεροι, ἐλθόντες ἐκ Τραπεζούντης εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατώκησαν ἐν τῇ Βυβίᾳ τοῦ Βοσπόρου. Τῶν δὲ συγγενῶν τούτων καὶ στενῶν φίλων οἱ ἀπόγονοι σχετισθέντες μετὰ τῶν τότε διαπρεπόντων ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐγένοντο, προϊόντες τοῦ χρόνου, καὶ ὑποψήσιοι ἡγεμόνες Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ὧν ἕκαστος ἡγεμόνευσαν πολλὰκις καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ τρέχοντος αἰῶνος.



## ΣΕΛΙΣ 4.

(α) Ἡ διαίκνσις τῶν δύο ἡγεμονειῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας περιήλθε, μετὰ τὴν ἐν Κάρλοβις εἰρήνην, εἰς τὰς βυζαντινὰς οἰκογενεῖας, τὰς λεγομένας Φαναριωτικὰς, χρονολογικῶς μὲν ἀπὸ τοῦ 1710 (ἔτους τουρκικοῦ 1122), προσωπικῶς δὲ ἀπὸ τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου Α' καὶ ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ Γ'. Αἱ τακτικῶς διαδεχόμεναι τὰς ἡγεμονείας ταύτας οἰκογένειαι ἦσαν ἐπτά, ἡ Μαυροκορδατική, ἡ Γκικιική, ἡ Ἰψηλαντική, ἡ Μουρούζικὴ, ἡ Σουτσικὴ, ἡ Καλλιμαχική καὶ ἡ Καρατσαδική· ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου εἰσῆχθησαν εἰς τὸ αὐτὸ ἀξίωμα καὶ οἱ Μπουρογίνοι καὶ οἱ Χαντιερίδαι.

## ΣΕΛΙΣ 5.

(α) Σώζεται ἐτι ἡ οἰκογένεια Μαμμωνᾶ ἐν τῇ Τριπόλει τῆς Πελοποννήσου.

## ΣΕΛΙΣ 8.

(α) Διὰ τετάρτου χρυσοδοῦλου ὁ Ἀλιέκνδρος Ἰψηλάντης ἐπρόκεισε τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀαρῶν-βόδα, καὶ τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ προεδιόρισεν εἰς συντήρησιν τῆς ἐν τῇ Βυθίᾳ τοῦ Βοσπόρου σχολῆς τοῦ Γένους.

Αὐτὸς οὗτος, ἐκτὸς τῆς ἐν τῇ Βλαχίᾳ κυρίως πατρικῆς καὶ πεφωτισμένης διαίτησως αὐτοῦ, παμπόλλους πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα εὐεργεσίας προσήνεγκε. Συντομίαις δὲ χάριν παραλείποντες τὰς πλείστας, ἀναφέρομεν μόνον τὰ ἱερὰ καταγώγια τῆς τε Χάλκης καὶ Μρωτίας κατὰ τὴν προπονίδα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἅπερ ἐπρόκεισε διὰ πολλῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων, σφίτερισθέντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις παρὰ τῶν Τούρκων. Βοηθούμενος δὲ καὶ παρὰ τῆς παραδειγματικῆς εὐσεβείας τῆς Αἰκατερίνης Μουρούζης, συζύγου αὐτοῦ, καθίδρυσε καὶ ἀνεκίνησε διαφόρους μονὰς καὶ σχολεῖα, καὶ πανταχοῦ συνεδράμη καὶ ὑπεστήριξε τὴν διδουλωμένην πατρίδα.

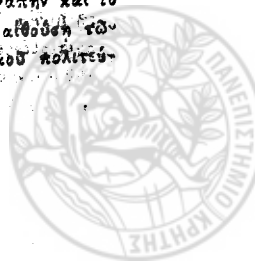
## ΣΕΛΙΣ 11.

(α) Οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ σχεδίου τοῦτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ὡς βεβαιωμένου ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Κωνσταντινου Ἰψηλάντου. Ἐν οὐχ εὐρέθη ἐντὸς τῶν ἐγγράφων αὐτοῦ ὡς δημιουργητῶν, εὐρίσκεται ὅμως ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βιέννης.

Ἰπάρχει πρᾶσι καὶ συμφωνία τις, γενομένη ἐν Ρεχενβάχ, δι' ἧς πρατίνεται ἡ ἔνωσις τῶν δύο ἡγεμονειῶν εἰς ἓν κράτος ἀνεξάρτητον. Τὰ γινόμενα ἔρα ἀπὸ τοῦ 1856 ὡς πρὸς τὴν Βλαχίαν καὶ Μολδαβίαν ἔχουσι τὴν πηγὴν αὐτῶν ἑλληνικὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ἡ οὐχί.

## ΣΕΛΙΣ 12.

(α) Ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ, ὡς ἀγαπηθέντος διὰ τῶν μεγάλων ἀγαθοεργιῶν πρὸς τοὺς πτωχοὺς, διεκρεῖ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀκμάζουσα μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Σημειούμεν δὲ μόνον, ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον ἐφιέλκυσε εἰς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν κατοίκων, ὥστε ἡ δημοκρατία τῆς πόλεως ἀνήρτησεν ἐν τῇ ἀθρόοῃ τῶν συνεδριάσεων τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ὡς τύπον ἐναρέτου καὶ παραδειγματικῆς πολιτείας.



## ΣΕΛΙΣ 14-

(α) Ὅρα τὸν δοθέντα ὄρκον τῶν Βλαχομολδαῶν ἐν τοῖς ἀκολουθοῦσι περὶ Κωνσταντινίου Ἰψηλάντου.

(β) Ἐξαγορασθεὶς παρὰ τοῦ δημίου ὁ νεκρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ἐτάφη ἐν τῇ Βυβίᾳ (Κουρούτσας), τῇ γενεθλίῳ πατρίδι ἡμῶν. Ὁκταετὶς τότε, ἠκολούθησαμεν τὴν ἐκφορὰν καὶ ἐθυμούμεθα, παρὰ τὸν συνοδοῦντα δῆμιον, καὶ τὴν πληθὺν τῶν μωλώπων, οὓς ἐκ τῶν βασιανισμῶν ἔφερον ὁ νεκρὸς ἐπὶ τῶν χειρῶν. Ἰνωρίζομεν δὲ ἐκ παραδόσεως, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης μόνην τὴν ἀτιμωτικὴν μαστίγωσιν οὐκ ἐδέχθη βασιανιζόμενος. Ὅταν ὁ ἐπὶ τῶν κολαστηρίων ἐφορεύων μπισταντσιμπασης, ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς τοῦ σουλτάνου, διέταξε καὶ ταύτην, στρέψας ὁ Ἰψηλάντης πρὸς αὐτὸν εἶπε: «Δισχύνθητι διατάσεων καὶ τὴν μαστίγωσιν κατὰ προσώπου, τιμηθέντος διὰ τούτων!»

(γ) Αὐτῶν τῶν ἑκατομμυρίων τὴν ἀποζημίωσιν ἀπῆυτον παρὰ τῆς πύλης οἱ ἀπόγονοι τούτου, ὡς ἀναφέρομεν ἐν τῇ σελ. 100 τοῦ τόμου Α'.

## ΣΕΛΙΣ 15.

(α) Ἴδου ὅ,τι ἐγραψεν εἰς ἱστορικὸς Μολδαῦς: «Ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἦτο ἀνὴρ μεγάλης τιμᾶτος καὶ πεπρωκισμένος δι' ὅλων τῶν προτερημάτων καὶ ὅλων τῶν ἀρετῶν, ὅσαι ἀρμύζουσιν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἰθῶν. Καθ' ἃ ἠγχιμονεύουν ἐπὶ τὰ ἔτη, ἡ Βλαχία νύσυχει, μὴ ἔχουσα ἑλλην ὑπερτεροῦσαν κατὰ πῶτος ἐπαρχίαν, καὶ ἡ ἠγεμονία αὐτοῦ εὐλογεῖται ἐτι καὶ σήμερον. Ὁ ἠγεμὼν οὗτος κατέστη ἀξιωματημόνετος δι' ἀπείρων ἀγαθοεργῶν...»

(β) Διάφορα ἀνέκδοτα πονήματα αὐτοῦ σώζονται παρὰ τῆ οἰκογενείᾳ. Ἦτο δὲ καὶ μουσικὸς ἅριστος.

## ΣΕΛΙΣ 17.

(α) Ἴδου ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς ἐπισήμου ἐκ Παρισίων καὶ ἀπὸ 19 βανδεμιέρου (10 ὁκτωβρίου) 1798.

« Ἀληθῶς ἐγνωρίζομεν διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν δημοσίων ἐγγράφων, ὅτι ἡ Πύλη ὀριστικῶς ἐκηρύσσεται κατὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς φίλων ἄλλα... δυσκόλως ἐνταῦθα πιστεύουσι τὴν τοιαύτην ἀπελπιστικὴν ἀπόφασιν ταύτης. Ἡ Ἰψηλὴ Πύλη, παραδεδομένη ἀπερισκέπτως εἰς τὰς ἐπιβουλάς τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, ἀπέφευγεν ὅλα ταῦτα, ἐὰν περιέμενε τὰς ἐξηγήσεις τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως, τὴν ἀφίξιν τοῦ Δεσκόραχ. Μετὰ τῆς σαρας ἡ πέντε ἡμέρας ἀναχωρεῖ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ φθάνων ἐκεῖ, μεθ' ὅσα ἂν πράξουσιν οἱ ἐχθροὶ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Γαλλίας, φωτίσει τὸ Διδάνιον καὶ τὸν Ἀυτοκράτορα περὶ τοῦ βάλτους τῆς ἀβύσσου, ἣν ὑπὸ τὰ βήματα αὐτῶν σκάπτουσι. Οὐχί! ἢ ἡ τερατώδης αὕτη συμμαχία οὐ γενήσεται, ἢ τὸ πᾶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀνατραπήσεται. Τὸ Διευθυντήριον ἐξαντλήσει πᾶσαν μετριοπάθειαν ὑπὲρ τῆς Πύλης, ὅπως ἐπράξε τὸ αὐτὸ ὑπὲρ τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἀπεπλανή-

θησαν παρά τῆς ἀπίστου Ἀγγλίας, ἥτις ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπερασπίσεως ἄλλων θρησείων τὴν ὑπεράσπισιν ἑαυτῆς, στρέφουσα κατὰ τῶν ἀδυνάτων συμμάχων αὐτῆς τοὺς κινδύνους, δι' ὧν ἡ ἴδια ἀπειλεῖται.

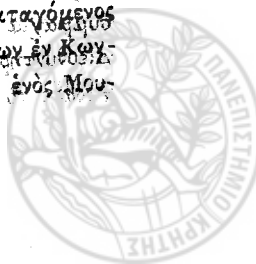
Ἀτὸ Διευθυντήριον διατηρεῖ τὴν μεγαλητέραν σιωπὴν ἐπὶ παντὸς συμβαίνοντος ἐν Τουρκίᾳ· ἀλλὰ γνωρίζει καλῶς τὴν φυλάκισιν τοῦ Ρουτίνου καὶ τῆς πρεσβείας, ὡς καὶ τὴν προγραφήν τῶν Γάλλων, τῶν δυστυχῶς ἐν τῇ ἀνατολῇ εὕρισκομένων· πλὴν οὐδεμίαν ἀξιοὶ ἀντεκδικησθῆναι κατὰ τοῦ Ἀλῆ Βεφένδου καὶ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ . . . , διότι τὴν καταδρομὴν ταύτην ἀποδίδει εἰς μόνην τὴν ἐπιφόρην τῆς Ρωσσίας, διαιτώσης ἤδη τὰς βελήσεις ἑαυτῆς ἄνευ κωλύματος παρ' οὐδενὸς μέρους. Ἔστε πεπεισμένοι, ὅτι οἱ Γάλλοι θέλουσιν εἶσθαι οἱ καλλίτεροι τῆς Τουρκίας φίλοι, καὶ τὸ πᾶν διευθετηθήσεται πρὸς βλάβην ἐκείνων, ὅσοι ἦναψαν τὴν πυρκαϊάν ταύτην.

«Λυπούμεθα ἀγνοοῦντες τὰ γινόμενα ἐν Αἰγύπτῳ· οὐδὲν ἐνταῦθα γινώσκομεν· αἱ σχέσεις διεκόπησαν ἐντελῶς, ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ Ρῶσσοι ἤλθον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἀγγλων. Ἀναμφιβόλως δὲ ληφθήσονται ἐνταῦθα μέτρα, ὅπως πεμφθῶσι δυνάμεις εἰς τὸν Βοναπάρτην, οὗτινος ἐπὶ τέλους αἱ ἐξοδοὶ περιωρίσθησαν· σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν πληθὺν τῶν ἐθνῶν, καθ' ὧν μάχεται . . . »

## ΣΕΛΙΣ 21.

(α) Ἀπόσπασμα ἐκθέσεως τοῦ κόμητος Μαρκῶφ, πρέσβειος τῆς Ρωσσίας, ἐκ Πηρισιῶν καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 Ἰουλίου (8 ἀγούστου) 1802.

«Τὴν ἡμέραν τῆς συνήθους ἀκροάσεως ἦτο γεῦμα καὶ συναθροίσις τῆς ἐσπέρας ἄνευ διακοπῆς, ὥστε ὁ πρῶτος Ἰπάτος συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ πολλὰ καὶ κατ' ἐπανάληψιν. Ἡ συνομιλία ἡμῶν κατ' ἀρχὰς ἐγένετο . . . Ἀκολουθῶς ἤλθομεν καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἃ ἔβλεπον ἐτοιμόρροπον εἰς τρόπον, ὥστε μόνον τὰ λείψανα αὐτοῦ ἤθελον μένειν, ἵνα συναχθῶσι. . . Μετὰ ταῦτα με' ἠρώτησεν, ἐὰν ὑπῆρχεν εἰς τὰ κράτη τῆς Ἰ. Α. Μεγαλειότητος νόμιμός τις διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπεκρίθην, ὅτι οὐδένα τοιοῦτον ἐγνώριζον, ἀλλ' ἐνόμιζον, ὅτι ὑπάρχει τις ἐν Γαλλίᾳ, καὶ τοιοῦτον ὑπενοοῦν σὸν στρατηγὸν Ζηνῶ διοικητὴν τῶν Παρισίων (καὶ ἀργότερον Δούκα τῆς Ἀβρανσῆς), ὡς καὶ ἓνα ἐκ τῶν γραμματέων αὐτοῦ, νυμφευθέντα τὴν θυγατέρα ἢ τὴν ἀνεψίαν ἐνὸς Κομνηνοῦ, ὃς διετείνετο καταγόμενος ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, τῶν βασιλευσάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μοὶ προσέθετε τότε γελῶν, ὅτι γοεῖαν ἔχει ἐνὸς Μου-



σευλμάνου . . . Ὄλος ὁ κόσμος συμφωνεῖ πιστεύων , καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἀγγλίας ἔχει περὶ τούτου ἀληθῆ φόβον, ὅτι ἡ Γαλλία μελετᾷ τι κατὰ τοῦ Μόριφς . . . »

## ΣΕΛΙΣ 22.

(α) Ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου πρὸς τὸν Ταμάραν, ἐπιτραμμένον γὰς ὑποθέσεις τῆς Ῥωσίας.

«Κύριε ἀπεσταλμένε,

ἡ Α. Ε. ὁ Ρεῖζ Ἐφφέντης μὲ ἐπεφόρτισεν ἐκ μέρους τῆς Α. Υ. τοῦ Μεγάλου Βεζύρου, ἵνα διακοινώσω πρὸς τὴν Υ. Ε, ὅτι . . . ἡ ἐπιθυμία τῆς Α. Μεγαλειότητος, ὅπως ἡ Μολδαυία χαιρῇ τὰς νέας συμφωνίας, ἔκαμην αὐτὴν ἵνα ρίψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ πρίγκιπος Μουρούζου. Ἡθέλησε δὲ ἡ Α. Μ. προηγουμένως, ἵνα εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὴν Υ. Ε, καλῶς πεπεισμένη, ὅτι ἡ διάθεσις αὐτῆ, οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἔχουσα, ἢ τὸ καλὸν τῆς ἐπαρχίας, θέλει εἶσθαι δεκτὴ . . . »

Ἡ ἐκάντησις.

«Πρίγκιψ μου.

« . . . Ἐπειδὴ ἡ Α. Υ. νομίζει , ὅτι ἡ εὐτυχία τῶν Μολδαυῶν βεβαιούται οὐχὶ ἄλλως, ἢ διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ πρίγκιπος Μουρούζου, οὐδόλως ἀντιλέγω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τῆς Α. Υ, πεπεισμένος, ὅτι διαταγαὶ ἐδόθησαν, ὅπως ὁ νέος Γοσποδάρος συμμορφωθῇ » κτλ.

## ΣΕΛΙΣ 26,

(α) Ἰδοὺ τὸ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγγραφον τοῦ Ταμάραν πρὸς τὸν Κωνσταντίνον Ἰψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

« Διεπραγματεύθην μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζου τὰ δύο ἀντικείμενα, ἅπερ ἡ ὑμετέρα Ἰψηλότης μοι συνέστησε, τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν χρηματικὴν εἰσφορὰν. Αἱ περὶ τοῦ πρώτου ἀποκρίσεις ὑπῆρξαν λίαν εὐχάριστοι μοι κατέδειξεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ταυτότητα τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ πρὸς τὰς ὑμετέρας, καὶ πρόκειται ἵνα διατηρήσῃ ὅλην τὴν ἀγνότητα τοῦ αἰσθήματος τούτου. Ὡς πρὸς τὴν χρηματικὴν δ' εἰσφορὰν οὐδὲν ἄλλο μοι ἔμεινε πλέον, ἢ τὸ ἀσταχολογεῖν παρὰ τῷ κυρίῳ Καλλιάρχῃ. Μοὶ ὑπεσχέθη ἐν τούτοις, ὅτι ἀκολουθήσει σταθερῶς τὴν γνώμην, ἣν περιμένει ἔγγραφον παρ' ὑμῶν, ὅπως πληρώσῃ τοῖς μετρητοῖς ὑπὸ μεγάλας προθεσμίας καὶ εἰς μεγάλα ποσὰ, ἢ ὅπως ἐνέχηται, δι' ὅσα κάμνῃτε χρέη καὶ ἔτι πλέον τῶν δισχιλίων πουγγεῖων, εἰάν μὴ εὐχαριστήσῃ διὰ τοῦ στρογγυλοῦ ἀριθμοῦ, δὴ προσέτινε πρὸς ὑμᾶς. Οἱ



βογιάρδοι επίσης μοι ὠμίλησαν περὶ τούτου· εἶπον δ' αὐτοῖς, ὅτι ἀπαιτεῖται ἵνα βοηθήσωσι τῇ Βλαχία.

(ὕπογ.) TAMARA.

«Τ. Γ. Ὁ ἡγεμὼν Μουρούζης μοι εἶπεν, ὅτι ἔλαβε τὰς ἀπαντήσεις ὑμῶν, καὶ ὅτι κάμνετε αὐτῷ παραχώρησιν ἰκανῶς σημαντικῆν. Ἐνεργήσει, ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε».

(6) Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ στρατηγοῦ Κνοβελσδόρφ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην, γεγραμμένης κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ 1803.

«Ἀναγγέλλω μετὰ σπουδῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἰψηλότητα τὴν εὐτυχῆ ἀφίξιν μου. . . Μαντεύετα βεβαίως, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης συνεντεύξεώς μου μετὰ τοῦ Βασιλέως ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ ἡγεμόνος Ἰψηλάντου. Ὁ κόμης Δε Χωγνίτς γράφει εἰς Παρισίους, ὅπως πεμφθῶσιν ἐκείθεν διαταγαί, θέτουσαι τέρμα ἅπαξ διὰ παντός εἰς ραδιουργίας κατὰ προσώπου, ὅπερ ὁ Βασιλεὺς σέβεται. . . Οὗτος καὶ ὁ κύριος Ταλλεϋράνδος ἔχουσιν ἀφορμὴν, ὅπως παρέχωσιν ἀλλήλοις μικρὰς ἐκδουλεύσεις. . . »

(γ) Ἴδου ἡ ἀπάντησις τοῦ ὑπουργοῦ.

«Πρίγκιψ μου.

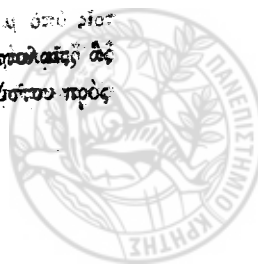
« . . . Βαθῶς συγκεκινημένος ἕνεκα τῆς δυστυχοῦς καταστάσεως τῶν ἡγεμονειῶν, ὧν ἡ διοίκησις ἐνεπιστεύθη ὑμῖν, καὶ ὧν τὴν εἰκόνα μοι διαχαράξατε, αἰσθάνομαι κατὰ πολὺ τὴν προσγενησομένην ἀμηχανίαν πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἰψηλότητα. Ἡ γενικὴ τῶν πραγμάτων κατάσταση μ' ἐμποδίζει, ὅπως δυναθῶ θεραπείαν τινὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος. Τούτου ἕνεκα περιορίζομαι συμβουλευῶν ὑμῖν, Πρίγκιψ μου, ὅπως ἀντλήσητε ἀπὸ τῆς φρονήσεως καὶ ἐμπειρίας ὑμῶν τὰ δυνατὰ μέσα. Ἄλλως τε παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Ἰψηλότητα, ὅπως ἐξακολουθῆ γράφουσα μοι μετὰ τῆς εἰλικρινείας ἐκείνης, εἰς ἣν θέλω ἀποκρίνεσθαι δι' ὁμοίας εἰλικρινοῦς καρδίας. Ἔσθε δὲ πεπεισμένοι, ὅτι ὄν μόνον αἱ διακονιώτεσι ὑμῶν θέλουσι μένειν ἀπόκρυφοι εἰς οἰονδήποτε, ἀλλὰ καὶ προσπαθήσω ἐπίσης, ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις μοι ἐπιτρέπουσιν, ἵνα γίνωμαι ὠφέλιμος ὑμῖν ἐπὶ παντός, ὅ,τι ἐξήρηται ἀπ' ἐμοῦ. . . »

#### ΣΒΑΙΣ 27.

(α) Καταχωρίζομεν δλόκληρον τὴν ἀπάντησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ρωσίας.

«Πρίγκιψ μου.

«Μετὰ μεγάλῃ λύπῃ εἶδον καὶ πάλιν ἐν ταῖς δύο ἐπιστολαῖς αἰς ἡμετέρα Ἰψηλότης ἀπηύθυνε τῇ 13 (21) καὶ 18 (30) καθ' ἑαυτὸν πρὸς



τὸν κύριον Ἰταλίσκην, τὴν δυστυχῆ κατάστασιν τῆς Βλαχίας καὶ τὰ ἐκ τούτου προσγινομένας ὑμῖν δυσκολίας. Ἡ ὑμετέρα Ἰψηλότης φαίνεται ἐπιθυμοῦσα, ὅπως ἡ Ῥωσσία ἀναλάβῃ τὴν δι' ἰσχυροῦ στρατοῦ προστασίαν τῆς Βλαχίας ἀπὸ τῶν δεινῶν, ἅπερ ἐρημοῦσι ταύτην. Ὅσα ἂν ὑπάρχῃ βεβαία ἡ πύλη περὶ τῶν διαθέσεων ἡμῶν, ὁ γινώσκων τὴν δυσπιστίαν αὐτῆς δυσκόλως πιστεύει, ὅτι ἀποφασίσει αὐτῇ ἐξ ἰδίας πεποιθήσεως, ἵνα παραδεχθῇ τοιαῦτα μέτρα, καίτοι μόνον δυνατὰ πρὸς τὴν ἀσφάλειαν ἑαυτῆς.

«Ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι ταύταις θέλετε ἰδεῖν ἀναμφιβόλως, Πρίγκιψ μου, ἐκ νέου, ὅπόσῳ ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ ὑμῶν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἰδέα, ἣν πρὸ μικροῦ ἐξεφράσατε, καὶ ἥς ἡ ἐκτέλεσις ἤθελεν ἔχειν εὐτυχῆ ἀποτελέσματα, ἐστὶν ἐντελῶς ἀκατόρθωτος ἐπὶ τοῦ παρόντος, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν Ἰψηλότητα, ἵνα μοὶ εἴπῃ εἰλικρινῶς, εἰ ἂν γνωρίζῃ ἕτερα μέσα ἐντὸς τῆς δυνάμεως ἡμῶν καὶ κατάλληλα, ἂν οὐχὶ πρὸς ἀποσόβησιν παντὸς κινδύνου ἀπὸ τῆς ἡγεμονείας, ἣν διοικεῖ, τοῦλάχιστον πρὸς ἐλάττωσιν τῶν δεινῶν αὐτῆς καὶ σωτηρίαν ἀπὸ ἐντελοῦς ὀλέθρου. Ἐστω βεβαία ἡ ὑμετέρα Ἰψηλότης, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδόλως ἀρνηθήσεται, ἵνα πράξῃ πᾶν, ὅ,τι αἱ ἐνεστῶσαι περιστάσεις ἐπιτρέπουσι τούτῳ».

(6) Ἴδου τὸ ἔγγραφο τοῦ ὑπουργοῦ πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην.

#### «Πρίγκιψ μου.

«Πρὸ ὀλίγου ἔτι γράφων πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἰψηλότητα περὶ τῶν καταλληλοτέρων μέσων πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ διπλοῦ σκοποῦ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς πύλης κατὰ γαλλικῆς τινος ἐπεμβάσεως, καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἡσυχίας καὶ εὐημερίας ἐν Βλαχίᾳ, ἐθεώρουν τὴν ἀποστολὴν σώματός τινος ἐκ τῶν ἡμετέρων στρατῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὡς ἀντικείμενον, περὶ οὗ δύσκολος ἦτο πᾶσα σκέψις. Ἀλλὰ τοιαύτην δεικνύουσιν ἀστάθειαν τὰ πράγματα τοῦ παρόντος ἡγεμόνος τῆς Γαλλίας, ὥστε ἡ Πύλη φοβουμένη ἐκ τῶν κινδύνων, οὓς διατρέχει, ἐκ τοῦ φόβου περὶ τῶν σχεδίων τοῦ Βοναπάρτου, ἐκ τῶν ἀπειλῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἀπατηλῶν διαμαρτυρήσεων τούτου, παρεκάλεσε φιλικῶς τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα, ἵνα γνωστοποιήσῃ αὐτῇ, τῆνα θεωρεῖ πρόσφορότερα μέσα, ὅπως ἐξασφαλισθῶσι τὰ κράτη αὐτῆς, καὶ ἐζήτησε τὴν ἀνανέωσιν τῆς μεθ' ἡμῶν συμμαχίας. Ἐν τῶν μέτρων τῶν προταθησομένων παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐστὶ καὶ ἡ μεταφορὰ δεκαχιλιῶν ἢ δεκαπενταχιλιῶν ἀνδρῶν ἐκ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰστρον, ὅπως δύναται εὐκό-

λῶτερον βοηθεῖν τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Γάλλων ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκτελέσωσιν εἰσβολὴν τινα εἰς τὰ κράτη ταύτης.

«Ἐὰν ἡ Πύλη παρεδέχετο τὸ σχέδιον αὐτὸ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθεώρει ἂν εὐχαρίστως τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως δώσῃ τῇ ὑμετέρᾳ Ἱψηλότητι δείγματα, ὅποσῃ ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ ὑμῶν ἢ δὲ παρουσία τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ ἐν Βλαχία παρέξει βεβαίως τὰ πρὸς τοῦτο μέσα.

(ὑπογ.) ΚΖΑΡΤΟΡΙΣΚΗΣ.

## ΣΕΛΙΣ 31,

(α) Ἐπιθεὶ ἐγένετο παραδεκτὴ ἡ ἀρχή, ὅπως ἡ Μολδαυία δίδῃ τὰ δύο πέμπτα, διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου τὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου καὶ πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων πῦξανε.

(β) Ἴδου τὸ πρὸς τὸν Ἱψηλάντην ἐγγραφὸν τοῦ ὑπουργοῦ Κζαρτορίσκην.

«Πρίγκιψ μου.

«Ἐλαβον τὰς ἀπὸ 8 ἰουνίου ἐπιστολάς ὑμῶν, δι' ὧν μὲ ἐτιμήσατε. Πᾶν ὅτι ἐρωτᾶτε ἐμὲ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει, συμφωνεῖ ἐντελῶς, πρὸς ὅσα μοὶ γράφει ὁ κύριος Ἰταλίνσκης. Εὐχαρίστως διακοινῶ πρὸς ὑμᾶς, ὅτι ἡ Α. Α. Μ. κατὰ πολὺ ηὐχαρίστηθῃ διὰ τὸν ζήλον, ὑρ' οὗ ἐμπνέεσθε πρὸς σχηματισμὸν τακτικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ ὑμῶν. Πεισμένοις περὶ τῆς μεγάλης ἐκ τούτου προσγενησομένης τῇ Βλαχίᾳ ὠφελείας, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐτοίμως συντρέξει εἰς τὰς προσπάθειάς ὑμῶν δι' ὧν τῶν μέσων, τῶν συμβιβαζομένων μετὰ τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Συγνεπεία τούτου παραγγέλλω σήμερον τῷ γενικῷ προξένῳ Βουλκονῶρ, ἵνα ἔχῃ ἐτοίμους τοὺς Ῥώσους λειποτάκτας, τοὺς εὐρίσκομένους ἐν Μολδαυίᾳ, ὅπως μεταβῶσιν εἰς Βουκουρέστιον καὶ ἐν τοῖς στρατεύμασιν ὑμῶν καταγραφῶσι. Παρακαλῶ ὑμᾶς, Πρίγκιψ μου, ἵνα συνεννοηθῆτε περὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ μετὰ τοῦ κυρίου Βουλκονῶρ, καὶ συναποφασίσητε τὸν καλλίτερον τρόπον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ προκειμένου μέτρου. Συγχρόνως ἐδόθησαν διαταγαί, ἵνα παρασκευασθῶσι τετρακισχίλια λόγχοι καὶ ἀποσταλῶσιν ἅμα τῇ αἰτήσει ὑμῶν ἐναπόκειται δὲ ὑμῖν ἡ ἀνύποπτος παρὰ τοῖς γείτοσι μεταφορὰ τούτων, καὶ διακοινώσατέ μοι, παρακαλῶ, τὰς ιδέας ὑμῶν περὶ τῶν ἀσφαλεστέρων μέσων πρὸς ἀποφυγὴν αὐτοῦ τοῦ ἀτόπου. Ἡ ὑμετέρα Ἱψηλότης παρατηρεῖ βεβαίως, ὅτι, ὅσα ἐξέθηκα αὐτῇ, ἀποβλέπουσι τὴν περίστασιν, καθ' ἣν ἡ Πύλη ἀρνήθη ὑμῖν τὴν ἄδμια πρὸς σχηματισμὸν τοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος, σώματος, ἢ ἐὰν ἐπιμείνη μὴ δεχομένη τὰ στρατεύματα ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου. Μέχρι τοῦδε ἔχομεν

πάντως λόγους, ἵνα πιστεύσωμεν τὸ ἀδύνατον τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἐτέρου τῶν μέτρων τούτων».

(γ) Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἰψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

Ὁ κύριος Δε Βιονέφσκη, μέλος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ συμβουλίου, προσκεκολλημένος τῷ γραφεῖν τοῦ σφραγιδοφύλακος ὑπουργοῦ, λήφεται τὴν τιμὴν, ἵνα ἐγχειρίσῃ πρὸς ὑμᾶς τὴν παρούσαν. Πεφορτισμένος, ὅπως φέρῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν δηλοποίησιν τῆς περὶ συμμαχίας συνθήκης, καὶ ἔχων γνῶσιν ὅλων τῶν διατρεξάντων, παρηγγέθη, ἵνα κοινοποιήσῃ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἰψηλότητα. Θέλατε ἰδεῖν, ὅτι, ἐάν κατὰ τὰς παρούσας περιπτώσεις ὁ Αὐτοκράτωρ, μὴ δυναθεὶς ἄλλως πράξαι, ἐπεκύρωσε τὴν συνθήκην, οἷα ἐκλείσθη, ἡ Α. Μ. οὐδὲν ἀφ' ἐτέρου παρημέλητεν, ὅπως ἡ εὐημερία καὶ ἡ ἡσυχία τῆς ἡγεμονείας ὑμῶν ἐξασφαλισθῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι. Ὁ τρόπος, δι' οὗ ἡ Α. Μ. ἐξηγεῖται περὶ τούτου ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐπὶ τοσοῦτον ὑπάρχει σαφῆς καὶ ἀκριβοῆς, ὥστε ἔχομεν πάντοτε λόγον ἵνα πιστεύωμεν, ὅτι παραῖξι τὸ ποθούμενον ἀποτελεσμα. Ἄλλως τε, ὁ κύριος Ἰταλίνσκη οὐδεμίαν παραλείψει νέαν εὐκαιρίαν, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τὰς ἐπιθυμίας ὑμῶν, Πρίγκιψ μου».

### ΣΕΛΙΣ 33.

(α) Ἰδοῦ ὅτι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραφον ἐκ τῆς Πετρούπολεως πρὸς τὸν γενικὸν ἐν ταῖς Ἠγεμονείαις πρόξενον Βουλκονῶφ, καὶ οὗτος μετεβίβαζεν εἰς Ἰκίου πρὸς τὸν Ἰψηλάντην.

«Πρίγκιψ μου.

Ἐλευθέρως καὶ ἐμπιστευτικῶς διακοινῶ πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἰψηλότητα, ὅτι μοὶ γράφει ἐκ Πετρούπολεως πρόσωπόν τι ἀξιοσέβαστον, ὅπερ ὑπηρετεῖ τῇ αὐτοκρατορικῇ κύλῃ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, δίδει ἀκαταπαύστως δείγματα ζήλου ὑπὲρ τῆς ὑπηρεσίας τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ σεβαστοῦ κυρίου μου, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ὄν τῶν ἀνατολικῶν ὑποθέσεων, ὑπάρχει οὐχ ἥττον προσκεκολλημένον εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ὑμετέρας Ἰψηλότητος.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ κύριος Δε Ἰταλίνσκη διὰ τῶν κακῶν συμβουλῶν τῶν πεπιστευμένων παρ' αὐτῷ ἔκαμε τὸ κακὸν βῆμα, τὸ προκαλέσαν τὴν πτώσιν τοῦ Μαχμούτ Ἐφφένδου, εἶπον, ὅτι αἱ ἐν Τουρκίᾳ ὑποθέσεις ἡμῶν λήφονται κακὴν μορφήν. Ὅτε δὲ ἔλαβον γνῶσιν τῶν

ἄρθρων τῆς συνθήκης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προείπον, ὅτι ἡ Πύλη ἀλλάξει σύστημα πρὸς ἡμᾶς, καὶ μία τῶν πρώτων αἰτήσεων, τῶν γενησομένων αὐτῇ παρὰ τῶν Γάλλων, θέλει εἶσθαι ἡ ἀπόλυσις τοῦ πρίγκιπος Ἰψηλάντου. Ὁ Μουρούζης, διατελὼν ἀείποτε φανατικὸς ὀπαδὸς τῶν Γάλλων καὶ διηκενῆς ἐχθρὸς τοῦ Ἰψηλάντου, κατ' ἐπιφάνειαν μόνον συνδιηλλάγη μετ' αὐτοῦ. Οὐδόλως ἀμφιβάλλω, ὅτι πρῶτος οὕτως προκαλέσει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπόλυσιν, ἵνα εὐαρεστήσῃ οὕτω τῇ Πύλῃ, ἣς οἱ ὑπουργοὶ ἐνδιαφέρονται κατὰ πολὺ εἰς τὰς συνεχεῖς μεταβολὰς τῶν Γοσποδάρων, καὶ ἀνατρέψῃ τὸ σύστημα τῶν Ἡγεμονειῶν τούτων, ὅπως γεννηθῶσιν ἔριδες πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν σχεδίων τοῦ Βοναπάρτου. Αὐτῷ ὁ κύριος Ἰταλίνσκης συνετέλεσεν εἰς ταῦτα πάντα, τυφλῶς ὑποχωρῶν εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν ὑποδεστέρων αὐτοῦ. Περιορίσθησαν γράφοντες ταῦτα ἰδίᾳ, ἵνα διεγείρωσι τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, ὅπερ, ἄνευ ἄλλου ἀποτελέσματος μέχρι τούδε, κατέστησε τοῦτον πεισματωδέστερον, εἰς ἣν εἶχε γνώμην. Οὐδὲν οὕτω καλὸν δύναται τις περιμένειν, καὶ φαίνεται, ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς ἐντελῆ ἀπάτην. Ἐὰν ὁ Πρίγκιψ λάβῃ τὰ μέτρα αὐτοῦ, πράξει καλῶς, διότι ἀδύνατόν ἐστι τὸ ἐλπίζειν, ὅτι αἱ Τούρκοι διατηρήσουσι τὰς υποχρεώσεις αὐτῶν ὡς πρὸς ἡμᾶς. Δι' ὑπομνήματός τινος, ὅπερ λαθῶν τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τῆς ἐσχάτης πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα, πρότευνα, ὅτι, ἵνα προλάβωμεν κατὰ τὸ δυνατόν ἐπὶ τινα εἰσέτι χρόνον, ὅπως μὴ ἐπηρεασθῇ ὀλοκλήρως ἡ Πύλη ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἀπακτεῖται ἡ ἀντικατάστασις τοῦ κυρίου Δε Ἰταλίνσκη δι' ἀγαθοῦ τινος καὶ ζηλωτοῦ εὐγενοῦς Ρώσσου. Πιστεύω, ὅτι πράξετε καλῶς προτείνοντες τῇ Α. Υ. τῷ Πρίγκιπι Ἰψηλάντῃ, ἵνα γράψῃ ἀπ' εὐθείας ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα, καὶ εἰπῇ τὰ αὐτὰ δι' ἄλλης τῆς ἐκτάσεως καὶ ὅσων ἐν κρίσει καταλλήλων ἐπιχειρημάτων. Μὴ νομίζῃ, ὅτι ἀγνοᾷ τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἡγεμόνος ἡμῶν καὶ... λέγω, ὅτι ὀφείλει ἐτι μᾶλλον, ἵνα μὴ νομίζῃ ὡς προσβολὴν κατὰ τι γράφων εὐθὺ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ ἐπιγράφων τὴν ἐπιστολὴν ἰδίαις χερσὶ, διότι, ὡς φρονῶ, τὸ τοιοῦτον εὐαρεστήσει τῷ Ἡγεμόνῳ...

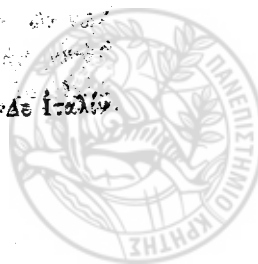
(ὑπογ.) ΔΕ ΒΟΥΛΚΟΝΩΦ.

ΣΕΛΙΣ 36.

(α) Ἴδου τὸ ἔγγραφο τοῦ ἀρμόδιου ὑπουργοῦ.

α Πρίγκιψ μου.

α Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς ὑμετέρας Ἰψηλότητος πρὸς τὸν Δε Ἰταλίν.



σκη φαίνεται, ὅτι οὐδαμῶς ἀμφιβάλλετε πλέον περὶ τῆς πλήρους ὑποταγῆς τῶν Σέρβων εἰς τὴν Πύλην. Εὐχῆς ἔργον, ἐὰν κηρύξωσιν ἑαυτοὺς ἱκανοποιημένους ἐκ τῶν κακώσεων τῶν Δαήδων· ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι οὐκ ἐνδίδουσι. Ἡ Α. Α. Μεγαλειότης ἐπιθυμεῖ κατὰ πολὺ καὶ ἔνεκα φιλανθρωπίας καὶ ἔνεκα τῆς ταυτότητος τῆς θρησκείας, ἵνα συντελέσῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν πραγμάτων τοῦ ἔθνους τούτου. Ἀληθῆ δὲ χάριν μοι κάμνετε, Πρίγκιψ μου, εἰλικρινῶς κοινοποιοῦντες πρὸς ἐμὲ τὴν γνώμην ὑμῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

«Τὰ δελτία, ἅπερ ἡ ὑμετέρα Ἰψηλότης λαμβάνει παρὰ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς καὶ πέμπει ἐνίοτε πρὸς τὸν κύριον Ἰταλίνσκη, εἰς μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὰ διατρέχοντα. Παρακαλῶ αὐτήν, ἵνα εὐαρεστομένη κοινοποιῇ ἀντίγραφα αὐτῶν ἀπ' εὐθείας πρὸς ἐμέ».

(6) Ἴδου τὸ συνοδεῦον ταύτας ἔγγραφαν τοῦ ὑπουργοῦ πρὸς τὸν Ἰψηλάντην.

#### «Πρίγκιψ μου.

«Αἱ περὶ Σέρβων ἰδέαι, ἃς μοι ἐκοινοποίησεν εὐαρεστομένη ἡ ὑμετέρα Ἰψηλότης, συμφωνοῦσι κατὰ πάντα πρὸς τὴν δοθείσαν τοῖς ἀντιπροσώποις αὐτῶν ἀπάντησιν παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς. Δι' ὧν δὲ διεβίβατε διαταγῶν πρὸς τὸν κύριον Δε Ἰταλίνσκη, ὁ ὑπουργὸς αὗτος ποιῆται χρῆσιν τῆς παρεμβάσεως αὐτοῦ παρὰ τῇ Πύλῃ, ὅπως οἱ Σέρβοι τύχωσι τῶν αἰτουμένων προνομίων. Καθισταμένη πραγματικῶς ἡγεμονεία ἡ Σερβία, ἀλλὰ διοικουμένη ὑπὸ κυβερνήσεως ἐθνικῆς, πληρώνουσα εἰς τὸ ταμεῖον φόρον περιληπτικὸν, καὶ δίδουσα τῇ Α. Μ. (τῷ Σουλτάνῳ) ἐν περιπτώσει πολέμου ἀριθμὸν τινα στρατευμάτων, οὐδεμίαν θέλει ἔχειν ἄλλην περὶ τῶν προνομίων αὐτῆς ἐγγύησιν, εἰμὴ τὴν εἰλικρινεῖαν τοῦ νομίμου αὐτῆς κυριάρχου. Ἡ τελευταία αὕτη περίστασις μοι ἐφάνη ἀναγκαῖα, ἵνα μὴ πιστεύσῃ ἡ Πύλη, ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ ἀποκτήσει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναμιγνύεσθαι ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τῆς Σερβίας... Ἐπειδὴ δὲ φαίνεται, ὅτι οἱ Σέρβοι φοβοῦνται, μὴ κινδυνεύσωσιν οἱ ἀντιπρόσωποι, οὓς πέμπουσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, συμβουλευσάμεν αὐτοῖς, ὅτι, καθ' ἣν περίπτωσιν ἀνίσχυρον ἴδωσι τὸ δοθησόμενον τρῦτος διαβατήριον, ἀποστείλωσιν ἐγγράφους τὰς εἰς τὴν Πύλην αἰτήσεις περὶ τῶν μνησθέντων προνομίων· ὁ δὲ κύριος Δε Ἰταλίνσκης φροντίσει περὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν συνεκεία τούτου γενησομένων βημάτων αὐτῶν».

(γ) Ὁ ὑπουργὸς τῶν ἑξωτερικῶν τῆς Πρωσίας, ἅμα μαθὼν τὴν τοιαύτην σπουδαίαν ἀπεστολὴν τοῦ Ἰψηλάντου ἐν Σερβίᾳ, ἔγραψεν αὐτῷ,

«Πρίγκιψ μου.

«Ὁ κύριος κομβάρδος μοι ἐνεχείρησε τὴν ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἡ ὑμετέρα Ἱψηλότης με ἐτίμησε. Μοι διεκοίνωσεν ὁμοίως τὴν πρὸς αὐτὸν παρ' ὑμῶν γραφεῖσαν. Βλέπω μετὰ ὑπερβολικῆς εὐχαριστήσεως τὴν ἀποδομένην δικαιοσύνην εἰς τὰ προτερήματα καὶ τὰ φῶτα τῆς Γ. Γ. Ἡ ἐντιμος ἀποστολή, δι' ἧς ἐπεφορτίσθητε παρὰ τῆς Γ. Πύλης, ἐστὶν ἡ ὠραιότερα ἀνταμοιβή, ἣν ἠδύνατό τις προσενέγκειν πρὸς ὑμᾶς διὰ τὴν ἀναγεννηθεῖσαν γαλήνην καὶ εὐημερίαν ἐν τῇ Ἡγεμονείᾳ. Εὐχομαι εἰλικρινῶς ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν γενικῶν ὑμῶν φροντίδων τὸσφ μάλλον, ὅσω οὕτω εὐχομαι συγχρόνως ὑπὲρ τῆς δόξης ὑμῶν.

«Ἐν Βερολίῳ 30 ἀπριλίου 1809».

ΣΕΛΙΣ 38.

(α) Οὗτός ἐστιν ὁ Στέφανος Ζίφκοβιτς, περὶ οὗ γίνεται λόγος καὶ ἐν τῷ τόμ. Α' κεφ. Β'.

(β) Ἴδου τὸ πρὸς τὸν Ἱψηλάντην ἔγγραφον τούτων.

«Πρὸς τὴν Α. Γ. τὸν ἐξοχώτατον ἡγεμονεύοντα

Πρίγκιπα τῆς Βλαχίας.

«Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι διοικηταί, βοεβόδοι, στρατιωτικοὶ μπουλουκμπασίδες καὶ ἀρχηγοὶ τοῦ Σερβικοῦ ἔθους τῆς ἐπαρχίας Βελιγραδίου, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν, ὅπως χαιρετήσωμεν τὴν Γ. Γ. ἐκ προσώπου παντὸς τοῦ Πασσαλικίου τούτου, καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν χριστιανικοῦ λαοῦ, ἵνα ὁ Θεὸς ὁ σωτὴρ καταδεχθεῖς ἀνορθώσῃ τὸν Σταυρὸν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος αἰωνίως. Καταφεύγοντες πρὸς τὴν Γ. Γ. ἐκφράζομεν τὴν ἀείποτε τηρουμένην ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς ἀγαθότητας τῆς Γ. Γ., ἣν τηρήσομεν ὡς ἐπὶ λίθου ἐγγεγραμμένην ἕνεκα τῶν φιλανθρώπων ὑμῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς γενναίας ὑποδοχῆς, ἣν ἡ Γ. Γ. κατεδέχθη ἀξιώσασα ἡμᾶς, καὶ τῶν φρονίμων συμβουλῶν, ἃς αὕτη οὐ παύει δίδουσα ἡμῖν, καταδεχομένη ἵνα δεικνύῃ τόσα εὐεργετήματα εἰς πάντα τὸν Σερβικὸν λαὸν, ἀναγνωρίζοντα ἐν ὑμῖν τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ φαίνεται πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἐντίμου ἐπιστολῆς ὑμῶν, καὶ τούτου ἕνεκα ἡ καρδιά ἡμῶν ὀφείλει, ἵνα δεῖξῃ πρὸς τὴν Γ. Γ. τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν προσηκόντως δι' ἐγγράφου. Καὶ ἐπειδὴ ἐσμέν πάντες ἄνθρωποι περιορισμένοι καὶ λίαν καταδεδυναστευμένοι ὑπὸ τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ τῶν ὀθωμανῶν, ἱκετεύομεν τὴν Γ. Γ. ταπεινῶτατα, ἐπειδὴ ἀναγνωρίζομεν ὑμᾶς



πάντοτε εὐεργέτην ἡμῶν, ὅπως εὐαρεστηθέντες ἀναπτύξῃτε τὰς ἐν τῇ ἐσωκλείστῳ ἐπιστολῇ περιεχομένας λεπτομερείας, καὶ διαδιδάτῃτε αὐτὴν διὰ τῶν ὑπαλλήλων ὑμῶν πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους ἡμῶν, καὶ ἐκτὸς τούτου λάβῃ τὴν καλοσύνην ἡ Υ. Υ. ἵνα γράψῃ ἐπίσης, κατὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς καὶ τὴν χαρακτηριστικὴν τῆς Υ. Υ. φρόνησιν, εἰς τὴν Πόρταν τοῦ Ἱψηλοτάτου Σουλτάνου πᾶν, ὅ,τι ὑπαγορεύσῃ ὑμῖν ἡ φρόνησις ὑμῶν. Ἡ Υ. Υ. βλέπει καὶ αὐτῇ, ὅπως πάσχομεν ὑπὸ τῶν ἀσπλάγχων ἐχθρῶν ἡμῶν ἐπομένως εὐαρεστηθῆτε, Γαληνότητε Προΐγκιψ, ὅπως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάλληλοι ὑμῶν παραδώσωσιν ἄνευ ἀναβολῆς τὴν αἴτησιν ἡμῶν ταύτην πρὸς τοὺς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἀντιπροσώπους ἡμῶν, καὶ βοηθήσῃτε ταῖς ὁμοφώνοις εὐχαῖς ἡμῶν. Καταδεχθῆτω δὲ ἡ Υ. Υ. ἵνα συνοδεύσῃ ἐπίσης τὴν ἀναφορὰν ἡμῶν διὰ γραμμάτων τινῶν ἐκ μέρους αὐτῆς πρὸς τὸν Ἱψηλότατον Σουλτάνον· καὶ οἱ ὑπάλληλοι ὑμῶν συνδραμεύωσιν καὶ οὗτοι τὸ καθ' ἑαυτοὺς τοῖς ἀντιπροσώποις ἡμῶν εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῶν, ἵνα δυνηθῶσι περαιῶσαι ἄνευ ἀναβολῆς τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν. Ἀφιερούμενοι τῇ ὑψηλῇ καλοκαγαθίᾳ τῆς Υ. Υ. μένομεν μετὰ σεβασμοῦ ἀπειροῦ (κτλ.)

«Ἐκ τοῦ Σερβικοῦ στρατοπέδου τῇ 8 ἰουλίου 1805.

ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗΣ  
ΠΕΧΟΥΤΖΗΣ  
ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΤΣ  
ΣΙΜΟΝΟΣ ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ  
ΜΑΛΒΕΪ (κλπ.) »

ΣΕΛΙΣ 41.

(α) Ἀντίγραφον ἐγγράφου τοῦ πρίγκιπος Κζαρτορίσκη πρὸς τὸν κύριον Δε Ἰταλίνσκην, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 φεβρουαρίου 1806.

«Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε πρὸ μικροῦ ἐπιστολὴν ἐκ μέρους τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους, δι' ἧς καθικετεύουσι τὴν Α. Α. Μ., ἵνα παρεμβῇ ὑπὲρ αὐτῶν παρὰ τῆς Α. Μ. τῷ Σουλτάνῳ Σελῆμ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ νέου ἐπιτετραμμένου τὰς ὑποθέσεις τῆς Αὐστρίας, ὃς ἐπιστρέψας ἐνταῦθα προσφάτως ἐκοινοποίησεν ἡμῖν συγχρόνως, ὅτι οἱ Σέρβοι ἔκαμον ὅμοιον βῆμα παρὰ τῆς Α. Μ. τῷ Αὐτοκράτορι τῆς Αὐστρίας.



α Ἐν πάσῃ περιστάσει ἡ τύχη τοῦ ἔθνους τούτου οὐκ ἦν ἀδιάφορος τῷ σέβαστῳ ἡμῶν Ἡγεμόνι ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς θρησκείας, τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν λαῶν τῆς Ρωσσίας. Ἀλλὰ κατὰ τὴν παρούσαν στιγμὴν ἡ Α. Μ. νομίζει πρέπον, ἵνα καταβάλῃ ἰδιαίτους προθυμίαν καὶ οὐ μόνον προλάβῃ τὰς ὀλεθριωτέρας συνεπειάς, ἀς πρώτη ἡ ὑψηλὴ Πύλη συναισθανθήσεται, ἀλλὰ καὶ οἰκονομήσῃ αὐτῇ προσαύξησιν ἰσχύος καὶ δυνάμεως, ἧτις ἤθελον εἶσθαι μέγιστον μέσον, εἰς εὐρίσκετο ἐν περιστάσει ὑπερασπίσεως κατὰ πάσης ξένης εἰσβολῆς.

α Ἀλλὰ, καὶ πρὶν ἢ λάβωμεν τὴν ἐπιστολὴν τῶν Σέρβων, ἐμάθομεν πανταχόθεν, ὅτι ἡ Πύλη κάμνει ἀπείρους παρασκευάς, ἵνα προσβάλῃ τούτους ἐκ νέου καὶ καθυποβάλλῃ εἰς ὑποταγὴν, ἣν κατὰ βάθος οὐδέποτε ἀρνήθησονται. Μὴ ἐξετάζοντες τὰ αἷτια τῶν ἐκτάκτων αὐτῶν παρασκευῶν, περιοριζόμεθα παρατηροῦντες, ὅτι, εἰς ἀφ' ἐνὸς τὰ πρόσκαιρα πλεονεκτήματα, ἅπερ ἐκέρδησαν οἱ Σέρβοι, παρέχωσιν αἰτίαν τινὰ εὐλογοφανῆ ὅπως ἴσως, ἵνα πολεμῆσῃ ἔτι αὐτοὺς, ἀφ' ἐτέρου συμφωνοῦμεν, ὅτι μετὰ τὰς ἀκαταλόγιστους κακώσεις, ἐν αἷς ἐξετέθησαν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἀξιοματικῶν, τῶν ἀποκατεστημένων ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, εὐρέθησαν ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ, ἵνα ἀποτεινάξωσι ζυγὸν καταστάνα ἀφόρητον, καὶ καθικετεύσωσι τὸν ὑψηλότατον Σουλτὰν Σελῆμ, τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς τὸ ἀφ' ἑαυτῶν κυβερνασθαι, ὑπισχνουμένοι πάντοτε τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν καθηκόντων πιστῶν καὶ εὐπειθῶν ὑπηκόων.

α Ἡ ὀλίγη ἐπιτυχία, ἧς τυγχάνουσιν εἰς τὰς περὶ τούτου ἀντιπροσωπείας αὐτῶν καὶ μετ' ὅλην τὴν παρέμβασιν ὑμῶν, πηγάζει ἐκ τῆς ἐλπιδος καὶ αὐτῆς τῆς βεβαιότητος, ἣν ἔχει ἡ ὑψηλὴ Πύλη πρὸς τὴν καταστολὴν λαοῦ, θεωρουμένου ὡς ἀποστάτου καὶ ἔχοντος μόνην τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ἀντὶ παντὸς μέσου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ βεβαιότης αὕτη οὐκ ὑφίσταται πλέον.

α Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Σερβίας, θέτουσα αὐτὴν σχεδὸν εἰς συναπαρτῆν μετὰ τῶν νέων κινήματων τῶν Γάλλων τὸ γνωστὸν σύστημα αὐτῶν, οὐδεμίαν ὑπερφυγὸν εὐκαιρίαν, ὅπως ἀναμειγνύηται εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν γειτόνων, λαμβάνῃ δὲ τούτους ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ, ἡ ἀποκτὰ μεταξὺ αὐτῶν ἐπιβρόχην κινδυνώδη τέλος τὰ πιθανὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπελπισίας τῶν Σέρβων, εἰς ὧσιν εἰς τὸ ἔπακρον, προκειμένου, ὅπως ἐκλεξώσι μεταξὺ τῆς ἐκμηδενίσεως αὐτῶν καὶ τῆς προστασίας τῶν Γάλλων, τοιαυτὰ εἰσι τὰ οὐσιώδη ἀντικείμενα, ἅπερ τὸ Ο-



Ὀθωμανικὸν ὑπουργεῖον ὀφείλει ἰδίως ἵνα λάβῃ ὑπ' ὄψιν, πρὶν ἢ προέλθῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτοῦ κατὰ τῶν Σέρβων. Ἀλλὰ, καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ σχέδια ταῦτα στεφθήσονται διὰ τῆς πληρεστεράς ἐπιτυχίας, τίνα ὠφέλειαν ἐξάγει ἐκ τούτου ἡ Πύλη; Ἐξασθενοῦσα τὰ ἱδία αὐτῆς μέσα καὶ ἐκθέτουσα τοὺς στρατοὺς αὐτῆς εἰς βεβαίας ζημίας, ὡς ἀποτέλεσμα ἔξει οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ μῖσος γενναίου καὶ πιστοῦ λαοῦ. Τοῦτο θέλει εἶσθαι πάντοτε ἄνευ ἀντιλογίας δυστύχημα πραγματικὸν καὶ ἀνεπανόρθωτον, ἐν ᾧ χρόνῳ περιποιουμένη αὐτῷ, συγχωροῦσα γενναίως τὰ ἐνδεχόμενα ἄδικα τούτου καὶ ἀφίνουσα αὐτῷ τὴν εὐκολίαν τῆς ἀναπτύξεως, ὣν κέκτεται πλεονεκτημάτων, διατηρήσει ἀνεπάφους τῷ ὀθωμανικῷ κράτει τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀποκτήσει συνάμα τὸ ἰσχυρότερον προπύργιον ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ μᾶλλον ἐκτεθειμένον.

α Διαδιβάζων ὑμῖν ἐπισυνημμένην ἐνταῦθα τὴν πρωτότυπον ἐπιστολὴν τῶν Σέρβων, συνιστῶ, Κύριε, τῇ ἐπὶ τούτῳ διαταγῇ τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, ἵνα κοινοποιήσῃτε αὐτὴν τῷ ὀθωμανικῷ ὑπουργεῖῳ καὶ γνωστοποιήσῃτε συνάμα τὰς περιεχομένας ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ σκέψεις. Προσθέσατε δὲ, ὅτι, ὡς ἐκ τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἡ Α. Μ. συμβουλεύει κατὰ χρέος τῷ στενῷ αὐτῆς συμμάχῳ Σουλτάνῳ Σελίμ, ὅπως ἀνασύρῃ τὸ ἐπὶ τῆς παρελθούσης διαγωγῆς τῶν Σέρβων κάλυμμα, καὶ μὴ σκέπτεται, ἢ περὶ τῆς ὠφελείας, ἢ τὴν δύναται ἀντλήσαι ἐκ τῆς ἀνδρείας τούτων ἐν τῷ μέλλοντι· μὴ διευθύνῃ δὲ πλέον τὰς στρατιωτικὰς παρασκευὰς αὐτοῦ ἐναντίον τούτων, ἀλλὰ συγκεντρῶνῃ ἐπὶ τοιοῦτου μέρους, ἐξ οὗ οἱ ὀθωμανικοὶ στρατοὶ δυνηθήσονται ἀποτελεσματικώτερον τὴν ἀπώθησιν ξένης εἰσβολῆς· δεχθῆ δὲ τούναντίον τὴν αἴτησιν τῶν Σέρβων, φθάνουσαν ἤδη κατὰ τὴν θέλησιν τούτων μέχρι τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἵνα τύχωσι τῆς ἀδείας τοῦ κυβερνήσθαι ἀπ' ἑαυτῶν, ὑποχρεούμενοι πάντοτε εἰς τὴν τακτικὴν πληρωμὴν τῶν φόρων, οὓς ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἐλάμβανεν ἄλλοτε ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν, προστιθεμένης καὶ τῆς συνδρομῆς στρατευμάτων, ὀφέποτε ἡ Πύλη εὐρίσκτο ἐν πολέμῳ, ἐκπληροῦντες δὲ μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἀκριβείας πάντα τὰ λοιπὰ καθήκοντα, τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῆς ιδιότητος αὐτῶν ὡς ὑπηκόων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Τοῦτό ἐστὶ τὸ μόνον κατάλληλον μέσον, ὅπως ἐφελύτῃ ἀμετακλήτως τὸν λαὸν τοῦτον ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ νομίμου αὐτοῦ κυριάρχου, καὶ μετὰ βαθυτάτης χαρᾶς ἡ Α. Μ. πιστεύσει, ὅτι συνετέλεσεν ἐπὶ τῷ εὐτελεῖ τούτῳ ἀποτελέσμα-

τι, ἐὰν ὁ Σουλτάνος εὐαρεστηθεὶς ἀκούσῃ τῶν σωτηρίων διδομένων συμβουλῶν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Προσέτι δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ θεωρήσει τὴν ὑποχώρησιν αὐτὴν τῆς Α. Υ. τοῦ Σουλτάνου ὡς λίαν πολῦτιμον δείγμα τῆς φιλίας αὐτοῦ. »

(6) Ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσίας.

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ, γεγραμμένης κατὰ τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1803: α . . . Ἡ Α. Μ. εἶδε μετ' εὐχαριστήσεως, ὅτι ἡ ἡσυχία ἤρξατο ἀναγεννωμένη ἐν Βλαχία. Τοῦτό ἐστὶν ὁ καρπὸς τῆς ἔμφρονος διοικήσεως τῆς ὑμετέρας Ἱψηλότητος: » ἡ δὲ ὑπὲρ ὑμῶν ἀγάπη τῶν κατοικίων ὑπάρχει δικαία . . . » (Σώζεται ἔτι πλήθος ἄλλο ἐπιστολῶν ὁμοίων ἐξηγήσεων.)

Ἐκ μέρους τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας.

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ στρατηγοῦ Κνοβελσδόϋ, γεγραμμένης τῷ αὐτῷ ἔτει: « . . . Ἐτυχον ὁμιλήσας περὶ ὑμῶν πρὸς τὸν νέον πρέσβυν πτῆς Γαλλίας (τὸν Βρούν). Ὁ ὑπουργὸς οὗτός μοι ὠμολόγησεν, ὅτι ἡ » Γαλλικὴ Κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα περὶ τῶν προτερημάτων τῆς Υ. » Υ, ἐπεκρότησε καὶ αὐτὴ κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Πύλης. . . »

Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Λομβάρδου, ἰδιαιτέρου συμβούλου, ἐκ Βερολίνου τῷ 1809: α . . . Εἶχον ἰδεῖν ἐγὼ αὐτὸς ἰδίως ὄμμασι, τὶ » ἦτο ἡ Βλαχία καὶ τὶ ἠδύνατο διατεθῆναι. Εἴθε συνεχωνεῦτό ποτε » ἡ ἐιμαρμένη αὐτῆς μετὰ τῆς ὑμετέρας! Ἄλλ' οὐδέν ἐστιν ἀδύνατον τῆ » φρονήσει καὶ τῇ εὐφύιᾳ τῆς Υ. Υ. Ἡ ἐπαρχία αὐτῆ, ἐφ' ἧς μόνῃ ἡ » φιλοδοξία ἔρριπτεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐν βλέμμα, κατέστη ἤδη » γνωστὴ τῇ Εὐρώπῃ ὑπὸ ἄλλας ιδιότητας. Ἡ ζήλοφρονία διακρίνει ἤδη » ἐν ὑμῖν τὴν πείραν καὶ τὴν πολιτικὴν. . . »

## ΣΕΛΙΣ 43.

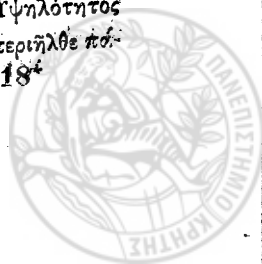
(α) Ὁ κόμης Βετράλ, Γάλλος, ἰδιαιτέρως γραμματεὺς τοῦ Κωνσταντίνου Ἱψηλάντου, ἐταξείδευσε κατὰ τὸ προηγουμένον ἔτος εἰς Παρισίους, ὅπου κατεσχέθησαν ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἔγγραφα.

(6) Ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου τῆς Γαλλίας εὐρίσκονται αἱ ὀλόκληροι ἐκθέσεις τοῦ Ῥεϊνχάρδ.

## ΣΕΛΙΣ 50.

(α) « Πρί γχι ψ μου.

Ὁ ταχυδρόμος κομιστὴς τῶν ἐπιστολῶν τῆς ὑμετέρας Ἱψηλότητος ἔφθασεν ἐνταῦθα σήμερον τὴν πρωΐαν. Ἡ τοῦ Αὐτοκράτορος περιῆλθε πρὸ-



ραυτα εἰς τὴν Μεγαλειότητά του. Προθυμοποιούμαι δὲ ἵνα πληροφορησάτω ὑμῖν, Πρίγκιψ μου, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ θέλει μένειν λίαν πύχαριστημένος, γνωρίζων ὑμᾶς προσωπικῶς καὶ προσθέτων οὕτω ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ, ἣν περὶ τῶν προτερημάτων καὶ τῆς ἀξίας ὑμῶν ἔχει ἤδη ἐσχηματισμένην.

« Διακοινωνῶν πρὸς ὑμᾶς τὰς εὐγενεῖς ταύτας διαθέσεις τῆς Α. Μεγαλειότητος, νομίζω περιττὸν, Πρίγκιψ μου, ἵνα εἶπω ὑμῖν καὶ περὶ τῆς πραγματικῆς εὐχαριστήσεως, ἣν ἰδιαίτερός ἔχω, ὅπως ἴδω ὑμᾶς ἐνταῦθα. Καὶ ὅμως οὐδόλως κωλύσμαι ἐκφράζων ταύτην ὑμῖν διότι, ὅσα ἐπιπερδῆς ἐστὶν ἡ γνώμη, ἣν γενικῶς περὶ ὑμῶν ἔχουσι, Πρίγκιψ μου, οὐκ ἐξισοῦται, καὶ κατὰ πολὺ δικαίως, πρὸς ἐκείνην, ἥς ἐστε ἄξιος, καὶ ἦν μοι ἐνεπνεύσατε διὰ τῶν διακεκριμένων προτερημάτων ὑμῶν.

« Ὁ κομιστὴς τῆς παρουσίας ἐστὶται καθ' ὀλοκληρίαν ὑπὸ τὴν διάθεσιν ὑμῶν. Διετάγη, ἵνα συνοδεύτῃ ὑμᾶς εἰς Πετρούπολιν καὶ διευκολύνῃ τὰ μέσα τῆς ὁδοπορίας ὑμῶν. (κτλ.)

« Πετρούπολις τῇ 24 ὀκτωβρίου 1806.

Α. ΔΕ ΒΟΥΔΑΒΕΡΓ».

(6) Ἐν τοῖς Ἰψηλαντικοῖς ἀρχείοις σώζονται αἱ λεπτομέρειαι τῆς ὑποδοχῆς ταύτης.

ΣΕΛΙΣ 53.

(α) Ἴδου ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ.

« Πρίγκιψ μου.

« Ἄμα λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἡ Υ. Ἰψηλότης τιμῶσά με ἀπήλυθονε τῇ 14 τοῦ μηνὸς τούτου, ἔβρα μετὰ προθυμίας ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ κυρίου μου.

« Ἡ Α. Α. Μ. ὅσην ἂν ἔχη ἐπιθυμίαν, ἵνα κρατήσῃ ὑμᾶς ἐνταῦθα πλείονα ὅσον τὸ δυνατὸν χρόνον, παραδέχεται ὅμως τὸ κατεπεῖγον τῶν αἰτιῶν, τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῇ ἀναφερομένων, καὶ θυσιάζει τὴν εὐχαρίστησιν, ἣν ἡ ἐν τῇ πρωτευσούσῃ διαμονῇ ὑμῶν παρέχει Αὐτῇ, ἀπέναντι τῆς τόσῃ καλῶς ἀποδειχθείσης ἀνάγκῃ τῆς ἐπανόδου ὑμῶν εἰς τὴν Μολδαυίαν. Εἰς ὑμᾶς μόνον, Πρίγκιψ μου, ἀφίνει τὴν ἐκλογὴν τοῦ χρόνου τῆς ἀναχωρήσεως.

« Ὡς πρὸς τὰς προτάσεις τὰς περιεχομένας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῇ ἐπιστολῇ, ἡ Α. Μ. εὔρε ταύτας ἀναλόγους πρὸς τὰς ἰδίας Αὐτῆς προθέσεις. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἐργασίαι τοῦ στρατοῦ τῆς Α. Μ. τοῦ ἤδη εὐρισκομένου ἐν Μολδαυίᾳ, οὐκ εἰσὶν ἀνεξάρτητοι τῆς φάσεως, ἣν λήφονται αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῆς Πύλης, καὶ κατ' ἀνάγκην κανονισθῆναι ἐπίσης

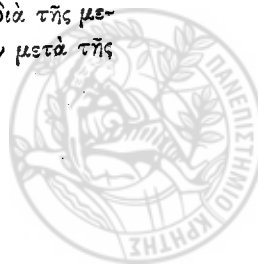
ἐπὶ τῶν παρουσιασθησομένων ἡμῖν περιπτώσεων ἡ Α. Α. Μ. ἔκρινε τὰς προτάσεις ταύτας ἐπιδεκτικὰς τινων τροποποιήσεων, ἄς γνωστοποιᾷ πρὸς ὑμᾶς, Πρίγκιψ μου, ἀκολουθῶν τὴν αὐτὴν διάταξιν, καθ' ἣν αἱ προτάσεις ὑμῶν ἐκτίθενται.

α1. Ἡ ἐπέκτασις τῆς πλήρους ἀδεΐας ὑπάρχει ἀδύνατος πέραν τῆς ἀποδοθείσης ἤδη τῷ στρατηγῷ Μίχελτων πληρεξουσιότητος, ὅπως ὠθήσῃ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ μέχρι τοῦ Ἰστρου, καὶ ἐφ' ὅσον νέαι διαταγαὶ τῆς Α. Α. Μ. οὐκ ἀποφασίσωσιν ἄλλως.

α2. Κατὰ τοὺς ὅρους τοὺς μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς Πύλης, ἀδύνατος φαίνεται εἰς ἡμᾶς ἡ ἄρνησις τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζου εἰς τὴν Μολδαυίαν, ἐὰν ὁ ἴδιος θέλῃ αὐτήν. Ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ, ἀπαιτήσομεν παρ' αὐτοῦ, ἵνα ἐφοδιάζῃ τὸν ῥωσικὸν στρατὸν ἐκ τῶν ἀναγκαίων, ὧν ἡ Υ. Υ. προτείνει τὴν προσφορὰν διὰ τὴν Βλαχίαν. Ἄλλ', ἐὰν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν Μουρούζης δι' οἰασθήτινας σκέψεις οὐκ ἐπιθυμῇ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς Μολδαυίαν ἢ ἐὰν ἡ Πύλη, ἀποποιουμένη τὰς αἰτήσεις τῆς Αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς, προτιμήσῃ ἀναφανδὸν τὴν ῥῆξιν ἐνὸς φιλικῆς συμβιβασμοῦ· εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ὑποθέσεων τούτων κατάλληλον θέλει εἶσθαι, ὅπως ἀνατεθῇ τῇ Υ. Υ. ἡ διοίκησις τῆς Μολδαυίας, μὴ προσβάλλοντος ἐν τούτοις τοῦ συμβιβασμοῦ αὐτοῦ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ διβανίου τῆς ἡγεμονείας ταύτης, ἵνα ἐξακολουθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καθὼς καὶ πρότερον, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐπιτήρησιν τῆς Υ. Υ. . . .

α3. Οἱ πρόξενοι ἡμῶν, Πρίγκιψ μου, θέλουσι μετὰ βεβαιότητος χρησιμεύειν μεγάλως, καὶ συστηθήσεται τῷ στρατηγῷ Μίχελτων ἡ προσοχή, ὅπως ὑποχωρήσῃ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις, ἄς κρίνῃ ἀναγκαίαις διὰ τὸ καλὸν τῆς ὑπηρεσίας τῆς Α. Μ.

α4. Εἰ καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο οὐ φαίνεται ἔτι τελειωτικῶς παραδεγμένον ἔνεκα τῆς ἀβεβαίας καταστάσεως, ἐν ἣ διατελοῦσιν αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῆς Πύλης, προσπαθήσομεν ὅμως, ἵνα ἔχωμεν ἐναποθεμιμένην ποσότητά τινα ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων, καὶ διευθύνωσι ταῦτα πρὸς τοὺς Σέρβους, ἅμα τὰ στρατεύματα τῆς Α. Α. Μ. ἤθελον εἶσθαι ἐν συναφείᾳ μετ' αὐτοῦ τοῦ ἔθνους. Ὡς πρὸς τὸ χρηματικὸν, ἀπεστάλησαν μέχρι τούδε πολλαὶ δόσεις, καὶ δοθήσεται προσέτι. Ὡς πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς δὲ, φαίνεται ἀδύνατος ἡ ἀποστολὴ ἄλλως, ἢ διὰ τῆς μεγαλύτερας προφυλάξεως, ἐφ' ὅσον αἱ παρούσαι σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῆς Πύλης οὐκ ἤθελον φέρειν εἰς φανεράν ῥῆξιν.



ε 5. Μὴ δυνάμενοι τὴν προμήθειαν τοσαύτης ποσότητος ὄπλων, ἐὰν μὴ ἐξαντλήσωμεν τὰς ἀπαραιτήτους παρακαταθήκας διὰ τὰ ἴδια ἡμῶν στρατεύματα, προτιμῶμεν, ἵνα συλλέξωμεν διὰ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀντικείμενον σῶμα ἐθελοντῶν, διοικηθησόμενον ὑπὸ ἀξιοματικῶν ἀπομειμακρυσμένων τῆς ὑπηρεσίας. Τοιούτων ὁ ἀριθμὸς ὑπάρχει ἱκανὸς ἐν ταῖς χώραις ταύταις κατὰ τὰς δοθείσας πληροφορίας ὑπὸ ἀνθρώπων καλῶς γνωριζόντων καὶ βεβαιούντων ταυτοχρόνως περιττὴν τὴν προμήθειαν ῥωσικῶν πανοπλιῶν, καθόσον οἱ ἐθελονταὶ οὗτοι ἔχουσιν ὅπλα ἴδια. Ὁ σχηματισμὸς τοῦ σώματος αὐτῶν ἰδίως ἀνατεθῆσεται (ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τοῦ στρατηγοῦ) εἰς τὰς φροντίδας τῆς Γ. Γ. Διὰ τῆς βαθείας γνώσεως, ἣν ἔχει περὶ τῶν ἐκεῖ λαῶν, ὡς καὶ διὰ τῶν σχέσεων αὐτῆς, ἡ Γ. Γ. συντελέσει ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ἰδρύσεως καὶ διοργανώσεως τοῦ σώματος τούτου. Φροντίσομεν δὲ, ἵνα προμηθεύσωμεν αὐτῷ καὶ τινὰ τηλεβόλα, ὡς ἀναγκαῖα.

α 6. Ἐπιτρέψομεν τῷ στρατηγῷ ὅλας τὰς χρηματικὰς θυσίας, ἅς τὸ καλὸν τῆς ὑπηρεσίας ἀπαιτήσῃ, καὶ προμηθεύσωμεν συγχρόνως τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ὅπως πραγματοποιήσῃ τὴν ἀδειαν.

α 7. Ἐὰν ἐγνωρίζοντο αἱ βάσεις τῶν παρὰ τῆς Πύλης προταθησομένων διαπραγματεύσεων, οὐδόλως ἄτοπος ἦθελεν εἶσθαι ἡ παραδοχὴ τῆς προτάσεως ταύτης. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον οὐχ ὑπάρχει, ἐξ ἄλλου δὲ πᾶσα διαπραγματεύσις μετὰ τῆς Πύλης ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γεγονότων, ὧν δώσει χώραν αὕτη, διὰ ταῦτα ἀδύνατος φαίνεται ἡ παραχώρησις ἐκτάσεώς τινος εἰς τοιαύτην διαπραγματεύσιν, τὴν εἰς τὸν στρατηγὸν ἀνατεθησομένην, καθ' ἃ ἡ Αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ ἤθελε κρίνειν εὐλογον. Ἡ σκέψις αὕτη, προστιθεμένης καὶ τῆς ἄλλης, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις γίνονται, ἢ διωκομένου τοῦ πολέμου ἢ μετὰ τὸν φανερόν πολεμον, ἡ σκέψις, λέγω, αὕτη φαίνεται ἀπαιτούσα τὴν διατήρησιν τῆς ὁδοῦ τῶν ὑποθέσεων, τῆς ἐν χρήσει μέχρι τοῦδε, ἐκτὸς ἐὰν μὴ καταστήσωσιν οὐ βετιέραν ταύτην αἱ μέλλουσαι περιστάσεις.

α Τοιαῦται, Πρίγκιψ μου, εἰσὶν αἱ τροποποιήσεις, αἱ παρὰ τῆς Α. Μ. κριθεῖσαι κατάλληλοι εἰς τὰς ἐμπεριεχομένας προτάσεις ἐν τῇ ἀπὸ 14 ἐπιστολῇ ὑμῶν. Ἀνάλογοι διαταγαὶ δοθήσονται τῷ στρατηγῷ Μίχελσων. Νομίζω δὲ περιττὴν τὴν πρὸς τὴν Γ. Γ. σύστασίν μου, ὅπως ἐξακολουθήσῃ συντρέχουσα, ὡς μέχρι τοῦδε, δι' ὅλων αὐτῆς τῶν μέσων εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν καὶ ἐπιθυμιῶν τῆς Α. Α. Μ. Ἐπαναλαμβάνω, Πρίγκιψ μου, ὅτι ἐπιμένουσα εἰς τὰς ἀρχὰς, ἅς μέχρι τοῦδε

μετῆλθεν, ἡ Υ. Υ. ἀποκτήσει δικαιώματα ἐν τῇ καλοκαγαθία καὶ τῇ ὑπολήψει τοῦ Αὐτοκράτορος, ὃς αἰσθανθήσεται ἀληθῆ ἡδονὴν, δίδων ὑμῖν ἐν πάσῃ περιστάσει τὰ ὀλιγώτερον ἀμφίβολα δείγματα.

« Τιμῶμαι ὄν, μετὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς μεγαλητέρας ὑπολήψεως, Πρίγκιψ μου, τῆς Υ. Υ.

« Πετρούπολις τὴν 16 νοεμβρίου 1806.

ὑποκλινέστατος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων

(ὑπογ.) Α. ΔΕ ΒΟΥΔΒΕΡΓ».

ΣΕΛΙΣ 54.

(α) Ἴδω ἢ ἐπιστολή.

« Πρίγκιψ μου.

« Ἡ δι' ἐκτάκτου ταχύτητος ἀναχώρησις τῆς Υ. Υ. ἐκ τῆς Πετρούπολεως μὲ ἐστέρησε τοῦ πλεονεκτήματος, ὅπως ἐπευχηθῶ αὐτῇ εὐτυχὲς ταξείδιον, καὶ ἔτι μᾶλλον μοὶ ἐλύπησεν, ὡς ἐπιφορτισθέντι ὁμοίως παραγγελίας δι' αὐτὴν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ Α. Μ. μοὶ ἐπεφόρτισε συγχρόνως, ἵνα διαβιβάσω πρὸς ὑμᾶς τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ὡς δείγμα τῆς ἰδιαιτέρας εὐχαριστήσεως, μεθ' ἧς ἔκαμε τὴν προσωπικὴν ὑμῶν γνωριμίαν, καὶ μίαν μηλωτὴν . . . , ὅπως προφυλάξῃ ὑμᾶς ἐκ τῆς δριμύτητος τῆς ἐποχῆς. Ὁ Αὐτοκράτωρ μὲ διέταξεν ἐπίσης, Πρίγκιψ μου, ἵνα διαβιβάσω εἰς ὄνομα τῆς Πριγκιπέσσης συζύγου Ἰμῶν ἐν περιδέραιον καὶ μίαν μηλωτὴν ἐκ μαύρης ἀλώπεκος, ὡς ἔνδειξις τῆς διακεκριμένης πρὸς αὐτὴν ὑπολήψεως. Τέλος δὲ, Πρίγκιψ μου, προσφέρω ὑμῖν ὡς ἐνθύμησιν τὴν τῆς βασιλευούσης Αὐτοκρατείας εἰκόνα, ἣν ἡ Αὐτοκρατορικὴ Αὐτῆς Μεγαλειότης παρακαλεῖ ὑμᾶς, ἵνα δεχθῆτε ἐκ μέρους αὐτῆς. Μὴ λαβῶν δὲ τὴν εὐχαρίστησιν, ὅπως παρακαταθέσω προσωπικῶς τὰ διάφορα ταῦτα ἀντικείμενα, σπεύδων διαβιβάξω πρὸς τὴν Υ. Ἰψηλότητα διὰ τοῦ παρόντος ταχυδρόμου, παρακαλῶν αὐτὴν, ἵνα δεχθῆ ἐνταυτῷ τὰς ἐπανειλημμένας διαβεβαιώσεις τῆς μεγαλητέρας ὑπολήψεως, μεθ' ἧς διατελῶ.

« Πετρούπολις 21 νοεμβρίου 1806.

(ὑπογ.)

Α. ΔΕ ΒΟΥΔΒΕΡΓ»,



(α) Ἰδού ἡ

Διακήρυξις τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'. Αὐτοκράτορος καὶ  
Ἱμπεράτορος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν.  
κτλ. κτλ. κτλ.

«Τοῖς ματροπολίταις, ἐπισκόποις, ἱερεῦσι, καλογήροις ὄλων τῶν ἐκ-  
κλησιῶν καὶ μοναστηριῶν, τοῖς βογιάρδαις, εὐγενέσιν, ἀρχηγοῖς καὶ ἄ-  
πασι τοῖς κατοικοῖς τῶν ἐπαρχιῶν Μολδαυίας καὶ Βλαχίας, χαίρειν.

«Αἱ πατρικαὶ φροντίδες καὶ ἡ ἐπίμονος προσοχὴ, ἣν οἱ προκατόχοι  
ἡμῶν ἔδειξαν ἐφ' ὄλων τῶν περιστάσεων διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἐ-  
λευθερίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, τῶν εὐγενῶν καὶ ὄλων τῶν κατοίκων  
Μολδαυίας καὶ Βλαχίας, καθὼς καὶ ἡ μερίμνα, δι' ἧς συνεφώνησαν ἐν  
ἐπισήμοις συνθήκαις διὰ τὴν εὐζωίαν ὑμῶν, δικαίῳ τῷ λόγῳ καθιέρω-  
σαν τοὺς κυριάρχας τῆς Ῥωσσίας ὡς τοὺς προστατάς τοῦ τόπου ὑμῶν.

«Ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀναβάσεως ἡμῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου οὐδόλως ἐ-  
παύσαμεν ἀκολουθοῦντες τὰ ἔχνη τῶν προκατόχων ἡμῶν καὶ ἐπαγρυ-  
πνοῦντες ἐπὶ τῇ διατηρήσει τῆς ἡσυχίας ὑμῶν, εἴτε διὰ τῆς ἐξασκήσεως  
δικαιωμάτων ἀποδοθέντων ἡμῖν διὰ συνθηκῶν, εἴτε δι' ἡμῶν, φέροντες  
καθ' ὅλας τὰς πράξεις τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἐνέπνευεν ἡμῖν ἡ εὐτυχία ὑμῶν.

«Οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἀγνοεῖ, ὅτι τὰ προνόμια, ἅπερ προσέφυλαξαν τὰς  
περιουσίας καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν, ἐφ' ὅσον συνεχῶρει τοῦτο ἡ φύσις  
τῆς ἐξουσίας, ὑφ' ἣν ὑπῆρχετε, τὸ ἀποτέλεσμα ἦσαν τῆς ἐπαγρυπνῆ-  
σεως καὶ τῆς μερίμνης τῶν προκατόχων ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμῶν αὐτῶν.

«Αἱ διαθέσεις, ἃς ἔδειξεν ἀπὸ τίνος τὸ ὀθωμανικὸν ὑπουργεῖον, καὶ  
αἱ ἀυθαίρετοι αὐτοῦ πράξεις ἐπὶ τὴν εἴσοδον τῶν στρατευμάτων  
ἡμῶν ἐν Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ.

«Οὕτως ἡ παρουσία τῶν στρατευμάτων ἡμῶν διαφυλάξει ὑμᾶς ὄλων  
τῶν κακῶν, οἷς ὑπέκειτο ὁ τόπος, καὶ διατηρήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλευθερᾷ  
ἀσκήσει τῆς θρησκείας καὶ τῆς πλήρους ἀπολαύσεως τῶν δικαιωμάτων  
ὑμῶν.

«Ἡ ταυτότης τῆς λατρείας καὶ τῶν ἐθίμων, ἡ ἀνάμνησις τοσοῦτων  
ἀμοιβαίων ὑπηρεσιῶν καὶ τέλος τὸ ὄνομα τοσοῦτων αἰῶνων πείσει ὑ-  
μᾶς, ὅπως θεωρήσητε τὰ ἀνδρεία ἡμῶν στρατεύματα ὡς τι μέρος ὑμῶν  
αὐτῶν.

»Ἐδόσαμεν ἅπασαν ἡμῶν τὴν προσοχὴν, ἵνα προῖδωμεν τὰς μερικὰς



καταχρήσεις, τὰς προκυφούσας, τυχόν, ἐκ τῶν στρατιωτῶν. Οἱ στρατηγοὶ ἡμῶν καὶ λοιποὶ πράκτορες, πεφορτισμένοι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν ἡμῶν, διατηρήσουσι τὴν ἀκριβεστέρην πειθαρχίαν, συμβουλευόμενοι μετὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου, καὶ δίδοντες ἡμῖν καθημερινὰς ἀποδείξεις, ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη, μεμακρυσμένη παντὸς ἀνοικείου ἐν τῷ ξένῳ πολέμῳ, οὐδένα ἄλλον ἔχει σκοπὸν, ἢ τὴν υπεράσπισιν τῶν κοινῶν ἡμῶν συμφερόντων.

Ἄ πρόθεσιν ἔχομεν, ἵνα διατηρήσωμεν ἐν ταῖς ἐργασίαις ταύταις ὅλας τὰς καθιερωμένας Ἀρχὰς μετὰ τὰς συνθήκας καὶ τὰς προηγηθείσας συνηθείας, ὥστε καὶ αὗται εὐκολύνωσιν, ὅσῳ δύνανται, τὴν πορείαν τῶν στρατευμάτων ἡμῶν καὶ τὰς ἐργασίας, ἃς ἐπεφορτίσθησαν ταῦτα, μοναδικῶς τεινούσας εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἐπαρχιῶν ἐν τῇ πλήρει καὶ ὀλοκλήρῳ ἀπολαύσει τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν.

Ἄ ὅποια ἂν ᾖσι τὰ γεγονότα ἢ τὰ ἐμπόδια, τὰ δυνάμενα ἀντιστῆναι εἰς σχέδιον τῷ σωτήριον, ὑπισχνούμεθα, ὅτι καθ' ὅλας τὰς περὶ ριστάσεις ἀξιοθήσεσθε τῆς προστασίας, ἣν ἀπονέμομεν ἡμῖν. Συνεργούντες δὲ ὑμεῖς δι' ὅλων, ὅσων κέκτησθε, μέσων εἰς τὸ σωτήριον ἀποτέλεσμα τῆς ἐξωθήσεως τῶν ἐχθρῶν ἐκ τῶν ὀρίων ἡμῶν, ἀναδειχθήσεσθε ἀξιοὶ τῆς ἐλευθερίας, ἣν προστοιμάζομεν ἡμῖν».

ΣΕΛΙΣ 57.

(α) Ἴδου ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Στούρμερ.

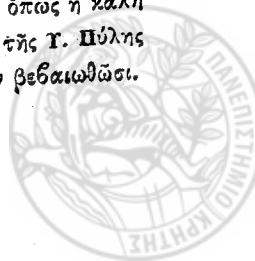
«Κύριε Ἰντερνούτσιε.

Ἐμάθετε ἤδη τὴν ἀφιξίν μου εἰς Βουκουρέστιον διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πράκτορος. Παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως εὐαρεστηθέντες παρουσιάσητε τὴν ἐγκλειστον εἰς τὴν Υ. Πύλην. Περιέχει πληροφορίας ἐνδιαφερούσας αὐτῇ. Δράττομαι (κτλ.)»

ΣΕΛΙΣ 58.

(α) Ἀπόσπασμα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διακοινώσεως τοῦ Ἰψηλάντου.

«... Ἐξέθετα ἤδη μεθ' ὅλης τῆς ταπεινότητος εἰς τὴν Υ. Πύλιν, ὅτι, καθ' ἃς ἐσχημάτισα πεποιθήσεις περὶ τῶν διαθέσεων τῆς ῥωσικῆς Αὐλῆς, σύστημα ἔχει ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας, ὅπως ἡ καλὴ συνεννόησις καὶ ἁρμονία μεταξὺ τοῦ κράτους αὐτοῦ καὶ τῆς Υ. Πύλης διατηρηθῶσιν ἀείποτε ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων καὶ μᾶλλον βεβαιωθῶσι.



Ἰπερβέβαιον δὲ, ὅτι ἐχθρικοὶ οὐχ ὑπάρχουσι σκοποὶ, ὧν ἕνεκα διέταξεν ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ, ἵνα εισέλθωσι στρατεύματα ἐν Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ, καὶ πολλῶ ὀλιγώτερον ὁ σκοπός, ἵνα κυριεύσῃ ἐπαρχίας καὶ πόλεις ἀνηκούσας εἰς τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος. Τοῦναντίον μόνον ἔχει σκοπὸν ἡ Α. Μ. ἐν ἀποσπάσῃ τὴν Υ. Πύλην ἀπὸ τῶν ὄλως ἐναντίων εἰς τὰ γενικὰ συμφέροντα ἀρχῶν, καὶ φέρῃ αὐτὴν εἰς θέσιν, ἵνα παραδεχθῇ τὸ μόνον σύστημα, ὅπερ δύναται συμφωνεῖν πρὸς τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα, ὡς καὶ τὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. . . .

«Ἐκπληρῶ ἐν καθήκον ἀναγγέλλων τῇ Υ. Πύλῃ, ὅτι ὁ στρατηγὸς Μίχελσων, διοικητὴς τοῦ διαμένοντος νῦν ἐν ταῖς δύο ἐπαρχίαις στρατοῦ, περιβέβληται παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρώσσιων διὰ πληρεξουσιότητος, ἵνα τακτοποιήσῃ καὶ ἐξομαλύνῃ πᾶσαν διαφορὰν καὶ, ἂν ἡ Υ. Πύλη ἔσπευδε στέλλουσα εἰς Βλαχίαν ἕνα πληρεξούσιον αὐτῆς, ἢ καλὴ ἀρμονία μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἀποκαθίστατο μετὰ τῆς μεγαλύτερας εὐκολίας. . .»

(Ἐπονται αἱ βάσεις τῶν διαπραγματεύσεων ἀπαρέλλακτοις.)»

## ΣΕΛΙΣ 59.

(α) Μετὰ τὴν παραλαβὴν τῶν ὀδηγιῶν τούτων ἔλαβε χώραν ἡ σφαγὴ τῶν Τούρκων τοῦ Βελιγραδίου.

## ΣΕΛΙΣ 60.

(α) Ἀξιοσημειώτός ἐστιν ἡ κακὴ θέλησις τῶν Ῥώσων στρατηγῶν πρὸς τακτοποίησιν τῶν στρατῶν αὐτοῦ.

(β) Εἰς βεβαίωσιν φέρομεν ἐπιστολὴν τινα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βελιγραδίου λίαν περιέργον, ὡς διαλκμδάνουσαν πολλὰ ἔλλα ἀντικείμενα οὐσιώδη περὶ τῶν πολεμικῶν κινήματων τῶν Σέρβων.

**«Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Γαληνοτάτην Ὑψηλότητα τοῦ βασιλεύοντος Ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας καὶ τῆς Βλαχίας.**

«Κύριέ μου.

«Ἄφ' οὗ ἐξέθεσα ἐλευθέρως καὶ διὰ πολλῆς ταπεινότητος πρὸς τὴν ὑμετέραν Γαληνοτάτην Ὑψηλότητα περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς μαρτίου πᾶν, ὅτι ἐπράττετο ἐνταῦθα, προθυμοποιοῦμαι καὶ σήμερον ἀναφέρων, ὅτι μετὰ σεβασμοῦ ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν, δι' ἧς με ἐτίμησεν Αὐτὴ, διὰ τοῦ κυρίου Κλουτσιάρου, ἀφιχθέντος ἐσχάτως εἰς Βελιγράδιον. Πλήρη χαρῆς, ἀπέδωκα χάριτας πρὸς τὸν Ὑψιστον, ὡς διατηρήσαντα τὴν Υ. Υ. ἵνα γένηται ὁ διοικητὴς καὶ λυτρωτὴς ὀλοκλήρου ἔθνους διὰ τῆς ἰσχύος

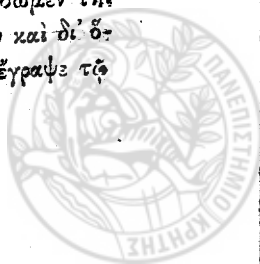
καὶ τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τοῦ κραταιότερου τῶν ἐθνῶν τῆς Ρωσσίας, ἧς τὰ ὄπλα εἶσαν διὰ παντὸς ἀκαταμάχτητα καὶ θριαμβεύοντα κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς!

«Πεπλησμένοι ἐκ τῶν αἰσθημάτων τούτων, ἐκτελῶ ἐν καθήκον φέρων εἰς γνῶσιν τῆς Γ. Γ, ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βελιγραδίου καὶ τὴν σφαγὴν τοσοῦτων ἀπίστων, ὡς περιέγραψα Αὐτῇ διὰ τῆς προλαβούσης μου, συνεκροτήθη συνέλευσις, καθ' ἣν προετάθη, ποῖον θέλει εἶσθαι τὸ μέρος, τὸ μᾶλλον προσβλητέον κατὰ τὸ πρὸν διὰ πλείονος δυνάμεως. Γνωρίζων ἤδη τὴν διαταγὴν καὶ τὴν ὑψηλὴν θέλησιν τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος, εἶπον, ὅτι ἡ μᾶλλον κατεπιέγουσα ἀνάγκη ἀπῆτει, ὅπως καταβῶμεν εἰς Κραΐναν καὶ δυνηθῶμεν οὕτω συναντηθῆναι, διότι τὰ συμφέροντα ἡμῶν ἐπέβαλλον τοῦτο, προβλέψωμεν δὲ καὶ ζωτροφίας, ὧν εἶχομεν ἀνάγκην.

«Ληφθεὶς ὁμοφώνου τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, ὁ κύριος Μηλέγκος προσδιωρίσθη, ἵνα καταβῆ εἰς Πορέτς καὶ ἐτοιμάσῃ πάντα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἐκστρατείαν, μεχρισοῦ παρασκευασθῆ καὶ ὄλος ὁ στρατός. Ὁ ἀρχηγὸς ἡμῶν Τσέρνη Γιώργης ἀπεφάσισε τότε, ἵνα καταβῆ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ὀδηγήσῃ τοῦτον.

«Κατ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν κατάστασιν εἰδοποιήθημεν, ὅτι σῶμά τι ἐκ τῶν στρατευμάτων τῆς Βοσνίας κατέβη εἰς τὸν Δρίνον· ὅτι μέρος τούτων προεχώρητον εἰσελθὼν εἰς Οὐζίτσαν, τὸ δὲ λοιπὸν ἔμεινεν εἰς τὸν Δρίνον, καταλαβὼν ὄλους αὐτοῦ τοὺς λιμένας, ὅπως ἐμποδίσῃ τῶν στρατευμάτων ἡμῶν τὴν διέλευσιν ἐκ τοῦ μέρους τῆς Βοσνίας, καὶ μὴ δυνηθῶμεν οὕτω κινήσαι τοὺς Χριστιανοὺς κατοικοὺς τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐναντίον τῶν Τούρκων, παρ' ὧν καὶ ἱκανοὶ ἐσφάγησαν, μὴ δυνηθέντες ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς. Αἱ εἰδήσεις αὗται προεκάλεσαν μεταβολὴν σχεδίου, καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἡμῶν, ἀποφασίσας ὅπως ἀπέλθῃ μετὰ ἱκανῶν δυνάμεων εἰς Οὐζίτσαν, ἔγραψε τῷ Μηλέγκῳ, ἵνα προχωρήσῃ εἰς τὴν Κραΐναν, ὅπερ νομίζω τετελεσμένον ἦδη.

«Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ἔφραζεν ὁ κύριος κλουτσιάρης Μανολάκης, καὶ θετικῶς ἐδηλοποίησεν ἡμῖν, τόσῳ διὰ τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν, ὧν ἦτο ὁ κομιστής, ὅσῳ καὶ διὰ ζώσης, τὴν ὑψηλὴν καὶ σταθερὰν θέλησιν, ὡς καὶ τὴν διαταγὴν τῆς Ρωσσίας, ἵνα καταβῶμεν εἰς Νεγοδίνον καὶ Φετιολάμ, καὶ διὰ τῆς προστασίας τοῦ Ἰψίστου καταλάβωμεν τὴν Κραΐναν. Ἀμέσως ὁ κύριος Μπλάδεν, διοικῶν τὸ Βελιγράδιον καὶ δι' ὅλης τῆς ἐξουσίας περιβεβλημένος παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν, ἔγραψε τῷ



Μηλέγκω, ὅπως ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς, ἃς ἐλάβομεν, καὶ ἐπίσης διέταξεν ἄλλα στρατεύματα, ἵνα καταβῶσι καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν προηγθέντων. Οὕτως αἱ δυνάμεις αὗται συγκεντρούμεναι ἀναβαίνουνσιν εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν. Ἄλλ' ἀμφιβάλλω, Κύριέ μου, ἂν ἡ συγκεντρωσις τούτων πραγματοποιηται, πρὶν μάλιστα λάβῃ ἡ Γ. Γ. τὴν παροῦσαν. Τὴν ἰδέαν μου αὐτὴν ἐπικυρόνει ἔτι μᾶλλον ἡ φθάσασα σήμερον εἰδησις, ὅτι τὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς Κράϊναν, σφάζαντα καὶ τινὰς Τούρκους τῶν χωρίων.

«Ἐν τούτοις ἡ περίττασις αὕτη ἐπήνεγκε πολλὴν χαλάρωσιν εἰς τὰ εἰς Κράϊναν καταβάντα στρατεύματα, ὡς μὴ εὐρόντα ἐκεῖ, ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον ἐπεθύμησαν, λέγω τὰς τροφάς. Ἐκεῖνοι ἐκ τῶν δυστυχῶν τούτων ἀνδρῶν, ὅσοι εἶχον μετρίαν ποσότητα ἀλεύρου, ὅτε ἤρξαντο τῆς ὁδοπορίας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον, ἢ τὸ ἥμισυ, ἀφήσαντες τὸ λοιπὸν διὰ τὰς οἰκονομίας αὐτῶν ἐπίστευον, ὅτι φθάνοντες εἰς Κράϊναν θέλουσιν εὐρεῖν τὰς ἀναγκαίας τροφάς· ἀλλ' ἀποτυχόντες τῆς τοιαύτης ἐλπίδος, εἰς τοσοῦτον προῆλθον ἀπελπισίας, ὥστε ἠναγκασμένοι εἰσὶν ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, ἐὰν μὴ σπεύσωσιν ἐντεῦθεν τὴν ἀποστολὴν ζωοτροφιῶν τόσῃ δι' αὐτούς, ὅσῃ καὶ διὰ τοὺς ἵππους, ὡς στερουμένους καὶ αὐτοῦ τοῦ χόρτου. Ἡ εἰδησις αὕτη, ἅμα φθάσασα, ἐθύθισεν ἡμᾶς ἐν τῇ μεγαλητέρᾳ ἀμηχανίᾳ, ὡς μὴ γινώσκοντας, τί πράζωμεν. Ὠθούμενοι δὲ ὑπὸ τῆς μᾶλλον κατεπειγούσης ἀνάγκης, ἐτολμήσαμεν, Κύριέ μου, ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν εὐσπλαγχίαν ὑμῶν καὶ καθικετεύσαμεν τὸν κ. Κλουτσαίρην, ἵνα βοηθήσῃ ἡμῖν δι' ἱκανῆς ποσότητος ζωοτροφιῶν ἐκ τοῦ ἰδιαίτερου θησαυροῦ τῆς Γ. Γ. Ἀρκούντως ἐγνωρίζομεν τὴν γενναίότητα καὶ μεγαλοψυχίαν Αὐτῆς, ὡς καὶ τὴν συμπάθειαν, ἣν δεῖκνυε ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου καὶ, κατὰ ἰσχυρότερον λόγον, ὑπὲρ τῶν ἐχόντων μεγαλητέραν ἀνάγκην, ἵνα μὴ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν. Τῶνόντι ὁ κύριος Κλουτσαίρης, προσέξας ταῖς παρακλήσεσιν ἡμῶν, προεμήθευσεν ἐν ὀνόματι τῆς Γ. Γ. ἑκατὸν χιλιάδας ὀκάδας ἀλεύρου καὶ ἄλλην τόσην ποσότητα κριθῆς. Αὐτὸς ὁ ἴδιος εὗρε τὸν ἔμπορον τῶν ζωοτροφιῶν τούτων, ἃς ἤρξαντο ἤδη φορτώνοντες καὶ καταβιβάζοντες εἰς Πορέτς. Εὐτυχεῖς, ὡς ἀπολαμβάνοντες τοιαύτην χάριν, ἐσπευσμένως εἰδοποιήσαμεν αὐτὴν διὰ τοῦ ἐπιτήδεος ἀπεσταλμένου τοῦ Μηλέγκου πρὸς ὅλους τοὺς ἐν Κράϊνᾳ Χριστιανοὺς δι' ἐμφύχωσιν, καὶ πεπεισμένοι ἐσμέν, ὅτι, ἐὰν ὁ Θεὸς θέλῃ, ἀπολαύσουσιν οὗτοι μεγαλητέρα ἀγαθὰ καὶ μεγαλητέραν εὐνοίαν. Ἀνεξαρτήτως δὲ ὅσων ἀ-

νωτέρω εἶπον, ἄλλη τις ἐπαρχία διωρίσθη, ἵνα βοηθήσῃ τοῖς στρατευ-  
μασι τούτοις. Ἐλπίζομεν οὕτω, ὅτι μετ' ὀλίγον καιρὸν οἱ ἄπιστοι περιο-  
ρισθήσονται ἐν Βιδινίῳ, ὅπερ κατεδαφισθήσεται, πέποιθα, ὡς ἄλλοτε τὰ  
τείχη τῆς Ἱεριχῶ, ἅμα ὁ ἰσχυρὸς καὶ ἀνίκητος στόλος τῶν Ῥώσσω  
φθάσῃ. Μόνῃ ἡ παρουσία τοῦ στόλου τούτου ἐπαρκέσει, ὅπως ἐπανα-  
στῶσιν ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη τοῦ τουρκικοῦ κράτους πρὸς ἀπόσεισιν  
τοῦ βαρυτάτου ζυγοῦ, ὑφ' ὃν στενάζουσι.

«Ὅ,τι λέγω πρὸς ὑμᾶς, Κύριέ μου, ἐπιβεβαιοῦται διὰ γεγονότων.  
Ἐν ᾧ οἱ Ῥώσσοι εὕρισκονται ἔτι πέραν τοῦ Ἰστροῦ, οἱ Χριστιανοὶ μέχρι  
τῆς Σόφιας εἰσὶν ἔτοιμοι, ὅπως ὑποδεχθῶσιν αὐτοὺς ἀνοικταῖς ἀγκά-  
λαις. Μεταξὺ τούτων πολλοὶ ἐπανεστήσαν ἤδη, ἐπιστέλλοντες ἡμῖν ἀν-  
τιπροσώπους καὶ ζητοῦντες ὄπλα καὶ πολεμοφοδία. Ἡ Βοσνία διάκειται  
ἐπίσης ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει. Μετὰ τὴν ἐκθεσιν ταύτην κρινέτω ἡ Υ.  
Υ, εἰάν ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὑπάρχῃ, ὅτι, ἅμα οἱ Ῥώσσοι διαβῶσι τὸν  
Ἰστρον, ὅλοι οἱ ἄνδρες καὶ πιστοὶ Χριστιανοὶ θέλουσι μένειν καὶ ἐφεξῆς  
ὑπὸ τὴν τυραννίαν τῶν ἀπίστων Μουσουλμάνων. Ναί, Κύριέ μου, διὰ τῆς  
βοηθείας τοῦ Ἰψίστου, οἱ Τούρκοι διωχθήσονται ἐκ τῆς Εὐρώπης . . . ,  
διότι αὐτὸς ὁ Ἰψίστος ἐνέπλησε τὴν καρδίαν αὐτῶν πανικοῦ φόβου, καὶ  
τὸ φῶς αὐτῆς διαχύσει πανταχοῦ ἡ ἀληθῆς πίστις.

«Εἰμι (κτλ.)

«Βελιγράδιον τῇ 4 ἀπριλίου 1807.

ΛΕΟΝΤΙΟΣ

Ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου».

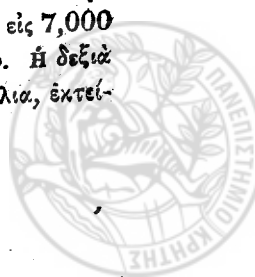
Μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης συνώδευεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Λεόντιος καὶ κατάλογον  
πρὸς γνῶσιν τοῦ Ἰψηλάντου περιεργότατον, ὡς διαλαμβάνοντα τὰς ἐπὶ τῆς ὥρας ἐ-  
κείνης στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς Σερβίας, τοὺς ἀρχηγούς, τὰς κινήσεις καὶ τὰς  
τοποθεσίας αὐτῶν, ὡς ἔπεται.

### «Κατάλογος τῶν Σερβικῶν στρατευμάτων.

« 1. Ὁ Μηλέγκος ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς ἐπαρχίας τῆς Ποζαρέβατς διὰ  
Κράϊναν μετὰ 5,000 ἀνδρῶν τοῦ στρατοῦ.

« 2. Ὁ Βέλκος, ὑπὸ τὴν διοίκησιν ὧν τοῦ Πέτρου Θεοδωρόβιτς, διε-  
τάγη, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Φετισλάμ, καὶ ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Μηλέγκου, ἔχων  
3,000 ἀνδρῶν.

« 3. Ὁ Πέτρος διοικεῖ τὰ στρατεύματα ἀπέναντι τῆς Νύσσης συμ-  
φῶνως μετὰ τοῦ Κνεζοῦ τῆς Ῥεσσάβας. Ταῦτα ἀναβαίνουνσι εἰς 7,000  
ἀνδρας, συγκείμενα ἐκ Σέρβων, Νυσσωτῶν καὶ ἄλλων ξένων. Ἡ δεξιὰ  
πτέρυξ τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Σδρέλια, ἐκτεί-



νεται μέχρι τοῦ Μασσουρίτσα· ἡ δὲ ἀριστερὰ, ὑπὸ τὸν Βέλικον, μέχρι τῆς Τσέρνα Ρέκα καὶ Βάνια. Ὁ στρατηγὸς οὗτος κατὰ τὰς τελευταίας διαταγὰς, ἃς ἔλαβεν, ἀφίνει τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων τούτων εἰς τὸν λοχαγὸν Τσεκίνην, καὶ καταβαίνει πρὸς τὸ Σόκολ, χωρίον τῆς Κράϊνας. Εἰς, ὀνομαζόμενος Τσφέτκος, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Πέτρου, εὑρίσκεται ἐν τῷ χωρίῳ Καμενίτσης μεταξὺ Νύσσης καὶ Σάρκοι, ὅπου ἀνοίξας τάφρον φυλάττει τὰς ὁδοὺς, ὅπως μὴ διέλθωσι ποσῶς στρατεύματα ἢ ζωοτροφία διὰ τὴν Νύσσαν.

α 4. Ὁ Σφίτκος, ὁ Κνέζος ἢ Βοσβόδας ἐκ τῆς Γαγοδίνης, καὶ ὁ Ἄνδρέας ἐκ τῆς Κρουσέβιτσης, ἔχουσι τὰ στρατεύματα αὐτῶν ἀπέναντι τῆς Ἀλβανίας εἰς τὸ Λάσι, Γολάκι καὶ Πρίστινα, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ μέρους τῆς Λιτκόρτσας· ἔκαμεν ἐκεῖ τρεῖς χάνδακας, φυλασσομένους ἤδη ὑπὸ 6,000 ἀνδρῶν.

α 5. Ὁ Ἀντώνιος Πλάκιτσης, γαμβρὸς τοῦ Τσέρνη Γιώργη, εὑρίσκεται εἰς Καρακόβτσα· ὑπ' αὐτὸν ἔχει 2,000 ἀνδρῶν, ἐστρατοπεδευμένων ἀπέναντι τοῦ Γενι-παζάρ.

α 6. Ὁ Μιλάνος καὶ ὁ Βοσβόδας Μοντάριός εἰσιν ἐν τῇ Τσάσκα· ἔχουσι ἐπέκεινα τῶν 5,000 ἀνδρῶν ὑφ' ἑαυτοὺς, ὧν τὸ κέντρον ἐστὶν ἐν Οὐζίτσα, ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ ἐν Βελιγραδίῳ, καὶ ἡ δεξιὰ πολιορκεῖ τὸ Σόλικ.

α 7. Ὁ Ἰάκωβος ἔχει τὴν διοίκησιν τοῦ Βάλιουβο· τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀναβαίνουσιν εἰς 7,000 ἀνδρῶν, ὧν τὸ κέντρον ὑπάρχει πέραν τοῦ Δρίνου, ἀπέναντι τοῦ Τβορνίκ. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Λούκ, ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σάββα· ἡ ἀριστερὰ δὲ πτέρυξ, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Μιλοβάν Γιούβορικ, ἐκτείνεται ἐπίσης μέχρι τοῦ Σοκόλ. Οὗτοι δὲ ἔχουσι ἀκόμη μέρος τι μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῆς Βοσνίας. Στενῶς συνδεδεμένοι, δίδουσι αὐτοῖς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πολεμοπόδια καὶ βοηθοῦσιν, ὅταν διώκωνται παρὰ τῶν Τούρκων, ἐνθαρρύνοντες οὕτω πως τούτους.

α 8. Ὁ Τσέρνη Γιώργης ὑπῆγεν εἰς Οὐζίτσαν· φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς βοσβόδας Στανόεν, Γλαβάσον, Βολλεν, Σίμωνα καὶ ἄλλους. Τὰ ἀκολουθοῦντα αὐτῷ στρατεύματά εἰσιν 7,000 ἕως 8,000 ἀνδρῶν. ἔχει πρόσέτι μεθ' ἑαυτοῦ τηλεβόλα καὶ ὄλμους διὰ βόμβας.

α 9. Ὁ Μπλάδεν, ὑπ' αὐτὸν ἔχων τὸν Τσιροπήκ, εὑρίσκεται ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Βελιγραδίου μετὰ φρουρᾶς, ἐκ 1,000 ἀνδρῶν συγκειμένης·

α Σήμερον εἰδοποιήθημεν, ὅτι πλέον τῶν 2,000 Τούρκοι μετὰ δύο

τηλεβόλων ἐξήλθον τῆς Νύσσης, ἵνα προσβάλλωσι τὸν συνταγματάρχην Τσφέτκον, εὐρίσκομενον ἐν τοῖς χωρίαις Ματάφτσα, δύο ὥρας μακρὰν τῆς Νύσσης καὶ τῆς Καμινίτσης. Ἡ μάχη ἤρξατο μετὰ ἀρετῆς ζέσεως ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ οἱ Τούρκοι κατετροπώθησαν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἐγκαταλείψαντες τὰ τηλεβόλα αὐτῶν ἀπεσύρθησαν διὰ τῆς μεγαλητέρας ἀταξίας καὶ κατρηχυμένοι εἰς τὴν Νύσσαν, ἀφ' οὗ κατεδιώχθησαν παρὰ τῶν Ξέρβων εἰς μιᾶς ὥρας ἀπόστασιν. Δὲν ἔχομεν ὁμῶς ἐπιστολάς.

« Βελιγράδιον τῆ 4 ἀπριλίου 1807.

ΛΕΟΝΤΙΟΣ

Ἀρχιεπίσκοπος Βελιγράδιου».

Κατ' αὐτὸν ἄρα τὸν κατάλογον ἢ ἐν ἐνεργείᾳ στρατιωτικᾷ δυνάμει τῶν Σέρβων συνεκροτεῖτο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐκ 44,000 ἀνδρῶν,

θεωροῦμεν δ' ἐνταῦθα τὴν ἀνάγκην διασασφῆσάν τινων ἐκ τοῦ προχείρου πρὸς πλείονα κατάληψιν. Εἰσι δὲ

Ἡ Κράϊνα μία τῶν ἐπ' ἀρχῶν τῆς Σερβίας παράδουναβιος καὶ ἀπέναντι ἔχουσα τὴν μικρὰν Βλαχίαν,

Ἡ Ἀρίνος ποταμὸς μέγας, διαχωρίζων τὴν Σερβίαν ἀπὸ τῆς Βοσνίας καὶ ἐκδίδων ἐν τῷ ποταμῷ Σάββα.

Τὸ Φετιόλαμ τουρκιστὶ ἐστὶν ἢ σερβιστὶ λεγομένη Κλάδοβα, πόλις ἔχουσα φρούριον. Ἀνήκει δὲ ἡ Κλάδοβα, ὡς καὶ ἡ πόλις Νεγοδίνον, τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κράϊνας.

Ἡ δὲ Νύσσα πόλις μετὰ φρουρίου καὶ ἐπαρχία σερβικῆ μὲν, ἀλλὰ διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν τῆς Πύλης· κείται δὲ κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Σερβίας ἀπέναντι τῆς πόλεως Ἀλιεζίντσας, ἐπίσης σερβικῆς καὶ ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ διαχωριζομένης.

Περὶ δὲ Βέλκου οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τῶν Τούρκων ἰκονομασθεὶς Χαϊδούτ, ὡς τριμῆρος ἀναδειχθεὶς κατὰ τοὺς πολέμους.

ΣΕΛΙΣ 62.

(α) Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Παγκάλου, ἀντίστησαν μόνᾳ ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν Τούρκων· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπεχώρησαν εἰς ἀνάγκης ἐνώπιον κατὰ πολὺ ἑνωτέρου ἀριθμοῦ πολεμίων, ὡς οὐδεμίαν ἔχοντα ἐλπίδα ὑποστηρίξεως παρὰ τῶν Ῥώσων,

ΣΕΛΙΣ 63.

(α) Ἐπιστολὴ τῶν Βογιάρδων τῆς Μολδαβίας εἰς ἀπάντησιν τῆς κοινοπρακτικῆς αὐτοῖς παρατήσεως τοῦ Ἰψηλάντου.

α Γαληνότητε Ἡγεμῶν.

α Οὐχ εὐρίσκομεν λέξεις, ὅπως δυνηθῶμεν τὴν πρὸς τὴν Υ. Γ. ἐκφρασίαν τῆς λύπης καὶ τῆς βαθείας θλίψεως, τῆς κυριευσάσης τὰς ψυχὰς



ἡμῶν ἕνεκα τῆς ἐκουσίας καὶ ἀπροσδοκίτου παραίτησως Αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἡγεμονείας τῆς ταπεινῆς ἡμῶν πατρίδος Μολδαυίας. Πῶς μὴ καταβληθῶμεν σήμερον ὑπὸ θλίψεως, στερούμενοι ἡγεμόνος, οὗ τὰς ἀρετὰς καὶ προτερήματα ἀναγνωρίζει ὅλος ὁ κόσμος, καὶ ἰδίᾳ ἡμεῖς, οἱ διὰ τύχης αἰσίας ἀπολαύσαντες τοὺς καρποὺς τῶν σπανίων Αὐτῆς προτερημάτων κατὰ τὴν πρώτην ἡγεμονίαν; Τότε ἡ Γ. Γ. ἐδείχθη κοινὸς ἡμῶν πατῆρ, εὐεργέτης ἀπάσης τῆς χώρας ἡμῶν καὶ προστάτης ἐκάστου. . . .

α Ἀναπέμπομεν ἤδη πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεὸν τὰς θερμὰς δεήσεις ἡμῶν, ὅπως, εὐσπλαγχνιζόμενος ἐπὶ τῇ καταστάσει τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν πατρίδος, ἀποδώσῃ ἡμῖν μετ' ὀλίγον τὸν κοινὸν εὐεργέτην καὶ πατέρα τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ναί, ἐνδοξότατε ἡγεμῶν, οὐδέποτε λησμονοῦμεν τῶν εὐεργεσιῶν, δι' ὧν ἡ Γ. Γ. ὑπερεπλήρωσεν ἡμᾶς κηρύττομεν αὐτὰς μεγαλοφώνως, καὶ διὰ παντὸς τρόπου τηρήσωμεν ἀναλλοίωτον ἐν τῷ βᾶθει τῆς καρδίας ἡμῶν τὴν εὐγνωμοσύνην.

α' Ἰάσιον τῇ 10 ἰουνίου 1807.

(Ἔπονται εἴκοσι ὑπογραφαὶ τῶν εὐύποληπτοτέρων Βογιαρδῶν.)

(6) « Ἐν τῇ διπλωματικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, γεγραμμένη ἐπὶ ἐπισήμων ἐγγράφων, κεινοποιηθέντων ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ».

#### ΣΕΛΙΣ 65.

(α) Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη τότε καὶ τοὺς παιδάς τινων ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς δημοσίοις ἐκπαιδευτηρίοις. Εἰς ταύτην δ' ἀνάγονται τὴν κατηγορίαν καὶ Γαβριήλ Κατακάκης καὶ Ἰωάννης Περσιάνης, ἀμφότεροι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀντιπροσωπεύσαντες τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἑλλάδος.

#### ΣΕΛΙΣ 73.

(α) Σῶζεται μέγας ἀριθμὸς ἐπιστολῶν τοῦ Κωνσταντίνου Ἰψηλάντου, ἐν αἷς παρκαυεῖται, ὅτι οὐχ εὐρην ἐν Ῥωσίᾳ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἤλπιζε καὶ ἀπολαύουσι πάντες οἱ ξένοι.

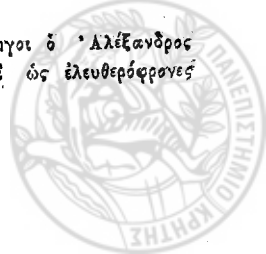
(6) Εἰς τῶν ὑπηρετῶν τούτου συνέλεξε τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ : « Ὅ,τι ἂν συμβῆ, θέλω ἀναχωρήσει καὶ συμπαραλάβει μετ' ἐμοῦ τὸν υἱόν μου Γρηγόριον ».

#### ΣΕΛΙΣ 74.

(α) Ἰνομάζοντο οὗτοι Ἀλέξανδρος, Δημήτριος, Γεώργιος, Νικόλαος καὶ Γρηγόριος.

(6) Κατῶρθως δ' ἐκτετε γράφων διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, καὶ ἰκανῶς εὐανάγνωστα συντάσσων γράμματα.

(γ) Ἐπειδὴ προεβιάσθησαν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὡς ὑποστράτηγοι ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης καὶ ὁ Μιχαὴλ Ὀρλώφ, διὰ τοῦτο, οὐχ ἦττον διὰ καὶ ὡς ἐλευθερόφρονες





ἀμφοτέροι, διετίλουν ἕκαστε ἀγαπώμενοι ἰδίως πρὸς ἀλλήλους καὶ περὶ πάντων συνέζητοῦμενοι ἐλευθέρως. Κάμνομεν δὲ τὴν παρατήρησιν ταύτην, δι' ἑα εἶπομεν ἐν πελ, 87—88 τοῦ τόμου Α'.

## ΣΕΛΙΣ 78.

(2) Ἴδου ἡ

## «Προκήρυξις πρὸς τὸ ἔθνος τῆς Μολδαυίας.

«Κάτοικοι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Μολδαυίας, σὰς γίνωστοποιῶ, ὅτι θεῖα συνάρσει ἅπασα ἡ Γραικία ὕψωσεν ἀπὸ τὴν σήμερον τὰς σημαίας ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ ζυγοῦ τῆς τυραννίας, ζητοῦσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς. Ἐγὼ μὲ ὄλους τοὺς συμπατριώτας μου πηγαίνω ἐκεῖ, ὅπου μὲ καλοῦσιν αἱ σάλπιγγες τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος μου. Ὅθεν σὰς πιστοποιῶ καὶ σὰς ἐγγυοῦμαι, ὅσον ἀπὸ μέρους μου, ὅσον καὶ ἀπὸ μέρους ὄλων τῶν συμπατριωτῶν μου τῶν ὑπαρχόντων ἐνταῦθα, καὶ τοὺς ὁποίους ἔχω τὴν τιμὴν νὰ διοικῶ, ὅτι θέλετε ἔχει πᾶσαν ἄνεσιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ διὰ τὰ ὑποκείμενά σας καὶ διὰ τὰ ὑπάρχοντά σας. Διὰ τοῦτο ἕκαστος νὰ θεωρῇ μὲ τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν, εἰς ἣν εὐρίσκεσθε, τὰ χρέη του καὶ τὰς ὑποθέσεις του, καὶ μηδαμῶς μὴ συγχισθῆτε διὰ τὰ κινήματά μου, διότι ἡ ἐξουσία καὶ ἡ διοίκησις αὐτοῦ τοῦ Πριγκιπάτου μένει καὶ ἤδη ὑποτελοῦσα διὰ τῶν αὐτῶν νόμων νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ὑποθέσεις τῆς. Ἐν ἀληθείᾳ σὰς λέγω, ὡ κάτοικοι Μολδαυίας, ὅτι ἡ οὐράνιος πρόνοια σὰς ἐχάρισε τὸν Αὐθέντην, ὅστις σήμερον διοικεῖ, τὸν Μιχαὴλ Βοεβόδα Σουτσον, ἕνα προστάτην μετ' ἐπιμελείας τῶν δικαιωμάτων τῆς πατρίδος σας, ἕνα πατέρα καὶ κάλοθελήτην σας. Γνωρίσατε λοιπὸν, ὅτι ἡ Ἰψηλότης του εἶναι τοιοῦτος, οἷον τὸν ὀνομάζω, καὶ ἐνωθῆτε μετ' αὐτοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας. Ἐὰν ὁμῶς, ἐκ περιστάσεως, τινὲς ἀπηλπισμένοι Τουρκοὶ ἤθελαν ἔλθῃ εἰς τὸ ἔδαφός σας, μὴ φοβηθῆτε διόλου, διότι ἰσχυρὰ δύναμις εὐρίσκεται ἐτοιμῇ, διὰ νὰ τιμωρῆσῃ τὴν τὸλμην των.

«Ἐξεδόθη εἰς τὴν πόλιν Ἰασίου σήμερον τῆ 23 φεβρουαρίου 1821.

«ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΦΗΛΑΝΤΗΣ.»

## ΣΕΛΙΣ 82.

(α) Ἡ σφραγὶς ἔφερε τὸν φοῖνικα ἀναγεννώμενον, καὶ περίξ τὴν ἐπιγραφὴν: «Γενικὸς ἐπίτροπος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης».

(β) Συνετέθη ἐν Κισινεὺφ παρὰ τοῦ πεπαιδευμένῳ καὶ πατριώτῳ Γεωργίῳ Κοζάκη Τυπάλδου, Κεφαλλῆνος, ἱατροῦ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἀπὸ πολλῶν ἄλλων.

ἔτων Ἐφόρου ἀξιότιμου καὶ χρησιμωτάτου τῆς Ἐθνικῆς ἐν Ἀθήναις Βιβλιοθήκης· ἔτυπῃ δὲ ἐν Ἰασιῶν κατὰ τὴν 27 Φεβρουαρίου. Ὅτι δ' ἐγένετο συντάκτης τοῦ προκλήρυματος αὐτοῦ ὁ Τυκάλδος, ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ ἑνὸς γράμματος τοῦ ἴδιου ἐκ Τερψέστης καὶ ἀπὸ 16 μαίτου πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις ἱατρὸν Ἠπίτην, ὅτε κατέβαινε μετὰ τοῦ Δημητρίου Ἵψηλάντου εἰς τὴν Ἑλλάδα: «... Μάθε με τρόπον, τί λέγουσιν ὁ Κοραΐς καὶ οἱ λοιποὶ πεπαιδευμένοι περὶ τῆς διακηρυξέως μου Μάχο υἱοῦ πῆρ πίστεως καὶ ὑπὲρ πατρίδος», εἶναι κατὰ κανόνας; τὴν κριτικὰρουν;» Ἀποροῦμεν δὲ, πῶς ἔγγραφον τοιοῦτον πρὸ ἑλλων μὲν ἱστοριογράφων τοῦ ἀγῶνος οὐκ ἐδημοσιεύθη, παρ' ἄλλων δὲ τερατωδῶς παρηλλαγμένον ἐδημοσιεύθη.

## ΣΕΛΙΣ 83.

(α) Καὶ ὅμως εὐρέθησαν τινες, καὶ οὗτοι Ἕλληνας λυπηρῶς, κατηγορήσαντες τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἵψηλάντου, οἱ μὲν διὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην: «Κινηθῆτε, ὦ φίλοι...»; οἱ δὲ δι' ὅλον τὸ προκήρυγμα τῆς 24 Φεβρουαρίου. Καὶ ἐν τίνι, τὸ χερίστον, ἐποχῇ ἐξάνευσαν κατήγοροι ψυχροὶ οἱ τοιοῦτοι; Ὅτε ὁ μὲν Ἵψηλάντης ἀπέτυχεν ἐν τῇ Δακίᾳ, ὡς εἶπετο, ἢ δ' ἐπανάστασις ἐπίτυχεν ἐν Ἑλλάδι, διότι ἔζησε καὶ δι' ἄλλους καὶ δι' οὓς εἰπομεν λόγους, κατὰ τὸ πρῶτον καὶ μόνον δυσκολώτατον ἔτος. Οὕτως, ὡς ἂν μὴ ἤρκουν οἱ τοιοῦτοι προπηλακισμοὶ διαφόρων ξένων, ἐδέξην, ὅπως ἐγγραφῶσιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τοιοῦτων ὑβριστῶν καὶ Ἕλληνας, ἀποκαλέσαντες τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐπανάστασεως, οἱ μὲν, ὡς ὁ Ἰάκωβος Ρίξος Νερουλός, «ἀγύρτην καὶ ἀναίδην» οἱ δὲ, ὡς ὁ Παναγιώτης Νικολαΐδης ἐκ Σμύρνης, «λαοπλάνον καὶ φαντασιοκόπον» οἱ δὲ, ὡς ὁ μπροπολίτης Ἰγνάτιος, «κἀκίστον» οἱ δὲ, ὡς ὁ Κωνσταντῖνος Πολυχρονιάδης, «ματκίφρονα». Καὶ τίνα ἂν εἴπωμεν ἄλλον; Διὰ τοιοῦτου, τῆς δρυὸς πεσοῦσης, ἐξυλεύθησαν τρόπῳ αἱ ἀπεχθέστεραι μικροφιλοτιμίαι. ἢ τυφλώττουσα ἀπέναντι τῆς ἐθνικῆς τιμῆς σπουδαρχία, καὶ ὁ πρὸς πάντα, καὶ ἠθικὴν καὶ ἀλήθειαν, ἀσεβῶν φητρισιμὸς ἀκρασίας ἐσχάτης. Ὁ Νικολαΐδης μάλιστα πρέβη καὶ μέχρι τῆς ἐλευσινοτέρας αὐθαδεΐας, γράψας ἐν τῇ σελ. 45 τοῦ Ἐπιλόγου τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ: «Ἡ τοιαύτη προκήρυξις... τοῦ Α. Ἵψηλάντου διαμένει πρὸς αἴσχος» καὶ ὄνειδος αἰώνιον τοῦ αὐτοῦ αὐτουργοῦ της διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἐπισωρευθέντα ψεῦδη καὶ ὄνειροπολήματα...» Τί παράδοξον ὅμως ἂν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ἵψηλάντης ἔτυχε κατηγόρων σκληρῶν, ἀφ' οὗ καὶ ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ Μακεδῶν, καίτοι πολλῶν ἀνώτερος κατὰ πάντα, εἰς τὸν ἀνάτατον δὲ ἀναβιβάσας βαθμὸν ἰσχύος καὶ δόξης τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, εὗρεν ὁμοίους, ἀποκαλέσαντας αὐτὸν «ληστήν, φθορέα, ἀρπαγῆα, τύραννον, δεσπότην» καὶ τὰ τοιαῦτα;

## ΣΕΛΙΣ 85.

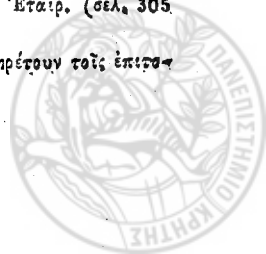
(α) Ὅρα ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος Μέρ. Β'.

(β) Ὅρα ἰδίως ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος Μέρ. Β', τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικολάον Α' ἔκθεσιν τοῦ Ἵψηλάντου.

(γ) Ὅρα αὐτόθι.

(δ) Ἐδημοσιεύσαμεν ταύτην ἐν τῷ Ἱστ. Δοκ. περὶ τῆς Φιλ. Ἐταιρ. (σελ. 305—306).

Πρὸς τοὺς αὐτοὺς δ' Ἕλληνας τῆς Μολδαυοβλαχίας, ὅσοι ὑπηρετοῦν τοῖς ἐπισημοῖς ἀρχουσιν, ἐξέδοτο τῇ ἐπιούσῃ ἑτέραν προκήρυξιν ταύτην.



α Αἱ πολυχρόνιοι τῆς Ἑλλάδος δυστυχίαι ἐβίασαν πολλοὺς τῶν πι-  
στῶν αὐτῆς υἱῶν, ν' ἀφήτῳσι τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ἔδαφος καὶ νὰ περιπλα-  
νῶνται εἰς ξένους τόπους, ζητοῦντες τύχην καλῆτέραν. Σεῖς, φίλοι μου  
συμπατριῶται, ὅσους ἡ τύχη ἔσυρεν εἰς τὰς ἐπαρχίας Μολδαυίας καὶ  
Βλαχίας, ἐβιάσθητε ἐκ τῶν ἐναντίων περιστάσεων νὰ κατανήσητε, ὥστε  
νὰ στέκεσθε καὶ ὀπίσω τῶν ὀχημάτων τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων. Περι-  
φρόνησις καὶ ὕβρις εἰσέτι ἀνήκουστος εἰς τοὺς κατοικοὺς τῆς Ἑλλάδος  
γῆς! Ἴδου λοιπὸν σὰς ἀνοίγεται στάδιον λαμπρὸν, ὃ ὑπὲρ πατρίδος καὶ  
πίστεως ἱερὸς ἀγὼν' σπεύσατε νὰ ἀποπλύνητε τὴν ἀκούσιον αὐτὴν ὕ-  
βριν, καταγραφόμενοι εἰς τὰς σημαίας τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἡ εὐγνωμο-  
νοῦσα πατρίς, συγχωροῦσα γενναίως τὸ πρῶτόν σας ἀκούσιον ἀμάρτημα,  
εἶναι ἐτοίμη νὰ ἀνοίξῃ τὰς ἀγκάλας τῆς πρὸς ὑποδεξιῶσίν σας, καὶ νὰ  
στέψῃ τὰς κεφαλὰς σας μὲ τοὺς πατριωτικοὺς στεφάνους τῆς δόξης.  
Ὅσοι ὅμως μένωσι κωφοὶ εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν πρόσκλησιν τῆς πατρί-  
δος, καὶ θελήσωσιν αὐτοὶ μόνοι νὰ ᾔναι δούλοι τῶν ἀρχόντων τῆς Μολ-  
δαυίας καὶ Βλαχίας, καὶ νὰ στέκωνται ὀπίσω τῶν ὀχημάτων αὐτῶν,  
ἐν ᾧ ὅλοι οἱ λοιποὶ μάχονται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἅς ἠξεύρωσιν, ὅτι  
εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἔμποροῦσι νὰ φορῶσιν οὔτε ὄπλα, οὔτε τὸ ἐντιμον τῶν  
Ἄλβανῶν ἔνδυμα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐνδυθῶσι τὸ τῶν ἐντοπίων φόρεμα  
καὶ νὰ συγκαταταχθῶσιν εἰς τὸ γένος αὐτῶν.

Ἀἔξεδόθη ἐν τῷ Γενικῷ στρατοπέδῳ εἰς Γαλατᾶν,

τὴν 25 φεβρουαρίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 87.

(α) Ὅρα ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος Μέρους τὸ ἔγγραφον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψη-  
λάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον Α΄.

ΣΕΛΙΣ 88.

(α) Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκυριεύθησαν ἐνθουσιασμοῦ καὶ οἱ Βούλγαροι τῆς περιφε-  
ρείας Ἰσμαηλίου, ὑπὸ τὸν ὀπλαρχηγὸν δὲ αὐτῶν Κογιτίσον συγκεντρωθέντες ἱκανοὶ  
εἰς Κομπράτιον, ἤρξαντο διαβαίνοντες τὸν Προῦθον, οἱ μὲν ὑπὸ διαφόρους προφά-  
σεις, οἱ δὲ λαθραίως. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνήργει ἐπιτυχῶς ὁ Μαρτίνος Στρα-  
τῆς, εἰς τῶν ἀξιολόγων πατριωτῶν.

(β) Τὴν ἰσραελεσιαν αὐτὴν ἀνέθετο κατ' ἀρχὰς ὁ Ὑψηλάντης τῷ ἐκεῖ διαμέ-  
νοντι μητροπολίτῃ Ἱεραπόλεως. Ἦν δ' οὗτος σπάνιος ἀληθῶς ἀνὴρ διὰ τὰ κα-  
γαθὰ αἰσθήματα καὶ τὸν ἔξοχον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ. Ἀλλὰ  
μαθὼν τὸ τοιοῦτον ὁ μητροπολίτης Ἰασιῶν Βενιαμίν, ἔδραμε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην,

παραπονούμενος διὰ τὸ μίγα γινόμενον αὐτῷ ἄδικον, ἄλλου προτιμωμένου, καθ' ὃν καιρὸν διατελεῖ ὢν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὁ διάπυρος εὐχέτης, καὶ τῆς ὑψηλάντικης οἰκογενείας ὁ ἀρχαῖος ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου φίλος. Οὕτως ὁ Ἰψηλάντης ἐδέχθη τὴν αἵτησιν αὐτοῦ μετὰ πλείονος εὐχαριστήσεως, καθ' ὅσον ὑπελάμβανε πρὶν ἀρνηθῆσόμενον τοῦτον τὴν ἱεροπραξίαν διὰ πολλοὺς λόγους, εἰς προσεκαλεῖτο.

## ΣΕΛΙΣ 89.

(α) Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὠνομάσθησαν καὶ ὠρκίσθησαν ἐν Ἰασίῳ πίστιν πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ὡς ἑκατόνταρχοι, κατὰ μὲν τὴν 17 νοεμβρίου 1820 ὁ Κόντος Τρί-  
 πκοσκη' κατὰ δὲ τὴν 19 τοῦ αὐτοῦ ὁ Γκίκας Ἰωάννου' κατὰ δὲ τὴν 20 ὡσαύτως ὁ Βασίλειος Σερδάρης Τουφικητήπασης καὶ ὁ Ἀναστάσιος Πιζεδρόμος Δαραπάνος, κατὰ δὲ τὴν 5. 14 καὶ 24 ἰανουαρίου 1821 ὁ Εὐθύμιος Πέτρου Σαῖζ Κίρ-σερδάρης, ὁ Θεόδωρος Γιαννακόπουλος καὶ ὁ Καρᾶ Γιώργης Κούρτογλους, ὁ ἐξ Ἀδριανουπόλεως.

## ΣΕΛΙΣ 90.

(α) Ὅρα ἐν τῷ τόμ. Γ'.

(β) «Τίγρου φορμὸς, τῆ 2 μαρτίου 1821.

« . . . Σὰς εἰδοποιῶ, ὅτι ὁ Ἀριστείδης ἐπέκστη, ὡς μοι γράφει ὁ Λεβεντιδῆς καὶ ὡς μοι λέγει ὁ Ψαλίδας, ὅστις μὴ ἀκολουθήσας μετὰ τοῦ Ἀριστείδους ἔμεινεν εἰς τὰ ἐδῶ μέρη, εἰς τὴν Κραϊώβαν.

«Ὁ Σάββας ἐκομπρομεταρίσθη, ἐπειδὴ καὶ εἶχε δώσει τῷ Ἀριστείδῃ γράμματα του, καὶ μὴν ἤξεύρων εἰπέτι τὸν κινήμῳ μου, μοι ἐμήνυσεν, ὅτι νὰ κινήθῳ τὸ ὀγλιγωρότερον, ἢ πῶς ἔρχεται ὁ ἴδιος εἰς Σκουλένι. Αὕτη ἡ εἰδησις πρὸ πέντε ἢ ἑξ ἡμερῶν μοι ἦλθε. Σοὶ στέλλω καὶ τὸ γράμμα τοῦ Λεβεντιδῆ, καὶ νὰ μὲ εἰπῆς, τί στοχάζεσαι· ἤμπορῶ νὰ δώσω πίστιν, ἢ ὄχι; Αὐτὸ τὸ γράμμα εἶναι μετὰ τὴν εἰδησιν τοῦ κινήματός μου . . . Προσέξατε καλῶς, καὶ σκεφθῆτε ἐτι καλλιτέρωσ διὰ τὰ κινήματά σας.  
 ὁ ἀδελφός σου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(γ) Δι' ὃν λόγον ὁ Καντακουζηνὸς ἔγραψεν αὐθημερόν (2 μαρτίου) πρὸς τὸν Σάνθον καὶ Ἀναγνωστόπουλον τοὺς ἀξιωμακτικηνοὺς τούτους λόγους:

« . . . Πολλαὶ περιστάσεις ξένοι καὶ οἰκτεῖαι μᾶς εἰδίδαξαν, ὅτι ποτὲ »ξένος δὲν θέλει μᾶς χορηγήσει ἐτοιμίην εὐθαιμονίαν. Ποτὲ οἱ Γραικοὶ »δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσουν ἐλευθερίαν ἀπὸ ξένους. Διὰ τοῦτο ἀναγκαιῶς »ἐπεταί, ἀποφρίπτοντες πᾶσαν ἐλπίδα, νὰ ἐλπίσουν μετὰ Θεοῦ εἰς μό- »νην τὴν ἰδίαν ἀνδρείαν καὶ δύναμιν. Ἀγωνισθῆτε λοιπὸν νὰ ἐπισφραγί- »σωμεν τὰ ἐπιχειρήματά μας μετὰ τὸ αἶσιον καὶ εὐκταῖον τέλος, προσπα- »θῶντες παντοίῳ τρόποις τὴν ἐνδυνάμωσιν τοῦ κέντρου μας, ἀπὸ τοῦ »ὀποίου τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν κρίνεται ἡ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία »τοῦ ἔθνους γενικῶς . . . »

Γ. ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ».

Ἀὐτὴν περὶ τῶν ξένων ἐπέσβεσε τὴν ἀλήθειαν πρὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ἡ Ἐπιφιλάντης, ὅτε ἔγραψε τὴν ἐκ τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ ἀπὸ 8 ὀκτωβρίου 1820 ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Ἕλληνας τοῦ Αἰγαίου. (Ὅρα ἐν σελ. 290 τοῦ Ἱστορικ. Δοκίμ. περὶ τῆς Φιλ. Ἐταιρ.) Πότε οἱ ξένοι, ὑπισχνόμενοι ἐλευθερίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, φρονεοῦσιν, ὅ,τι λέγουσι; Τίς δ' ἐπὶ τοιαύταις ὑποσχέσεσιν ἐλίπασε λαὸς, οὐκ ἤλλαξε ζυγὸν μόνον;

(δ) Τιμῶσιν αὐτὸν οἱ περιπαθητικώτατοι λόγοι, οὓς ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Ξάνθον τῆ 2 μαρτίου: α. . . "Ἄχ! διατί καὶ οἱ ἄλλοι νὰ μὴν ἦναι εἰλικρινεῖς καὶ μόνον ὑπὲρ πατρίδος; Φεῦ τῆς δυστυχοῦς πατρίδος ἡμῶν! Ἐγὼ ἀφιερῶσαι τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν ψυχὴν μου εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, ὃν θεοὶ συνάρασι ἀρχίσασιν, περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου δὲν ἐπιθυμῶ, δὲν θέλω, καὶ τὸ ἔλεγον καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς ἄλλους, ἄλλο τι, παρὰ νὰ ἰδῶ μίαν φορὰν ἐλευθερίαν τὴν δυστυχιστάτην καὶ φιλετάτην πατρίδα μας. Μὰ ἄς ἦναι ἄς γένη τὸ καλόν, καὶ, ὅποιοι. τὸ κάμψ, δὲν μὲ μέλει».

(ε) Ἴδὲ περὶ τῆς προκηρύξεως αὐτῆς ἀκολούθως.

## ΣΒΛΙΣ 92.

(α) Ἴδου τὸ πρὸς αὐτοὺς ἔγγραφον.

«Πανιερώτατε ἅγιο Μητροπολιτὰ Οὐγγροβλαχίας, Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι καὶ εὐγενέστατοὶ Ἀρχοντες, οἱ προεδρεύοντες ἐν τῷ Διβασιῶ τῆς Βλαχίας.

«Ἐλπίζω, ὅτι ἔγιναν γνωστὰ καὶ ὑμῖν ἤδη τὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι εἰς τὰς δύο ταύτας ἐπαρχίας Μολδαυίας καὶ Βλαχίας συναΐζεται στράτευμα πολυάριθμὸν Ἑλλήνων πατριωτῶν, νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς πατρίδος του ἔδαφος καὶ νὰ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν ἐκεῖ ἀδελφῶν του ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων του. Τὸ στράτευμα θεωρεῖ πάντοτε τοὺς ἐγκατοίκους Μολδαυίας καὶ Βλαχίας ὡς ἀδελφοὺς, καὶ ἐγγυᾶται εἰς αὐτοὺς κατὰ τὰς ἐκδοθείσας προκηρύξεις (τῶν ὁποίων ἀντίτυπὰ τινὰ σᾶς περιλείπειν), προσωπικὴν καὶ κτηματικὴν ἀσφάλειαν καὶ φιλίαν ἐπίμονον. Μάρτυς τῶν λόγων μου εἶναι ἡ εὐταξία, ὅπου διετήρησεν εἰς τὴν ἐν Μολδαβίᾳ διατριβήν.

» Ἀπόρησα λοιπὸν σήμερον μεγάλως, πληροφορηθεὶς τὴν χωρὶς κημμίας αἰτίας φυγὴν τῶν ἐγκατοίκων ἀπὸ τὰς πόλεις Μπουζέου καὶ Ρίμνικου. Συλλογιζόμενος δὲ τὴν ταραχὴν, τὴν ὁποίαν τοῦτο τὸ κίνημα θέλει προξενήσῃ σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν Τσάραν, σπεύδω νὰ διαβεβαιώσω πρὸς ὑμᾶς τὴν ἀφοβίαν καὶ ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχητε, καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ κοινολογήσητε εἰς τοὺς ἐμπόρους τὸ ἀνώτατον εἰς τὰ ἀνταλλάγματα των, καὶ τὴν ἀταραξίαν εἰς ὅλους τοὺς ἐγκατοίκους τῆς πατρίδος σας. Ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι ἡ ὑπερασπιζομένη τὰς δύο

ταύτας ἐπαρχίας κραταῖα Δύναμις δὲν θέλει συγχωρήσει κατ' οὐδένα λόγον εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἢ παραμικροτέρα εἰσβολὴ τῶν βαρβάρων καθὼς καὶ ὁ ἔξοχώτατος Ἀρχιστράτηγος Κόμης Βιγγενστὲν ἔλαβε προσταγὰς ἀμέσως εἰς τὸ νὰ καταβιάσῃ τὰ ἐν Βαρσοβία εὐρισκόμενα ῥωσικὰ στρατεύματα εἰς τὰ σύνορα, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

«Ὡς καλοὶ λοιπὸν πατριῶται καὶ ἐκλεγμένοι διευθυνταὶ τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος σας, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλετε σπεύσει νὰ καθησυχάσητε τὸν λαὸν καὶ νὰ βάλῃτε ὄρια εἰς τὰ τοιαῦτα ἄτοπα κινήματα, τὰ ὁποῖα συνεπιφέρουσι δυστυχίαν καὶ ταλαιπωρίαν. Διαδώσατε τὰς προκηρύξεις μου εἰς τὸ ἔθνος σας· βεβαιώσατε ἐκ μέρους μου τοὺς συμπατριώτας σας, ὅτι δὲν ἔχουσι τὸν παραμικρὸν φόβον, καὶ ἅς καθησυχάσωσιν εἰς τὰς ἐστίας των. Ὁ ἐρχομὸς μου θέλει σᾶς πληροφορήσει περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου.

«Ἐπειδὴ ὁμως τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα μέλλουσι νὰ περάσωσι διὰ Βλαχίαν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ προετοιμασθῶσι καθ' ὅλους τοὺς δρόμους πολλὰ ζωοτροφίαι καὶ τὰ ἀναγκαῖα καταλύματα διὰ τοὺς στρατιώτας· διότι, ἐκτὸς τῶν ἀπὸ διάφορα μέρη συρρέοντων μικρῶν σωμάτων, θέλω περάσει καὶ ἐγὼ ἐντὸς ὀλίγου μὲ τὸ Γενικὸν Ἑλληνικὸν στρατόπεδον.

«Εὐχόμενος δὲ ὑμῖν υἰγιάν καὶ εὐτυχίαν μένω.

«Τῇ 5 μαρτίου 1821 ἐν τῷ Γενικῷ Στρατοπέδῳ Ρώμανο.

«Κατὰ πνεῦμα υἱὸς καὶ πρόθυμος ἀδελφός

«ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΨΑΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 93.

(α) Τὸν περιώνυμον ὑπακριτὴν καὶ πρῶτον πρόσωπον τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ὀδησοῦ παραστάσεων τοῦ 1819 καὶ 1820.

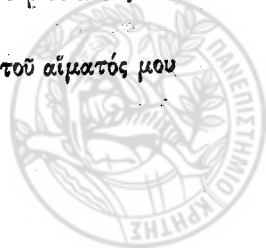
(β) Ἴδου τοῦ Ἱερολοχίτου ὁ

«Ὁρκος.

«Ὡς Χριστιανὸς Ὀρθόδοξος καὶ υἱὸς τῆς ἡμετέρας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ παντοδυνάμου μας Θεοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος, νὰ διαμείνω πιστὸς εἰς τὴν θρησκείαν μου καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου.

«Ὀρκίζομαι νὰ ἐνωθῶ μὲ ὅλους τοὺς ἀδελφούς μου Χριστιανούς διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας.

«Ὀρκίζομαι νὰ χύσω καὶ αὐτὴν τὴν ὑστέραν ρανίδα τοῦ αἵματός μου ὑπὲρ τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος μου.



«Νὰ ἀποθάνω μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος καὶ θρησκείας μου.

«Νὰ φονεύσω καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀδελφόν, ἐὰν τὸν εὕρω προδότην τῆς πατρίδος.

«Νὰ ὑποτάσσωμαι εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου Ἀρχηγόν.

«Νὰ μὴ βλέψω εἰς τὰ ὀπισθέν μου, ἐὰν πρῶτον δὲν ἀποδιώξω τὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος καὶ θρησκείας μου.

«Νὰ λάβω τὰ ὄπλα εἰς κάθε περίστασιν, ἅμα ἤθελον ἀκούσειν, ὅτι ὁ Ἀρχηγός μου ἐκστρατεύει κατὰ τῶν τυράννων, καὶ νὰ συγκαταφέρω ἅπαντας τοὺς ἐμοῦ φίλους καὶ γνωρίμους εἰς τὸ νὰ μὲ ἀκολουθήσωσι.

«Νὰ βλέπω πάντοτε τοὺς ἐχθροὺς μὲς Τούρκους μὲ μίτος καὶ περιφρόνησιν.

«Νὰ μὴ παραιτήσω τὰ ὄπλα, προτοῦ νὰ ἴδω ἐλευτέρα τὴν πατρίδα μου καὶ ἐξωλοθρευμένους τοὺς ἐχθροὺς της.

«Νὰ χύσω τὸ αἷμά μου, ἵνα νικήσω τοὺς ἐχθροὺς τῆς θρησκείας μου, ἢ νὰ ἀποθάνω ὡς μάρτυς διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

«Ὁρκίζομαι τέλος πάντων εἰς τὸ τῆς Θείας Μεταλήψεως φοβερὸν Μυστήριον, ὅτι εὐχαριστοῦμαι νὰ ὑστερηθῶ τῆς Ἁγίας Κοινωνίας εἰς τὴν τελευταίαν μου ἐκκλήσιν ὥραν, ἐὰν δὲν ἐκπληρώσω ἀπάτας τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ὤμωσα ἐνώπιον τῆς εἰκόνας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ».

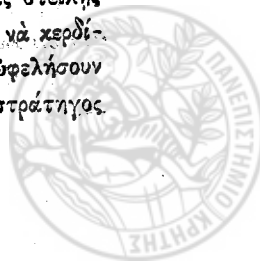
ΣΕΛΙΣ 94.

(α) Ἴδου ὁ διορισμός.

Φίλτατε Ἰατρὲ ἀδελφε Ἡπίτα !

(Τ. Σ.)

Ὁ Ἀρχιστράτηγος Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, ἐγὼ καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί μου, γνωρίζοντες πραγματικῶς τὰ προτερήματά σου καὶ τὸν διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος θερμὸν σου ζῆλον, σὲ ἐκλέξαμεν καὶ ἀπεφατίσαμεν νὰ υπάγῃς εἰς τὰς ἐπισημοτέρας πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ Γαλλίας, νὰ κοινοποιήτῃς, εἰς ὅτους φιλανθρώπους καὶ φιλέλληνας ἀπαντήτῃς, τὸν κατὰ τῆς ἀνομίας καὶ κατὰ τῆς ἀπαιδευσίας ἐξοπλισμὸν μας καὶ τὰς προόδους τοῦ Φοίνικος τῆς Ἑλλάδος, νὰ καταπέισης καὶ νὰ μᾶς στείλῃς σοφοὺς συναντιλήπτορας τῶν ἐπιχειρημάτων μας, πασχίζων νὰ κερδίσης πολλοὺς τῶν ὅσοι μὲ λόγον ἢ μὲ ἔργον ἠμποροῦν νὰ ωφελήσουν τοὺς Ἕλληνας. Εἰδικώτερον περὶ τούτων ἀπάντων καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος



θέλει σὲ γράψει, ὅστις θέλει σ' ἐμβάσει ἐν καιρῷ καὶ τὰ διὰ τὴν ἐπιστολήν σου ἀναγκαῖα χρήματα. Ἰγίαινε, φίλτατε, καὶ καλὴν ἐντάμωσιν εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων μας !

Ἐν Ὁδησσῷ τὴν 1 ἀπριλίου 1821. Ὀλος πρόθυμος ἀδελφός  
Ἐπίτροπος τοῦ Ἀρχιστρατήγου  
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΥΨΗ ΛΑΝΤΗΣ.

(β) Ἴδου τὸ πρὸς αὐτοὺς συστατικὸν ἔγγραφον.

Φιλέλληνες Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι !

(Τ. Σ.)

Γραικικαὶ φάλαγγες ἐσχηματίσθησαν· νέος ἱερός Λόχος διοργανίσθη ὁ Φοινῆς τῆς Ἑλλάδος προχωρεῖ εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἰς τὴν Ἠπειρον καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ ἐκνευρισμένοι τύρανοί μας μῆτε εἰς χεῖρας νὰ ἔλθουν μὲ ἡμᾶς τολμοῦν· ὄλοι πιπτεῦον ἀδιστάκτως, ὅτι ἤγγικεν ἡ τελευταία ὥρα αὐτῶν. Χαίrete λοιπὸν καὶ συγχαίrete μεις ! Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν καὶ εἰς τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων ἀγῶνά μας σᾶς ἐξορκίζομεν εἰς τὴν στάκτην τῶν κλασικῶν προγόνων μας, τοὺς ὑποίους τόσοσιν θαυμάζετε, νὰ μὴ ἦσθε ἀδιάφοροι θεαταὶ, ἀμμη συναγωνίσθητε μαζὴ μας, ἄλλος διδάσκων, ἄλλος κηρύττων εἰς τὰ σοφὰ ἔθνη τῆς γῆς τὰ μεγάλα δικαιώματά μας, καὶ τὸ πόσον θέλει προχωρήσει ἡ τελειοποίησις τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν καθαρισθῇ καὶ ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν φρικτὴν πανώλην, καὶ ἄλλος παρασταίνων μὲ ζωηρὰ χρώματα, πόσον μεγάλον εἶναι τὸ συμφέρον τῶν Εὐρωπαϊῶν νὰ ἔχουν γείτονας εὐνομούμενους Ἕλληνας ἀντὶ ἀγρίων βαρβάρων. Διὰ ταύτην τὴν χάριν ἡ ἐλευθερωθεῖσα Ἑλλάς θέλει σᾶς πολιτογράψειν καὶ θέλει καταγράψειν τὰ ὀνόματά σας εἰς τὸν κατάλογον τῶν εὐεργετῶν της.

Ἐν Ὁδησσῷ τὴν 1 ἀπριλίου 1821.

ὁ πατριώτης

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

(γ) Ἴδου καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς ἔγγραφον.

Φίλοι Ὁμογενεῖς, οἱ εἰς τὴν φωτισμένην  
Εὐρώπην διατρίβοντες !

(Τ. Σ.)

Αἱ ἐθνικαὶ μας φάλαγγες ἐσχηματίσθησαν· ὁ Φοινῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ Σημεῖον, διὰ τοῦ ὁποῖου νικοῦν οἱ Χριστιανοὶ, προχωρεῖ εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Οἱ ἐκνευρισμένοι ἐχθροὶ μας μῆτε εἰς χεῖρας νὰ ἔλθουν τολμοῦν, ἀλλ' ὠχρωμένοι μᾶς προσμένουν ὠχροὶ εἰς τὰ κάστρα καὶ εἰς τὰς πόλεις. Ὀλοι πιστεύουν ἀδιστάκτως, ὅτι ἤγγικεν



ἢ τελευταία των ὄρα. Μὴν ἀμφιβάλλοντες λοιπὸν εἰς τὴν ἀπὸ τὸν βαρβαρικὸν ζυγὸν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀναλάβετε τὰς πανοπλίας σας, καὶ τρέξατε, ὅπου ὁ ἰατρὸς Ἡπίτης θέλει σᾶς ὀδηγήσει. Ὅσοι ἀπὸ σᾶς δὲν ἠμποροῦν μὲ τοὺς βραχίονάς των νὰ ἐκδικηθοῦν καὶ νὰ βοηθήσουν τὴν πατρίδα, συνεισφέρατε εἰς τοῦτο μὲ ἄρματα, μὲ χρήματα, ἢ μ' ὅ,τι ἄλλο δύνασθε, μιμούμενοι τοὺς εἰς Ῥωσσίαν καὶ Βλαχομπογδανίαν ὁμογενεῖς σας!

Ἐν Ὀδησῶ τὴν 1 Ἀπριλίου 1821.

ὁ ἀδελφὸς καὶ πατριώτης  
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΨΗΑΑΝΤΗΣ.

## ΣΕΛΙΣ 96.

(α) Ὁ αὐτὸς Ἡπίτης, ἐν Ὀδησῶ ἔτι ὦν πρὶν, συνέδραμε γενναίως διὰ τὴν ἀγορὰν ἰνὸς πλοίου καὶ τὴν ὄπλισιν στρατιωτῶν διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, μεθ' ὧν ἀπέστειλε καὶ τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Ἀγγελοῦ Ἰωαννίτου, περὸντα ὡς ἱερολοχίτην ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Δραγασανίου.

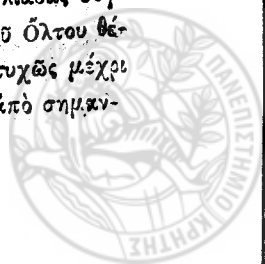
Ἰσαύτως δὲ καὶ ἐπανελθὼν ἔπειτα ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Ὀδησῶν, ἐνήργει πολυειδῶς ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ πολυαριθμῶν προσφύγων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔκαμνε συνδρομὰς χρηματικὰς εἰς πολλοτάτους ὁμογενεῖς δυστυχῆσαντας, καὶ ἀπέστειλε πολεμικὰ ἐπιχειρήματα καὶ τοιαῦτα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

## ΣΕΛΙΣ 102.

(α) Ἴδου ἡ προκήρυξις αὕτη.

«Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους ἄρχοντας, ἐντίμους πραγματευτὰς καὶ ὄλους τοὺς ἐγκατοίκους τῆς πόλεως Βουκουρεστίου ἐντοπίους καὶ ξένους.

«Ἄνδρες ἀδελφοί! ἀναμφιβόλως ἠκούσατε καὶ ἐπληροφόρηθητε τὰ τοῦ θεοφυλάκτου λαοῦ ταύτης τῆς Ῥωμάνας Τσάρας ζητήματα, περὶ τῆς ἐν γένει ὠφελίμου δικαιοσύνης, τὴν ὁποίαν παλαιότερον ἐκαρπούμεθα κατὰ χάριν καὶ ἔλεος τῶν κατὰ καιροὺς κραταιῶν ἐξουσιαστῶν μας ἄλλ' ἔπειτα ἀπὸ ἐν διάστημα, ἔνεκα τῆς τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων ἐνώσεως μετὰ τῶν κατὰ καιροὺς στελλομένων ἡγεμόνων, διόλου κατελύθη αὕτη καὶ κατηργήθη, καθότι οἱ ἄρχοντες ἀπέβλεπον μόνον εἰς τὰ ἴδια των κέρδη, καθὼς σᾶς εἶναι γνωστὸν, καὶ οὐδὲ τώρα ἐνδίδουσιν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ δικαίου. Διὰ τοῦτο ὅλη ἡ μέχρι τοῦδε σχηματισθεῖσα συνάθροισις τοῦ λαοῦ, ὑπὲρ τὰς δεκαεὶς χιλιάδας συγκειμένη, ἀφοῦ κατεκράτησε τὰ πέντε πέραν τοῦ ποταμοῦ Ὀλτου θέματα, διέβη ἐπὶ τῆς μεγάλης Βλαχίας, καὶ ἐκτάνθη εὐτυχῶς μέχρι τοῦ Πιτεστίου καὶ Ῥούσαι δὲ βέδε. Μία δὲ ἄλλη πτέρυξ ἀπὸ σημει-



τικὴν ἀνθρώπων ποσότητα ἐξηπλώθη πρὸς τὰς τῶν ὀρέων ὑπωρείας, τὸ κέντρον τῆς ὁποίας θέλει φθάσει μέχρι τοῦ Φωζανίου. Ἄλλα τὸ μεγαλύτερον καὶ κυριώτερον τοῦ λαοῦ σύστημα ἔλαβε σήμερον τὴν ἀφιζίν του θεία συνάρσει εἰς τὸ Μπολεντίνι, (4 ὥρας μακρὰν τοῦ Βουκουρεστίου,) μέρος τοῦ ὁποίου ἐστάλη πρὸς τὰς ἄκρας τῆς πόλεως εἰς τὴν μονὴν τοῦ Κοτροτσανίου, καὶ μέρος εἰς τὴν αὐθεντικὴν Τσορογκύρλαν. Ὅλα δὲ τὰ σώματα ταῦτα κινουῦνται κατ' εὐθείαν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου μέλλει νὰ γείνη ἡ τοῦ τῆς Τσάρας λαοῦ συνάθροισις, μικρῶν τε καὶ μεγάλων ἐν γένει, καὶ ὅπου θέλουν ἐπιμείνει, ἐωσότου φθάσῃ ὁ ἀποσταλθεσόμενος πιστὸς ἄνθρωπος τῆς κραταιᾶς βασιλείας, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἐλεεινὴν των κατάστασιν, καὶ ἀποδίδων τὰ δικαιώματα ἐνὸς ἐκάστου ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν εὐνομίαν. Διὰ τοῦτο τὸ κίνημα σὰς ἔγραψα καὶ ἀπὸ τὰς 8 ἤδη ὑπερμεσοῦντος, προειδοποιῶν σας, ὅτι ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους νὰ ἐτοιμάσῃτε τ' ἀναγκαῖα καταλύματα, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐξαποστείλῃτε ἀπὸ ὅλας τὰς συντεχνίας ἀνά ἓνα ἄνθρωπον μὲ ἀπόδειξιν ἔγγραφον πρὸς πιστοποίησίν μας· ἀλλ' οὐδὲν εἶδον ὅτι ἐκτελέσατε μέχρι σήμερον. Ἢδὴ δὲ μὲ τὸ ἔλεος τοῦ παναγάθου Θεοῦ φθάσας εἰς τὴν ἄκραν τῆς πόλεώς σας, πάλιν κάμνω τὸ χριστιανικὸν χρέος καὶ σὰς συμβουλεύω ἀδελφικῶς, ὅτι ἄνευ ἀναβολῆς νὰ μοὶ ἀποκριθῆτε ἐγγράφως, μὲ τὰς ὑπογραφὰς ὄλων δηλαδὴ τῶν συντεχνιῶν, τοῦ ἱερατικοῦ κλήρου καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ.

»Ἄνδρες πολεμικοί! ὁποίας θρησκείας καὶ γένους εἴσθε καὶ εὐρίσκεσθε ἐν Βουκουρεστίῳ, τρεφόμενοι ἀπὸ ταύτην τὴν ἐπαρχίαν, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἡξέυρωμεν, ἂν ἦσθε ὁμόφωνοι καὶ ἠνωμένοι μὲ τὸ σῶμα τοῦ χριστιανικοῦ πλήθους, ὅπερ κινεῖται μόνον καὶ μόνον διὰ τὸ χριστιανικὸν δίκαιον, εἴτε ὄχι· ἐπειδὴ ὅλοι οἱ τοιοῦτοι θέλουν ὀνομασθῆ πατριῶται, οἱ δὲ διαχωρισμένοι καὶ ἀντιτείνοντες εἰς τὸ κοινὸν καλὸν καὶ συμφέρον θέλουν ὑποτεθῆ ὡς ἐχθροὶ τῆς πατρίδος.

»Θέλετε ἡξέυρει καὶ τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον σὰς βεβαιῶ, ὅτι ὅλοι, ὅσοι ἠθελον ἐνωθῆ μὲ τὸ κοινὸν πλῆθος, ἄρχοντες ἢ πολεμικοὶ ἢ ὁποίας τάξεως ἄλλης, καὶ ἀκολουθήσει συμφώνως καὶ ἀπαρραλλάκτως εἰς ὅλα τὰ κινήματα μὲ αὐτὸ, πῶποτε δὲν θέλουν μείνει εἰς μεταμέλειαν. Ἐξ ἐναντίας δὲ, ὅσοι ἠθελαν φρονήσει διαφορετικὰ, θέλουν ἀποσβεσθῆ τὰ ὀνόματά των εἰς αἰῶνας.

»1821 μαρτίου 17.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΛΑΔΙΜΗΡΕΣΚΟΣ».

(μετάφρασις τοῦ 1821 ἐκ τοῦ Βλαχικοῦ.)



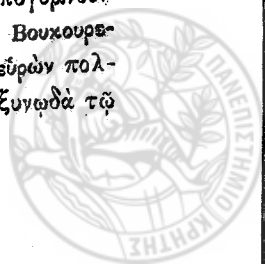
(α) Ἴδού τὸ σύνολόν τῶν γενικῶν αὐτοῦ διατάξεων

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΛΟΥΤΣΑΡΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΜΗΡΕΣΚΟΥ

Πρὸς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων τοῦ ... ἐκάστης τάξεως, ἤτοι Νιάμουρα, Ποστελνιτσέ-λους, Μανζίλιδας, Μπρεσλάσιδας, Ρουμπτάσιδας, Πιρ-νίκους, Σκουτελνίκους, Ποσλουσνίκους καὶ Σλουζιτό-ρους καὶ πρὸς ὄλους τοὺς ξένους Μπιρνίκους τοῦ αὐτοῦ θέματος.

» Εἶναι πασίγνωστον τὸ μέχρι τοῦδε κίνημά μου, τὸ ὁποῖον μετὴν φωνὴν τοῦ ἠδίκημένου λαοῦ ἐξηκολούθησα καὶ διατρέχω πρὸς ἀνάκτησιν τῶν δικαιωμάτων. Ἀπεφάσισα ἐκ τοῦ πρώτου χαρακτῆρος τοῦ καλοῦ πατριώτου ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ Βλαχικῷ τούτῳ ἐδάφει, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχω προπατορικὴν γέννησιν, νὰ γείνω πηδαλιούχος ὄλων ἐκείνων, τῶν ἐκ μέρους παντὸς τοῦ λαοῦ περιζωσαμένων ὄπλα πρὸς κατάργησιν καὶ κατάπαυσιν ἐκάστης ἀπογυμνώσεως καὶ ἀδικίας, ὅπου ἄχρι τοῦδε ὑποφέρατε ἐξ αἰτίας τῶν χρηματισταίων διοικητῶν Αὐθεντῶν, οἵτινες ἐν παντελεῖ ἀσπλαγχνία διακείμενοι, ἐπετηδεύθησαν ἐπ' ἀσχολίας παντοδαποῦς τρόπους, καὶ ἀπερρόφησαν τὸ αἷμά σας, καταφέροντάς σας εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν κρημνὸν καὶ οὐτιδανεστάτην κατάστασιν, ἐν ἧ σήμερον εὐρίσκεσθε. Ἄλλ' ἡ ἰδική μου θεμελιωδέστερα ἀπόφασις εἶναι, συνάδουσα τῇ τοῦ ὄχλου φωνῇ, ὥστε νὰ μὴ παύσω κατ' οὐδένα τρόπον ἐκ τῆς ἀπαιτήσεως τῶν τῆς Τσάρας δικαιωμάτων, ἅτινα, καὶ ἂν δὲν ἴδω ἀποκτημένα διὰ τῶν ἀποχρώντως ἄχρι τοῦδε κοινωθέντων ἐκείνων, ὅπου ἔδει, λόγων, σὰς ὑπόσχομαι ἐκ ψυχῆς, ὅτι θέλουν ἀποκτηθῆ ἀρεύκτως δι' αἵματοχυσίας ἐναντίον ὁποιοῦδήποτε ἐχθροῦ, ἀποδειχθησομένου καταφρονητοῦ τῶν δικαιωμάτων τούτων, περὶ τοῦ ὁποίου σεῖς πρώτοι ἔχετε νὰ χαρῆτε.

» Εἰς ταύτην οὖν τὴν ποθητὴν πατρίδα σας μᾶς συνέδραμεν ἄχρι τοῦδε ὁ παντελεῆμων Θεός· καὶ ὄχι μόνον τὰ ἀντίπεραν τοῦ Ὄλτου πέντε θέματα καθορῶνται σεσσωσμένα ἐκ τε τῶν καταχρήσεων καὶ ἀπογυμνώσεων τῶν προδοτῶν πηδαλιούχων καὶ διαφόρων ὑπουργῶν, ἀλλ', ὅπου ἂν ἐφθάσαμεν καὶ ἐκρηύξασιν, ἐκόπασαν αἱ τῶν ἀπογυμνούων κακώσεις. Οὕτω λοιπὸν φθάσας κἀνταῦθα ἐν τῇ πόλει Βουκουρεστίου, ἥτις εἶναι ἡ καθέδρα τῆς διοικήσεως τοῦ λαοῦ, καὶ εὐρῶν πολλοὺς πατριώτας ἄρχοντας τὰ αὐτὰ καλῶς συμφρονούντας ζυνοῦσά τῳ



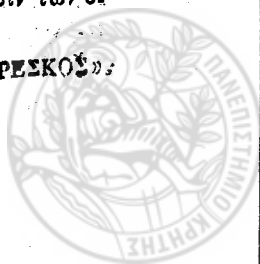
ὄχλω, ἀπεφάσιτα ὡς ἐθελόδικός τις νὰ γνωρίσω τὴν ἐπικαίριον ἐξουσίαν τῆς Τσάρας, πειθαρχούντων ἀπάντων τῶν περιζωσαμένων ὄπλα ἀναβύσεως εἰς τὰ δόγματα καὶ τοπικὰ ἔθιμα, ἅτινα θέλουσι τοῖς ἀποδεχθῆ παρὰ τῆς ἐξουσίας δι' ἐμοῦ, καὶ θέλω τὰ γνωρίσει, ὅτι ὑπάρχουσιν τῶντι ἐπωφελῆ εἰς τὴν πατρίδα καὶ λίαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν κοινότητα τοῦ λαοῦ καθότι, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ τις μίαν ἐξουσίαν, ὄχι μόνον φυσικῶς δὲν εἶναι δυνατὸν, ἀλλ' ἐμπορῶ νὰ εἶπω καὶ λίαν ὀλέθριον εἰς τὴν ἀποπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν, καθ' ἃς ἤθελεν ἔχει ἡ παροῦσα σωτήριος πραγματεία. Ἐφ' ᾧ σᾶς εἰδοποιῶ ὅλους τοὺς ἰθαγενεῖς ἀδελφούς, ὅτι τό τε προσῆκον καὶ ἐπάναγκες σᾶς ὑποχρεοῖ νὰ γνωρίσητε μίαν ἐξουσίαν, ἡ ὁποία ἔχουσα τοὺς πλοκάμους τῆς ἐφηπλωμένου εἰς τὰ περὶ χωρὰ τοῦ Πριγκιπάτου, ἐξεικονίζεται καὶ ἐν τῷ παρόντι θέματι διὰ τῶν ἀρχόντων Ἰσπραβνίκων τῶν ἐντεῦθεν διοριζομένων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους, ὅσοι εἶναι κάτοικοι ἐν τῷ αὐτῷ θέματι, πρέπει νὰ ὑπόκεινται ἐκτελοῦντες τὰς ἐκδιδομένας προσταγὰς των, ὅταν θέλουν συναῖδει μὲ τῆς γενικὰς γνώσεις τοῦ χρέους, καὶ συναντιληπτικὰς τῶν χρεῶν, ὅσα ἀπαιτοῦσι τὰ στρατεύματα, μέλλοντα ἤδη νὰ κινηθῶσι πρὸς ἀνάκτησιν τῶν δικαίων τῆς κοινότητος τοῦ λαοῦ. Καὶ οὕτω κατανοοῦντες ἀπαξάπαντες τὴν ἔννοιαν τῆς σωτηρίου ταύτης πραγματείας, ὅσοι εἰσθε ἄξιοι νὰ ὀπλοφορῆτε ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τῶν δικαιωμάτων τῆς Τσάρας, ἔλθετε πρὸς με νὰ ἐξετάσω τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνδραγαθίας σας καὶ, ἂν εὕρω σύμφωνον μ' ἐκείνην, ἦτις προσήκει νὰ ἦναι ἐν ἀπαρἀλλάκτῳ πραγματεία, παρευθὺς νὰ σᾶς ὑποδεχθῶ καὶ νὰ σᾶς συμβουλεύσω τὰ ἅπερ ἔχετε νὰ ἐκτελέητε χρεῖα, ἐπιγιγνώσκοντες ὅμως καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἔχετε νὰ δουλεύητε ὡς τινες στρατιῶται διὰ τὴν ἀνάκτησιν μόνον τῶν ἰδικῶν μας δικαιωμάτων, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τινὰ χρηματικὴν ὠφέλειαν, καθότι καὶ ἐγὼ καὶ ὅλοι οἱ μετ' ἐμοῦ συναδελφωθέντες δουλεύομεν, ὄχι ἀφορῶντες εἰς χρημάτων ἀπόκτησιν, ἀλλ' ὡς κινηθέντες ὑπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καλοῦ, ὅπερ καὶ περὶ ἡμῶν καὶ περὶ τῶν τέκνων μας προσμένομεν εἰς εὐνομικὴν ἀνάκτησιν. Ὅσοι ὅμως δὲν ἐγεννήθητε διὰ τοιοῦτον ἐπιχείρημα, ἀποπληρώσατε τὰ χρεῖα σας μὲ ὄλην τὴν εὐπέθειαν, ὅπου προσήκει, καὶ ἀποδώσατε πρὸς τοὺς ἀρχοντας Ἰσπραβνικούς τοῦ θέματος, δηλαδὴ σεῖς οἱ Μανζιλίδες, Μπρεσλάσιδες, Κομπανίσται (α) καὶ ξένοι, τὰ ἅπερ ἔχετε κατάλοιπα τῆς διατρεχούσης τετραμηνίας τοῦ ἰανουαρίου. Ὡσαύτως καὶ σεῖς οἱ Μπίρνικοι τε-

(α) Οἱ ἐξ εὐγενῶν ἀπόγονοι, οἱ ἐκ συντεχνιῶν καὶ οἱ ἐξ ἐμπόρων αὐτοχθόνων.

λειώσατε τὰ λείψανα τῶν μέχρι τοῦδε διὰ προσταγῶν τῆς ἐξουσίας δασμο-  
λογηθέντων φόρων, τοὔτέστιν εἰς λογαριασμὸν τῆς Βισιταρίας Φεβρουα-  
ρίου καὶ Μαρτίου μηνός, ἀνὰ γρόσια δεκαοκτὼ τὸ λούδουρον (κεφαλι-  
καὶ φορολογίαι), τῆς δὲ διμηνίας τῶν μισθῶν διὰ τοὺς αὐτοὺς μῆνας  
ἀνὰ γρόσια δώδεκα ἡμισυ, καὶ τὰ γρόσια τῆς ὀρενδουγιάλας (ἐκτακτα)  
τῶν ταχυδρομείων τῆς ἀνοίξεως ἀνὰ γρόσια δεκαεπτὰ ἡμισυ τὸ λού-  
δουρον. Καὶ ἀπαξάπαντες ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ δουλεύσατε τοῖς  
σωτηρίοις τούτοις στρατεύμασι τῆς Τσάρας, ὅπως καὶ ἂν διαταγῶσιν  
αἱ δόσεις καὶ μετακομίσεις τῶν ἀναγκαίων ἐφοδίων καὶ λοιπῶν τροφι-  
μῶν, καὶ πιστοποιηθῆτε, ὅτι εἰς τὸ μετέπειτα θέλετε αἰσθανθῆ καὶ τοὺς  
καρπούς τῆς ἰδικῆς σας εὐδαιμονίας. Ὅσοι δὲ οἱ ὑπὸ τὰς τοιαύτας ἀπο-  
λογίας τῶν πληρωμῶν εὐρίσκεσθε σήμερον στρατιῶται, ὑποκείμενοι εἰς  
τὰ ὄπλα τῆς ἀναρρύσεως, γνῶτε, ὅτι εἰσθε διόλου ἀπηλλαγμένοι καὶ  
προνομιούχοι, καὶ ὑμεῖς οἱ χωρικοὶ διὰ τοὺς τοιούτους ἔχετε νὰ ἐκπα-  
σθῆτε ἀπὸ τὰ λούδουρα μὲ τὸ ἀνάλογον τῶν συνεισφορῶν αὐτῶν, κα-  
θάπερ καὶ ἡ ἐξουσία τῆς Τσάρας προστάττει περὶ τούτου διὰ τῆς Βι-  
σιταρίας πρὸς τοὺς ἄρχοντας Ἰσραηνικοὺς τῶν θεμάτων.

Ἡ ἀπαρράλλακτος δὲ θέλει διατηρηθῆ ἡ τοιαύτη εὐταξία καὶ διὰ τοὺς  
ὅσοι ἄλλοι στρατιῶται θέλουν συναθροισθῆ ἔτι ἐκ τῶν χωρίων καὶ τοῦ  
λοιποῦ δι' εἰδήσεως ἐμοῦ τε καὶ τῶν παρ' ἐμοῦ διωρισμένων. Καὶ ἀρῶ  
τελειοποιήσετε ὅλα ταῦτα τὰ ὀλίγα ἀπομεινάρια διὰ τῶν Ζαπτοίδων  
(ὑποδιοικητῶν) τῶν πλασῶν (τμημάτων) πρὸς τοὺς ἄρχοντας Ἰσραηνί-  
κοὺς τοῦ θέματος, καθὼς ἐπεται ἡ τάξις, νὰ τελειοποιήσωσι καὶ οὗτοι  
μετὰ τῆς Βισιταρίας τοὺς λογαριασμοὺς τῆς Τσάρας, πάλιν πρὸς ἀπάν-  
τησιν τῶν ἀπαιτουμένων ἀναγκῶν τῆς σωτηρίας, γνῶτε ἀναμφιδόλως,  
ὅτι μεγάλη ἀνακούφισις ἔχει νὰ σᾶς γείνη ὄχι μόνον ἐν τῇ πληρωμῇ  
τῶν δασμοκογιῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ δοσίματα καὶ ὀρενδου-  
γιάλας (ἐκτάκτους διορισμοὺς), καθὼς καὶ αἱ ἀπογυμνώσεις καὶ κατα-  
χρήσεις μέλλουν καθόλου νὰ ἐκλείψωσι, καὶ θέλετε αἰσθανθῆ μόνον σας  
τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς δουλείας, ἐν ἣ μέχρι τοῦδε ὑπέκεισθε. Ἀκολουθή-  
σατε οὖν πάντες τὴν παρούσαν ἐξέπιτῆδες ὑμῖν σταλεῖσαν προκήρυξιν,  
διὰ ν' ἀναγνωσθῆ εἰς ἐπήκοον πάντων καὶ ὡς παρρησίαν τοῦ κοινοῦ,  
καὶ πέπεισθε, ὅτι οὐδέποτε θέλετε μείνη χωρὶς τὴν ἀνάκτησιν τῶν δε-  
καιωμάτων σας. Ἰγιαίνετε.

»1821 μαρτίου 20. ΣΑ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΛΑΔΙΜΗΡΕΣΚΟΣ»  
(μετάρρασις τοῦ 1821 ἐκ τοῦ Βλαχικοῦ).



## ΣΕΛΙΣ 104.

(α) Οί Σουλτάνοι τῶν Τούρκων ἤρξαντο ἀπὸ Ὀσμάν Α', ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ μὲν 1299, ἀπὸ Μωχάμεθ δὲ 699. — Ἡ Κωνσταντινούπολις ἠλώθη τῷ 1453 (ἔτει τουρκικῷ 846) ὑπὸ τοῦ ζ', Σουλτάνου Μεχμετ Β', — Ὁ δὲ Μαχμούτ Β', λά Σουλτάνος, ἀνέβη τὸν θρόνον τῇ 18 ἰουλίου ἡμέρᾳ κυριακῇ τοῦ 1808.

## ΣΕΛΙΣ 107.

(α) Πρῶτοι ἰδραπέτευσαν τότε οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἰκεῖοι τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, οἱ Χαντσερίδαι, οἱ Σχινάδαι, ὁ διδάσκαλος Κωνσταντίνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, οἱ Σκαναβίδαι, οἱ Μάνοι καὶ πολυάριθμοι ἄλλοι.

Καὶ ἐπαίνων δικαίων καὶ εὐγνωμοσύνης κοινῆς κατίστη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἄξιος ὁ Κυριακὸς Κουμπάρης, εἷς τῶν Ἐφόρων, ὡς γνωστόν, γενόμενος τὸ μέσον τῆς σωτηρίας πολλῶν. Δι' ὅσων δὲ κινδύνων, θυσιῶν, μόχθων καὶ τρόπων ἐργάσθη ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐπὶ τοῦ τόσῳ φιλανθρώπου, χριστιανικοῦ καὶ γενναίου τούτου ἔργου, βεβαιοῦσι τὰ μαρτυρικά αὐτῶν τῶν διασωθέντων. Δημοσιοῦμεν δὲ ταῦτα πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ὡς τὴν περιληπτικὴν ἰδέαν τοῦ διωγμοῦ τοῦ 1821.

Ἴδου τὸ πρῶτον.

«Διὰ τοῦ παρόντος ἐνουπογράφου γράμματος ὁμολογοῦμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅτι ὁ Κύριος Κυριακὸς Κουμπάρης, Γραικὸς τὸ γένος, τίμιος ἔμπορος ὑπὸ τὴν Αὐστριακὴν προστασίαν, κατοικῶν πρὸ χρόνων πολλῶν εἰς Γαλατᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κινούμενος ἀπὸ ζῆλον φιλογενεῖας διάπυρον, συνείργησεν ὅλαις δυνάμεσιν εἰς σωτηρίαν ἡμῶν καὶ διαφυγὴν ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς τουρκικῆς θηριωδίας, ἄλλους μὲν ἐξ ἡμῶν ἀποκρύψας πρότερον εἰς ἰδιαιτέραν οἰκίαν, ἄλλους δὲ καὶ ἀμέσως ἐμβαρκαρίσας εἰς διάφορα πλοῖα καὶ ἐπιστατήσας μὲ κίνδυνον τῶν κτημάτων του καὶ τῆς ἰδίας του ζωῆς, ἕως οὗ διεσωθῆμεν εἰς τοῦτο τὸ φιλανθρωπώτατον ἄστυλον τῆς κραταιᾶς Ῥωσικῆς προστασίας. Ὅθεν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν πρὸς τὸν φιλόχριστον τοῦτον ἄνδρα, ὅστις ἐπροτίμησεν ἀπὸ τὴν ἰδιαιτέραν του καὶ ἐπικερδῆ ἐμπορίαν του νὰ συγκαουχηθῇ, καὶ νὰ συγκινδυνεύσῃ, καὶ νὰ συμφυγαδευθῇ καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς ὁμογενεῖς του καὶ κατὰ Χριστὸν ἀδελφούς του ὑπὲρ τῆς σωτηρίας των, δίδομεν τὸ παρὸν ἡμῶν γράμμα ἐνουπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον.

1822 ἰανουαρίου 17 ἐν Ὀδησσῷ.

ΕΓΦΡΟΣΙΝΗ ΜΟΥΡΟΥΖΗ.

ΠΡΙΓ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΟΥΡΟΥΖΗΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟἰΚΟΝΟΜΟΣ καὶ Καθολικὸς Ἱεροκέρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ πασῶν τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμένικόν Θρόνον Ὁρθοδόξων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. (Τ. Σ.)

ΜΑΡΙΑ ΔΟΜΝΑ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ,

ΡΑΛΛΟΥ ΜΟΥΡΟΥΖΗ.

ΡΩΣΑΝΔΡΑ ΜΟΥΡΟΥΖΗ,

ΓΕΡΑΠΟΔΕΩΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ. (Τ. Σ.)

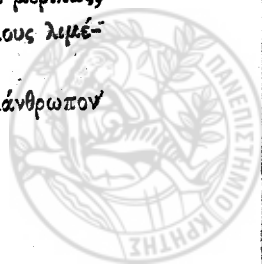


Ἰδοὺ τὸ δεύτερον.

«Ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι Γραικοὶ Χριστιανοί, πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, ὁμολογοῦμεν ἐν καθαρῷ συνειδῶτι, ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν Κύριος Κυριακὸς Δημητρίου Κουμπάρης, Γραικὸς τὸ γένος, μεγάλεμπορος τῆς Αὐστριακῆς προστατίας, κατοικῶν πρὸ πολλῶν χρόνων εἰς τὸν Γαλατᾶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μᾶς διέσωσε τὸν παρελθόντα 1821 χρόνον, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ τῶν Χριστιανῶν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἀπὸ τὸν ἀδικον θάνατον.

«Ἡμεῖς εὐρισκόμενοι εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον τοῦ νὰ γίνωμεν θύματα τῆς τουρκικῆς θηριωδίας, καθὼς ἔγιναν πάμπολλοι ὁμογενεῖς, συγγενεῖς καὶ φίλοι μας, μὴ ἐπιτυχόντες μέσον νὰ τὸν ἀποφύγωσι, καὶ γνωρίζοντες ἀπὸ πολλὰ παραδείγματα τὴν ἔμφυτον φιλογενεῖαν τῆς φαιμελίας ταύτης, κατεφύγαμεν πρὸς αὐτὸν, ἄλλοι γυμνοὶ, ἄλλοι διαφυγόντες τὴν φρουρὰν, ἄλλοι προδομένοι καὶ ζητούμενοι κατ' ὄνομα ἀπὸ τὴν διοίκησιν, καὶ ἄλλοι μὲ ὅ,τι ἢ τρομερὰ καὶ φονικὴ περίστασις μᾶς ἐσυγχώρησεν ἀπὸ τὰ κινητὰ μας νὰ φέρωμεν, αὐτὸς ὑποδεχθεὶς ὅλους τοὺς προσφυγόντας μὲ ζῆλον φιλογενείας διάπυρον, καὶ καταφρονήσας ἐπιχειρήσεις, κτήματα καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ζωὴν, ἀφιερῶθη ὅλως διόλου εἰς τὴν θεάρεστον πράξιν τῆς σωτηρίας τῶν ὁμογενῶν του Χριστιανῶν, καθυποβάλλων τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν ἴδιον κίνδυνον, ἐμεθοδεύθη παντοίους τρόπους, παραμυθῶν πολλοὺς ἐνδεις, χήρας καὶ ὄρφανὰ, μὲ χρήματα, ἐνδύματα καὶ ζωτροφίας, ἄλλους προμηθεύων διαβατήρια, καὶ ἄλλους ἄλλως, ὥστε, χωρὶς δαπάνην μας, μᾶς διέσωσεν ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, καὶ μᾶς ἐφυγάδευσε μὲ διάφορα πλοῖα εἰς διαφόρους λιμένας τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ γενικώτερα, ὅσα ἦλθον εἰς Ὀδησσὸν, εἶναι τὰ ἀκόλουθα· πρῶτον τοῦ πλοιάρχου Ἄντωνίου Πεταλᾶ Μαρᾶτου μὲ σημαίαν Ῥωσικὴν, μὲ ψυχὰς ἐξήντα· δεύτερον τοῦ πλοιάρχου Παναγῆ Καληγᾶ μὲ σημαίαν Ῥωσικὴν, μὲ ψυχὰς ἑκατὸν σαράντα μίαν, τὸ ὁποῖον ἐπροδόθη, ἐν ᾧ οἱ ἄνθρωποι εὐρίσκοντο μέσα εἰς αὐτὸ, καὶ ἐμποδίσθη παρὰ τῆς διοικήσεως, διὰ νὰ ἐρευνηθῆ, ἀλλὰ διὰ συνεργείας τοῦ εἰρημένου Κουμπάρη διέφυγε τὸν προφανέστατον κίνδυνον· τρίτον τοῦ πλοιάρχου Ἄντωνίου Νίκολικ μὲ σημαίαν Αὐστριακὴν, μὲ ψυχὰς ἑκατὸν ἑνδεκα· καὶ πολλὰ ἄλλα μερικῶς, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἦλθον εἰς Ὀδησσὸν καὶ ἄλλα εἰς ἄλλους λιμένας τῆς Μαύρης καὶ Ἄζοφικῆς θαλάσσης.

«Ὁ φιλογενέστατος οὗτος ἄνδρας δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τὴν φιλάνθρωπον



καὶ θεάρεστον πράξιν τῆς σωτηρίας τῶν ὁμογενῶν του Χριστιανῶν, εἰμὴ ὅταν προδοθεῖς δι' αὐτὰς τὰς φυγαδεύσεις καὶ φοβηθεῖς, κατέφυγε καὶ ὁ ἴδιος μετὰ τὴν οἰκογενεῖάν του εἰς τοῦτο τὸ φιλανθρωπώτατον ἄσυλον τῆς κραταιᾶς Ῥωσσικῆς προστασίας, ἐγκαταλιπὼν τὰς ἀκινήτους καὶ πολλὰς κινήτας περιουσίας του καὶ τὸ ἐμπόριόν του.

«Πρὸς ἀπόδειξιν λοιπὸν τῆς ὀφειλομένης ἡμῶν εὐγνωμοσύνης, ὅσοι ἐκ τῶν διασωθέντων διὰ συνεργείας του εὐρέθημεν ἐνταῦθα, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα μέρος τῶν ὄλων, δίδομεν τὸ παρὸν ἡμῶν μαρτυρικὸν ἐνυπόγραφον.

Ὀδέσσα, τῇ 17 ἰανουαρίου 1822.

«Ὁ ὑποσημειούμενος μετὰ τῆς οἰκογενείας του, συμποσομένης εἰς ψυχὰς ἑξ, διεσώθη διὰ τοῦ αὐτοῦ προδοθέντος καραβίου τοῦ Καπ. Καληγᾶ, καὶ ὁμολογῶ τὴν ὡς ἄνωθεν συνέργειαν τοῦ Κυρίου Κυριακοῦ Κουμπάρη.

ΔΗΜ. Α. ΠΑΠΑ

«Κἀγὼ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου, συμποσομένης εἰς ψυχὰς δώδεκα, διεσώθη διὰ τοῦ αὐτοῦ προδοθέντος καραβίου Καπ. Καληγᾶ, καὶ ὁμολογῶ τὴν ὡς ἄνωθεν συνέργειαν τοῦ Κ. Κυριακοῦ Κουμπάρη.

ΣΠΙΡΙΔΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ.

«Μαριῶρα Βασιλείου Σχινᾶ, μετὰ τῆς φαμελίας μου εἰς ἑξ ψυχὰς, συνομολογῶ μετὰ τῶν κυρίων Κωνσταντᾶ καὶ Δημ. Παπᾶ.

«Ἐλέγχο Θ. Νικολάου Λεβίτου μετὰ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν μου συνομολογῶ μετὰ τῶν κυρίων Κωνσταντᾶ καὶ Δημ. Παπᾶ.

Δημήτριος Μειμάρου γλους ὡσαύτως.

Δημήτριος Λεονάρδου, διασωθεὶς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Νικόλικ, βεβαιῶν τὰ ἄνωθεν.

«Διασωθεὶς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸ ἴδιον καράβιον βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ.

«Κἀγὼ μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Σκαρλάτου, διασωθεὶς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Νικόλικ, βεβαιῶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει τὰ ἄνωθεν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Κἀγὼ διασωθεὶς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Ἀντωνίου Νικόλικ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

«Κἀγὼ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου, συμποσομένης εἰς ψυχὰς ἑξ, διασωθεὶς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετᾶν Ἀντωνίου Πεταλᾶ Μαράτου βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

ΣΚΟΥΤΗΣ ΣΙΔΗΒΕΡΓΟΣ.



«Κάγώ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου, συμποσομένης εἰς ψυχὰς ἕξ, διασωθεὶς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Πεταλαῖ Μαρὰτου βεβαιῶ  
**ΑΛΕΞΙΟΣ ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ.**

«Μετὰ τὸ ἴδιον καράβι διεσώθη ἡ οἰκογένειά μου, συμποσομένη εἰς ψυχὰς τέσσαρας, καὶ βεβαιῶ.

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΕΚΕΡΗΣ.**

«Κάγώ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου, συμποσομένης εἰς ψυχὰς ἑπτὰ, ἦτοι Νοῦμερο 7, διεσώθημεν μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Νίκολικ, βεβαιῶ ἐν συνειδήσει τὰ ἄνωθεν.

**Χ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΤΗΣ.**

«Χρῆστος Χ. Γεωργίου βεβαιῶ.

«Κάγώ μετὰ τὸν υἱόν μου καὶ ἄνθρωπόν μου διασωθεὶς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Νίκολικ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

**ΛΑΖΑΡΟΣ Α. ΣΙΜΟΣ.**

«Κάγώ μετὰ οἰκογενείας μου, συμποσομένης εἰς ψυχὰς ἑπτὰ, Ν. 7., διασωθεὶς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Νίκολικ βεβαιῶ ἐν συνειδήσει τὰ ὀπίσθεν καὶ ἄνωθεν.

**ΣΩΤΗΡΙΟΣ Χ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ.**

«Μαν. Θεοχάρη, κάγώ διασωθεὶς μετὰ τὸ ἴδιον πλοῖον βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

«Νικολάκης Θεοχάρη, κάγώ διασωθεὶς μετὰ τὸ ἴδιον καράβι βεβαιῶ τ' ἄνωθεν.

«Κάγώ μετὰ ἄλλους δύο ἀνθρώπους μου διασωθεὶς μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιαρχοῦ Ἀντωνίου Νίκολικ, βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

**ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ.**

«Διασωθεὶς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Ἀντώνη Νικόλοβικ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

**ΜΙΧΑΗΛ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ ΚΡΗΣ.**

«Κάγώ διασωθεὶς μετὰ μίαν ψυχοπαίδαν μου καὶ μίαν καλογραφίαν μετὰ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Δομένικου Φουτζίλα βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

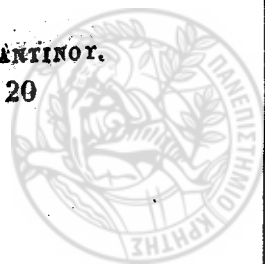
**ΕΔΕΝΗ ΒΛΑΚΛΑΗ.**

«Διασωθεὶς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Δομένικου Φουτζίλα βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

**ΣΜΑΡΑΓΔΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ.**

«Διασωθεὶς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Ἀντωνίου Νικόλικ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.**



«Διασωθείς και ἐγὼ μὲ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Ἰωάννη Μάρκοβιτς βεβαίωνω τὰ ἄνωθεν.

ΠΑΓΚΑΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

«Κἀγὼ διασωθείς μὲ τὴν οἰκογένειάν μου, συμποσομένην εἰς ψυχὰς ὀκτώ, ἦτοι 8. μὲ τὸ πλοῖον τοῦ πλοιάρχου Δομένικου Φουτζίλα βεβαίω τὰ ἄνωθεν.

ΚΩΝΣΤ. ΘΩΜΑ.

(6) Κατεβιάσθη οὗτος μετὰ μεγάλης δυσμενείας ὡς «μὴ δραστήριος καὶ ἀνάξιος τῆς περιστάσεως ἄνθρωπος». (\*Ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ διορισμῷ τοῦ διαδόχου.)

(7) Μεταφερόμεν μεταπιφρασμένον (1858) ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὸν διορισμὸν τούτου, ὡς ἐξηγουντα τὸ πνεῦμα τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν πραγμάτων τῆς φρικαλαίας ἐποχῆς ἐκείνης.

### «Χάττι Σεριφ πρὸς τὸν Ἄλῃν Βενδερλῆν.

«Ἄλῃ Πασσᾶ! Σὲ τὸν ἀξιότιμον Μέγαν Βεζύρην μου τιμῶ διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀσπασμοῦ μου. Σοὶ εἰδοποιῶ δὲ, ὅτι ὁ προκάτοχός σου Σαῖδ Ἀλῃ Πασσᾶς, στερούμενος τῆς ἀπαιτουμένης δραστηριότητος καὶ κατὰ πολὺ ἀγαπῶν τὰς ἀναπαύσεις καὶ τὴν πολυτέλειαν, οὐδὲ ὧς ἐδείχθη ὁ ἀνὴρ, ὃν ἀπῆλθον αἱ περιστάσεις. Ἦναγκάσθη λοιπὸν, ἵνα παύσω αὐτὸν, καὶ ὕψωσα εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιπροσώπου μου σὲ, ὅστις διεκρίθη μεταξὺ τῶν Βεζυρῶν μου διὰ τοῦ ζήλου καὶ τῆς γενναιοτήτος σου, καὶ ἐγνωρίσθης διὰ τὴν πίστιν καὶ εὐθύτητά σου· σὲ, ὅστις μοὶ ἔδωκας μέχρι τούδε δείγματα τῆς φρονήσεώς σου κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν διαφορῶν ὑποθέσεων, ἃς σοὶ ἐνεπιστεύθην. Ἐπειδὴ ἡ παρούσα ἐποχὴ πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην ὁμοιάζει, πληροφόρησον τοὺς πάντας μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης σε εὐθύτητος, τῆς ὑγιοῦς κρίσεώς σου καὶ τοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν ζήλου σου, ὅτι ἀνάγκη ἐπίκειται ἀπόλυτος, ὅπως οἱ πιστοὶ ἅπαντες ἠνωμένοι ὧσι, κατὰ τὴν ἱεράν ταύτην τοῦ Κοραίου βῆσιν: «Καὶ ὁ Θεὸς θεωρεῖ μετ' ἀγαθότητος τοὺς προσφέροντας αὐτῷ τὸ σέβας αὐτῶν ὑπὸ τὸ δένδρον, καὶ ἀξιουμένους οὕτω τῆς θείας εὐνοίας».

«Διάταξον τοὺς προσφιλεῖς μοι Οὐλεμάδας, τοὺς Βεζύρας καὶ ὑπουργοὺς τοῦ βασιλείου μου, καὶ τοὺς διοικητὰς τῶν Γενιτσάρων, ἵνα βασιλεῦῃ μεταξὺ αὐτῶν ἡ ἐντελεστέρα ὁμόνοια, καὶ οὐδεμία τῶν κλάσεων τούτων μέμφηται καὶ κατηγορῇ τὴν ἄλλην. Οἱ ὑπουργοί, οἱ πρόκριτοι τοῦ βασιλείου, οἱ διοικηταὶ τῶν Γενιτσάρων, ὑπηρεταὶ ἐμοῦ, ὀφείλουσιν, ὅπως ἀποβάλωσι τὴν νωθρότητα, τὴν περὶ τὴν ἐνδυμασίαν πολυτέλειαν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν ἀρμόζοντα μᾶλλον ἐν καιρῷ εἰρήνης· παύ-

τωσι δὲ τὰς ἀνωφελεῖς δαπάνας καὶ παρατηρήσωσι τὴν ὀκνηρίαν. Αἱ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Προφήτου ὠρισμένοι προσερχαὶ γιγνέσθωσαν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν προκρίτων τοῦ βασιλείου μου καὶ κοινῇ, αἱ δὲ τῶν τεχνητῶν καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἐν τοῖς τεμένεσι καὶ τοῖς λοιποῖς προσερχητηρίοις. Φρόντισον, ὅσον ἔνεστιν, ὅπως ἡ πρωτεύουσα διατελῇ ἐφωδιασμένη διὰ ζωοτροφῶν παντὸς εἶδους, καὶ ἐπαγρύπνει ἐκ συμφώνου μετὰ πάντων τῶν καλῶν θέλησιν ἐχόντων προσώπων, ὡς καὶ μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ὑπάλλήλων τοῦ κράτους, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν μεθορίων. Γνωστοποιεῖ μοι περὶ παντὸς οὐσιώδους, ἵνα μὴ ἀμειλῆται ἢ ἀναβάλληται οὐδεμία ὑπόθεσις. Ὁ Παντοδύναμος εὐλογῆσαι ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ πάντας τοὺς βοηθήζοντας ταῖς προσταθείαις σου καὶ ὑπακούοντας τῷ ὑπερτάτῳ τούτῳ ἀξιώματι: «Ἔσο ὑποτεταγμένος τῷ Θεῷ καὶ εὐπειθὴς τῷ Προφῆτῃ». Αὕτη ἐστὶν ἡ πρώτη δοθεῖσα ἡμῖν ἐντολή».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βενδερλῆ Ἀλῆ πασσᾶς ἦτο ἀπὸν, διορίσθη καίμακάμης αὐτοῦ ὁ Ἐλχάδσχ Σαλήχ πασσᾶς, ἐν δὲ τῷ διορισμῷ τούτῳ ὁ Σουλτάνος προσέθετο: «...Ἡ ἐπιτηδείότης, μεθ' ἧς οἱ προδότηι ἐπλεξαν τὴν συνωμοσίαν αὐτῶν, ἃς διαγέρη πασαν τὴν προσοχὴν σου, καὶ πάντοτε ἔχε ταύτην ὑπ' ὄψιν. . .»

Οἱ λόγοι δὲ, δι' οὓς ὑπέκπεσε καὶ οὗτος ὑπὸ τὴν ὄργην τοῦ Σουλτάνου, ὁ ἐστὶν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ θημίου, διαλαμβάνονται ἐν τῷ ἀκολουθῶν διορισμῷ τοῦ διαβίου τούτου, τοῦ πρώην καίμακάμου.

«Χάτι Σεριφ τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Ἐλχάδσχ Σαλήχ

Πασσᾶν κατὰ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ εἰς τὸ ἀξίωμα

τοῦ Μεγάλου Βεζύρου.

« Ἀφ' οὗ σὲ ἐτίμησα διὰ αὐτοκρατορικοῦ μου ἀσπασμοῦ, μάθι τὰ ἐξῆς. Ἄμα ἡ ἀπρόοπτος ἐπανάστασις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους εἰς τὸ κράτος μου κατέστη γενικῶς γνωστῇ, πάντες οἱ βεζύραι, οἱ νομικοὶ, οἱ μεγάλοι καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ μου πεπεισμένοι, ὅτι ὅλοι οἱ Μουσουλμάνοι εἰσὶν ἀδελφοὶ, συνήχθησαν, χάρις τῷ Θεῷ, ὅπως ἐπαγρυπνῶσι νυχθημερὶν ἔνοπλοι, καὶ καταπνίξωσι τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, τιμωροῦντες τοὺς συμμετασχόντας ἀρχηγούς. Μολοντούτο ὁ προκατόχος σου Βενδερλῆ Ἀλῆ Πασσᾶς, ὅστις ἀρχόμενος τῶν καθηκόντων αὐτοῦ εὐρέθη ἀπολύτως ἀγνοῶν τοὺς νόμους τοῦ κράτους μου καὶ τὰς αἰτίας τῆς ἐπανάστασεως, ἠθέλησεν, ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν τῶν Ῥωμαίων, ὧν ἡ προδοσία γνωστῇ ἐστὶ τοῖς πᾶσι, καὶ οὐδόλως ἐνόησε τὰς συνεπείας τῆς ἀνακαλυφθείσης ταύτης στάσεως. Ἐνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀμαθείας κατέστη περὶ-

τόλμος και πολλά ἔλαβεν ἀπρεπῆ μέτρα· ἐτόλμησεν, ἐπὶ παραδείγματι, ὅπως ἀντιστῆ εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀξιοκαταφρονήτου ἔθνους αὐτοῦ, ἐξασθενήτη δὲ τὸν ζῆλον τῶν Μουσουλμάνων, καὶ καταστρέψῃ τὴν ὑπάρχουσαν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, σπεύρων τὴν διχόνοιαν ἐν πάσαις ταῖς τάξεσι. Ἐπειδὴ τοιοῦτος τρόπος τοῦ ἐνεργεῖν ἐδύνατο ἔχειν ὀλεθρίας συνέπειας, ἀναγκαῖα κατέστη οὐ μόνον ἡ ἄμεσος παῦσις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἔχη τοῦ λοιποῦ ὑπηρεσίαν τινὰ ἐν τῷ κράτει μου.

«Ἐπειδὴ εἶσαι εἰς τῶν ἀρχαιότερων ὑπουργῶν μου, καὶ γινώσκεις καλῶς τὴν αἰτίαν, ὡς καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, παντὸς πράγματος, ἔχω πᾶν διδόμενον, ἵνα περιμένω παρὰ σοῦ εὐθύτητα καὶ ζῆλον, καὶ ἕνεκα τούτου προώρισα σέ, ὅπως ἐκπληρώσῃς τὰ χρέη τοῦ Μεγάλου Βεζύρου. Δεῖξον λοιπὸν σεαυτὸν τοιοῦτον, οἷον νομίζω ὅτι σέ γνωρίζω. Διευθυνόμενος ὑπὸ τῆς εὐθύτητος καὶ τοῦ ζήλου, ἰδιοτήτων ἰδιαζουσῶν εἰς σέ, σύνελθε μετὰ τῶν βεζυρῶν, τῶν δικαστικῶν, τῶν ὑπουργῶν τοῦ κράτους μου καὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ μου, ὡς διατάσσει ὁ προφήτης, καὶ φρόντισον μεγάλως, ὅπως οὐδεμία ὑπόθεσις ἀμεληθῇ ἐξ ἐκείνων, ὧν ἀπαιτεῖται ἡ ἄμεσος καὶ ταχεῖα διεξαγωγή· καὶ διάταξον, ἵνα πάντες οἱ Μουσουλμάνοι ἀφήσωσι τὴν κωρότητα, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς ἀνοήτους δαπάνας, μεταβάλωσι δὲ τὴν εἰρηνικὴν εἰς πολεμικὴν κατάστασιν, καὶ ἐνεργῶσι κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Μωχάμεθ. Τούτων ὄλων φροντίσεις τὴν ἐκτέλεσιν. Ὁ Παντοδύναμος ἀνταμείψοι καὶ εἰς τοὺς δύο κόσμους πάντας, ὅσοι θεωροῦσι τὴν ἐπανάστασιν ταύτην οὐχὶ μικροῦ λόγου ἀξίαν, τὸ δὲ ἐμὸν κράτος ὡς κράτος τοῦ Μωχάμεθ· ὅσοι πεπεισμένοι, ὅτι τὸ καλὸν πάντων τῶν Μουσουλμάνων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κοινῆς ἐγκαρδίου συνεννοήσεως, ἐνεργοῦσι συμφώνως μετὰ σοῦ καὶ ὑποτάσσονται εἰς τὰς διαταγὰς σου. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία μου»

(Μεταφρασθὲν (1858) ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

(β) «Φιρμάνιον τοῦ Σουλτάνου, ἀφορῶν τὰς ταραχὰς τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας, ἀπὸ 23 τοῦ μηνὸς Γεμαζ-ἰλ-Ἀχῆρ 1236.

«Οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας γεγονότα, καὶ τὴν αἰωνίαν ἀπιστίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους. Ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεὸν, ὅτι ἡ ἐκ νέου ἀποκατάστασις τῆς τάξεως οὐ βραδύνει. Οὐσιῶδες ἐν τούτοις ὑπάρχει, ὅπως ἕκαστος Μουσουλμάνος ἀρξῆται συμμορφούμενος μετὰ τῶν τῆς ἐποχῆς περιστάσεων, ἐπιβαλλουσῶν τὴν ἀνάγκην τῆς παραιτήσεως τῶν ἀπολαύσεων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, καταστά-

σης ἐν γένει πρὸ πολλοῦ δευτέρας φύσεως, καὶ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν ζῶνι τῶν στρατοπέδων, ἀρχικὴν τοῦ ἔθνους κατάστασιν, μεταβάλλων κατ' ὀλίγον τὰ ἑαυτοῦ ἦθη πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ἀναγκαῖον ἐπίσης, ὅπως οἱ ὑπουργοὶ τοῦ κράτους, οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ γραφεῖς τῶν γραφείων παραιτήσωσι πᾶσαν ἐκδιαίτησιν, καὶ παρασκευάζωνται εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν ἠθῶν τούτων, ἀρχόμενοι ἐκ τῆς προμηθείας ὄπλων καὶ ἵππων».

(Ἐπίσης μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τῷ 1858.)

ΣΕΛΙΣ 109.

(α) Καὶ ἐτυμβωρόχουν ἔτι οἱ Τοῦρκοι ὑποπεύοντες ὅπλα κρυπτόμενα, καὶ πολλὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡρέων μέρη νομίζοντες, ὅτι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσι καὶ ὅπλα καὶ ἄνθρωποι πρὸς ἐπίθεσιν, τοῦ σημείου δοθέντος.

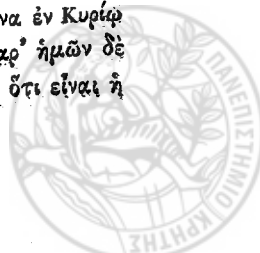
(β) Ἀπερχόμενοι δύο Τοῦρκοι εἰς τὴν Ψαμμαθίαν (τὰ Ψωμαθισιά) ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν Χριστιανὸν Ἕλληνα. Ὁ μὲν εἰς ἔσπασε τὴν μάχαιραν κατ' αὐτοῦ· ὁ δὲ δεύτερος, εὐσυνείδητος τυπὼν, ἀπέτρεψε τοῦτον. Ἄλλ' ἦτο ἀσέβημα ἢ εἰς τὴν θήκην ἀναίμωτος ἐπιστροφή τῆς μαχαίρας, ἀπαξ σπασθείσης, καὶ ἐνευθθεν ἐνεπήχθη αὐτῇ εἰς τὴν κοιλίαν κυνὸς τινος παρατυχόντος. Ἄλλὰ τὴν νόκτα ὁ Τοῦρκος μεταμελεῖται, ὡς θανατώσας ἀδφον τετράποδον ζῶον ἀντὶ ἐνὸς διπύδου ἀγκισούρου» πρὸς ἐξιλέωσιν δὲ τῆς τοιαύτης συνειδήσεως αὐτοῦ ἐφόνευσε τῇ ἐπισύσῃ τὸν ἕτερον Τοῦρκον, ὡς αἴτιον γενόμενον ἀδίκου φόνου καὶ τῆς σωτηρίας ἐνὸς ἀπίστου. Πλεῖσται ἄλλαι σκηναὶ τοιούτων παραφορῶν βαρβάρων ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὥστε, καὶ θέλων εὐσυνείδητος τις Τοῦρκος, ἀδύνατος ἐγένετο ἐνώπιον τοῦ ὑπερισχόντος πνεύματος τοῦ ἁμιότερου διωγμοῦ.

ΣΕΛΙΣ 112,

(α) Ἰδοὺ ὁ ἀπὸ τῆς 23 μαρτίου ἐκσφενδονισθεὶς συνοδικὸς ἀφορισμὸς.

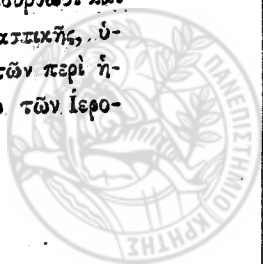
«Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

α Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῳ, πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκειμένοι ἱερώτατοι Μητροπολίται, καὶ ὑπέρτιμοι καὶ θεοφιλέστατοι Ἀρχιεπίσκοποι τε καὶ Ἐπίσκοποι, ἐν Ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· καὶ ἐντιμώτατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐκάστης ἐπαρχίας· εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησιαῖς τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ ὄλου τοῦ Καταστένου καὶ ἀπανταχοῦ καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι Χριστιανοὶ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητὰ, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ, εὐλογία καὶ συγχώρησις! Ἡ πρώτη βᾶσις τῆς ἰθιμῆς, ὅτι εἶναι ἡ



πρὸς τοὺς εὐεργετοῦντας εὐγνωμοσύνη, εἶναι ἡλίου λαμπρότερον· καὶ ὅστις εὐεργετούμενος ἀχαριστεῖ, εἶναι ὁ κάκιστος τῶν ἀνθρώπων, αὐτὴν τὴν κακίαν βλέπομεν πολλαχοῦ στηλιτευομένην καὶ παρὰ τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀσυγχώρητον, καθὼς ἔχομεν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰούδα. Ὄταν δὲ ἡ ἀχαριστία ᾖ συνωδευμένη καὶ μὲ πνεῦμα κακοποιῶν καὶ ἀποστατικῶν ἐναντίον τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐεργέτιδος καὶ τροφοῦ, κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας, τότε ἐμφαίνει καὶ τρόπον ἀντίθεον, ἐπειδὴ οὐκ ἐστὶ, φησὶ, βασιλεία καὶ ἐξουσία, εἰμὴ ὑπὸ «Θεοῦ τεταγμένη». ὅθεν καὶ πᾶς ὁ ἀντιταττόμενος αὐτῇ τῇ θεῷ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένην κραταιᾶν βασιλείαν, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκε. Καὶ τὰ δύο ταῦτα οὐσιώδη καὶ βᾶσιμα ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ χρέη κατεπάτησαν μὲ ἀπαραδειγματίστον θρασύτητα καὶ ἀλαζονείαν ὅ,τε προδιορισθεὶς τῆς Μολδαυίας ἡγεμῶν, ὡς μὴ ὤφειλε, Μιχαήλ, καὶ ὁ τοῦ γνωστοῦ ἀγνώμονος καὶ φυγάδος Ἰψηλάντου ἀγνώμων υἱὸς Ἀλεξάνδρος Ἰψηλάντης. Εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς μας εἶναι γνωστὰ τὰ ἄπειρα ἔλη, ὅσα ἡ ἀένναος τῆς ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης κραταιᾶς βασιλείας πηγὴ ἐξέχεεν εἰς τὸν κακόβουλον αὐτὸν Μιχαήλ. Ἀπὸ μικροῦ καὶ εὐτελοῦς τὸν ἀνύψωσεν εἰς βαθμοὺς καὶ μεγαλεῖα· ἀπὸ ἀδόξου καὶ ἀσήμου τὸν προήγαγεν εἰς δόξας καὶ τιμὰς· τὸν ἐπλούτισε, τὸν περιέβαλε, τέλος πάντων τὸν ἐτίμησε καὶ μὲ τὸν λαμπρότατον τῆς ἡγεμονείας αὐτῆς θρόνον καὶ τὸν κατέστησεν ἄρχοντα λαῶν. Αὐτὸς ὁμῶς, φύσει κακόβουλος ὢν, ἐφάνη τέρας ἔμφυχον ἀχαριστίας, καὶ συνεφώνησε μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, υἱοῦ τοῦ δραπετοῦ καὶ φυγάδος ἐκείνου Ἰψηλάντου, ὅστις παραλαβὼν μερικὸς ὁμοίους τοῦ βοηθοῦς, ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ αἰφνης εἰς τὴν Μολδαυίαν, καὶ ἀμφοτέροι ἀπονενοημένοι ἐπίσης, ἀλαζόνες καὶ δοξομανεῖς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ματαιόφρονες, ἐκήρυξαν τοῦ γένους ἐλευθερίαν, καὶ μὲ τὴν φωνὴν αὐτὴν ἐφείλκυσαν πολλοὺς τῶν ἐκεῖ κατοικήθεις καὶ ἀνοήτους, διασπείραντες καὶ ἀποστόλους εἰς διάφορα μέρη, διὰ νὰ ἐξαπατήσωσι καὶ νὰ ἐφελκύσωσιν εἰς τὸν ἴδιον τῆς ἀπωλείας κρημνὸν καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ὁμογενῶν μας. Διὰ νὰ δυνηθῶσι δὲ τρόπον τινα νὰ ἐνθαρρύνωσι τοὺς ἀκούοντας, μετεχειρίσθησαν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ῥωσικῆς δυνάμεως, προβαλλόμενοι, ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι σύμφωνος μὲ τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰ κινήματά των· πρόβλημα διόλου ψευδὲς καὶ ἀνύπαρκτον, καὶ μόνον τῆς ἰδικῆς των κακοβουλίας καὶ ματαιοφροσύνης γέννημά τε καὶ ἀποκύημα· ἐπειδὴ, ἐν ᾧ τὸ τοιοῦτον εἶ-

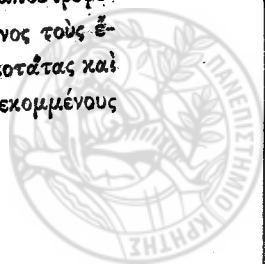
ναι αδύνατον ἠθικῶς καὶ πολλῆς πρόξενον μομφῆς εἰς τὴν ῥωστικὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ ὁ ἴδιος ἐνταῦθα ἐξοχώτατος Πρέσβυς αὐτῆς ἔδωκεν ἔγγραφον πληροφορίαν, ὅτι οὐδεμίαν ἢ εἰδητιν ἢ μετοχὴν ἔχει τὸ ῥωσικὸν κράτος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, καταμεμφόμενον μάλιστα καὶ ἀποτροπιαζόμενον τοῦ πράγματος τὴν βδελυρίαν καὶ προσεπιπλέον ἢ Α. Ε. εἰδοποίησεν ἐξ ἐπαγγέλματος τὰ διατρέχοντα, ὑπομνήσας τὸ βασιλεῖον κράτος, ὅτι ἀνάγκη πᾶσα νὰ φροντίσῃ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀποσκορακισμὸν καὶ τὴν διάλυσιν τῶν τοιούτων κακῶν. Καὶ τόσον ἐκ τῆς εἰδοποιήσεως ταύτης, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἐπιπέσθησαν ἀπὸ μέρους τῶν Μουχαφίσιδων τῶν βασιλικῶν Σερχατιῶν, καὶ ἀπὸ ἄλλους πιστοὺς ὁμογενεῖς ἐπαβήρησιάζθησαν, ἔγεινε γνωστὴ εἰς τὸ πολυχρόνιον Κράτος ἡ ρίζα καὶ ἡ βᾶσις ὄλου αὐτοῦ τοῦ κακοήθους σχεδίου. Μὲ τοιαύτας ραδιουργίας ἐσχημάτισαν τὴν ὀλεθρίαν σκηνὴν οἱ δύο οὔτοι καὶ οἱ τούτων συμπράκτορες φιλελεύθεροι, μᾶλλον δὲ μισελεύθεροι, καὶ ἐπεχείρησαν εἰς ἔργον μιᾶρον, θεοστυγῆς καὶ ἀτύνητον, θέλοντες νὰ διαταράξωσι τὴν ἄνεσιν καὶ ἡσυχίαν τῶν ὁμογενῶν μας πιστῶν βασιλιάδων τῆς κραταιᾶς βασιλείας, τὴν ὑποίαν ἀπολαμβάνουσιν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ αὐτῆς σκιᾶν μὲ τόσα ἐλευθερίας προνόμια, ὅσα δὲν ἀπολαμβάνει ἄλλο ἔθνος ὑποτελὲς καὶ ὑποκείμενον, ζῶντες ἀνενόχλητοι μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, μὲ τὰς περιουσίας καὶ καταστάσεις, καὶ μὲ τὴν ὑπαρξίν τῆς τιμῆς των, καὶ κατ' ἐξοχὴν μὲ τὰ προνόμια τῆς θρησκείας, ἧτις διεφυλάχθη καὶ διατηρεῖται ἀσκανδάλιστος μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ ψυχικῇ ἡμῶν σωτηρίᾳ. Ἀντὶ λοιπὸν φιλελευθέρων ἐφάνησαν μισελεύθεροι, καὶ ἀντὶ φιλογενῶν καὶ φιλοθρήσκων ἐφάνησαν μισογενεῖς, μισόθρησκοι καὶ ἀντίθεοι, διοργανίζοντες, φεῦ, οἱ ἀσυνεῖδητοι μὲ τὰ ἀπονενομημένα κινήματά των τὴν ἀγανάκτησιν τῆς εὐμενοῦς κραταιᾶς βασιλείας ἐναντίον τῶν ὁμογενῶν μας ὑπηκόων της, καὶ σπεύδοντες νὰ ἐπιφέρωσι κοινὸν καὶ γενικὸν τὸν ὀλεθρον ἐναντίον παντὸς τοῦ γένους. Καὶ ἀγκαλὰ εἶναι γνωστὸν, ὅτι, ὅσοι εἶναι κατηγορησμένοι τῶντι εἰς τὴν εὐσέβειαν, ὅσοι νουνεχεῖς καὶ τίμιοι καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ θείων νόμων ἀκριβεῖς φύλακες, δὲν θέλουσι δώσει εὐηκοίαν εἰς τὰς ψευδολογίας τῶν ἀχρείων ἐκείνων καὶ κακοβούλων, ἐπειδὴ ὁμοῦ εἶν' ἐνδεχόμενον νὰ συνηρηπᾶσθητᾶν τινες, καὶ παρασυρθῶσι καὶ ἄλλοι, διὰ τοῦτο προκαταλαμβάνοντες ἐκ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς, ὑπαγορεύομεν πᾶσιν ὑμῖν τὰ σωτήρια, καὶ γράφοντες μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων συναδελφῶν, τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν ἱερο-



σολύμων, τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ περιφανεστάτων προϋχόντων τοῦ γέ-  
 νους, τῶν τιμιωτάτων πραγματευτῶν, τῶν ἀφ' ἑκάστου βουφειτίου προ-  
 κριτωτέρων καὶ ὄλων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ ὀρθοδόξῳ μελῶν ἑκάστης  
 τάξεως καὶ ἑκάστου βαθμοῦ, συμβουλευόμεν καὶ παραινόμεν καὶ ἐν-  
 τελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς κατὰ τόπον ἀρχιερεῦσι,  
 τοῖς ἡγουμένοις τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, τοῖς ἱερεῦσι τῶν ἐκκλησιῶν,  
 τοῖς πνευματικοῖς πατράσι τῶν ἐνοριῶν, τοῖς προεστῶσι καὶ εὐκαταστά-  
 τοις τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων, καὶ πᾶσιν ἀπλῶς τοῖς κατὰ τόπον  
 προκρίτοις, νὰ διακηρύξετε τὴν ἀπάτην τῶν εἰρημένων κακοποιῶν καὶ  
 κακοβούλων ἀνθρώπων, καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξετε καὶ νὰ τοὺς στηλιτεύσε-  
 τε πανταχοῦ ὡς κοινούς λυμῶνας καὶ ματαιόφρονες, καὶ νὰ προσέχε-  
 τε ὅσον τὸ δυνατόν εἰς τὰς ἀπάτας αὐτῶν καὶ βραδιουργίας, γινώσκον-  
 τες, ὅτι ἡ μόνη ἀπόδειξις τῆς ἀθωότητός των εἶναι νὰ ἐμφανίσωσιν, ὅσα  
 γράμματα λάβωσι τυχὸν εἰς χεῖρας περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἢ εἰ-  
 δήσειε μάθωσι, καὶ νὰ παρῶσι αἰσῶσιν οἱ μὲν ἐνταῦθα ἐν Βασιλευούσῃ  
 πρὸς ἡμᾶς, οἱ δ' ἐν τοῖς ἔξω μέρεσιν εἰς τοὺς κατὰ τόπον ἀρχιερεῖς, καὶ  
 τοὺς διοριζομένους παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικούς ἐξάρχους, καὶ τοὺς βα-  
 σιλικούς ἐξουσιαστὰς καὶ διοικητὰς, δηλοποιούντες καὶ παραδίδοντες  
 καὶ ἐκείνους τοὺς ἀπλουστέρους, ὅσοι ἤθελον φωραθῆ, ὅτι ἐνεργῶν ἀ-  
 νοικεῖα τοῦ βραγιαδιακοῦ χαρακτῆρος· καθότι οἱ τοιοῦτοι διαταράττου-  
 σι τὴν γενικὴν ἡσυχίαν, καὶ κατακρημνίζουσι τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἀ-  
 θύρους ὁμογενεῖς μας εἰς τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον. Καὶ τόσον ὑμεῖς  
 οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ μοναστηριακοὶ, οἱ ἱερωμένοι, καὶ οἱ προεστῶτες, καὶ  
 εὐκατάστατοι καὶ πρόκριτοι ἑκάστου τύπου μὲ τὴν ἄγρυπνον προσοχὴν  
 σας, ὅσον καὶ οἱ λοιποὶ ἑκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ ἄνθρωποι μὲ τὰς  
 ἐκ μέρους σας ἀδιαλείπτους συμβουλὰς καὶ νοουθεσίας, καὶ κατὰ τὰς  
 πατρικὰς καὶ προνοητικὰς ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν ὁδηγίας καὶ παραινέ-  
 σεις, νὰ γενῆτε ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι ἐπὶ τοῦ κέντρου τοῦ βραγια-  
 λικίου, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας σας νὰ διαφυλλάττετε τὴν πί-  
 στιν καὶ κάθε ὑποταγὴν καὶ εὐπειθειαν εἰς αὐτὴν τὴν θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς  
 τεταγμένην κραταιὰν καὶ ἀήττητον βασιλείαν, καὶ νὰ ἀποδεικνύετε ἐν-  
 τελῶς μὲ ὅλα τὰ πραγματικὰ τῆς εὐλακρινείας σημεῖα· καθότι ἡ μετ' εὐ-  
 χαριστίας καὶ εὐλακρινείας ὑποταγὴ χαρακτηρίζει καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἀ-  
 γάπην καὶ πίστιν, καὶ τὴν πρὸς τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολὰς καὶ τὰς ὑπα-  
 γορεύσεις τῶν θείων νόμων καὶ ἱερῶν κανόνων ὑπακοήν, καὶ τὴν εὐ-  
 γνωμοσύνην τῆς καρδίας ἡμῶν διὰ τ' ἄπειρα ἐλέη, ὅπου ἀπολαμβάνοι-



μεν παρὰ τῆς βασιλικῆς φιλανθρωπίας. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι οἱ τὸ σατανικὸν τῆς δημεγεργίας φρόνημα ἐπινοήσαντες, καὶ ἑταιρίαν τοιαύτην συστησάμενοι πρὸς ἀλλήλους, συνεδέθησαν καὶ μὲ τὸν δεσμὸν τοῦ ὄρκου, γινωσκέτωσαν, ὅτι ὁ ὄρκος αὐτὸς εἶναι ὄρκος ἀπάτης, εἶναι ἀδιάκριτος καὶ ὁμοιος μὲ τὸν ὄρκον τοῦ Ἡρώδου, ὅστις, διὰ νὰ μὴ φανῆ παραβάτης τοῦ ὄρκου του, ἀπεκεφάλισεν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν. Ἄν ἤθελεν ἀθετῆσαι τὸν παράλογον ὄρκον του, τὸν ὅποιον ἐπενόησεν ἢ ἄλσγος ἐπιθυμία του, ἔζη βέβαια τότε ὁ θεῖος Πρέσβυτος ὥστε ἐνὸς ἀπλοῦ ὄρκου ἐπιμονὴ ἔφερε τὸν θάνατον τοῦ Προδρόμου. Ἡ ἐπιμονὴ ἄρα τοῦ ὄρκου εἰς διατήρησιν τῶν ὑποσχεθέντων παρὰ τῆς φατρίας αὐτῆς, πραγματευομένης οὐσιωδῶς τὴν ἀπίσταν ἐνὸς ὀλοκλήρου γένους, πόσον εἶναι ὀλεθρία καὶ θεομίσητος, εἶναι φανερόν. Ἐξ ἐναντίας ἡ ἀθέτησις τοῦ ὄρκου αὐτοῦ, ἀπαλλάττουσα τὸ γένος ἐκ τῶν ἐπερχομένων ἀπαραμυθῆτων δεινῶν, εἶναι θεοφιλὴς καὶ σωτηριώδης. Διὰ τοῦτο τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος ἔχει ἡ Ἐκκλησία αὐτὸν διαλελυμένον, καὶ ἀποδέχεται καὶ συγχωρεῖ ἐκ καρδίας τοὺς μετανοοῦντας καὶ ἐπιστρέφοντας, καὶ τὴν προτέραν ἀπάτην ὁμολογοῦντας, καὶ τὸ πιστὸν βραγιαλίκι αὐτῶν ἐναγκαλιζομένους εὐλογοῦντας. Ταῦτα ἀμέσως νὰ κοινολογήσετε εἰς ὅλους τοὺς γνωστούς σας, καὶ νὰ κατασταθῆτε ὄλοι προσεκτικώτεροι, ἀνατρέποντες καὶ διαλύοντες ὡς ἀραχνιώδη ὑφάσματα, ὅσα ἡ ἀπάτη καὶ ἡ κακοβουλία τῶν πρωταίτιων ἐκείνων καθ' οἰονδήποτε τρόπον συνέπλεξε. Ἐπειδὴ, ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, δὲν ἤθελε καθαρισθῆ ἡ θανατηφόρος αὕτη λύμη, καὶ φωραθῶσί τινες τολμῶντες εἰς ἐπιχειρήματα ἐναντία τῶν καθηκόντων τοῦ βραγιαλικίου, κοντὰ ὅπου οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι νὰ παιδευθῶσι χωρὶς ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν, (μὴ γένοιτο, Χριστὲ Βασιλεῦ!) ἀμέσως θέλει ἐξαφθῆ ἡ δικαία ὀργὴ τοῦ κράτους του καθ' ἡμῶν, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ἐκδικήσεως γενικὸς τῶν Ἐχλιῦσλάμιδων, καὶ θέλου ἐκχυθῆ τῶσων ἀθῶνων αἵματα ἀδίκως καὶ παραλόγως, καθὼς ἀποκριματίστως ταῦτα πάντα διεσάλπισεν ἡ κραταιὰ καὶ ἀήττητος βασιλεία διὰ τοῦ ἐκδοθέντος καὶ ἐπ' ἀκροάσει κοινῇ ἡμῶν ἀναγκασθέντος ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὀρισμοῦ. Ἐκείνους δὲ τοὺς ἀσεβεῖς πρωταίτιους καὶ ἀπονενοημένους φυγάδας καὶ ἀποστάτας ὀλεθρίους νὰ τοὺς μισῆτε καὶ νὰ τοὺς ἀποστρέψετε καὶ διανοίᾳ καὶ λόγῳ, καθότι καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ γένος τοὺς ἔχει μεμισημένους, καὶ ἐπισωρεύει κατ' αὐτῶν τὰς παλαμναιοστάτας καὶ φρικωδοστάτας ἀράς ὡς μέλη σεσηπότα, τοὺς ἔχει ἀποκεκομμένους



τῆς καθαρᾶς καὶ ὑγαινούσης χριστιανικῆς ὀλομελείας. Ὡς παραβάται δὲ τῶν θείων νόμων καὶ κανονικῶν διατάξεων, ὡς καταφρονηταὶ τοῦ ἱεροῦ χρήματος τῆς πρὸς τοὺς εὐεργέτας εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστίας, ὡς ἐναντιοὶ ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ὄρων, ὡς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀθῶων καὶ ἀνευθύνων ὁμογενῶν μας ἀσυνειδήτως τεχταινόμενοι, ἀφωρισμένοι ὑπάρχειεν καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι, καὶ τῷ αἰωνίῳ ὑπόδικοι ἀναθέματι, καὶ αὐτοὶ, καὶ ὅσοι τοῖς ἴχνεσιν αὐτῶν κατηκολούθησαν ἢ κατακολούθησιν τοῦ λοιποῦ, ἂν μὴ θελήσωσιν ἐνοῆσαι τὴν ἀρπαγὴν καὶ ἀπάτην, καὶ ἐπιστραφῆναι τε καὶ βαδίσαι τὴν εὐθείαν τῆς σωτηρίας ὁδόν, ἂν δὲν ἀναλάβωσιν, ὃ ἐστὶ, τὸν ἐντελῆ χαρακτῆρα τοῦ βραγιαδικοῦ αὐτῶν ἐπαγγέλματος. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ κατὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σας καὶ ἱερωσύνης σας ἐπανατείνομεν, ἐὰν μὴ βαδίσετε, εἰς ὅσα ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἀποφαινόμεθα διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικῶς, ἐὰν δὲν δεῖξετε ἐν ἔργῳ τὴν ἐπιμέλειάν σας καὶ προθυμίαν εἰς τὴν διάλυσιν τῶν σκευωριῶν, εἰς τὴν ἀναστολὴν τῶν καταχρήσεων καὶ ἀταξιῶν, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πλανηθέντων, εἰς τὴν ἄμεσον καὶ ἔμμεσον καταδρομὴν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἐπιμενοντων εἰς τὰ ἀποστατικά φρονήματα, ἐὰν δὲν συμφωνήσετε τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἐὰν καθ' οἰοδῆτινα τρόπον δολιευθῆτε καὶ κατενεχθῆτε κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐεργέτιδος κραταιᾶς βασιλείας, ἔχομεν ὑμᾶς ἀργοὺς πάσης ἱεροπραξίας, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐκπτώτους τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἱερωσύνης, καὶ τῷ πυρὶ τῆς γεέννης ἐνόχους, ὡς τὴν κοινὴν τοῦ γένους ἀπώλειαν προτιμήσαντας. Οὕτω τοίνυν γινώσκοντες, ἀνανήψατε πρὸς Θεοῦ καὶ ποιήσατε, καθὼς γράφομεν ἐκκλησιαστικῶς καὶ γενικῶς παρακελυόμεθα, καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, ὅτι περιμένομεν κατὰ τάχος τὴν αἰσίαν τῶν γραφομένων ἀποπεράτωσιν, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μὴ πάντων ὑμῶν.

αὐχά ἐν μηνὶ μαρτίῳ.

« Ἰπεγράφη συνοδικῶς ἐπάνωθεν τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς Μακαριότητός του, καὶ πάντων τῶν συναδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων. Ὁ Π α τ ρ ι ἀ ρ χ η ς Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαίνεται. Ὁ Ἱεροσολύμων Π ο λ ὕ κ α ρ π ο ς συναποφαίνεται. Ὁ Καισαρίας Ἰ ω α ν ν ῖ κ ι ο ς. Ὁ Νικομηδείας Ἀ θ α ν ἄ σ ι ο ς. Ὁ Δέρκων Γ ρ η γ ὀ ρ ι ο ς. Ὁ Ἀδριανουπόλεως Δ ω ρ ὀ θ ε ο ς. Ὁ Βιζύης Ἱ ε ρ ε μ ῖ α ς. Ὁ Σίφνου Κ α λ λ ῖ ν ι κ ο ς. Ὁ Ἡρακλείας Μ ε λ ἑ τ ι ο ς. Ὁ Νι-

καίας Μακάριος. Ο Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ. Ὁ Βερρόιας Ζαχαρίας. Ὁ Δυδιμοτοίου Καλλίνικος. Ὁ Βάρνης Φιλόθεος. Ὁ Ἔροντος Διονύσιος. Ὁ Κυζίκου Κωνσταντῖος. Ὁ Χαλκηδόνος Γρηγόριος. Ὁ Τουρνόβου Ἰωαννίκιος. Ὁ Πισειδίας Ἀθανάσιος. Ὁ Δρύστας Ἄνθιμος. Ὁ Σωζοπόλεως Παΐσιος. Ὁ Φαγαρίου καὶ Φερτάλων Δαμασκηνός. Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Ἄνθιμος».

ΣΕΛΙΣ 113.

(α) Ἴδου ἡ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος καὶ ὁ συνοδικὸς ἀφορισμὸς, γνωστοποιηθέντα προσέτι τῷ Ἱψηλάντῃ καὶ τῷ Βλαδιμηρέσκῳ.

«Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἄιερῶτατε Μητροπολίτα . . . . . ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πλαγηνῶν, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφε, καὶ συλλειτουργεῖ τῆς ἡμῶν μετριότητος, Κύριε (ὁδεῖνα) χάρις εἴη σου τῇ ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

«Πόσον διετάραξε τὰς καρδίας οὐ μόνον τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ κατοίκων ὁμογενῶν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, τὸ ἀπροσδόκητον ἀποστατικὸν αὐτόθι κίνημα, ἀδυνατοῦμεν γραφῇ παραδοῦναι· ὅλοι πενθοῦντες καὶ σκυθρωπάζοντες, μένομεν ἐκστατηκότες, ὅτι καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς θεοῦ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας ἐφθασεν ἐπὶ τοσοῦτον ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος νὰ φανῇ ὁ ἐπὶ τὴν Ἡγεμονίαν αὐτὴν, ὡς μὴ ὤφειλε, προαχθεὶς Μιχαὴλ, καὶ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἐλευθερίας γὰ κηρυχθῆ τῷ πράγματι καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐχθρὸς τοῦ γένους ἐπίσημος, συμφωνήσας τῷ φυγάδι ἐκείνῳ, καὶ ἐπίσης ἀγνώμονι Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἱψηλάντῃ. Αὐτοὶ μῆτε τὰ πρὸς Θεὸν ὄσια, μῆτε τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια διατηρήσαντες, καταπατήσαντες καὶ θρησκευτικὰ καὶ ἠθικά, οὐ μόνον ἐξηπάτησαν τοὺς αὐτόθι οὐτιδανούς καὶ ἀφελεστέρους, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ὅλον ἀσυνειδότως ἐσυκοφάντησαν, προβαλλόμενοι τὸ κακοηθέστατον σχέδιον αὐτὸ, ὡς ἐθνικόν. Ἄλλ' ἡ θεῖα πρόνοια καὶ ἡ ἐπαγρύπνησις τῆς κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας, διὰ τῶν κατὰ τόπους φωραθέντων γραμμάτων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπαγγελματικῆς δοθείσης εἰδοποιήσεως τοῦ ἐξοχωτάτου Πρέσβευς τῆς Ῥωσσίας, ἀνεκάλυψε τὴν σκηνὴν, καὶ ἐγνώσθη ἡ βάσις καὶ ἡ ἀρχὴ πόθεν, καὶ ἐφωράθη τὸ ψεῦδος

του προβλήματος, και ἡ ἀπάτη, τὴν ὁποίαν ἀναισχύντως μεταχειρίζονται, ὡς ἔχοντες δῆθεν συνεργὸν εἰς τοιοῦτους σκοποὺς ὀλεθρίους τὴν Ἑωσικὴν δύναμιν, καθὼς ταῦτα πάντα διεκηρύχθησαν καὶ διὰ τοῦ ἐπιτηδες ἐπ' αὐτῇ τῇ ὑποθέσει ἐκδοθέντος, καὶ σήμερον ἐπ' ἀκροάσει κοινῇ πάντων ἡμῶν ἀναγνωσθέντος, ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσηκνητοῦ ὀρισμοῦ.

Ἐτὸ βασιλικὸν κράτος ἐπεχείρησεν εὐτάκτως τὴν ἀνατροπὴν τοῦ καμαήθους σχεδίου, καὶ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία κατὰ χρέος ἀπαράιτητον ἐπαγρυπνοῦσα ὑπὲρ τῶν ἀπανταχοῦ ὁμογενῶν, ἐξέδωκε γράμματα, καὶ διένειμε δι' ἐξάρχων, ὑπαγορεύουσα τοῖς ὁμογενέσι κοινῶς καὶ κατὰ μέρος τὰ σωτήρια, καὶ στηρίζουσα πάντας εἰς τὸ πιστὸν τοῦ βασιλικίου καὶ τὰ χρεῖα τῆς εἰλικρινοῦς εὐπειθείας καὶ ὑποταγῆς· ἐκείους δὲ τοὺς πρωτουργοὺς, καὶ τοὺς ἀμετάμελῆτως αὐτοῖς κασακουλουθύντας καὶ συμφωνοῦντας, ἀραιὸς ἀλύτοις καθυποβάλλει καὶ ἀναθέμασιν, ὡς προφανῶς ὀλεσθῆρας, καὶ τὴν ἔκχυτιν τόσων καὶ τόσων ἀθῶνων αἱμάτων ὁμογενῶν ἀσπλάγχως καὶ ἀπανθρώπως ἐπιθυμήσαντας. Τοιαῦτα γράμματα στέλλονται προσφόρως καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἱερρότητός σου, καὶ τῶν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων σου, ἐκ τῶν ὁποίων γραμμάτων καὶ ἀκριβέστερον πληροφορεῖσαι· ἰδίως δὲ γράφοντες καὶ διὰ τῆς παρουσίας ἐντελλόμεθά σοι ἐκκλησιαστικῶς νὰ διασαλπίσῃς εἰς ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν σου προστασίαν Χριστιανούς τὰς ἐννοίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας γραμμάτων, νὰ ἀγωνισθῆς ἐκ παντὸς τρόπου εἰς τὸ ν' ἀποδείξῃς τὴν πλάνην, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται, νὰ διαλύσῃς τοὺς ματαίους στοχασμούς των, καὶ τέλος πάντων ν' ἀποδείξῃς, ὅτι μὲ τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν εἰς τὸ ἀπονενοημένον τοῦτο κίνημα διοργανίζουσι τὸν ὀλεθρον ὅλου τοῦ γένους, νὰ πληροφορήσῃς αὐτοὺς, ὅτι, ἂν δὲν διορθώσωσι τὸ σφάλμα μὲ μίαν τελείαν καὶ εἰλικρινῆ μεταμέλειαν, ἡ ἐκκλησία τοὺς ἔχει ἀποκεκομμένους τῆς τῶν πιττῶν ὀλομελείας, καὶ ἀποβλήτους, καὶ ἐνόχους τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι.

«Πρὸ πάντων δὲ προσεκτικώτατος ἔσο ἡ Ἱερρότης σου, ἀγαπητὲ ἀδελφέ! ἐνόησον, ὅτι ἔχεις νὰ δῶς ἀπολογίαν ἐπὶ τοῦ ἀδεκάστου βήματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκσίῃῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐτάσεως περὶ ὅλων τῶν αὐτῶν ὁμογενῶν, καὶ τῶν ἀλλαχοῦ εὐρισκομένων καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν κακόν τι ὑποστηρομένων. Ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητηθήσεται τὸ αἷμα αὐτῶν, ἂν μὴ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ δὲν προφθάσῃς τὴν ἀναγκαίαν θεραπείαν καὶ διόρθωσιν, ἂν δὲν ἐκτελέσῃς τὰ ἀρχιερατικὰ χρεῖά σου, μεταπειθῶν τοὺς

Ἰξαπατηθέντας, ἀποδεχόμενος καὶ συγχωρῶν τοὺς μετανοοῦντας, καὶ τῶν ὄρκων ἐκείνων τῶν σατανικῶν ἀπαλλάττων, μισῶν, ἀποστρεφόμενος, κα-  
ταδιώκων καὶ κατατρέχων τοὺς λειποτακτῆσαντας, καὶ κατὰ πάντα συμ-  
φρονῶν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῇ ἐφ' ἡμᾶς θεοδότῳ κραταιᾷ βασιλείᾳ  
καθότι, ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, ἀντιδιατεθεῖς καὶ ἄλλα παρὰ τὰ ἐκκλησιαστικῶς  
γραφόμενα ἐπιχειρήσης, ἢ λόγῳ, ἢ ἔργῳ, ἢ διανοίᾳ, σὲ ἔχομεν ἐξ ἐκείνης  
τῆς ὥρας ἐκπτώτον τοῦ ἀρχιερατικοῦ βαθμοῦ, αὐτοκατάκριτον, καὶ μέλος  
ἀλλότριον καὶ ξένον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ καθαιρέσει ἀμετα-  
κλήτῳ ἔνοχον. Διὸ, περιπόθητε ἀδελφε! ἀγωνίσθητι ὅσον τὸ δυνατόν,  
διὰ ν' ἀποφύγῃς τὸν ψυχικὸν κίνδυνον, ὅτι ἐν ὄχτοις σακρῶν καὶ τὸ  
στελλόμενόν σοι Συνοδικὸν γράμμα ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ἐπεγράφη θυσιαστη-  
ρίου· οὕτως ἐξεκαύθη ἡ δικαία τῆς ἐκκλησίας ἀγανάκτησις κατὰ τῶν  
κοινῶν φθορῶν καὶ λυμεῶνων. Περιμένομεν νὰ χαροποιηθῶμεν μὲ τὰς  
ταχείας ἀποκρίσεις σου, δηλωτικὰς τῆς αἰσίας τῶν γραφομένων ἀποπε-  
ρατώσεως, διὰ νὰ σὲ καταστήσωμεν καὶ μὲ τὰς κοινὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ  
ἐυφημίας· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης σου.

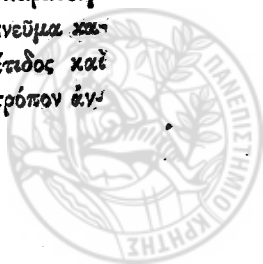
Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤῳ ΑΔΕΛΦΟΣ, Α

ἠνωκᾶ Μαρτίου ιά.

«Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπός Κωνσταντινουπό-  
λεως, νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

«Ἰερώτατε Μητροπολίτα . . . ὑπέριτε καὶ ἐξάρχε πλαγηνῶν, ἐν  
ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργέ! καὶ εὐγενέστατοι ἄρ-  
χον οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ αὐτόχθονές τε καὶ ἡμεδαποί! τιμιώτατοι  
πραγματευταί! χρησιμότατοι πρόκριτοι τῶν αὐτόθι εὐλογημένων βου-  
φετίων (συντεχνιῶν), καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι Χριστιανοὶ ἐ-  
κάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητὰ, χάρις εἴη  
ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ!

«Ἡ πρώτη βᾶσις τῆς ἠθικῆς ὅτι εἶναι ἢ πρὸς τοὺς εὐεργετοῦντας εὐ-  
γνωμοσύνη, εἶναι ἡλίου λαμπρότερον, καὶ, ὅστις εὐεργετούμενος ἀχαρι-  
στεῖ, εἶναι ὁ κάκιστος πάντων ἀνθρώπων. Αὐτὴν τὴν κακίαν βλέπομεν  
πολλαχοῦ στηλιτευομένην παρὰ τῶν ἱερῶν γραφῶν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ  
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀσυγχώρητον, καθὼς ἔχομεν τὸ παράδειγ-  
μα τοῦ Ἰούδα. Ὅταν ἡ ἀχαριστία ἦναι συνωδευμένη καὶ μὲ πνεῦμα κα-  
κοποιῶν καὶ ἀποστατικῶν ἐναντίον τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐεργετίας καὶ  
τροφοῦ κραταιᾶς καὶ ἀήττητου βασιλείας, τότε ἐμφαίνει καὶ τρόπον ἐν-



τίθειον, ἐπειδὴ οὐκ ἔστι, φησὶ, βασιλεία καὶ ἐξουσία, εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένη, καὶ πᾶς ὁ ἀντιτασσόμενος αὐτῇ, τῇ θεοῦ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένη κραταιᾷ βασιλείᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διατάγῃ ἀνθέστηκε. Αὐτὰ τὰ δύο οὐσιώδη καὶ βράσιμα ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ χρέη κατεπάτησαν μὲ ἀπαρადειγμάτιστον θρασύτητα καὶ ἀλαζονείαν ὅ,τε προδιορισθεὶς τῆς Μολδαυίας Ἡγεμῶν, ὡς μὴ ὄφειλε, Μιχαὴλ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ἴψηλάντης. Εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς μας εἶναι γνωστὰ τὰ ἄπειρα ἑλένη, ὅσα ἡ ἀένναος τῆς ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης κραταιᾷ βασιλείᾳ πηγὴ ἐξέχεεν εἰς τὸν κακόβουλον Μιχαὴλ. Ἀπὸ μικροῦ καὶ εὐτελοῦς τὸν ἀνύψωσεν εἰς βαθμοὺς καὶ μεγαλείᾳ ἀπὸ ἀδόξου καὶ ἀσῆμου τὸν προήγαγεν εἰς δοξὰς καὶ τιμὰς, τὸν ἐπλούτισε, τὸν περιέθαλψε, τέλος πάντων τὸν ἐτίμησε καὶ μὲ τὸν λαμπρότατον τῆς Ἡγεμονείας αὐτῆς θρόνον, καὶ τὸν κατέστησεν ἄρχοντα λαῶν. Αὐτὸς ὅμως, φύσει κακόβουλος ὢν, ἐφάνη τέρας ἐμφυχον ἀχαριστίας, καὶ συμφωνήσας μετὰ τοῦ δραπέτου καὶ φυγάδος Ἀλεξάνδρου Ἴψηλάντου, ἀμφοτέρω ἀπονενοημένοι, ἐπίσης ἀλαζόνες δοξομανεῖς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ματαιόφρονες, ἐκήρυξαν ἐλευθερίαν τοῦ γένους, καὶ μὲ τὴν φωνὴν αὐτὴν ὑπείλικυσαν καὶ πολλοὺς τῶν αὐτόθι, διασπείραντες καὶ ἀποστόλους εἰς διάφορα μέρη, διὰ τὰ ἐξαπατήσωσι καὶ τὰ ἐφελκῶσιν εἰς τὸν ἴδιον τῆς ἀπωλείας κρημνὸν καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ὁμογενῶν μας. Διὰ τὰ δονηθῶσι δὲ τρόπον τινὰ τὰ ἐναρρῶνται τοὺς ἀκούοντας, μετεχειρίσθησαν καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ῥωσικῆς δυνάμεως, προβαλλόμενοι, ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι σύμφωνος μὲ τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰ κινήματά των, πρόβλημα διόλου ψευδὲς καὶ ἀνύπαρκτον, καὶ μόνης τῆς ἰδικῆς των ματαιοφροσύνης ἀποκύημα· ἐπειδὴ, ἐνῶ τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀδύνατον ἠθικῶς, καὶ πολλῆς πρόξενον μορφῆς εἰς τὴν Ῥωσικὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ ὁ ἴδιος ἐνταῦθα ἐξοχώτατος Πρέσβυς αὐτῆς ἔδωκεν ἐγγραφον πληροφορίαν, ὅτι οὐδεμίαν ἢ εἰδησιγίαν, ἢ μετοχὴν ἔχει τὸ Ῥωσικὸν Κράτος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, καταμεμφόμενος μάλιστα καὶ ἀποτροπιαζόμενος τοῦ πράγματος τὴν βδελυρίαν. Μὲ τοιαύτας ῥαδιουργίας ἐσχημάτισαν τὴν ὀλεθρίαν σκηνὴν οἱ δύο οὗτοι, καὶ οἱ τούτων συμπράκτορες φιλελεύθεροι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μισελεύθεροι, καὶ ἐπεχείρησαν εἰς ἔργον μιᾶρον, θεοστυγῆς καὶ ἀσύνητον, θέλοντες τὰ διαταράξωσι τὴν ἀνεσιν καὶ ἡσυχίαν τῶν ὁμογενῶν μας πιστῶν ῥαγιάδων τῆς κραταιᾷ βασιλείας, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνουσιν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆσιαν αὐτῆς μὲ τόσα προνόμια ἐλευθερίας, ὅσα δὲν ἀπολαμβάνει ἄλλο ἔθνος ὑποτελὲς καὶ ὑποκειμένον, τὰ τε ἄλλα καὶ εἰς τὰ τῆς θρησκείας ματ

κατ' ἐξοχήν, ἥτις διεφυλάχθη καὶ διατηρεῖται ἀσκανδάλιστος μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ ψυχικῇ ἡμῶν σωτηρία. Ἄντι λοιπὸν φιλελεύθεροι ἐφάνησαν μισελεύθεροι· ἀντὶ φιλογενεῖς καὶ φιλόθρησκοι ἐφάνησαν μισογενεῖς, μισόθρησκοι καὶ ἀντίθεοι, διοργανίζοντες, φεῦ! οἱ ἀσυνειδήτοι μὲ τὰ ἀπονεομημένα κινήματά των τὴν ἀγανάκτησιν τῆς εὐμενοῦς Κραταιᾶς βασιλείας ἐναντίον τῶν ὑπηκόων της ὁμογενῶν μας, καὶ σπεύδοντες νὰ ἐπιφέρωσι κοινὸν καὶ γενικὸν τὸν ὄλεθρον ἐναντίον παντὸς τοῦ γένους.

«Τοιαῦτα τοίνυν ἀκούσαντες ἡμεῖς τε καὶ πᾶσα ἡ περὶ ἡμᾶς ἱερὰ ἀδελφότης, καὶ ὅλα τὰ ἐνταῦθα μέλη τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν γένους ἐκάστης τάξεως, κατηφείας ἐπλήσθημεν πολλῆς καὶ ὀδύνης καιρίας, καὶ προήχθημεν ὑπὸ φιλοστοργίας πατρικῆς καὶ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς ἀμέσως εἰς τὸ νὰ ἐμπνεύσωμεν ὑμῖν τὰ σωτήρια. Καὶ δὴ γράφοντες ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν τῇ Ἀρχιερωσύνῃ σου, καὶ ὁ ἴδιος ἀμέσως, καὶ διὰ τῶν ὑπαλλήλων σοι ἡγουμένων, ἱερομονάχων καὶ πνευματικῶν πατέρων, νὰ διακηρύξῃς τὴν ἀπάτην τῶν εἰρημένων κακοβούλων ἀνθρώπων, καὶ νὰ καταρτίσῃς τοὺς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν προστασίαν σου Χριστιανούς ἐκάστης τάξεως εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ πιστοῦ ραγιαλικίου, καὶ τῆς ἄκρας ὑποταγῆς καὶ δουλικῆς εὐπειθείας πρὸς αὐτὴν τὴν θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένην κραταιὰν βασιλείαν· νὰ διαλύσῃς μὲ τὰς πραγματικὰς ἀποδείξεις τῆς ἀληθείας τὰς πλεκτάνας τῶν ὀλεθρίων ἐκείνων ἀνθρώπων, καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξῃς κοινούς λυμεῶνας καὶ ματαϊόφρονας, χωρὶς μῆτε ἡ Ἀρχιερωσύνῃ σου; μῆτε τὸ λογικόν σου αὐτὸ ποίμενιον, νὰ δώσῃτε εἰς τοὺς λόγους των καὶ εἰς τὰ κινήματά των κάμμίαν προσοχὴν· μάλιστα δὲ νὰ τοὺς μισῆτε καὶ νὰ τοὺς ἀποστρέφεσθε, καθότι καὶ ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ γένος τοὺς ἔχει μεμιτημένους, καὶ ἐπισωρεύει κατ' αὐτῶν τὰς παλαμναιοτάτας ἀράς· ὡς μέλη σσηπότα τοὺς ἔχει ἀποκεκομμένους τῆς καθαρᾶς καὶ ὑγαινούσης χριστιανικῆς ὀλομελείας. Ὡς παραβάται τῶν θείων νόμων καὶ ἀποστολικῶν διατάξεων, ὡς καταφρονηταὶ τοῦ ἱεροῦ χρήματος τῆς πρὸς τοὺς εὐεργετήσαντας εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστίας, ὡς ἐναντίοι τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ὄρων, ὡς τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀθῶων καὶ ἀνευθύνων ὁμογενῶν μας ἀσυνειδότως τεκταινόμενοι, ἀφωρισμένοι ὑπάρχουσι καὶ κατηραμένοι, καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλυτοι μετὰ θάνατον, καὶ τῷ αἰωνίῳ ὑπόδικοι ἀναθήματι καὶ τυμπανιαῖοι· αἱ πέτραι, τὰ ξύλα καὶ ὁ αἶθρος λυθείησαν, αὐτοὶ δὲ μηδαμῶς σχισθεῖσα ἡ γῆ καταπίοι αὐτούς, οὐχ ὡς τὸν Δαθὰν καὶ Ἀθερίων, ἀλλὰ τρῶπι· δὴ τινι παραδόξῳ, ὡς θαῦμα καὶ παραδειγμα· πατάξαι Κύριος

αὐτοὺς τῷ ψύχει, τῷ πυρετῷ, τῇ ἀνεμοφορίᾳ καὶ τῇ ὄχρᾳ· γενηθήτω ὁ οὐρανός, ὁ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, χαλκοῦς, καὶ ἡ γῆ, ἡ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν, σιδηρᾶ· ἐκκοπέησαν ἀώρως τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ προσζημιωθείησαν καὶ τὴν μέλλουσαν· ἐπίπεσάτωσαν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν κεραυνοὶ τῆς θείας ἀγανακτήσεως· εἶψαν τὰ κτήματα αὐτῶν εἰς παντελῆ ἀφανισμόν καὶ εἰς ἐξολόθρευσιν· γενηθήτωσαν τὰ τέκνα αὐτῶν ὄρφανὰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν χῆραι· ἐν γενεᾷ μιᾷ ἐξαλειφθεῖ τὸ ὄνομα αὐτῶν μετ' ἡχοῦ, καὶ οὐ μὴ μένη αὐτοῖς λίθος ἐπὶ λίθου· ἄγγελος Κυρίου καταδιώξει αὐτοὺς ἐν πυρίνῃ βόρμφοιᾳ, ἔχοντες καὶ τὰς ἀρὰς πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων καὶ τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων, καὶ αὐτοὶ καὶ ὅσοι τοῖς ἔχουσιν αὐτοῖς κατηκολούθησαν ἀμεταμελήτως, ἢ κατακολουθήσουσι τοῦ λοιποῦ. Τοιαῦτα ἀπαρώμεθα κατ' αὐτῶν, κρουνοὺς δακρύων ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἀφίεντες, καὶ πλήρεις ἀγανακτήσεως δικαίας ὑπάρχοντες. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγνώσθη, ὅτι οἱ τὸ σατανικὸν τῆς δημεγεργίας φρόνημα νοήσαντες, καὶ ἐταιρίαν τοιαύτην συστήσάμενοι πρὸς ἀλλήλους, συνεδέθησαν καὶ μετὸν δεσμόν τοῦ ὄρκου, γινωσκέτωσαν, ὅτι ὁ ὄρκος αὐτὸς εἶναι ὄρκος ἀπάτης, εἶναι ἀδιάκριτος καὶ ἀσεβής, ὅμοιος μετὸν ὄρκον τοῦ Ἡρώδου, ὅστις, διὰ νὰ μὴ φανῆ παραβάτης τοῦ ὄρκου του, ἀπεκεφάλισεν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· ἂν ἤθελεν ἀθετῆσαι τὸν παράλαγον ὄρκον, τὸν ὁποῖον ἐπένοησεν ἡ ἄλογος ἐπιθυμία του, εἴη τότε βέβαια ὁ θεῖος Προδρόμος, ὥστε ἐνὸς παραλόγου ὄρκου ἐπιμονὴ ἔφερε τὸν θάνατον τοῦ Προδρόμου· ἡ ἐπιμονὴ ἄρα τοῦ ὄρκου εἰς διατήρησιν τῶν ὑποσχεθέντων παρὰ τῆς φατρίας αὐτῆς, πράγματευσμένης οὐσιωδῶς τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς ὀλοκλήρου γένους, πόσον εἶναι ὀλεθρία καὶ θεομίσητος, εἶναι φανερόν· ἐξ ἐναντίας ἡ ἀθέτησις τοῦ ὄρκου αὐτοῦ ἀπαλλάττουσά τὸ γένος ἐκ τῶν ἐπερχομένων ἀπαρμυθῆτων δεινῶν, εἶναι θεοφιλῆς καὶ σωτηριώδης. Διὰ τοῦτο τῇ χάριτι τοῦ παναγίου Πνεύματος ἔχει ἡ ἐκκλησία διαλελυμένον τὸν ὄρκον αὐτῶν καὶ ἀποδέχεται καὶ συγχωρεῖ ἐκ καρδίας τοὺς μετανοοῦντας καὶ ἐπιστρέφοντας, καὶ τὴν προτέραν ἀπάτην ὁμολογοῦντας, καὶ τὸν πιστὸν τοῦ βασιλαχίου αὐτῶν ἐναγκαλιζομένους· ἀποτείνοντες δὲ τὸν λόγον ἰδίως καὶ πρὸς τὴν Ἀρχιερωσύνην σου ἀποφανόμεθα, εἰ μὴ βαδίσῃς εἰς ὅσα ἐν πνεύματι ἀγίῳ παραινοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικῶς, εἰ μὴ δὲν δείξῃς ἐν ἔργῳ τὴν ἐπιμέλειάν σου καὶ προθυμίαν εἰς τὴν διάλυσιν τῶν σκευρωτῶν, εἰς τὴν ἀναστολὴν τῶν καταχρήσεων καὶ ἀταξιῶν, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πλανηθέντων, εἰς τὴν ἄμεσον



καὶ ἑμῆσον καταδρομὴν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἐπιμενοντων εἰς τὰ ἀποστατικά φρονήματα, ἐὰν δὲν συμφρονήσης τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐνὶ λόγῳ, ἐὰν καθ' οἰονδήποτε τρόπον κατενεχθῆς κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐεργετικῆς κραταιᾶς βασιλείας, σὲ ἔχομεν ἀργὸν πάσης ἀρχιεροπραξίας, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἔκπτωτον τοῦ βαθμοῦ τῆς Ἀρχιερωσύνης, καὶ τῶν ἱερῶν περιβόλων ἀπόβλητον, καὶ τῆς θείας χάριτος γεφυμνωμένον, καὶ τῷ πυρὶ τῆς γεέννης ἔνοχον, ὡς τὴν ἀπώλειαν τοῦ γένους ἡμῶν αἰρετισάμενον καὶ προτιμήσαντα.

αὐτῷ τοίνυν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί! ἀνανήψατε πρὸς Θεοῦ, καὶ ποιήσατε, καθὼς ἐκκλησιαστικῶς ὑμῖν γράφοντες κελευόμεθα, ὅτι περιέμενομεν κατὰ τάχος τὴν αἰσίαν τῶν γραφομένων ἐκτέλεσιν, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ἐν μὲν μηνὶ μαρτίῳ.

Ἦπε γράφῃ συνοδικῶς ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπεζῆς παρὰ τῆς ἡμῶν μετρούπολεως, καὶ τῆς Μακαριότητός του καὶ πάντων τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων:

ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ἀποφαίνεται.

ὁ Ἱεροσολύμων ΠΟΥΛΚΑΡΠΟΣ συναποφαίνεται.

ὁ Καισαρείας ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ.

ὁ Ἡρακλείας ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

ὁ Κυζίκου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ὁ Νικομηδείας ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

ὁ Νικαίας ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

ὁ Χαλκηδόνος ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

ὁ Δέρκων ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

ὁ Θεσσαλονίκης ΙΩΣΗΦ.

ὁ Τυρνόβου ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ.

ὁ Ἀδριανουπόλεως ΔΩΡΟΘΕΟΣ.

ὁ Προύσσης ΜΕΛΕΤΙΟΣ.

ὁ Δειδιμοτοίχου ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ.

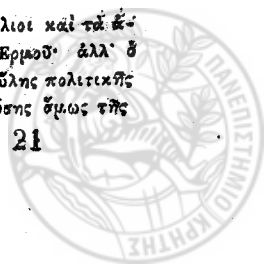
ὁ Ἀγκύρας ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

ὁ Ναξίας ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

ὁ Σίφνου ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ.

ὁ Φαναρίου καὶ Φερσάλων ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ κτλ. κτλ.

Ἡ αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἠθέλησεν, ἵνα δημοσιευθῶσιν αἱ ἐγκύκλιοι καὶ τὰ ἐφοριστικά διὰ τῆς ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς ἐφημερίδος τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ· ἀλλ' ὁ συντάκτης αὐτῆς Κοκκινιάκης ἠρνήθη, παρατηρήσας τὸ ἀναρμόδιον ὕλης πολιτικῆς ἐντὸς ἐφημερίδας, μόνον ἐπαγγελλομένης τὴν φιλολογίαν. Ἐπιμενούσης ὁμοῦ τῆς



Κυβερνήσεως, ὁ Κοκκινιάκης, μὴ θέλων ἑαυτὸν ὄργανον τουρκικοῦ πολιτικῆς δεικνύει τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πειρασμοῦ τοιοῦτου ἔπαυσε συγχρόνως καὶ ὁ Ἀθανάσιος Σταγειρίτης τὴν Καλλιόπην, ἑτέραν αὐτόθι ἑλληνικὴν φιλολογικὴν ἐφημερίδα, παρ' αὐτοῦ συντασσομένην.

## ΣΕΛΙΣ 114.

(α) Διὰ τοῦτο οὐ φέρεται ὑπογεγραμμένος οὗτος ἐν τῷ γενικῷ συνοδικῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἰσομένως κακῶς ἀναφέρεται παρὰ τισιν, ὅτι συνεφλακίσθη μετὰ τοῦ Νικομηθείας καὶ τοῦ Δέρκων, ἐν ᾧ οὗτοι ὑπογεγραμμένοι φέρονται.

(β) Ὁ ὅστις, Ἀπόστολος, Ἐταῖρος καὶ Ἐλευθέριος.

Σημειωτέον δ' ἐν παράδῳ, ὅτι οἱ ἀμαθέστατοι Τούρκοι, ἐκλαμβάνοντες ὡς πρόσωπα τὴν ἑταιρίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὡς κύριον ὄνομα τὸν ἀπόστολον, Ἐλεγον, ὅτι τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἀγκισυρῶν ἐκίνησαν «μπιρ Ἀποστόλ, μπιρ Ἐτερλι, μπιρ Λευτέρ, μπίρτα Τσολάκ» (ἴτοι ἓνας Ἀπόστολος, ἓνας Ἐταῖρος, ἓνας Ἐλευθέριος (κοινῶς Δευτέρης) καὶ ἓνας μονόχειρ, (ἐννοοῦντες τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην.) Διὰ τοῦτο ἐπεμελοῦντο ἐξαιρέτως διὰ τὴν σύλληψιν αὐτῶν, ὡς τῶν πρωτίστων αἰτίων καὶ ἀρχηγῶν, καὶ οὕτως ἡ ὀδυνηροτάτη αὕτη περίστασις εἶχε καὶ τὸ κωμικὸν μέρος.

## ΣΕΛΙΣ 115.

(α) Γνωστὸν, ὅτι αἱ ἐκτελέσεις τῶν κερκιλικῶν ποινῶν ἐγίνοντο, τῶν μὲν ἑτεροχθόνων ἐν κοινοῖς τόποις ἀδιαφόρως, τῶν δὲ ἰθαγενῶν ὑπ' αὐτάς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς οἰκίας αὐτῶν, ἀφ' ὧν καὶ ἐκρέμαντο οἱ ἀπαγχονιζόμενοι. Ἄλλ' ἡ κατατεθλιμμένη σύζυγος, τὰ δυστυχῆ ἀληθῶς τέκνα, τοιαύτην θεώμενα σπαρακτικὰρδιον σκηπνὴν, ἐτόλμων, ἵνα κλαύσῃσι κἄν, ἢ ἄλλο δείξῃσι πένθους σημεῖον, ἢ ἀπλοῦν τι εἰπῶσι παράπονον, ἐπικειμένης μάλιστα καὶ τῆς δημούσεως ἀπάσης τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας αὐτῶν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν; Καὶ αὐτοὶ οἱ νόμοι τῆς φύσεως ἐνοχοποιοῦν μέχρι σφαγῆς καὶ ἀγχόνης. Ἐτόλμων προσεῖ συγγενεῖς, φίλοι, συγχώριοι, ἵνα παραμυθῆσῃσι παρρησία τὴν εὐλόγως ἀπλητισμένην χήραν καὶ τὰ ἱερὰνὰ οὐ μόνον πατρὸς, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἡδὴ ὕλικου ζωῆς μέσου; Καὶ αὐτοὶ, ἐπαναλαμβάνομεν, οἱ ἠθικοὶ νόμοι ἐνοχοποιοῦν μέχρι σφαγῆς καὶ ἀγχόνης.

Κάτοικός τις τῶν Ἐστιῶν (Ἀρναούτ-κιοῦ), δυτικῆς κωμοπόλεως παραθαλασσίας ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἔχων γυναῖκα ἔγγυσον καὶ πάσχουσαν ὡς ἐκ τοῦ καθημερινοῦ θεάματος τῶν ὑπὸ τοῦ δημίου σφαττομένων ἐνώπιον τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἑπειδὴ ἠγανάκτησεν εἰπὼν: «Κασαπεῖο (μακελεῖον) τὸ ἔκαμαν ἐδῶ;» ἠρπάγη εὐθὺς καὶ ἀπηγχονίσθη.

(β) Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν νεοκρατῶν (σουγιολταῖδων) ἀπεκεφαλίσθησαν, λόγῳ ὅτι ἐκόπουν τὴν δηλητηρίασιν τῶν ὑδάτων τῆς πόλεως.

(γ) Ὁ πολλῆς παιδείας καὶ ἀγαθότητος ἀρχιερεὺς Εὐγένιος, ἐρωτηθεὶς ἅπαξ καὶ δις ὑπὸ τοῦ Τούρκου δεσμοφύλακος, «Καὶ σὺ κατὰ τοῦ Σουλτάνου;» οὐδόλως ἀπεκρίθη. Ἐκλαθὼν δὲ αὐτὸν ὁ δεσμοφύλαξ ὡς ἄγνωστος τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν, προσήγαγε διερμηνεῖα Ἑλληνα. Ἐπίσης ἀτάραχος, ὁ Εὐγένιος οὐδὲν ἀπεκρίνετο. Ἐπὶ τέλους, παρατηρήσας τοῦ διερμηνεῖος, «Ἡμπορεῖτε, ἅγιε Δέσποτα, νὰ πᾶθετε δι' αὐτόν σας τὸν τρόπον» ὑπέλαβε μετ' ἀγανακτήσεως: «Δὲν ἠέποκρίνομαι εἰς ἓνα βάρβαρον, φειδόμενος τὴν ζωὴν μου. Εἰπέ του νὰ μὲ ἀφήσῃ ἡσυχῶν».

## ΣΕΛΙΣ 116.

(α) Περὶ αὐτῶν ἔγραφεν ὁ Σταμάτιος Κουμπάρης ἐξ Ὀδησοῦ καὶ ἀπὸ 12 μαρτίου 1821: «... Ὁ ἄξιος λύπης Χαντσερλῆς μόνον μὲ 100 ρουμπιέδες ἤλθε... Ἐπῆγα εἰς τὸ κάστρον φορέματα διὰ τὸν Καρατσῶν... Ἄν εὐκαιροῦμαι εἰς τὸ ἐνὰ οἰκονομοῦμαι διὰ φορέματα νὰ τοῦ; ἀλλάξωμέν. Σχεδὸν ἔδωκα καὶ τὴν γούνα μου. Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὰ μεσάνυχτα τρέχω εἰς ταῖς λάσπαις καθάλα, καὶ με φαίνεται νὰ εὐρίσκωμαι εἰς μπάλους. Τόσην εὐχαρίστησιν λαμβάνω, ὅταν στοχάζωμαι, ὅτι περιποιοῦμαι τοὺς ἀδελφούς μας, ὅπου ὠμοφρόνησαν, ἀφίνοντες κάθε ἡσυχίαν τους... Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ Διοίκησις... ἐζήτησε νὰ βιζιτάρη τὰ ῥωσικὰ παρτίδα· ὅμως ἐστάθη ὁ Στρώγανωφ καὶ δὲν ἄφησε... Αὐτοὺς ἄπὸ Κωνσταντινούπολιν ὁ ἀδελφός μου τοὺς φευγατίζειν. (Ὅρα ἐν σελ; 129; σμ. ἄ.)

(β) Ἐν ταῖς πατριαρχεῖσις προϋπῆρχον οἱ ὡς ὁμηροὶ τοῦ ἡγεμόνος Λακωνίας Γεώργιος καὶ Ἀντώνιος (υἱὸς καὶ θεῖος) ἀπεσταλμένοι παρὰ τῆ Πύλῃ. Προβλέπων δὲ ἄφευκτον, ἢ θεωρῶν ἀναγκαίην, τὴν δραπέτευσιν αὐτῶν, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἀπέμακρυνε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τοὺτους ἐκ τῶν πατριαρχείων, γράψας εἰς τὴν Πύλῃν, ὅτι τὰ πατριαρχεῖά εἰσιν οἰκητήριον ἱερατικῶν καὶ οὐχὶ λαϊκῶν. Ὅτε δὲ εἰς τῶν ἱεροδιακόνων, πρῶτος μαθὼν τὴν δραπέτευσιν αὐτῶν, ἔδραμεν ἀναγγέλλας τὸ τοιοῦτον, ὁ Γρηγόριος μετὰ θυμοῦ παρετήρησε πρὸς τοῦτον: «Τί σε μέλει;»

## ΣΕΛΙΣ 118.

(α) Ἡμέραν τινὰ κακοήθης τις Ἀρμενοκατόλικος, ὀνόματι Ἀσλάνης, διαβαίνων ὑπὸ τὸ ἐν Σμύρῃν ῥωσικῶν προξενεῖον, τοιοῦτους ἐξετόξευσε λόγους βαρεῖς καὶ ἀπειλητικούς, ὥστε ἡ σύζυγος τοῦ γενικοῦ προξένου Δεστούνης, ἀκούουσα τούτων, κατεπλήγη, καὶ ὑπὸ λειποθυμίας κυριευθεῖσα ἔμεινεν ἡμιθανὴς σχεδόν.

## ΣΕΛΙΣ 122

(α) Ἴδου ἡ προκήρυξις.

«Εὐγενεῖς κάτοικοι τοῦ Βουκουρεστίου.

»Διερχόμενος τὰς Δακικὰς ἐπαρχίας, πληροφοροῦμαι μὲ ἄκραν μού δυσαρέσκειαν, ὅτι ἀφήσατε τὴν μητρόπολιν σας ἔρημον καὶ διεσκορπίσθητε.

»Κάτοικοι τοῦ Βουκουρεστίου! ἡ πατρίς σας, οἱ ὀρθῶς φρονοῦντες, ἀποδοκιμάζουσι τὴν τοιαύτην διαγωγὴν σας. Τῶν γενναίων ἀνδρῶν ὁ πατριωτισμὸς εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀναφαίνεται. Ὅταν οἱ στήλοι τῆς πατρίδος δεικνύουσι τοιοῦτον παράδειγμα, εἰς τὸν λαὸν τί μένει;

»Εὐγενεῖς κάτοικοι τοῦ Βουκουρεστίου! ἐπιστρέψατε εἰς τὰς ἐστίας σας. Τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος σας, τοῦ ἔθνους σας, τῶν ἀτόμων σας αὐτῶν, σᾶς προσκαλοῦσιν εἰς τὴν μητρόπολιν σας. Ὁ λόγος τὴν σήμερον εἶναι περὶ τῆς μελλούσης ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους σας. Τίς ἐξ ἡμῶν θέλει φανῆ ἀνάξιος νὰ συνεισφέρει εἰς αὐτήν; Ἄν τοιοῦτος, κατὰ δυστυχίαν,

εὑρίσκειται μεταξύ ὑμῶν, ἄς σβεσθῇ τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν προυχόντων. Ἡ πατρίς του θέλει ζητήσῃ μίαν ἡμέραν λόγον τῆς ἀδιαφορίας του. Ἄς βεβαιωθῇ, ὅτι ἡ δειλία του εἶναι παράλογος· καὶ ὅτι, πρὶν χυθῆ ῥανὶς αἵματος Δακικοῦ, ὁ τάφος θέλει καλύψει τὰ σώμα· τα ὅλων ἡμῶν.

» Ἐν τῷ Γενικῷ Ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ,  
Μενζίλι, τῆ 18 μαρτίου 1821.

● Α. ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(6) Ἐν τῇ περὶ τούτων ὅλων διαταγῇ τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὴν αὐτὴν χρονολογίαν (23 μαρτίου) ὁ Ὑψηλάντης ἀνέφερον ἔτι: «... Ἡ χαμέρπεια τοῦ βαρβαρικοῦ, «χαιρετισμοῦ δὲν ἀνήκει πλέον εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς παρακαλῶ νὰ ἀπεφύγετε, ὅσον τὸ δυνατόν, τοὺς τεμνάδας καὶ τὸ κύψιμον τῆς κεφαλῆς, «καὶ ἀντ' αὐτῶν ἡμπορεῖτε νὰ φέρετε τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὴν καρδίαν σας. Αὐτὸς κῆναι ὁ χαιρετισμὸς, τὸν ὁποῖον οἱ προπάτορές μας Ἕλληνες μετεχειρίζοντα...»

ΣΕΛΙΣ 124.

(α) Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ μέγας βόρνικος Πολιάνος, ὁ μέγας βιστιάρης Ἀλέξανδρος Φιλιππέσκος Βενιζιάνος, ὁ μέγας βόρνικος Βακαρέσκος καὶ ὁ βόρνικος Σλατινιάνος καὶ λοιποί.

ΣΕΛΙΣ 128.

(α) Ὅρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον δικαιολογίαν τοῦ Ὑψηλάντου ἐν τῷ Κεφ. Θ' τοῦ παρόντος μέρους; Β'.

(6) Τὸν οὐσιώδη λόγον τῆς περιστάσεως ταύτης ἰδὲ ἐν τῷ αὐτῷ Κεφ. Θ'.

ΣΕΛΙΣ 129.

(α) Ἴδου ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Καπαδιστρίου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην.  
«Πρίγκιψ μου.

«Λεῦδαχ 14 μαρτίου 1821.

«Λαβὼν τὴν ἀπὸ 24 φεβρουαρίου ὑμετέραν ἐπιστολὴν ὁ Αὐτοκράτωρ, τὴν βαθυτέραν ἠσθάνθη θλίψιν, ὅσα ἀείποτε ἐξετίμησε τὸ εὐγενὲς τῶν αἰσθημάτων, ὧν ἐδώκατε δειγμάτα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ. Πόρρω λοιπὸν ἀπέιχεν ἡ Α. Α. Μ. ὅπως πιστεύσῃ, ὅτι ἐμελλετέ αἰφνης παρασυρθῆναι ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐκείνου τοῦ παραλοισμοῦ, ὅπερ φέρει τοὺς ἀνθρώπους τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, ἐπιλανθανομένους τῶν πρωτίστων καθηκόντων αὐτῶν, εἰς ἀναζήτησιν ἀγαθοῦ, οὐδόλως ἐπιζομένου ἄλλως, ἢ διὰ τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως τῶν παραγγελμάτων τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς. Ἡ τάξις τῆς γεννήσεως ὑμῶν, τὸ στάδιον, ὅπερ ἐξελέξασθε, ἡ δικαία ὑπόληψις, ἣν ἐκτῆσασθε, τὰ πάντα ἐν

ἐνὶ λόγῳ παρείχον ὑμῖν τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὰ μέσα, ὅπως φωτίσθητε περὶ τῶν ἀληθῶν αὐτῶν συμφερόντων τοὺς προὔχοντας ἐκείνους τῆς Ἑλλάδος, τοὺς δεικνύοντας τόσῳ φυσικὴν πρὸς ὑμᾶς ἐμπιστοσύνην. Ἀναμφιβόλως ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται ἡ ἔφεσις τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης ἑαυτοῦ, καὶ βεβαίως πλείσται περιστάσεις ἐνέπνευσαν τοῖς Ἕλλησι τὴν εὐχὴν, ἵνα μὴ μείνωσι ξένοι πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν εἰσαρμένην. Ἀλλ' ἄρα γε διὰ τῆς ἀποστασίας καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου δύνανται κολακεύεσθαι περὶ τῆς ἐπιτυχίας ἐνὸς τόσῳ ἐξόχου σκροτοῦ; Δύνανται ἄρα ποθεῖν τὴν ἀναγέννησιν αὐτοῦ καὶ ἀνύψωσιν εἰς τὴν βαθμίδα τῶν ἐλευθέρων ἔθνος τι διὰ σκοτεινῶν ὑπενεργειῶν, διὰ ζωφωδῶν σκευωριῶν; Ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδόλως διανοεῖται τοῦτο· ἔσπευδεν, ἵνα ἐξασφαλίσῃ τοῖς Ἕλλησι τὴν προστασίαν διὰ τῶν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Πύλης συνομολογηθειῶν συνθηκῶν· ἀλλ' ἤδη τὰ δυνατὰ ταῦτα ἀποκτήματα παραχρῆμαίρονται, αἱ ὁδοὶ τῆς νομιμότητος ἐγκαταλιμπάνονται, καὶ ὑμεῖς δεικνύσθε θέλοντες, ἵνα προσκολλήσῃτε τὸ ὄνομα ὑμῶν εἰς συμβεβηκότα, πασιφανῶς ἀποδοκιμαζόμενα παρὰ τῆς Α. Α. Μ.

»Ἡ Ῥωσσία διάγει ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἡ ἐν Μολδαυίᾳ ἐπραγεῖσα ἐπανάστασις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δικαιολογήσει βῆξιν τινα μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. Ἄλλως διερρόγγυμεθα ἂν μετὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, προσεφερόμεθα ἐχθρῶν κατ' αὐτῆς καὶ παρβιάζομεν τὴν πίστιν τῶν συνθηκῶν, εὐνοοῦντες, ἔστω καὶ δι' ἀπλῆς σιωπηρᾶς συγκαταθέσεως, ἐπανάστασιν, σκοποῦσαν τὴν ἀνατροπὴν δυνάμεως, μεθ' ἧς ἡ Ῥωσσία ἐκήρυξε καὶ κηρύττει ὡς ἔχουσα σταθεροὺς σκοποὺς πρὸς διατήρησιν σχέσεων εἰρήνης καὶ φιλίας.

»Καὶ κατ' ἄλλην δὲ σκέψιν, τίνα στιγμὴν ἐξελέξατε, ἵνα προσβάλητε τὴν Πύλην; Αὐτὴν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν διαπραγματεύσεως, ὁσημέραι γονιμώτεραι ἀποτελεσμάτων εὐτυχῶν καθιστάμεναι, περιβάλλουσι τὴν εἰρήνην διὰ νέων ἐγγυήσεων· αὐτὴν ἀκόμη τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς ὑμετέρας οἰκογενείας ἔμελλον ἱκανοποιηθῆναι, ὁ δὲ Σουλτάνος, ὡς γινώσκετε, προὔτιθετο, ἵνα ἀποδώσῃ ὑμῖν πλήρη καὶ ἐντελῆ δικαιοσύνην. Πεπληροφορημένοι περὶ τῶν τειριστάσεων τούτων, καὶ εἰδότες τὰς ἀνέκαθεν διεπούσας τὴν πολιτικὴν τοῦ Αὐτοκράτορος ἀρχὰς, πῶς ἐτολήσατε ὑποσχεθέντες τοῖς κατοικοῖς τῶν Ἡγεμονειῶν τὴν ὑποστήρηξιν μεγάλης τινος Δυνάμεως; Ἐὰν ἠθελήσατε προσηλωσαί τὰ βλέμματα αὐτῶν πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, οἱ συμπατριῶται ὑμῶν θέλωσιν ἰδεῖν ταύτην ἀκίνητοῦσαν, μετ' ὀλίγον δὲ αἱ δίκαιαι μορφαὶ αὐ-

των θέλουσιν επιβαρύνειν ὑμᾶς, καὶ αἰσθανθήσεσθε πίπτουσαν ἐφ' ὑμῶν μεθ' ὅλου αὐτῆς τοῦ βάρους τὴν εὐθύνην ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνον πάθη παραφρονοῦντα ἰδύναντο ὑπαγορευσαί. Ἄλλ' ὁμως πάντοτε ἔχει τις καιρὸν, ἐν' ἀποδῶσθαι σέβας πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ἔχετε εἰσέτι ἐν χερσὶ τὴν σωτηρίαν τῶν περὶ ὑμᾶς ἀποπεπλανημένων ἀνθρώπων· δύνασθε δὲ γνωστοποιῆσαι αὐτοῖς τὰς συνεπειὰς τῶν σχεδίων αὐτῶν καὶ ὑμῶν. Ἐπανέλθετε ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἀποτυφλώσεως, ὑπεξαιροῦντες αὐτοὺς καὶ διαφεύγοντες καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ τὴν ἐκδικησὶν κυβερνήσεως, εἰς ἣν τὰ πολυτιμότερα συμφέροντα ὑπαγορεύουσι τὴν ἀνάπτυξιν δικαιοσύνης καθ' ὑμῶν καὶ κατ' ἐκείνων αὐστηρότητος. Ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδέμιαν, οὔτε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως, παρέξει ὑμῖν συνδρομὴν, διότι, ἐπαναλαμβάνομεν λέγοντες, ἤθελεν εἶσθαι ἀνάξιον αὐτοῦ τὸ ὑποσκάπτειν τὰ θεμέλια τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας διὰ τῆς ἐπονειδίστου καὶ ἐγληγματικῆς ἐνεργείας μυστικῆς ἐταιρίας. Ἐὰν εἶχε νόμιμα παράπονα κατὰ τῆς Πύλης, αὕτη δὲ ἠρνεῖτο τὴν δικαίωσιν αὐτῶν· ἐὰν ἐν ἐνὶ λόγῳ ἢ χρῆσις τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων καθίστατο ἀναπόφευκτος, εἰς τὴν ἰσχὴν ταύτην προσέτρεχε. Ἀλλὰ, μακρὰν τούτου, διαπραγματεύσεις ὅπως εἰρηναίαι συνίστανται μεταξύ τῶν δύο Δυνάμεων· καὶ αἱ διαπραγματεύσεις, ὧν ἤρξαντο οἱ ὑπουργοὶ αὐτῶν, ἐνισχύουσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐλπίδα τοῦ γενικωτέρου ἀποτελέσματος.

» Σταθμίσατε, Πρίγκιψ μου, τὰς παρατηρήσεις, ἃς ἀπευθύνει ὑμῖν ὁ Αὐτοκράτωρ ὡς τελευταῖον δείγμα τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ· ὠφελήθητε ἐκ τῆς τόσῃ σωτηριώδους προειδοποιήσεως ταύτης· ἐπανορθώσατε τὸ κακὸν, ἔπειρ ἐπράξατε ἤδη· προλάβετε τὰς καταστροφὰς, ἃς μέλλετε ἐπισύρειν κατὰ τῆς ὡραίας καὶ ἀτυχοῦς πατρίδος ὑμῶν. Ἐὰν ὑποδείξητε ἡμῖν τὰ μέσα πρὸς κατάπαυσιν τῶν ταραχῶν ἄνευ παραβιάσεώς τινος καὶ χωρὶς τῆς ἐλαφροτέρας προσβολῆς τῶν ὄρων τῶν ὑφισταμένων μεταξύ Ῥωσσίας καὶ ὀθωμανικῆς Πύλης συνθηκῶν, ὁ Αὐτοκράτωρ οὐκ ἀρνήθησεται τὴν παρέμβασιν ἑαυτοῦ παρὰ τῇ Τουρκικῇ κυβερνήσει, προσκαλῶν αὐτὴν εἰς ἐμφρονα μέτρα, δυνάμενα τὴν ἐν Βλαχία καὶ Μολδαυίᾳ ἐπάνοδον τῆς ἡσυχίας, ἧς τὴν ἀνάγκην συναισθάνονται τόσῃ βαθείως αἱ χώραι αὗται. Ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιστάσει ἡ Ῥωσία ἔσεται ἀπλοῦς θεατῆς τῶν γινομένων, οὐδὲ τὰ ὅπλα τοῦ Αὐτοκράτορος κινηθήσονται, οὐδὲ ὑμεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν ἐστὲ ἐφεξῆς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ Πριγκίπισσα Ἰψηλάντου ἐ-

Ξακολουθήσει ἀπολαμβάνουσα τὴν προστασίαν Αὐτοῦ, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀφορᾷ προσωπικῶς αὐτήν· ἐπ' οὐδεμιᾷ ὁμως περιπτώσει ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπιτρέψει τὴν εἴσοδον ὑμῶν εἰς Ῥωσίαν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη περιελεύσεται ἡμῖν διὰ τοῦ βαρῶνου Στρωγανῶφ, διαταγέντος, ἵνα, ἀφ' οὗ κοινοποίησιν ταύτην τῇ Πύλῃ, διαβιβάτη πρὸς ὑμᾶς καὶ προσθήσῃ τὰς συμβουλάς, μεθ' ὧν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφάπαξ ἔτι προτρέπει ὑμᾶς ἵνα συμμορφωθῆτε.

(ὑπογ.) Ο ΚΟΜΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

(6) Ὅρα παρακατιῶν ἐν σελ. 131 καὶ 132 τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου.

ΣΕΛΙΣ 130.

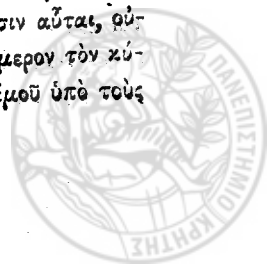
(α) Δεινουμενῶν συνεπῶς τῶν πραγμάτων, μετέβησαν εἰς τὴν Βισσαρξίαν καὶ πολλοὶ τῶν ἀρχόντων Μολδαυῶν· οἱ δὲ μέιναντες ἐν τῷ Ἰασίφ, ἀνταπεκρίνοντο λαθραίως μετὰ τοῦ πασσᾶ τῆς Ἰβρηλίας· Μεταξὺ τούτων ἐλογίζοντο πρὸ πάντων οἱ σχηματίζοντες τὴν ἀνθηγεμονικὴν ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου. Περὶ αὐτῆς προέβλεψεν ὁ Σούτσος, κηρύξας προσωρινὴν τὴν ἀπουσίαν ἑαυτοῦ· καί, ἅμα διέβη τὸν Προῦθον, ἀπέστειλε τῷ μητροπολίτῃ τοὺς ἀνήκοντας διορισμοὺς τῶν μελῶν, ἅπερ ἐξελίξατο ἐκ τῶν τοῦ ὑπάρχοντος τοπικοῦ συμβουλίου.

ΣΕΛΙΣ 132.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς (καίμακάμας) ἔγγραφον.

«Κύριοι Τοποτηρηταί.

«Τὰ δικαιώματα, ἅπερ αἱ τελευταῖαι περὶ εἰρήνης συνθήκαι ἔδωκαν τῇ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῇ Μεγαλειότητι τῆς Ῥωσίας ἐπὶ τῶν δύο ἡγεμονειῶν, μοι παρέχουσι τὴν περίστασιν, ὅπως ἀνγγείλω τῇ Α. Α. Μ. περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν πράξεων καὶ τῆς ἐνεστώσης θέσεως τοῦ ἔθνους, καὶ ἐπομένως ὑποβάλω Αὐτῇ τὸν κίνδυνον, τὸν ἐπαπειλοῦντα τὰς δύο ταύτας ἐπαρχίας, ἂν αὐταὶ καθίσταντο τὸ σημεῖον τῆς συναθροίσεως στρατῶν ἐχθρικῶν καὶ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου. Ἡ Α. Α. Μ. ἐμποδίζουσα διὰ τοῦ κόμητος Καποδιστρίου τὸ κίνημα τοῦ ἔθνους χάριν τῆς εἰρήνης καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν σχέσεων, ἠθέλησε συγχρόνως, ὅπως κοινοποιήσῃ τῇ Πύλῃ διὰ τοῦ κυρίου βαρῶνου Στρωγανῶφ, πρέσβεως Αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὰς παρ' ἐμοῦ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους γενομένας δικαίας καὶ προσηκούσας προτάσεις. Ἐὰν μὴ παραδεχθῶσιν αὐταὶ, ὀνόμως καταθέσομεν τὰ ὅπλα. Περὶ τούτου πληροφορῶ σήμερον τὸν κύριον Βαρῶνον, καὶ συγχρόνως ὑποβάλλων τὰς αἰτήσεις ἐμοῦ ὑπὸ τοῦς



κόδας τῆς Α. Α. Μ. θέλω ἀναμένειν τὴν ἀπάντησιν, οὐδαμοῦ προσέλλη-  
λων τὸν ἐχθρόν. Γνωστοποιῶ δὲ ὑμῖν, κύριοι, τὴν πρόθεσίν μου αὐ-  
τὴν, ἵνα πληροφορήσῃτε περὶ ταύτης τοὺς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνα-  
βέως Πασσάδας, ὅπως οὐδεμίαν ἐνεργήσωσι προσβολήν. Ἄλλως ἀναγκασθήσομαι, ὅπως ὑπερασπισθῶ τὸ δίκαιον ἡμῶν, καὶ οὐδ᾽ ὅπως ἐγγυῶ-  
μαι περὶ τῶν ὀφελείων συνεπειῶν τούτου».

## ΣΕΛΙΣ 139.

(α) Καὶ ἑτέρα ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου ὑπῆρχεν ὀρεινὴ ὁδὸς εἰς Σεβρίνον, ἢ Καλα-  
φάτιον, διὰ Πετρώδας, Πιτεστίου, Σλάτινας καὶ Μίρδας. Εἰς δὲ τὴν κοινόπολιν ταύ-  
την, μεταξὺ Κραϊώθης καὶ Σλατίνης κειμένην, ἐνοῦνται ἤ, τε πεδινὴ καὶ ὀρεινὴ εἰς  
μίαν, ἀγούσαν εἰς Κραϊώθην, ὅθεν ἀπαραιτήτως διαβαίνει τις πορευόμενος εἴτε εἰς  
τὸ Καλαφάτιον, εἴτε εἰς τὸ Σεβρίνον. Ἡ μόνη δὲ διαφορὰ μεσολαβεῖ, ὅτι ἡ ὀρεινὴ  
ὁδὸς ἴστι μακρύτερα τῆς πεδινῆς ἐπὶ τρεῖς ὥρας.

## ΣΕΛΙΣ 142.

(α) Ἴδὲ τὴν πρὸς τὸν Ἰψηλάντην ὁμολογίαν αὐτοῦ ἐν τῷ Παραρτήματι τῶν  
Διαφόρων Ἐγγράφων.

## ΣΕΛΙΣ 145.

(α) Ἴδου τὸ φερμάνιον ἐπὶ τοῦ προκειμένου, κατ' ἔννοιαν μεταφρασθὲν τῷ 1821  
ἐκ τοῦ τουρκικοῦ,

«Πρὸς τὸν Καϊμακάμην τοῦ Βουκουρεστίου, ὅστις ἤδη εὐρί-  
σκεται εἰς τὰ περίξ τοῦ Δουναβέως, Παστέλνικον Νέγρην,  
καὶ Μητροπολίτην, καὶ Ἐπισκόπους, καὶ Ἡγουμέ-  
νους καὶ Ἀρχοντας τῆς Βλαχίας.

«Διευθυνομένης ταύτης τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς βασιλικῆς μου προστα-  
γῆς, γνωστοποιεῖται, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Τσάρα τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας,  
θελήσασα νὰ διατηρήσῃ τὴν δικαιοσύνην τοῦ κιλερίου μου, ἔσπευσεν  
διὰ τὸ συμφερότερον εἰς τὴν δύναμιν τῆς βασιλείας μου, καὶ ὁ ἄνθρω-  
πος ἐκεῖνος, ὅστις μετὰ τῶν ὁμοφώνων του ἠθέλησε τὰ καταταράξῃ τὴν  
ἡσυχίαν τῶν ραγιαδῶν, ζητεῖ καὶ θέλει νὰ ἦναι πάντοτε, καθάπερ ὑπό-  
σχεται, μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἐγκατοίκων πιστοὶ καὶ ὑποτελεῖς τῆς ἡ-  
μῶν Αὐτοκρατορίας, καὶ ὑποτεταγμένοι ἔμπροσθεν εἰς τὴν βούλησιν καὶ  
ὑποσχίασιν τῆς κτήτορός μου βασιλικῆς εὐσπλαγχνίας» καὶ ἐπειδὴ μετὰ  
τὴν ἀποδίωσιν τοῦ Βλάχμπεη Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ὁ ῥηθεῖς, Θεοδώ-



ρος ὀνομαζόμενος, παρουσιασθεὶς ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ περιγέλοιον, ἔφερεν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἀπειροπληθῆ στρατὸν ἀχρείων ἀνθρώπων, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ υἱὸς ἐκείνου τοῦ ποτὲ φυγάδος Ἰψηλάντου Ἀλέξανδρος, καὶ μετ' αὐτὸν πάλιν ὁ χαίνης νῦν Ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Σοῦτσος, περιεκύκλωσαν κατ' ἀρχὰς τὴν πόλιν Ἰασιίου, καὶ διεσκόρπισαν εἰς τὰ πέριξ ἐκεῖ διάφορα γράμματα πλήρη σπερμολογιῶν, σχηματίσαντες ὁμοφρόνους τῶν ὕστερον τοὺς ἀνθρώπους εἰς παντοῖα φουσάτα, ἢ Ἰψηλὴ ἡμῶν βασιλεία πληροφορηθεῖσα ἰδιαιτέρως περὶ πάντων τούτων, καὶ ἀπὸ ἀναφορᾶς τῶν τε Βοϊάρων, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποστασίας ταύτης, ἐκ συρφώνου ἐγκαταλιπόντες τὴν πατρίδα των, κατέφυγον εἰς τὴν γῆν τῆς Αὐστρίας καὶ ἀλλοῦ, καὶ τῶν ἐγκατοίκων ὑποτελῶν ἡμῶν, τῶν ὀπρίων τὰ κλαυθμηρὰ καὶ ζοφερὰ γράμματα, ἄπερ ἀλληλοδιαδόχως ἀπέπεμπον ἐκ μέρους των, τὴν ἐκίνησαν εἰς οἶκτον, ἀπεφάσισε νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸν τόπον ἀπὸ τοὺς κακοποιούς αὐτοὺς, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ ταύτας τὰς δύο ἐπαρχίας τοὺς τοιοῦτους καταχθονίους ἀνθρώπους μὲ πληγὰς καὶ παιδείας, καὶ νὰ παρεισάξῃ ἐπίσης ἐν αὐταῖς τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἀδυνάτων καὶ δυστυχῶν βασιλιάδων, οἵτινες εὐρίσκονται νῦν ἐνθεν κάκειθεν ἀπηλπισμένοι, καὶ ἠυδόκησε νὰ πέμψῃ ἐκ τε Ἀνατολῆς καὶ Ρούμελης στρατεύματα, τῶν ὁποίων ὁ κύριος σκοπὸς δὲν ἀποτείνεται εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν ἀποστατῶν, τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας καὶ τὴν διαχωρίσιν τῶν δικαίων ἀπὸ τοὺς ἀδίκους· διότι, ὅσοι σεμνοπρεπεῖς καὶ εὐάγωγοι, συγκατονωοῦντες ἀλλήλοις συγκατανευτικῶς, οὐχὶ μόνον οἱ τοιοῦτοι θὰ μείνωσιν ἀνέπαφοι, ἀλλ' ἐτι μᾶλλον θέλουσιν εἶσθαι πάντες καὶ πάντοτε ἐπεσκιασμένοι ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς δικαιοσύνης τοῦ βασιλικῆς ἡμῶν κριτηρίου. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Αὐθέντου παρατείνεται ἐπίσης πρὸς καιρὸν, ἀχριστοῦ καθησυχάσῃ ὁ λαὸς, ὡς τὸ πρότερον, ἐνεκρίθη πρὸς τὸ παρὸν ἄξιος διὰ τὴν Καϊμακαμίαν τοῦ Βουκουρεστίου ὁ Νέγρης. Διὸ πρέπει σεῖς, Μητροπολίτα, Ἐπίσκοποι, Ἡγούμενοι καὶ Ἄρχοντες, ἅμα φθάσῃ ἡ βασιλικὴ ἡμῶν ἱερὰ αὕτη προσταγὴ νὰ συσσωματωθῆτε ὁμοῦ καὶ νὰ ἐξακολουθήσητε καθ' ὅλα τὰ συμφέροντα ἐν τάξει, πασχίζοντες μετὰ τοῦ Καϊμακάμη, ὥστε νὰ χορηγήσητε τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἡσυχίαν εἰς τοὺς ἀδυνάτους βασιλιάδας, καὶ νὰ καθοδηγήσητε αὐτοὺς εἰς ὅλα κατὰ πάντα τρόπον ἐπιεικῶς. Καὶ ὅσοι πάλιν εὐρίσκονται ἀπομεμακρυσμένοι ἀπὸ τοὺς ἀποστάτας, δεικνύοντες τὴν τὸ δεῖγμα τῆς πιστοβεβαιώσεως καὶ δικαιοσύνης των, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ

ΐδια, διότι και αὐτοὶ μετὰ καιρὸν, τόσον διὰ τοῦτο, καθοσὸν καὶ διὰ τὴν διευκόλυνσιν τοῦ στρατεύματος, θέλουσιν ἀνταμειφθῆ προπόντως. Ἐκλέξατε προτέτι ἀνάμεσόν σας τοὺς ἀξιώτεροὺς Ἀρχόντας, καὶ φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς μὲ πᾶν εἶδος τιμιότητος, τιμωρήσατε τοὺς ὅσοι ἤθελον ἀνακαλυφθῆ ὑποκεκρυμμένως σύμφωνοι ἀποστάται, διότι καὶ ἐκ τούτου ἔχει νὰ δειχθῆ ἡ ὑποταγῆ, ἡ ἀφοσίωσις, τὸ καλὸν σας φέρισμον καὶ ὁ σκοπὸς εἰς τὸ ν' ἀκολουθήσητε τὰ πάντα εὐλόγως. Ἐπὶ τούτῳ ἐξεδόθη ὁ βασιλικὸς ἡμῶν οὗτος ὀρισμὸς, καὶ μάλιστα πρὸς ἐκεῖνους, οἵτινες γνωρίζουσι νὰ σκέπτωνται ὀρθοτέρως, διὰ νὰ πράξῃτε προθύμως ἐκεῖνα, ὅσα σᾶς προσταζόνται. Σὺ δὲ, ὦ Καϊμακάμη, πληροφορούμενος ὅλα ταῦτα νὰ συνεργήσῃς μετὰ τῶν Ἀρχόντων καὶ λοιπῶν ἐκ συμφώνου εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃς τὰ προσταττόμενά σοι μὲ τὰς βεβαιωτικὰς ἐκδουλεύσεις σου. Ταῦτα πάντα εἰς ἰδέαν σας· πρὸς δὲ τὸ ἅγιόν μας σημεῖον νὰ ἦσθε ὑποτελεῖς».

## ΣΤΑΙΣ 148.

(α) Ὁ Γεώργιος Καντακουζηνὸς ἐθεωρήθη τότε ὁ πρῶτος ὑποκινῶν τὴν κατὰ τοῦ Ἑψηλάντου σύστασιν, δι' ὃν, ὡς φαίνεται, λόγον ὁ Ἑψηλάντης ἀπειμάκρυνεν εὐφῆμως αὐτὸν ἐκ τῆς Τέρβιδος, ἀποστείλας εἰς τὸ Ἰάσιον, καθ' ἃ θέλομεν εἰπεῖν κατωτέρω. Προσθέτομεν δὲ, ὅτι ὁ Ἑψηλάντης ἐγνώριζε τούτον, καὶ πρὸ τοῦ κινήματος ἔτι τῆς 24 φεβρουαρίου, ὀργανίζοντα μίαν παρά τοῖς Μολδαβοῖς ἑταιρίαν ἰδίαν, σκοπούσαν βεβαίως τὴν ἐν καιρῷ κατάληψιν τῆς ἡγεμονικῆς ἀρχῆς ἀντὶ τοῦ Μιχαήλου Σούτσου. Ἴδου ὅ,τι διεβεβαίω ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Λασσάνης, γραφῶν πρὸς τὸν Ἑψηλάντην διὰ συμβολικῶν γραμμάτων ἐξ Ἰασίου καὶ ἀπὸ 2 ἰανουαρίου 1921: «... Ἡ μολδαυικὴ ἑταιρεία εἶναι γνωστὴ καὶ εἰς τὸν Δυθέντην, ὅτι προήλθεν ἀπὸ τὸν Καντακουζηνόν· πλὴν τίποτε δὲν θὰ κάμουν, διότι εἶναι ἀκόμη Μολδαβοὶ... » καὶ διὰ μίαν ἀρχοντείαν προδίδουν τὸ πᾶν».

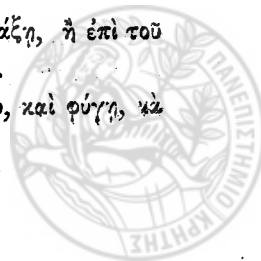
(6)

## «Νόμοι Στρατιωτικοί.

«Α. Κάθε στρατιώτης, στρατηγὸς καὶ πολεμικὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποτάσσῃται ἀφώνως καὶ ἐν τῷ ᾧμα εἰς κάθε καιρὸν καὶ περιστάσιν εἰς τὸν ἀνώτερόν του, νὰ φέρηται πρὸς αὐτὸν μὲ σέβας καὶ νὰ ἐκτελῆ τὰς προσταγὰς του μὲ κάθε προθυμίαν καὶ ταχύτητα. Ὅποιος δὲ ἀθετήσῃ τοῦτον τὸν νόμον, νὰ παιδεύηται ὡς ἐχθρὸς τῆς πατρίδος, δηλαδὴ μὲ τὸν θάνατον.

«Β. Ὅποιος ἀφήσῃ τὸν τόπον, ὅπου ἐδιορίσθη νὰ φυλάξῃ, ἢ ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ πολεμήσῃ, νὰ παιδεύηται μὲ ἄτιμον θάνατον.

«Γ. Ὅποιος ἀφήσῃ τὴν σημαίαν του ἢ τὸ τάγμα του, καὶ φύγῃ, καὶ



ἀτιμάζεται πρῶτον ἔμπροσθεν τοῦ στρατεύματος (ὡς ἀνάξιος τῆς τιμῆς διὰ τὴν δουλειὴν τὴν πατρίδα), καὶ ἔπειτα νὰ κηρύττῃται ὡς ἄπιμος ἄνθρωπος εἰς ὅλον τὸ γένος, νὰ μὴ ἀναλαμβάνῃ τὴν τιμὴν του ποτὲ, ἐκτὸς μόνον ἂν ἤθελε κάμει μεγάλα κατορθώματα καὶ δουλεύσει εἰς τὴν πατρίδα. Ἐὰν δὲ καταφύγῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ πιασθῇ μὲ τ' ἄρματα εἰς τὰς χεῖρας κατὰ τῆς πατρίδος του, τότε ν' ἀτιμάζεται αἰώνως, ν' ἀναθεματίζεται καὶ νὰ κρεμάται, καὶ τὸ μὲν σῶμά του νὰ μὴ ἀξιώνῃται ταφῆς, τὸ δὲ ὄνομά του νὰ μένῃ ἀναθεματισμένον εἰς ἀποστροφὴν καὶ ἐχθρὰν τῶν μελλουσῶν γενεῶν.

«Δ'. Ὅποιος κλέψῃ, νὰ ἀτιμάζεται παρῆρσίᾳ, καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ τὸ κλέψιμον.

«Ε'. Ὅποιος χάσῃ ἢ πωλήσῃ τὰ ἄρματά του, νὰ πηγαίῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ χωρὶς ὅπλων καὶ, ἐν ὄσῳ δὲν ἀπολαύσῃ μὲ τὴν ἀνδρείαν του ἄλλα ἄρματα, νὰ μένῃ ἄοπλος καὶ νὰ ἦναι ὑπὲρ τῆς τοῦ στρατεύματος.

«ΣΤ'. Ὅποιος φονεύῃ τὸν σύντροφόν του, ἢ τινα ὁμογενῆ του, ἢ ἄλλον ἄνθρωπον, ἐκτὸς ἀπὸ ἐχθρὸν ἀρματωμένον, νὰ παιδεύηται μὲ θάνατον.

«Ζ'. Ὅποιος ἤθελε γνωρισθῆ, ὅτι ἔχει τινὰ κοινωνίαν μὲ τὸν ἐχθρὸν πρὸς ἐπιβουλὴν τῆς πατρίδος, νὰ παιδεύηται, καθὼς διορίζει ὁ τρίτος νόμος (ἦτοι τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον Γ΄).

«Η'. Πᾶσα συνωμοσία κρυφῆ, ἢ φανερά, ἢ μικροτάτη ἀποστασία ἐναντίον τῶν ἀνωτέρων καὶ ἀρχηγῶν, ἀφοῦ ἀποδειχθῆ, νὰ παιδεύηται μὲ θάνατον.

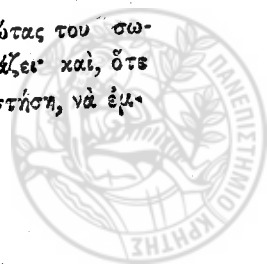
«Θ'. Αἱ ταραχαὶ, συγχίσεις καὶ καυγάδες ἀναμεταξὺ τῶν στρατιωτῶν νὰ παιδεύωνται αὐστηρῶς, ἐπειδὴ, ὄντες ὅλοι σύντροφοι, πρέπει νὰ ἦναι καὶ φίλοι ἀναμεταξὺ τῶν, καὶ νὰ συμβοηθῶνται εἰς κάθε ἀνάγκην.

«Ι'. Ἡ μέθη, ὡς αἰτία ὄλων τῶν κακῶν, νὰ παιδεύηται αὐστηρότατα.

«ΙΑ'. Ὁ στρατιώτης ὁ ὅποιος λείπει καὶ ἐν λεπτὸν, χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ ἀνωτέρου του, νὰ παιδεύηται αὐστηρῶς.

«ΙΒ'. Κάθε Ἀρχηγὸς ἀποκρίνεται διὰ τοὺς ὑποκειμένους του, καὶ παιδεύεται διὰ τὰς ἀταξίας αὐτῶν.

«Ο Ἀρχηγὸς χρεωστῆ νὰ βαστᾷ πάντοτε τοὺς στρατιώτας του σωστοὺς εἰς τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὸ Τάγμα, τὸ ὅποιον ἐξουσιάζει καὶ, ὅτε κατὰ περίστασιν σκοτωθῇ τις ἐξ αὐτῶν, ἢ χαθῇ, ἢ ἀρρώστῃσῃ, νὰ ἐμ-



βαίνη εἰς τὸ καθημερινὸν βapόρτον πρὸς τὸν ἀνώτερον του· εἰ δὲ καὶ λείπει, νὰ παιδεύηται χάων τὸν τόπον του, καὶ νὰ ἐπαριθμηταὶ πάλιν στρατιώτης. Ὅποιος δὲ ψευδομαρτυρήσῃ, ἢ ψευδοραπορτάρῃ, ἀφοῦ λάβῃ τὴν πρέκουσαν ἀτιμίαν, νὰ χάνῃ παντάπασι καὶ τὸν βαθμὸν του.

### « Ὅρκος.

» Ἐγὼ ὁ δεῖνας (ὄνομα ἐπίθετον) ἀπὸ ἐπαρχίαν . . . . . πόλιν . . . . . βέτων . . . . . θεληματικῶς ἐπιθυμῶν, ν' ἀφιερῶ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ τὴν ζωὴν μου εἰς τὴν δούλευσιν τῆς πατρίδος μου Ἑλλάδος, ἐπαρχαλάσσα τὸν Ἀρχηγόν (δεῖνα) νὰ μὲ δεχθῇ ὡς στρατιώτην τῆς πατρίδος, καὶ νὰ μὲ συναριθμήσῃ μὲ τὸ τάγμα του· ὅστις εὐρῶν με ἀξιῶν τοσαύτης τιμῆς, μ' ἔδωκε νὰ διαβάσω τοὺς πολεμικοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους, ἀφ' οὗ τοὺς ἀνέγνωσα, ὁμοίως τοὺς ἐξαναδιάβασε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἐξηγῶν με ἐν πρὸς ἐν ὅλα μετὰ μεγάλης ἐντελείας, ἵδιᾶ νὰ μοὶ γείνωσι φανερώτεροι, καὶ διὰ νὰ μὴν ἔχω πρὸς αὐτοὺς τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν. Ἐγὼ διαβάσας καὶ ἀκούσας μὲ μεγάλην προσοχὴν τούτους τοὺς ἱεροὺς νόμους, τοὺς ἐπανάλαβα ἀκριβῶς καὶ τοὺς ἐνετύπωσα εἰς τὴν καρδίαν μου μὲ τὰ στερεὰ καὶ ἄσβεστα γράμματα τῆς ἱερᾶς ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς τὴν πατρίδα μου· ἐξετάσας δὲ ἀκριβῶς καὶ τὴν καρδίαν, εὐρον εἰς αὐτὴν ἀρκετὸν πατριωτισμὸν, ἀρκετὴν ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν, διὰ νὰ ἐπιμένω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ζήτησίν μου. Καὶ διὰ τοῦτο ὀρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ἀοράτου καὶ παντοδυναμοῦ Θεοῦ καὶ ἐπάνω εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὴν αἰώνιον ἀλήθειαν, ἐπὶ προυσία τοῦ (τάδε Ἰερέως), καὶ τοῦ (τάδε Ἀρχηγοῦ μου), ὅτι θέλω δουλεύσει τὴν πατρίδα μου μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν ἀγάπην, πίστιν καὶ μὲ κάθε κίνδυνον τῆς ζωῆς μου, τὴν ὅποιαν διόλου ἀριζήνω εἰς τὴν ἐλευθερίαν, διαφέντευσιν καὶ καλὸν τῆς πατρίδος· νὰ ὑποτάσσωμαι ἀδιστακτικῶς καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξετάσεως καὶ ἀντιστάσεως εἰς τὰς προσταγὰς τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἀνωτέρων μου· νὰ ὑποφέρω κάθε κίνδυνον καὶ κόπον, πᾶσαν ὑτέρησιν καὶ πολυπάθειαν μὲ ὑπομονὴν καὶ ἄνευ παραμικροῦ παραπτώνου. Ἐὰν δὲ καὶ προσκρούσω εἰς τι ἐναντίον τῶν νόμων, τῶν Ἀρχηγῶν μου καὶ τοῦ χρέους μου, νὰ κατακρίνωμαι καὶ νὰ παιδεύωμαι κατὰ τοὺς νόμους.»

(Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ Κώδικος.)

« ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΥΦΛΑΝΤΗΣ »,.



ΣΕΛΙΣ 149.

(α) Ὅρα ἐν τῷ Κεφ. Γ' τοῦ Μέρους Α'.

ΣΕΛΙΣ 151.

(α) Ἴδου ἡ διαταγή

«Πρὸς τὸν Ταγματάρχην Κ. Δούκαν.

«Ὁ Ἐκλαμπρότατος στρατηγὸς σωματάρχης πρίγκιψ Γεώργιος Καντακουζηνός, στελλόμενος εἰς τὰ ἐμπρός, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ, καθὼς διὰ ζώσης φωνῆς παρηγγέλη, θέλει περάτῃ ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ αὔριον τὸ πρῶτ' ἡμερῆς. Ὅθεν θέλεις ἐτοιμάτῃ ἕνα ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν στρατιωτῶν σου ὑπὸ ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν σου, διὰ νὰ περάσωσιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκλαμπρότητός του, διὰ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὄσων παρηγγέλη. Ἐρχόμενος αὐτότε ὁ ἴδιος, συνομιλεῖ καὶ, ἂν κρίνῃ εὐλογον νὰ σᾶς λάβῃ μαζὴ του, θέλεις τὸν ἀκολουθήσῃ, λαμβάνων τόσους στρατιώτας, ὅσους αἱ περιστάσεις ζητήσου, ἐπειδὴ καὶ αὐτοῦ θέλει ἀποφασίσῃτε, πῶς νὰ φερθῆτε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν παραγγελθέντων, κατὰ τὰς εἰδήσεις ὅπου ἔχετε ἀπὸ τὰς ἐμπροσθοφυλακὰς σου περὶ τῶν κινήματων καὶ θέσεως τῶν ἐχθρῶν.

«Γενικὸν Στρατόπεδον εἰς Τυργόβιστον,

«Τῆ 8 μαΐου, 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.»

ΣΕΛΙΣ 150.

(α) Σῶζεται ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγή, ὡς ἀκολουθῶς.

«Πρὸς τὸν Ταγματάρχην Κύριον Δούκαν.

«Ταύτην τὴν στιγμὴν εἰδοποιήθημεν, ὅτι ὁ Μητροπολίτης καὶ ὁ Βεστιάρης ἔφυγαν ἀπὸ Βουκουρέστι ἐψὲς περὶ τὴν πρώτην ὥραν. Συμπεραίνεται, ὅτι ἐπῆραν τὸν δρόμον τῆς Κίμπινας, ἢ τοῦ Μπούκοβου, διὰ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν Αὐστρίαν. Ὅθεν χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ἀναβολὴν θέλετε δώσῃ εἰς ὅλα τὰ περάσματα τὰς ἀναγκαίως προσταγὰς, καὶ νὰ πασχίσῃτε ὅπου νὰ πιασθῶσιν, οἵτινες καὶ νὰ μᾶς σταλώσιν ὀγλίγισρα ἐδῶ.

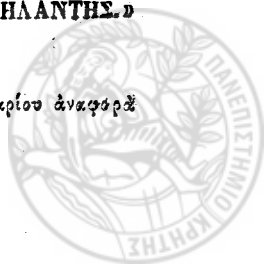
«Ἐν τῷ Γενικῷ Στρατοπέδῳ εἰς Τυργόβιστον,

«Τῆ 15 μαΐου 1821

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.»

ΣΕΛΙΣ 169.

(α) Μνημονεύεται ἐν τῷ βιβλίῳ ἢ ἐκ τοῦ Ἰασιίου καὶ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου ἀναγράφῃ



τῶδ' Ἰψηλάντου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ αὐτὸς δ' Ἰψηλάντης μνημονεύει καὶ ἑτέρας ὁμοίας φύσεως ἐν τῷ ἐγγράφῳ αὐτοῦ πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ ἡγεμόνος Καλλιμάχου, ὡς φέρεται ἐν σελ. 132 σημ. α.) Ἐπίται δέ, ὅτι ἡ δευτέρα ἀναφορά ἐγγράφῳ ἐκ τῆς Κολεντίνης.

ΣΕΛΙΣ 170.

(α) Περὶ τούτου μνεῖαν ποιεῖται καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἐν τῇ ἐκ τῆς ἐν Αὐστρία φυλακῆς ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον.

ΣΕΛΙΣ 171.

(α) Ἰπεγράφητο δὲ ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ὠπλισμένων χριστιανικῶν Γρατικῶν δυνάμεων εἰς Δακίαν καὶ Μολδαυίαν» οἱ ἑξῆς:

«ΣΑΒΒΑΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ Μπίνπασης,

«Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ,

«ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΟΡΦΑΝΟΣ,

«ΜΙΧΑΔΗΣ ΝΤΕΛΗΜΠΑΣΗΣ,

«ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΚΟΔΟΚΟΤΡΩΝΗΣ,

«ΓΚΕΝΤΖ ΑΓΑΣ Μπασμπελούκμπασης,

«ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΛΔΑΜΙΔΗΣ,

«ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ,

«ΑΔΕΣΑΝΔΡΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ,

«ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ,

«ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΤΗΣ,

«ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ,

«ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΥΕΤΖΙΩΤΗΣ,

«ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ ταμίας,

«Ταγματάρχης ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ,

«ΚΟΝΤΟΣ,

«ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΙΤΗΣ,

«ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΝΙΚΟΛΑ.

«Κατὰ τὴν πληρεξουσιότητα ὑποῦ-ἔχω ἀπὸ τοῦ ἐδρισκομένου; εἰς διαφόρους ἐν-  
ταῦθα ἐκστρατείας ὑπογράφομαι διὰ Γεωργάκην Ὀλυμπιώτην, Γιαννάκην Φαρμά-  
κην, Δημήτριον Τουφεκτοσήπασην Πονζῆν, Καπετὰν Γεώργιον Σουλιώτην, Καπετὰν  
Στέριον, Ἀθανάσιον Χειμαριώτην, Δημήτριον Χόντζογλου, Ναοὺμ Βεκιλχάρτζην,  
Μπεκιάρην, Καλογιάννην, Γιαννακὸν Ὀλυμπιώτην, Νικόλαον Ντάλαν, Γεώργιον  
Σακτούρην. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ».

Οὔτε τόπον, οὔτε μνηολογίαν φέρει ἡ ἀναφορά αὕτη ἀλλὰ βεβαίως ἐγγράφῳ ἐν  
τῇ Τέρβιδι κατὰ μεσοῦντα μῆτον. Ἐπέμφθη δ' ἐκεῖθεν εἰς διπλοῦν διὰ τοῦ Στε-  
φάνου Κανέλου, ἱατροῦ, καὶ τοῦ Ζαχαρίου Λεονάρδου ἡ μετ' ὀλίγον ὅμως ἐ-  
πελοῦσα καταστροφή τοῦ Δραγασανίου κατὰ ἰούνιον ἄρχοντα, ἐματαίως τὸν λό-  
γον τῆς διευθύνσεως τῶν ἀπεσταλμένων μέχρι τῆς Πετροπούλεως. Διὰ τοῦτο τὸ ἐν  
τῶν πρωτοτύπων τῆς ἀναφορᾶς αὐτῆς; διὰ χειρὸς τοῦ Λασσανοῦ, συντάκτου ταύ-  
της, ἔμεινε παρὰ τοῦ Ζαχαρία Λεονάρδου, καὶ, αὐτοῦ ἀποθανόντος, μένει παρὰ τοῦ  
πατριῶτῃ ἀδελφῷ ἐκείνου Ἀθανασίῳ Λεονάρδου, εἰς οὗ καὶ ἡμεῖς ἀνεγράψαμεν.

ΣΕΛΙΣ 185.

(α) Τοιαύτη στήλη ἀνηγήθη τῶντι, βασιλευθείσης τῆς Ἑλλάδος, ἐντὸς τῆς

κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν περιφερείας τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου, παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, τοῦ ποιητοῦ.

(6) Τοιαύτην ἀπολογία, χρονολογουμένην ἐτῆ 22 αὐγούστου 1821 ἐν Ὁδησσῷ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν καὶ τεκμαιρόμεθα γεγραμμένην παρὰ τοῦ Νικολάου Σκοῦφου, διότι περιέχει μόνον αὐτοῦ ἔγγραφα ἢ τινα πρὸς τὸν Ἰψηλάντην καὶ διαταγὰς τινὰς τοῦ Ἰψηλάντου πρὸς μόνον τοῦτον· ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν αὕτη, ἢ συρραφὴ ὑβρῶν καὶ ὑποθέσεων ἀναποδείκτων, λίβελλος ἄνευ ὀρίων, κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰψηλάντου, καὶ ἰπομένως πάσης προσοχῆς ἀναξία.

## ΣΕΛΙΣ 192.

(α) «Ἐν τούτοις τὸ αὐστριακὸν ὑπουργεῖον ἐζήτησε συμβουλήν ἀπὸ τοῦ ῥωσικοῦ περὶ τοῦ πρίγκιπος Ἰψηλάντου, καταφυγόντος εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν. Ὁ Ἰακποδίστριας ἐγνωμοδότησε: Ὁ λειποτάκτης τῆς ῥωσικῆς σημαίας ἀνήκει, ἵνα κριτενεχθῆ εἰς τὴν ῥωσίαν, καὶ μετ' ὅλης τῆς δημοσιότητος κρινόμενος καὶ εὐρισκόμενος ἔνοχος, τιμωρηθῆ πραγματικῶς, ὅπως ἡ τιμωρία ἐνὸς μόνου σώσει τὴν κζωὴν πολλῶν, καὶ καταδειχθῆ ἡ ἀδικία τῆς πρὸς τὸ ῥωσικὸν ὑπουργεῖον γενομένης ἐπιπλήξεως, ὅτι ἐδοθήσασιν τῷ ἀπερισκέπτῳ ἐκείνῳ ἀνθρώπῳ. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀπρωτίμησεν, ἵνα ἐγκαταλείψῃ αὐτὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Αὐστρίας.» (Δημητρίου Ἀρλιώτου Βιογραφία Καποδιστρίου σελ. 78, ἐν Κερκύρα 1859.)

Ἐὰν μὴ ἔθεωρετο ὁ Ἀρλιώτης ἀξιοπίστος, ὡς φίλος ἄλλοτε τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἀναπακρινόμενος μετ' αὐτοῦ, οὐδεμίαν βεβαίως εἰδόμενον ἦδη προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐκτιθεμένων, ὡς οὐκ εἶδοσμεν τοιαύτην καὶ εἰς ἄλλων τινῶν δημοσιεύσεως ἄλλοκότους περὶ τοῦ Καποδιστρίου καὶ Ἰψηλάντου. Ἐρωτῶμεν δὲ, ἔχουσι τι κοινὸν αἱ ἐξηγήσεις τοῦ Ἀρλιώτου πρὸς τὸ πραγματικὸν τῶν ἡμετέρων, ὡς ἐστὶν ἰρηγιμένων ἐπὶ ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ πληροφοριῶν; Καὶ διὰ τίνα ἀδικεῖ αἰτίαν τὸν Καποδίστριαν ὁ Ἀρλιώτης, θέτων μὲν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τοσαύτην τραχύτητα λόγων, μὴ ἐξηγῶν δὲ τὸν πολιτικὸν νοῦν τούτων, ὡς ὤφειλε; (Ὅρα ἐν τοῖς προλεγομένοις τοῦ παρόντος τόμου.)

Ὀλίγῳ πρότερον, (ἢ ἐν σελ. 71), βεβαίῳ ὁ συγγραφεὺς, ὅτι «ὁ Καποδίστριας ἐπέθετο τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐμίσει τὴν σκληρὰν τῆς δουλείαν, ἀλλ' ἐβήθει ἐκείνην ἐλευθερίαν καὶ εὐτυχῆ οὐχὶ ἄλλως, εἰμὴ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς καὶ τῶν συνθηκῶν. Ἄνθρωπος καὶ Ἕλληνας, εἶχε συμπάθειαν πρὸς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὑπουργὸς Ῥώσσο αὐτοκράτορος, ὤφειλεν ἵνα ἀπαδοκίμασται αὐτὴν καὶ ἐναντιωθῆ, καὶ τοῦτο ἐπραγματοποίησε.» Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἀληθεύει ὁ Ἀρλιώτης, διότι ὁ Καποδίστριας πραγματικῶς ἐπέθετο τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰργάζετο ὑπὲρ αὐτῆς, καθ' ἃ ἀπεδείξαμεν πολλαχοῦ καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ δεύτερον, παρουσιάζει αὐτὸν ὡς πρόσωπον οὔτε νοῦν πρακτικὸν ἔχον, οὔτε γνωρίζον τὰς μεταξὺ Τουρκίας καὶ τῶν ἄλλων Δυνάμεων ὑφισταμένης συνθήκας. Καὶ ἀληθῶς ἠλείβετο δύναμις πολιτισμοῦ ὑπὸ τυραννίαν βάρβαρον καὶ παντοειδῶς κατατρώουσαν τὸ ὑπῆκοον; ἢ τίς ὑπῆρχε συνθήκη πολιτικὴ, μᾶλλον δὲ προστατευτικὴ, ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τῆς Τουρκίας; ἢ ἄρα, καὶ τοιαῦτα ἂν ὑπῆρχον, ἔμελλον γενέσθαι ποτε ἢ ὑπόθεσις πολέμου ξένου κράτους κατὰ τῆς Τουρκίας ὑπὲρ μόνης αὐτῆς ἐλευθερίας καὶ εὐτυχίας τῶν Ἑλλήνων;»

## ΣΕΛΙΣ 194.

(α) Πελοποννήσιος ἐκ τῆς Ἰόρδανος.



(6) Κατήγετο οὗτος ἐκ τοῦ χωρίου Καρούς τῆς Δευκάδος, συνήθως γνωριζόμενος ἡ Ἀπόστολος Σταύρακος Πανάδας. »

ΣΕΛΙΣ 198.

(α) Ὅρα ἐν τῷ τόμ. Γ'.

ΣΕΛΙΣ 199.

(α) Ἴδου τὸ ὅλον τῆς ἀναφορᾶς, ἧς ἡ ὠρισμένη μυθολογία ἐλλείπει· ἀλλ' ὡμολόγηται ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου, ὅτι ἐγράφη μετὰ τὰ συμβάντα τοῦ Σκουλενίου, ἢτοι κατὰ τὸν φθίνοντα ἰούλιον ἢ ἀρχόμενον ἰούλιον τοῦ 1821.

### «Πρὸς τὸν Μέγαν Ἐπίτροπον τῆς Κραταιᾶς Ὀθωμανικῆς Βασιλείας.

«Εἰς τὸ πανέκλαμπρον κατώφλιον τῆς κραταιοτάτης καὶ τροφυῆ-  
μῶν Βασιλείας, τῆς ἀντιλήπτορος καὶ καταφυγῆς πάντων τῶν ἐνάναγ-  
καις καὶ θλίψεσι προσερχομένων, οἱ θλιβόμενοι ἤδη καὶ κακουχούμενοι,  
δισκορπισμένοι καὶ ἀπολωλότες ὑπήκοοι καὶ πιστοὶ ραγιαῶδες σας, κά-  
τοικοι τοῦ μεμλεκετίου τῆς Μολδαυίας, ὅ,τε Μητροπολίτης, Ἐπίσκοποι,  
Ἀρχιμανδρίται καὶ Ἡγούμενοι, Ἄρχοντες τῆς πρώτης, δευτέρας καὶ τρί-  
της τάξεως καὶ ἀρχοντάκια παντὸς βαθμοῦ, μανζίλιδες, ρουπτάσσιδες,  
πραγματευταὶ, ἐκ μέρους ὅλου τοῦ Μολδαυικοῦ ἔθνους, ἐκκλησιαστικοῦ  
καὶ πολιτικοῦ κλήρου, δακρυρροοῦντες καὶ κλίνοντες τὰ γόνατα τῆς πί-  
στεως καὶ τὰς κεφαλὰς τῆς ὑποταγῆς καὶ εὐπειθείας, καὶ μετὰ ταπει-  
νοτάτων φωνῶν αἶροντες πρὸς οὐρανὸν χεῖρας ἰκέτιδας διὰ τὴν αἰώνιον  
διαμονὴν κράτους καὶ ὑπεροχῆς δόξης τοῦ κραταιοτάτου καὶ φιλανθρω-  
ποτάτου Βασιλέως καὶ ὑψηλοτάτου Δουβλετίου, τοῦ ὑποτάξαι ὑπὰ τοὺς  
πόδας αὐτοῦ πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, τολμῶμεν νὰ πλησιάσωμεν  
μὲ αὐτὸ τὸ ταπεινὸν μας μαγζάρι, δηλοποιοῦντες, ὅτι ἡ τζάρα αὕτη,  
ἡ παρακαταθήκη τοῦ μεγάλου Θεοῦ, ἐμπιστευθεῖσα εἰς τὴν κραταιοτά-  
την Βασιλείαν σας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ προπάτορός σας Σουλτάν Σουλεϊμάν  
τοῦ πρώτου, ἤξιωθη διὰ συνθηκῶν καὶ κανόνων αὐτῆς τοῦ νὰ ἦναι ἐλεη-  
μένη, καὶ νὰ ὀνομάζῃται Κελάρι τῆς Βασιλικῆς σας Μεγαλειότητος καὶ  
μὲ φρουντζουλ καλέμ, ἧτις οὐδέποτε ἐφάνη εἰς τὸ τοχμέτι καὶ κατα-  
δίχην τῆς ἀπιστίας καὶ τῶν διαστρόφων διαλογισμῶν· ἀλλ' ἀπὸ τὴν  
ἀρχὴν τῆς ὑποταγῆς εἰς ὀλοκλήρους αἰῶνας, ὡς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἡ  
Μολδόβα ἐφύλαττε τὴν προσήλωσιν τοῦ σαντακατίου πρὸς τὸ ὕψιστον  
Δουβλέτι, ἀνωτέραν καὶ ἰερωτέραν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη, ὅπου εἶνα»



εὐτυχῆ τὸ νὰ ὑπάρχωσιν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς μεγάλης καὶ ἐκτεταμένης εἰς δύο ἐπὶ τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς γῆς καὶ τῶν δύο θαλασσῶν ἐπικρατείας καὶ ἐξουσίας τῆς κραταιοτάτης Βασιλείας. Κρατοῦντες οἱ βασιλεῖς ταύτης τῆς τζάρας μόνον τὰ δουλωτικὰ ἐργάλεια τῆς γῆς, ἐπλήρουν τὰς θελήσεις καὶ προσταγὰς τοῦ Δουβλετίου, εὐχαριστημένοι ὄντες διὰ τὰ ἀκένωτα ἔλεη καὶ οἰκτιροῦς, ὅπου ἀπέκτησαν ἐγγράφως ἀπὸ τὴν τροφὸν ἡμῶν Βασιλείαν, φυλάττοντες αὐτὰ ὡς πολῦτιμον θησαυρόν. Ἡ εἰσροὴ ὅμως τῶν Αὐθεντῶν Κωνσταντινουπολιτῶν Γραικῶν, ὅπου ἀπὸ ἓνα καιρὸν ἀντὶ τῶν γησίων Αὐθεντῶν Μολδοβάνων, (τῶν νομοθετημένων κατὰ τὰς ἑκπαλαὶ συνθήκας, τὰς ἱερὰς καὶ χαρισμένας εἰς τὸν τόπον,) ἐπροχώρησαν διὰ τὰς ἀμαρτίας μας νὰ σταλθοῦν, οἵτινες ἐπροξένησαν τελευταῖον ἤδη εἰς τὰς φανεράς αὐτὰς περιστάσεις τῆς διαστροφῆς ἓνα ἐντελὴ ἀφανισμόν τοῦ μεμλεκετίου, μίαν ἄφραστον λύπην καὶ ἓνα αἰώνιον κλαυθμόν, τὰ ὅποια δὲν θέλουσιν ἐξαλειφθῆ ποτε ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν ὑπηκόων σας, γυμνῶν ἤδη ὄντων καὶ ἀπελπισμένων, ὡς οὐδέποτε· διότι αὕτη ἡ Μολδοβία, αὐτὸ τὸ κελεῖρι τῆς Βασιλείας σας, αὐτοὶ οἱ πιστοὶ βασιλεῖς, ἔμειναν τώρα ἐν σώμα χωρὶς ψυχὴν ἐξ αἰτίας τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν Γραικῶν, ἀποδεδειγμένων ἀποστατῶν, οἵτινες μὲ τὰς ἐργασίας τοῦ συντρίμματός των ἐτράβηξαν καὶ τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις εἰς θάνατον τοῦ τόπου, καὶ ἤδη ὁ τόπος ἔρημος, αἱ πολιτεῖαι λεηλατισμέναι καὶ κατακαμμέναι, αἱ ἐκκλησίαι τῆς προσκυνήσεώς μας ξεγυμνωμέναι καὶ καταχαλασμέναι, τὰ ζῶα τοῦ τόπου ὀλιγοστευμένα, οἱ ζαχαρέδες ὄλοι ἀφανισμένοι, ἡμεῖς οἱ κάτοικοι γεγυμνωμένοι, αἱ μουσεῖά μας χωρὶς εἰσοδημάτων, ὅλα αὐτὰ εἶναι καρποὶ τῆς διοικήσεως τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν. Πλὴν δόξα τῷ οὐρανῷ, ὅπου δὲν ἠπατήθημεν νὰ ἐμβῶμεν εἰς τὴν κλῆσιν τῶν διεστραμμένων λογισμῶν καὶ εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ ἀφανισμοῦ τῆς ψυχῆς ὅπου μᾶς ἔμεινεν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐσπούδαζον εἰς ἀκμὴν τοῦ νὰ μᾶς φέρουν νὰ χαθῶμεν, χάνοντες τὴν ἀτίμητον πίστιν πρὸς τὸ τρέφον ἡμᾶς Δουβλέτι. Μετὰ δακρύων εὐχαριστοῦμεν τοὺς οἰκτιροῦς τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Βασιλέως, ὅπου διευρευνῶν μετὰ μακροθυμίας καὶ ἐξακριβῶν εὖρε λάμπουσαν τὴν πίστιν τῶν βασιλέων αὐτοῦ, καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν βεβαίωσιν τῆς ἱερᾶς ἀφώσεως διὰ τοῦ ἱεροῦ Φερμανίου. Γενηθήτω δὲ ἤδη ἴλεον τὸ ὑψιστον Δουβλέτι νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δραστήρια πάθη τοῦ τόπου, ὅπου ἐδοκίμασαν ἀπὸ τοῦ Βοεβόδας Κωνσταντινουπολίτας καὶ ἀπὸ τοῦς Γραικοὺς αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς τοὺς ἐστοχαζόμεθα ὡς γησίους Μολδανοὺς, νομίμους δε-

σπότας και πατέρας τοῦ λαοῦ· ἀλλ' αὐτοί, ὡς πειν ασμέναι ἀδελφαί, ἐβύζανον τὸ αἷμα τῶν βραγιάδων, τῶν ὁμοίων μὲ τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς, καὶ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀπεξεργάζοντο τὴν γύμνωσιν καὶ πτωχείαν τοῦ λαοῦ, τραβῶντας ὄλους τοὺς βασιλικούς οἰκτιρμούς καὶ προνόμια τῆς τζάρας πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν, τῆς γενεᾶς των καὶ τοῦ Κωνσταντινουπολιτικοῦ γένους· διότι, ὅσον ἐσμικρύνετο ὁ τόπος, αὐτοὶ ἐπλήθυναν τοὺς Γραικοὺς ὅπου ἔφερον μζζή των, καὶ ἐπολλαπλασίαζον τὰ ἔξοδά των, καὶ κατεγίνοντο εἰς τὴν γύμνωσιν μας πρὸς αὐτάρκειαν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐντόπιοι δὲν εἶχον τόπον διὰ ἐργασίαν, μήτε οἱ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως ἄνθρωποι, μήτε ἄλλοι βαθμοὶ εὑρισκον παραμυθίαν, μήτε οἱ πτωχοὶ καὶ χῆραι περιποίησιν· ἐπειδὴ καὶ τὰς εἰσοδηματικὰς ἀρχοντίας, καὶ τὰς περισσοτέρας ἰσπραβηντζίας καὶ τὰς ἄλλας ἐκδουλεύσεις τῆς τζάρας περιλαμβάνων ὁ ἀρπαξ. Κωνσταντινουπολίτης Βοεβόδας, ἐβαζε χεῖρα ἀδικον εἰς τὸ εἰσοδήμα τῶν λουφέδων καὶ τῶν ἑλεῶν, ὅπου ἦτον νομοθετημένα διὰ τοὺς ἐντοπίους πτωχοὺς, ἀρπάζων τὰ τρία μέρη διὰ τοὺς Γραικοὺς, ὅπου ἔφεραν, διὰ τὰς θυγατέρας καὶ γαμβρούς των, καὶ διὰ ὅλην τὴν φαμελλίαν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν. Αὐτοὶ οἱ Βοεβόδοι ἔπερναν τὰ εἰσοδήματα τῶν ρουσουμάτων τῆς ντεσέτινας, γκόστικας, βαντρρήτου, τῆς ὄκνας καὶ τοῦ βάματος, ὀνομάζοντες τα τζέπ χάρτζ αὐτῶν, κατὰ μίμησιν τῶν ἐντοπίων Αὐθεντῶν, οἵτινες εἶχον μόνον τὴν ὄκναν καὶ τὸ βάμα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλεοῦσαν καὶ ἐβοηθοῦσαν καὶ τοὺς συμπατριώτας των. Οἱ δὲ Κωνσταντινουπολίται, πολλαπλασιάζοντες τὰ εἰσοδήματα τῶν ρουσουμάτων, τὰ ἔπερναν αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνοι ἐκ τῆς γενεᾶς των, καὶ δὲν εὐχαριστοῦντο μόνον εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ χαρατζίσου τῆς Βεστιάριος ἔπερναν ἔξοδα ἀμνημόνευτα, καὶ ἐν συντόμῳ ὅλα ἦτον δι' αὐτοὺς καὶ μηδὲν διὰ τοὺς Μολδοβάνους. Μετέπραττον τοὺς ζαχερέδες, ὅπου ἠγοράζοντο ἀπὸ τῆς τζάρας διὰ τὸ μῆρι, καὶ ἐπλήρωναν εἰς τοὺς βραγιάδες πολὺ ὀλιγώτερον, παρ' ὅ,τι ἔπερναν ἀπὸ τὸ ὕψιστον Δουβλέτι, καὶ ἄλλαις φοραῖς τίποτε, εἰς τόσον ὅπου οἱ τεθλιμμένοι πτωχοὶ ἐβιάζοντο νὰ παρατήσουν τὴν γεωργίαν. Τὸ περισσεῖον ψωμὶ ἀπὸ τὴν χρείαν τοῦ γκαμπάνιου, τὸ παπουσῆ ὅπου ἔκαμναν οἱ ἐντόπιοι με τοὺς ἰδρωτάς των, οἱ Αὐθένται μόνον διὰ δωροδοκίας τὰ ἄφιναν πέραν τῶν συνόρων, καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἐτολμοῦσαν οἱ ἐντόπιοι νὰ γλυκανθῶσιν ἀπὸ τοὺς καρπούς τῶν κόπων των. Ἐπωλοῦσαν τὰς Ἀρχοντίας, καὶ τὰς ἠγόραζον ἰδιῶται καὶ ἀνάξιοι, τιμωροῦντες καὶ παιδεύοντες τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ εὐγά-

λοῦν τὰ ἄσπρα ὁποῦ ἐπλήρωναν διὰ αὐτάς, ὡς καὶ τοὺς σλουζιτόρους, τοὺς ἔκπαλαι νομοθετημένους καὶ ξεχωρισμένους ἀπὸ τοὺς μπήρνικους, ἀφιμένους μόνον διὰ φύλαξιν τοῦ μεμλεκετιού, ἐπωλοῦσαν καὶ τοὺς εἰ-  
χαν εἰσόδημα οἱ Γραικοὶ τοῦ Αὐθέντου· ἡ δὲ φύλαξις τοῦ τόπου ἔλειψε, καὶ ἔτσι ἠμπόρουν νὰ φθάσῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποστασίας. Αὐτοὶ οἱ Γραικοὶ, πλουταίνοντες μὲ τοὺς ἰδρώτας τῶν ἐντοπίων, τοὺς ὁποίους σκληρῶς ἐξουσίαζον, ὡς ἐδικούς των βραγιάδες, καὶ μὲ τὰ ἄσπρα τοῦ αἵματος τῶν βασιλικῶν βραγιάδων ἠγόραζον τὰς μουσίας τῶν ἐντοπίων, καὶ αἱ φαμελλίαι αἱ πισταὶ τοῦ Δουβλετιού, ἐξαλειμμένοι ἀπὸ τὸ πρό-  
σωπον τῆς γῆς, ἐβιάζοντο διὰ πτωχείαν νὰ ἀποικήσουν ἀπὸ τὴν πατρίδα των καθότι μῆτε ἔλεος, μῆτε τρόπος ἐκδουλεύσεως, μῆτε βοήθεια λου-  
φῶν, μῆτε δικαιοσύνη εἰς τὰ Κριτήρια ἦτον εἰς αὐτάς. Καὶ τὰς κρί-  
σεις τοῦ Θεοῦ ἐπωλοῦσαν ἀσεβῶς διὰ αἰσχροκέρδειάν των· καὶ μουσίας χωρὶς πληρωμῆς ἐν ὀνόματι αὐθεντικῶν μουσιῶν ἤρπαζον μὲ βίαν. Τὰ πρὸς τὴν τζάραν ἱερὰ φερμάνια τοῦ Δουβλετιού (διὰ τὰ ὅποια ἦτον χρε-  
ῶσαι κατὰ τὸ ἀξιολάτρευτον καὶ ὠραϊσμένον Βασιλικὸν Χάττι Σερίφ, ἐκδοθὲν εἰς τοὺς 1817 διὰ τὰ προνόμια τῆς τζάρας, νὰ διαβασθοῦν ὑπὸ  
ῶν τῆς κανότητος καὶ νὰ φυλαχθοῦν εἰς τοὺς κώδικας τοῦ τόπου,)  
αὐτὰ οἱ Αὐθένται τὰ ἕκαμάν ἀφανῆ καὶ ἄγνωστα εἰς τὸν λαόν. Μὲ ἄ-  
γριον βλέμμα καὶ σκληρότητα ἀτίμαζον τοὺς πρώτους Ἀρχοντας, ὅταν ὠμιλοῦσαν κατὰ τινος ἀδικίας εἰς τὰ Κριτήρια, ἢ κατὰ τινος ἐπιφορτί-  
σματος τῶν δοσιμάτων. Μάλιστα ἦτον βιασμένη ἡ βουλή τῶν Ἀρχόν-  
των νὰ ὑπογράψουν ἀναφορὰν, ὅτι εὐρίσκουν εὐλόγους τὰς παρανόμους ἐπιφορτίσεις των, καὶ νὰ γνωρίσουν εὐγενεῖς τοὺς ἀναξίως ὑπὲρ αὐτῶν τιμηθέντας μὲ ὀφφίκια πεφυλαγμένα κατὰ τὰς παλαιὰς νομοθεσίας μόνον διὰ τὰ εὐγενῆ γένη καὶ διὰ τοὺς ἀξίως δουλεύσαντας τὴν πατρίδα των. Ἐμποδιζόμενοι καὶ καταδικασμένοι ἦσαν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐτόλμουσαν νὰ ἐρωτήσουν, ἵ διατί γίνεται κἀνενα πρᾶγμα ἐναντίον τῆς ἀποφάσεως τοῦ ὑψηλοῦ Χάττι Σερίφιου! διότι ἐκεῖνοι ἦτον κατατρέγμένοι μέχρι θανάτου. Καὶ πόσα ἄλλα, τὰ ὅποια διὰ μικρολογίαν τὰ ἀφίνομεν, καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ ἐφανέρωσαμεν μὲ τὸ ταπεινὸν μαγζάρι μας τότε, ὅτε εἰσέφρυσεν οὗτος ὁ τελευταῖος βιαστὴς Μιχαὴλ Σουτζος. Ὀλόκληρα δοσιματα διὰ τὸ κριθάρι καὶ χορτάρι τοῦ αὐθεντικοῦ ἀχουρίου, δοσιματα διὰ τοὺς μεν-  
ξελχανέδες ἔξω τοῦ δέαντος, δοσιματα διὰ τὸ βράκι ὁποῦ ἐκάμμεν ἀπὸ τὸ ψωμί μας, καὶ διὰ τὴν ἐλευθεραν εἰσοδὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν συνόρων, ὅλα αὐτὰ διὰ ἀφανισμόν ἐδικὸν μας καὶ πρὸς συμφῆρον αὐτῶν. Ἀπόρητον

τείχος διὰ ἡμᾶς τὸ νὰ προστρέξωμεν εἰς τοὺς εὐσπλαγχτικωτάτους ἡμῶν Δεσπότας, διότι καὶ οἱ Βοεβόδες Γραικοὶ, καὶ Σπραβνίκοι καὶ οἱ Ζαπτζίδες ὁμοίως, καθὼς καὶ οἱ Καππῆ Κεχαγιάδες Γραικοὶ ἦσαν μὲ φρονήματα, ὅτι διοικοῦν ἐχθροὺς, καὶ οὐχὶ πιστοὺς βραγιάδες τοῦ ὑψηλοῦ Δουβλετίου.

«Ὅθεν δακρυρροοῦντες μετὰ τρόμου καὶ εὐλαβείας, παρακαλοῦμεν τὴν ὁμοίαν τῆς ὑψίστου Θεότητος ἀγαθότητα τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Βασιλέως νὰ μὴ μᾶς καταδικάσῃ διὰ τὴν τόλμην, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἐλεήσῃ μὲ τὰς κάτωθι λυπηρὰς μας δεήσεις, ἀνανεῶν τὴν δεδακρυσμένην ζῶήν μας.

«Ἀπὸ τουνῶν καὶ εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν Αὐθεντείαν καὶ Γραικικὴν διοίκησιν. Γενηθήτωσαν οἱ οἰκτιρμοὶ τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν Βασιλέως τὸ νὰ νομοθετηθῇ διὰ ἱεροῦ καὶ ὠραϊσμένου Χάττι Σεριφίου κατὰ τὴν ἱερὰν ἀρχαιότητα, νὰ διοικῆται ὁ τόπος ἀπὸ ἐντοπίους Αὐθέντας, καὶ ἡμεῖς οἱ ἐντόπιοι φυλάττοντες τὸν τίτλον τῆς Αὐθεντείας, κατὰ τὰ ἀρχαῖα προνόμια, διὰ στάλσεως τῶν Καππῆ Κεχαγιάδων τοῦ τόπου ἀπὸ ἐντοπίους, νὰ ἀνταποκρινώμεθα δι' αὐτῶν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰψιστον Κατώφλιον. Τὸ νομοθετημένον ζιγιντεζε, χιεντιε καὶ σικημπιε ἐκτελοῦντες μὲ ζῆλον τῆς πίστεως τὰ ἱερὰ χρέη κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου, νὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν πηγὴν τῶν οἰκτιρῶν τὰ ἐλεημένα εἰς ἡμᾶς προνόμια διὰ τῶν ὠραϊσμένων Χάττι Σεριφίων, τῶν ἐκδοθέντων εἰς τὰ ἔτη 1180 καὶ 1198 καὶ 1206 καὶ 1217· καὶ εἰς καιρὸν ὅπου ἡ δύναμις τῆς Τζάρας καὶ ἡ ἐμπύχσις τῶν ἐλπίδων τῆς ζωοτροφίας τῆς ὀλιγόστευσε τόσο ἀπὸ ζῶα, ὅσον καὶ ἀπὸ ζαχερέδες καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ, καὶ μὴ ἔχουσα μῆτε ζαχερέδες μαζωμένους, μῆτε ζαχερέδες σπαρμένους διὰ τὸν δεῦτερον χρόνον, μῆτε ζῶα διὰ γεωργίαν, μῆτε ἀνθρώπους γεωργούς, μῆτε ἄσπρα τοῦ νὰ ἀγορασθῇ σπῆρος, ἐπαπειλεῖται ἀπὸ πείναν· καὶ ἐπειδὴ ὁ τόπος ἐσμικρύνθη ἀπὸ τὴν ἀκεραιότητά του καὶ τὰ εἰσοδήματα ὀλιγόστευσαν, καὶ ἐκεῖνα ὅπου ἔμειναν, τὰ ὅποια μῆτε εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν δὲν ἔφθαναν τοὺς Γραικοὺς Αὐθέντας, ἤδη εἰς τὴν πτώσιν αὐτῶν ὄντα, μὲ ἔνδειαν δὲν θέλουν ἐξαρκέσθαι μῆτε εἰς τὸν πλέον δίκαιον καὶ μέτριον ἐντόπιον, ὅπου ἤθελεν ἐπιφορτωθῇ τὴν Αὐθεντείαν διὰ ἀπάντησιν τῶν ἐξόδων τῆς Κούρτης, διότι καὶ αἱ ἐπιφορτίσεις καὶ τὰ εἰσοδήματα τῶν Ἀρχόντων πρέπει νὰ λείψουν, διὰ νὰ γνωρίσουν οἱ δυστυχεῖς βραγιάδες τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ εὐσπλαγχτικωτάτου Δουβλετίου. Διὰ τοῦτο μῆτε

ἰδεάζομεν, μήτε ζητοῦμεν κατὰ τὸ παρὸν Αὐθέντην Μολδαυὸν, διὰ νὰ μὴν ἦναι ἡ Τζάρα ἐπιφορτισμένη μὲ τὸ βράσταγμα τῶν ἐξόδων τῆς προσωπικῆς δόξης τοῦ Αὐθέντου, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ εἰς κατάστασιν, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἐλεηθῇ, νὰ μᾶς χαρισθῇ καὶ αἰωνίως στερεωθῇ μία διοικήσις τοῦ τόπου ἐκ τῶν ἐκλελεγμένων ἐντοπίων τοῦ Μολδαυικοῦ ἔθνους, μία Βουλὴ ἀπὸ ἑνα ἀριθμὸν Ἀρχόντων, καὶ ἐξ αὐτῶν ἑνα Μπαῆς Ἀρχοντα ἐκλεκτὸν τῶν ἐκλελεγμένων, καὶ αὕτη ἡ Βουλὴ ἔχουσα ἰσχὺν ἐργασιῶν Αὐθέντου, θέλει διορίσῃ Διεθάνια, Διοικήσεις, Κριτήρια καὶ Ὀφθίκια· καὶ, ὀψέποτε ἡ Τζάρα ἤθελεν ἔλθῃ εἰς καλὴν κατάστασιν (νὰ γένη, καθὼς ἦτον, χρειάζονται ἀρκετοὶ χρόνοι κατὰ τὸν θλιθερὸν τοῦτον ἀφανισμόν), τότε, διὰ νὰ μὴ λείψῃ ἡ Δόξα τῆς Αὐθεντείας ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, αἵτινες ἤθελαν δυνηθῆ νὰ οἰκονομήσουσιν χωρὶς ἀρπαγῶν καὶ θακρῶν τὰ ὀλίγα ἐξόδα τοῦ Αὐθέντου διὰ τὸ βράσταγμα τοῦ μετρίου αὐτοῦ σαλτανατίου, κατὰ τὸ δέον θέλει ζητηθῇ μετὰ παρακλήσεως καὶ θέλει φανερωθῇ εἰς τὸ Δουβλέτι ἕνας τοιοῦτος ἐντόπιος ἐκλεκτός, ὑπήκοος τῶν νόμων καὶ τῶν πλέον στενῶν ὄρων, πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐπιφορτίσεων καὶ εὐδαιμονίαν τῆς διακρυβρσούσης Τζάρας. Οἱ δὲ Σλουζιτόροι πρὸς φύλαξιν τοῦ τόπου θέλουσιν εἶναι ὅλοι ἐκεῖνσι οἱ ἔκπαλοι διωρισμένοι καὶ νομοθετημένοι, οἵτινες ἦτον καὶ εἶναι ἀφιμένοι εἰς τὸ μοαρέτι τῆς ἐκδουλεύσεως, τοὺς ὁποίους οἱ Κωνσταντινουπολίται ἐπωλοῦσαν μὲ τὰς καπετανίας των, ὡς κληρονομικὸν αὐτῶν εἰσόδημα. Καὶ πρὸς φύλαξιν τοῦ τόπου ἤδη δὲν ἤθελεν εἶναι ἀναγκαῖος, εἰμὴ ἕνας ἀριθμὸς πρὸς ἐκδούλευσιν τῆς ἐσωτερικῆς φυλάξεως. Αὐτοὶ εἰς τὸ ἐξῆς θέλουσιν φυλάξῃ τὰς πολιτείας, ὄντες ὅλοι ἐντόπιοι βαγιάδες πιστοὶ καὶ Σλουζιτόροι τῶν ἔκπαλαι ὀτζάκιδων. Τὰ εἰσοδήματα θέλουσιν συναχθῆ μόνον, ὅσα δίκαια. Θέλουσιν λείψῃ πλέον τὰ εἰσοδήματα τῶν Ἀρχόντων θέλουσιν λείψῃ αἱ καταχρήσεις καὶ ὅλα τὰ παράνομα. Τώρα ὁμως εἰς τὴν λυπηρὰν κατάστασιν θέλουσιν εἶναι καὶ αὐτὰ τὰ δίκαια ἐλαφρωμένα. Αἱ προσταγαὶ τοῦ Ἰψίστου Δουβλετίου διὰ τῶν ἱερῶν Φερμανίων θέλουσιν εἶναι πρὸς τοὺς κρατοῦντας τὸν τόπον Αὐθέντας τοῦ ταμείου τῆς Μολδαυίας, καὶ οἱ Καππῆ Κεχαγιάδες τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει θέλουσιν ἀποκτήσῃ τὴν ζωηρὰν ὑπεράσπισιν καὶ ἀξίαν τοῦ νὰ δέχωνται τὰς προσταγὰς. Μνήμη αἰώνιος καὶ δόξα τοῦ Δουβλετίου θέλουσιν εἶναι ἡ στερεώσις τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου καὶ ἀπειραξία παρὰ τῶν Σερχαελίδων ἀπὸ ὅλων τῶν προσώπων τῆς Μολδαυικῆς γῆς. Ταῦτα μετὰ τρόμου κλαίοντες παρὰ τοὺς πόδας τῆς σωτηρίας παρακαλοῦμεν, ὅτι δὲν

ἔμεινε ψυχὴ πλέον τὸ νὰ εἴμεθα ὑπὸ τὴν φθοροποιᾶν ὑπεράσπισιν. Ἄν οἱ προπάτορές μας Αἰθένται Μολδαυοὶ ἐλύπησαν τὴν Πόρταν, (τὸ ἔ-  
ποιον εἰς ἡμᾶς ἄγνωστον,) γνωρίζομεν μόνον τὴν εὐπειθειαν τῆς πί-  
στεώς μας. Ἀρκετὰ ὅμως ἐβασανίσθημεν καὶ ἐπαιδευθημεν ἡμεῖς οἱ ἀ-  
πόγονοὶ τῶν, ὑποφέροντες ἓνα αἰῶνα τὴν τυραννίαν τῶν Κωνσταντι-  
νουπολιτῶν. Πατῶντες αὐτοὶ ἤδη τὴν πίστιν, νὰ ἀπολαύσωμεν ἡμεῖς  
τὸ εἶναί μας, χωρὶς νὰ χάτουν ἐκεῖνοι τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπου δὲν  
εἶχον καθότι ἔκπαλαι εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐντοπίους ἦτον νομοθετημένη ἡ  
Αἰθεντεία. Λυπηροὶ εἴμεθα, εἰς τὰς ἄκρας τῆς Τζάρας εὐρισκόμεθα· δόξα  
τῇ Προνοίᾳ, ὅπου εἰς ταύτας τὰς ὥρας διὰ τῶν τροπαιοφόρων βασιλι-  
κῶν στρατευμάτων ἐκαθαρίσθη ἡ γῆ μας ἀπὸ τοὺς λεηλάτας.

«Ἡμεῖς μὲν οἱ ταπεινοὶ καὶ ἐλεεινοὶ ραγιᾶδες ἐκτεῖναμεν εἰς τὸν Ἰ-  
ψηλότατον Βαλῆν τῆς Σιλίστρας, καὶ Σερασκέρην ἐνδοξότατον καὶ δι-  
καιότατον Βεζύρην, τοῦτο τὸ ταπεινὸν μας μαγζάρι, διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς  
τοὺς πόδας τοῦ φαεινοτάτου Κατωφλίου τοῦ κραταιοτάτου καὶ εὐσπλαγ-  
χνικωτάτου ἡμῶν Βασιλέως. Ὁ δὲ ἄναρχος Θεὸς, ὁ μέγας Κύριος τῆς  
δόξης, ὁ ἐξαποστέλλων τὸ φῶς εἰς τὸν ἥλιον, νεύων εἰς τὴν καρδίαν  
τοῦ κραταιοτάτου Βασιλέως θέλει τὸν φωτίτῃ ἐπὶ καλοῦ, ὅπως κραζώ-  
μεν αἰωνίως, Μεγαλυνθήτω ὑπὲρ πᾶσαν ὁμοίότητα ἡ δόξα αὐτοῦ καὶ τὸ  
κράτος τοῦ Δουβλετίου εἰς αἰῶνας ἀμήν!»

## ΣΕΛΙΣ 204.

(α) Τὰ περὶ αὐτοῦ ἐκτίθενται πλατύτερον ἐν τῷ Παραρτήματι.

(β) Νομισματικὸς χρυσοῦ ἀξίας 45 γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ φέροντος τὸ ὄ-  
νομα τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ.

## ΣΕΛΙΣ 211.

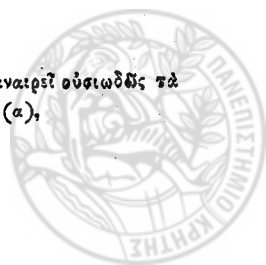
(α) Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν ἔγγραφον (ἀπὸ 3 φεβρουαρίου 1821 ἐν Βουκουρεστίῳ),  
ἐπικεκυρωμένον παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, δι' οὗ ὁμολογεῖται, ὅτι ἡ Στάνα,  
εὐζυγὸς τοῦ Ὀλυμπίου, ἐδάνεισε τῇ Ἐταιρίᾳ τῶν Φιλικῶν πεντακόσια καὶ πεντα-  
κισχίλια φλωρία, πληρωτέα ἀπὸ τοῦ μέλλοντος ἐθνικοῦ ταμείου. Ἄλλ' ἐπληρώθη-  
σαν ποτε εἴτε τῇ Στάνα, ἀποθανούσῃ ἐν Ἀθήναις, εἴτε τοῖς ἐπιζῶσι κληρονόμοις  
ταύτης;

## ΣΕΛΙΣ 217.

(α) Ἡ ἀναφορὰ αὕτη, ὡς καὶ αἱ ἀκέλευθοι μέχρι τοῦ τέλους εἰσι σύνταξις τοῦ  
αὐτοῦ ἐν τῇ γαλλικῇ διαλέκτῳ.

## ΣΕΛΙΣ 219.

(α) Τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τοῦ Βελλεγάρδ ἀναρτῆσθαι οὐσιωδῶς τὰ  
ἀναφερθέντα παρὰ τοῦ Ἀρλιώτου, ὡς εἴπομεν ἐν σελ. 192 σημ. (α).



## ΣΕΛΙΣ 221.

(α) Ἡ ἐξήγησις τῶν ἀναφερομένων ἐνταῦθα κδολοφρόνων καὶ ἀπίστων διηγήσεων γίνεται παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἵψηλάντου ἐν τῇ παρὲμπροσθεν ἐκθέσει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον. (Ὅρα σελ. 224.)

## ΣΕΛΙΣ 230.

(α) Ἴδου ἡ πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Αὐστρίας τόσῳ συγκινητικῇ ἀναφορᾷ πρὸς Ἐλισάβετ Ἵψηλάντου.

«Κυρία.

«Τὸ ὄνομά μου καὶ αἱ δυστυχίαι μου βεβαίως διήγειραν ἤδη ἐν τῇ ἑσπέρᾳ ἱμῶν ψυχῇ αἰσθημα οἴκτου καὶ ἐνδιαφέροντος. Ἡ ὑμετέρα Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης λυπηθῆσεται, ὡς οὐκ ἀμφιβάλλω, ἀτυχῇ μητέρα, μετὰ τόλμης ἀπευθυνομένη πρὸς Αὐτὴν, ὅπως τύχη, διὰ τῆς μετολαβήσεως παρὰ τῷ σεβαστῷ Αὐτῆς συζύγῳ, τὴν εὐτυχίαν, δι' ἣν τέλος εὐελπιστεῖ μετὰ ἐξ ἑτῶν ἀγωνίας καὶ δάκρυα.

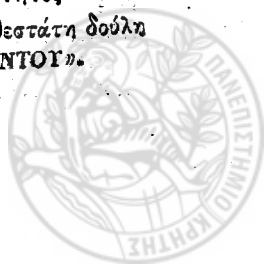
«Ἀπομεμακρυσμένη εἰς βαθεῖαν ἐρημίαν καὶ μὴ ἐξαιτουμένη πλέον τὴν ἐλευθερίαν τῶν υἱῶν μου, ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὐδέποτε ἐπεβάρυνα τὴν Υ. Α. Μ. διὰ τῆς λύπης μου, εἰ καὶ αἱ διὰ τὸν πρωτότοκόν μου υἱὸν καλοκαγαθία τοῦ μακαρίτου Βασιλέως πατρὸς ἱμῶν ἠδύναντο ἐπιτρέψαι μοι, ὅπως θέσω αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἱμῶν προστασίαν.

«Ἄλλ' ἤδη, ὅτε ἡ ἐλπίς εἰτέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν μου, καὶ ὅτε μανθάνω, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας ἀξιοὶ ἐνδιαφερόμενος ἐπὶ τῇ τύχῃ τῶν υἱῶν μου, τολμῶ προσπίπτουσα εἰς τοὺς πόδας τῆς Υ. Α. Μ. καὶ καθικετεύουσα αὐτὴν, δι' ὅ,τι ὑπάρχει ἱερώτερον καὶ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν πολυτίμων ἡμερῶν τοῦ μεγάλου Μονάρχου, μεθ' οὗ ἦνωσε τὴν τύχην ἑαυτῆς, ἵνα λάβῃ μέρος ὑπὲρ τῶν τέκνων μου καὶ ἐπιτύχῃ, ὅπως ἀποδώσωσιν αὐτοῖς ἐλευθερίαν ἐξηγορασμένην δι' ἐξαιτοῦς περιορισμοῦ. Τὰ ἀδίκαια, ἅπερ ἠδύναντο ἔχειν, ἐξηλείφθησαν πλέον, καὶ ἡ ἐλευθινὴ κατάστασις τῆς υγείας τούτων τὸ βεβαϊότερόν ἐστιν ἐχέγγυον τοῦ μέλλοντος αὐτῶν.

«Ἀξιόσατε, Κυρία, ἵνα δεχθῆτε τὴν παράκλησίν μου μετὰ τῆς ἀγγελικῆς ἐκείνης ἀγαθότητος, τῆς χαρακτηριζούσης ἱμᾶς, καὶ θελήσατε κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἵνα συγχωρήσατε τὴν ἐνόγησιν, ἣν δίδει πρὸς ἱμᾶς μήτηρ φθάσασα εἰς τὴν ἀπελπισίαν.

«Εἰμι, Κυρία, τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος  
ταπεινοτάτη καὶ εὐπειθεστάτη δούλη  
Κορνίτσα Ποδολί.  
Π. Ε. ἸΨΗΛΑΝΤΟΥ».

«Τῇ 30 νοεμβρίου (12 δεκεμβρίου) 1827.



Ἰδοὺ καὶ ἡ ἀπάντησις τῆς αὐτοκράτειρας,

«Κυρία Πριγκίπισσα.

« Ἡ Αὐτοκράτειρα μὲ ἐπεφόρτισεν, ἵνα δηλοποιήσω πρὸς ὑμᾶς τὴν παραλαβὴν τῆς ἀπὸ 12 τοῦ τελευταίου δεκεμβρίου ἐπιστολῆς ὑμῶν, εἰς ἣν ἐβράδυνε τὴν ἀπάντησιν ἑαυτῆς, διότι οὐκ εἶχε ποσῶς, ἵνα κοινοποιήσῃ πρὸς ὑμᾶς εὐχάριστόν τι ἀποτέλεσμα, καὶ διότι ἐσκέφθη, ὅτι ἡ ἀπώλεια (ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου), ἦν ὑπέσθητε, ἠδύνατο ἴσως μεταβαλεῖν τὰς ἀποφάσεις τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἀπηθύβηθη λοιπὸν ἡ Μεγαλειότης ἐκ νέου πρὸς τὸν σεβαστὸν αὐτῆς σύζυγον, καὶ μετὰ ζωηρᾶς λύπης εὐρίσκεται ἤδη ἐν τῇ ἀναγκαστικῇ περιστάσει, ὅπως αὐξήσῃ ἐτι τὴν λύπην μητρὸς, βεβυθισμένης ἤδη ἐν τῇ βαθυτέρᾳ θλίψει, γνωστοποιούσα ὑμῖν, Κυρία, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεκρίθη αὐτῇ, ὅτι οὐδὲως συγκατατεθῆναι δύναται ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν, ὑπ' ὅσιν ἔχων τὰς συνθήκας, δι' ὧν ὑπάρχει συνδεδεμένος.

« Συγχωρήσατέ μοι, Κυρία Πριγκίπισσα, ὅπως δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας ταύτης παρακαλέσω ὑμᾶς, ἵνα δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἐξαιρέτου ὑπολήψεως, μεθ' ἧς πρὸς τιμὴν μου εἰμί

τῆς Κυρίας Πριγκίπισσας

ταπεινότητος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων

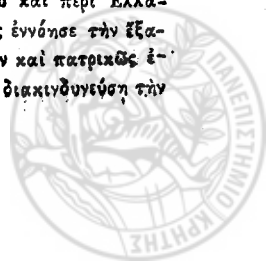
« Βιέννη 15 φεβρουαρίου 1828.

ΚΟΜΗΣ ΔΕ ΒΟΥΡΜΒΡΑΝΔ».

(6) Ἡ μήτηρ Ἐλισάβετ, μελανειμονήσασα, ὡς εἴθισται παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς, τὸν ὀρισμένον καιρὸν διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀνῆρτησε τὰ χαρῶνια αὐτῆς μελανὰ ἐνδύματα, ὡς ἐπὶ τὰς ἰτέας τὰ ὄπλα αὐτῶν οἱ Ἰσραηλίται, προμαντεύουσα διαδοχικὸν τὸν θάνατον καὶ τῶν ἄλλων υἱῶν. Τῶντι δὲ ἡ προμάντευσις αὐτῆ ἐπληρώθη ἐντελῶς, διότι ἀπώλεσε μετὰ ταῦτα ὅλους τοὺς υἱοὺς ἑαυτῆς, καὶ ἐντεῦθεν ἡ πρώτη διὰ τὸν Ἀλεξάνδρον μελανειμονία κατέστη αὐτῇ ἰσθμῶς.

#### ΣΕΛΙΣ 228,

(α) Τίς ἄρα ὑπάρχει ἄξιος πίστεως παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσιν, ὁ Ἵψηλάντης, ὡς ἐπίσημον καὶ ἀπ' ἰθυίας πρόσωπον, ἐξηγουόμενος τῷ 1827 ταῦτα, καὶ μάλιστα πρὸς ἕνα αὐτοκράτορα, οἷος ἦν ὁ Νικόλαος Α', ζῶντος ἐτι τοῦ Καποδίστριου, ἢ ὁ ἰδιώτης Δημήτριος Ἀρλιώτης, βιογραφῶν ἐν Κερκύρᾳ τὸν Καποδίστριαν τῷ 1833 ἰταλίστι, δημοσιεύων δὲ τῷ 1859 τὸ πῶνιμα αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρων ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ ἀκόλουθα (σελ. 68); «... Ὁ πρίγκιψ Ἵψηλάντης, ... παλὴ πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὴν τολμηρὰν ταύτην ἐπιχείρησιν, συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Καποδίστριου, ἤλθεν εἰς ὀμιλίαν περὶ διαφόρων ἀντικειμένων. Περιελθόντος τοῦ λόγου καὶ περὶ Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ βόσκοντος κρυπτοῦ πυρός, ὁ Καποδίστριας ἐνόησε τὴν ἐξαφῆν τοῦ Ἵψηλάντου, προσεπάθησεν, ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὴν ὄρμην καὶ πατριτικῶς ἐκνευθέτω τούτω, ἵνα μὴ ἐπιζητήσῃ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ καὶ διακινδυνεύσῃ τὴν





πατρίδα, ἂν ἀληθῶς ἀγαπᾷ αὐτήν. Ἐβουρίασε τότε ὁ νείος καὶ ἐφάνη μεταβάλλον νοσκοπόν. Ἀλλὰ, προΐόντος τοῦ χρόνου, ἀνεξωपुरώθη ἐν τῷ στήθει τοῦτου ἡ φλόξ, νομοίαντος δόξαν, στερουμένην μὲν τῶν δαφνῶν τῆς νίκης, ἀλλὰ μεγάλην καὶ λαμπρὰν δόξαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πλείστων, ἐὰν ἐστέφετο ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας· καὶ νῆσως ὠθαύμενος ὑπὸ τοῦ ἀναποδράστου πεπρωμένου, ἐρρίφθη εἰς τὸ χάσμα, ὅπερ «κατέπιεν αὐτόν».

Καθ' ἡμᾶς, λέγομεν καὶ πάλιν, φρονίμως ἔπραττεν ὁ συγγραφεὺς, ἐὰν εἰσώπα ἐπὶ ἀντικειμένων, ὧν ἠγνοεῖ τὴν κυρίαν ἀλήθειαν. Ἰπῆρξε μὲν φίλος τοῦ Καποδιστρίου, ἀλλ' ἔβλαψεν αὐτῷ τὴν ἐθνικὴν ὑπόληψιν τοῦ ἀνδρὸς ἐν ἀγνοίᾳ, ὡς ἄλλος ἐχθρὸς, γράφων τοιαῦτα.

ΣΕΛΙΣ 229.

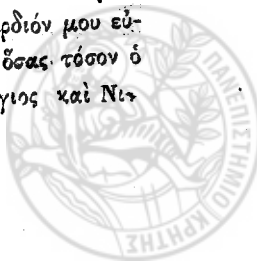
(α) Ἴδου τίτι πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ἰψηλάντη ἀνήγγειλεν ἀκολούθως τρόπῳ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ ὁ Λασσάνης.

«Σεβαστὴ Κυρία.

Ἄσταν τὸ ἀπανθρώπως τυραννούμενον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ἐκλεξεν εἰς τὸ μέσον τῆς σεβαστῆς οἰκογενείας Αὐτῆς ὀδηγὸν πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων καὶ τῆς εὐνομίας, ἡ Ἐκλαμπρότης Αὐτῆς ἐπρόσφερε μὲ ψυχὴν ἑλληνικὴν ὀλοκαυτοῦ θυσίαν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος τέσσαρας φιλάτους υἱούς, εἰποῦσα πρὸς αὐτούς «Ἡ τὰν ἡ ἐπὶ τάν».

Ἄσ σκοπὸς τοῦ ἱσραὺ τοῦτου ἐπιχειρήματος ἐτελέσθη ἡ κοινὴ εὐχὰ ἐπληρώθη· ἀλλ' ὁ πρωταίτιος, τοῦ ὁποίου τὸ παράδειγμα ἔμπνευσε εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐνθουσιασμόν, φεῦ! δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἡ Θεία πρόνοια νηδόκησε νὰ καλέσῃ τὸν αἰμνήστον Ἀλέξανδρον εἰς τὰς αἰώνιους μονάς. Χαμὸς ἀτίμητος διὰ τὴν πατρίδα! ἀτίμητος καὶ διὰ τὰ μητρικὰ τῆς Ἐκλαμπρότητος Αὐτῆς σπλάγχανα. Ἀλλὰ ποίος ἐμπορεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς θείας βουλὰς; Τὸ θέλημα τοῦ Ἰψίστου ἔγινε. Ἡ μόνη παρηγορία εἰς τὴν ἀπαραμύθητον ψυχὴν τῆς Ἐκλαμπρότητος Αὐτῆς ἄς ἦναι ἡ ἀναλάμψασα εὐδαιμονία τῆς πατρίδος. Ἡ δόξα τοῦ αἰμνήστου Μακαρίτου θὰ διαμένει εἰς αἰῶνας τοὺς ἅπαντας, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους θὰ τοῦ πλέξῃ τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς ἀθανασίας.

Ἐπτά χρόνους, σεβαστὴ Κυρία, συνεζοῦσα μὲ τοὺς φιλάτους Αὐτῆς υἱούς, κ' ἡμην κοινῶς τῶν καλῶν καὶ τῶν κακοῦχῶν των, καὶ τοῦτο μ' ἐνθαρρύνει νὰ ἐνοχλήσω Αὐτὴν μὲ τὸ παρὸν ταπεινὸν μου, προσφέρων πρὸς τὸ σεβαστὸν Αὐτῆς ὑποκείμενον τὴν ἐγκάρδιόν μου εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν φιλίαν καὶ δι' ὅλας τὰς καλοσύνας, ὅσας τόσον ὁ αἰοίδιμος Μακαρίτης, καθὼς καὶ οἱ ἀγαπητοὶ Αὐτῆς Γεώργιος καὶ Νικ



κόλλος, ἔδειξαν πρὸς ἐμέ. Εὐτυχῆ δὲ θά νομίτω ἐμαυτὸν, ἐάν ποτε εὐδοκίμησῶ νὰ γείνω κήρυξ τῶν ἀρετῶν τοῦ Μακαρίτου.

«Μένω μὲ ὄλον τὸ πρὸς τὴν σεβαστὴν Αὐτῆς κεφαλὴν ὑφειλόμενον σέβας τῆς Ἐκλαμπρότητος Αὐτῆς δούλος ταπεινός

«Βιέννη τὴν 9 ἀπριλίου 1828.

Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ».

(6) Ἡ τοιαύτη τοῦ αἰοδήμου Ἀλεξάνδρου θέλησι· περὶ τῆς ταφῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι οὐκ ἐπραγματοποιήθη δυστυχῶς.

#### ΣΕΛΙΣ 233.

(α) Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐξηγήθη τῷ 1824 κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς ἐν Λονδίῳ Φιλελληνικῆς Ἐφορείας εἰς τῶν μεγάλων φιλελλήνων ὁ Βλακίερς, ὡς ἀκολούθως: «... Γνωστὸν ἐστίν, ὅτι εἰς στρατηγίς, εὐρισκόμενος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ μιᾷ μεγάλῃ: «Δυνάμει τῆς ἄρκτου, ἤρξατο τοῦ πολέμου» καὶ ὅτι, εἰ καὶ ἀπεδοκιμάσθη μετὰ ταῦτα τὸ κίνημα αὐτοῦ, καὶ ὁ ἴδιος ἐξέπεσε τῆς εὐνοίας τοῦ Μονάρχου αὐτοῦ, ὁ ἄμμεμπτός ὁμως χαρακτῆρ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἡ πασιδῆλος ἀνδρεία καὶ «ἐξαιρέτως ἡ ὑπηρεσία τούτου ὡς ὑπασπιστοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἔκαμαν τὸν κόσμον εἶνα πιστεύσῃ, ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐγένετο δι' ἰδίας συναινέσεως; τοῦ μυστικοσυμβουλίου τῆς Περτροπόλεως. Μόνη ἡ περίστασις αὕτη ἤρκει, ἵνα ἐξέλθῃ κατὰ τῶν «Τούρκων τὸς Ἕλληνας τῶν θυτικῶν ἐπαρχιῶν...»

#### ΣΕΛΙΣ 234.

(α) Μάλιστα δὲ πρὸς τὴν ἐν Τροιζῆνι Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τοῦ 1827 ἀνηνέχθησαν διάφοροι ἐκ τῆς Ναυπλίας πολῖται, ἐν οἷς συγκατηριθμούμεθα καὶ ἡμεῖς, ὑποβίβλοντες αὐτῇ τὸ καθήκον, ὃ ἔχει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀρμοδίως ἀναφερομένη πρὸς τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν ἄλλ' οὐδὲν ἐγένετο.

#### ΣΕΛΙΣ 236.

(α) Τὴν περίοδον ταύτην τοῦ νέου πολέμου τοῦ Σουλίου κατὰ τοῦ Σουλτάνου τάσσομεν ἐπὶ τὸ χρονολογικώτερον ἐνταῦθα, ὡς προηγουμένην τῆς ὅλης ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως ἄρχεται δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1820, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸν μῆον τοῦ 1821, ὅτε ἤρξατο καὶ ἡ κίνησις τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, μεθ' ἧς συνεδέθη.

Σούλιον δὲ ἐστὶ τὸ ἀρχαῖον Σύλιον. Παρωνόμασκν τοῦτο οἱ Ἄλβανοὶ τῆς Ἡπείρου Κακοσοῦλιον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐπολέμει αὐτὸ ὁ Ἄλῃ πασοῦς. Ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης; συνέδρον οἱ Ἄλβανοὶ καὶ πολλὰς ἄλλας προγενεστέρας ἀπὸ αὐτοῦ ἔτι τοῦ 1734, καθ' ἃς ἰσχυραὶ ἐναντίον αὐτοῦ κινήθησιν περιοδικῶς τουρκικαὶ ἐκστρατεῖαι ἀπέτυχον. Ἐχει δὲ μετωνυμικῶς παρὰ τοῖς κοινοῖς ἡ λέξις «κακὸς» τὴν σημασίαν τοῦ ἰσχυροῦ, πολυῦ, ἀνδρείου, δεινῶς, δυσκαταμάχτου.

#### ΣΕΛΙΣ 237.

(α) Ὅρα ἐν τῷ Δοκ. ἱ.τ. περὶ τῆς Φιλ. Ἐταιρ. Ἐποχ. Δ' Κεφ. Ε'.

#### ΣΕΛΙΣ 239.

(α) Ἐσχτημάτιζον ταύτην ὁ Νότις Βότσαρης, Κίτσος Διὰμάντη Τσαβέλλας (θεῶς τοῦ Κίτσου Τσαβέλλα), Πέλιος Γεῦσης καὶ Νάσος Καραμπίνης.



(6) Ἡ Ζουλιανὴ. Κατόικον δ' οὗτοι κώμην τινα τῆς Χαονίας, θεωρουμένην ὡς λείψανον πόλεως ἀρχαίας, τῆς Ζωίλης· Χριστιανοὶ πρότερον, ἔλαβον πρὸ καιροῦ ὀλίγου τὴν θρησκείαν τῶν Τούρκων.

ΣΕΛΙΣ 242.

(α) Ἦσαν δὲ αὐταὶ ἐξ, ἡ τῶν Βοσσαραίων, ἡ τῶν Τσαβελλίων, ἡ τῶν Ζερβάδων, ἡ τῶν Δράκων, ἡ τῶν Δαγλίδων καὶ ἡ τῶν Φωτομαραίων· ἄλλ' ἡ τελευταία. ἔμισθοφόρει τότε ἐν τῇ Λακωνίᾳ παρὰ τῷ Μαυρομιχάλῃ.

Ἦσαν δὲ καὶ ἕτεραι δώδεκα οἰκογένειαι Σουλιωτικαὶ δευτέρου λόγου.

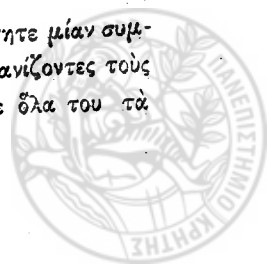
ΣΕΛΙΣ 245.

(α) Καθ' ἃ δὲ βεβαιούσιν ἡμῖν πρόσωπα ἀξιόπιστα, συνέδραμιν οὐχ ἦτον ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου τοῦ Σουλίου καὶ ἐν γράμματι, πλαστὸν βεβαίως, τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου. Ἐφερε τοῦτο, ἀπεσταλμένος διὰ τὴν Ἠπειρὸν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς γνωστὸν, ὁ Χριστόδουλος Οἰκονόμου. φθάσας εἰς Ναύπακτον οὗτος περὶ τὸν φεβρουάριον τοῦ 1821, καὶ γνωρισθεὶς διὰ τῶν σημείων μετὰ τινων φιλικῶν, ὡς τῶν Ῥαγκαίων καὶ ἄλλων, ἐζήτησε τὸν ἄξιον ἐξ αὐτῶν, ἵνα ἀνδεχθῆ τὴν ἀσφαλῆ διαβίβασιν τοῦ γράμματος αὐτοῦ τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ἀμα ἐπιδειχθέν, οἱ πάντες, πιστεύσαντες τοῦτο ὡς γνήσιον, κατησπάσθησαν, δι' ἣν ἔχαιρεν ὡς ἐκ τῆς πολιτικῆς θέσεως αὐτοῦ ὑπόληψιν γενικὴν ὁ Καποδιστριας, ἐχάρησαν δὲ κατὰ πολὺ θεωρήσαντες αὐτὸν ἕνα τῶν πρώτων μοχλῶν τῶν πρὸς ἐπανάστασιν ἐνεργειῶν, καὶ ἤλπισαν ἀναπόφευκτον ἐσομένην τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου εἰς τοὺς Σουλιώτας, ἐὰν περιήρχετο εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ τοῦτο. Ὁ Ἰωάννης Ῥάγκος ὑπεσχέθη τὸ τοιοῦτον διὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ ὅπως δυνηθῆ τὴν μετ' αὐτῶν συνέντευξιν, ὑπεσχέθη εἰς τὸν κατὰ τὸ βραχύριον γενικὸν διερθεναγῆν Νούρκαν Σέβρανν τὴν ὑπαταχὴν τῶν Σουλιωτῶν ὑπὸ τὸν Ὀμέρ πασσᾶν Βρυώνην, ἐὰν λάβῃ τὴν ἄδειαν μιᾶς μετὰ τούτων συνομιλίας. Δοθείσης δ' ἐτόίμως αὐτῆς, ὁ Ῥάγκος ἀπελθὼν παρέδωκε τὸ γράμμα τοῦ Καποδιστρίου τοῖς Σουλιώταις, καὶ οὗτοι κατάρθρωσαν τὴν διαβίβασιν τούτου πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ὅσῳ ἐγνώριζον τὴν ὑπογραφήν τοῦ Καποδιστρίου οἱ Ἀκαρνανεὶς ὀπλαρχηγοὶ, τόσῳ καὶ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς. Ἰδίως δὲ οὗτος ἐπίστευσεν ἀμέσως, καθόσον προηγουμένως ἔγραψε τούτῳ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐκ τῆς Κερκύρας ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου Βιάρος. Ὡς πᾶς συλλογίζομενος Ἑλληνας, οὕτω καὶ ὁ Βιάρος, μύστης ὢν τῆς ἐπαναστατικῆς Ἐταιρίας, ἐθεώρει τὴν προσεχῆ ἐπανάστασιν στήριγμα ἔξουσαν βοηθητικώτατον τὸ φρούριον τοῦ Σουλίου, ἐὰν περιήρχετο εἰς τῶν Σουλιωτῶν τὰς χεῖρας. Καὶ ἄλλω; δὲ, τί ἐδύναντο οἱ Σουλιῶται ζῆναι τούτου;

ΣΕΛΙΣ 246.

(α) Ἰδοὺ τὸ περὶ τοῦ Σουλίου μέρος τῶν ὁδηγίων. . . .

«Βον. Νὰ πασχίτητε παντοιοτρόπως εἰς τὸ νὰ φυλάττητε μίαν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ· τοιαύτη ὅμως, ὥστε, ἀφανίζοντες τοὺς βασιλικούς, νὰ ἔχητε αὐτὸν πάντοτε εἰς τὸ χεῖρ σας μὲ ὅλα του τὰ



» πλούτη, διὰ νὰ μὴν ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ ξαναγίνη ἐκεῖνο, ὅπου ἦτον  
» πρὸ τοῦ πολέμου.

« Εὐν. Φαινόμενοι, ὅτι ὑπερασπιζέσθε καὶ πολεμεῖτε κατὰ τῶν ἐχ-  
» θρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασῶ, πασχίσετε νὰ διώξετε ἐξ ὅλης σχεδὸν τῆς Ἡ-  
» πείρου τὰ βασιλικά στρατεύματα, ὥστε εἰς τὰς πρώτας σάλπιγγας  
» τῆς πατρίδος νὰ ἦναι ἐλεύθερα ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ ὠχυρωμένα ἀπὸ  
» ἀνδρείους Ἕλληνας.

« Ζον. Νὰ προσποιήσθε τὴν μεγαλητέραν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς  
» τὸν Ἀλῆ Πασῶ, διὰ τοῦ ὁποίου μέσου νὰ δυνηθῆτε νὰ ἀποσπάσῃτε  
» τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἰδίου πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Τούρκους, διὰ νὰ  
» τὸν ἔχητε πάντοτε ἰδικόν σας ».

(6) Ἐξ αὐτῶν οἱ πρῶτοι τρεῖς ἦσαν πρώτης σημασίας, οἱ δ' ἄλλοι δευτέρας.  
Καὶ Τόσκαί μιν ὁ Ταχῆρ Ἀμπάκης, Τσέγκο Βέγης, Μουρτοσάλης, Ἐλμᾶξ Μί-  
» τσης καὶ Σουλεϊμᾶν Μίτος. Τσάμαι δὲ ὁ Τέμης Σαλίτσας καὶ ἄλλοι.

Σημειώτεον, ὅτι τὸ σύμφωνον τοῦτο παρελάβομεν ἐκ τῶν περὶ τοῦ Σουλίου ιστορι-  
» κῶν σημειώσεων τοῦ Γ. Ζέρβα.

ΣΕΛΙΣ 250.

(α) Ἴδου τὸ ἔγγραφον.

« Ἴψηλότατε Ἰσμαήλ Πασσᾶ, Σερασκέρη τῆς

» Ρούμελης, σὲ προσκυνοῦμεν.

« Ἀπὸ πολλοὺς φίλους μας Ἀγάδες καὶ Βεΐδες πληροφοροῦμεθα συχνά,  
» ὅτι μᾶς ἔχετε ὑπ' ὄργην, διότι ἐσυμμαχήσαμεν μὲ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν  
» καὶ ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ τὴν γλυκυτάτην πατρίδα μας.

« Ἴψηλότατε! ἐν ᾧ τὸ προσκυνητὸν φερμάνι τοῦ κραταιοτάτου  
» Σουλτάνου ἐκηρύχθη εἰς ὅλην τὴν Ρούμελην καὶ διέταξε ρητῶς, ὅτι, ὅ-  
» σοι Μουσουλμάνοι καὶ ραγιαῶδες ἦσαν ἐξωρισμένοι ἀπὸ τὴν πατρίδα  
» των καὶ ἠρπασμένα τὰ ὑποστατικά των ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ἔχουν  
» τὴν ἀδειαν νὰ ἐπιστρέψωσιν ἐλευθέρως εἰς τὴν πατρίδα των, νὰ λά-  
» βωσι τὴν ἰδιοκτησίαν των καὶ νὰ ὀπισθῶσι κατ' αὐτοῦ τοῦ ἀποστά-  
» του ἀκούσαντες καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν δικαιοσύνην τοῦ βασιλέως,  
» ὄντες καὶ περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἠδικημένοι, καθὼς εἶναι πα-  
» σίγνωστον, ἐτρέξαμεν παρευθεὺς εἰς τὸν βασιλικὸν Ἰπωναύαρχον, ὅστις  
» μᾶς ἐδέχθη εὐμενῶς καὶ ἐξαπέστειλε πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἴψηλότητα,  
» ὡς ἔχουσαν ὅλην τὴν πληρεξουσιότητα νὰ ἐνεργήσῃ τὰς βασιλικὰς  
» προσταγὰς. Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι μᾶς ἐδέχθητε κατ' ἀρχὰς εὐνοικῶς καὶ

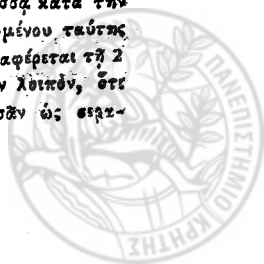
ἡμᾶς διατάξατε ἀμέσως νὰ ἐξώσωμεν τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ λάβωμεν πτὴν πατρίδα μας· ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας μᾶς ἐφέρετε παρ' ἑλληπίδα ὀπίσω εἰς Ἰωάννινα, ὅπου ἐκαθήμεθα ἄργοι καὶ ὑποπτοι μῆνας πσχεδὸν τέσσαρας. Ἐν τῷ μεταξύ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀγάδες μᾶς ἐπαρηγοροῦσαν, ὅτι σήμερον ἢ αὔριον θὰ λάβωμεν τὴν πατρίδα μας· ἄλλοι, πλέον εὐσυνείδητοι, μᾶς ἐβεβαίωσαν, ὅτι, ἐν ὧσφ ὑπάρχει ἀρχιστράτηγος ὁ Ἰσμαῆλ Πασσᾶς, πατρίδα δὲν θὰ ἴδωμεν. Ἐωσού τὰ ἠπράγματα ἔτρεχον, ὡς ἀνωθεν, ἀγνοοῦσαμεν διόλου τῆς τύχης τὸ νὰποδηζόμενον· ἀφ' οὗ ὅμως ἐλάβομεν τὴν ἀποφασιστικὴν σας προσταγήν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς Κορφοὺς, καὶ ταυτοχρόνως ἐπληροφορήθημεν, ὅτι διέταξες εἰς ὅλα τὰ παράλια νὰ μᾶς θυσιάσωσι βαρβαρικῶς, καὶ ἔπρεπε πλέον νὰ κάμωμεν; Ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν ἴψηλότητά σας ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶμεν τότε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον Θεόν, ἂν ἔδιδες κ' ἐκεῖνος τοιαύτην παρανομιωτάτην καὶ βαρβαριωτάτην προσταγήν.

«Σᾶς παρακαλοῦμεν λοιπὸν νὰ μᾶς ἀφήσετε ἡσύχους κατὰ τὸ βασιλικὸν θέσπισμα, ν' ἀσηκώσετε τὰ στρατεύματά σας ἀπὸ τὰ χωρία μας καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀπειλήτε, διότι δεχόμεθα τοὺς χωριάτας. Ἡ ἀνυπόφορος τυραννία τῶν στρατευμάτων σας τοὺς ἐβίασε νὰ ζητήσωσι «καταφύγιον» ὅταν ὅμως ἴδωσι τὰς οἰκίας των ἐλευθέρων, τότε καὶ αὐτοὶ ἐπιστρέφουν, καὶ ἡμεῖς ἡσυχάζομεν. Ἀλλέως, ἐν ὧσφ ἐξακολουθεῖς νὰ ἐναντία τῶν βασιλικῶν προσαγμάτων, τὸσον ἡμεῖς, καθὼς καὶ αὐτοὶ, θέλομεν ὑπερασπίσει τὸ δίκαιόν μας μετ' τὴν ὑστερινὴν σταλαγματίαν τοῦ αἱματός μας· καὶ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Βασιλέως ῥίπτομεν τὸν αἴτιον τοῦ παρόντος καὶ μέλλοντος κακοῦ, καὶ ξαναπροσκυνοῦντες ὑποσημειούμεθα.

« . . . 1821 ἀπὸ Σούλιον.

### ΟΛΟΙ ΟΙ ΣΟΥΛΙΩΤΑΙ, ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΙ.»

Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ παρελάβομεν ἐκ τῶν Πολεμικῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Περραιβοῦ (σελ 16-17). Ἀλλὰ παραδόξως βλέπομεν μνηολογούμενον ἐκεῖ ἐπὶ τῆ 17 Ἀπριλίου», ἐν ᾧ τότε, καὶ πρὸ τῆς ἐπαχθῆς ἐκείνης ἀκόμη, στρατικῆς; ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις ἦν ὁ Χουρσὴτ πασσᾶς καὶ οὐχὶ ὁ Ἰσμαῆλ πασσᾶς. Ἐνεῦθεν ἀναντ' ἔρητον θεωροῦμεν ὡς παρεσφῆσαν τυπογραφικὸν ἢ ἀντιγραφικὸν λάθος, καὶ τὸσφ μᾶλλον, ὧσφ ὁ αὐτὸς Περραιβός, γράφων ἐκ τοῦ Σουλίου τῷ Ἀλῆ πασσᾶ κατὰ τὴν 2 Ἀπριλίου, (ἴδε αὐτόθι ἐν σελ. 20-22,) μνημονεύει καὶ τοῦ περιεχομένου ταύτης τῆς πρὸς τὸν Ἰσμαῆλ πασσᾶν ἐπιστολῆς τῶν Σουλιωτῶν. Πῶς ἔρα ἀναφίρεται τῆ 2 Ἀπριλίου ὡς προγεγονός, ὅ,τι ἐγένετο τῆ 17 Ἀπριλίου; Συμπεραίνομεν λοιπὸν, ὅτι ἢ, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐπιστολὴ τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τὸν Ἰσμαῆλ πασσᾶν ὡς στρα-



σκέφην ἐμνηολογῆσαι τῇ 17 ἡ τοῦ δεκεμβρίου τοῦ 1820, ἢ τοῦ ἰανουαρίου τοῦ 1821. Καὶ ἄλλως δέ, προσέχοντες μικρὸν καὶ ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ ἐγγράφου, θεωροῦμεν αὐτὸ ἀμφίβολον, διότι πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Περραιβοῦ ἐν τῷ Σουλίῳ, γενομένης περὶ φθίνοντα μάρτιον τοῦ 1821, οὐδεὶς ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Σουλιώταις ὁ θυνάμενος οὕτω συντάσσειν. Τοῦλάχιστον ἡμεῖς οὐδένα τοιοῦτον γνωρίζομεν.

## ΣΕΛΙΣ 254.

(α) Ἴδε ὁλόκληρον τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐν τῇ σελ. 243 τοῦ Ἱστορ. Δοκ. περὶ τῆς Φιλ. Ἐταιρ.

(β) Μετὰ τοῦ Περραιβοῦ μετέβη καὶ οὗτος ἐκ τῆς Λακωνίας εἰς τὸ Σούλιον· διήλθον δ' ἀμφότεροι διὰ τῆς Ἑπτανήσου, λαθόντες τὰς ἀρχὰς αὐτῆς.

## ΣΕΛΙΣ 255.

(α) Ἴδοθ' αὕτη.

**« Ὑψηλότατε καὶ Μεγαλοπρεπέστατε Ἡγεμῶν τῆς Ἠπειροῦ  
ταπεινῶς προσκυνῶ σε.**

« Ἄφ' ἧς ὥρας ἐπάτησα ταύτην τὴν γῆν καὶ ἐγνωρίσθην μετὰ τοῦ νῆδικού σας Κυρίου Ἀλέξη Νούτσου, ἀμέσως ἐξήγησα τοὺς σκοποὺς, τοὺς ἠοποίους τρέφει τὸ ἔθνος πρὸς τὴν Ἵψηλότητά σας. Ἐπληροφορήθην δὲ πταυτοχρόνως παρὰ τοῦ ἰδίου τὰ ὀρθὰ καὶ πατρικὰ φρονήματά σας διὰ πτὸ αὐτὸ ἔθνος. Ὄθεν, κατὰ τὸ χρέος μου, ἐγνωστοποίησα ὅλα ταῦτα, ἠδ' οὐκ ἀνήκει, διὰ νὰ ἐξαλείψω πᾶσαν ἀμφιβολίαν ἀπὸ μερικοὺς καὶ βρεβαιώσω τὸν πρὸς τὸ ἔθνος θερμὸν ζῆλόν σας.

« Μὴ παραπονῆσθε, Ἵψηλότατε, ἂν οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ Καπετάνοι πτῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐκατέρωθωσαν ἕως τὴν σήμερον κανένα πξζιόλογον ἀνδραγάθημα, καθὼς τὰ καθημερινὰ ἡρωικὰ τῆς Ἵψηλότηπτός σας. Τοῦτο, παρακαλῶ, μὴ τὸ ἀποδώσετε παρὰ εἰς τὴν δύσκολον πσυνομιλίαν των διὰ τὰ μακρὰ διαστήματα τῶν ἐπαρχιῶν των καὶ διὰ πτὰ ἀπανταχοῦ διεσκορπισμένα βασιλικά στρατεύματα, τὰ ὅποια ἐπαππειλοῦσι τὴν σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν. Νὰ ἦσθε πβέβαιοι ὁμως, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς τὰ πράγματα θέλουν λάβει ἄλλην μορπην, ἐπειδὴ ὠμιλήσαμεν περὶ τούτου μετὰ τῶν Σουλιωτῶν, Ἄγο Μουπχουρδάρη καὶ Ταχῆρ Ἀμπάτζη, καὶ κατ' αὐτὰς θέλω ὑπάγει ἐπίτηδες πεις τὴν Καμαρίναν, διὰ ν' ἀποσπάσω τὸν Καπετὰν Γιαννάκην Γιῶργην πἀπὸ τὴν βασιλικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ νὰ τὸν συναριθμήσωμεν εἰς τὴν πσυντροφίαν μας, τὸ ὅποιον ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχω, μὲ τὸ νὰ μ' ἀνήγγειππλεν ὁ ἴδιος κρυφίως νὰ ὑπάγω εἰς ἀντάμωσίν του.

«Δείξατε, Ἰψηλότατε, τὴν συνήθη μεγαλοψυχίαν σας, καὶ δὲν ἀμνηστέω, ὅτι ἡ ἐπίμονος ὀργὴ τοῦ Σουλτάνου θὰ ματαιωθῇ γρήγορα, ὡς ἐπειδὴ κατεπάτησε χωρὶς συνείδησιν καὶ φόβον Θεοῦ τὰ δίκαια τῆς ἀνθρωπότητος· δὲν στοχάζεται, ὅτι εἶναι ἐπίτροπος τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὅτι μίαν ἡμέραν μέλλει νὰ δώσῃ λογαριασμὸν, ἂν ἐπλήρωσε τὰ πρὸς τοὺς λαοὺς χρέη του· καὶ, ἐπειδὴ κατατρέχει σήμερον τοὺς καλοὺς ἡγεμόνας, μαζὴ δὲ μ' αὐτοὺς καὶ τοὺς εὐπειθεῖς ὑπηκόους, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς μέλλει νὰ τὸν κρημνίσῃ, διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ ἑνα τέτοιον παράνομον βασιλέα.

«Τέλος πάντων, ἂν συγκατανεύσωσιν οἱ Σουλιῶται καὶ ὁ Ἅγος Μουχουράρης, εἰς ὅσα τοὺς ὠμίλησα περὶ ἐκστρατείας, (τὰ ὁποῖα ἴσως σᾶς ἐγνώστοποίησε καὶ ὁ ἀγαπητὸς σας Ἀλέξανδρος Νουτσοῦς,) σᾶς βεβαίω, ὅτι ἡ ἐλευθερία σας γίνεται πολὺ γρήγορα, καὶ αὕτη μόνη εἶναι ἱκανὴ νὰ φέρῃ εἰς εὐταξίαν καὶ εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους τὰ πράγματα. Τὸ μέγαλον σας ὄνομα, τὰ φυσικὰ σας προτερήματα, αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας ἐπέκτῆσατε μετὰ τὴν πολυχρόνιον τριβὴν τοῦ ἔθνους, καὶ τὰ χρηματικὰ μέσα κατορθοῦσι τὰ πάντα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

«Αὔριον ἐκστρατεύομεν διὰ τὴν Μπογόριτσαν, καὶ ἐλπίζω ν' ἀκούσετε γρήγορα τὰς ἀνδραγαθίας τῶν Σουλιωτῶν, ἐπειδὴ κινεῦνται μετὰ ἡμεγάλῃ προθυμίᾳ καὶ θυμὸν κατὰ τῶν βασιλικῶν, ἔχοντες εἰς τὴν ἐπιβουλήν των ζωντανὴν τὴν εἰς Ἰωάννινα ἐπιβουλήν τοῦ Ἰσμαὴλ Πασσᾶ.

«Καὶ μετὰ τὴν ταπεινότητά ὑποσημειοῦμαι.

α2 Ἀπριλίου 1821 ἀπὸ Σούλιον.

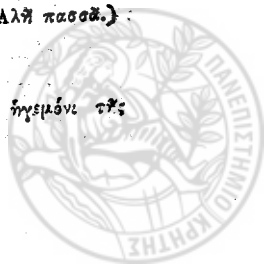
Τῆς ἱμετέρας Ἰψηλότητος  
ταπεινὸς δούλος

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ».

(6) Ἐννοεῖ τὸν Γ. Βλασσόπουλον, πρόξενον, ὡς γνωστὸν, τῆς Ῥωσσίας ἐν Πάτραις. Δι' αὐτοῦ ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἔγραψε τῷ Αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ, ἑξαιτούμενος, ὅπως βοηθηθῇ τάχιστα διὰ στρατιωτικῶν δυνάμεων. Γνωρίσας κατὰ πρῶτον διὰ τοῦ Διόγου τὴν ἐπαναστατικὴν Ἐταιρίαν τῶν Φιλικῶν, ἐπίστευσεν ἔπειτα διὰ τῶν περὶ αὐτὸν Ἑλλήνων ὡς ἀρχηγὸν ταύτης τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ ἐπομένως ἀφῆκε τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κήρυξιν τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ἀπετινετο οὕτως ὡς περὶ βεβαίου, καὶ οὐχὶ περὶ ἐνδεχομένου πράγματος. (Ἀνάγνωθε τὴν ἐν τῷ Παραρτήματι Β' τελευταίαν ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.)

ΣΕΛΙΣ 256.

(α) Ἐννοεῖ τὸ πρόσωπον, ὅπως ἐρ συγχρόνως ἀπέστειλε, γράφας τῷ ἡγεμόνι τῆς



Σερβίας, ὅπως κινήση ἀμείως τὰ ὄπλα αὐτοῦ κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Ὅ,τι ἐπίστευε περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἐπίστευε καὶ περὶ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἀπὸ πλάνης εἰς πλάνην φερόμενος. Ὁμοίαν τῆς τῶν γραμμάτων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἔλαβε τύχην καὶ ἡ ἀποστολὴ αὐτῆ πρὸς τὸν Μιλόσχην Ὁβρένοβιχ' Δυστυχῆς, ὃς ἂν ἐξέλεθ' ἄπαξ τοῦ κύκλου, ἐν ᾧ φύσει καὶ θέσει προσδιωρίσθη.

(6) Ἐμποδίζοντες τοῦ Μάιτλανδ τὴν ἐξοδὸν τῶν ἐν Κερκὺρα λοιπῶν Σουλιωτῶν, οἱ ἐν τῷ Σουλίφ προεκάλεσαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν μεσολάεσιν τοῦ Ἀλῆ πασαῶ, εἰσακουθεῖσαν εὐθύς. Ὡς ἀληθοσίζοντες ἄρα οἱ Σουλιῶται, ἀφίνοντο ἐλευθεροί.

## ΣΕΛΙΣ 250.

(α) Καὶ ἄλλοτε, ἢ ἐπὶ τοῦ 1804, συνετέθησαν οἱ ἀγάδες οὗτοι τοῦ Μαργαριτίου μετὰ τῶν Σουλιωτῶν, καὶ διὰ τοῦτο μεγάλη οὐχ ὑπῆρχεν ἡ δυσκολία τῆς ἀμοιβαίας συνθηκολογίας καὶ ἤδη. Ὡς ἀδημοσίευσεν ὁ ἔτι, καθ' ἃ νομίζομεν, οὖσαν τὴν συνθήκην ἐκείνην, καταχωρίζομεν ἐνταῦθα, ἵνα χρησιμεύσῃ τότε διὰ τὴν πληρεστέραν πρώτην ἱστορίαν τοῦ Σουλίου. Ἴδου αὐτή.

## α 1804 ἰουλίου 2.

α Ἐμεῖς οἱ ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμένοι καὶ βεβαιωμένοι διὰ χειρὸς μας, πρῶτον μὲν οἱ ἐνδοξότατοι Ἀγάδες καὶ μετὰ τὸν λόγον τοῦ ὀτζακιοῦ μας Μαργαριτιώταις, καὶ Καπετάναρσοι Σουλιώταις, ἴδρι ὠρευτήκαμαν καὶ ἐγινήκαμε ἀδέλφια χῶρια ἀπὸ μία πίστι, νὰ ἡμαστε ε' τὸ καλὸ καὶ ε' τὸ κακὸ τοῦ ἐχθροῦ μας, ὅπου ὁ ἐχθρὸς μας κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ὁ Ἀλῆ Βεζύρης· καὶ, ὅποιοι ἄλλοι γένη ἐχθρὸς μας, νὰ ἡμαστε καὶ τὰ δύο μέρη νὰ τὸν βαροῦμε. Καὶ τὴν σήμερον ὑποῦ κάνομε τὸ γράμμα μας καὶ τὸν ὄρκον μας, ἔχομε ἀρχὴ νὰ πολεμήσωμε τὸν ἐχθρὸν μας Ἀλῆ Βεζύρη, καὶ ὁ Θεὸς ὁ μεγαλοδύναμος νὰ μᾶς βγάλῃ ἡμᾶς καὶ ὄλο τὸ σαντζάκι μας ἀσπροπρόσωπους νὰ γλυτώσωμε τὰ μούλκια μᾶς καὶ σπήτια μας καὶ τὴν τιμὴ μας ἀπὸ τοῦτον, καὶ αὐτὸν ὡς φθέστην ὁ Θεὸς νὰ τὸν τροπιᾶσῃ. Ναί Θεέ μου!

α Ἡ συμφωνία μας ὅπου ἔχομε ἕνα μὲ τὸν ἄλλον, ποῦ εἶναι τὰ κάτωθεν λέγουν κατὰ τὰ γράμματά μας καὶ τὸν ὄρκον μας, ὅπου ἔχομε κάμη εἰς τὸ ἀνάμεσον μας εἰς τὸ χωρίον Ἀγιᾶ καὶ Μαργαριτί, ε' ἐκεῖνο νὰ ἡμαστε, ὅπου κανένας νὰ μὴν σπαράξῃ ἀπὸ τὴν συντροφίαν μας καὶ ὅποιοι εὐγῆ ἀπὸ τὴν συντροφία μας καὶ πασκήση τὸ κακὸ τοῦ βιλαετιοῦ καὶ συντροφίας μας κείνος, καὶ δουλεύσῃ τὸν Ἀλῆ Πασιᾶ καλὰ, ἀπὸ τὴν πίστιν του καὶ τιμὴ του νὰ εὐγῆ.

α Ἀκόμη εἰς τὸ μπαρῖσι ἂν μᾶς γυρεύσῃ ὁ Ἀλῆ Βεζύρης νὰ κάμωμε χῶρια, ὅπου νὰ μὴν ρωτηθοῦμε ὄλοι, ὡς καθὼς εἴμαστε γραμμένοι, μπαρῖσι νὰ μὴν κάμωμε, ὅπου θὰ βγάλωμεν τοὺς τζακωμένους Τούρκους



καὶ Ῥωμαίους, ὅπου μᾶς ἔχει πιάση πρῶτον μὲν τὸν ἐνδοξότατον Ἰσλάμ ἁγᾶ καὶ ἀποδέλοιπους Τούρκους, μικροὺς καὶ μεγάλους, ὁμοίως καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Μπότζαρη καπετὰν Νότη καὶ ἐπίλοιπους Ῥωμαίους, ὅπου εἶναι τζακωμένοι, ὅπου χωρὶς νὰ βγάλωμε αὐτηνοὺς, ὅπου ἀπάνωλεν εἶπαμε, μπαρίσι νὰ μὴν γένη.

« Ἀκόμα ξεκαθαρίζομε, ὅπου ὁ Θεὸς ἂν μᾶς δώσῃ δύναμιν καὶ βγάλωμε τὸ Σουλι ἀπὸ τὸν ὄχθρὸν, οἱ Σουλιῶταις, ἤγουν κοινῶς, ἔχουν νὰ ἔχουν τὸν τόπον τους καὶ σπήτιά τους, καὶ τὸ κάστρο νὰ μένῃ εἰς τὰ χέρια τῶν ἐνδοξοτάτων Ἀγάδων, Χασὰν Ἀγᾶ καὶ ἐπίλοιπων, νὰ ἦναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τους, ὡς αὐθεντάδαις μας, καὶ νὰ κρατοῦμε τὸ ζᾶπι εἰς τὸ ἀναμεταξὺ μας διὰ τὴν ἡσυχίαν.

« Ἀκόμα ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ὀμπρὸς ἐμεῖς οἱ Σουλιῶταις, μεγάλοι καὶ μικροὶ, θέλομε καὶ ἀποφασίζομε, ὅτι μένομε εἰς τὸ ἵνταχάτι τῶν Ἀγάδων, νὰ μᾶς βοηθήσουν καὶ νὰ βοηθήσωμε καὶ ἐμεῖς ἕνας τὸν ἄλλον, νὰ πολεμήσωμε τὸν τόπον μας νὰ τὸν εὐγάλωμε, καὶ, οὔθε κάμη χρεία, ὅπου χρειάζομαστε καὶ μερικοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ὡς μιντάτι τῆς συντροφίας, νὰ πᾶμε νὰ βοηθήσωμε ὁμοίως, καὶ ἐμεῖς ἂν χρειαστοῦμε βοήθεια, νὰ νὰ μᾶς δύνουν.

« Ἀκόμα εἰς κάθε βασιλικὴν προσταγὴν, ὅπου νὰ μᾶς ἔρθῃ, νὰ ἡμαῖστε εἰς τὸ ἵνταχάτι καὶ νὰ σμίγωμε κοινῶς νὰ ῥωτιώμαστε ὡς συντρόφοι, καὶ, ὅπως τὸ βροῦμε, νὰ κάμωμε πάντοτες· πάντοτες εἰς τὴν κουθέντα μας νὰ ἀκουρμένετε ἕνας τὸν ἄλλον εἰς τὸ καλὸ καὶ εἰς τὸ κακὸ μὲ τοὺς ἰδίους Ἀγάδαις, ὅπου ἔχομε τὴν συμφωνίαν καὶ ἐμεῖς νὰ ἡμαῖστε πάντοτες εἰς τὸ μπόλεμον μὲ τοὺς ἀνθρώπους μας· καὶ, ἂν ὁ Χασὰν Ἀγᾶς τοῦ τύχη καμμία δουλειά, διὰ νὰ πάγῃ εἰς ἐκανὲ μέρος διὰ δουλειά τῆς συντροφίας μας, νὰ ἤθελε ἀπομένει τὸ παιδί του ὁ Μουσαγάς καὶ ὁ Μετάγας καὶ ἐπίλοιποι Ἀγάδαις. Οὕτως καὶ βεβαιόνομε διὰ χεῖρός μας.

- (Τ. Σ.) Χασὰν Τζαπάρης  
 (« ») Γιακοῦπ Ἀγᾶς  
 (« ») Τελῆ Χασάνης  
 (« ») Μουσαῖ Ρούσης  
 (« ») Πάλιο Χούτας  
 (« ») Γσάνος Σπαχῆς  
 (« ») Ὁ Μερτζᾶ Χούσης  
 (« ») Σενῆς τοῦ Μουσταφάγᾶ.



- (Τ. Σ.) Καπετὰν Δῆμος Δράκου  
 (« ») Καπετὰν Κίτζος Βότζαρης  
 (« ») Καπετὰν Φῶτος Τσαβέλλας  
 (« ») Καπετὰν Τρούσιος Ζέρβας  
 (« ») Καπετὰν Γκόκας Δαγκλῆς».

(Τῶν δύο τελευταίων Τουρκαλβανῶν ἀντὶ σφραγίδος ἐστὶ τύπος μελανώματος διὰ τοῦ ἄκρου δακτύλου, ὡς εἶθιστο.)

Ἔχομεν ὡσαύτως καὶ ἐπιστολὴν τῶν αὐτῶν Τσαμίδων ἀγάδων πρὸς τὸν Βενάκην, γυνηκὸν πρόξενον τῆς Ῥωσσίας, ἐπικαλουμένων βοήθειαν, ὡς ἀκολούθως.

«Ἐξοχώτατε καθαλὲρ κηνεράλ κούνσουλο Μπενάκη  
 ἀκριβῶς σὲ χαιρετοῦμε καὶ τὰ μάτια σου γλυκο-  
 φιλοῦμε μὲ ἀγάπην πολλήν.

Λουαράτι 18 αὐγούστου 1805.

«Μὲ τὸν φιλικὸν μας γράμμα σοῦ δίδομε τὴν εἶδησιν, ὅτι ὁ ἄχτρος μας Τούρκων καὶ Ρουμαίων Ἀλῆ Βεζύρης μᾶς ἐγίνηκε πολὺ φόρτωμα, καὶ μᾶς ἐπλάκωσε τὰ τζεφλίκια μας, καὶ χαλεύει νὰ μᾶς πάρῃ τὸν τόπο μας ὅλον καὶ ἐμᾶς, καὶ ἐμεῖς αὐτὸν δὲν τὸν δεχομάστε· καλλίτερα τὸ ἔχομε νὰ χαθοῦμε ὅλοι μας, παρὰ νὰ κάμωμε ἀθένη αὐτὸν τὸν τύραννον· καὶ ἐμεῖς ἐχτέε πεύτη πουρνου ἐπίασαμεν τὸν τουφεκὶ ἐδῶ εἰς τὸ Μαργαρίτι, καὶ ἐπήραμε τὰ σπήτια τοῦ Ἀχμέτ Μπεγῆ, ποῦ εἶναι μὲ τὸν Βεζύρη, καὶ ἡ δουλειὰ ἡ δική μας δὲν ἔμεινε σὲ ἄλλον, παρὰ πόλεμον ἔχομε μὲ αὐτὸν, ὅσο νὰ μπορέσωμε, καὶ τὸ θάρρος ὅλον εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἐξοχότη σας τὸ ἔχομε. Διὰ τοῦτο σᾶς εἶχε ἐγράψῃ τῆς ἀπερασμέναις ὁ Χασὰν Ἀγᾶ Τζαπάρης νὰ μᾶς βοηθήσετε, καὶ ὁ καθαλὲρ Μπενάκης τοῦ ἀπεκρίθηκε, ὅτι κάθε βοήθεια νὰ τῆ χαλέψωμεν ἀπὸ τὸν Αὐτουλάχ Μπεγῆ, ὅπου εἶναι βασιλικὸς ἄνθρωπος· καὶ ἐμεῖς ἐστείλαμε τὸν Μουσαῖ Ἀγᾶ Τζαπάρη καὶ τὸν ἐκουθέντιασε καὶ τοῦ ἐγύρεψε βοηθὸν, καὶ ὁ Μπέγης, ἀπὸ τὸν μπουλὺ τὸν φόβο ποῦ ἔχει ἀπὸ τὸν Βεζύρη, δὲ μᾶς ἔδωσε κανένα βοηθὸ, ἀλλὰ οὔτε γράμμα μᾶς ἔδωκε εἰς τὴν ἐξοχότη σας. Ὅμως ἡ δουλειὰ ἡ ἐδική μας δὲν ἔμεινε σὲ ἄλλον παρὰ εἰς τὸ ἐδικὸ σας βοηθὸ, καὶ σᾶς παρακαλοῦμε διὰ ὄνομα τοῦ Βασιλείου σας νὰ μᾶς βρεθῆτε βοηθοὶ, εἰς ὅ,τι μᾶς κἀνῃ χρεῖα, καὶ μὴ μᾶς ἀφήσετε νὰ μᾶς ζαπώσῃ τέτοιος τύραννος Βεζύρης, διατὶ τοὺς κακοὺς στοχασμοὺς ἐποῦ ἔχει ἡμπορεῖτε νὰν τοὺς καταλάβετε. Αὐτοῦ στέλνομε τὸν Μουσαῖα Τζαπάρη, διὰ νὰ σᾶς κουβεντιάσῃ τὰ πάντα στοματικῶς, καὶ, ὡς

φίλοι μας ἠγαπημένοι ὅπου εἶστε, μὴ μᾶς λείψετε ἀπὸ ὅ,τι σᾶς ζητήσωμε, καὶ μὲ κάθε ὀγλιγωράδα. Ταῦτα καὶ μένομε ὅλοι εἰς τὴν ἀγάπη σας.

α(Γ. Σ.) Χασάν Τζαπάρης

(α ») Χασσάν Πρόνιος

(α ») Μουσαῖ Ρούσης

(α ») Σενῆς τοῦ Ἀχμέταγα

(α ») Κάσο Μουτζάνας, τζιντάρης τοῦ κάστρο τῆς Παράμυθιας

(α ») Μουλλᾶ Χαλίλης

(α ») Μπάκο τοῦ Μουσαγά

(α ») Μπάλιο Χούσας

(α ») Σενσοῦλος

(α ») Τούσας Μανόπουλος.



## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

### ΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

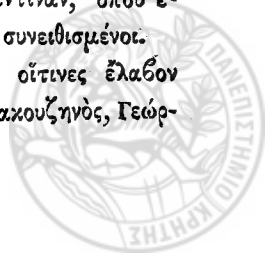
#### ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΛΑΧΙΑΝ.

(Ἐν συνόψει.)

Ἀπὸ Ἰάσιον, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς Πλούεστι, ἐβλέπαμεν ἀδιακόπως τοὺς κατοίκους τῶν ἐπὶ τοῦ δρόμου μᾶς χωρίων καὶ πόλεων, νὰ φεύγωσιν ἐντρόμος, ζητοῦντες ζωῆς ἀσφάλειαν. Μόνοι οἱ τοῦ Βουζέου ἔμενον ἤσυχοι, διότι ἐθάβρουν εἰς τὸν τότε ἐκεῖ τοποτηρητὴν Βαρλαῶν, ὅστις εἶχεν ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας 200 σχεδόν. Εἰς Πλούεστι οὐ μόνον εἶχε μείνει τὸ ἡμισυ τῶν κατοίκων· ἐκ τῶν σημαντικῶν μάλιστα κά-νεῖς σχεδόν.

Ὁ στρατὸς συνίστατο τότε εἰς 2500 σχεδόν· οἱ πάντες ἦσαν ἱππεῖς παρεκτός τοῦ ἱεροῦ λόχου, ὅστις ἤδη συνίστατο ἀπὸ 100 σχεδόν ἀδελφούς. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν πρίγκιψ Γ. Καντακουζηνὸς, διὰ νὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα τῆς σκληραγωγίας καὶ μετριοφροσύνης πρὸς τε τοὺς λοιποὺς ἀρχηγούς καὶ πρὸς τοὺς κακῶς διάγοντας στρατιώτας αὐτῶν, παρεκίνησε τοὺς ἱερολοχίτας, νὰ μὴ μεταχειρίζονται εἰς τὸ ἐξῆς ἵππους, ὅπερ καὶ ἐγένετο εἰς Κολεντίναν. Ἀπὸ Πλούεστι οἱ ἱερολοχίται ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ περιπατεῖν ὥστε, ὅταν ἐφθασάν εἰς Κολεντίναν, ὅπου ἐχάρισαν καὶ ἐπώλησαν τοὺς ἵππους των, ἦσαν ἰκανῶς συνευθιμένοι.

Ἐπισημότεροι ἀρχηγοὶ τῶν διαφόρων σωμάτων, οἵτινες ἔλαβον τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ Ἰάσιον καὶ Πλούεστι, ἦσαν ὁ Καντακουζηνὸς, Γεώρ-



γτος και Νικόλαος Ύψηλάντης (σωματάρχαι), Καραβιάς και Δούκας (ταγματάρχαι), Β. Τουφεκτοής, Βαρλάς, Γρυπάρης, Όρφανός, Κολοκοτρώνης, Όλύμπιος και Φαρμάκης (χιλιάρχαι). Οί δ' επιστήθιοι του πρίγκιπος (Α. Ύψηλάντου) ήσαν ό Όρφανός, Λασσάνης και Ν. Σκουφος, όστις κατόπιν εις Τυργόβιστον εξέπεσε τής εϋνοίας ένεκα τής μετά του Λασσάνη διαφωνίας του. Το κακόν τούτο έφερε και την άρχην τής δυσταρσεχείας του Καντακουζηνου κατά του Αρχιστρατήγου, όστις πάντοτε έπροτίμα ταν φιλόδοξον Λασσάνη.

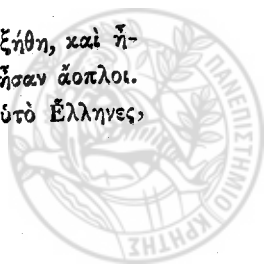
Αί τροφαί μέχρι Πλουεστίου ήσαν εις άφθονίαν.

Μετά δεκαπέντε ήμερών σχεδόν διατριβήν εις Πλουέστιον ό Αρχιστρατήγος έμβήκεν εις κίνησιν μετά του στρατου τή 25 μαρτίου. Εφθάσαμεν εις την Κολεντίαν, 1 1)2 ώραν απέχουσαν του Βουκουρεστιου, όπου διετριψαμεν ήμέρας τρεις. Αύτου ό στρατός έπολλαπλασιάζετο καθ' έκαστην άλλ' όμως οι σωρηδόν έρχόμενοι έβελονται ήσαν ώσπεπιπολύ στερημένοι όπλων και των όμοίων. Αύτου ό Αρχιστρατήγος ήρχησε να δοκιμάζη φόβους και ύποψίας εκ μέρους του Σάββα και Βλαδιμηρέσκου. Αύτου αί τροφαί ήρχισαν να μην ήναι εις τόσην άφθονίαν τόν χόρτον μάλιστα σχεδόν έλειπε. Εκ τής πόλεως του Βουκουρεστιου οι ήμισεις σχεδόν κάτοικοι ειχον αναχωρήσει' όσοι δε εκ των σημαντικωτέρων ειχον μείνει, ήλθον εις προσκυνισμόν του Αρχιστρατήγου. Ο αριθμός των ιερολοχιτών ήτον τότε εις 300 σχεδόν στρατιώτας, καλώς και κακώς όπλισμένους. Ο Σάββας ειχεν εις την διοίκησιν του περίπου των 1000 αξίων πολεμιστών' ό δε Βλαδιμηρέσκος ύπερ τας 3000, αναξιους όμως και κακώς όπλισμένους. Ο αύτός ειχε και 12 κανόνια, τινά των όποιων ήσαν καλά.

Τό στρατόπεδον απ' αρχής έως τέλους ειχεν ένα χειροϋργον και ένα υποχειροϋργον. Όλα των τών ίατρικα ήσαν γρόσια 1200.

Εις Κολεντίαν έλαβεν ό Αρχιστρατήγος τόν πρόσταγμα του αυτοκράτορος Αλεξάνδρου, εκ μέρους του κόμητος Καποδίστρια στελλόμενον. Εις τας 30 μαρτίου εκίνησεν ό Αρχιστρατήγος διά Τυργόβιστον, όπου και εφθασε τή 2 άπριλίου. Αύτου διετριψαμεν έως τής 27 μαΐου. Τροφάς ειχομεν άρακετάς, διότι άραποσίτιον ήτον άφθονον τόν χόρτον ήτον σπάνιον κριθάριον δε διόλου.

Περί τόν μέσον τής αύτοσε διατριβής μας ό στρατός ηύξήθη, και ήσαν οι πάντες 6500 στρατιώται σχεδόν, εξ των τών 1[4 ήσαν άοπλοι. Εκ των αυτών 6500 μόνον 2000 περίπου ήσαν καθ' αύτό Έλληνες,



αὶ δὲ λοιποὶ Ἀλβανοσερβοβούλγαροι. Ἡ ἔλλειψις ὄπλων καὶ τῶν ὁμοίων ἐστέρησε τὸν Ἀρχιστράτηγον ἀπὸ τοῦ νὰ δυνηθῆ νὰ σχηματίσῃ στρατὸν 30000 περίπου. Πολεμικὴ ἐξάσκησις τῶν στρατευμάτων οὐδεμίᾳ ἐγένετο σπουδαίως. Οἱ ἱερολοχίται ἦσαν τότε ἕως 450, οἵτινες ἐγυμνάζοντο κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπὸ τὸν Καντακουζηνόν, καὶ ἔπειτα, (ἀφ' οὗ οὐδ' ἔτι διὰ πολλὰς δυσαρεσκείας ἀφέθη,) ἀπὸ τὸν Χατσόπουλον. Εἶχομεν καὶ Ῥώσσοις Κοζάκους 180 σχεδόν, τῶν ὁποίων διοικητὴς ἦτο ὁ Β. Μοσχούλης. Ὡσαύτως σχεδὸν Οὐλάνους, Γερμανοσυγγροπολωνούς, διοικουμένους παρὰ τοῦ Λέχου Γαρνόφσκη.

Εἰς τὰς 9 ἀπριλίου ἐξέδωκεν ὁ Ἀρχιστράτηγος τὸ ἐπόμενον θέσπισμα.

### «Πατριῶται!

«Ἐξ ἀρχῆς ἀκόμη τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ μεγάλου ἐπιχειρήματός μου εἶχα σκοπὸν νὰ συστήσω ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων πατριωτῶν μας ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ, τὸ ὁποῖον νὰ μὲ χρησιμεύῃ ὡς βοηθὸς καὶ νὰ συναπολογῆται μετ' ἐμοῦ περὶ τῶν κοινῶν τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος πραγμάτων· ἀλλ' ἡ συνέχεια τῆς πορείας μας δὲν μ' ἔδωκε μέχρι τῆς σήμερον καιρὸν νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὸν σκοπὸν μου.

«Τώρα ὁμως, ὅτε τῆς πατρίδος μας τὰ πράγματα προβαίνουνσι καθημερινῶς ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ αἱ πολιτικαὶ μας σχέσεις βλέπουσιν ὀρίζοντα ἐκτεταμένον, κρίνω ἀναγκαιότατον καὶ ἀποφασίζω νὰ συστήθῃ εἰς τὸ διάστημα τῆς μικρᾶς μου ταύτης ἀναπαύσεως τὸ ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ, ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἀναφέρονται ἅπασαι αἱ πολιτικαὶ καὶ πολεμικαὶ ὑποθέσεις, νὰ ἐξετάζωνται ἀκριβῶς καὶ μὲ πατριωτικὴν εὐλιχρίνειαν, καὶ μετέπειτα νὰ ἐπικυρόνωνται παρ' ἐμοῦ.

«Τὸ ΓΕΝΙΚΟΝ τοῦτο ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ θέλει συνίσταται ἀπὸ τοὺς ἐξῆς.

« 1. Πρόεδρος,

« 8. Μέλη,

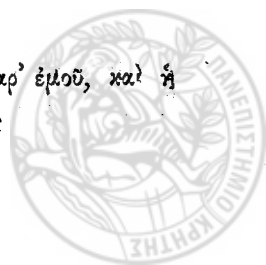
« 1. Ἀρχιγραμματεῖα,

« 1. Ταμίαν,

« 1. Διαγραφέα (πρωτοκολληστὴν),

« 1. Χαρτοφύλακα.

«Τὰ μέλη ταῦτα ἐκλέγονται καὶ ὀνομάζονται παρ' ἐμοῦ, καὶ ἡ διαρκεία τῶν ὑπουργημάτων τῶν μένει ἀπροσδιόριστος.



«Εἰς τὴν πρώτην συνέλευσιν τοῦ Γενικοῦ Βουλευτηρίου πρέπει νὰ σχεδιασθῇ ὁ διοργανισμὸς καὶ νὰ ἐπικυρωθῇ.

«Τὸ γενικὸν Βουλευτήριον, πρὸς ἐλάφρωσιν τῶν μεγάλων του ὑποθέσεων, θέλει συστήσει.

«Ἐνα πολεμικὸν Κριτήριον καὶ

«Μίαν οἰκονομικὴν ἐπιστασίαν, ἔργον τῆς ὁποίας θέλει εἶναι τὸ νὰ προμηθεύῃ τὸν στρατὸν μὲ τὰς ἀναγκαίας ζωοτροφίας καὶ λοιπὰς χρείας, καὶ νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον.

«Ὄνομάζω Πρόεδρον τὸν Γεώργιον Ἰψηλάντην,

» Μέλη τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην,

τὸν Γεώργιον Καντακουζηνὸν,

τὸν Μιχαὴλ Χρησταρῆν,

τὸν Ἀρχιμανδρίτην Περρᾶϊδὸν,

τὸν Ταγματάρχην Καραβιάν,

τὸν Καπετὰν Γεωργιάκην,

τὸν Καπετὰν Καλαμαραῖν,

τὸν Ἀθανάσιον Τσακάλωφ.

Ἀρχιγραμματέα τὸν Γεώργιον Λασσάνην,

Βοηθὸν τοῦ τὸν Μιχαὴλ Βλαττὸν,

Διαγραφέα τὸν Ἰωάννην Σωμάκην,

Βοηθὸν τοῦ τὸν Ἰωάννην Σκανδαλίδην,

Ταμίαν τὸν διδάσκαλον Πολυαίνην,

Εἰς ἔλλειψιν δὲ τούτου τὸν Ζαχαρίαν Λεονάρδον,

Χαρτοφύλακα τὸν Ἰωάννην Βοκαοριχίδην.

«Θέλουν προσκαλοῦνται εἰς τὰς συνέλεύσεις τοῦ Γενικοῦ Βουλευτηρίου καὶ ἐκ τῶν Ἀρχόντων τῆς Βλαχίας, διὰ νὰ συσκέπτονται καὶ νὰ δίδωσι τὴν γνώμην των εἰς τὰς ὑποθέσεις, ὅσαι ἀποβλέπουσι περὶ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος.

«Τυροβόιστον τὴν 9 ἀπριλίου 1821.

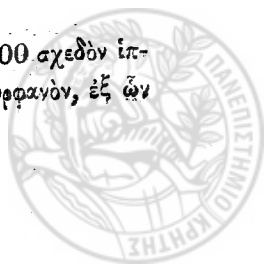
«Τὸ πρωτότυπον ὑπεγράφη παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου

A. ΨΗΛΑΝΤΟΥ.

«Πρόεδρος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Περὶ τὰς 15 μαΐου ὁ Καντακουζηνὸς ἀνεχώρησε μὲ 600 σχεδὸν ἰππεῖς, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Β. Τουφεκτεῆν καὶ τὸν Ὄρφανόν, ἐξ ὧν



ὁ ἴδιος ἐπέστρεψεν αὐθις εἰς τὸ στρατόπεδον, διὰ Ἰάσιον, διὰ νὰ διατάξῃ τὰ ἐκεῖ τάχα. Εἰς Τυργόβιστον κατὰ τὰς 20 μαΐου ἐφονεύσαμεν τὸν προδότην Βλαδιμηρέσκον. Ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος ἐπίασεν αὐτὸν εἰς τὸ Πιτέστι, ἀφ' οὗ πρῶτον συνεννοήθη μυστικῶς μετὰ τοὺς σημαντικωτέρους ἀνθρώπους τοῦ προδότη, οἵτινες εὐκόλως ἔσπευξαν εἰς τοῦτο, διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν ποτε παληκάρια τοῦ αὐτοῦ Ὀλυμπίου, καὶ τὰ ὁποῖα οὗτος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχε παραχωρήσει τῷ Βλαδιμηρέσκῳ. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἔλαβον οἱ ἡμέτεροι τὰ κανονία του καὶ τὰ ἐφόδια, ἅτινα ἦσαν πλειότερα τῶν ἰδικῶν μας. Τότε διελύθη καὶ ὁ στρατός του· ἐπαυξήθη δὲ ὁ ἡμέτερος, μετρῶν ἤδη ὡς 10,000, ἐξ ὧν οἱ 3000 ἦσαν Βλάχοι, καὶ τὸ 1]6 τοῦ ὅλου σχεδὸν ὑπηρετᾶται εἰς τὸν στρατόν.

Ἀπὸ Κολεντίαν, ἕως νὰ φθάσωμεν εἰς Τυργόβιστον, διακρίναμεν σχεδὸν ἔρημα τὰ ἐπὶ τοῦ δρόμου μας χωρία, οὐχ ἦττον δὲ καὶ τὰς πόλεις αὐτάς. Τὸ Τυργόβιστον μάλιστα εἰς τὴν ἐκείσε διατριβὴν μας ἀπερημώθη.

Οἱ Οὐλάνοι ἦσαν ἤδη ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὀδηγίαν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, οἱ δὲ Κοζάκοι ὑπὸ τὴν τοῦ Γεωργίου Ἰψηλάντου.

Τὸ συμβούλιον εἶχε διορίσει τὰ ἐξῆς συστήματα.

1. Τὴν οἰκονομικὴν ἐπίστασιαν ζωοτροφῶν καὶ ἐφοδίων, καὶ ἀρχηγὸν τὸν Χρησταρῆν, ἔχοντα ὑπ' αὐτὸν τὸν Καρμπούνην καὶ Περτουμῆν.

2. Τὸ πολεμικὸν κριτήριον, οὗ ἀρχηγὸς ὁ Καλαμαραῆς.

3. Τὴν ἀστυνομίαν, καὶ ἀστυνόμος ὁ Λασσάνης.

4. Τὴν τοπικὴν διοίκησιν, καὶ ἑπαρχος ὁ αὐτός, ἔπειτα δὲ ὁ Πιπήκας, καὶ πάλιν ὁ Λασσάνης· κάποτε δὲ καὶ ὁ Ὀρφανός.

5. Τὸν τοποτηρητὴν (κομαντάτε), καὶ τοιοῦτος ὁ Τσάρτογλου.

Ἡ πρώτη μας μάχη ἐστάθη εἰς τὰς 27 μαΐου εἰς τὸ μέρος Νουτσέτα λεγόμενον. Τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ ὑπεδέχθη τὸν ἐχθρόν. Ἡ ἡμέρα ἦτο πρὸς τὸ ἑσπέρας, ἐν ᾧ ἐξαφνα εἶδομεν 500 σχεδὸν ἐκ τῶν ἡμετέρων φεύγοντας καὶ ἐρχομένους πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Γεώργιος Ἰψηλάντης ἐφύλαττε. Οἱ φυγάδες ἐρωτηθέντες εἶπον, ὅτι ὁ Δούκας, καὶ ἔχων 400 σχεδὸν ἵππεις, δὲν ἀντεστάθη γενναίως εἰς τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τὴν συμπλοκὴν ἔφυγε, δόσας πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς λειποταξίας. Τινὲς ἐκ τούτων μᾶς εἶπον, ὅτι ὁ ἐχθρὸς, ὢν πολὺ ἀνώτερος, τοὺς ἐπλάκωσε, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντισταθῶσι. Μετὰ τοῦτο ὁ στρατός ὅλος ἐμβῆκεν εἰς ἀταξίαν καὶ τρόμον, καὶ ἤρχησαν πάντες νὰ φεύγωσι. Οἱ Τούρκοι ἦσαν σχεδὸν 7000, ἐκ τῶν ὁποίων



μόνοι 500, (ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ των δηλαδὴ,) ἐστάθησαν ἄξιοι νὰ φοβί-  
σωσι καὶ νὰ βάλωσιν εἰς φυγὴν ὅλον μας τὸ στρατόπεδον. Ἄπαντες διο-  
δεύσαντες διὰ τῶν ὁρέων, ἐφθάσαμεν εἰς Πιτέστι τὴν 29 Μαΐου. Ὁ Σάβ-  
βας δὲν μᾶς ἠκολούθησε. Ἐντεῦθεν ἐξακολουθοῦντες τὴν πορείαν μας, ἐ-  
φθάσαμεν εἰς Κραγιώβαν τὴν 1 Ἰουνίου.

Εἰς Ρίμνικον, τὴν μητρόπολιν Κραγιώβας, διετρίψαμεν ἡμέρας ἑξ-  
Τὴν 7 ἤρχησεν ἡ δευτέρα μάχη εἰς τὸ Δραγασάνι, ὥρας 11 ἀπέχον τοῦ  
Ρίμνικου. Ἄφ' οὗ αἱ φρουραὶ ἀνήγγειλαν, ὅτι εἰς Δραγασάνι ἦσαν ἕως  
2000 Τούρκοι, ὁ Ἄρχιστράτηγος ἔπεμψεν ἀμέσως ἕως 4000 ἐκ τῶν  
ἡμετέρων ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Καραβιά, ἐνταυτῷ καὶ τὸν ἱερὸν λό-  
χον, ὅστις συνίστατο εἰς 400 σχεδόν, ὑπὸ τὸν Νικόλαον Ἰψηλάντην. Τὸ  
σχέδιον τοῦ Ἄρχιστρατήγου ἦτον νὰ μὴ ᾄθῃ ἡ μάχη εἰς τὰς 7, ἀλλὰ  
τὴν ἐπαύριον, διὰ νὰ διαταχθοῦν τὰ πράγματα κάλλιον· ὁ Καραβιάς  
ὅμως δὲν ἐπρόσεξεν εἰς τοῦτο. Περὶ τὸ μεσημέριον ἤρξατο ὁ ἀκροβολι-  
σμός, καὶ μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἡ συμπλοκὴ, ἥτις διήρκεσεν ὑπὲρ τὴν  
1 ὥραν. Οἱ Τούρκοι δὲν εἶχον κανόνια, οἱ δὲ ἡμέτεροι εἶχον 8. Μετὰ  
τοῦ Καραβιά ἦτο καὶ ὁ Φαρμάκης καὶ ὁ Ὀλύμπιος· ὁ πρῶτος ὅμως ἐ-  
πρόσταξε. Ὁ Ἄρχιστράτηγος ἐπροχώρει ὀπισθεν μὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ  
στρατοῦ· ἀλλ' ὅμως εἶδε τοὺς ἐμπροσθεν μαχομένους νὰ ἐπιστρέψωσιν  
ἀτάκτως. Οἱ Τούρκοι καὶ αὐθις ἐνίκησαν. Τὸ ἑσπέρας ὁ Ἄρχιστράτηγος  
ἦτον εἰς ἄκραν λύπην καὶ μελαγχολίαν, μετέχουσαν τῆς ἀπελπισίας.

Περὶ τὸ ξημέρωμα τῶν 8 ἐφθάσαμεν κακὴν κακῶς εἰς Ρίμνικον, καὶ  
περὶ τὰς 2 1]2 ὥρας τῆς ἡμέρας ἐκινήσαμεν εἰς τὴν Κόζαν, μονὴν ἀπέ-  
χουσαν τοῦ Ρίμνικου ὥρας 6. Αὐτοῦ τὸ στρατεύμα ἀπελπίσθη πλέον,  
καὶ ἤρχησε νὰ λειποτακτῇ καὶ νὰ διαλύεται. Ὁ Ἄρχιστράτηγος διέτρι-  
ψεν αὐτοῦ ἡμέρας 5, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν εἰς τὸ σύνορον Αὐ-  
στρίας, βλέπων προπορευόμενον καὶ ἐπόμενον τὸ πλείστον μέρος τοῦ  
στρατοῦ του. Οἱ Αὐστριακοὶ ἐδέχθησαν τὸν Πρίγκιπα μὲ τοὺς δύο του  
ἀδελφοὺς κλπ. Κατόπι δὲ εἰς διάστημα σχεδὸν ἐνὸς μηνὸς εἰσῆρχετο καὶ  
τὸ στρατεύμα εἰς Αὐστρίαν διὰ τῶν δύο κυριωτέρων ὁδῶν Σιμπινίου καὶ  
Βρασοβοῦ· εἰσῆλθον ὅμως καὶ ἀπὸ τοὺς μεταξύ δρόμους, ὅπου ἦσαν φρου-  
ραὶ Αὐστριακῶν. Ὁ δὲ Ὀλύμπιος κατ' ἀρχὰς μὲν μὲ 500, κατόπι δὲ μὲ  
ὀλιγωτέρους περιεφέρετο τὰ ὄρη τῆς μεγάλης Βλαχίας, τὰ γειτνιαζόντα  
τῶν αὐστριακῶν συνόρων, σκοπεύων διὰ τὰ μέρη Βασσαραβίας.



## ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τῶν μαχῶν τοῦ Γαλαζίου καὶ Σκουλενίου, τοῦ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Προῦτου, συγγραφεῖσα παρὰ Ἰακωβάκη Ρίζου.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μαρτίου μηνὸς (α), ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον ἀπὸ τὴν ἐπίσημον διαμαρτυρίαν τοῦ εἰς Ἰάσιον ῥωσικοῦ Προξένου, ἡ Μολδαυία ἔπαυσεν ἀπὸ τὸ νὰ ἔχῃ διοικητὴν. Οἱ πρόκριτοι τῶν ἐντοπιῶν εὐγενῶν, ἢ βοϊάρων κατὰ τὴν ἐπιτόπιον φωνὴν καλουμένων, οἱ μὲν ἐπιθυμήσαντες νὰ διοικήσωσιν αὐτοὶ τὸν τόπον, ἐλώριον, κατὰ τὴν φαντασίαν των, προκείμενον εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ ἰσχυροτέρου, οἱ δὲ, διὰ τὸ ἐξ ἀγωγῆς ἀψίκορον τοῦ ἤθους των, βαρυνθέντες τὴν καθεστῶσαν διοίκησιν, καὶ ἄλλος ἄλλον νέον ἡγεμόνα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ποθοῦντες, ἐβίασαν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἡγεμόνος (Μιχαὴλ Σούτσου) μὲ τὴν ἀθρᾶν φυγῆν των εἰς τὸ πέραν τοῦ Προῦτου· ὥστε ὁ ἡγεμὼν ἀναλογισθεὶς τὸ βᾶρος τῶν περιστάσεων, καὶ ἰδὼν, ὅτι ἡ βιαία εἰς τὸν τόπον διαμονή του ὄχι μόνον εἶναι πολλαχῶς ἀδύνατος, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν ἐπικίνδυνος, καὶ τὸν τόπον ἐπιζήμιος, καὶ εἰς τὸ ἔθνος του ἐπιβλαβής, κατέφυγεν εἰς τῆς φιλανθρώπου ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας τὰ σύνορα, εὐχθεὶς τὴν ποθεινὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του Γραικοὺς, καὶ εὐτυχίαν εἰς τὸν λαὸν τῆς Μολδαυίας. Καὶ ὁ μὲν ἀνεχώρησεν· οἱ δὲ βοϊάροι ἄρχησαν νὰ διοικῶσι τὴν πατρίδα των, πλέκοντες εἰς τὴν φαντασίαν των ὄρμαθους ἀγαθῶν καὶ κτιζόντες πόρους εὐτυχίας, βάσιν ἔχοντες εἰς τὸ ἀνθαίρετον καὶ περιοριζόμενοι εἰς τὸν περίβολον τοῦ ἰδίου συμφέροντος. Αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς συνελεύσεώς των ἐφώρασαν τοὺς σκοποὺς τῶν συνελθόντων, ὅτι δὲν ἦσαν ἡ πρόνοια καὶ ἀσφάλεια τοῦ κοινοῦ, ἀλλ' ὅτι ὁ καθεὶς ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἴδιον.

Πρέπει μ' ὅλον τοῦτο νὰ ὁμολογήσῃ ὁ ἀπαθὴς δικαστὴς, ὅτι ἡ δεινότης τῶν περιστάσεων, εἰς τὰς ὁποίας εὐρέθησαν ἀπροσδοκῆτως ἐμπεπλεγμένοι, ἦτον καὶ πρωτότυπος εἰς τὸ εἶδός της καὶ συνεπειὰς φοβερὰς ἐπιτεύουσα. Ὀλίγος ἀριθμὸς στρατιωτῶν Γραικῶν καὶ Σερβοβουλγάρων καὶ Θρακῶν, ἐξαίφνης ὑπὸ τὴν ἐθνικὴν σημαίαν τοῦ πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου, ἐν ἀγνοίᾳ παντελεῖ τὴν Βασσαραβικῆς διοικήσεως διὰ νυκτὸς διαδάντος τὸν Προῦτον κατὰ τὸ Σκουλενιον, συγκεκρότει τὸ στράτευμα, τὸ ὁποῖον ἐκήρυξε δημοσίως καὶ ἐγγράφως τὴν ἐ-

(α) Ἐκ τούτου βεβαιούται, ὅτι ἡ περιγραφὴ αὕτη ἐγένετο τῷ 1821.

λευθερίαν τῶν Γραικῶν καὶ τὴν ἐκ τῆς Εὐρώπης ἔξωσιν τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας. Ἡ Ῥωσσία διεμαρτυρήθη ἐπισήμως κατὰ τοῦ τοιούτου ἐπιχειρήματος, ἀφαιρέσατα τὴν προστασίαν της ἀπὸ τὰς δύο ἐπαρχίας Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν, πρῶτας ἐστίας φανείσας τῆς τοιαύτης ἐπαναστάσεως. Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, βλέπουσα τὸ ξίφος ἀπρωρημένον ἐπὶ τὸν ἱερὸν αὐτῆς τράχηλον καὶ ἐπὶ τὸν τράχηλον ὄλων αὐτῆς τῶν τέκνων, διὰ ν' ἀποκρούσῃ τῆς βάρβαρικῆς λύσσης τὰς θανατηφόρους πληγὰς, ἔβαλλε μὲ τοὺς κεραυνοὺς τῶν ἀναθιμάτων τοὺς τότε ὀνομασθέντας ἀποστάτας καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαυίας, τοὺς ὁποίους, ἂν ἦτον ἐλεύθερος εἰς τὰς ψήφους της, ἤθελε στεφανώσῃ μὲ τὰς ἱεράς εὐχάς της καὶ τὰς εὐλογίας, καὶ προέλαβε μετὰ τὴν φανεράν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως τὸν ὄλεθρον ὄλου τοῦ γένους, τὸν ὁποῖον ἐμελέτα καθ' ἑαυτὸν ὁ Σουλτάνος νὰ προξενήσῃ ἀνεπαισθήτως καὶ δολίως, μαθὼν ἀπὸ πολλὰς προδοσίας τὴν γενικὴν κλίσιν τῶν Γραικῶν εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ καθημερινὸς φόβος τῆς ἐφόδου τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν Ἰβραίλαν, φρούριον μέγα καὶ ἰσχυρὸν, κείμενον μετὰξὺ Βλάχιας καὶ Μολδαυίας, ἐπροξενούσε φρίκην εἰς τῶν Μολδαυῶν τὰς ψυχάς.

Ἴδου πόσαι καὶ ὁποῖαι θύελλαι συνεσκότιζον ὄλον τὸν πολιτικὸν τῆς Μολδαυίας ὀρίζοντα ! Ἄλλ' αὐταὶ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶσιν ὡς προμηνύτρια κινδύνων ναυαγίου εἰς τοὺς κατοίκους της, καὶ ἔτιδον ἀφορμὰς καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὀλίγον διορατικοὺς τοῦ μέλλοντος νὰ ἐνοήσουν ἐναργῶς, ὅτι εἰς τὸ ναυάγιον αὐτῶν ἡ κοινὴ σύμπενοια ὑπολείπεται μόνη σωτηρία σάνις, εἰς τὴν ὁποῖαν διὰ νὰ ἐπιβῶσιν ἑλαφροὶ, ἀνάγκη πᾶσα ἦτον νὰ ἐκδυθῶσιν ὅλα τὰ βάρη τῶν ἰδιαιτέρων συμφερόντων, καὶ νὰ γυμνωθῶσιν ἀπὸ τὸν πλατυκράσπεδον ἱματισμὸν τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς κενοδοξίας. Οἱ νέοι ὁμως διοικηταί, κατασταθέντες αὐτοχειροτόνητοι ἰατροὶ τῆς νοσοῦσης αὐτῶν πατρίδος, ὁ μὲν διώριζεν εἰς τὴν νόσον ἐν ἱατρικόν, ὁ δὲ ἄλλο καὶ ἄλλος ἄλλο, ὅλα ἐναντία μετὰξὺ των, καὶ κανὲν ἀρμόδιον εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ πάσχοντος, μὴ ἀποβλέποντες, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ἀνάρρωσιν τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλ' εἰς τὸν μισθὸν, τίς πλειότερον νὰ λάβῃ καὶ τί λέγω ; τίς νὰ λάβῃ τὸν μισθὸν ὄλον αὐτὸς, καὶ οὐδ' ὄβολον οἱ λοιποὶ ὁμότεχοι. Αἱ δὲ τάξεις τῶν λοιπῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι μόνον ἐπιθυμοῦσιν εἰλικρινῶς τὴν κοινὴν εὐταξίαν, διότι εἰς τὴν ταραχὴν καὶ τὴν ἀνωμαλίαν ἐζημιώνοντο ὅλην αὐτῶν τὴν περιουσίαν, . . . αὐτῶν τῶν κατοίκων αἱ τάξεις ἦσαν εἰς δεινὴν ἀγωνίαν διὰ τὸν κίνδυνον τῆς νοσοῦσης Μολδαυίας, καὶ ἠγανάκτουν διὰ τὴν

ἀπειρίαν καὶ ἀδιαφορίαν τῶν ἱατρῶν. Καὶ ὁμοιάζεν ἄρα ἡ Μολδαυία μὲ σκάφος εἰς φοβερὰν τρικυμίαν, τοῦ ὁποίου ὅλον τὸ πλήρωμα ἤθελε νὰ κυβερνᾷ τὸ πηδάλιον, καὶ κἀνεῖς δὲν κατεδέχετο τοῦ ναύτου τὴν ἔμπουργίαν, ὥστε οἱ ἄλλοι ἐπιβάται, τῶν ὁποίων ὅλος ὁ πλοῦτος ἦτον εἰς τὸ πλοῖον, ἄρχησαν νὰ καταφρονῶσι τοὺς τοιοῦτους διοικητὰς τοῦ σκάφους, καὶ νὰ τοὺς θεωρῶσιν ὡς αἰτίους τοῦ μέλλοντος αὐτῶν καταποντισμοῦ. Ἡ τοιαύτη τῶν ἐπιβατῶν ὑπόληψις περὶ τῶν διοικητῶν ἐφανερώθη εἰς ὀλίγας ἡμέρας.

Ἡ καθ' ἡμέραν πταίουσα καὶ παραλογιζομένη βοϊαρική διοίκησις, πρὸς μὲν τοὺς Γραικοὺς ἐφέρετο τραχεία καὶ ὑποπτος, μελετῶσα γραικηλασίαν καὶ κηρύττουσα τὸν τοιοῦτον αὐτῆς σκοπὸν συγκροτήσατα δὲ φρουρὰν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ Σέρβους χειρωνάκτας τοῦ Ἰασίου, ἀπέδειξεν, ὅτι μόνους τοὺς Γραικοὺς ἐμίσει καὶ κατεδίωκεν, ὄχι διὰ τὴν ὑπακοήν της καὶ τὴν πίστιν πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν αὐλήν, ἀλλὰ διὰ τὴν κατὰ τοῦ γραικικοῦ ἔθνους ζηλοτυπίαν της, ὡς ἡγεμονεύοντος εἰς τὰς δύο ἐπαρχίας. Σαράντα δὲ Τούρκους, τοὺς ὁποίους ἡ διοίκησις τοῦ ἡγεμόνος ἐπρόφρατε νὰ διασώσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀτάκτων καὶ ψευδωνύμων Ἀλβανῶν, ὤπλισε φιλοτίμως καὶ ἐθεράπευσε μὲ θεραπείας εἰλωτικὰς ὥστε οἱ θρασυδαίλοι αὐτοὶ βάρβαροι ἤρχισαν εὐθὺς νὰ φοβερίζωσι τοὺς Γραικοὺς τῶν ἐργαστηρίων, καὶ ὀρμήσαντες μίαν ἡμέραν μὲ ξίφη γυμνὰ ἐναντίον δύο Γραικῶν, συνηρπᾶσθησαν καὶ συλληφθέντες ἀπήχθησαν εἰς τὴν μητρόπολιν ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς, ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς των ζητοῦντες μὲ κραυγὰς δικαίας ἀγανακτήσεως. Εἰς αὐτὸν τὸν θόρυβον οἱ διοικηταὶ ἐπικαλοσθέντες τὴν σερβοβουλγαρικὴν φρουρὰν, εἶδον τότε καὶ ἤκουσαν, ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι ἐναντία εἰς τὴν τοιαύτην διοίκησιν, ὅταν δίδῃ ὄπλα κατὰ τῶν Χριστιανῶν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς θρησκείας. Καὶ τὰ μὲν τῆς Μολδαυίας πράγματα εἰς τοιαύτην στάσιν ἦσαν.

Ὁ δὲ πρίγκιψ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, μαθὼν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας, ἔστειλε περὶ τὰ μέσα τοῦ ἀπριλίου μὴνὸς δύο τῶν ἀξιωματικῶν του, τὸν μὲν Κωνσταντῖνον ἐπικαλούμενον Πεντεδέκαν, Ἰωαννίτην τὴν πατρίδα, διὰ νὰ συστήσῃ εἰς ἓν σῶμα τοὺς διεσπάρμένους εἰς Μολδαυίαν Γραικοὺς στρατιώτας· τὸν δὲ ἐξ Ἀγράφων Ἀθνασίον, διὰ νὰ παραλάβῃ τὸ εἰς Γαλάζιον σῶμα, εἰς ὀκταχοσίους Γραικοὺς συμποσούμενον, καὶ σαράντα σιδηρᾶ κανόνια, τὰ ὁποῖα ἦσαν εἰς χρῆσιν πλοίων γραικικῶν, καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἔπειτα νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Τυργοβίστου.

Φθάσας εἰς τὸ Ἰάσιον ὁ Πεντεδέκας, κατεγίνετο εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας νὰ ὀπλίση τοὺς ἀόπλους Γραικοὺς, νὰ τοὺς ἐνδύση τὴν στρατιωτικὴν στολὴν, νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια καὶ ν' ἀναχωρήσῃ. Καὶ ὁ μὲν Πεντεδέκας εἰς τοιαῦτα ἐνησχολεῖτο. Ἡ δὲ δευτέρα καὶ τρίτῃ τάξις τῶν ἐντοπίων εὐγενῶν, καταφρονούμεναι ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν τῶν προκρίτων συμπολιτῶν τῶν, ἐξαγριώνοντο, καὶ οἱ τολμηρότεροι συνωμόσαντες, διὰ νὰ σφάξωσι καὶ τὸν Μητροπολίτην καὶ τοὺς πρώτους ἄρχοντας εἰς τὸν τόπον τῆς συνελεύσεώς των, καὶ νὰ λάβωσιν αὐτοὶ ἔπειτα τὰς ἡγίας τῆς διοικήσεως, ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν Πεντεδέκα τὸν σκοπὸν τῆς συνωμοσίας, ζητοῦντες αὐτὸν βοηθὸν τοῦ ἐπιχειρήματος. Ἀλλ' ὁ Πεντεδέκας, ὀδηγηθεὶς ἀπὸ συμβουλὰς φρονίμων Γραικῶν, ὄχι μόνον ἤκουσε τὴν τοιαύτην συμβουλὴν ὡς ἀποτρόπαιον καὶ ἀνόσιον ἔργον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμπόδισε μὲ σφοδρὰς ἀπειλάς. Αὐτὴ ἄρα ἡ περίστασις ἀνακαλύψασα τῆς ἐντοπίου διοικήσεως τὴν ἀδράνειαν, ἀνεπτέρωσε τὴν αὐθάδη κενοδοξίαν τοῦ Πεντεδέκα, ὥστε παρακούσας τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐνόμισεν, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ ἄγῃ καὶ νὰ φέρῃ τοὺς διοικούντας Μολδοβάνους καὶ νὰ διοικῇ στρατιωτικῶς τὴν ἐπαρχίαν, παραβάλων τὸν ἑαυτὸν του, ὡς φαίνεται, μὲ τοὺς Κζάρους καὶ μὲ τὸ Περούβιον τὴν Μολδαυίαν.

Ὡς τόσον οἱ περὶ τὸν Πεντεδέκα, ἀντὶ νὰ γίνωνται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἰσχυρότεροι διὰ τῆς εὐταξίας καὶ τῆς προσηλωσεῶς των εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν, ἐφαίνοντο ἀσθενέστεροι, παρασυρόμενοι εἰς κρεπάλας καὶ ἀταξίας διαφόρους, ὥστε καταφρονούμενοι ἀπὸ τὴν διοίκησιν ἐδιάζοντο ἀπ' αὐτὴν ν' ἀποχωρήσωσιν ἀπὸ τὸν τόπον. Αὐτοὶ ἀντέτεινον εἰς τὴν βίαν ἀντιτείνοντες ἐπροδίδοντο εἰς τὴν Ἰβραίλαν· προδιδόμενοι κατέφευγον εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζωνται διὰ τῶν ὀπλων, καὶ ὑπερασπιζόμενοι ἐγίνοντο φοβεροὶ πρὸς ἀνθρώπους, κατὰ τῶν ὁποίων δὲν εἶχον δίκαιον νὰ ἔχωσιν ἐχθρικὸν σκοπὸν, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς αὐτοὺς συμπάθειαν καὶ κλίσιν, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει τὸ ὁμόθησκον καὶ ἡ ταυτότης τῆς δουλικῆς καταστάσεως. Ἡ τοιαύτη ἀπὸ θεοβλάβειαν, ἢ τὸ ἀληθέστερον ἀπὸ τὴν μοῖραν τοῦ Πεντεδεκαστῶν καὶ τὴν κουφότητα τῆς διοικήσεως γεννηθεῖσα δυσμένεια μεταξὺ Γραικῶν καὶ Μολδαυῶν, ἐπροξένησε ταραχὰς εἰς τὸν τόπον· καὶ οἱ Μολδαβοὶ ποτὲ μὲν φοβούμενοι τῶν Τούρκων ἐπίδρομὴν καὶ λεηλασίαν, σύντροφον πάντοτε τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ κατὰ τὸ ἦθος τῶν βαρβάρων· ποτὲ δὲ ὑποκτεύοντες ἐκδίκησιν τῶν Γραικῶν, μάλιστα μετὰ τὴν εἰς Ἰβραίλαν ἀποστολὴν τῶν τεσσάρων

Βοιάρων ἐν σχήματι πρεσβείας, κατέψυγον εἰς τὰ σύνορα τῆς Ξενοδοίου Ῥωσσίας. Καὶ πάλιν, οἱ μὲν ἀθώωτοι ἐναρρῦνόμενοι ἀπὸ τὰς προκηρύξεις τοῦ Πεντεδέκα, οἱ δὲ εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῆς Ἰβραήλας καὶ τὴν ἐκείθεν ἐλπίζομένην βοήθειαν ἐπιστηρίζόμενοι, ὑπέστρεφον εἰς τὰ ἴδια. Ἡ συχὴ αὐτῆ φυγῆ καὶ ἐπιστροφή τῶν ἐντοπίων ἦτο Εὐριπος ἐπιζήμιος εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἠθικῆς παλιρροίας φαινόμενον, εἰκὼν ἀκριβῆς τῆς καλιμβουλίας τῶν τότε διοικητῶν.

Καὶ τὰ μὲν τοῦ Πεντεδέκα τοιαῦτα. Ὁ δὲ Ἀθανάσιος ἦτο κατὰ πάντα ἀσύμφωνος μὲ τὸν συνυπουργόν του, καιόμενος ἀπὸ πῦρ εἰλικρινοῦς πατριωτισμοῦ, οὐδένα σκοπὸν μηδὲ πόθον ἄλλον ἔχων παρὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους τοῦ. Ἑλληνικὴν ἀληθινὰ καὶ γνώμην καὶ ῥώμην ἔχων, κατεγίνετο εἰς τὸ Γαλάσιον νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς ἐντολάς τοῦ ἀρχηγοῦ.

Τὸ ἐκεῖ Γραικικὸν σῶμα ἦτο συγκείμενον ἀπὸ πανσπερμίαν ναυτῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἀπὸ τοὺς ἐποίους οἱ πλείωτοι ἐξ ἀρχῆς ἐκδεδιητημένοι διὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐπιτηδεύματός των, μᾶλλον διεφθάρησαν διὰ τὴν τρυφὴν τῆς Μολδαβικῆς ἐκείνης πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν τοῦ Βάκχου καὶ τῆς Ἀφροδίτης αἱ ἴδωλαι δὲν ἦσαν εἰς χοῆσιν σεμνὴν, ἀλλ' εἰς αἰσχροτάτην, καὶ διὰ τεῦτο εὐωνοί εἰς τὸν τυχόντα καὶ προχειρόταται. Μολοντοῦτο, ἐπειδὴ ὁ ζῶηρος τῶν Γραικῶν χαρακτήρ εἶναι εἰς τὰς ἀκρότητας εὐκατάφορος, ἤμποροῦσε μ' εὐκολίαν ἔμπειρος καὶ φρόνιμος στρατηγὸς νὰ τοὺς καταστήσῃ σώφρονας καὶ νὰ τοὺς ὑποτάξῃ εἰς τοὺς σωτηρίους νόμους τῆς πειθαρχίας.

Ἄλλ' ὁ Ἀθανάσιος μόλις ὀλίγας ἡμέρας διέτριψεν ἐκεῖ, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐξελθὼν ἀπροσδοκῆτως ἀπὸ τὴν Ἰβραήλαν καὶ κρύπτων τὴν κίνησιν τοῦ ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς μὲ τὴν σιωπὴν τῶν Μολδαβῶν, ὤρμησεν αἰφνιδίως κατὰ τὴν ἀ. τοῦ μαΐου μηνὸς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ Γαλάσιον μὲ πέντε σχεδὸν χιλιάδας ἰππέων, δισχιλίους πεζοὺς καὶ πολλὰ κανόνια. Διακόσιοι μόνον ἄνδρες Γραικοὶ ἐκ τῶν ὀκτακοσίων ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ἀθανάσιον, τὸν Πελοποννήσιον Κοτήραν, τὸν Σπύρον Δαλίστρον Ζακύνθιον, τοὺς αὐταδέλφους Ἠλίαν καὶ Τρύφωνα Μεγκλέρους Πελοποννησίους, τὸν Δαιμονάκην Σφακιανὸν καὶ τὸν Γεώργιον Πακᾶ τὸν Ἀδριανουπολίτην, ἐμβῆκαν εἰς τρία ἐκ χώματος ὀχυράματα, ἔξω τῆς πόλεως στηθέντα ἀπὸ τοὺς Ῥώσσοις εἰς τὸν ἔσχατον πόλεμον, τὰ μὲν δύο ἡμικρημισμένα σχεδὸν ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, τὸ δὲ τρίτον διαφυλαχθὲν ἀβλαβές· εἰς αὐτὸ ἐμβῆκεν ὁ Ἀθανάσιος μὲ σαρανταπέντε στρατιώτας, καὶ ἐκεῖ ἐμάχοντο γενναίως, ὁ δὲ ἐχθρὸς ἀποσπᾶ-

ἑας μέρος τοῦ στρατεύματός του καὶ ὑπερκάμφας τὰ τρία τῶν Γραικῶν ὀχυρώματα, ἔρρευσε ὡς χεῖμαρρος εἰς τὴν πόλιν, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν προσβαλὼν ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μὲ δέκα ἑξ πολεμικὰ σκάφη, βάρκας κανονιέρας καλούμενα, ἐκτύπη τὴν πόλιν καὶ ἐκρήμνιζεν ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια καὶ οἴκους καὶ τὰς ἄλλας οἰκοδομὰς, σφάζων ἀπὸ τῆς ξηραῖς καὶ θάπτων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν κρημιζομένων οἰκοδομῶν ἄνδρας, γυναῖκας, βρέφη, γέροντας, ὄλους αὐτοὺς ἀθόους κατοίκους τῆς ἀθλίας ἐκείνης πόλεως.

Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι κατὰ μὲν τῶν γυναικῶν καὶ νηπίων καὶ γερόντων ἦσαν μαχηταὶ τολμηροὶ, πρὸς δὲ τὸν Ἀθανάσιον ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἑστέλει κήρυκα νὰ παραδοθῆ, προβάλλων καὶ ἀμοιβὰς μεγάλας καὶ πολλὰς ὑποσχόμενος. Ἄς ἀκολουθήσωμεν, ἀπεκρίθη ὁ γενναῖος Γραικός, τὴν μάχην καὶ ἔπειτα ἐπικηρικεύομεθα· καὶ μετὰ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην ὀρμήσαντ' ἀσφοδρότερον τὸν ἐχθρὸν πάλιν ἀποκρούει μὲ τὴν προτέραν του μεγαλοψυχίαν καὶ φονεύει τὸν ἀνεψιὸν τοῦ φρουράρχου τῆς Ἰβραήλας. Ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο ἐκ τῶν τριῶν ὀχυρώματα παντάπασι διεφθάρησαν κτυπούμενα σφοδρῶς ὥρας ἑξ ἀπὸ τὰ κανόνια τοῦ ἐχθροῦ, ἔμεινε μόνος ὁ Ἀθανάσιος μὲ τοὺς ὀλίγους του στρατιώτας, καὶ πανταχόθεν κυκλωθεὶς καὶ πανταχόθεν κτυπούμενος δὲν ἐνέδιδεν, ἀλλ' ἀπήνητησε τὰς ἐφόδους τοῦ ἐχθροῦ ἕως δύο ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, καὶ τότε ἀπεφάσιτε ν' ἀναχωρήσῃ, ἀνοίγων δρόμον μὲ τὸ ξίφος διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν. Ἐφίλησε πρῶτον τοὺς κειμένους εἰς τὰ χαρακώματα νεκροὺς στρατιώτας, ἐπισπείσας εἰς τὰ ψυχρὰ πρόσωπά των τοῦ τελευταίου ἀποχαιρετισμοῦ τὰ πικρὰ δάκρυα. Ἐπειτα γεμίσας ὄλα τὰ κανόνια τοῦ χαρακώματος καὶ ἐφαρμόσας ἐναύσματα ἐκ θρυαλλίδων ἀνίσων μεταξύ των, διὰ ν' ἀνάψωσι τὰ κανόνια κατὰ διάλειψιν τὸ ἐν βραδύτερον τοῦ ἄλλου καὶ καθεξῆς, διὰ μὲν τὴν ἄσφοπον πορείαν ἐγύμνωσαν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ στρατιῶταί του τὰ ποδάριά των, διὰ δὲ τὸ εὐζωνον ἐκδύοντες τὸ βαρύτερον τῶν ἱματίων καὶ κρατοῦντές το μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀθανασίου, ἐξέρχονται μὲ τὰ ξίφη γυμνὰ ἐκ τοῦ ὀχυρώματος. Διερχόμενοι δὲ διὰ τῶν ἐχθρῶν, καθὼς τοὺς εἶδον συνταραττομένους καὶ κατ' αὐτῶν κινουμένους, ρίπτουσι πρὸς τὰ δεξιὰ ὁ καθεὶς τὸ ἱμάτιόν του, καὶ οἱ μὲν ἐχθροὶ διὰ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς σελήνης ἀπατηθέντες ἐκκενοῦσιν ὄλα των τὰ πυροβόλα κατὰ τῶν ἱματίων, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀθανάσιον ὀρμήσαντες πρὸς τ' ἀριστερὰ, καὶ διεκπεσόντες οὕτως ἀβλαβεῖς ὑπεχώρησαν εἰς ὄχθην τινὰ τοῦ Προῦτου, τῆς ὁποίας ἡ θέσις

χερσόνησον σχηματίζουσα ἐμπόδιζε τὰς προβολὰς τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς τὴν ὄχθην ταύτην κατέφυγον καὶ οἱ ἄλλοι ἑξακόσιοι Γραικοὶ στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον τῶν βαρβάρων, οἱ μὲν διεσπαρμένοι ὄντες ἀμερίμνως εἰς τὰ ἐκεῖ πολυάριθμα τοῦ Βάχχου κατοικητήρια καὶ τὰ καφφενεῖα, οἱ δὲ ἄοπλοι καὶ ἀνυπόδητοι ἀναπηδήσαντες ἀπὸ τὸν ὕπνον, ὅσοι μὲν ἐπέβησαν μεμιγμένοι μὲ γυναῖκας καὶ βρέφη καὶ ἄλλους κατοίκους τῆς πόλεως εἰς δύο μεγάλας σχεδίας εἰς τὸ χεῖλος τοῦ Δουνάβεως, ἐπιδιωχθέντες ἀπὸ δύο σκάφη πολεμικὰ, ῥίπτοντα κατ' αὐτῶν σφαίρας κανονίων, ὅλοι ἐφονεύθησαν· ὅσοι δὲ ἐπρόφθασαν νὰ ἐμβῶσιν εἰς τέσσαρα πλοῖα Γραικικὰ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ζακυνθίου Σφαέλου, τολμηροτάτου ἀνδρός, ὃχι μόνον διεσώθησαν, εἰσπλεύσαντες τὸν Προῦτον, ἀλλὰ μάλιστα ὑπερκάμπτοντες ἐξέχουσάν τινα γωνίαν τοῦ ποταμοῦ, ὅπου πολυάριθμον πλῆθος τοῦ ἐχθροῦ ἐνέδρευε μὲ τέσσαρα κανόνια, διὰ νὰ κόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Γραικικῶν πλοίων, ἀντιπαρετάχθησαν καὶ βάλλοντες μὲ κανόνια τοὺς ἐχθροὺς, πεπικνωμένους διὰ τὸ πλῆθος, ἐπροξένησαν εἰς αὐτοὺς μεγάλην φθοράν. Εἰς τὴν διπλὴν αὐτὴν μάχην ὁ πλειότερος φόνος τῶν Γραικῶν ἔγεινεν εἰς τὰς σχεδίας, ὡς προείπομεν, καὶ συμποσοῦται ὁ ἀριθμὸς ὄλων τῶν φονευθέντων εἰς ἄνδρας ἑκατὸν ἑννεήκοντα· τῶν δὲ Τούρκων, φονευθέντων καὶ πληγωθέντων, ὁ ἀριθμὸς κατὰ τὰς εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ἐλάβομεν, καὶ κατὰ τὴν πιθανότητα τῆς πολεμικῆς ἀναλογίας, ὑπερβαίνει τοὺς χιλίους τριακοσίους.

Ἄδικον δὲ εἶναι τὸ νὰ παρασιωπήσωμεν τὸν ἥρωισμόν τοῦ Πελοποννησίου Κοτήρα. Εἰς τὸ ὀχύρωμά του κατεδαφισθὲν, ὡς προείπομεν, μὴ ἤμπορῶν πλέον νὰ σταθῇ, καὶ παρακινούμενος ἀπὸ τοὺς στρατιώτας του νὰ διασωθῇ ὑποχωρῶν, δὲν ἤθ' ἔλησε. «Τόσον καιρὸν ἐπιθυμοῦσα, εἶπε, νὰ εὔρω πλῆθος Τούρκων, διὰ νὰ χορτάσω μὲ τὸ αἷμά των τὴν δίψαν ἡτῆς ἐκδικήσεώς μου! Πότε θέλω ἐπιτύχει ὦραν δεξιωτέραν παρὰ ταύτην;» Εἶπε, καὶ παραλαβὼν εἰκοσιπέντε στρατιώτας ὄρμα εἰς τὴν πόλιν, καὶ καταβάλλει τοὺς ὑπαντιάζοντας πολεμίους. Καθὼς τὸ πῦρ, θλιβόμενον εἰς στενὸν τόπον, ὅταν εἴρῃ διεξοδον, εὐθὺς ἀνάπτει μὲ φλόγας φοβεράς, καὶ, ὅσον ἀπαντᾷ καύσιμον ὕλην, τόσον ἀκάματον καὶ ἄσβεστον ἐξακλάνεται καὶ κατακαίει τὰ προστυχόντα· ἀπαράλλακτα καὶ ὁ Κοτήρας πολλὴν καιρὸν συνέχων εἰς τὴν καρδίαν του τὸ πῦρ τῆς ἐκδικήσεως, δὲν ἀπέκαμε, μηδ' ἐχώρταине φονεύων· ἀλλ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς τὸν ἐκύκλωνε πληθυνόμενος, τόσον ὁ ἥρωϊκός του θυμὸς ἐξετείνεται μὲ πλειοτέραν σφοδρότητα. Ὁρμα λοιπὸν, ὡς λέω, εἰς τὰς πλατείας τῆς



πύλωας, φρονέσει, καταπατεῖ πτωμάτων σωρούς· ἐδῶ πηδᾶ, θερίζει κεφαλάς· ἐκεῖ τυνάσσεται, διαχωρίζει ὠμοπλάτας, ἀποκόπτει χεῖρας, χύγει ἐντόσθια πολλῶν· καὶ ὁμοίως μὲ πέτραν μυλικήν, ἣ ὁποῖα περιδυνουμένη συντρίβει τοὺς κόκκους τοῦ σίτου, οὕτω περιφερόμενος εἰς τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων, ἐκρήμιζε μὲ καιρίας πληγὰς ἄλλους ὑπτίους καὶ ἄλλους πρηγεῖς εἰς τὸν ἄδην· καὶ τέλος πάντων πηδᾶ εἰς ἓνα οἶκον, καὶ ἐκεῖ φρονέσας πολλοὺς, συγκαταφλέγονται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἄνδρες· μὲ τὴν οἰκοδομήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔβαλον πῦρ πανταχόθεν οἱ Τοῦρκοι.

Τοιαύτη ἀπέβη ἡ μάχη τοῦ Γαλασίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπραξαν ἔργα ἡρωϊκὰ οἱ διακοσίοι, ἔργα ἄξια τῶν παλαιῶν τριακοσίων. Καὶ, ἂν καὶ οἱ ἑξακόσιοι Γραικοὶ, μιμούμενοι τοὺς στρατιώτας τοὺς διακοσίους, ἤθελον ἀπαντήσει τὸν ἐχθρὸν ὅχι ἀπροπαρασκευάστοι καὶ ἄοπλοι εἰς τὰς ἀγυῖας, ἀλλ' ἔνοπλοι εἰς τὰ χαρᾶκόματά, οἱ μὲν βάρβαροι ἤθελον διαχθῆ μὲ μεγάλην θραῦσιν καὶ κατασχύνην, οἱ δὲ Μολδαβοὶ δὲν ἤθελον ἰδεῖ τοὺς προσδοκωμένους σωτήρας τῶν σφάζοντας, καιόντας, λεηλατοῦντας, αἰχμαλωτίζοντας. Ζῶντες ὁμοῦ οἱ Μολδαβοὶ καὶ οἱ Ἀάγκες ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ῥωστικῆς προστασίας, ἐλησμόνησαν τὰς παλαιὰς λεηλασίας καὶ ἐπιδρομὰς τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ἠγνόουν, ὅτι ἡ Ὄθωμανικὴ ἐξουσία μνησικακοῦσα κατὰ τῶν δύο ἐπαρχιῶν, ἡγεστέ, διὰ νὰ εὖρη ποτὲ εὐκαιρίαν καὶ νὰ φέρῃ πῦρ εἰς αὐτάς καὶ σίδηρον.

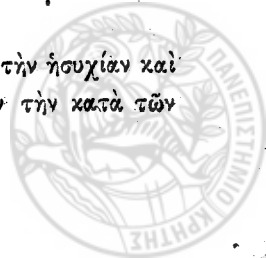
Τὴν ἀκόλουθον τῆς μάχης ἡμέραν οἱ Τοῦρκοι ἔορμησαν εἰς τοὺς ναοὺς, ὅσους δὲν ἔφθασαν νὰ καταδαφίσωσι μὲ τὰς σφαιροβόλους ἐλεπόλεις, καὶ ἐβεβήλωσαν τὰ ἱερά καταγώγια, ὑβρίζοντες ἐκεῖ πᾶσαν τάξιν γυναικείαν καὶ ἐπικατασφάζοντες σωρηδὸν πλῆθος τῶν διασωθέντων κατοίκων, καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν στέλλοντας μὲ ἀλύστες αἰχμαλωσίας εἰς Ἰβραὶλαν. Οἱ δὲ εἰς τὸ χερσονησίδιον καταφυγόντες Γραικοὶ σκάψαντες τὸν ἰσθμὸν τοῦ καὶ στήσαντες ὀχρῶμα τρίγωνον, ἔχον τὴν βᾶσιν παράλληλον μὲ τὸ διάστημα τοῦ ἰσθμοῦ, ἔχοντες δὲ καὶ τὰ πλοῖα ὑπὸ τὴν σκέπη τῶν κανονίων τοῦ ἐρύματος ἐκείνου, παρεφύλαττον ἀρμόδιον κείρον ἐπιβάσεις καὶ προσβολῆς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, προσιόντες εἰδήσεις καὶ συνδρομὴν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Πεντεδέκα. Τὸ σῶμα τοῦτο συνίστατο ἀπὸ πεντακοσίων μόνις στρατιώτας, καὶ τούτους ἀσπασίως γυμναζομένους ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν των, ὥστε ὅχι μόνον μάκρᾶν ἦσαν ἀπὸ τὸ νὰ συντρέξωσιν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀθανασίου, ἀλλὰ καὶ

αὐτοὶ καὶ ὁ Πεντεδέκας, θρασεῖς μὲν, ὅσον καιρὸν δὲν ἐφαίνετο ὁ ἐχθρὸς, δειλοὶ δὲ, ὡς ἤκουσαν τὴν μάχην καὶ τὴν εἰς Ἰάσιον κίνησιν τῶν Τούρκων, ἀντὶ νὰ προκαταλάβωσι τὰ πυκνότερα δάση τῆς Μολδαβίας, ὅπου πολλοὶ εἶναι διεκδύσεις καὶ περὶδρομαὶ, καὶ ὅπου ἀπρακτοῦσι τὰ κανόνια καὶ τὸ ἵππικόν, καὶ νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν Βλαχίαν, ἐκτελοῦντες καὶ τότε τὰς ἐντολάς τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἔτρεξαν εἰς τὸν Προῦτον, διὰ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν ῥωσικὴν ὄχθην, καὶ ἤθελον ἐκτελέσει αὐτὸν τὸν αἰσχρὸν τὼν σκοπὸν, ἂν δύο ταξιαρχοὶ τοῦ δὲν ἤθελον ἐμποδίσει τὸν Πεντεδέκα.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ Τούρκοι, ἀπειλήσαντες μετὰ τὴν μάχην ἔφωδον κατὰ τοῦ Ἰασίου, ὡπισθοδρόμησαν ἀπροσδοκῆτως εἰς Ἰβραίταν, φοβηθέντες, ὡς φαίνεται, μήπως μακρυθέντες ἀπὸ τὸ φρούριον κτυπηθῶσι κατὰ νῶτα ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην, καὶ παρήτησαν τὴν Μολδαβίαν ἔρμκιον εἰς τὸν δονκιωτισμὸν τοῦ Πεντεδέκα, ἀμελεστάτου μὲν καθ' ὅλα τὰ χρεῖα του, εἰς συγγραφὴν δὲ προκηρύξεων ἀσυνετωτάτου καὶ γονιμοτάτου.

Εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν ἦσαν τὰ πράγματα τῆς Μολδαβίας, ὅταν ὁ ἀπὸ τῆς Βασαραβίας κρυφίως μὲ τὸν Πρίγκιπα Ἰψηλάντην συνεκστρατεύσας Μολδαβὸς μὲν τὴν πατρίδα, γραικίζων δὲ διὰ τὴν καταγωγὴν τοῦ γένους του, Γεώργιος Καντακουζηνὸς, παραλαβὼν ἑξακοσίους στρατιώτας ἀπὸ τὸ στρατόπεδον ἐκ Τυργοβίστου, καὶ ὑπερβάς τὰ χωρίζοντα τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τῆς Βλαχίας ὄρη τῆς Βράνσας κατὰ τὸ Φωζάνι, ἔφθασεν αἰφνηδίως εἰς τὸ Ἰάσιον τὴν α' τοῦ μαΐου, δημοσιεύσας ἀμέσως, ὅτι στέλλεται ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην πληρεξούσιος, διὰ νὰ διατάξῃ τὰ πράγματα τῆς Μολδαβίας, καὶ νὰ συνάξῃ εἰς τὰς ἐστίαις του τὸν φυγάδα καὶ διεσκορπισμένον λαόν. Ἡ κρυφία δὲ ἐντολὴ, τὴν ὁποίαν εἶχεν, ἦτο νὰ συνάξῃ τοὺς εἰς Μολδαβίαν στρατιώτας, νὰ παραλάβῃ τὰ κανόνια καὶ τ' ἄλλα πολεμικὰ ἐφόδια, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Βλαχίαν, ὅπου ὁ ἐχθρὸς πανταχόθεν ἀπὸ τὰ πέριξ φρούρια συρρέουσας ἠτοιμάζετο εἰς γενικὴν προσβολὴν, καὶ ὅπου τὸ στράτευμα τοῦ πρίγκιπος Ἰψηλάντου, διεφθαρμένον ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρπαγῆς τῶν ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Βλαδιμηρέσκον Πανδούραδων καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ πικραλελυμένον ἀπὸ τὴν τρίμηνον ἀπραξίαν, δὲν ὑπέσχετο γενναίαν ἀντίστασιν εἰς τὴν μάχην.

Ἀλλὰ ματαίως ὁ Καντακουζηνὸς ἠγωνίζετο νὰ φέρῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸ θάρρος εἰς τὸν λαόν, καὶ νὰ μεταβάλῃ εἰς εὐνοίαν τὴν κατὰ τῶν



Γραικῶν ἀπέχθειαν τοῦ Βοϊαρικοῦ καταλόγου τῆς Μολδαβίας. Ὅσον αἱ προκηρύξεις, συνήθη καταφύγια στρατηγῶν ἀπρακτούντων, ἐδημοσιεύοντο, τόσον οἱ Γραικοὶ ἐδολοφονοῦντο εἰς διάφορα μέρη τῆς ἐπαρχίας, καὶ πολλοὶ αἰφνηδίως συναρπαζόμενοι παρεδίδοντο σφάγια εἰς τῶν Τούρκων τὴν θηριωδίαν.

Ἡ φήμη ὁμῶς τῆς εἰς Ἰάσιον ἐλεύσεως τοῦ Καντακουζηνοῦ, φθάσατὰ εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἀθανάσιον καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς τοῦ Γαλατικοῦ σώματος, τοὺς ἀνεπτέρωστε μὲ χρηστοτάτας ἐλπίδας, καὶ συμπεριλαβόντες Νικόλαον Κοντογόνην τὸν Πελοποννήσιον καὶ Γεώργιον Σοφιανὸν Κεῖιον, ἄνδρας καὶ τοὺς δύο ἀγαθοὺς καὶ δραμόντας μετὰ τὴν μάχην τοῦ Γαλασίου εἰς τὴν κοινὴν τῆς κοινῆς πατρίδος ὑπηρεσίαν, ἐπεχειρίσθησαν πρῶτοι αὐτοὶ, γενόμενοι τοῦ Προῦτου πλωτῆρες, νὰ τὸν ἀναπλεύσωσι, διὰ νὰ ἀποφύγῃσι τῆς μεσογειοῦ ὁδοπορίας τὸν κίνδυνον, καὶ διὰ νὰ εὐκολύνωσι τὴν μετακόμισιν τῶν κανονίων καὶ τῆς ἄλλης πολεμικῆς παρεσκευῆς. Ἐμβάντες λοιπὸν εἰς σχεδίας καὶ ἄλλα σκάφη ποτάμια, καὶ ἐπιβιάσαντες ἑνέα κανόνια καὶ ἑπτακόσιας λίτρας βαρουτίου καὶ ἄλλην τοῦ πολέμου ὕλην, τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν ἵππαις ὀδεύοντες παρὰ τὴν ὄχθην καὶ ρυμουλκοῦντες τὸν παράδοξον αὐτὸν στόλον, ἀνέπλευσαν ἕως εἰς τὸ Φαλσίον, καὶ ἐκεῖ ἀποβάντες εἰς τὴν ξηρὰν ἔφθασαν εἰς τὸ Ἰάσιον τὴν δεκάτην τρίτην τοῦ ἰουνίου μηνός, ἄνδρες ὅλοι τὸν ἀριθμὸν πεντακόσιοι. Ὡς τόσον, ἐπειδὴ τὸ ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Ἰψηλάντην στράτευμα, ἐκτὸς τοῦ ἀγνωσθέντος ἡρωϊκῶς Ἱεροῦ Λόχου, τὸ λοιπὸν ἔφυγεν αἰσχροῦς κατὰ τὴν πρώτην τῶν Τούρκων προσβολήν· ὁ δὲ στρατηγός, διὰ νὰ μὴ πέσῃ ὁ νεκρός του χάρμα· εἰς τοὺς βαρβάρους, ἀνέλκων τὸ βεῖρον τῆς ζωῆς του φορτίον ἐπάνω εἰς τὰ ὑπερνεφῆ ὄρη τῆς Τρανσυλβανίας, διεσώθη καταφυγῶν ἐκεῖ· τότε οἱ Ἰβραίλιται ὤρμησαν πάλιν, τὸ ἀληθὲς μὲν κατὰ τῆς Μολδαβίας, κατὰ δὲ τὰς ἐλπίδας τῶν Μολδαβῶν ἐναντίον τῶν ἐκεῖ Γραικῶν, ἀγνοούντων τοῦτογενικοῦ στρατοπέδου τὴν δυστυχίαν· καὶ, μολονότι ἐπροχωροῦσαν μὲ στρατιὰν μεγάλην, ἐλάνθανον τοὺς Γραικοὺς μὲ τὰς ἀπατηλὰς εἰδήσεις τῶν ἐντοπίων. Ὁ δὲ Καντακουζηνός, διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ τὸν ἐχθρὸν, ὡς ἔλεγεν, ἀδυνάτισε τὸ ὀλιγάριθμον στράτευμά του, στέλλων εἰς πολλὰ μέρη, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Ρώμανον, πεντακοσίους ἵππεις διὰ κατασκοπὴν, καὶ παραγγελίαν, εἰάν ἀπαντήσωσι δυσκαταμάχητον τὸν ἐχθρὸν, νὰ ὑποχωρήτωσι συνεργόμενοι πρὸς τὸ κέντρον, αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἰάσιου, ἐστρατοπέδευσε μὲ ἑξακοσίους σχεδὸν εἰς τὴν Στίγκαν, ἀγρὸν κείμενον ἐπάνω εἰς λόφον ὑψηλόν,

καὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας ἀπέχοντα ἀπὸ τὴν κώμην τοῦ Σκουλενίου ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Προῦτου, καλὸν μὲν διὰ τὸν περικαλλῆ ἐν αὐτῷ οἶκον, ἔργον Βοϊαρικῆς τρυφῆς, καὶ εὐθετον διὰ τὴν γειτνίασιν τοῦ Προῦτου πρὸς ἀνθρώπους μελετῶντας φυγὴν, ἀνεπιτηδεύοτατον ὅμως εἰς στρατοπεδίαν διὰ τὴν ἔλλειψιν μάλιστα τοῦ ὕδατος. Τὸ ταιούτοιν κίνημα ἐγέννησεν ὑποψίας καὶ γογγυσμοὺς τῶν στρατιωτῶν κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὅτι μελετᾷ νὰ διαβῆ τὸν Προῦτον.

Ἄλλ' ἄς παρασιωπήσωμεν τὰ πρὸ τῆς μάχης τοῦ Σκουλενίου, παραιτούμεντες εἰς τὴν ἱστορίαν τὰ τῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία ἀκριβῶς καὶ πανταχόθεν πολυπραγμόνουσα τὰ πράγματα, φέρει ἔπειτα λευκάς ἢ μελαινας τὰς ψήφους τῆς. Καὶ, ἂν ὁ Καντακουζηνὸς διὰ δειλία ἢ διὰ προδοσίαν ἐλειποτάκτησεν, ἄς φρίττη, διότι δὲν θέλει διαφύγει τῆς ἀπροσωπολήπτου καὶ αὐστηρᾶς ἱστορίας τὸν διηγετῆ καὶ δημόσιον ἔλεγχον.

Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ διαδεχθέντες τὴν διοίκησιν τοῦ στρατεύματός κατα κοινήν ἐκλογὴν ὄλων τῶν ταξιαρχῶν ὁ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Κοντογόνης, τὴν 16 τοῦ ἰουνίου μηνὸς ἄφησαν εἰς τὴν Στίγκαν ἕως ἑκατὸν στρατιώτας καὶ καταβάντες εἰς τὸ Σκουλένιον μὲ τοὺς λοιποὺς περιεργάζοντο τὰ πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ σχεδιασθέντα ὀχυρώματα, ἄχρηστα διὰ τὴν πεδινήν θέσιν των, εὐεπιθετον οὖσαν εἰς τὸ πεζικὸν καὶ ἵππικὸν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀσκεπῆ κατὰ τὴν τρίτην πλευρὰν εἰς τῶν κανονίων του τὰς βολὰς· διὸ καὶ ἐσκέπτοντο νὰ καταλάβωσι μίαν ἄλλην παρακειμένην θέσιν, ἡ ὁποία διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ ἐζέχουσα εἰς τὸν Προῦτον, ἐμπόδιζε τὰς προσβολὰς τοῦ ἵππικοῦ, ἂν ἐταφρεύετο ὁ ἰσθμὸς τῆς, καὶ καταργούσε τὰ κανόνια τοῦ ἐχθροῦ, ἀναγκαζομένου νὰ ῥίπτῃ τὰς σφαίρας κατ' εὐθυρίαν τῆς ῥωσικῆς ὄχθης. Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι τὴν αὐτὴν ἡμέραν φθάσαντες εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἰασίου, ἀπέσπασαν εὐθὺς μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὑπὲρ τοὺς ἑξακοσίους ἵππεις καὶ ἄλλους τόσους παῖδους, καὶ τοὺς ἔστειλαν εἰς τὴν Στίγκαν, οἱ ὅποιοι ἀκροβολισθέντες μὲ τοὺς ἐκεῖ φυλάττοντας Γραικοὺς, διὰ τὴν γενναίαν ἀντίστασίν των καὶ διὰ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ὑπεχώρησαν. Τότε πληροφορηθέντες οἱ Γραικοὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ συμπεραίνοντες βεβαίαν τὴν ἐφοδόν του, δὲν εἶχον πλέον καιρὸν διὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ κινδύνου νὰ σκάψωσι νέας τάφρους καὶ νέα ὀχυρώματα, ἀλλ' ἔκαυσαν τὴν νύκτα ἐκείνην τὸ Σκουλένιον, διὰ νὰ μὴ τοὺς κτυπήσῃ ἐκεῖθεν ὁ ἐχθρὸς κατὰ νῶτα, βοηθούμενος ἀπὸ τὰς οἰκοδομὰς, καὶ κατεγίνοντο ὄρθριοι νὰ ἐνδυναμώσωσιν, ὅσον ἐνδέχεται, τὰ ἡμιτελῆ ὀχυρώ-

πρατα τοῦ Καντακουζηνού, καὶ τοποθετῶσι τὰ ἐννέα κανόνια. Εἰς τοιαῦτα καταγινομένοι, εἶδον δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἑξακισχιλίους περίπου ἰππεῖς πλημμυροῦντας τὸ μεταξύ τοῦ ποταμοῦ Προύτου καὶ Ζιζίας πλατὺ πεδῖον, καὶ διςχιλίους πεζοὺς καταβαίοντας ἀπὸ τὸν λόφον τῆς Στίγκας κατὰ τῶν ὄχρωμάτων. Εἰς τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν προσετέθη δεινότερα ἢ λειποταξία καὶ εἰς τὴν ἀντικρῦ ὄχθην διάβασις ὄλων τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ταξιάρχου Κόντου, τοῦ Ἡπειρώτου, ψευδωνύμων Ἀλβανιτῶν. Οἱ Γραικοὶ ὁμῶς, ἀφοσιώσαντες ἐξ ἀρχῆς τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸν θάνατον διὰ τὴν πατρίδα καὶ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος, δὲν κατεπλήττοντο ἀπὸ κανένα κίνδυνον, ἀλλ' ὄντες ὄλοι τετρακόσιοι ὀγδοήκοντα καὶ πέντε, ὠρκίσθησαν τότε μεταξύ των νὰ ἀποθάνωσιν ἐνδόξως. Ὁ Ἀθανάσιος μάλιστα καὶ ὁ Λευκάδιος Ἀπόστολος, ἀφ' οὗ διέταξαν εἰς τὰ ὄχρωμάτα των τοὺς στρατιώτας, διαβάντες εἰς τὴν ἀντικρῦ ὄχθην, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσωσι μερικοὺς φίλους των, καὶ παρακινούμενοι ἀπὸ αὐτοὺς νὰ μὴ ἀποθάνωσι ματαιῶς: «Πῶς, ἠἀπεκρίθησαν, θέλομεν ἰδεῖ τοὺς ὁμογενεῖς μας κάτω εἰς τὴν Γραικίαν, ἢ ὅταν μάθωσιν, ὅτι ἐστρέψαμεν τὰ νῶτα εἰς τὸν Τοῦρκον;» Αὐτὰ εἰπόντες ἀπεχαιρέτησαν τοὺς φίλους δακρύνοντες, διέβησαν εἰς τὸ πέραν καὶ ἐμβάντες φαιδροὶ εἰς τὰ ὄχρωμάτα των ἤρχισαν τὴν μάχην. Οἱ δὲ εἰς τὴν ἀντικρῦ ὄχθην θεαταὶ ὁμογενεῖς καὶ οἱ φιλόανθρωποι Ῥώσσοι, βλέποντες τὸ πλῆθος τοῦ ἰππικοῦ τῶν Τοῦρκων εἰς τὴν πρώτην ἐφοδον, ἐθεοκλήτουν, βέβαιον νομίζοντες τὸν ὄλεθρον τῶν Γραικῶν ἐκείνων στρατιωτῶν. Ὁ βάρβαρος ὁμῶς μῦλις ἐπλησίασε θραυτὸς καὶ βραγδαῖος μετὰ τὴν βάρβαρον κλαγγὴν του, καὶ εὐθὺς ἀπαντήσας ὄξυν τὸν θάνατον, ἐστρεψε τὰ νῶτα μετὰ θηριώδεις ὀρυγμούς. Εἰς τὴν δευτέραν ἐφοδον ἕως τριακόσιοι ἰππεῖς, τολμηρότεροι τῶν ἄλλων, ἐμβῆκαν μετ' ὀρμὴν εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ Σκουλενίου. Ἀμέσως ἀνθώρμησαν Γραικοὶ ἕως διακόσιοι καὶ εἰς ἐκείνην τὴν συστάδην μάχην δὲν ἤκούετο, εἰμὴ πάταγος τῶν σπαθίων, κρότος τῶν πυροβόλων, βρυχήματα κτεινόντων, στεναγμοὶ τῶν κτεινομένων, καὶ μετὰ τέταρτον τῆς ὥρας εἶδον οἱ ἀντικρῦνοι θεαταὶ ἑκατὸν μόνους ἐκ τῶν τριακοσίων διασωθέντας μετὰ τὴν φυγὴν· οἱ δὲ λοιποὶ οἱ μὲν ἐφονεύθησαν, εἰκοσιπέντε δὲ ζωγρηθέντες ἐφυλάττοντο δέσμιοι εἰς τὰ ὄχρωμάτα. Πεντάκις ὤρμησεν ὁ ἐχθρὸς ἀκάματος καὶ νεαρὸς διὰ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον περιοδικῶς ἐμάχετο, προσβάλλων κατὰ τῶν Γραικῶν, ὀκτὼ ὥρας κατὰ συνέχειαν μαχομένων, καὶ πεντάκις ἀπεκρούσθη μετὰ μεγάλην φθοράν. Ἐκεῖνος, ὅστις ἔτυχε νὰ θεωρήσῃ τοῦ Εὐξείνου πάντος

τὰ κύματα, τὸ καθὲν ὡσὰν Καυκάσιον ὄρος, ὅταν ὀρμῶσι μὲ ἄγριον μηκυθμὸν καὶ κτυπῶσι τοὺς σκοπέλους, καὶ συντριβόμενα ἔπειτα σύρονται ὀπίσω μὲ μυρίους ἀφρούς εἰς τὴν ἔκτασιν τοῦ πελάγους, αἱ δὲ κυματόκτυποι βραχίαι στέκονται ἀκλόνητοι καὶ ἀδιάτιστα εἰς τὴν βαθύρριζον αὐτῶν θέσιν, ἐκεῖνος μόνος ἤμπορεῖ νὰ φαντασθῆ ζωνηρῶς τὴν σφοδρότητα τῶν ἐφόδων τῶν Τούρκων καὶ ἀντίστασιν τῶν Γραικῶν, ἀμετακινήτως καὶ στιβαρῶς ἰσταμένων εἰς τὰ ὀχυρώματά των. Καὶ τῶνόντι, διὰ νὰ μὴ φανῶσιν ἀπίθανος ὑπερβολὴ τὰ λεγόμενα, πρέπει νὰ διηγηθῶμεν ὀλίγας ἐκ τῶν πολλῶν ἀνδραγαθίας των, μάρτυρας ἐχούσας τὸ τόσον πλῆθος τῶν θεατῶν τῆς μάχης.

Ὁ Σπῦρος Δαγλόστρος Ζακύνθιος, πληγωμένος εἰς τὸ στῆθος, σχίζει τὸ ὑποκάμισόν του, φράττει μὲ αὐτὸ τὴν πληγὴν, καὶ μάχεται φυλάττων τὴν τάξιν του μὲ τὴν προτέραν προθυμίαν. Ὁ Σεβαστόπουλος Χίος πηδᾷ ἔξω τῶν ὀχυρωμάτων, προχωρεῖ μακρὰν πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ, καὶ πυργώσας τέσσαρα πλώματα Τούρκων αὐτοσχεδιάζει, καὶ ὁ τρόπαιον ἐνταυτῷ καὶ ὀχύρωμα καὶ δεκατρία θανάσιμα· κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιπέμπει βέλη. Ἄλλος πάλιν διώκει πεζὸς ἰππότην ἐχθρὸν, προφθάνει καὶ καταλαμβάνει τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου μὲ τὴν ἀριστεράν του νευρώδη χεῖρα, καὶ μὲ τὴν δεξιὰν θερίζει τὸν ἀναβάτην. Τέσσαρες ἄνδρες ὁ Ἄθανάσιος, ὁ Ἰωάννης Κοντογόνης, ὁ Αευκάδιος Ἀπόστολος καὶ Ἡπειρώτης Κόντος, δις ἐξορμήσαντες ἰππεῖς κατὰ τῶν ἰππέων, ἐμβῆκαν ἀνάμεσόν των, καὶ καθὼς οἱ δελφίνες διώκοντες ἀγέλας σκόμβρων διασχίζουσι τὴν πυκνότητά των, καὶ ἅμα τοὺς βλέπομεν νὰ πηδῶσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ ἅμα καταδυομένους νὰ γίνωνται ἀφανεῖς ἀπὸ τὰ ὀμμάτιά μας, ὡσαύτως καὶ οἱ τέσσαρες ἐκεῖνοι διασχίζοντες τὰ στίφη τῶν Τούρκων ἀπεχρῦπτοντο διὰ τὸ πλῆθος ἐκείνων ἀπὸ τὰς ὄψεις τῶν θεατῶν καὶ ἐτυνάσποντο ἔπειτα ἔξω μὲ τὰς βρομφαίας των, σταλαζούσας αἷμα.

Μὲ τοιαύτην ἀνδρείαν ἐμάχοντο οἱ Γραικοὶ ὀκτὼ συνεχεῖς ὥρας, ἐκκείμενοι εἰς τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας, πεινῶντες καὶ μὲ σταφίδας τὴν πεινάν των παρηγοροῦντες. Τὰ τουφεκία των, ὑπερθερμανθέντα διὰ τὴν ἀκατάκαυστον αὐτῶν κένωσιν, ἔγεινάν ἀνεπιτήδεια σχεδὸν εἰς χρῆσιν· καὶ τὰ κανόνιά των ἦσαν ὄχι μόνον μικρὰ, ἀλλὰ καὶ δι' ἔλλειψιν χαρτουσίων ἐγεμίζοντο μὲ καρφία καὶ κομμάτια σιδήρου. Μολαταῦτα τὸ σκότος τῆς πλησιαζούσης νυκτὸς ἤθελε διαλύσει τὴν μάχην καὶ ἤθελον ἐπιζῆσει οἱ μεγάθυμοι ἐκεῖνοι ἄνδρες εἰς τὰ κατορθώματά των,

ἂν ὁ ἐχθρὸς αἰφνηδίως, φέρων ἐξ μεγάλα κανόνια καὶ στήσας αὐτὰ ἐναντίον τῆς ἀνοικτῆς πλευρᾶς τῶν ὀχυρωμάτων, δὲν ἤθελε κεραυνοβολεῖ ἐκεῖθεν τοὺς ἀριστείας. Ἐν ᾧ τὰ κανόνια τοὺς ἐκτυποῦσαν ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν, οἱ πεζοὶ ὤρμησαν κατὰ τῆς ἄλλης, τὸ ἵππικὸν ὤρμησε κατὰ μέτωπον, ὥστε μὴ δυνάμενοι πλέον οἱ Γραικοὶ εἰς τριπλῆν προσβολῆν, οἱ μὲν στρατιῶταί των, ἀφίνοντες τὰ ἄχρηστα ὀχυρώματά των, ἐπηδοῦσαν εἰς τὸν ποταμὸν, διὰ νὰ σωθῶσιν εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχθην, καὶ πίπτοντες οἱ μὲν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ ἐφονεύθησαν μὲ τὰ κατ' αὐτῶν ριπτόμενα μολύβια καὶ τὰς σφαῖρας τῶν κανονίων· ὁ δὲ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Κοντογόνης, οἱ ἀρχηγοὶ, καὶ οἱ ταξίαρχαι Ἀπόστολος ὁ Αεουκάδιος, οἱ αὐτάδελφοι Μέγκληροι, Ἡλίας καὶ Τρύφος Πελοποννήσιοι, Σφαέλλος καὶ Σπῦρος Δαγλόστρος οἱ Ζακύνθιοι, ὁ Χίος Σεβαστόπουλος, ὁ Κεῖος Σοφιανός, ὁ Ἠπειρώτης Κόντος, ὁ Σέρβος Ἰντσές, ὁ Παναγιώτης Λαγός, καὶ ὁ δεκαπενταετῆς Νικόλαος Μπιτζακτζῆς Ἰωαννίτης, ὁ Πελοποννήσιος Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλοι, πενήντα σχεδὸν τὸν ἀριθμὸν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ ἄνδρες Σφακιῶται, σύραντες τὰ ξίφη καὶ ὀρμήσαντες κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀφ' οἷ πολλοὺς ἐσφαζαν, κατεκόπησαν.

Ἄλλ' ᾧ πανδάκρυτος καὶ βαρυπενθὴς τῆς τύχης ἐναντιότης! ὀλίγας στιγμᾶς ἀπὸ τὴν λύσιν τούτου τοῦ δράματος, ὅταν αἱ ψυχαὶ τῶσων ἠρώων ὠδηγοῦντο πρὸς τὰ Ἠλύσια πεδία, διὰ νὰ ἐνωθῶσι μὲ τὰς ψυχὰς τῶν Λεωνιδῶν καὶ τῶν Μιλτιάδων, αἰφνηδίως ὑψόνονται μακρὰν εἰς τὴν Μολδαβικὴν ὄχθην πυκνοῦ κονιορτοῦ σύννεφα, προχωροῦσιν αὐτὰ τὰ σύννεφα, καὶ μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται σῶμα ἵππικὸν, εὐθυνόμενον περὶ τὸν τόπον τῆς μάχης· προχωροῦτιν ἀκόμη, καὶ φαίνεται κυματιζομένη ἡ ἔθνικὴ τῶν Γραικῶν σημαία, καὶ εὐθὺς ἠκούσθη κρότος τριῶν κανονίων ριφθέντων ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατ' αὐτοῦ τοῦ σώματος. Τὸ σῶμα τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔστειλεν ὁ Καντακουζηνός διὰ κατασκοπὴν εἰς τὸ Ῥώμανον, καὶ ἐπέστρεψεν ἔπειτα ταχέως, διὰ νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸ ἄλλο στράτευμα, ὡς ἔμαθε τὴν κίνησιν τοῦ ἐχθροῦ· ἐφθασεν ὁμοῦ, ὅτε οἱ στρατιῶταί του ἔκειντο νεκροὶ εἰς τῆς δόξης τὸ πεδῖον. Ἡ ἀπροσδόκητος διὰ κανονίων προσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ κατ' αὐτοῦ τοῦ σώματος ἀπὸ τὸ μέρος μάλιστα τῶν γραικικῶν ὀχυρωμάτων, προμηνύουσα τὴν συμφορὰν τῶν Γραικῶν, κατετάραξεν ὀλόκληρον αὐτὸ τὸ σῶμα. Καὶ ἕως πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας ἐστάθησαν μὴθ' ὑποχωροῦντες, μὴτε προβαίνοντες· ἔπειτα δὲ ὤρμησαν μὲ ρυτῆρας ὄλους, καὶ καταλαβόντες τὸ χερσονησίδιον τοῦ Προύτου, οἱ πρῶτοι ἐξ αὐτῶν ἐκπληκτοὶ διὰ τὸ ἄ-

προσδόκητον τοῦ δεινοῦ, σπεύδοντες νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν ἀντικρυνῆν ὄχθην, καὶ καταφερόμενοι μὲ τοὺς ἵππους των εἰς τὸν ποταμὸν, ἐπνίγοντο βυθίζόμενοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι των εἰς τὴν παχείαν ὕλην τοῦ χεῖλους· καὶ βέβαια οἱ ἐπόμενοι, μιμούμενοι τοὺς προηγουμένους, ἤβηλον πέσει καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν Προῦτον καὶ ἀπολεσθῆ, ἂν ὁ ταξιάρχης Γκίκας Ἡπειρώτης δὲν ἤθελε τοὺς σταματήσει. «Ποῦ φεύγετε, δειλοῖ, πῆκραζε, κρατῶν γυμνὸν τὸ σπαθίον, ποῦ φεύγετε καὶ πνίγεσθε εἰς τὴν ἄλασπην; Τὰ παλικάρια τοῦ Γκίκα ἂν φεύγωσιν, ὡς γυναῖκες, ὁ Γκίκας δὲν φεύγει! Ὁ Γκίκας ἐδῶ θέλει φονεῦσαι τὸν ἑαυτὸν του μὲ τοῦτο τὸ σπαθίον!» Οἱ ἥρωικοὶ αὐτοὶ λόγοι τοῦ Γκίκα καὶ ἡ γενναιότης τοῦ Σέρβου Βλαδίμου ἐκράτησε τοὺς στρατιώτας εὐθὺς, καὶ ἐμψυχωθέντες ἀντεστάθησαν γενναίως εἰς τρεῖς τῶν Τούρκων σφοδρὰς ἐφόδους, φονεύσαντες ὑπὲρ τοὺς διακοσίους. Ὁ Γκίκας μάλιστα ἐνεδρεῦν ὑποκάτω εἰς ἓν ὕψωμα τῆς ὄχθης μὲ σαράντα στρατιώτας, ἔβαλλε κατὰ σκοπὸν καὶ ἔθραυε τοὺς ἐχθροὺς, ψάλλον μεταξὺ τὰ πάτρια μέλη τὰ πολεμιστήρια, καὶ οὕτω μαχόμενοι ἕως τὴν νύκτα, διέβησαν ἔπειτα τὸν Προῦτον.

Ἡ μάχη αὐτὴ τοῦ Σκουλενίου εἶναι ἀξιομνημόνευτος καὶ διὰ τοὺς εἰς αὐτὴν λαμπρῶς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντας καὶ διὰ τὸν τόπον μάλιστα, εἰς τὸν ὁποῖον συνεκροτήθη. Ἔθνος πρὸ τετρακοσίων σχεδὸν ἐπὶ τῶν εἰλωτευόντος ὀλίγοι, καὶ αὐτοὶ σύγκλυδες καὶ αὐτοσχεδισί, στρατιῶται, μάχονται ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐναντίον τῆς Τουρκίας, ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ ἄκρα τῶν συνόρων τῆς μὲ τὴν ῥωσικὴν ἐπικράτειαν, εἰς τὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα μακρόθεν βλέποντες πρότερον οἱ Τούρκοι ἔτρεμον, ἐνθυμούμενοι τοὺς νικητὰς τοῦ Καρτελίου, τοῦ Ρίμνικου, τοῦ Βατινίου καὶ τῆς Λόφτσας, εἰς αὐτὰ τὰ φοβερά σύνορα ἤλθον οἱ βάρβαροι, καὶ διὰ πρώτην καὶ ὑστάτην φοράν εἶδον ἀφόβως τὴν μαρμαρυγὴν τῶν ῥωσικῶν ὀρθίων βαιονέτων. Τίγος φαντασία ἦτο δυνατὸν νὰ πλάσῃ ποτὲ, ὅτι τὸ τηλεσκόπιον τοῦ καιροῦ, τὸ διαφόρους ἀλλάσσει μορφὰς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, θέλει παραστήσει περίστασιν τοιαύτην, παράδοξον εἰς τὰς ἄψεις τῶν ἀνθρώπων; Ἄλλ' ἡ ἐμπερίστατος ἀφήγησις τῆς θέσεως, τῶν ἐπεισοδίων καὶ τῆς λύσεως ὅλου τοῦ γραιμικοῦ καὶ βλαχομολδαβικοῦ δράματος δὲν εἶναι, μηδ' εἶναι δυνατὸν νὰ ᾔηται, ἡμέτερον ἤδη ἔργον, διότι δὲν ἐπεχειρήσθημεν νὰ συγγράψωμεν, ἢ δύο κατὰ μέρος μάχας, εἰς τὰς ὁποίας ἤριστευsen ὀλίγος ἀριθμὸς Γραικῶν εἰς γὰν ἀλλοδαπῇ καὶ ὑποπτῶν, ἐπιβουλευομένων κατ' αὐτὴν τοῦ κινδύνου.



τὴν ἄκμην, ἐγάταλελειμμένων καὶ πεζῶν χωρὶς τὴν ἀναγκαίαν πολεμικὴν ὕλην, πρὸς πολυάριθμον ἰππικὸν τοῦ ἐχθροῦ εἰς τόπον πεδινὸν μαχομένων. Τοὺς πλειοτέρους ἐξ αὐτῶν ἐγνωρίζαμεν προσωπικῶς, καὶ τῶν εἰς Σκουλένιον ἀνδραγαθῶν τῶν αὐτόπται μάρτυρες ἐγενόμεθα.

Ὁμολογοῦντες, ὅτι κατώτερον τῆς ἀξίας τὰς πράξεις σας παρεστήσαμεν, σὰς ζητοῦμεν συγγνώμην, ὦ ἱεραὶ σκιαί!! Ἦθελον σὰς θαυμάζει σιωπῶντες, ἂν δὲν ἐστοχαζόμεθα, ὅτι τὸ ὕψος τοῦ πανηγυρικοῦ σας λόγου συνίστάται ἀπὸ μόνῃν τὴν ἀπλουστάτην ἀφήγησιν τῶν κατορθωμάτων σας. Παρατήσαντες ὁμὲν τὰ κτήματά του, ὁ δὲ τὴν καθημερινὴν ἐπιμαρπίαν τοῦ ἐπιτηδευματός του, ὁ δὲ χωρισθεὶς ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν συγγενῶν του, ἐτρέξατε εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου μεῖ ἴδια ἀναλώματα, χωρὶς νὰ μολύνητε τὰς χεῖράς σας μεῖ ἄρπαγὰς καὶ λεηλασίας, μεῖ τὰς ὁποίας κατήτχονον τὸ γραικικὸν ὄνομα πολλοὶ ψευδάνυμοι στρατιῶται, αἰσχροὶ κάπηλοι τοῦ ἱεροῦ πράγματος τῆς ἐλευθερίας. Πανταχοῦ δὲ, ὅπου εὐρέθητε σεῖς, ἄνδρες ἀγαθοὶ, ἐτιμήσατε τὴν πατρίδα. Πόσον ἡ ἀρετὴ σας ἦτον ἀξία νὰ στεφανωθῇ μεῖ τὰς δάφνας τῆς νίκης, καὶ πόσα τρόπαια ἡ ἀνδρεία σας ἤθελε κτίσει κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἂν ἡ τύχη δὲν σὰς ἀφαιροῦσεν ὅλα τῆς νίκης τὰ μέσα. Ὁ Δούναβις, ὁ Προῦτος καὶ ὁ Ὀλτος ἐνόσω θέλουν τρέχει, πάντοτε θέλει κηρύττεσθαι ἡ ἀρετὴ σας, καὶ αἱ σύγχρονοι μετέπειτα γενεαὶ θέλουν εὐλογεῖ τὰ ὀνόματά σας. Καὶ καθὼς τὰ ρεύματα τῶν ποταμῶν, διαδεχόμενα τὰ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, φεύγουσι μὲν ἐκεῖνα καὶ γίνονται ἀφανῆ, οἱ δὲ ποταμοὶ διαμένον εἰς τὸ ἄπειρον τοῦ χρόνου· ὡσαύτως καὶ τὰ σώματά σας πεσόντα θύματα τῆς πατρίδος, δὲν ἔλαβον τάφον μῆτε κοινόν, μῆτε ἴδιον, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία καὶ ὁ ἡρωϊσμός σας θέλουν μεταβαίνει ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ἀθάνατος.

Ὡ ἱερὸ Ἰόχε! Ἐ! δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ προφέρω, χωρὶς νὰ στενάξω βαθῶς καὶ νὰ κλαύσω πικρὰ διὰ τὴν καταστροφὴν σου! Συστηθεὶς κατὰ τὸν τύπον τοῦ Θεβαίου ἱεροῦ λόχου, εἶχες τὴν ἀρετὴν ἐκεῖνου, ἀλλ' ἔπαθες τὴν αὐτὴν συμφορὰν, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν Χαϊρώνσιαν. Οἱ γενναῖοι ταξιάρχαι σου δὲν ἐβούσθησαν τὴν ἔνδοξον ταύτην ὀνομασίαν σου, ἀλλ' ἀντισταθέντες πεζοὶ ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Δραγασανίου, ἔπεσον μεῖ μυρίας πληγὰς εἰς τὰ στήθη. Ἐπεσον οἱ ταξιάρχαι Λουκάς ὁ Κεφαλληνεὺς καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Πελοποννήσιος· ἔπεσον ὁ σηματοφόρος Ἀνδρουλῆς Παπιολάκης, Κοντουλάκης, ὁ Μεθόδιος Μπόγιατζάκης καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄνδρες Σφακιανοί· ἔπεσον ὁ φίλ-

τατος ταξίαρχος Δημήτριος Σουττος ὁ Βυζάντιος, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς πολ-  
 λὰς σκληραγωγίας τοῦ τετραμήνου στρατιωτικοῦ βίου του καὶ εἰς τὰς  
 δυσφορήτους κακουχίας δὲν ἐπρόφερε ποτὲ λέξιν μεμψιμοιρίας, ἀλλὰ γυ-  
 μνὸς ἐμειδία, πεινῶν καὶ τρεφόμενος πολλάκις μὲ μόνον ἐψητὸν ἀρα-  
 θόσιτον, εἶδιδε μὲ τὴν εὐθυμόν του ὑπομονὴν παράδειγμα στρατιωτικῆς  
 ὑπακοῆς.

Ἐπεσε τὸ τέκνον τῆς εὐάνδρου Ἰθάκης, ὁ Τάλμας τοῦ Ὀδησσινοῦ Γραι-  
 κικοῦ θεάτρου, ὁ χαριστάτος Δρακούλης. Ἐπεσον ὅλοι αὐτοὶ, ἀλλὰ πε-  
 σόντες ὑψωσαν τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐρέβωλος τοῦ Δραγασανίου ἔ-  
 γεινε πολῦτιμος μὲ τὸ ἱερὸν αὐτὸ αἶμα, καὶ μετ' ὀλίγων χρυσαὶ στήλαι,  
 πλήρεις ἀπὸ τὸ χῶμα ἐκεῖνο, θέλουσιν στολισεῖν τὸν ναὸν τῆς Ἀθανασίως,  
 τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλάς θέλει ἐγείρει εἰς δόξαν τῶν ἀριστευσάντων αὐτῆς  
 τέκνων.

### ΑΛΗΘΕΣΤΑΤΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τῶν τρεξάντων εἰς τὰς μάχας Γαλατσίου, ὅπου κ' ἐγὼ  
 αὐτὸς ἔλαβον μέρος.

Εἰς τὰς 23 ἀπριλίου ἔφθασα εἰς Γαλάτσιον, εὐρῶν 1200 σχεδὸν  
 στρατιώτας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ χιλιάρχου Ἀθανασίου Τουφεκτοῦ  
 Καρπενησιώτου, καὶ τῶν ἀξιωματικῶν Δημητρίου Κοτήρα, Ἡλία Μίγ-  
 γλαρη, Πελοποννησίων, καὶ Γεωργίου Δαιμονοπούλου Σφακιώτου.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος εἶχε πέμψει εἰς Γαλάτσιον τὸν ῥηθέντα χιλιάρχον  
 Ἀθανάσιον, διὰ νὰ περιλάβῃ τὰ ἐκεῖτε 20 σχεδὸν κανόνια καὶ τοὺς συ-  
 ναχθέντας στρατιώτας, καὶ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον Τυρ-  
 γοβίστου.

Εὐρον καὶ 13 πλοῖα οὐκ εὐκαταφρόνητα, τὰ ὁποῖα οἱ ἡμέτεροι προ-  
 λαβόντες εἶχον ἐπάρει ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ τῶν ὁποίων ναύαρχος  
 ἦτο ὁ Ἀνδρέας Σφαέλλος. Ταῦτα ἦσαν ἀραγμένα τότε εἰς Προῦτον  
 πλησίον τοῦ Ῥενίου, περίπου 5 ὥρας μακρὰν τοῦ Γαλατσίου.

Εὐρηκα τὸν χιλιάρχον ἀσχολούμενον εἰς τὸ νὰ ἐτοιμάζῃ τοὺς τρο-  
 χούς τῶν κανονίων. Τὸ ἔργον ἀπῆται ἡμέρας σχεδὸν 30, διότι εἶχομεν  
 μόνους δύο μαστόρους, ἡ δὲ πολυάριθμος πόλις τοῦ Γαλατσίου ἦτο σχε-  
 δὸν ἔρημος, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοί της ἤρχησαν νὰ φεύγωσιν, ἀφ' οὗ καιροῦ  
 συνέβη ὁ μετὰ τοῦ Τοπουζτῆ πόλεμος. Οἱ στρατιῶται ἦσαν ὅλοι Ἕλ-  
 λες· ἀλλὰ μόνις διέκρινέ τις 200 ἄνδρας φρονίμους καὶ προσηλωμένους  
 εἰς τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐκίνησαν. Ἦσαν ἔτι κατὰ τὸ 1[5] ἄσπλοι,

ἢ κακῶς ὀπλισμένοι. Ὁ χιλιάρχος ἠγωνίζετο καθ' ἡμέραν νὰ φέρῃ τοὺς ἀτάκτους εἰς εὐπειθειαν· ἀλλ' ὅμως ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον. Παρεκτός τοῦ χιλιάρχου, τοῦ ναυάρχου, Κοτήρα, Μίγγλεση καὶ Δαιμονοπούλου, ἦσαν καὶ ἕτεροι ὀπλαρχηγοί, Καπετάνιοι λεγόμενοι, οἵτινες δι' ἐξόδων των, εἴτε μὴ, ἐτύναζαν καὶ ἔφεραν εἰς Γαλάττιον στρατιώτας, ποίους 30 καὶ 50, καὶ ποίους ὀλιγωτέρους. Μεταξὺ τούτων διεκρίνετο ὁ καπετάν Γεώργιος Παπᾶ, ὁ ἄλλως λεγόμενος Καρᾶ-Γεώργιος, ἀνὴρ τίμιος καὶ πολεμιστῆς δόκιμος. Εἰς τὸ αὐτὸ στρατόπεδον εὕρισκτο καὶ ἱερεύς τις, Πέτρος Μόνικ λεγόμενος, ὅστις ἀφήσας εἰς Ἰσμαήλιον ὑπούργημα ἐπικερδές, κατὰστασιν, (μέρος τῆς ὁποίας προσέφερεν εἰς τὴν Ἑταιρίαν,) καὶ πάντα τὰ καλά, ἔλαβε τὸν σταυρὸν καὶ τὰ ὄπλα, καὶ ἦλθε νὰ συμμεθέξῃ εἰς τοῦτον τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατριδος ἱερὸν ἀγῶνα.

Τόσον ἀπὸ κατακόπτης, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐφόρους Ρένιου, ἐμάνθονομεν, ὅτι πλῆθος Τούρκων ἐτυνάζετο καθ' ἡμέραν εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἰβραήλας, τὸ ἀπέχον σχεδὸν 4 ὥρας ἀπὸ τὸ Γαλάττιον. Ταῦτα ἀκούων καὶ τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν τὴν ἀκαταστασίαν βλέπων, ὑπώπτεον πάντοτε, ὅτι μία ἐξαφνος ἔφοδος τῶν Τούρκων ἠδύνατο νὰ μᾶς ἐξουδενώσῃ εἰς τὸ παντελές. Ὁ ἀκούρατος καὶ ἀγαθὸς πατριώτης χιλιάρχος Ἀθανάσιος ἐφρόντιζε καθ' ἡμέραν νὰ φέρῃ εἰς εὐταξίαν καὶ ὑπακοὴν τοὺς στρατιώτας μας, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι οὔτοι διαλογιζόμενοι, ὅτι σήμερον ἢ αὔριον ἐμελλον νὰ φύγωσι διὰ Τυργόβιστον, ὅπου καθεὶς ἤθελε διορισθῇ εἰς τὸν οἰκειὸν τόπον του, (διότι ὅλοι δὲν ἦσαν διὰ τὰ ὄπλα,) ἀδιαφόρου μετροῦντες ἐφήμερον τὴν διατριβὴν των, καὶ οὕτω παραδιδόμενοι εἰς τὸν κόλπον τῆς κραιπάλης, (διότι ὁ οἶνος τοῦ Γαλατσίου ἠδύνατο νὰ σχηματίσῃ δεύτερον Δούναβιν,) ἐλησμόνουν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἦτο πλησιέστατος καὶ ὁ κίνδυνος ἐνεστὼς κατὰ πάσαν στιγμὴν.

Εἶναι ἀληθές ὅμως, ὅτι, ἂν οἱ ὑπαρχηγοί Καπετάν Δ. Κοτήρας καὶ Καπετάν Η. Μίγγλερης ἦσαν γνώμη καὶ ἔργῳ σύμφωνοι μὲ τὸν ἐνάρετον χιλιάρχον, τὰ πράγματα ἐπιδέχοντο θεραπείαν· πλὴν οἱ αὐτοὶ δύο Καπετανεῖοι (ἐξ ὧν ὁ μὲν Κοτήρας εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του 80 σχεδὸν στρατιώτας, ὁ δὲ Μίγγλερης ἕως 170, καὶ ἐπομένως εἶχον μεγάλην ἐπιβροχὴν εἰς τὸν στρατὸν), ὅσον ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους ἦσαν ἀξιότιμητοι διὰ τὰς πολλὰς των ἀρετὰς καὶ ἀμίμητον δεδοκιμασμένην ἤδη ἀνδρείαν καὶ γενναιοψυχίαν των, τόσον ἐκ τοῦ ἄλλου ἦσαν ἀξιόμημποι, ὁ μὲν πρῶτος διὰ τὸ φιλόδοξόν του, ὁ δὲ ἕτερος διὰ τὸ αἰσχροὺν ἐλάτ-

τωμα τῆς μέθης. Ὄθεν, ἐν ᾧ ὁ γενναῖος Ἀθανάσιος κατώρθωνέ τι ἀγαθόν, οὔτοι τὸ κατέστρεφον ἐμμέσως, (διότι ἀμέσως δὲν ἐτόλμων,) δίδοντες τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν στρατιώτας.

Ἐξω τῆς πόλεως Γαλαζίου ἀμέσως εὗρισκαντο 3 ὄχυρώματα ἀπὸ τὸν ὕστερον πόλεμον τῶν Ῥώσων· πλὴν ἦσαν σχεδὸν ἀνάξια εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ζωὴν τοῦ στρατιώτου, καὶ μάλιστα τὰ δύο. Αὐτὰ λοιπὸν, ἐφώναζεν ὁ χιλιάρχος, νὰ ἐπιδιορθώσωσιν ἀλλὰ τίς τὸν ἤκουε; Πολεμικὰ ἐφόδια ὅμως εἶχομεν οὐχὶ ἀρκετὰ, καὶ τοῦτο, διότι, ὡς εἶπον, ὁ σκοπὸς ἦτο διὰ τὸ γενικὸν στρατόπεδον, ὅπου ἠλπίζομεν τὰ πάντα ἐν ἀφθονίᾳ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ἡμεῖς ἠκούομεν ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ στρατοπέδου, ὅσα καλὰ ἤκουεν ὁ κόσμος ὅλος, τὰ ὅποια ὅμως ἀληθῶς μόνον, ὅσοι ἦσαν ἐκεῖ, ἐγίνωντο.

Ἀπολαμβάνων διὰ τοῦ τιμίου μου φερσίματος τὴν ἰδιαίτεράν εὐνοίαν τοῦ καλοῦ χιλιάρχου καὶ τοῦ ἀνδρείου ναυάρχου καὶ τῶν λοιπῶν προσέτι καπετανῶν, καὶ χρέος μου κρίνων τὸ νὰ λέγω καὶ πράττω τὰ κοινωφελῆ, ἐθάρρῃσα εἰς τὸ νὰ καθυποβάλω ὑπ' ὄψιν τῆς εὐγενείας των, ὅτι δὲν ἦτο κακὸν τὸ νὰ συστηθῇ μία προσωρινὴ διοίκησις καὶ διὰ τὴν πόλιν Γαλαζίου καὶ διὰ τὸν στρατόν. Ἡ πρότασις τοῖς ἤρξε καὶ ὁμοφώνως μ' ἐπαρεκάλεσαν εἰς τὸ νὰ τοῖς κάμω τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὸ σχέδιον.

Ἐγένετο εἰς τὰς 26 τὸ σχέδιον, τὸ ἐπαρουσίασα καὶ τὴν ἐπαύριον γενικὴν συνέλευσιν συγκροτήσαντες, μιᾷ τῇ φωνῇ τὸ ἐνέκριναν καὶ διὰ τῆς ὑπογραφῆς των (ἦσαν σχεδὸν 20 ὑπαρχηγοὶ παρεκτὸς τῶν δύο ῥηθέντων Πελοποννησίων) ὑπεσχέθησαν τὴν ἐκπλήρωσίν του. Ἦτο παρὼν καὶ ὁ σεβάσμιος καὶ φρόνιμος ἱερεὺς Πέτρος, ὅστις φορέσας τὴν ἱερατικὴν του στολὴν, ὠρκοῦσε πάντας ὁμοῦ καὶ τὸν χιλιάρχον καὶ ναύαρχον, ὅτι θέλουσιν διαμείνει πιστοὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις των.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ σχεδίου ἦτο σχεδὸν τοῦτο.

Α'. Νὰ τραθηθῶσιν ὅλοι σχεδὸν οἱ στρατιῶται ἔξω τῆς πόλεως καὶ νὰ στρατοπεδεύσωσι πλησίον τῶν ὄχυρωμάτων εἰς σκηνάς.

Β'. Οἱ στρατιῶται νὰ γυμνάζωνται καθ' ἡμέραν πρωτὶ καὶ ἐσπέραν.

Γ'. Κανεῖς νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ ἀδειάζῃ τὰ πυροβόλα του ὄργανα, ἂν ἡ χρεία δὲν τὸ καλέσῃ, ἢ ἡ γύμνασις.

Δ'. Τόσον εἰς τὰς τροφάς, καθὼς καὶ εἰς τὸ ποτόν, νὰ διορισθῶσιν ἐπιστάται ἐπὶ τούτου, καὶ ὁ καθεὶς καπετάνος νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸν ἀρχηγόν του, πόσους στρατιώτας ἔχει, διὰ νὰ λαμβάνῃ καθ' ἡμέραν διὰ

τῆς ἀδείας του τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, καὶ ἀνὰ μίαν ὁκτὼν κρασίου εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ε'. Τὰ πάντα ἐμελλον νὰ γίνωνται ἐκτὸς τῆς πόλεως, παρεκτὸς τῶν φούρων τοῦ ἄρτου, καὶ ἡ εἰσοδος εἰς τὴν πόλιν νὰ ἦναι ἐμποδισμένη εἰς ὅλους· ὅταν δὲ στρατιώτης τις ἤθελε λάβει χρεῖαν πράγματός τινος, νὰ λαμβάνῃ ραβασίον ἀπὸ τὸν Καπετάνιον του, νὰ εἰσέρχεται καὶ εἰς διωρισμένην ὥραν νὰ εὐρίσκηται πάλιν εἰς τὸ κατάλυμά του.

ΣΤ'. Νὰ συστηθῇ εἰς τὴν πόλιν ἀστυνομία, ἣτις νὰ ἐπέχῃ τὸν τόπον τῆς δικαιοσύνης, θεωρούμενος ὁ ἀστυνόμος ὡς ἑπαρχος καὶ τοποτηρητῆς καὶ τὸ πᾶν, ὥστε διὰ τῆς καλῆς διοικήσεως νὰ ἐπιστραφῶσιν οἱ φυγόντες ἤδη πολῖται.

Ζ'. Νὰ συστηθῇ πολεμικὸν κριτήριον.

Η'. Νὰ ὑποχρεοῦνται οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὑπαρχηγοὶ νὰ συνέρχωνται ἅπασι ἡ καὶ δις τῆς ἡμέρας εἰς συνέλευσιν καὶ νὰ συσκέπτονται τὰ ὠφέλιμα.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀρκετὰ περιεῖχε τὸ σχέδιόν μου, τὸ ὁποῖον, ὡς εἶπον, ἀφ' οὗ ἐνεκρίθη, ἐμβῆκε καὶ σχεδὸν εἰς πράξιν. Οἱ στρατιῶται ἐξῆλθον τῆς πόλεως, καὶ τροφαὶ καὶ οἶνοι ἀπέρασαν εἰς χεῖρας οἰκονόμων· ἐδιωρίσθη καὶ ἐσυστήθη ἀστυνομία, καὶ ἐκλέχθη κοινὴ γνώμη ἐγὼ, ὅστις, μολονότι τὸ ἀπέφευγον, ἐστάθη ὁμως ἀδύνατον νὰ μείνω ἀναίσθητος εἰς τὰς θερμὰς παρακλήσεις ὄλων.

Ἐδέχθη τὸ ὑπουργήμα τοῦτο· μοὶ ἐνεχειρίσθησαν 80 πολεμισταὶ, 40 ἵππεις καὶ 40 πεζοί, ἔνοπλοι πάντες διὰ τὴν φρουράν μου καὶ διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς πόλεως, καὶ ἤρχθησιν τὰς πράξεις μου, ἐν ᾧ κατὰ τὰς 28 μαΐου οἱ ἔφοροι καὶ οἱ σημαντικοὶ Κισνοβίου, Ἰσμαηλίου καὶ Ρένιου, ἐλθόντες εἰς Προῦτον ἐμήνυσαν κάτω καὶ ἀρχηγούς καὶ ἐμὲ μετ' αὐτῶν, καὶ μᾶς ἐπρότειναν (δόσαντές μας ἐνταυτῷ καὶ ἐν σχέδιον τοῦ πανευγενεστάτου ἀρχοντος ποστελνίκου Ἰακωβάκη Ρίζου, πραγματευόμενον διεξοδικῶς τὸ αὐτὸ,) τὸ πόσον εἶναι χρήσιμον εἰς τὰς τοποθεσίας μας τὸ νὰ ἦναι πάντοτε εἰς χεῖράς μας τὸ Γαλαζίον, διότι εἶναι κλεις τῆς Μολδοβλαχίας, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ ἐπομένως, ὅτι ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ μείνωμεν μετὰ τὸ σῶμα τῶν στρατιωτῶν μας αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἐμελλον ν' ἀναφερθῶσι περὶ τούτου πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον, πρὸς τὸν ὁποῖον (ἔλεγον οὗτοι) μόνον τὰ κανόνια ἠδυνάμεθα ἡμεῖς νὰ διευθύνωμεν. Ἐνεκρίθη λοιπὸν παρὰ πάντων τὸ νὰ γείνη τοῦτ' αὐτὸ, καὶ ἀμέσως ἐλάβομεν τὰ ἀναγκαῖά μας μέτρα. Τὰ καράβια, (ἅτινα εἶχον σχεδὸν 28 κανόνια,) ἐτρασθήθησαν πλησίον τοῦ Γαλαζίου καὶ ἤρχισαν νὰ

ετοιμάζονται. Ωσαύτως τὰ ὄχυράματα ἐπιδιωρθώνοντο, καὶ τὸ πᾶν ὑπέσχετο ἀγαθόν. Ἄλλ' ὅμως πόσον βραδέως ἀρχήσαμεν, ὅτι πολλὰ ἐνωρὶς ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν τελειωμένον!

Πλησίον τοῦ ποταμοῦ Σερέτου καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς πόλεως Γαλαζίου εὐρίσκονται μέχρι τῆς σήμερον ἐρείπια ἀρκετὰ, καὶ εὐκόλως δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι παρεκτὸς μιᾶς τινος πόλεως, ἣτις ἐκεῖτε πάλαι ποτὲ ἐσώζετο, ὑπῆρχεν ὡσαύτως καὶ φρούριον εὐρύχωρον καὶ ὄχυρωμένον, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὸν τύπον ἀπόρθητον.

Ὁ Αὐστριακὸς πρόξενος ἐν Γαλαζίῳ Ματζόλης, ἀνὴρ μὲ ἰδέας ἀρκετὰς καὶ πρὸ 20 σχεδὸν χρόνων ἔχων τὸ ὑπουργεῖμα τοῦτο ἐκεῖ, μᾶς εἶπεν, ὅτι πολλάκις ἤκουσε καὶ ἀρχαιολόγους ἀπεραστικούς καὶ κατοίκους ἐνταυτῶ, νὰ ὀνομάζωσι τὸ μέρος ἐκεῖνο Χρυσούπολιν. Ἄγνοῶ, ἂν δὲν λανθάνηται ὁ πρόξενος· ὅθεν ἂς ἐξετάσῃ ὁ περιέργος τὴν παλαιὰν γεωγραφίαν, διὰ νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθῆ ὀνομασίαν τῆς μόνης παρὰ τῷ Σερέτῃ πόλεως μετὰ τοῦ φρουρίου αὐτῆς.

Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης διακρίνεται κάλλιστα τῆς Ἰβραΐλας τὸ φρούριον, καὶ ἐκ ταύτης πολλάκις ὁ ἡμέτερος χιλιάρχος Ἀθανάσιος παρετήρει τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν· ἤμην καὶ ἐγὼ μετ' αὐτοῦ ἅπαξ.

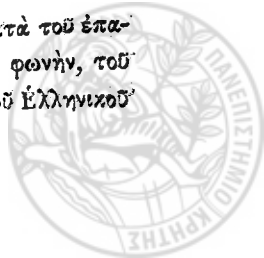
Ἦτο σάββατον (ἄπριλίου 30) καὶ 4 ὥρας σχεδὸν πρὶν τοῦ ἡλίου τῆς δύσεως, ὅτε ὁ αὐτὸς ἐγγήγορος Ἀθανάσιος ἐπῆγε διὰ τὴν τελευταίαν, φεῦ! φορὰν εἰς τὸ ῥηθὲν παλαιόκαστρον, διὰ νὰ κάμῃ τὰς παρατηρήσεις του κατὰ τὴν συνήθειαν, ἔχων μετ' αὐτοῦ 13 μόνον ἄνδρας ἰππεῖς, ἐξ ὧν ὁ Κ. Γεώργης Παπᾶ καὶ ὁ Κ. Βασίλειος Μπουλούκπασης διεκρίνοντο διὰ τὴν γενναιοψυχίαν των. Θεωροῦντες ἀπὸ τὸ ὕψωμα τὰ περίξ καὶ τὴν Ἰβραΐλαν, ἐξῆλθεν ἐκ μιᾶς ὀπῆς τῶν ἐρείπιων ὄφις τις οὐ σμικρὸς, σημεῖον ὀλέθρου! Εἷς τῶν ἡμετέρων ἔσυρε μὲ τὸ πιστόλιόν του καὶ τὸν ἐφόνευσεν· ὁ κρότος ἔσυρε τῶν Τούρκων τὴν προσοχὴν, οἵτινες συναθροίζόμενοι εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ Σερέτου εἰς χωρίον καλωμένον Βαντένι, ἐσκόπουν βέβαια τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ τὴν ἐπαύριον νὰ ἐφορμήσωσιν εἰς Γαλαζίον. Φοβηθεὶς ἴσως ὁ ἐχθρὸς, μήπως ἡμεῖς τὸν προκαταλάβωμεν, καὶ ὡς σημεῖον πολέμου ἐκλαδῶν τῆς πιστόλας τὸν κρότον, ἤρχισε νὰ γνωστοποιῇ ἤδη τοὺς μέλλοντάς αὐτοῦ σκοπούς. Ἠρέξατο νὰ περᾶ τὸν ποταμὸν (ἐπὶ γεφυρῶν καὶ σκαφιδίων) μὲ μεγάλην ταχύτητα εἰς τρόπον, ὥστε, ἐνόσῃ οἱ ἡμέτεροι νὰ καταβῶσι τὸ ὄρος, ὁ ἐχθρὸς μὲ 800 περίπου ἰππεῖς εὐρέθη εἰς τὴν ἐδῶ ὄχθην τοῦ Σερέτου καὶ ὀρμητικώτατα τρέχων τοῦ Γαλαζίου τὸν δρόμον, ἀπέβλεπε τὸ νὰ προκατα-

λάβη τὴν ἐπὶ τούτου μίαν παλαιὰν γέφυραν 1]2 ὥραν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ νὰ ἀποκόψῃ οὕτω εἰς μὲν τὸν χιλιάρχον τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ εἰσέλθῃ πλέον εἰς τὴν πόλιν, εἰς δὲ τοὺς ἐν τῇ πόλει τὴν δύναμιν τοῦ νὰ συγκοινωνήσωσι πλέον μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ τῷ προφθάσωσι πλέον βοήθειαν. Ὁ ἔμπειρος καὶ ἀνδρείος χιλιάρχος ἐμάντευσε πάραυτα τὸν σκοπὸν τῶν βαρβάρων· διὸ καὶ μετὰ ταχύτητα ἀπαρδειγμάτιστον καὶ ἔξω πνοῆς προφθάνει προτοῦ τὴν γέφυραν μετὰ τοὺς ὀλίγους τοῦ ἥρωας, ἐν ᾧ μετὰ ἐν λεπτὸν σχεδὸν ἐπαρρήσιασθη ἔμπροσθεν ταύτης καὶ ὁ ἐχθρὸς.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ὁ ἀκροβολισμὸς μάχης ἀμέσου σημάντικῆς, ἐν ἣ οἱ ἡμέτεροι ἐστέφησαν ἐνδόξως τὰ νικητήρια. Ἄς θαυμάσῃ δ' ἐν πρώτοις ὁ ἀναγνώστης τὴν μηδέποτε ψευθεῖσαν ἑλληνικὴν γενναιοψυχίαν. Ὁ ἀκαταμάχητος χιλιάρχος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Ἕλληνες, μακρὰν τοῦ νὰ στοχασθῶσιν, ὅτι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἦσαν μηδὲν, πᾶραβαλλόμενοι μετὰ τὸν ἐχθρὸν, θαρρόντες ἀπ' ἐναντίας, ὅτι ἦσαν τὸ πᾶν ὡς ἐκ τῆς μεγαλοψυχίας των, ἀντὶ νὰ τρέξωσι πρὸς τὴν πόλιν, καὶ, ἀφ' οὗ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἡμετέρων, ἀντιπαλαίσωσι τὸν ἐχθρὸν, ἀποφασίζουσι ν' ἀντιπαλαίσωσι τοῦτον μακρὰν τοῦ ἰδίου τῶν στρατοπέδου· διὸ καὶ μὴ ἔχοντες ὀχύρωμα παρὰ τὸν ἀδύνατον χάνδακα τῆς γεφύρας, ἄλλα ὄπλα παρεκτός τῶν πιστολίων των καὶ τῆς σπάθης των, καὶ ἐν μόνον τουφέκιον (τοῦ χιλιάρχου), ἀρχίζουσι τὸν ἀκροβολισμὸν ἀποκρούοντες καὶ ἀπομακρύνοντες τὸν ἐχθρὸν τῆς γεφύρας. Ἢ τῆς μωρίας καὶ ἀναδρείας τοῦ τρισευαργάτου Ἀγαρηῶν! Πεντήκοντα εὐτολμοὶ ἄνδρες ἰππεῖς ἠδύναντο, ἀφ' οὗ ὀρμήσωσι, νὰ κυριεύσωσι τὴν αὐτὴν γέφυραν, νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν δίοδον καὶ νὰ εἰσέλθωσι εἰς τὴν πόλιν. Ἄλλ' ὅμως τίποτε. Οἱ Τοῦρκοι, ἂν καὶ εἰκοσάκις σχεδὸν πενήκοντα, δὲν ἐτόλμησαν ἀποφασιστικῶς τοῦτο, διότι ἡ εὐτολμία τοῖς ἔλειπε.

Σημείωσε δ' ὅτι ὁ χιλιάρχος, εὐθὺς ἀφ' οὗ ἐφθασεν εἰς τὴν γέφυραν, ἀμέσως ἐπεμψε δύο ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἀναγγείλωσι τὰ τρέχοντα καὶ νὰ προφθάσωσι οἱ στρατιῶταί του πάραυτα.

Ὁ ἀκροβολισμὸς διήρκει ἤδη σχεδὸν 3)4 τῆς ὥρας, καὶ κάνεις ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐτ' ἐπληγῶθη κἄν. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ἐπρόφθασαν, ὡς ἀετοὶ ὑψιπετεῖς, καὶ 600 σχεδὸν Ἕλληνες εἰς βοήθειαν τοῦ χιλιάρχου των. Πάντοτε ὁ κρεμᾶμενος κοινὸς κίνδυνος διέλυσε τῶν Ἑλλήνων τὰς διχονοίας καὶ ἦνωσεν εἰς ἓν τὰς καρδίας των κατὰ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτοὺς ἐχθροῦ. Ἐξηφανίσθησαν καὶ ἤδη εἰς τὴν φωνὴν, τοῦ ὅτι ὁ βαρβαρὸς ἐφθασε, τὰ ἰδιαιτέρη πάθη τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ



ἐν Γαλαζίῳ σώματος ἅπαντες λησμονήσαντες τὰ κατ' ἰδίαν ἅπαντα, εἰς ἓνα μόνον σκοπὸν ἀποβλέπουσιν, εἰς τῶν τυράννων τὸν ὄλεθρον. Ὁ ἀνδρεῖος Κ. Δ. Κοτήρας δὲν εἶναι πλέον φιλόδοξος· ἀπέβη μόνον φιλάτιμος καὶ φιλοτιμείται, πῶς νὰ ὑπερτερῆσῃ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν πολεμικὴν ἀρετὴν· διὸ καὶ πρῶτος αὐτὸς τῶν ἄλλων, πρῶτος ἐνώπιόν πάντων ἐξαπλόνει κατὰ γῆς διὰ τοῦ μακροῦ του τουφεκίου ἓνα τῶν ἐχθρῶν, τὸν μεγαλοπρεπεστέρως ἐνδεδυμένον. Ὁ καρτερόψυχος Κ. Η. Μίγγληρης δὲν μεταχειρίζεται πλέον τὰς ἴντριγας, διὰ νὰ ἐπάρῃ στρατιώτας ἀπὸ ἄλλους καπετανέους πρὸς ἐπαύξεισιν τοῦ σώματός του, ἀλλὰ ἐνασχολεῖ τόλμην καὶ ἐκθέτει ἑαυτὸν εἰς τὰς ὡς χάλαζαν σφαίρας τῶν ἐχθρῶν, διὰ νὰ ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον τοὺς ἀδελφούς του, καὶ νὰ τοὺς χαρίσῃ εἰς τὴν πατρίδα. Αὐτὸς διοικεῖ κατ' αὐτὴν τὴν περιστασιν τὸ ἰππικὸν μας (ἕως 200 ἰππεῖς), ὁ δὲ Κοτήρας τὸ πεζικόν. Ὁ Κ. Γεώργιος Παπᾶ καὶ ὁ Κ. Βασίλειος Μπουλούκπασης, ὁ μὲν πεζὸς, ὁ δὲ ἐπιππος, ἐνθουμοῦνται τοὺς νεανικούς των κλεπτικὸς τῆς Ρούμελης πολέμους, καὶ κᾶνονοι σήμερον θαύματα. Ὁ ἀκαταγώνιστος χιλίαρχος Ἀθανάσιος τρέχει εἰς ὅλας τὰς τάξεις καὶ ἐμψυχώνει μὲ τὸ ἀμίμητόν του παράδειγμα τοὺς ἡμετέρους, βαρύνεται πλέον τοὺς ἀκροβολισμοὺς καὶ τὸν ἀμυντήριον καὶ διαφεντευτικὸν πόλεμον, πένει τὸν βλαπτικόν, ἐκφωνεῖ καὶ πρῶτος πάντων πηδᾷ τὴν γέφυραν. Τὴν ἀντιπαρατεταγμένην μάχην ἐθέλει, τὸν ἀφανισμόν τῶν ἐχθρῶν ἐπιθυμεῖ. Ὁρμῶσιν οἱ Ἕλληνες ὡς λέοντες κατὰ πόδας του, ρίπτονται κατὰ τῶν ἐναντίων, κτυποῦν καὶ καταδιώκουσιν πᾶν τὸ ἀντικείμενον· ἀπωθοῦν τὸν ἐχθρὸν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σερέτου, τὸν βάλλουσι εἰς ἀταξίαν· νεαὶ πρόσφατοι δυνάμεις ὑποστηρίζουσι τὴν ἀμνηχανίαν τῶν Τούρκων· συναβροτίζουσι ἐκ νέου τοὺς στρατιώτας των, καὶ ἐκ νέου τολμῶσι νὰ προσκαλέσων τὴν μάχην. Οἱ ἀκούραστοι Ἕλληνες ἐκ δευτέρου τοὺς δέχονται ἅπαντῶσι τὴν ἀνέκφραστον ὁρμὴν τοῦ ἰππικοῦ των, τοὺς τσακίζουσι πάλιν, τοὺς βιάζουσι, διὰ νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν. Ὁ ἥλιος ἦτο ἤδη εἰς τὴν δύσιν του. Οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν μέγιστον ἐνθουσιασμόν των, καὶ οἱ βάρβαροι εἰς τὴν αἰσθαντικωτάτην ὀδύνην των καὶ αἰσχύνην. Ἡ ἐλπίς των μολαταῦτα δὲν εἶχεν ἐκψυχῆσαι εἰσέτι· νεοὶ βρωμεροὶ ρύακες ἀρχίζουσι νὰ συνέρχωνται ἀπὸ τὴν ἀπέναντι τοῦ Σερέτου ποταμοῦ ὄχθην, καὶ συντρέχουσι εἰς τὴν ἐδῶ, διὰ νὰ σχηματίσουν νέον ἀκαθαρσίας χεῖμαρρον Τούρκων. Οἱ πάντες εἶναι σχεδὸν 2,000, οἱ δὲ ἡμέτεροι σχεδὸν 700. Ἀποκόπτει ὁ ἐχθρὸς ἓν σῶμα τοῦ πεζικοῦ του, καὶ διὰ τῶν θά-



μένων και κλάδων τὸ ἀποπέμπει ἐπὶ τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ ὄρους Χρυσουπόλεως, διὰ νὰ περικυκλώσῃ τοὺς ἡμετέρους. Προβλέπει τὸ στρατήγημα καὶ διακρίνει τὸ σχέδιον ὁ ὀξύνους χιλιάρχος μας· ἐξαποστέλλει πάραυτα 50 τῶν ἡμετέρων, διὰ νὰ καταλάβωσι τὰ ὑψώματα καὶ ματαιώσωσι τὸν ἐχθρικὸν σκοπὸν· ἐπιτυγχάνει· οἱ βάρβαροι στρέφονται ἄπρακτοι, συναθροίζονται εἰς ἓν, προχωροῦσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὁμοῦ μὲ τὸ γλυκαυγές· τοὺς πλησιάζουσι, καὶ κανὲν ἐχθρικὸν κίνημα δὲν μετέρχονται· οἱ ἡμέτεροι τοὺς παρατηροῦσιν, ἔτοιμοι ὄντες νὰ ἐπαναλάβωσι τὸν ἀγῶνά τῶν. Οἱ Ἀγαρηνοὶ προσποιῶνται, ὅτι ὀπισθοδρομοῦν. Οἱ ἡμέτεροι ζητοῦν νὰ πᾶσουν κατόπιν τῶν· ὁ μέγας ὁμοῦ νοῦς τοῦ Ἀθανασίου, ὁ γεγηρακῶς ἤδη εἰς τὰ κρύφια τῆς πολεμικῆς, ἐννοεῖ, ὅτι εἶναι στρατήγημα δευτέρον, καὶ ἐμποδίζει τοὺς ἡμετέρους ἀπὸ τὸ νὰ διώξωσιν τοὺς τάχα φεύγοντας Τούρκους. Φωνάζει· ἀλλ' οἱ στρατιῶται ἐνθουσιῶντες τρέχουν κατόπιν τοῦ ἐχθροῦ· ἀναγκάζεται λοιπὸν ὁ χιλιάρχος, καὶ ἀναβάς ἵππον τρέχει ἔμπροσθεν τούτων κραυγάζων· «Ἄνδρες, εἰς κίνδυνον τρέχετε· ἐπιβουλὴ εἶναι εἰς τὸ μέσον· ἐνεδραν μᾶς ἔχει ὁ ἐχθρὸς· κανόνια ἔχει κρυμμένα, καὶ ἡ φυγὴ του εἶναι πλαστή· νόπισθοποδήσατε καὶ θέλετε μὲ ἐνθυμηθῆ». Ὁ σταθερὸς τόνος καὶ ἡ βεβαία παράστασις, ἣν ἔκαμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὁ Ἀθανάσιος, ἐπρόξενησαν ἀποτέλεσμα· στέκονται οἱ στρατιῶται καὶ ἐτοιμάζονται διὰ προσταγῆς τοῦ αὐτοῦ χιλιάρχου τῶν, διὰ νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν ἐχθρὸν, ὅστις (καθὼς ἔλεγεν ὁ αὐτὸς Ἀθανάσιος) ἐπεριμένετο νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀφ' οὗ ἔβλεπεν, ὅτι ἐγνώρισαν τὴν παγίδα οἱ Ἕλληνες. Ὡς τῆς προνοίας τοῦ ἐμπείρου στρατηγοῦ! εἶπε καὶ ἐγένετο. Οἱ Τούρκοι εἶχον τῶντι κρυμμένην μεταξὺ τῶν θάμβων μίαν μπαταρίαν ἐξ κανονίων, τὰ ὁποῖα ἐμελλον νὰ ἐκρευθῶσι τὸν θάνατον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅταν ἤθελον προχωρήσει πλησίον τῶν. Ἰδόντες λοιπὸν, ὅτι ἀπέτυχον καὶ αὖθις, ἐτοιμάσθησαν οἱ Ἀγαρηνοὶ νὰ ἔλθωσι καὶ εἰς τρίτην συμπλοκὴν. Κεντρόνουν τοὺς ἵππους τῶν καὶ ἐπιστρέφουν μαινόμενοι· ἀντιπαρατάττονται ἀπέναντι τῶν ἡμετέρων καὶ λύσαν πνέοντες ἀρχίζουσι τὰ τουφεκίσματα. Ἡ φθορὰ ἀναμφιβόλως ἐμελλε νὰ σταθῇ αἰσθαντικὴ καὶ διὰ τοὺς ἰδικούς μας, ἂν ἡ φρόνησις τοῦ χιλιάρχου δὲν ἐπρόβλεπε τὰ πάντα. Οὗτος κατὰ τὴν δευτέραν ἀκόμη συμπλοκὴν ἐπρόσταξε καὶ ἔτρεξαν εἰς τὰ ἐν τῇ πόλει ὄχρωμάτα οἱ μὲν, καὶ ὠδήγησαν μὲ ἄκραν σιωπὴν ἐν κανόνιον τοῦ κάμπου ἐκ τῶν ἤδη ἐτοιμασθέντων.

Τοῦτο τότε δὲν ἐχρησίμωσε, διότι εἶχε φθάσει, ὅτε κατέδωκον οἱ

ἡμέτεροι τὴν δευτέραν φοράν τοὺς ἐχθρούς· ἦδη ὁμως ἦλθεν ἡ ὥρα του· Μὲ ἄκραν μυστικότητά τὸ εἰσάγει ὁ χιλιάρχος εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοῦ του, καὶ διορίζει αὐτὸν νὰ ἀνοιχθῆ εἰς δύο, εὐθὺς ἀφ' οὗ ὁ ἐχθρὸς πλησιασῆ ὡς ἐγγίστα· ἔγεινε. Οἱ Τούρκοι, μὲ τὴν σπάθην οἱ πλείότεροι εἰς τὴν χεῖρα καὶ μηδὲν ὑποπεύοντες τὸ τέχνασμα τοῦ Ἀθανασίου διότι εἶδον δις, ὅτι δὲν εἶχον κανόνια οἱ Ἕλληνες, πλησιάζουν ὀρμητικῶς· ἐξήκοντα βήματα δὲν διεχώριζον κατὰ ταύτην τὴν ὀλέθριον διὰ τοὺς Τούρκους στιγμήν τοὺς δύο στρατούς· ἐκφωνεῖ ὁ ἦρωας τῶν Ἑλλήνων· οἱ Ἕλληνες ἀνοίγουσι δύο πτέρυγας· καὶ, ἐν ᾧ οἱ Τούρκοι, οἵτινες ἐπύρροντο σωρηδόν, μόλις διέκριναν τὸ στόμα τοῦ κανονίου, ὃ ἐκ τούτου ἐξεληθὼν θάνατος κατέστρεψεν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα. Τρομάζει ὁ βάρβαρος, βάλλεται εἰς φυγὴν· ἀλλ' ὁμως καὶ δευτέρον κανόνιον ἀδειάζεται ὀπισθεν τῶν· οὐχὶ ἄνευ καρποῦ διὰ τὸ ἐγγύτατον διάστημα. Ὁ εὐτολμος Μίγκλερης προστάζει τὸ ἵππικὸν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ κατὰ τῶν φευγόντων· ἀλλ' ὁ προβλεπτικὸς χιλιάρχος ἐμποδίζει τοῦτο. «Μὰς ἀρκεῖ, λέγει, ἡ νίκη αὕτη· τὸ περισσώτερον κατὰ ταύτην τὴν φοράν ἔσεται κατάχρησις. Ἄς μὴ φέρωμεν εἰς τέλειον ἀπελπισμὸν τοὺς βαρβάρους. Ἐχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι εἶναι νύξ, καὶ ὅτι οἱ στρατιωτῶνταί μας ἀπέκαμον σχεδὸν πλέον ἀπὸ τὸν ἀγῶνα». Ἐνεκρίθησαν παρὰ πάντων οἱ λόγοι του· καὶ, ἀφ' οὗ πλέον οἱ Τούρκοι ἔγιναν ἀφανεῖς διόλου, μετὰ 1)2 ὥραν ἐπανέστρεψαν καὶ οἱ ἡμέτεροι εἰς τὰς σκηνὰς τῶν μὲ θρίαμβον.

Καὶ τοιαύτη ἐστάθη ἡ μάχη τῶν 30 ἀπριλίου. Ἡ ἔνδοξος αὕτη μάχη, ἡ λεγομένη μάχη τοῦ Σερέτου, ἦτις κατὰ σειρὰν διήρκεσεν ὥρας 6, τέσσαρας πρὶν τῆς δύσεως καὶ δύο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἄστρου τῆς ἡμέρας, καὶ καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἔμειναν νικηταὶ τέλειοι, ἀφ' οὗ τρίς ἦλθον εἰς συμπλοκὴν. . . Ὁ χαμὸς τῶν Τούρκων ἐγένετο ὑπὲρ τοὺς 300. . . Ἐγκωμίων δὲ ἀπείρων ἀξιοὶ εἶναι ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος, ὁ καπετὰν Δ. Κοτήρας, ὁ καπετὰν Η. Μίγκλερης, ὁ καπετὰν Γεώργιος Παπᾶ, οἱ αὐτάδελφοι Γεώργιος καὶ Ἰωάννης Δαιμονόπουλοι Σφακιανοί, ὁ καπετὰν Βασίλειος Μπουλούμπασης, ὁ Παναγιώτης καὶ Ἀπόστολος Τζικούρας Μανιάται, οἵτινες ἰδιαιτέρως διεκρίθησαν κατὰ τὴν ῥηθείσαν μάχην. Σέλλαι πολύτιμοι πάμπολλαι καὶ ἵπποι θαυμάσιοι ἐστάθησαν τὰ λάφυρα τῶν στρατιωτῶν μας. . . Ἐν τσοσούτῳ τὰ πολεμεφῶδιά μας ὠλιγόστευσαν κατὰ τὰ 2/3 εἰς τὴν μάχην τῶν 6 ὥρῶν τοῦ Σερέτου.

Ἐπανεληθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον, ἅπαντες συνήχθησαν εἰς τὴν σκηνήν,

νήν τοῦ γενναίου Κοτήρα, διὰ νὰ συσχεφθῶσι. Ὡς συμμετόχον τοῦ πε-  
 λεμικοῦ τούτου συμβουλίου κατεδέχθησαν νὰ καλέσωσι καὶ ἐμέ. Ἰππῆ-  
 γον. Αἱ γνώμαι τῶν πλειοτέρων ἦσαν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς τὴν ἐπαύριον ἐμελ-  
 λεν ἐξάπαντος νὰ ἐκτρατεύσῃ κατ' ἡμῶν. Τινὲς ἔλεγον, ὅτι οὐχὶ ἴσως  
 τόσον γρήγορα. Ἐγὼ εἶπον, ὑπόπτειον, μήπως ἐπιπέσῃ κατ' ἡμῶν τὴν  
 νύκτα ταύτην. . . Ἡ Ἰβραίλα τότε περιεῖχεν ὑπὲρ τὰς 6000 στρατιω-  
 τῶν. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν παρὰ πάντων, ὅτι ἡ διάταξις τοῦ στρατοῦ  
 πρέπει νὰ γίνῃ, ὡς νὰ ἐπεριμένετο ὁ ἐχθρὸς κατὰ πᾶσαν στιγμήν. Ὁ χι-  
 λίαρχος ἐνέκρινε τὸ νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ μὲν ἰππικὸν, ὃν τότε εἰς σχεδὸν  
 300 ἰππεῖς, εἰς τοὺς Καπετανέους Η. Μίγκλερην καὶ Β. Μπουλούμπκ-  
 σην· τὸ δὲ πεζικὸν εἰς τοὺς καπετανέους Δ. Κοτήραν καὶ Γ. Παπᾶ, ἤτοι  
 Καρᾶ-Γεώργιον. Εἰς τὸ ναυτικὸν ὁ ναύαρχος Σφαέλλος εἶχεν Ἐπανητιώ-  
 τας. Εἰς τὰ κανόνια τῶν ὀχυρωμάτων, τὸν ἀριθμὸν 22, ἦσαν αὐτῆς ἐξ  
 αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἀνδρείων Σρακκιωτῶν, εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ὀπαιῶν,  
 ὄντων 35 μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των Γεωργίου, ὁ χιλίαρχος ἐνεπιστεύθη τὸ  
 δεύτερον ὀχύρωμα· εἶχον κανόνια 6· τὸ δὲ μέγαλον μὲ κανόνια 12 ἔ-  
 μεινέν εἰς τὸν ὑπερασπισμὸν τοῦ ἰδίου, ὅστις μολοντοῦτο ἐμελλε νὰ πα-  
 ρουρίσκειται πάντα τοῦ. Τοιαύτην ἔλαμον τὴν διάταξιν. Ἐγὼ εἰσώπων  
 ἀκροώμενος. Μὲ ἠρώτησαν, ἂν τὰ πάντα εἶχον καλῶς. Κάλισστα, τοῖς  
 ἀπεκρίθην, ὅταν λογαριάσωμεν τὸν ἐχθρὸν ὄχι πολυἀριθμὸν. Συγχωρή-  
 σατε ὅμως νὰ σᾶς καθυποβάλω ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἐπιπέσῃ πολὺς·  
 ὅτι, καὶ ἂν δὲν ἦναι, δύναται ὅμως ν' ἀποθῆ δυνατὸς, ἔχων τὴν Ἰβραί-  
 λαν καὶ τὰ λοιπὰ φρούρια πλησίον· ὅτι εὐκόλως θέλει πορίζεται τὰ ἐφό-  
 δια τοῦ καὶ ἀναγκαῖά του· ὅτι ἡ ἰδική μας διάταξις δὲν θέλει χρησιμεύσῃ  
 εἰς τίποτε, ὅταν περιγυρισθῶμεν πανταχόθεν· ὅτι, ἂν ἔχωμεν τροπὰς δι'  
 ὀλίγας ἡμέρας, ἐφόδια δὲν θέλομεν ἔχει μετὰ μίαν ἢ δύο μάχας· κατὰ  
 συνέχειαν· καὶ ὅτι τὰ ὀχυρώματα, εἰς τὰ ὁποῖα θέλομεν βιασθῆ νὰ κλει-  
 σθῶμεν, δὲν εἶναι, ὡς ἐνδέχεται, ὀχυρά. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς  
 εἶπον, καὶ προηγουμένως, ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ πιστευθῶμεν εἰς τὴν  
 δύναμιν τῶν ὀλίγων ἐμπείρων στρατιωτῶν μας· ἐπειδὴ κατὰ τὴν μά-  
 χην τοῦ Σερέτου ὅλοι οἱ πολεμισταὶ τοῦ στρατοπέδου μας ἦσαν παρόν-  
 τες, ἦσαν σχεδὸν 700, καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ ἡμῖν μονὸν σχεδὸν ἤξιζεν, οἱ  
 δὲ μείναντες εἰς τὰ ὀχυρώματα λοιποὶ 500 σχεδὸν ἦσαν ἄπειροι πολέ-  
 μοι, καὶ τὸ ἡμῖν τούτων ἄοπλοι, ἢ κακῶς ὀπλισμένοι· καὶ ὅτι ἡ ἀδύ-  
 νατος γνώμη μου ἦτον, ὅτι δὲν θέλομεν δυνηθῆ· ἔχοντες τοσαύτας ἐλ-  
 λείψεις, νὰ κρατήσωμεν τὸ Γαλαζιον, ἀλλ' ἦτο συμφερότερον νὰ ἐπιβῶ-

μεν ἅπαντες κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα εἰς τὰς νῆάς μας, νὰ μεταφέρωμεν τὰ κανόνιά μας καὶ ἐφόδια, νὰ ἤμεθα ἔτοιμοι, καὶ ἔχοντες τὰς φυλακάς μας, νὰ κάμωμεν ἀπόβασιν, ἂν δυνάμεθα νὰ τολμήσωμεν μάχην, ὅταν ἐμφανισθῇ ὁ ἐχθρὸς, νὰ ἀναχωρήσωμεν δὲ, ἂν αἱ δυνάμεις μας δὲν τὸ συγχωροῦν.

Οὐδὲ εἰς ἐνέκρινε τὴν γνώμην μου. . . Διελύθη δὲ ἡ συνέλευσις, καὶ καθεὶς ἠτοιμάζετο καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Ὁ Κοτήρας μοὶ εἶπεν: «Ὁ Τούρκου αὐριον ἔχουν νὰ νικηθῶσι». Ἠγνῶει ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρείος Κοτήρας, ὅτι τὴν ἀκόλουθον νύκτα ἐμελλε νὰ δειπνήσῃ εἰς τὴν σκοτεινὴν τοῦ Πλούτωνος τράπεζαν. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα δὲν ἔκλεισεν ὁ ἐγρήγορος πατριώτης ὄμμα, καὶ τὸ παράδειγμά του ἐμιμήθησαν οἱ ὑπ' αὐτὸν 73 ἐκλεκτοὶ πολεμισταί. Ὅλοι ἠτοιμάζοντο ὡς διὰ καμμίαν πανήγυριν. Ποῖος ἔχυνε σφαίρας, καὶ ποῖος ἔδενε φυσέκια διὰ τὰ πυροβόλα του.

Ἄλλὰ μόλις ἡ χρυσαυγὴ τῆς ἀμαΐου (ἡμέρα κυριακὴ) διασκεδάζουσα τῆς νυκτὸς τὰ σκόπη, ἐπροχώρει ἐκ τῆς ἀνατολῆς, νέφος κόνεως σκοτεινὸν διεκρίθη μακρόθεν διευθυνόμενον πρὸς ἡμᾶς. Ἐγνωρίσαμεν πάραυτα, ὅτι αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν μέγισται, καὶ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἐμέλλομεν ἵνα περικυκλωθῇ. Τὸ δι' ἀντιπαρταταγμένην μάχην σχεδίον μας τῆς νυκτὸς ἐμηνδενίσθη πάραυτα μετὰ τὴν παρουσίαν τῶν βαρβάρων διὸ καὶ ἀμέσως ἔγινεν ἡ ἀπόφασις τοῦ νὰ ὑποδεχθῶμεν αὐτοὺς μαχόμενοι ἀπὸ τὰ ὀχυρώματα ἡμῶν. «Ἄν εὐτυχήσωμεν, εἶπον οἱ ἀρχηγοί, νὰ τοὺς ἀποκροῦσωμεν ἅπαξ καὶ δις, αὐτοὶ ἀναχωροῦν, καὶ πλέον δὲν ἔχομεν ὑφὸψον».

Ὁ ἐχθρὸς ἐπλησίασε κανονίου βολὴν, καὶ ὁ ἀριθμὸς του, ἂν καὶ οὐχὶ εὐκόλον ν' ἀριθμηθῇ ἀκριβῶς, ἐκ συμπερασμοῦ ὅμως ὑπερέβαινε τὰς 8, 000, ἐξ ὧν τὰ 2)3 ἰππεῖς. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν δύο πτέρυγες διεξοδικαί, τὰς ὁποίας τὸ ἐχθρικὸν σῶμα ἤρχησε νὰ ἐκτείνη μὲ σκοπὸν νὰ περικυκλώσῃ οὐ μόνον τὰ ἡμέτερα ὀχυρώματα, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ὀλόκληρον, ἔδειξαν πρὸς τοὺς ἡμετέρους, εἰς τὸ μέγα παρ' αὐτῶν σχηματισθὲν ἡμικύκλιον, 24 κανόνια τοῦ κάμπου μεγέθους ἀρκετοῦ. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων κατὰ τὴν Ξηρὰν, ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐκ μέρους τοῦ ποταμοῦ ἔκαμεν ἐπίδειξιν οὐκ ὀλίγην. Πολεμικὰ πλοίαρια 17 (βάρκαὶ κανονιέραι) κατέβαινον τὸν Δούναβιν, διευθυνόμενα πρὸς τὰ πλοῖά μας.

Οἱ ἡμέτεροι ἀπ' ἐναντίας διαμοιρασθέντες εἰς τὰ δύο ὀχυρώματα, (τὸ τρίτον εἶχεν ἐγκαταλειφθῇ, ὡς διόλου ἀνίκανον,) ἄλλην ἐπίδειξιν νὰ κάμουν δὲν εἶχον, εἰμὴ ἐκείνην τῆς μεγαλοφυχίας των, δεικνύοντες εἰς

τὸν ὑπερήφανον ἐχθρὸν, ὅτι, ἂν καὶ καθ' ὅλα ὑποδέστεροι ἐκείνου, ἤλπίζον ὁμῶς εἰς τὴν ἀνδρείαν των. Ὁ καρτερόψυχος Κοτήρας, μόνος μετὰ τῶν 73 πολεμιστῶν του, δὲν ἠθέλησε κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ εἰσέλθῃ εἰς κανὲν τῶν ὀχυρωμάτων· ἀλλ' ἐκλέξας ἓνα χάνδακα, ἀρκετὰ διεξοδικόν, ὅστις εὐρίσκετο μεταξὺ τοῦ ὀχυρώματος τοῦ χιλιάρχου καὶ ἐκείνου τῶν Σφακιωτῶν, ὠχυρώθη αὐτοῦ, στήσας καὶ κανόνια τέσσαρα. «Φίλε καπετὰν Δημήτριε, τῷ εἶπον, ἡ θέσις σου εἶναι ἐπικίνδυνος· αὐτοῦ νεῖναι δρόμος ἐπίπεδος· τὸ χαράκωμα εἶναι στενόν· καὶ πολλὰ εὐκόλως νὸ ἵππος δύναται νὰ τὸ πηδήσῃ· βλέψεις δὲ τὸ ἐχθρικὸν ἱππικόν, πόσον· νεῖσελθε εἰς ἓνα τῶν ὀχυρωμάτων, διὰ νὰ χρησιμεύσῃς καλλίτερον.— ν Μὴ φοβῆσαι, μὲ ἀπεκρίθη· ἔχω 73 ἥρωας· ὁ χάνδαξ εἶναι ἀρκετὰ κα-»  
 «λός· ἔχω καὶ τὰ 4 κανόνια. Λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶμαι εἰς τὸν δρόμον ἐπάνω, νῆχω νὰ σκουπίσω τὰ βρωμόσκυλα». Οὗτοι εἶναι οἱ ἴδιοι λόγοι του, καὶ ἀντηχοῦσιν εἰσέτι εἰς τὴν ἀκοήν μου. Ἡ τόση του ρίψοκινδυνία μ' ἐφάνη παράλογος· ἀλλ' ὁμῶς ἰδὼν τὸ ἀμετάθετόν του ἀνεχώρησα διὰ τὸ μεγάλον ὀχύρωμα.

Αὐτοῦ εὖρον τὰ πάντα εἰς καλὴν κατάστασιν, καὶ ἐν αὐτῷ ἄνδρας ὑπὲρ τοὺς 500. Περιεργεῖα κινούμενος, ἐν ταυτῷ καὶ ἀπὸ ἀνησυχίαν, ἐξῆλθον τοῦ ὀχυρώματος καὶ διευθύνομαι διὰ τὸ ἕτερον, διὰ νὰ ἴδω ὀφθαλμοφανῶς καὶ τὴν κατάστασιν τούτου. Εὐχαριστήτην ἰδὼν τὰ ὁμοια· πλὴν ἄνδρας μόνον 359 σχεδόν, ἐξ ὧν οἱ 150 περίπου εἶχον καὶ τοὺς ἵππους των, διότι ἦσαν ἐκ τῶν ἱππέων τοῦ στρατοπέδου μας.

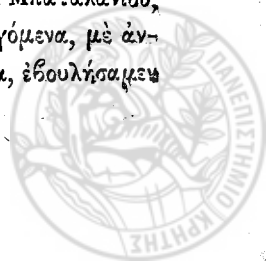
Ἦδη τὰ κανόνια τοῦ ἐχθροῦ ἐξερεύγοντο πῦρ ἀδιάκοπον. Τὰ ἡμέτερα ἀνταπεκρίνοντο τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπωφελέστερον, διότι ἐξέπεμπον τὰς σφαίρας τῶν εἰς σωρὸν κρέατος, ἐν ᾧ τὰ ἐχθρικά ἐκτύπων σωρούς χύματος. Εἶχεν ἤδη διατρέξει 1]2 περίπου ὥρα. Ὁ ἐχθρὸς μᾶς ἐπερικύκλωσε πανταχόθεν, καὶ μόνον ἐν μέρος τοῦ παραδουνάβεως ἔμεινεν ἤδη εὐέυθερον. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγιστος, καὶ ὁ θάνατός μας γρήγορα ἢ ἀργὰ προφανής. Οἱ Τοῦρκοι ἐπρόβαινον, καὶ αἱ ὡς χάλαζα σφαίραι τῶν κανονίων τῶν ἤρχίζαν νὰ κάμωσιν ἀποτέλεσμα, ἀνασκάπτουσαι τὸ χῶμα τῶν ὀχυρωμάτων μας. Ἡ φρόνησις ἀπῆτει μίαν βιτιράταν, καὶ οἱ στρατιῶταί μας δὲν ἐπρόσμενον εἰς τοῦτο τὴν προσταγὴν. Ἐντῷμα τὰ ὀχυρώματα ἐγκαταλιμπάνονται, καὶ οἱ στρατιῶταί κτυποῦντες καὶ κτυπούμενοι ἀναχωροῦν. Μένουν ὁ χιλιάρχος μετὰ τοῦ καπετὰν Γεωργίου Παπαῖ, καπετὰν Πατρικίου καὶ 42 ἄλλων εἰς τὸ ὀχύρωμα, καὶ ὁ καπετὰν Κοτήρας μὲ 32 εἰς τὸ χαράκωμα, ἀφοβίαν ἔχοντες πρὸς τὸν θάνατον,

ἀπεφάσιταν νὰ βαρταξέουν τὰς θέσεις των. Τοῦτο ἦτον ἀδύνατον· ἀλλ' ὅμως τὸ πολὺ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ των καὶ τῆς ἀνδρείας των τοῖς εὐκόλυνε πάντα, ὡς φαίνεται.

Τὸ πρᾶγμα ἐδείξεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπὲρ ἄνθρωπον τόλμη ὠφέλησε διττῶς τὰ μέγιστα. Αὐν. διότι οἱ εἰς τὸ ὀχύρωμα καὶ χαράκωμα ὡς λέοντες μαχόμενοι Ἕλληνας, ἀπαντῶντες τὴν ὀρμὴν τῶν βαρβάρων, ἐστάθησαν αἴτιοι, διὰ νὰ κερδήσωσι τὴν ζωὴν 700 σχεδὸν ἐκ τῶν ἀποσυρομένων στρατιωτῶν των· καὶ Β΄. διότι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, 45 ἄνδρες εἰς τὸ ὀχύρωμα, ἀφ' οὗ ἀντέστησαν ἡρωϊκάτατα ἐναντίον 8000 ἐχθρῶν εἰς διάστημα ὀλοκληρίου ἡμερονυκτίου, φονεύοντες ἀναριθμήτους ἐξ αὐτῶν, ἠδυνήθησαν τέλος πάντων νὰ διασωθῶσι σχεδὸν ἅπαντες διὰ τῆς φυγῆς.

Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα εἶχον ἤδη κάμει πανία, ἐν ᾧ ὁ ἀποσυρόμενος ἑλληνικὸς στρατὸς ἐφθασε τὴν ὄχθην τοῦ Δουνάδεως πολεμῶν καὶ καταπληρούμενος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι, ἂν ὁ Σφαέλλος δὲν ἐβιάζετο τόσον πολὺ, ἠδύνατο νὰ σώσῃ ὅλους σχεδὸν τοὺς συναδελφούς του· πλὴν εἶναι ἐπίσης ὁμολογούμενον, ὅτι τὸ σφάλμα δὲν ἦτον ἰδικόν του, ἀλλὰ τῶν ἐν τοῖς πλοίοις ναυτῶν καὶ ἐπιβάτων Ἑπτανησιωτῶν, οἵτινες πεφοβισμένοι ὄντες διὰ τὸ κακόν, ὅπερ διέκρινον εἰς τὴν ξηρὰν μακρόθεν, ἐβλεπον ἐκτὸς τούτου καὶ τὰ ἐχθρικά πολεμικὰ σκάφη, ἅτινα μόνον ἀπὸ τὸ ρεῦμα ἐβοηθοῦντο, οὔσης τότε ἄκρας γαλήνης. Οἱ ἱππεῖς Ἕλληνας ὡσαύτως διεσώθησαν εἰς Προῦτον, ἐξακολουθοῦντες τὸν μόνον ἐλεύθερον δρόμον τοῦ παραδουνάδεως, καὶ οὗτοι ἦσαν σχεδὸν 200, οἵτινες καὶ οὗτοι ἐχρεώσταν μολοντούτο τὴν ζωὴν εἰς τὸν Σφαέλλον καὶ τοὺς λοιποὺς πλαιάρχους, οἵτινες ἰδόντες τοὺς Τούρκους ἐπιχειρήσαντας ἀπὸ τὸ ἀντικρὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ νὰ κάμουν ἀπόβασιν εἰς τούτο, καὶ νὰ κόψωσιν οὕτω πᾶσαν ἐλπίδα τῶν ἡμετέρων ἀπὸ τοῦ νὰ ἡμπορέσουν ν' ἀποσερθῶσιν εἰς Προῦτον, κατεπολέμησαν τούτους καὶ ἐματαιώσαν τὸν σκοπὸν των. Ἰδοὺ καὶ τὸ περὶ τούτου ἀπόσπασμα τῆς ἀγγελίας (βαπόρτο), ἣν ὁ ναύαρχος ἔδωκε πρὸς τοὺς Ἐφόρους Πενίου, καὶ ἡ ὁποία καθ' ἕνα τὰ λοιπὰ σχεδὸν εἶναι ἐσφαλμένη, διότι κακῶς ἐπληροφόρησαν τὸν αὐτὸν Σφαέλλον.

« . . . Εἰς τὸν δρόμον φθάσαντες εἰς τὴν κίρλαν τοῦ Μπαταλανίου, ἐλέγει ὁ Σφαέλλος, μᾶς ἀντίκρυσαν 6 καΐκια, βᾶσια λεγόμενα, μὲ ἀνθρώπους πολλοὺς, τὰ ὁποῖα κτυπήσαντες μὲ τὰ κανόνια, ἐβουλήσαμεν ἡ2 ἐξ αὐτῶν, φονεύσαντες καὶ ἀκετοὺς Τούρκους ».



Ὀλιγωτέρου λόγου ἄξιον δὲν εἶναι καὶ τὸ κατόρθωμα τοῦ αὐτοῦ στόλου μας, ὅταν καταβαίνων τὸν ποταμὸν εὐρέθη ἔμπροσθεν μιᾶς μπαταρίας ἐχθρικῆς ἐν ἐνέδρῳ οὕτης. «Εἰς τὴν Κοκῶνα Ταβλασῆ, εἰς τὴν »Κίρλα Σουλινέτζι, ἀπερῶντες, λέγει ὁ αὐτὸς Σραῆλλος, μᾶς ἐκτύπησε »μία δάπια, ὅπου διὰ νυκτὸς εἶχον κάμει οἱ Τούρκοι μὲ ὁ κανόνια τῶν »24 λιτρῶν, τὴν ὁποίαν ἀντικτυπῶντες καὶ ἡμεῖς, ἐφρονεύταμεν ἀρκε- »τοὺς Τούρκους· ἐξ ἡμῶν δὲ οὐδεὶς ἐφρονεύθη. Ἐξοπίσω ἡμῶν ἀπέρασαν »καὶ τὰ ἄλλα παρτίδα, καὶ ἔκαμον καὶ αὐτὰ τὸ χρέος των, κτυπῶντα »καὶ φονεύοντα τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐμείναμεν ἀβλαβεῖς ἕως εἰς τὸν Προῦ- »τον». Κατὰ τὸ αὐτὸ ραπόρτο τέσσαρα ἦσαν τὰ προπορευόμενα ἑλληνικὰ πλοῖα, (τὰ ὁποῖα κ' ἐγὼ αὐτὸς εἶδον.) τὸ τοῦ ἰδίου μὲ κανόνια 3, τὸ τοῦ Ἰωάννου Κουντούρη μὲ κανόνια 4, τὸ τοῦ Παναγιῆ Πανᾶ μὲ ἄλλα τόσα, καὶ τὸ τοῦ Σπύρου Πεταλᾶ ὠσαύτως μὲ ἕτερα 4.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχον. Οἱ δὲ ἐν τῷ ὄχυρῶματι καὶ χαρακίω- ματι μαχόμενοι ὀλιγότατοι Ἕλληνες ἀπέτελουν θαύματα ἀληθῶς. Ὁ ἦρωας Κοτήρας μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ πολὺ τὸ ν' ἀνθέξῃ, ἐπίπεδος οὕτα ἡ θέσις του, εἰς τὸ ἀναριθμητὸν ἐχθρικὸν ἰππικόν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν μὲ τὴν ῥομφαίαν εἰς τὴν δεξιᾶν νὰ πωλήσῃ, ἔσον ἠδύνατο ἀκριβέστερον, τὴν ζωὴν του εἰς τοὺς λυτσοῦδας ἐχθροὺς. Οἱ πολεμισταὶ του μιμοῦνται τὸ ἴδιόν του παράδειγμα· ἀδειάζουσι ἅπαντες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τὰ κανόνιά των, τουφέκια καὶ πιστόλας των· ἐκγυμνόνουσι τὸ ξίφος καὶ ἀναπηδοῦσι τοῦ χάνδακος· ὁ ἐχθρὸς τοὺς ἐπλησίατε σῶμα μὲ σῶμα, καὶ ἄλλο ὄπλον εἰς ταύτην τὴν περίστασιν δὲν ἦτο χρήσιμον παρεκτὸς μόνης τῆς σπάθης· συμπλέκονται μετὰ τῶν βαρβάρων, κάμνουں σωροὺς ἀπὸ τὰ πτώματα τούτων, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐκπνέουσι τέλος οἱ ἴδιοι.

Πᾶν ὅτι ὁ πολυμαθὴς Ἰακωβάκης Ρίζος ἐκθέτει μὲ ῥητορικὴν ἐκφρασίαν εἰς τὴν περιγραφὴν του πρὸς ἐγκώμιον τῆς γενναιοψυχίας τοῦ ἀειμνήστου Κοτήρα, πανδικαίως πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν ἦρωα τούτον. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ πολεμικὴ ἀρετὴ τοῦ ἀθανάτου Κοτήρα ἐφάνη καθ' ὅλην τῆς τὴν ἔκτασιν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ χάνδακος· ἐπειδὴ κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν οὐχὶ μόνον εἰς τὰς πλατείας καὶ οἴκους τῆς πόλεως ἦτο ἀδύνατον νὰ εἰσχωρήσῃ ὁ γενναῖος Ἕλληνας, ὡς λέγει ὁ Ἰακωβάκης, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ πλησιέστατον αὐτὸ μέγα ὄχυρῶμα, ὅπου ὁ χιλιάρχος ἦτο, ἠμπόρει πλέον νὰ εἰσέλθῃ.

Μετὰ τούτου, καὶ μετὰ τὸν πυρπολισμὸν τῆς καλῆς πόλεως Γαλαζίου

καὶ φονοκτονίαν τῶν ὀλίγων ἐναπολειφθέντων κατοίκων των, καὶ βεβήλωσιν τῶν ἱερῶν καὶ λοιπῶν, οἱ Τούρκοι ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν των ὅλην εἰς τὸ μέγα ὄχυρῶμα, τὸ ὁποῖον ἀδιακόπως ἐξερεύετο θάνατον κατ' αὐτῶν. Τὸ ἀκατάπαυστον σφενδονισμὸς τῶν σφαιρῶν τῶν ἐχθρικῶν κανονίων κατέστρεψεν ἤδη ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν τὸ ὕψωμα τοῦ αὐτοῦ ὄχυρῶματος, βιάσαν οὕτω τοὺς Ἕλληνας νὰ καταβῶσιν εἰς τὸν εὐρὺν χάνδακα τοῦ αὐτοῦ. Οἱ 46 ἦρωες διαμοιρασθέντες ἀπὸ διάστημα εἰς διάστημα κύκλω τούτου, καὶ ἕκαστος ἀνοίξας διὰ τῆς μαχαίρας αὐτοῦ τρύπαν εἰς τὸ χῶμα, μετεχειρίζετο τὸ τουφεκίόν του. Τὸ ἡμισυ μέρος τοῦ ὄχυρῶματος, τὸ πρὸς ἀνατολάς, ἦτον εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ καπετὰν Γ. Παπᾶ· τὸ δὲ ἕτερον, τὸ πρὸς δυσμᾶς, εἰς ἐκείνην τοῦ χιλιάρχου. Ἡ θέσις των δὲν τοῖς ἐσυγχώρει τὴν εὐκόλον χρῆσιν τοῦ κανονίου· κανόνια δὲ αὐτοῦ εἶχον μόνον τρία. Ὁ ἐχθρὸς ἦτον ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ πεπυκνωμένος εἰς τρόπον, ὥστε οὐδεμία σφαῖρα τουφεκίου ἐλληνικοῦ δὲν ἐπιπτε κατὰ γῆς. Οἱ Τούρκοι ἐπεχείρησαν δις ἔφοδον, καταβάντες ὅλοι ἀπὸ τοὺς ἵππους των· οἱ Ἕλληνες τοὺς ἀπέκρουσαν, ἀδειάζοντες τότε μόνον κατ' αὐτῶν τὰ τρία κανονία των, τὰ ὁποῖα διὰ νὰ γεμίζωσιν ἐκ νέου ἔπρεπε νὰ ἔρπουν μὲ τὴν κοιλιάν, διότι ἀδύνατον ἦτον νὰ σηκῶσι κεφαλὴν.

Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι μεσημβρίας, καθ' ἃν καιρὸν οἱ Τούρκοι ἐμακρύνθησαν ὀλίγον, διὰ νὰ γευματίσωσιν ἴσως καὶ νὰ ἀναπαυθῶσι, καὶ ἀπὸ τὰς 2 ὥρας μετὰ τὴν μεσημβρίαν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὥρα, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ὀλοτελεῶς ἀπηλίπισθησαν, ἰδόντες τοὺς Τούρκους ὁμοθυμαδὸν ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους, τοῦ πρὸς ἀνατολάς, (τοῦ καὶ ἀδυνατωτέρου,) νὰ ὀρμῶσι πρὸς τὸ ὄχυρῶμα. Ὅλα των τὰ κινήματα ἐσήμαινον ἀποφασιστικὴν ἔφοδον. Οἱ Ἕλληνες ἐγύμνωσαν τὰ σπαθία των, ἔβαλον εἰς τὰ δύο κανόνια, τὰ βλέποντα πρὸς τὸν ἐχθρὸν, διπλοῦν μέτρον πυρίτιδος καὶ ἀπὸ δύο σάκκους σμιδράλια, (μόλυβδος καὶ αἰδήρος κεκομμένους εἰς μικρὰ ἀνώμαλα τεμάχια.) Ἐκφώνησεν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ὅτι, ἂν εἰς τὸ ρίψιμον τῶν δύο τούτων κανονίων δὲν εὕρωσι σωτηρίαν, νὰ ἀδειάζωσι τότε τὰ τουφεκία καὶ πιστόλας των, καὶ μὲ τὴν σπάθην πλέον νὰ πολεμήσωσι μέχρις ἐσχάτης πνοῆς. Οἱ Τούρκοι ἔφθασαν ἕως 50 βήματα, καὶ ἄρχησαν ἤδη νὰ τρέχωσι. Τὰ δύο ἐλληνικά κανόνια, τὸ ἓν κατόπι τοῦ ἄλλου ριφθέντα, ἀποπέμπουσι μυρίους θανάτους εἰς δύο πλατυτάτους δρόμους, τοὺς ὁποῖους ἠνέμψαν μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν. Οὗτοι βλέποντες τὴν κίθνητικὴν των φθοράν, ὀπισθοδρο-



μοσι· ἡ ἔκπληξις δὲν τοὺς συγχωρεῖ νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι οἱ Ἕλλη-  
νες εἶναι ὀλιγώτατοι, καὶ ὅτι δὲν τοὺς μένει καιρὸς νὰ ἀναγεμισῶσι  
τὰ αὐτὰ των κανόνια. Ὅπισω! φωνάζουν, ὀπίσω! καὶ στρέφονται. Τότε  
οἱ Ἕλληνες ἀναλαβόντες ψυχὴν, ἀδειάζουσι κατ' αὐτῶν καὶ τὰ πλήρη  
τουφέκιά των, λοιδοροῦντες τούτους καὶ καταχλευάζοντες.

Ἐπῆλθε μετ' οὐ πολὺ καὶ ἡ νύξ, ἣτις διέλυσε διὰ παντὸς τὴν μά-  
χην. Οἱ Τοῦρκοι, τραβηχθέντες εἰς βολὴν κανονίου, ἀπεφάσισαν τὸ νὰ  
καταδαμάτωσι τοὺς Ἕλληνας, ἀποκλείοντες τούτους εἰς τὸ ὄχυρώμα.  
Ἐξηματίζουσι κύκλον πέριξ τούτου, καὶ στρατοπεδεύουσι. Ἡ θέσις τῶν  
ἀποκλεισμένων ἦτο δειὴ καθ' ὅλους τοὺς λόγους. Ὀλίγοι, ἔλλειπεις  
ζωοτροφιῶν καὶ ἐφοδίων πολεμικῶν ὄντες, δὲν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν,  
εἰμὴ μόνον τὸν ἀφευκτὸν θάνατον, ἀν ἀπεφάσιζον νὰ μείνωσιν εἰς τὴν  
ἦν εὐρίσκοντο κατάστασιν. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐξέλθωσι κατὰ τὴν  
ἰδίαν ἐκείνην νύκτα τοῦ ὄχυρώματος μετὰ τὴν σπάθην εἰς τὴν χεῖρα, νὰ  
ἐπιπέσωσιν ἑξαφνα ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ, νὰ κτυπήσωσιν ὡς ἀπληγισμένοι,  
ν' ἀνοιξῶσι διόδον καὶ νὰ διασθῶσιν, ὅσοι εὐτυχῆσουσι νὰ γλυτώσωσι  
τὸν θάνατον. Ὁ στοχασμὸς οὗτος ἐπῆλθεν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν δύο  
διοικητῶν τοῦ ὄχυρώματος χιλιάρχου Ἀθνασίου καὶ καπετὰν Γ. Παπᾶ.  
Ἀμφότεροι οὗτοι, πρὸ χρόνων ἤδη ἔμπειροι εἰς τὰς μετὰ τοὺς βαρβάρους  
μάχας, ἐγνώριζον κάλλιστα τὰ ιδιώματα αὐτῶν, καὶ ὅτι ὁ Τοῦρκος  
κατὰ τὴν νύκτα οὔτε ἐπιχειρεῖ πόλεμον, οὔτε διώκει ἐχθρὸν. Ἐκοίνωσαν  
μόλις τὸν στοχασμὸν των εἰς τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς των, 40 τὸν ἄ-  
ριθμὸν, (τρῆς εἶχον φονευθῆ κατὰ τὴν ἡμέραν, ὑψώσαντες ἀπροσέκτως  
τὰς κεφαλὰς των ἀπὸ τὸ χαράκιωμα,) καὶ πάραυτα ἅπαντες ἀφιερῶθη-  
σαν εἰς τὴν ὀδηγίαν των. αἴσως, εἶπον, δὲν φονευθῶμεν ὅλοι. Ἄν δὲ  
»συμβῆ τὸ ἐναντίον, τοῦλάχιστον θέλομεν πωλήσει, πολὺ ἢ ὀλίγον, τὴν  
»ζωὴν μας· εὐχαρίστησις, τὴν ὁποίαν δὲν θέλομεν λάβει, μένοντες  
»ἐδῶ». Εἶπον, καὶ ἐκδυθέντες τῶν φορεμάτων καὶ ὑποδημάτων των,  
διὰ νὰ ἦναι ἐλεύθεροι εἰς τὸν δρόμον, μετὰ μόνον τὸν χιτῶνα καὶ τὴν  
σπάθην γυμνὴν ἔρμησαν (2 ὥρας πρὶν τῆς αὐγῆς) ἀπὸ τὸ ὄχυρώμα,  
ἀφ' οὗ ἠσπάσθησαν ἀλλήλους τὸν τελευταῖον ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν, καὶ  
καταπατῶντες καὶ κτυπῶντες τοὺς ὡς ἡμιθανεῖς ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς  
μέθης ὑπνώττοντας βαρβάρους, ἀπέρασαν τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ κύκλου  
των, καὶ ἐβάλησαν εἰς φυγὴν. Τρομάζαντες οἱ Τοῦρκοι, ἤρχησαν νὰ  
φωνάζωσι, καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν νὰ ἀδειάζωσι τὰ τουφέκιά των ὀπι-  
σθεν τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους διεκρίναν ὀλίγον μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ

φέγγους τῆς σελήνης. Ἐτεροι τρεῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔγιναν θύματα, οἱ δὲ λοιποὶ 39 διεσώθησαν ἀβλαβεῖς εἰς Προῦτον, ἀφ' οὗ διὰ μέσου λιμνῶν καὶ καλαμώνων ἔκαμον γύρον κοπιαστικώτατον ὥρων 6.

Τοιαύτη ἐστάθη ἡ μάχη τῆς ἀμαίου, μάχη τοῦ Γαλαζίου λεγομένη, καθ' ἣν μία φοῦκτα Ἕλληνες ἀντεστάσθησαν καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρείοτατα τὸν παμπληθῆ τῶν βαρβάρων στρατόν. Οἱ καθ' ὅλην ταύτην τὴν μάχην πετόντες Ἕλληνες δὲν υπερβαίνοσι τὸν ἀριθμὸν τῶν 350, ἐξ ὧν οἱ πλείοτεροι ἐχάθησαν κατὰ τὴν ῥιτιότατα. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ αὐστριακοῦ προξένου ἐν Γαλαζίῳ καὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν, μετροῦσι φονευμένους ὑπὲρ τοὺς 1200. Οἱ Ἕλληνες ἔχασαν προτέτι τὰ 20 σιδηρὰ των κανόνια. Μεταξὺ τῶν φονευθέντων ἐχθρῶν πολλοὶ ἦσαν ἀξιωματικοὶ καὶ σημαντικοὶ, ἐξ ὧν εἷς καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ πασσᾶ τῆς Ἰβραήλας, οἱ πλείονες δὲ πολεμιστᾶι ἄριστοι ἐκ τῶν παραδουναβιτῶν. Μεταξὺ τοῦ ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ διεκρίνοντο καὶ ὡς 1000 Κοζάκοι, Ζαπορόζοι ἄλλως λεγόμενοι.

Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς ἐν Γαλαζίῳ στρατὸς εἶχε καὶ ἠθικά τινα ἐλαττώματα· εἶπον ἤδη τοῦτο· ἀλλ' ὅμως ἡ νίκη τοῦ Σερέτου καὶ ἡ γενναία ἀντίστασις καὶ φλορά, ἣν ἔκαμον εἰς τοὺς βαρβάρους κατὰ τὴν μάχην τοῦ Γαλαζίου, ἰκανῶς ἀπέπλυνον τῆς διαφθορᾶς των τὴν ῥύπον. Καὶ ἡ διαφθορά των αὕτη δὲν ἦτον τσαυτή, ὁπόσην καὶ ὁ κύριος Ἰακωβάκης τὴν περιγράφει· ἀλλ' οὐδὲ ἦσαν τότεν ἀπρόσεκτοι καὶ ἀμέριμοι, ὥστε ὁ ἐχθρὸς ἀπροσδοκῆτως ἐξελθὼν ἀπὸ τὴν Ἰβραήλαν καὶ κρύπτων τὴν κίνησίν του ἀπὸ αὐτοῦς μὲ τὴν σιωπὴν τῶν Μολδαβῶν, ὤρμησεν αἰφνηδίως κατὰ τὴν ἀμαίου ἐναντίον αὐτῶν. Αὕτη ἡ κατηγορία εἶναι χωρὶς βᾶσιν· διότι, πῶς ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες ν' ἀγνοῶσι τὴν ἐκ τοῦ φρουρίου ἐξοδὸν τῶν βαρβάρων, ἐν ᾧ πρὸ 8 ὥρας τῆς ἀμαίου εἶχον καταπολεμήσει αὐτοὺς ἐν τῷ Σερέτῃ ; . . . Ἄς ἀρκεσθῶμεν λοιπὸν εἰς ὅσα οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες γενναίως ἐπραξαν εἰς Γαλαζίον, καὶ, χάριν τοῦ οὐκ ὀλίγου ἐκχυθέντος ἐκεῖ ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἵματος τούτων, ἅς τοῖς συγχωρήσωμεν τὰς ὀλίγας ἐλλείψεις των. Τὸν ζυγὸν καὶ τοῦ τυράννου τὴν τυραννίαν ἅς αἰτιώμεθα δι' αὐτάς.

Οἱ ἰδιαίτερος διαπρέψαντες κατὰ τὴν ἀνωτέρω μάχην τοῦ Γαλαζίου, παρεκτός τοῦ Κοτήρα, εἰσὶν ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος, Καρᾶ-Γεώργιος, Γεώργιος Πατρίκιος Ἰθακήσιος, Παναγιώτης Τζικιούρας, Πασχάλης Παπᾶ, Σταύρος Μουτᾶφτζογλους, Μιχαὴλ Παπᾶ (υἱὸς τοῦ Καρᾶ-Γεωργίου). Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονηθῇ καὶ ὁ διακαὴς ζῆλος καὶ πατριω-

τική ἀγάπη τοῦ ἱερέως Πέτρου Μόνιχ Χίου, ὅστις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ στρατοπέδου εἰς Γαλαζίον φρόνιμος εἰς τὰς συμβουλάς, ἀνδρείος εἰς τὴν ψυχὴν, ἐλευθέρως καὶ φιλόνητος ὢν, διέπρεπε θαυμασίως μεταξύ τῶν Ἑλλήνων μᾶς καθ' ὅλας τὰς ἀρετάς.

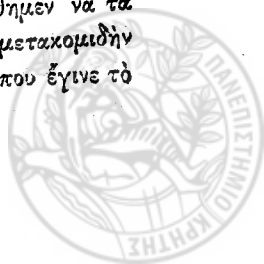
Οἱ μανιακοὶ Τούρκοι κατερῆμωσαν ἐπομένως καὶ κατέσκαψαν τὴν πόλιν Γαλαζίου, οὐδὲ λίθον ἐπὶ λίθου, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀφήσαντες.

**Περιγραφή ἀκριβῆς τῆς μάχης τοῦ Σκουλενίου,  
κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ καπετάν  
Γεωργίου Παπαῦ.**

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Γαλαζίου, (διηγεῖται ὁ καπετάν Γεώργιος Παπαῦ, νοσηλευόμενος ἐκ τῆς πληγῆς του εἰς τὸ Κισνόβιον,) συνωμιλήσαμεν μετὰ τοῦ χιλιάρχου Ἀθανασίου Τουφεκτσῆ, καὶ ἀπεφασίσαμεν ἵνα ὀχυρωθῶμεν εἰς τὸν Προῦτον πρὸς φύλαξιν μᾶς ἀπὸ ἐπιδρομὴν ἐχθρικὴν. Ἐν ᾧ δὲ ἀσχολούμεθα εἰς τοῦτο, ἦλθεν ἀπὸ Τομάροβαν, διὰ τὰ ἐνωτῆ μὲ τὸ λείψανον τοῦ στρατοπέδου μᾶς καὶ ὁ Νικόλαος Κοντογόνης μετὰ τοῦ Γεωργίου Σοφιανοῦ καὶ ἄλλων περίπου 20. Σκάψαντες λοιπὸν τὸ χερσονησίδιον, ἐγείραμεν ὀχύρωμα τρίγωνον, στήσαντες ἐπ' αὐτοῦ κανόνια 8, ἔχοντες ὡς ὀχύρωμα δεύτερον πλησίον μᾶς τὰ 13 τὸν ἀριθμὸν καράβια, προμηθευμένα ὄντα μὲ κανόνια 22.

Ἀλλὰ περὶ τὰς 20 μᾶς οἱ Ἔφοροι Ἰσμαηλίου καὶ Τομάροβαν μᾶς παρεκίνησαν νὰ βάλωμεν εἰς διάφορα μικρὰ πλοῖα 10 κανόνια, μερικὰ πολεμικὰ ἐφόδια, τὰ ὁποῖα μᾶς ἔδωσαν, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ νὰ κινήσωμεν μετὰ τῶν συστρατιωτῶν μᾶς διὰ τὸ μέρος τοῦ Ἰασίου, ὅπου, μᾶς ἔλεγον, ὁ Καντακουζηνὸς μᾶς ἐπερίμενε μὲ τὸ σῶμά του. Ἐτοιμάσθημεν καὶ ἐκστρατεύσαμεν ἄνδρες 500. Ἐπειδὴ δὲ ἐχθρικὸν τόπον ὀδεύοντες εἵχομεν ὑποψίας πολλὰς, καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ Τούρκοι ἐπλημμύρουσιν σχεδὸν τὴν παλαιὰν Δακίαν, ἐγὼ, (ἐξακολουθεῖ ὁ καπετάν Γεώργιος Παπαῦ,) διορισθεὶς μετὰ 25 στρατιωτῶν, προηγούμενη σκοπεύων τὰ διάφορα μέρη, ὅθεν ὁ στρατὸς ἐμᾶς νὰ διέλθῃ.

Μετὰ ὀκτὼ ἡμερῶν ὁδοπορίαν καὶ πλεύσιμον φθάσαντες εἰς μέρος τοῦ ποταμοῦ, ὅπου τὰ νερὰ δὲν ἐσήκωναν τὰ κηράτζία μᾶς, (οὕτω λέγονται τὰ μικρὰ σκάφη εἰς διάλεκτον μολδαυικὴν,) ἐβιάσθημεν νὰ τὰ ἐκφορτώσωμεν, καὶ προμηθευθέντες ἀπὸ ἀμάξας διὰ τὴν μετακομιδὴν τῶν αὐτῶν κανονίων κλπ., ἐξηκολογήσαμεν. Τὸ μέρος, ὅπου ἔγινε τὸ ἐκφόρτωμα, ἀπέειχε 2 ὥρας σχεδὸν τοῦ Χουσίου.



Εἰς τὰς 10 ἰουνίου εὐωδῶθημεν τέλος πάντων εἰς Στίγκαν, οἰκονεύσαντες εἰς τὴν αὐτάπε εὐρυχωροτάτην καὶ μεγαλοπρεπεστάτην οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος Ρασδοβάνου. Ὁ πρίγκιψ Καντακουζηνός, τὸν ὅποιον αὐτοῦ εὐρομεν, μᾶς ὑπεδέχθη εὐνοϊκώτατα. Ἡ μόνη φρουρά του συνίστατο εἰς ἄνδρας 100· τοὺς ὑπολοίπους δὲ στρατιώτας του, τὸν ἀριθμὸν 800, εἶχε πέμψει εἰς Ῥώμανον, ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν τοῦ Βασιλείου Τουφεξῆ καὶ Γεωργίου Γκίκα.

Περὶ τὰς 12 ἰουνίου ἠκούσαμεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐπροχώρει ἐκ μέρους τοῦ Ἰασίου. Ὄθεν ὁ Καντακουζηνός ἐπεμψεν 120 στρατιώτας ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν τοῦ χιλιάρχου Ἀθανασίου, τοῦ Πεντεδέκα καὶ ἐμοῦ, πρὸς τὸν Μπόρδον λεγόμενον, (μέρος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰασίου,) διὰ νὰ παρατηρήσωμεν τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ, ἂν, ὡς ἔλεγον, ἦτον ἀδύνατος, νὰ τὸν κτυπήσωμεν. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Μπόρδον κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 12. Ἀμέσως ἐπέμψαμεν καὶ ἡμεῖς 20 στρατιώτας, διὰ νὰ προχωρήσωσι σιγηλῶς καὶ ἐξακριβώσωσι τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰς δυνάμεις του. Ἰπέστρεψαν μετὰ μίαν ὥραν οἱ κατάσκοποί μας καὶ ἀνήγγειλαν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἤδη πλησίον μας καὶ πολλαὶ χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν. Φυγάδες Βλάχοι, φθάσαντες κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν, μᾶς ἐπιβεβαίωσαν τὸ αὐτό. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἐσχεπτόμεθα τὸ, τί ποιητέον, ἰδοὺ μᾶς φθάνει καὶ παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ ταχυδρόμος, δι' οὗ μᾶς ἔγραψεν, ὅτι ἔκριεν εὐλογον νὰ στραφῶμεν ὀπίσω, διὰ νὰ ὀχυρωθῶμεν περὶ τὰς ἄχθας τοῦ Προῦτου· ἐπειδὴ, καθ' ἃς πληροφορίας εἶχεν, ὁ ἐχθρὸς ἤρχετο πολὺς καὶ ἀπὸ τρία μέρη, δηλαδὴ Μπόρδο, Χουσι καὶ Ῥώμανον.

Ἐστράφημεν ἐπομένως εἰς Στίγκαν πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει μετὰ τοῦ Κοντογόνη περὶ τὸ μεσονύκτιον πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ Προῦτου, εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ Σκουλενίου, ὅπου φθάσας ἔδωκε τῷ Κοντογόνη τὸ σχέδιον περὶ τοῦ πῶς νὰ γίνῃ τὸ ὀχύρωμα, καὶ ὁ ἴδιος ἀπέρασεν εἰς τὸ ἀντικρὺ ῥωσικὸν μέρος. (Δὲν εἰσῆλθεν ὁμως εἰς τὸ καθαρτήριον.) Ἐκινήσαμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς διὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ὅπου κ' ἐφθάσαμεν περὶ τὸ ἡμισυμέριον τῶν 13. Ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος, ὅστις ἐδιούκει τοὺς ἵππους, ἐφθάσε πρὸ ἐμοῦ. Φθάσας κατόπιν κ' ἐγὼ, ὅστις ἐκυβέρνηον τοὺς πεζοὺς, ἠρώτησα τὸν αὐτὸν, ποῦ εὐρίσκετο ὁ ἀρχιστράτηγος Καντακουζηνός;— Ἀντικρὺ, μὲ ἀπεκρίθη, ἀπέρασεν ἐπὶ σκοπῷ νὰ συμφωνήσῃ μὲ τοὺς ἐκεῖ πραγματευτὰς τὸ νὰ προμηθεύωσι τὸν στρατὸν μᾶς ἀπὸ τὰς ζωοτροφίας καὶ τὰ λοιπὰ ἐφόδια τοῦ πολέμου. Μετὰ τοῦτο ὑπῆγάμεν ἀμφά-

τεροι νὰ θεωρήσωμεν τὰς ἐργασίας τοῦ ὀχυρώματος. Ἐπαρατηρήσαμεν ἀκριβῶς, καὶ εὐρόντες τὸν τόπον τῆς ἐκλογῆς ἄτοπον, εἶπαμεν τῷ Κοντογόνῃ, ὅτι καὶ ἡ θέσις καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ὀχυρώματος ἦτον ἀσύμφορα διὰ τὸν σκοπὸν, καὶ ἐπομένως, ὅτι αὐτοῦ ἦτον ἀδύνατον νὰ ἀπαντήσωμεν μίαν ὀρηκτικὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ. «Παρατήρησον, τῷ εἶπαμεν, ἐκ τοῦ ἐναντίου, πόσον πρόσφορος διὰ τὸ τοιοῦτον ἔργον εἶναι ἡ οὐ μακρὰν ἐχτεῦθεν δυτικῶς κειμένη ἐκείνη γωνία, τὴν ὁποίαν ἐν εἰσόδῳ κόλπου τοῦ Προῦτου σχηματίζει. Αὐτοῦ, τῷ ἐπροσθέσαμεν, ἂν γίνῃ τὸ ὀχύρωμα, δὲν κινδυνεύομεν αὐτὸν, διότι κόπτοντες διὰ χάνδακος τὸν λαίμονα τοῦ κόλπου, σκεπαζόμεθα ἀπὸ τὰς ἐφόδους τοῦ τε ἰππικοῦ καὶ πεζικοῦ ἐχθρικοῦ καὶ βον, διότι ἡ γωνία, ὑποτείνουσα πρὸς τὸ βωστικὸν μέρος, οἱ Τοῦρκοι δὲν θέλουν δυνηθῆναι ποτε νὰ στήτῳσι καθ' ἡμῶν κανόνια, διὰ τὸν φόβον τοῦ νὰ μὴ πίπτωσιν αἱ σφαιραὶ των εἰς τὴν γῆν τῶν φίλων των Ῥώστων καὶ οὕτως ἡμεῖς ὠχυρωμένοι ὄντες θαυμασιώτατα, θέλομεν λαμβάνει τὰ ἀναγκαῖά μας ἀπὸ τὸ ἀντικρὺ μέρος ἐλευθέρως, καὶ θέλομεν βλάπτει τὸν ἐχθρὸν μας αἰσθαντικώτατα. — Ὄχι! ἀπεκρίθη μὲ τόνον ὁ Κοντογόνης· ἐδῶ ἐπροστάχθην παρὰ τοῦ πρίγκιπος νὰ ἀρχήτω τὸ ὀχύρωμα· ἐδῶ ἔχω καὶ νὰ τὸ τελειώσω».

Ὁ πολκόδονικος Ν. Κοντογόνης, ἀνὴρ γενναίου ψυχῆς καὶ οὐχὶ στερημένος κἀποιᾶς θεωρίας καὶ πράξεως, ἠδύνατο ὠφελίμως νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα εἰς τὰς περιστάσεις, ὅπου εὐρίσκετο, ἂν ἡ μεγάλη του ὑψηλοφροσύνη καὶ τὸ ὑπεροπτικὸν τοῦ φερσίματός του δὲν ἔκαμον τοὺς στρατιώτας ἐν γένει νὰ τὸν βδελύσσωνται καὶ τὸν ἀποστρέφωσιν. Ἢ μετὰ περιφρονήσεως ἀπόκρισις καὶ ἐπιμονὴ τοῦ Κοντογόνῃ εἰς πρᾶγμα ζημιώδες διὰ τὸ κοινὸν καὶ ἴδιον συμφέρον, καὶ οἱ ἄληθεῖς σκοποὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ, οἵτινες ἤρχισαν νὰ ὑποφαίνωνται εἰς ἡμᾶς, μᾶς ἐπροξένησαν δυσαρέσκειαν τρόπον τινά· διὸ καὶ εἶπομεν τῷ αὐτῷ Κοντογόνῃ, ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Καντακουζηνὸς εὐρίσκη ἀποφασιστικῶς εὐλογον νὰ γίνῃ αὐτοῦ τὸ ὀχύρωμα, ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἐδῶ καὶ ὁ ἴδιος, διὰ νὰ τὸ ὑπερασπίζωμεν ἐντάμα ἅπαντες, καὶ οὐχὶ ν' ἀπεράτῃ εἰς τὴν Ῥωσσικὴν γῆν. Τὴν ἐπαύριον ἔστειλα, διὰ νὰ ζητήσω παρὰ τοῦ Κοντογόνῃ ἄρτον διὰ τοὺς στρατιώτας μου· ἀλλ' αὐτὸς ἀποτόμως ἀπεκρίθη τῶν ἀνθρώπων μου, ὅτι ἄρτος δίδεται πρὸς μόνους ἐκείνους, οἵτινες φέρουσι κεφαλὰς ἐχθρικός.

Ταῦτας καὶ τὰς τοιαύτας ὕβρεις μὴ ὑποφέροντες ἐκ μέρους τοῦ ὑπαρχηγοῦ Κοντογόνῃ, ἀπεράσαμεν ὁ γιλιάρχος Ἀθανάσιος καὶ ἐγὼ εἰς



τὸ ἀντικρὺ μέρος, διὰ νὰ παρακαλέσωμεν τὸν πρίγκιπα, νὰ ἀπεράτῃ ταχέως, διὰ νὰ διοικῆ, ὡς πρέπει, τὰ τοῦ στρατοῦ. « Ἄν δὲν ἀποβά-  
 »λετε, μᾶς εἶπεν ἡ ἐκλαμπρότης του, τὸν Κωνσταντῖνον Πεντεδέκαν  
 »καὶ τὸν Θεοδοσίον Χριστοδοῦλου, οἵτινες εἶναι ἀπειθεῖς καὶ ταραχο-  
 »ποιεῖ, ἐγὼ δὲν θέλω σᾶς διοικῆσαι ποτέ». Χωρὶς ἀργοπορίας ἐτελέσθη  
 τὸ θέλημά του, καὶ οἱ δύο ῥηθέντες ἀξιωματικοὶ διὰ παρακλήσεώς μας  
 ἀπέρασαν ἤδη μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὄχι ὀλίγους στρατιώτας, οἵτινες  
 ἠθέλησαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσιν, εἰς τὴν ῥωσικὴν ὄχθην, καὶ εἰσῆλθον  
 ἐνταυτῷ καὶ εἰς τὸ καθαρτήριο (καραντῖναν).

Τοῦτο γνωστοποιήσαντες πρὸς τὸν πρίγκιπα, ἐπεριμέναμεν ἤδη ἀνυ-  
 πομόνως αὐτὸν νὰ ἔλθῃ, διὰ νὰ περιλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ,  
 ἐν ᾧ ἔξαφνα μανθάνομεν, ὅτι καὶ οὗτος διὰ λόγους, οὓς μόνος αὐτὸς  
 γινώσκει, ἐμβῆκεν εἰς τὸ καθαρτήριο Σκουλενίου, ἀφ' οὗ διὰ τῆς προ-  
 τροπῆς του μᾶς ὑστέρησε καὶ τότεων πολεμιστῶν, ἀκολουθῶν τοῦ Πεν-  
 τεδέκα καὶ τοῦ Θεοδοσίου. Ἡ θλίψις καὶ ὁ ἀπελπισμὸς ἀνέβησαν ἐν τῷ  
 ἅμα εἰς τὴν καρδίαν μας, βλέποντες τὴν μικροψυχίαν τοῦ ἀρχιστρατή-  
 γου Καντακουζηνοῦ, ὅστις μᾶς παραίτησεν ὄρφανούς καὶ ἐρήμους.

Τὴν ἐπιούσαν, ὃ ἐστὶν εἰς τὰς 16 ἰουνίου, ὁ χιλιάρχος Ἀθανάσιος καὶ  
 ἐγὼ ἐκίνησαμεν πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος τῆς ὄχθης, διὰ νὰ κάμωμεν τὸν  
 τρόπον νὰ ἐνταμώσωμεν τὸν σοφολογιώτατον Στέφανον Δούγκαν, ὅστις  
 ἦτον εἰς τὸ ῥωσικὸν καθαρτήριο, καὶ ὅστις, πρὶν εἰσελθῆ, εἶχε μᾶς  
 συμβουλευθεῖ ν' ἀκολουθήσωμεν καθ' ὅλα τὰ ἔχνη τοῦ Καντακουζηνοῦ,  
 καὶ νὰ τὸν συμβουλευθῶμεν τὸ, τί ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ν' ἀκολουθήσωμεν. Μὴ  
 δυνηθέντες ὅμως, ἀφ' οὗ ἐπεριμέναμεν ἀρκετὸν, νὰ τὸν ὀμιλήσωμεν,  
 διότι οἱ πλησίον του φύλακες Ῥῶσοι δὲν ἐσυγχώρουν νὰ μᾶς δώσῃ ἀ-  
 κρόασιν ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἐπιστρέψαμεν εἰς τὸ ὄχυρμα.

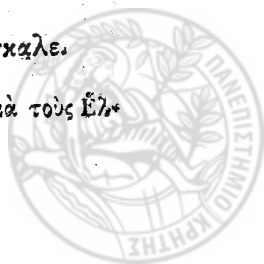
Ἡ ὥρα ἦτο περὶ τὰς 8 τουριστι, ὅτε ἤλθομεν εἰς τὸ στρατόπεδον.  
 Εἶδομεν δὲ μετ' ἀπορίας μας, ὅτι τὸ ἤμισυ σχεδὸν τούτου, εἰς ἄνδρας  
 250, ἔλειπε. Ἠρωτήσαμεν περὶ τούτου τὸν Ν. Κοντογόννην, ὅστις μᾶς  
 ἀπεκρίθη, ὅτι οἱ ἐλλείποντες στρατιῶται ἐκίνησαν πρὸ ὀλίγου χωρὶς  
 τῆς ἀδείας του, διὰ Ἰάσιον, ἐπὶ σκοπῷ νὰ κτυπήσουν 400 περίπου  
 Τούρκους, οἵτινες μόνον ἦσαν ἐκεῖ κατὰ τὴν πληροφορίαν, ἣν ἔλαβον ἀπὸ  
 διαφόρους Βλάχους. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Ἀθανάσιος χιλιάρχος, ἐστέναζε  
 γνωρίζας, ὅτι ἠπατήθησαν οἱ ἰδικοὶ μας ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, καὶ ἔκαμον  
 τὸ ἀπρόσεκτον τοῦτο κίνημα. Μὲ παρακαλεῖ λοιπὸν θερμῶς νὰ τρέξω,  
 διὰ νὰ προφθάσω, εἰ δυνατόν, τοὺς ἰδικούς μας καὶ νὰ τοὺς καθυποβάλω

τὴν ἔνεδραν τῶν Τούρκων καὶ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον τρέχουσι. Ἀναβαίνω τὸν ἵππον μου, τρέχω ἀκαταπαύτως, φθάνω τὸν ποταμὸν Ζίτζια λεγόμενον, καὶ βλέπω τὸ ἱππικὸν μας σχεδὸν ὅλον παρατεταγμένον εἰς τὰς ὄχθας τούτου καὶ θεωροῦν μὲ ἀδιαφορίαν τοὺς ἀπέναντι τῆς ἄλλης ὄχθης, περὶ τὴν Στίγκαν, μαχομένους ὀλίγους ἀδελφούς των, τὸν ἀριθμὸν περίπου 35, πεζούς, ἐναντίον 700 Τούρκων καὶ πλειοτέρων. «Τί ὀστέκεσθε, ἀδελφοί; λέγω πρὸς τοὺς ἱππεῖς μας· βλέπετε ἀντικρὺ τὴν εὐανιστότητα τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἡμετέρων τὸν κίνδυνον· δὲν τρέχετε εἰς βοήθειάν των; — Τώρα ἤλθομεν, ἀπεκρίθησαν, καὶ ἡμεῖς, καὶ εἰ-»  
 «μεθα κεκοπιαζότες». Διέκρινον καὶ ἔμαθον, τίνες ἐκ τῶν ἡμετέρων ἦσαν οἱ περὶ τὴν Στίγκαν γενναιοψύχως μαχόμενοι· οὗτοι ἦσαν Πελοποννήσιοι, Ρουμελιῶται καὶ Σρακιῶται· ἐγνώριζα τὴν καρδίαν των· ἦσαν ἤδη δεδοκιμασμένοι· ἔβλεπον καὶ ἤξευρον ἐνταυτῷ καὶ τὴν καλὴν θέσιν, ἣν ἐκράτου· χωρὶς λοιπὸν νὰ περιμεῖναι περισσότερον, ἀφίνω τὸν ἵππον μου, καὶ μὲ τὸ τουφέκιον εἰς τὰς χεῖρας ἀπερῷ δρομαίως τὴν γέφυραν· φθάνω μετὰ πολλοῦ ἀγῶνος τοὺς ἡμετέρους, καὶ διὰ στεντορείας φωνῆς ἐμψυχώνω αὐτούς. Ἡ παρουσία μου ἔκαμε κλῆρον ἀποτελεσμα, διότι ἀπὸ καλοσύνην των ὅλοι οἱ καλοὶ πολεμισταὶ καὶ ἀληθεῖς πατριῶται μ' ἐσέβοντο . . . Ἡ μάχη συνεκροτεῖτο ἀμέσως ἐξω τῆς οἰκίας τοῦ Ρασδοβά-  
 νου. Οἱ Τούρκοι ἅπαντες σχεδὸν ἦσαν ἱππεῖς. Ἡ ὡς πύργος οἰκία καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἐνησχολοῦντο ἀπὸ αὐτούς· οἱ δὲ ἡμέτεροι, ἰστάμενοι ὀπισθεν τῆς ὑψηλῆς καὶ δυνατωτάτης πλεγμένης τοῦ κήπου φραγῆς, ἐτουφέκι-  
 ζον τὸν ἐχθρὸν ὡς ἀπὸ ἀρίστου τινὸς ὄχυρώματος. Ὁ ἐχθρὸς ὅμως, ὢν πολυάριθμος, δὲν ἀπηύδησε νὰ ἐπιχειρήσῃ τρις τὸνὰ μᾶς περιζώσῃ· ἀλλ' εἰς μάτην, διότι παρατηρῶν πάντοτε τὰ κινήματά του καὶ φοβούμενος τὴν περικύκλωσιν, ἀραίωνα τοὺς ἰδικούς μας, ὅταν ἡ περίστασις τὸ ἀπῆ-  
 τει. Τοιοῦτοτρόπως μαχόμενοι οἱ ἡμέτεροι ὥρας ὀλοκλήρους τρεῖς, καὶ πάντοτε εἰς τὸ κρέας κτυπῶντες τοὺς Τούρκους, πολλοὺς νεκροὺς (ὑπὲρ τοὺς 150) ἐποίησαν. Ἐπελθοῦσα δὲ ἡ νύξ, διέλυσε τὴν μάχην ταύτην, μάχην τῆς Στίγκας λεγομένην.

Περὶ τῆς μάχης ταύτης ὁ κύριος Ἰακωβάκης μικρὸν τι ἀναφέρει ὡς πρὸς τὸ ὅλον.

Αἰδουσιμοσοφολογιώτατε καὶ σεβαστέ μου Διδάσκαλε.

Δὲν ἐκτείνομαι εἰς μάτην, περιγράφων σας τὴν ἐνδοξον διὰ τοὺς ἔλ-



νας μάχην, τοῦ Σκουλενίου λεγομένην· διότι ἡ διήγησις, ἣν περὶ αὐτῆς μ' ἔκαμεν εἰς Κισινόβιον ὁ ῥηθεις γενναῖος ἀνὴρ καπετὰν Γεώργιος Παπᾶ, συμφωνεῖ καθ' ὅλα σχεδὸν μὲ τὴν ἀξιόλογον περιγραφὴν τοῦ πολυμαθοῦς ἄρχοντος Ἰακωβάκη. . . Ὅσα δὲ ὁ κύριος ποστέλνικος δὲν ἀναφέρει, ἢ ἀναφέρει ἐσφαλμένως πως, εἰσὶν ἡ διάταξις ἢ παράταξις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, . . . ἧτις ἀληθῶς ἐγένετο οὕτω.

Τὸ ὄχυρμα, προμηθευμένον ἀπὸ 10 κανόνια καὶ 150 περίπου στρατιώτας, οἱ πάντες σχεδὸν νησιῶται, ἦτο ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ χιλιάρχου Ἀθανασίου Τουφεκτοῦ Καρπενησιώτου, τοῦ πολκοβόνικου Ν. Κοντογόνη Πελοποννησίου, τοῦ καπετὰν Ἀνδρέου Σφαέλλου Κεφαλληναίου, (ὅστις ἤδη εἶχεν ἀκολουθήσει τὸ στράτευμα τῆς ξηρᾶς, ἀφ' οὗ τὰ ἑλληνικὰ ἐν Προύτῳ πλοῖα ἐγκατελείφθησαν,) καὶ τοῦ καπετὰν Γεωργίου Πατρικίου Ἰθακησίου. Τὸ πεζικὸν σῶμα, εἰς ἄνδρας ἐκλεκτοὺς 300, ἀφιερῶθη εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ ῥηθέντος καπετὰν Γ. Παπᾶ, τοῦ καὶ Καρᾶ-Γεωργίου, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὅστις τὰ μὲν 2]3 τούτου διέταξεν εἰς τὰς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὄχυρώματος εὐρισκόμενας οἰκίας, τὸ δὲ 1]3 εἰς χάνδακά τινα, κατὰ περίστασιν εὐρισκόμενον πλησίον τοῦ αὐτοῦ ὄχυρώματος· τὸ δὲ ὀλιγάριθμον ἵππικὸν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ καπετὰν Ἡλίας Μίγκληρη Πελοποννησίου.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πεισματώδους μάχης τῶν 8 ὥρῶν μόνον 16 Ἕλληνες ἐπληγώθησαν καὶ 3 ἐφονεύθησαν, ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι ἠρίθμουσαν σχεδὸν 1600 νεκροὺς καὶ ὑπὲρ τοὺς 200 βαρέως λαβωμένους.

Κατὰ τὴν 8 ὥραν τῆς αὐτῆς μάχης ἐκτυπήθη καὶ ὁ Καρᾶ-Γεώργιος εἰς τὸν πόδα, τὸν ὁποῖον ἀπέκασαν ἀμέσως μετὰ τῶν λοιπῶν πληγωθέντων εἰς τὴν ῥωσικὴν ὄχθην, καὶ διεδέχθη τὴν διοίκησιν τοῦ πεζικοῦ τότε ὁ χιλίαρχος Ἀθανάσιος.

Τόσον ἐκ τοῦ ῥηθέντος στρατοῦ, καθὼς καὶ ἐξ ἐκείνου τῶν 750 περίπου στρατιωτῶν, τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ καπετὰν Βασιλείου Τουφεξῆ καὶ Γνίκα Καραμουράτη, ἔπειτα φθάσαντος, μόνον 850 ἄνδρες περίπου διεσώθησαν εἰς τὸ ῥωσικὸν μέρος, ἐξ ὧν οἱ 50 πληγωμένοι· ἅπαντες δὲ σχεδὸν οἱ μεγάθυμοι ἀρχηγοὶ, ὑπαρχηγοὶ καὶ πολεμιστὰὶ Ἕλληνες εἰσὶν ἐκ τῶν φονευθέντων. Μυρίων ἐπαίνων ἰδίως ἀξιοῦνται οἱ ἀείμνηστοι Ἀθανάσιος Τουφεξῆς καὶ Γεώργιος Δαιμονάκης, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὁ ἐνιαυτὸν ἤδη ὑπὲρ τῆς πατρίδος πάσχων ἐκ τῆς πληγῆς Καρᾶ-Γεώργιος, ὅστις ἀληθῶς ἐδειξεν ἥρωϊκὴν τὴν ψυχὴν καθ' ὅλας τὰς μάχας Γαλατζίου καὶ Σκουλενίου.



## ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

τῆς τοῦ Σάββα καταστροφῆς καὶ τοῦ γεγονότος ἐν τῇ πόλει Βουκουρεστίου πολέμου.

Τῇ 7 μαΐου, ἡμέρα κυριακῆ, εἶχεν ἀνυψώσει ὁ Σάββας τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῇ 7 αὐγούστου, ἡμέρα πάλιν κυριακῆ, μετὰ τρεῖς μῆνας τελείους, ἐθανατώθη ὡς ἐπίβουλος, διότι Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. Προσκληθεὶς ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχηγοῦ λαμπροστολισμένος καὶ ὡς ἐκτὸς ὑποψίας μὲ μόνους 13 τῶν ἀνθρώπων του, συνεπιφέρων καὶ τοὺς ὀπλαρχηγούς του Γκέντζην καὶ Μιχάλην Δελήμασσην. Ἄμα ἀναβὰς ἐφονεύθη.

Τὸ δὲ πλῆθος τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ὥρμησε παρευθὺς εἰς τὸν οἶκόν του καὶ εἰς τοὺς πέριξ τούτου, ὅπου ἦσαν σκορπισμένοι οἱ ἄνθρωποι του, τὸν ἀριθμὸν σχεδὸν 500. Ἐκ τούτου συνέβη θόρυβος μέγας, καὶ ἔτρεχον οἱ ἄνθρωποι εἰς τοὺς πόδους (γεφύρας) ἔντρομοι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, οἱ πάντες μεμιγμένοι μὲ τὰ στρατεύματα, ἅτινα μὲ τὰς πιστόλας κουρδισμένας καὶ μὲ σπαθιά γυμνά ἔτρεχον σωρηδὸν εἰς τοὺς δρόμους.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Σάββα πολλὰ ἀργὰ ἐνόησαν τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο δράμα· διὸ καὶ ἐφονεύθησαν ἐξ αὐτῶν ἕως 130, καταπλακωθέντες αἰφνης ὑπὸ τοῦ πλήθους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου καθβαλικύσαντες ἔφυγον, ἕκαστος ὡς ἐδυνήθη. Ὁ ἀνδρείος Κουτσούκης μὲ 15 ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ πόδου ἐσπάθωσεν ἀναφανδὸν καὶ ἐφορμήσας ἔκραξε μεγαλοφώνως: «Τί στέκεσθε; Μᾶς ἐπλάκωσαν οἱ Γκιαούριδες!» Τοῦτο μεταχειρισθεὶς τὸ στρατήγημα καὶ διασκορπίζων τὰ πλήθη ἔφυγε, τρέξας εἰς 24 ὥρας ἀπίστευτον σχεδὸν διάστημα, διότι τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εὗρέθη εἰς τὸ Βάμα· οἱ δὲ ἄλλοι μέτα ἀπὸ τοὺς μαχαλάδαις μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας ἦνοιζαν δρόμον, καὶ ἀπέρασαν εἰς τὸν κάμπον, μολονότι ἔστειλαν κατόπιν των ἕως 2000. Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἔφθασαν καὶ τινες ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ, καὶ δόσαντες τὴν εἰδῆσιν τῷ εἰς τὰ ἐκείσε Φραγκούλῃ, ἀνεχώρησαν ὅλοι εἰς τὰ βουνά. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων· ὁ δὲ ἰδιαίτερος φρικτὸς πόλεμος ἔγινεν οὕτω.

Ὁ καπετὰν Θανάσης Χειμαριώτης ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶχε μεταλάβει, καὶ εἰς τὴν κατοικίαν του ἐκάθητο ἀμέριμνος. Ἄμα δὲ ἠκούσθη ἡ ταραχὴ καὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπολιορκήθησαν, ἀναπηδήσας ἐφόρεσε τὰ

ὄπλα του, καὶ ὀρμήσας μὲ 12 ἀνθρώπους του διέσχισε τὸ πλῆθος, ἐμ-  
 ἔθηκε μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, λεγομένην Πισέρικα Ὀλτένιλωρ, καὶ  
 παρευθὺς ἤρχησε τὸν πόλεμον. Οἱ Τοῦρκοι νομίσαντες, ὅτι καὶ εἰς τὴν  
 ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἦσαν κεκρυμμένοι ἄλλοι, ἔδωκαν φω-  
 τίαν πανταχόθεν, ἐξαφανίσαντες ἕως 30 ὀσπήτια, τὰ μὲν διὰ τῆς πυρ-  
 καϊᾶς, τὰ δὲ ἀπὸ τὰ κανόνια καὶ τὰς βόμβας. Μὴ δυνάμενοι ὁμως νὰ  
 πλησιάσῃσι καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ὀλτένιλωρ διὰ τὸ ἀκατάπαυστον  
 πῦρ τῶν τουφεκίων, ἔστησαν κατ' αὐτῆς τὰ τόπια καὶ βόμβας, καὶ ἔρ-  
 ριπτον ἀκαταπαύστως μέχρι τῶν 12 ὥρων τῆς νυκτός· ἔπειτα σβύσαν-  
 τες τὴν φωτίαν, ἔπαυσαν τὸν πόλεμον ἐκατέρωθεν· πλὴν τὰ στρατεύ-  
 ματα ὅλα ἕως 8000, ἔχοντα τὴν ἐκκλησίαν πανταχόθεν περικυκλωμέ-  
 νην, ἐστάθησαν εἰς τὰ ἄρματα ὅλην τὴν νύκτα.

Τὴν δὲ ἄλλην ἡμέραν, λίαν πρωτῆ, ἤρξατο αὖθις ὁ πόλεμος μὲ πλειο-  
 τέραν σφοδρότητα καὶ μανιώδη ὕμνῃ. Αἱ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἡρωϊ-  
 καὶ πράξεις τῶν κεκλεισμένων πλησιάζουσιν εἰς τὸ ἀπίθανον. Ὁ πόλε-  
 μος διήρκεσε μέχρι τῶν 10 ἢ 11 ὥρων τῆς ἑσπέρας, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ  
 διάστημα δὲν ἔλειψεν οὔτε πολεμικὸν στρατήγημα, οὔτε τολμηρότατον  
 ἐπιχειρήμα ἐκ μέρους τῶν πολιορκουμένων, διὰ νὰ φθείρουν ὅσον τὸ  
 δυνατὸν περισσοτέρους ἐκ τῶν πολιορκούντων. Τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας  
 εἶχον ἀνοικτὴν, καὶ μολοντούτο οἱ Τοῦρκοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ στήσωσιν  
 ἀντικρὺ αὐτῆς ἕνα κανόνιον, ἐπειδὴ συμμαδεύοντες οἱ κεκλεισμένοι τοὺς  
 κανονιέρους ἐχθρούς των, παρευθὺς τοὺς ἔρριπτον κάτω, ἐξ ὧν καὶ ἀπω-  
 λέσθησαν πολλοί. Οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πότε ἔρριπτον ἐξω μίαν πιστόλαν,  
 πότε ἀσημικόν τι, πότε ἕνα κευέρι μὲ χροῖματα, πότε ἕνα σάλι, πότε  
 ἕνα σαλβάρι καὶ πότε ἕνα φερμελέ· ἐν ἐνὶ λόγῳ ἔρριψαν ὅλα των τὰ ἐν-  
 δύματα, ἄσπρα καὶ πράγματα των ἐκ διαλειμάτων· καὶ, ἐν ᾧ τολμη-  
 ροὶ τινες ἐκ τοῦ στρατοῦ ὤρμου, διὰ νὰ τὰ ἀρπάσωσιν, αὐτοὶ ἀπὸ μέσα  
 τοὺς ἐξάπλωναν κατὰ γῆς πάραυτα, καὶ οὔτε ἐν τουφεκίῳ δὲν ἔρριπτον  
 εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐπὶ ματαίῳ.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκρημίσθη ὁ κουμπὲς τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ τόπια, αὐτοὶ  
 ἀνέβαινον καὶ εἰς τὰ ἐρείπια τούτου, καὶ μεταχειριζόμενοι αὐτὰ ὡς  
 μετερίκια, ἔρριπτον κατὰ κορυφὴν προξενούντες πολὺν ἀφανισμόν εἰς τὸ  
 στρατεύμα, τὸ ὁποῖον πολλάκις ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῆ. Σωροὶ λειψά-  
 νων ἔκειντο πανταχόσε, καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν οὔτε νὰ πλησιάσῃσι, οὔτε  
 νὰ τὰ σκώσωσιν, οὔτε νὰ ἐφορμήσωσιν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐνίοτε  
 οἱ κλεισμένοι ὤρμου, ἀνὰ δύο, ἐξω μὲ τὴν σπάθην, καὶ ἐν ἀπελπισίᾳ

κομματιάζοντες, ὅσους ἀπῆντων, ὑπέστρεφον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐνας μάλιστα ἐξ αὐτῶν, ὁ ἥρωϊς Κώστας, ἐπτάκις ὤρμησεν ἔξω, ὡς λέων ὠρυόμενος ριπτόμενος εἰς τὸ πλήθος. Εὐγαινε γυμνὸς καὶ μόνον μὲ τὸ ὑποκάμισον μὲ ἀνασκουμβωμένα μανίκια καὶ μὲ τὸ φέσι εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἡ μεγαλοψυχία του καὶ ἀφοβία καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐξόδου του ἐξέστησε πάντοτε τοὺς ἐχθροὺς του. Ἐξ φορᾶς ἐξήλθε κάμνων μεγάλην φθοράν, καὶ κατὰ θαῦμα ὑπέστρεψεν ἀλώβητος· ἀλλὰ τὴν ἐβδόμην ὑπὸ τοῦ ἀπειροῦ πλήθους τῶν τουφεκίων ἐθανατώθη μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα.

Ὁ Χάτμανος τῶν Ζαποροζάνων Κοζάκων, βλέπων τὴν φθοράν, ἣτις γίνεται, ἐπροχώρησε κρυφίως ἀπὸ τὸ πλευρὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ στήσας τὸ ἰδικόν του κανόνιον, ἔρριψε πεντάκις ὁ ἴδιος, καὶ, μὲ τὸ νὰ ἐπέτυχεν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, ἤνοιξε μίαν μεγάλην τρύπαν. Οἱ Κοζάκοι ὤρμησαν πολλάκις νὰ εἰσέλθωσι δι' αὐτῆς, ἀλλ' ὑπέστρεφον μὲ φθοράν των. Ὄθεν ἤρχησαν νὰ ρίπτωσιν ἕνα πλήθος ἀπὸ γιαιγλιδικαῖς πατσαβούραις. Αὐτὸ ἐστάθη τὸ ὀλεθριώτερον δυστύχημα τῶν ἀποκλεισμένων, ἐπειδὴ δὲν ἐχρησίμευε πλέον ἡ ἥρωϊκὴ ἀντιπαράταξις. Ἡ ἐκκλησία πανταχόθεν ἦναπτε, καὶ οἱ πολιορκούμενοι μὴ ἔχοντες νερόν οὐδὲ νὰ πῶσιν, ἠναγκάζοντο νὰ σβύνωσι τὴν φωτιάν χερσὶ καὶ ποσὶ, ἐνταυτῷ καὶ νὰ πολεμοῦν, πνιγμένοι ὄντες εἰς τὸν καπνὸν καὶ μὴ δυνάμενοι οὔτε νὰ ἀναπνεύσωσι. Σιμὰ εἰς τοῦτο τὸ ἀκαταμάχητον δεῖνον ἐτελείωσε καὶ ὁ τσελχανὲς των. Πέντε ἐξ αὐτῶν ἐκάησαν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δύο ἐπνίγησαν ὑπὸ τοῦ καπνοῦ, καὶ ἄλλοι ἐφονεύθησαν. Ἐγκαταλειφθεὶς δὲ μόνος ὁ Καπετὰν Ἀθανάσιος, ὤρμησε μὲ τὸ ξίφος μέσα εἰς τὸ πλήθος, καὶ διχοτομήσας αὐτὸ εἰς διάστημα μακρὸν καὶ ἀπίστευτον, κάμνων δρόμον ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἐθανατώθη τέλος· κανεὶς ὅμως δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸν λαβῶσῃ μὲ τὸ σπαθίον του. Τουρκὸς τις ἀνδρείοτατος ἀπὸ Ὀσμὰν-παζάρι, μέρος ἔχων εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον, μοι εἶπεν ἔπειτα: «Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ καυχῆθῶ, ὅτι ρίπτω καλὸν τουφεκίον· ἀλλ' εἰς τὸ σπαθίον ἔχω πολλὴν ἀσκησιν ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας, καὶ οὐδὲν ὑποχωρῶ εἰς κανένα τὰ πρωτεία. Τρεῖς φοραὶς ὤρμησα κατὰ τοῦ καπετὰν Θανάση νὰ τὸν κτυπήσω, καὶ δὲν ἠμπόρεσα οὔτε κἄν νὰ τὸν νῆγγύξω. Τόσῃν πολλῇν ταχύτητά καὶ στροφᾶς εἶχε. Εἶδον ὀφθαλμοφανῶς, ὅτι κατέκοψε δεκατρεῖς ἀνθρώπους».

Οὕτως ἐτελείωσε καὶ ἡ τραγικὴ αὕτη σκηνή. Ἄνθρωποι 13 ἐβάσταξαν 32 ὥρας ἕνα φρικτὸν πόλεμον καὶ πολιορκίαν 8000 ἀνθρώπων μὲ

τουφέκια, κανόνια και βόμβας πεινώντας, διψώντας και αϋπνοί μένοντες. Εφόρευσαν 170 Κοζάκους παρεκτός των λαβωμένων, Τούρκους δὲ πλείστους.

Κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἀθῶοι, ὡς τάχα ἀνθρώποι τοῦ Σάββα· τὸ δὲ τρίτον τοῦ Βουκουρεστίου ὑπέκυψεν εἰς διαρπαγὴν, διότι οἱ Τούρκοι, ζητοῦντες δῆθεν κεκρυμμένους στρατιώτας τοῦ Σάββα, ἐπατοῦσαν ἀδιακρίτως καὶ ἐγύμνωναν τὰς οἰκίας, ὥστε πολλοὶ ἀνθρώποι ἐδυστύχησαν καὶ ταύτην τὴν φορὰν, μερικοὶ δὲ ἔμειναν καὶ χωρὶς ὑποκάμισον.

Τὰ πτώματα τοῦ Σάββα, Γκέντση καὶ λοιπῶν ἐρρίφθησαν ἐξω τῆς πόλεως, ἥτις καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ὀλίγον ἔλειψε νὰ κατατραφῇ ἐξ ὀλοκλήρου.

### Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς καταστροφῆς τοῦ Τεπεντελῆ Ἀλῆ πασᾶ.

Πρὸ χρόνων ὁ Ἀλῆ πασσᾶς διὰ τῶν πράξεων τοῦ ἔδοσεν αἰτίαν εἰς τὴν Πόρταν νὰ τὸν ὑποπτεύηται· ἀλλ' ἀπὸ τὸν καιρὸν, ὅπου οἱ Ἄγγλοι ἔλαβον τὰς νήσους, ἡ Πόρτα ἤρχισε νὰ ὑποπτεύηται καὶ νὰ συλλογίζηται κατ' αὐτοῦ, διότι τότε, πρὶν ἐξώσουν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Μαύραν καὶ Κορφοὺς τοὺς Γάλλους, οἱ Ἄγγλοι ἔκαμον μίαν συνθήκην μυστικὴν μὲ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν· ὅτι αὐτὸς μὲν, ὡσάκις ἔχουν ἀνάγκη τὰ μέρη του ἀπὸ τροφᾶς, νὰ μὴ συγχωρῇ νὰ ἐμβαιώσιν ἀπὸ τὴν Ἀλβανιτιαν παντὸς εἶδους τροφαί εἰς τὴν Ἁγίαν Μαύραν καὶ εἰς Κορφοὺς· οἱ δὲ Ἄγγλοι ὑπεσχέθησαν διὰ τοῦτο πρὸς Ἀλῆ πασσᾶ, ὅτι, μετὰ τὴν εἰς αὐτοὺς παράδοσιν τῆς Ἁγίας Μαύρας καὶ Κορφῶν, νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὴν Πάργαν. Ἡ Πόρτα διὰ τοῦτο, καίτοι δι' αὐτὴν εὐάρεστον, καὶ διὰ ἄλλας τινὰς αἰτίας συνέλαβε τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἤθελε καὶ ἐνήργει νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἄγγλοι ἔλαβον ὑπὸ τὴν κατοχὴν των τὴν Ἁγίαν Μαύραν καὶ Κορφοὺς, διὰ διαφόρων προφάσεων πάντοτε ἐμάκρυνον τὴν παράδοσιν τῆς Πάργας εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Ἀλῆ πασσᾶς μὲ τοὺς Ἄγγλους ἦλθεν εἰς διενέξεις, ἕως ὅτου οἱ Ἄγγλοι ἐξεπλήρωσαν τὴν συμφωνίαν των, παραδόντες τὴν Πάργαν εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ὅπερ δυσηρέστησε πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν Ἄγγλων, καθὼς μάλιστα ὁ στρατηγὸς Τζούρτζ ἐτύπωσε δι' αὐτὸ κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως.

Ἄλλ' ἡ Πόρτα καθ' ἐλάχιστην αὐξάνουσα τὰς ὑποφίας της, ἤρχισε νὰ συλλογίζηται περὶ τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ· ὡς μέσον δὲ τῶν σκοπῶν της μετεχειρίσθη τὸν Πασόβην, εὐρισκόμενον τότε εἰς Ἰωάννινα. Τοῦτο πληροφορηθεὶς ὁ Ἄλῃ πασσᾶς ἐζήτησε νὰ τὸν δολοφονήσῃ· οὗτος δὲ βεβαιωθείς περὶ αὐτοῦ, ἀνεχώρησε διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ὁ δὲ Ἄλῃ πασσᾶς μὴ παύσας τοῦ σκοποῦ που, ἐτόλμησε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν δολοφονίαν τούτου καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καθέδραν τοῦ Σουλτάνου ἔστειλε δ' ἐπὶ τούτου δύο πιστούς τοῦ Ἄλθανοῦ, τὸν Σουλεϊμὰν Τζάκα καὶ ἓνα ἄλλον, διὰ νὰ τὸν δολοφονήσωσι· ὁ δὲ Πασόβης, ἔχων καὶ αὐτὸς τὰς ὑποφίας του, ἐξεσκέπασε τοῦτο δι' ἑνὸς τῶν δύο Ἄλθανῶν· συλληφθεὶς δὲ καὶ ὁ ἄλλος, ὑπεχρεώθη νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀποστολὴν του.

Τότε ὁ Σουλτάνος ἐδείξε φανερά τὴν ὀργὴν του κατὰ τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ· καὶ, μ' ὄλον ὅτι αὐτὸς προσεπάθησε πολυειδῶς νὰ δικαιολογηθῇ καὶ νὰ ἐξοδεύσῃ ἄπειρα, αἱ ιδέαι καὶ οἱ σκοποὶ τοῦ Σουλτάνου κατὰ τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ δὲν ἔπαυσαν, καὶ μολοντί εἰς τὸν πόλεμον μεταξύ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας μέχρι τοῦ 1812 ἔστειλεν ὁ Ἄλῃ πασσᾶς τοὺς υἱοὺς του μὲ στρατεύματα ἀρκετὰ κατὰ τῶν Ρώσων· ἔχτοτε ἢ μὲν Πόρτα ἐπεθύμει νὰ εὕρῃ κατάλληλον καιρὸν διὰ τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἄλῃ πασσᾶς κατάλληλον δύναμιν, εἰς ἣν νὰ ἐμπιστευθῇ καὶ νὰ συνδέσῃ συμφωνίαν, ὥστε αὐτὴ μὲν νὰ κάμῃ τὸν πόλεμον τῆς Τουρκίας, αὐτὸς δὲ νὰ ἐπαναστατήσῃ εἰς τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα ἐξουσίαζε καὶ μὲ στρατὸν ἀπὸ 25 ἕως 30000 δι' ἐξόδων του νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν τὴν δύναμιν, νὰ ἐξουσιάσῃ δὲ τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, ἐπαναστατῶν καὶ τὰ ἄλλα μέρη κατὰ τῆς Τουρκίας· αὕτη δὲ ἡ δύναμις νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Ἄλῃ πασσᾶν ὡς ἡγεμόνα τῆς Ἠπείρου, τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος, τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Μακεδονίας μέχρι τοῦ Βαρδαρίου, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἦναι ὑποτελής εἰς αὐτὴν τὴν δύναμιν, καὶ εἰς κάθε περίστασιν πολέμου νὰ βοηθῇ μὲ 10000 στρατοῦ. Ἡ δύναμις δὲ, ἣν ἐθεώρει κατάλληλον, ἦτον ἡ Ρωσσία, καὶ προσεπάθει νὰ εὕρῃ κατάλληλον μέσον διὰ τινος ὑπαλλήλου Ρώσσου, νὰ γνωστοποιήσῃ τὰς ιδέας του ταύτας μυστικὰ εἰς τὴν ῥωσικὴν κυβέρνησιν. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχε στείλει καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Δούκαν εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν καὶ Ρωσσίαν, ὅπως ἐκ μέρους του καὶ ὄχι ἐκ μέρους τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ νὰ εἰπῇ εἰς τὰς ἐκεῖ εὐρισκόμενας ῥωσικὰς ἀρχάς, ὅτι ἡ δύνατο νὰ γίνῃ ἐν τοιοῦτον πρᾶγμα, ἢ ἡ ῥωσικὴ κυβέρνησις τὸ ἐδέχετο.

Κατὰ δὲ τὰ 1814 καὶ 1815, ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης Παπαρρῆγόπουλος, ὡς διερμηνεὺς τοῦ γενικοῦ προξενίου τῆς Πελοποννήσου, ἤρχισε νὰ συχναίῃ εἰς Ἰωάννινα δις καὶ τρίς κατ' ἔτος δι' ὑποθέσεις ῥωσικῶν ὑψηλοῶν, εἰς τὰ 1816 συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ δοκιμάσῃ πλαγίως διὰ μέσου τοῦ Κωνσταντίνου Μαρίνογλου, ὅστις πάλιν δι' ἀδείας τοῦ ἰδίου Βεζύρη συνεσχετίσθη στενῶς μετὸν Παπαρρῆγόπουλον. Ὁ Μαρίνογλος ὦν εἰς τῶν γραμματέων τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, τὸν ὅποιον μετεχειρίζετο, ὅταν ἐτύγχανε νὰ λάβῃ αἰτίαν νὰ γράψῃ εἰς ῥωσικὴν τινα ἀρχὴν περὶ ὑποθέσεώς τινος· διότι ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, φερόμενος πάντοτε μετ' ἐπιθυμίαν καὶ ἀπάτην, μετεχειρίζετο εἰς τὰς ἀλληλογραφίας του μετὰ τὰς ξένας Δυνάμεις δι' ἐκάστην ἓνα τῶν γραμματέων του, διὰ νὰ μὴν ἠξεύρωσιν οὔτε αὐτοί, τί γράφει εἰς τὴν μίαν ἢ εἰς τὴν ἄλλην Δύναμιν. Συνεθίζε δὲ, γράφων εἰς Ῥώσους, νὰ λέγῃ, ὅτι μόνον εἰς αὐτοὺς ἐμπιστεύεται, καὶ μετὰ αὐτοὺς θέλει νὰ ἔχῃ σχέσιν· τὰ αὐτὰ καὶ ἄλλα ἔλεγεν εἰς τοὺς Γάλλους, Ἄγγλους καὶ Αὐστριακοὺς· καὶ διὰ τοῦτο διὰ μὲν τοὺς Ῥώσους εἶχε τὸν Μαρίνογλου, διὰ τοὺς Γάλλους τὸν Μάνθον, τοὺς Ἄγγλους τὸν Κολοβὸν καὶ διὰ τοὺς Αὐστριακοὺς τὸν Σταῦρον, ἧστις ἦν καὶ προεστὼς τῶν Ἰωαννίνων. Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω, καὶ τοὶ ἔχοντες πλήρως τὸ αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ, δὲν ἠδύναντο παρὰ νὰ ἐνεργῶσι καὶ διατηρῶσι τὴν μυστικότητα κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Οὗτος λοιπὸν ὁ Μαρίνογλος πλαγίως καὶ ὡς ἐκ μέρους του, τὸ ἔτος 1816, ἐξέφρασεν εἰς τὸν Παπαρρῆγόπουλον τὴν ἀνωτέρω λεχθεῖσαν ιδέαν, ὅτι δῆθεν, ἂν ἤθελεν ἡ ῥωσικὴ κυβέρνησις, ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, ἐπειδὴ βλέπει, ὅτι δὲν εὐνοεῖται ἀπὸ τὸν Σουλτάνον, ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἐν τοιοῦτο. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος, καὶ τοὶ πολὺ σχετικὸς τοῦ Μαρίνογλου, δι' ἣν εἶχον ἐμπιστοσύνην μεταξύ των, ἀντέκρουε τὴν ιδέαν ταύτην λέγων, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν θέλει ἀκούσει μετὰ εὐχαρίστησίν του νὰ τοῦ εἰπῶσιν ἐν τοιοῦτο, καὶ μάλιστα, ὅταν εὐρίσκηται εἰς εἰρήνην μετὰ τὴν Πόρταν. Ἀφ' οὗ ὁ Μαρίνογλος εἶπεν εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν τὴν ἀπάντησιν τοῦ Παπαρρῆγοπούλου, ἠθέλησεν οὗτος νὰ μεταχειρισθῇ τὸ μέσον τοῦ Ἰωάννου Ρέσσου, ὅστις πρὸ πολλῶν χρόνων ἦτον εἰς τὴν Ῥωσίαν, καὶ εἶχεν ὁμοίως σχέσεις μετὸν Παπαρρῆγόπουλον· ἀλλ' ἐπίσης καὶ μετὰ περισσοτέρας ἀκόμη δυσκολίας ἀπεποιήθη τὴν ιδέαν τοῦ Ρέσσου ὁ Παπαρρῆγόπουλος.

Εἰς τὰ 1817 ἐπανελθὼν πάλιν δι' ὑποθέσεις εἰς τὰ Ἰωάννινα ὁ Παπαρρῆγόπουλος, κατὰ διαταγὴν τοῦ τότε πρέσβειος τῆς Κωνσταντινου-



πόλεως κόμητος Στρωγονώφφ, διὰ μίαν υπόθεσιν τοῦ ἀειμνήστου Πολυζῶη, τοῦ εἰς Μόσχαν ἀποθανόντος καὶ Ῥώστου ὑπηκόου ὄντος, ὁ Ἄλῃ πασσᾶς ἐκοινοποίησεν εἰς αὐτὸν τὰς ἰδέας του καὶ τοὺς σκοποὺς του, λέγων ἄπειρα κατὰ τοῦ Σουλτάνου ὡς ἀχαρίστου, διότι, ἀφ' οὗ καὶ σεράϊα τοῦ ἔκαμεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ στρατοὺς εἰς περιστάσεις δι' ἐξόδων του ἔστειλεν, ὁ Σουλτάνος ἐνεργεῖ τὴν ἐξόντωσίν του, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐπιθυμᾷ νὰ προσκαλληθῆ εἰς μίαν δύναμιν τοιαύτην, ὡς ἡ Ῥωσσία, διότι εἰς κάμμίαν ἄλλην δὲν ἐμπιστεύεται, καὶ οὔτε δύναται νὰ κάμνωσιν αὐταὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ Ῥωσσία δύναται νὰ κάμῃ μὲ αὐτόν. Ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος μὲ πολὺ περισσοτέρας δυσκολίας τοῦ ἔκαμε τὰς παρατηρήσεις, ὅτι πρῶτον αὐτὸς, ὡς μικρὸς ὑπάλληλος, δὲν εἶναι κατάλληλος νὰ διακοινώσῃ τοιαύτας ἰδέας· δεῦτερον, καὶ ἂν μεταχειρισθῆ τὸ μέσον τῶν ἀρχηγῶν του, καὶ αὐτοὶ γνωρίζοντες τὸν χαρακτῆρα τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅτι δὲν δέχεται τὰ τοιαῦτα, δὲν θὰ τολμήσωσι νὰ τὰ ἀναφέρωσιν εἰς αὐτόν· προσέθεσε δὲ ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος, διὰ νὰ μὴν τὸν ἀπελπίσῃ, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἴσως ἤθελε γίνουσι, ἂν κηρυχθῆ πόλεμος, καὶ ὅχι ποτὲ ἐν καιρῷ εἰρήνης· διὸ εἶναι καλὸν νὰ ἔχη ὑπομονήν, καὶ νὰ προσπαθῆ ὅλαις δυνάμεσι νὰ εὐχαριστῆ τὸν Σουλτάνον, περὶ τὸν καιρὸν, καὶ ἴσως δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου ἐξαλείψῃ καὶ τοὺς κακοὺς σκοποὺς, οὗς, καθὼς λέγει, ὁ Σουλτάνος τρέφει κατ' αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ 1818 ἐπανῆλθεν ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος εἰς Ἰωάννινα διὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἣτις τῷ 1817 δὲν εἶχε τελειώσει. Ὁ Ἄλῃ πασσᾶς ὁ ἴδιος ἐπανελάθε καὶ τότε τὰ αὐτὰ προσέτερον, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἔχουν μίαν ἐταιρίαν, ἣτις ἔχει τὴν ἀρχὴν της ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ὅτι τὸ βασιλεῖον τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Εὐρώπην κατήντησεν ὡς ἐν μεγάλῳ παλάτιον, ὅπερ ἔσωθεν καὶ ἐξωθεν εἶναι λαμπρῶς κεκοσμημένον, ἀλλὰ τὰ θεμέλιά του ἤρχισαν νὰ σήπωνται, καὶ ἀργὰ ἢ ταχέως θὰ πέσῃ ὅθεν αὐτὸς θέλει καὶ ἐπιθυμᾷ νὰ πιασθῆ ἀπὸ ἐν δυνατὸν δένδρον, ὥστε εἰς τὴν πτώσιν τοῦ παλατίου τούτου νὰ δυνθῆ νὰ ὠφελῆσθαι καὶ νὰ ὠφελῆθῃ. Ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος γνωρίζων τὸ δόλιον τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ, καὶ ὅτι, ἂν ἐπεβεβαίωιεν τοὺς λόγους του, ἠδύνατο νὰ γράψῃ τοῦ ἰδιοῦ Σουλτάνου, ὅτι οἱ Μόσκοβοι προτείνουν εἰς αὐτὸν τοιαῦτα πράγματα, καὶ ὅτι αὐτὸς, πιστὸς ὢν εἰς τὸ Δεβλέτι, δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ τὰ τοιαῦτα, διὰ τοὺς λόγους τούτους εἶπεν εἰς τὸν Ἄλῃ πασσᾶν, πρῶτον, ὅτι περὶ ἐταιρίας, ὅπου τοῦ λέγει, δὲν γνωρίζει τίποτε· δεῦτερον, τοῦ φαίνεται, ὅτι ἡ ἰδέα του εἶναι ἐσφαλμένη, ὅτι τὸ βασιλεῖόν τους δὲν εἶναι εἰς

κατάστασιν καλήν, ἐν ᾧ ἄλλοι γνωρίζουν, ὅτι καὶ πλουσιώτατον καὶ δυνατώτατον εἶναι καὶ δὲν εὐρίσκεται ὑπὸ τοὺς φόβους, οὓς λέγει. Τότε ὁ Ἄλῃ πασσᾶς ἀπεκρίθη εἰς τὸν Παπαρρήγόπουλον: «Ἐ! Ἐ! »μπίρο μου, ἐγὼ σὲ ἐγνώρισα διὰ φίλον καὶ ὅ, τι ἔχω στὸ καρδιά μου σοῦ τὸ εἶπα καὶ μὲ τὰ χεῖλη μου ἐσὺ, μπίρο μου, λέγεις μὲ τὰ χεῖλη σου ἄλλα, καὶ ἄλλα ἔχεις στὸ καρδιά σου· ἄλλα ἔχε εἰς τὸν νοῦν σου, ὅσα σοῦ εἶπα, καὶ εἰπέ τα ἡμόνον, ὅταν ἰδῆς τὸν Μίνιστρο τῆς Ῥωσσίας, τὸν φίλον μου, καὶ πάλιν »νὰ ἰδοῦμε».

Εἰς τὰ 1819 ὅταν ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Καποδίστριας ἦλθεν εἰς Κορφοῦς, διὰ νὰ ἰδῆ τοὺς γονεῖς του, τότε ὁ πρέσβυς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κόμης Στρωγωνώφ, λαβὼν ἐπίσημα ἐγγράφα ἀπὸ τὴν Πετρούπολιν διὰ τὸν Καποδίστριαν, τὰ ἔστειλε μὲ ἐπὶ τούτου ταχυδρόμον εἰς τὸν ἐν Πάτραις γενικὸν πρόξενον Ἰωάννην Βλασσόπουλον, διατάττων αὐτὸν, ὅτι νὰ στείλῃ αὐτὰ μὲ τὸν Ἰωάννην Παπαρρήγόπουλον, καὶ οὐχὶ δι' ἄλλου μέσου, διὰ νὰ δοθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς χεῖρας τοῦ Καποδίστρια. Ταῦτα λαβὼν ὁ ῥηθεις Βλασσόπουλος ἐκοινοποίησε τὴν διαταγὴν τοῦ πρέσβευς εἰς τὸν Παπαρρήγόπουλον, καὶ τὸν ἄφησε νὰ ἐκλέξῃ τὰ μέσα, δι' ὧν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν αὐτὴν.

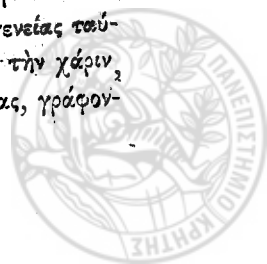
Ὁ Παπαρρήγόπουλος, ὡς πολύπειρος καὶ γνωρίζων, πῶς πρέπει νὰ φέρηται εἰς τοιαύτας περιστάσεις, διὰ νὰ μὴν δοθῶσιν ὑποψαίαι, ὅτι μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ ταχυδρόμου ἀνεχώρησε διὰ Κέρκυραν, καὶ τότε ὁ ἀγγλικὸς πρόξενος Φίλιππος Γρῆν ἤθελε γράψῃ εἰς τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν νὰ λάβῃ ὅλα τὰ αὐστηρὰ μέτρα κατ' αὐτοῦ, εἶπεν εἰς τὸν Βλασσόπουλον, ὅτι εὐθὺς νὰ στείλωσι ταχυδρόμον εἰς τὴν Τριπολιτζάν, γράφοντες καὶ πρὸς τὸν ἐκεῖ διερμηνεῖα τοῦ Μορέως καὶ διαδίδοντες, ὅτι ὁ ἐλθὼν ταχυδρόμος ἔφερε διαταγὰς τῆς Πόρτας πρὸς τὸν Βεζύρην διὰ τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν μιᾶς ὑποθέσεως ὑπηκόου Ῥώσου, ἧτις τῷ ἔντι ἦν ἐκκρεμῆς. Ὁ δὲ Παπαρρήγόπουλος, λαβὼν τὸ διαβατήριόν του διὰ τὴν Κόρινθον καὶ οὐχὶ διὰ Κέρκυραν, καὶ πρὸ ἐνὸς μηνὸς ἐκδεδομένον, ὅτι ἀναχωρεῖ διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰς Θεσσαλίαν δι' ἰδιαιτέρας του ὑποθέσεις, ναυλόνει εὐθὺς ἐν πλοιάριον τοῦ Παύλου Καρπατάκη, ἐπὶ τούτου μὲ Ἴονικὴν σημαίαν, διὰ τὴν Κόρινθον. Ὁ πλοίαρχος, λαβὼν ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸν προξενεῖον τὸ διαβατήριόν του, λόγῳ ὅτι μεταδιβάξῃ τὸν Παπαρρήγόπουλον εἰς Κόρινθον, ἀνεχώρησε τὴν πρωίαν. Ἀλλὰ, φθίσας πλησίον τοῦ Γαλαξειδίου, εἶπεν ὁ Παπαρρήγόπουλος εἰς



τὸν πλοίαρχον, ὅτι ἔχει ὑποθέσεις καὶ θέλει μείνει ὀλίγας ἡμέρας εἰς Σάλωνα. Πληρωθεὶς ὁ πλοίαρχος, ἀνεχώρησε. Αὐτὸς δὲ λαβὼν ἀπὸ τὸν εἰς Σάλωνα Σεῖτὰ Ἀχμέτ ἐφέντην, φίλον του, ἓνα τάταρην, διὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ, ἀνεχώρησε διὰ τοῦ Ζητουνίου, Δομοκοῦ, Τρικκάλων καὶ Μετζόβου, καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Ἰωάννινα, δύο ὥρας τῆς νυκτὸς, ὅπου εὐθὺς ἀντάμωσε τὸν Μαρίνογλου, δι' οὗ εὐθὺς ἐκοινοποίησεν εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν τὸ ἐκεῖ φθάσιμόν του, καὶ ὅτι ἀναχωρῶν διὰ Κέρκυραν, ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἰδῇ, διὰ νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ, ἂν ἔχῃ διαταγὰς.

Εἰς τὰς 3 1]2 ὥρας τῆς νυκτὸς λαβὼν τὴν εἰδησιν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, εὐθὺς ἔστειλεν ἓνα καβάτην καὶ συνώδευσε τὸν Παπαρῥηγόπουλον εἰς τὸ σεραῖ του, ὅπου ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εὐμενῶς ἐδέχθη αὐτόν. Ὁ Παπαρῥηγόπουλος τοῦ εἶπεν, ὅτι, ἐπειδὴ γνωρίζει, πόσον ἐπιθυμεῖ νὰ σχετισθῇ με κανένα μέγαλον ἀπὸ τοὺς εἰς τὴν ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν, καλλίτερον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν δὲν δύναται νὰ εὑρῇ· ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς ἀπήντησε: Ἐλαβα ἀπὸ τὸν εἰς Κέρκυραν γραμματέα τὸν Κολοβὸν μίαν ἐπιστολήν, ὅστις μὲ γράφει, ὅτι ὁ Καποδίστριας ἤθελε νὰ μὲ γράψῃ καὶ νὰ μὲ παρακαλέσῃ διὰ μίαν χάριν, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζεν, ἂν ἡ παράκλησίς του θέλῃ ἐκτελεσθῇ. Καθόσον δὲ ἐνόησεν ὁ Κολοβός, ἡ παράκλησίς του ἦτον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν οἰκογενειῶν τοῦ Μόστρα. Τῆς οἰκογενείας αὐτὰς ἐκράτει εἰς Ἄρταν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀπὸ τὰ 1807, ὅτε εἶχεν ἀναχωρήσει ὁ Ἰγνάτιος με τοὺς ἀδελφοὺς Μόστρα· καὶ μ' ὅσας παρακλήσεις ἔκαμον αἱ κατὰ καιρὸν κυβερνήσεις, διὰ νὰ τὰς ἀπελευθέρωσῃ, δὲν ἐστάθῃ τρόπος.

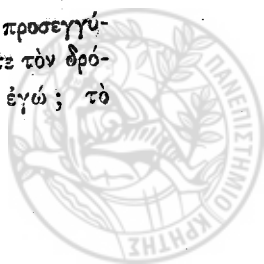
Ὁ Παπαρῥηγόπουλος τὸν ἠρώτησεν: Ἄν σᾶς γράψῃ ὁ Καποδίστριας, τί σκοπὸν ἔχετε; Θὰ τὰς δώσετε; Αὐτὸς ἀπεκρίθη: Ὅταν μοῦ γράψῃ, βλέπομεν. Ὁ δὲ Παπαρῥηγόπουλος, διὰ νὰ ταχύνη τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Καποδίστρια, λέγει εἰς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν: Ἡ Ἰψηλότης σας πρέπει νὰ ὠφεληθῇ ἀπ' αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτόν, ὅστις τόσον ἀγαπᾶται παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ πρῶτος, χωρὶς νὰ περιμένετε νὰ σᾶς γράψῃ, ἡ Ἰψηλότης σας διὰ μέσου μου τοῦ κάμνετε μίαν συγχαρητήριον ἐπιστολήν διὰ τὸν εἰς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς γονεῖς του ἐρχομόν του, ὅπως συνήθως κάμνουσιν οἱ φίλοι· ἐπομένως, ἂν ἔχετε σκοπὸν νὰ τοῦ στείλετε τὰς οἰκογενείας ταύτας, θέλετε τὸν ὑποχρεώτε διπλῶς, ἂν, πρὶν σᾶς ζητήσῃ τὴν χάριν, στείλετε εἰς τὸν Κολοβὸν τὸν γραμματέα σας τὰς οἰκογενείας, γράφον-



τάς του νὰ εἰπῆ, ὅτι, ἐπειδὴ ἐμάθετε, ὅτι ἐπιθυμῆ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν οἰκογενειῶν τούτων, τοῦ τὰς στέλλετε. Τοῦτο, νὰ ἦσθε βέβαιοι, ἱψηλότατε, τὰ μέγιστα θέλει ὑποχρεώσει τὸν Καποδίστριαν». Τοὺς λόγους τούτους ἤκουσε μὲ προσαχὴν· εὐθὺς δὲ κράζει τὸν Μαρίνογλου, εἰς ὃν λέγει: «Μορὲ Κωνσταντῆ, τὸ φίλο μας τὸ Παπαρῥηγόπουλο λέγει, ὅτι ἐμεῖς πρῶτα εἶναι καλὰ νὰ γράψουμεν τὸ φίλο μας Καποδίστρια, ὅτι χαίρομεσθε ὅπου ἦλθε, καὶ, ἂν θέλῃ τίποτε, νὰ μᾶς γράφῃ· ἀπὸ δὲ τὸ φίλο μας τὸ Παπαρῥηγόπουλο θεὸ νὰ μάθῃ, καὶ ὅ,τι ἄλλα τοῦ εἶπα». Ὁ Μαρίνογλου τοῦ ἀπήντησεν: «Ὅπως ὀρίζῃς ἀφέντη μου, ἐτζι κάμει». Ἐκεῖνος τοῦ εἶπε: «Εὐθὺς νὰ κάμῃς τὸ γράμμα· ἀλλὰ νὰ μὴν βάλῃς τίποτε περισσότερον ἀπὸ αὐτὰν. Ὁ Μαρίνογλους ἔκαμε τὸ γράμμα, καὶ σφραγίτας αὐτὸ ὁ Βεζύρης, τὸ παρέδωκε τοῦ Παπαρῥηγοπούλου· καὶ, ἀφ' οὗ ἔμειναν μόνοι, ἐπανάλαβεν, ὅσα ἄλλοτε τοῦ εἶπε διὰ νὰ εἰπῆ εἰς τὸν Καποδίστριαν. Εὐθὺς δὲ ἔδωκεν ἓνα μπουγιουρὸν εἰς τὸν Παπαρῥηγόπουλον, προστάξας τὸν λιμενάρχην τῆς Σαγιαδάς νὰ δώσῃ ὅλα τὰ μέσα εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ ὑπάγῃ καὶ ἐπιστρέψῃ. Ὁ Παπαρῥηγόπουλος ἀνεχώρησε τὴν αὐτὴν νύκτα· καὶ φθάσας εἰς Κέρκυραν, διὰ νὰ μὴν δώσῃ ὑποψίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν, εἶχεν ἔτοιμον ἓνα λογαριασμὸν, ὅτι δῆθεν εἶχε νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὸν Κωνστ. Τζεκλιστιάνον, περὶ οὗ ἐγνώριζεν, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ Τεργέστην, καὶ, ἀφ' οὗ ἔδωσε τὸ διαβατήριόν του εἰς τὸ μαϊστράτον, ἐζήτησε νὰ ἰδῇ τὸν Ῥώσσον πρόξενον Παπαδόπουλον. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ, ἐδιηγήθη μεγαλοφώνως τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἦλθε, καὶ ὅτι μὲ δυσἀρέσειαν του ἔμαθεν, ὅτι ὁ Κωνστ. Τζεκλιστιάνος ἀνεχώρησε διὰ Τεργέστην, καὶ ὅτι ἐπιθυμῆ, ἂν δυνατόν, νὰ τοῦ προβλέψῃ κανένα ἀπὸ τοὺς καλοὺς δικηγόρους, νὰ τοῦ διηγηθῇ τὴν ὑπόθεσίν του, καὶ νὰ κάμῃ αὐτὸν πληρεξούσιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑποθέσεώς του· καὶ ὅτι, ἂν ἦτο δυνατόν, ν' ἀκούσῃ τὴν συμβουλὴν καὶ τοῦ κόμητος Βιάρου, ὡς νομικοῦ ὄντος. Πρὸς τὸ ἐσπέρας μαθὼν τὸ φθᾶσιμον τοῦ Παπαρῥηγοπούλου ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὅτις ἐπερίμενε γράμματα, ἐνόησεν, ὅτι ἦλθεν ἐπὶ τούτου· ὁ δὲ κόμης Βιάρος ἐλθὼν καὶ ἀκούσας τὴν ὑπόθεσιν περὶ τοῦ Τζεκλιστιάνου, ὑπεσχέθη νὰ κάμῃ, ὅ,τι δύναται, ἀλλ' ἐσυμβούλευσε τὸν Παπαρῥηγόπουλον, ὡς καλλίτερον νὰ κάμῃ τὴν καθαρσίν του, ἥτις ἦτον ὀλιγοήμερος, καὶ νὰ ἐξέλθῃ, διὰ νὰ κάμωσι δικηγορικὸν συμβούλιον. Ὁ Παπαρῥηγόπουλος ἐνόησας, εὐθὺς ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ λοιμοκαθαστήριον, ὅθεν τελειώσας τὴν καθαρσίν του

ἔξηλθεν εἰς ἐλευθέραν κοινωνίαν τὸ μέγα σάββατον. Ὁ δὲ Ἀλῆ πασσᾶς, βαλὼν εἰς πρᾶξιν τὴν συμβουλὴν τοῦ Παπαρρήγοπούλου, διέταξε τὸν Ταῖρο Ἀμπάζην, ὅστις ἦτον διοικητὴς τῆς Ἄρτας καὶ τῆς Προβέζης, νὰ στείλῃ τὰς οἰκογενεῖας τῶν ἀδελφῶν Μόστρα εἰς τὸν Κολοβόν, καὶ ἐκεῖνος νὰ τὰς παραδώσῃ εἰς τὸν Καποδίστριαν. Τὸ ἴδιον μέγα σάββατον ἔφθασαν εἰς Κέρκυραν καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐταί. Ὁ δὲ Παπαρρήγopoulos τὴν νύκτα ὑπῆγεν εἰς τὸν Καποδίστριαν, ὃν πρὸ χρόνων ἐγνώριζε, καὶ τοῦ παρέδωσε τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ἅτινα εἶχε καλῶς προφυλαγμένα, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, εἰπὼν καὶ ἐκ στόματος, ὅσα εἶχεν ἐπιφορτισθῆ ἀπὸ αὐτόν. Ὁ Καποδίστριας εἶπεν εἰς τὸν Παπαρρήγόπουλον, ὅτι μετὰ τὴν Ἀνάστασιν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναχωρήσῃ. Μ' ὄλον ὅτι ὁ Παπαρρήγopoulos παρετήρησεν εἰς τὸν Καποδίστριαν, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις δύναται νὰ λάβῃ ὑπονοίας διὰ τὴν ἄμεσον ἀναχώρησίν του, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπακούσῃ, ἔλαβεν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα, καὶ ναυλώσας ἓν πλοίαριον διὰ τὴν Προβέζαν ἀνεχώρησε, μίαν ὥραν πρὶν κλείσῃ τὸ λιμεναρχεῖον, λαβὼν ἀπαντήσεις ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν διὰ τὴν πρεσβείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ἰποπτευόμενος δ' ἐνταυτῷ, ὅτι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις μαθοῦσα τὴν ταχείαν ἀναχώρησίν του, δύναται νὰ λάβῃ κατ' αὐτοῦ δραστήρια μέτρα, ἀφ' οὗ ἐσκοτίναςεν, ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς Προβέζαν, συμβιβασθεὶς μὲ τὸν πλοίαρχον, εὐγῆκεν εἰς Σαγιάδα.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, ἅμα μαθοῦσα τὴν τότεν ταχείαν ἀναχώρησιν τοῦ Παπαρρήγοπούλου, εὐθὺς ἐξαπέστειλεν ὄπισθεν ἓν κότερον μὲ πολλὰς κώπας καὶ ἀνθρώπους, διὰ νὰ προφθάσῃ τὸ πλοῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ Παπαρρήγopoulos, νὰ τοῦ κάμωσι τὰς μεγαλύτερας ἐρεύνας, καὶ, ὅσα γράμματα εὔρωσι, νὰ τοῦ τὰ πάρωσι. Τὸ κότερον ἐπῆγε μέχρι Προβέζης· ἀλλ' ὁ Παπαρρήγopoulos ἐξελθὼν εἰς Σαγιάδα, εὐθὺς ἀνεχώρησε διὰ τὰ Ἰωάννινα, ὅπου εἶπε πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, καὶ ὅσα ἐπεφορτίσθη ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν, δηλαδὴ νὰ ἦναι δίκαιος καὶ πιστὸς εἰς τὸν βασιλέα του· καὶ, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ, πρέπει νὰ λάβῃ ὅλα τὰ αὐστηρὰ μέτρα, ὥστε νὰ διατηρῆται ἄκρα δικαιοσύνη εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐξουσιαζόμενα μέρη, καὶ νὰ δώσῃ θάρρος, εἰς ὅσους ἔχει πιστοὺς Χριστιανούς καὶ Τούρκους, διὰ νὰ λέγωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ ἀκούῃ αὐτήν. Τότε ὁ Ἀλῆ πασσᾶς προσεγγύσας τὸν Παπαρρήγόπουλον πλησίον, ὅπου ἐκάθητο, ὅθεν ἐβλεπε τὸν δρόμον καὶ τοὺς διαβαίνοντας, λέγει: «Ἐ, φίλε μου, ξεύρεις ἐγώ; τὸ



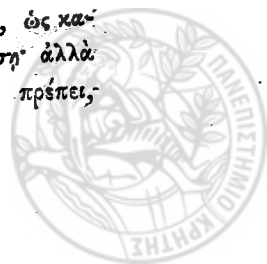
υφίλο μας Καποδίστρια σὲ εἶπε νὰ μὲ τὰ εἰπῆς αὐτὰ ἄλλὰ κῦτταξι·  
 »ἐγὼ μόνος δὲν βλέπω, παρὰ ὅ,τι γίνεται εἰς αὐτὸ τὸ δρόμο, ὅπου περνᾷ  
 ἢ ὁ κόσμος· στὰ ἄλλα μέρη πρέπει νὰ στέλνω ἀνθρώπους, γιὰ νὰ φυλάνε  
 ὑτὸ ζάπτι· καὶ, ἂν δὲν παιδεύσω τοὺς κακοὺς, ἐσὺ καὶ ἄλλοι φίλοι μας  
 »δὲν ἤθελε ἡμπορεῖτε, καὶ φορτωμένοι φλουρὶ ἂν ἦσασθε, νὰ ταξιδεύε-  
 στε». Τέλος, ἀφοῦ ὁ Ἄλῃ πασσᾶς εἶπεν εἰς τὸν Παπαρῤῥηγόπουλον πολλὰ  
 παράπονα κατὰ τοῦ Σουλτάνου, ὀνομάζων αὐτὸν ἀχάριστον, καὶ ἐπα-  
 ναλαμβάνων τὰ τῆς ἐπιθυμίας του, παρόντος τότε καὶ τοῦ Μαρίνογλου,  
 παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ εἰπῆ ὅλα αὐτὰ μυστικῶς καὶ εἰς τὸν πρέσβυν τῆς  
 Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος λαβὼν τάταρην τοῦ Ἄλῃ  
 πασσᾶ, ὀνόματι Κουτζουκ Ἰβραήμ, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Κωνσταντινου-  
 πολιν, καὶ παραδόσας εἰς τὸν πρέσβυν τῆς Ῥωσσίας Στρώγονωφ τὰ  
 γράμματα τοῦ Καποδίστρια, ἐπέστρεψεν εἰς Πάτρας. Τὸ δὲ περιεχόμενον  
 τῶν γραμμάτων Κύριος οἶδε. — Ἡ δὲ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, μαθούσα ἔ-  
 πιτα τοῦτο τὸ γεγονός, ἐπέπληξε τὸν εἰς Πάτρας πρόξενόν της Κ. Γρήν,  
 διότι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δὲν ἐγνώρισε τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Παπαρῤῥηγοπού-  
 λου, διὰ νὰ δώσῃ εἰς Κορφοὺς τὴν εἰδήσιν.

Εἰς τὰ 1820, τὸν μῆνα φεβρουάριον, ὁ Ἄλῃ πασσᾶς, πληροφορηθεὶς  
 τὰ κατ' αὐτοῦ ἀποφασιστικὰ μέτρα τοῦ Σουλτάνου, ἀπὸ Ἰωάννινα ἐλθὼν  
 εἰς Πρέβεζαν, πέμπει ἐπὶ τούτου ἀνθρώπον εἰς τὸν Παπαρῤῥηγόπουλον  
 μὲ γράμμα τοῦ Μαρίνογλου, ζητῶν αὐτὸν, ἵνα ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτε-  
 ρον ὑπάγῃ εἰς Πρέβεζαν πρὸς ἀντάμωσίν του. Ἄλλ' ὁ Παπαρῤῥηγόπου-  
 λος ὑποπευόμενος, ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις νὰ ὑπάγῃ εἰς Πρέβεζαν  
 ἄνευ αἰτίας, θέλει δώσῃ ὑπονοίας εἰς τοὺς ἐκεῖ ξένους προξένους, ἀπέ-  
 στειλεν ὀπίσω τὸν ἀνθρώπον προφασιζόμενος, ὅτι τὰ χρέη του δὲν τοῦ  
 συγχωροῦν νὰ ὑπάγῃ. Ὁ δὲ Ἄλῃ πασσᾶς πάλιν, διὰ τοῦ Μαρίνογλου  
 γράφας μὲ τὸν ἴδιον ἀπεσταλμένον, τὸν ἐζήτησεν, ὡς ἀνάγκης οὐσης, νὰ  
 ὑπάγῃ. Ἐγραψε καὶ ἰδιαίτερον γράμμα πρὸς τὸν Ῥωσσικὸν πρόξενον  
 Βλασσόπουλον, λέγων καὶ πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ ὁ  
 Παπαρῤῥηγόπουλος εἰς ἀντάμωσίν του. Τότε ὁ Παλαιῶν Πατρῶν καὶ  
 ὁ Ἰωάννης Βλασσόπουλος συσχεφθέντες πάλιν, παρεκίνησαν τὸν Παπαρῤῥ-  
 ρηγόπουλον νὰ ὑπάγῃ, μεταχειριζόμενος πᾶν, ὅ,τι αὐτὸς γνωρίζει, διὰ  
 νὰ μὴ δώσῃ ὑπονοίας εἰς τοὺς ἐκεῖ ξένους προξένους, καὶ νὰ μεταχειρι-  
 σθῇ μέτρα, ὥστε ὁ Ἄλῃ πασσᾶς νὰ λάβῃ ἐλπίδας, ὅτι δύναται νὰ ἔχη  
 βοήθειαν, διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τῆς ὀργῆς τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ

Σουλτάνος ἔτι μᾶλλον νὰ ὀργισθῆ κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιμείνη εἰς τὴν καταστροφὴν του.

Οὕτως ὁ Παπαρρῆγόπουλος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Πρέβεζαν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τοῦτο ἄλλος τις ἐκ τῶν εἰς Πάτρας, ἀλλ' ὅτι ὑπάγει εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀκαρνανίας δι' ὑποθέσεις του. Φθάσας εἰς Ἀγρίνιον, ἔμεινε δύο ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐκεῖ Γαλάνη Μέγα Πάνου, διὰ νὰ σκεφθῆ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ μόνος, πῶς ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῆ εἰς Πρέβεζαν, καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ὑπονοίας εἰς τοὺς ἐν Πρεβέζῃ προξένους. Διὸ ἐτοιμάσεν ἐγγράφους ἀπαιτήσεις κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ δι' ἀδικίας τινάς, τὰς ὁποίας εἶχε κάμει κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ μακαρίτου Πολυζῶη, ἀποθανόντος πρὸ χρόνων εἰς Μόσχαν. Συγχρόνως δ' ἐστοχάσθη, ὅτι, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον εἶχον οἱ ἑταῖροι Ἕλληνας, ἐὰν τώρα βεβαιώσῃ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ὅτι δύναται νὰ γίνῃ ἡ ἐπιθυμία του, θέλει πιστεύσει εἰς τοὺς λόγους του, καὶ θέλει κάμει, ὅπως τὸν συμβουλεύσῃ, διὰ νὰ γίνῃ ἡ καταστροφή του, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ ἐπανάστασις, ὅτε ὁ Σουλτάνος ἐξ ἀνάγκης ἠδύνατο νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἀμνηστειάν του καὶ νὰ τὸν διατάξῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ προθύμως ἤθελε δεχθῆ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, μ' ὅσα καὶ ἂν ἔλεγε κατὰ τοῦ Σουλτάνου.

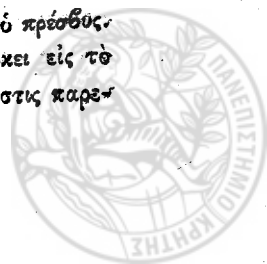
Φθάσας ὁ Παπαρρῆγόπουλος, ἐκατοίκησεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γενοβέλη, καὶ εὐθὺς εἰδοποίησε τὸν φίλον του Μαρίνογλου· εἰς δὲ τὸν Γενοβέλην, μολοντότι ἦτον φίλος καὶ ἀδελφός, δὲν ἐφανέρωσε τίποτε, παρὰ μόνον ὅτι ἐπῆγε μετὰ διαταγὴν τῆς Πόρτας νὰ ζητήσῃ τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα τοῦ Πολυζῶη. Ὁ Κωνστ. Μαρίνογλος εὐθὺς ἐπῆγεν εἰς ἀντάμωσιν τοῦ Παπαρρῆγοπούλου. Εἰς αὐτὸν ἔχων ἐμπιστοσύνην μεγάλην ὁ Παπαρρῆγόπουλος, ἐξήγησε τὸν σκοπὸν του, ζητήσας καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην. Ὁ Μαρίνογλος ἐδείχθη καθ' ὅλα σύμφωνος, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ σεράγι τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, εἰδοποίησεν εἰς αὐτὸν τὸ φθάσιμον τοῦ Παπαρρῆγοπούλου, ὅστις εὐθὺς ἐζήτησεν αὐτόν· ἐπῆγε, τὸν ἐδέχθη μετὰ πολλὴν χαρὰν καὶ περιποίησιν καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ὑπάγῃ εἰς Ῥωσίαν μετ' ἐξοδᾶ του, καὶ μετ' ὅλους τοὺς τρόπους, ὅσους γνωρίζει, νὰ κάμῃ νὰ ὑπάγῃ εἰς γνῶσιν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅσα κατὰ διαφόρους περιστάσεις εἶπεν εἰς αὐτόν, καὶ ὅτι δύναται καὶ ἐγγράφως νὰ ὑποσχεθῇ ταῦτα. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος, παρόντος καὶ τοῦ Μαρίνογλου, εἶπε πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ὅτι, ὡσάκις τοῦ ἀνέφερε περὶ τοιούτων, ποτέ, ὡς καλῶς γνωρίζει, δὲν τοῦ ὑπεσχέθη, διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀπατήσῃ· ἀλλὰ τώρα γνωρίζων, ὅτι, ἂν ἡ Ἰψηλότης του ἤθελε κάμει, καθὼς πρέπει,



θέλει γίνει ἡ ἐπιθυμία του. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι θέλει κάμει, ὅ,τι τοῦ εἶπῃ. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος ὑπεσχέθη τότε, ὅτι δύναται νὰ υπάγῃ εἰς Ῥωσσίαν διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ πάντοτε με ἀδειαν τοῦ ἀρχηγοῦ του, εἰς ὃν πρέπει νὰ γράψῃ καὶ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς νὰ φροντίσῃ δὲ εὐθὺς διὰ τῶν πιστῶν του Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν ἀναγκαῖον στρατὸν καὶ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἤθελε στείλει ὁ Σουλτάνος κατ' αὐτοῦ, τάττων αὐτὸν μέχρι τῶν συνόρων, ἅτινα ἐξουσιάζει· ἀλλὰ προηγουμένως καὶ ἄνευ ἀργοπορίας πρέπει νὰ προσκαλέσῃ ὅλους τοὺς ὀπλαρχηγούς καὶ προσετῶτας, Ὀθωμανοὺς καὶ Χριστιανοὺς, τοὺς ἰσχυροὺς καὶ τοὺς θέλοντας τὴν διατήρησιν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, τῶν ὁποίων τὴν συνδρομὴν νὰ ζητήσῃ, ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ὅλους τοὺς λοιποὺς ἀσυδοσίαν, ὅταν ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του, καὶ νὰ μὴ λυπηθῇ νὰ ἐξοδεύσῃ. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀπήντησεν, ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ κάμῃ, ὅταν ὁ Παπαρρῆγόπουλος πιστεύῃ, ὅτι πηγαίνων εἰς Ῥωσσίαν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν του, καὶ ὅτι ἔχει καὶ ἔτοιμον στρατὸν, περίπου 20000, διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῇ εἰς τὰς τουρκικὰς δυνάμεις, ἕως ὅτου γίνῃ ὁ πόλεμος ἀπὸ μέρους τῆς Ῥωσσίας, καὶ τότε νὰ γίνῃ, ὅπως θέλῃ ὁ Αὐτοκράτωρ. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι ἐλπίζει νὰ λάβῃ τὴν ἀδειαν νὰ υπάγῃ εἰς τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ὅτι, ἂν γίνῃ πόλεμος, θὰ γίνωσι καὶ ὅσα αὐτὸς ἐπιθυμεῖ. Ἔως ἐκεῖ δὲν προσβάλλεται ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς Ῥωσσίας. Τοῦ ὑπόσχεται δὲ, ὅτι ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ φθάνων εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Ῥωσσίαν, ἀνιδῆ, ὅτι εἶναι ἐλπεις, θὰ τοῦ γράψῃ· ἄλλως δὲ, θὰ τοῦ γράψῃ τὸ ἐναντίον, διὰ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα· ἀλλὰ πρέπει νὰ τοῦ δείξῃ ἓν μέρος, ἓναν φίλον του πιστὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ γνωρίζῃ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον, ὅταν λαμβάνῃ γράμματά του, νὰ τὰ πέμπῃ ἀσφαλῶς. Ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦ δίδει ἐπιστολὴν εἰς τὸν πιστὸν του εἰς Κωνσταντινούπολιν Χατζῆ Ὁμέρ Ἀγᾶ, ὅστις νὰ λαμβάνῃ τὰ γράμματα καὶ νὰ τὰ πέμπῃ. Ὁ δὲ Παπαρρῆγόπουλος τοῦ εἶπε νὰ ἐπιμείνῃ κατὰ τοῦ Σουλτάνου, προσθέσας: Ὅλα ταῦτα υπάγουν καλῶς· τώρα τί πρέπει νὰ κάμωμεν, διὰ νὰ εὐγάλωμεν τοὺς ἐδῶ προζέονας τῶν ξένων δυνάμεων ἀπὸ τὰς ὑποφίας, ἃς ἠδύνατο νὰ λάβωσι διὰ τὸν ἐρχομὸν του; Ἰδοὺ τί σκέπτομαι. Ἡ Ἱψηλότης σου πρέπει νὰ ἀρχήσῃς νὰ παραπονεῖσαι, ὅτι ὁ Παπαρρῆγόπουλος ἤλθε καὶ μοῦ ζητεῖ πράγματα παρελθόντα· νὰ κράξῃς δὲ δύο τῶν προζέονων, τὸν Ἀγγλον καὶ τὸν Αὐστριακόν, ὅτι δῆθεν θέλει

νά τοὺς συμβουλευθῆς, ἂν οἱ Ῥώσσοι ἔχωσι δίκαιον ἢ ἀπαιτῶσι πράγματα· ἐγὼ δὲ θὰ παραπονοῦμαι ὁμοίως κατὰ τῆς ἴψηλότητός σου, ὅτι θέλεις ἢ ἀδικήσης τοὺς κληρονόμους ὑπηκόου Ῥώσσου. Ὁ Ἄλῃ πασσᾶς εἶπε τότε πρὸς τὸν Παπαῤῥηγόπουλον: « Ἄφεροῦμ, μπίρο μου· καλὰ τὸ ἡῦρες· νὰ τοὺς γελάσουμε τοὺς κ . . . » Οὕτω ὁ Ἄλῃ πασσᾶς ἐπράξεν, ὅπως ᾤδηγήθη. Οἱ δὲ πρόξενοι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Αὐστρίας πιστεύσαντες ἐγνωμοδότησαν νὰ γίνῃ εἰς συμβιβασμός· καὶ οὕτω μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς διαμονῆς τοῦ Παπαῤῥηγοπούλου εἰς Πρέβεζαν διεδόθη ἡ φήμη, ὅτι ἐσυμβιβάσθη ἡ ὑπόθεσις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαρίνογλου ἐγνώριζεν, ὅτι ὁ Ἄλῃς ἐνδέχεται ἐν ἀνάγκῃ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τὰς αὐτὰς ὑποσχέσεις καὶ μετὰ τοὺς Ἀγγλους, ὁ Παπαῤῥηγόπουλος, διὰ νὰ ἐνοχοποιήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ δεῖξῃ περισσοτέραν πίστιν εἰς τὴν φιλίαν τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ, ἐστοχάσθη νὰ εἰπῇ ὁ ἴδιος εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν πειράζει νὰ δοκιμάσῃ καὶ τοὺς Ἀγγλους ὡς γείτονας, νὰ τὸν βοηθήσῃ μετὰ τὰς αὐτὰς ἢ ἄλλας ὑποσχέσεις, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του. Τοῦτο ἐσυμβούλευσεν ὁ Παπαῤῥηγόπουλος, διότι, καὶ ἂν δὲν τοῦ τὸ ἐλέγεν, αὐτὸς ἤθελε τὸ κάμει, ἀφ' οὗ δὲν ἐφύλαττέ ποτε οὔτε λόγον, οὔτε ὑπόσχεσιν· ἤθελε δ' ἐνταῦτῳ νὰ ἐνοχοποιήσῃ τοὺς Ἀγγλους, ὥστε ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις νὰ μὴν ἐμπιστεύηται εἰς τὰς εἴτε ψευδεῖς, εἴτε ἀληθεῖς, καταμηνύσεις τῶν Ἀγγλῶν. Οὕτω ἀναχωρήσας ὁ Παπαῤῥηγόπουλος ἔφθασεν εἰς Πάτρας, ὅπου διακοινώσας ἐμπιστευτικῶς εἰς τὸν ἀρχηγὸν του καὶ τὸν Παλαιῶν Πατρῶν τὰ γεγονότα, ἀπεφασίσθη ἢ ἀναχωρήσῃ. Πρὶν δὲ τούτου συνεφωνήσαν οἱ πρῶτοι προεστοὶ καὶ ἀρχιερεῖς τῆς Πελοποννήσου, νὰ ἐπιφορτίσωσι τὸν Παπαῤῥηγόπουλον, ἵνα, ὅταν εὕρῃ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐταιρίας, λάβῃ πρῶτον πληροφορίαν περὶ τῶν σκοπῶν, οὓς ἔχουν διὰ τὰς ἐτοιμασίας καὶ τὸν καιρὸν, τὸν ὁποῖον στοχάζονται, καὶ πόθεν ἢ ἀρχίσωσι τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἐπομένως ὁ Παπαῤῥηγόπουλος γνωρίζων τὴν κατάστασιν καὶ τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τῶν Πελοποννησίων, νὰ ἐκθέσῃ ταῦτα εἰς χάρτην, τὸν ὁποῖον οἱ προεστοὶ τῷ ἔδωσαν μετὰ μόνας τὰς ὑπογραφὰς των, καὶ νὰ δώσῃ τοῦτον εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐταιρίας.

Φθάσας εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατὰ χρέος ἔκαμε τὰς ἐκθέσεις του πρὸς τὸν πρέσβυν Στρώγωνωφ διὰ τὰς μυθῶδεις σχεδὸν προτάσεις καὶ ὑποσχέσεις τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ, ὡς τοῦ ἔγραφε καὶ ὁ γενικὸς πρόξενος κύριος Βλασσόπουλος, εἰς τὰς ὁποίας οὐδεμίαν βᾶσιν ἔβαλεν ὁ πρέσβυς. Μετὰ ταῦτα ἐπῆγε πρὸς τὸν Χατζῆ Ὁμέρ Ἀγᾶ, ὅστις κατέφκει εἰς τὸ Σκούττρι, δόσας πρὸς αὐτὸν τὸ γράμμα τοῦ Ἄλῃ πασσᾶ, ὅστις παρε-



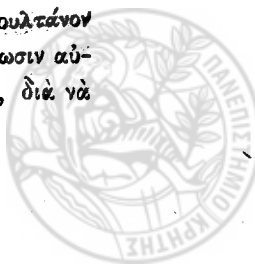
κάλεσε τὸν Παπαρρήγόπουλον νὰ ἔχῃ ὄλην τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν, τὰ δὲ γράμματα πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, νὰ τοῦ πέμπῃ διὰ τοῦ φίλου του Σέκερη.

Μετὰ παρέλευσιν δέ τινων ἡμερῶν, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ μαΐου, ὁ Παπαρρήγόπουλος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διὰ τοῦ Βουκουρεστίου εἰς Πετρούπολιν ἔφθασε τὴν 18 μαΐου 1820, ὅπου παρέδωκεν εἰς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ὄντα τότε ἐκεῖ, τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τοῦ πρέσβεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ, πρὶν ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἄφησε γράμμα διὰ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, χωρὶς νὰ βάλῃ τὴν ὑπογραφήν του παρὰ μόνον ἐν σημείον, τὸ ὁποῖον ἐγνώριζεν ὁ ἴδιος Ἀλῆ πασσᾶς καὶ ὁ Μαρίνογλου, εἰς τὸ ὁποῖον τοῦ ἔγραψε νὰ ἐτοιμασθῇ καὶ νὰ ἔχῃ καλὰς ἐλπίδας. Καθὼς ἔφθασεν εἰς Πετρούπολιν, πάλιν τοῦ ἔγραψεν, ὅτι ὁ σκοπὸς του καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ θὰ ἐκτελεσθῶσι μόνον νὰ ἐπιμείνῃ μὲ σταθερότητα. Οὕτως ἐστοχάσθη ὁ Παπαρρήγόπουλος, διὰ νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς καταστροφὴν, νὰ τοῦ γράφῃ αὐταὶ δὲ αἱ ἐλπίδες καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ διὰ μέσον τῶν Ἀγγλων, ἔφερον τὸ τέλος τῆς καταστροφῆς του.

Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς ἐθνικῆς Ἑταιρίας, ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης, ἐπειδὴ εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπὸ Πετρούπολιν διὰ Μόσχαν, μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ὁ Παπαρρήγόπουλος ἐζήτησε τὴν ἀδειαν δι' ἰδιαιτέρας του ὑποθέσεις νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Μόσχαν, ἣτις καὶ τοῦ ἐδόθη. Ἀλλὰ μὴν προφθάσας καὶ ἐκεῖ τὸν Ἰψηλάντην, ὅστις εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ τὸ Κίεβον, ἀφ' οὗ εἶδε τὸν μακαρίτην Ζώνη Ζωτιμᾶν, ἀνεχώρησε διὰ τὸ Κίεβον. Ἀλλὰ μὴν προφθάσας αὐτὸν μῆτε ἐκεῖ, ἀπέρασεν εἰς τὴν Βαρσάβαν, ὅπου εἶχεν ἀπεράσει ὁ Καποδίστριας μὲ τὸν Αὐτοκράτορα, διὰ νὰ λάβῃ τὰς ἀπαντήσεις τῶν γραμμάτων, ἅτινα εἶχεν ὑπάγει εἰς Πετρούπολιν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναχωρήσας, ἔφθασεν εἰς Ὀδησσὸν εἰς τὰς 22 αὐγούστου 1820 καὶ κατόκησεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Κουμπάρην. Ἐκεῖ ἐντάμωσε καὶ τὸν Ἰψηλάντην, ὅστις τὸν ἐπερίμενον, ἐπειδὴ εἶχεν εἰδοποιηθῆ. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἐζήτησε τὰς ἀπαιτουμένας πληροφορίας. Ὁ Παπαρρήγόπουλος δὲν ἔλειψε νὰ τοῦ δώσῃ αὐτὰς κατὰ τὴν ἀληθινὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εἶχεν ἀφῆσει τὰ πάντα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ ἐπρόσθεσεν, ὅτι ὁ ἐνθουσιασμὸς ἀδελφῶν τινων τοὺς ἔφερον εἰς μερικὰ σφάλματα, ἐξ ὧν τινὲς φιλικαὶ Δυνάμεις τῆς Τουρκίας ἔλαβον ὑπονοίας, τὰς ὁποίας διέδσαν εἰς τοὺς Τούρκους, ὥστε αὐτοὶ ἔλαβον μέτρα νὰ ἐξακριβώσωσι

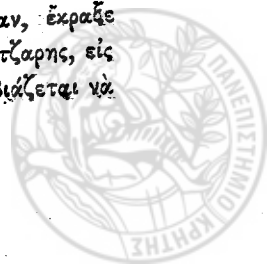


καλλίτερα τὰ πράγματα, καὶ διὰ διαφορῶν μέσων νὰ ἐμποδίσωσι τὸ δι' αὐτοὺς κακόν. Ὁ δὲ Ἰψηλάντης ἀπήντησεν, ὅτι δι' αὐτὰ ὅλα πρέπει νὰ ληφθῶσι τὰ πλέον δραστήρια μέτρα, νὰ ἐτοιμασθῶσι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι εἰς τὸν προσδιορισθησόμενον καιρὸν παρὰ τῆς ἀρχῆς· εἰς τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ ἐρχομένου ἔτους 1821 διὰ μιᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ περὶ αὐτῆς μέρη τῆς Ρούμελης ν' ἀρχήσῃ ἡ ἐπανάστασις κατὰ τῶν τυράννων. Τότε ὁ Παπαρρῆγόπουλος τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι εἶναι μέγας ὁ κίνδυνος, καὶ σχεδὸν δύσκολον νὰ ἐπιτύχῃ ὁ σκοπός, ἂν ἡ ἐπανάστασις ἀρχήσῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, διότι εὐρίσκει τις μὲν ἐκεῖ ὅλην τὴν προθυμίαν, πατριωτισμὸν ἔθνικὸν καὶ θρησκευτικόν, ἀλλὰ λείπουν τὰ ἀναγκαῖα μέσα, τὰ ὅποια, κατὰ τὰς ὁμολογίας πολλῶν, οἵτινες ἤρχοντο ἐκεῖ ὡς ἐκ μέρους τῆς ἀρχῆς, ἐπερίμενον νὰ ἔλθωσιν ἀλαχόθεν, καὶ ἕως τῶρα δὲν ἦλθε τίποτε. Τότε μὲ ἀπορίαν ὁ Ἰψηλάντης εἶπε: Πῶς τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἐνῶ ἐγὼ εἶχα πληροφορίαν καὶ γραμμάτια, ὅτι εἰς Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰ περὶ αὐτῆς ρουμελικά μέρη ἦτον περίπου τῶν 10000 ἔτοιμοι μὲ τὰ ἀναγκαῖα ὄπλα καὶ ἀρκετὸν χρηματικὸν ποσόν, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ἐν καιρῷ ἀνάγκης; Τότε ὁ Παπαρρῆγόπουλος τοῦ ἀπήντησεν, ὅτι περὶ ὧν τούτων, ὁσῶν ἦτον πληροφορεῖ, ἔχει ἐκθεσίαν τῶν προεστώτων καὶ ἀρχιερέων τῆς Πελοποννήσου πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, τὴν ὁποίαν, (ἐπειδὴ ἦν πολὺ ἀργά,) τὴν ἐπαύριον θέλει λάβει τὴν τιμὴν νὰ τοῦ ἐγχειρήσῃ. Τὸ αὐτὸ ἑσπέρας ὁ Παπαρρῆγόπουλος προσκάλεσας τὸν φίλον του, λόγιον καὶ ἀδελφὸν τῆς Ἐταιρίας, Ἰσκόπουλον, ἀφ' οὗ πάλιν τὸν ὥρμισεν, ἕκαμεν αὐτὸν νὰ γράψῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅπως τὴν εἶχε διηγηθῆ εἰς τὸν Αἰ. Ἰψηλάντην, ὡς ἐκ μέρους τῶν προεστώτων καὶ ἀρχιερέων τῆς Πελοποννήσου εἰς τὸ ἄγραφον χαρτίον, ὅπερ, ὡς ἀνωτέρω, τοῦ εἶχον δώσει οἱ ἀρχιερεῖς καὶ προεστώτες μὲ μόνας τὰς ὑπογραφὰς των ἐπ' αὐτοῦ. Τὸ πρῶτ' ὄσας ὁ Παπαρρῆγόπουλος αὐτὸ εἰς τὸν Ἰψηλάντην, καὶ πεισθεὶς εἰς ὅσα τοῦ εἶπε, τὸν ἀπήντησε, λυπούμενος, ὅτι εἶχεν ἐσφαλμένας πληροφορίας καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατείνῃ τὸν καιρὸν τῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος τὸν ἀπήντησεν, ὅτι, ὅσοι μέγας καὶ ἂν ἦναι ὁ κίνδυνος, ν' ἀρχήσῃ ἡ ἐπανάστασις τῶρα· ἄλλως κακὸν εἶναι νὰ γίνῃ παράτασις, διότι πρῶτον οἱ ἐχθροὶ τῶν Ἑλλήνων μ' ὅλα τὰ μέσα προσπαθοῦν ν' ἀποδείξωσι καὶ πείσωσι τὸν Σουλτάνον περὶ γενικῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὴν, τὸν παρακινοῦν νὰ λάβῃ τὰ πλέον δραστήρια μέτρα, καὶ, διὰ νὰ



ήσυχάση, νὰ συνοικήσῃ τὴν Πελοπόννησον, φέρων κατοίκους τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς δὲ κατοίκους τῆς Πελοποννήσου νὰ συνοικήσῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὁ δὲ κύριος σκοπὸς τῶν Ἄγγλων εἶναι νὰ φέρωσι τοὺς Πελοποννησίους εἰς δεινὴν κατάστασιν, ὥστε νὰ ζητήσωσι τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἄγγλων, οἱ δὲ Ἄγγλοι νὰ κατακτήσωσι τὴν Πελοπόννησον, καὶ τοῦτο ἐπιβεβαιῶνται ἀπὸ τὰς μυστικὰς ὁδηγίας, ἃς εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν Ἄγγλων ἀρμοστήν τῶν Ἴονικῶν νήσων ὁ εἰς Πάτρας εὐρισκόμενος τότε Ἰάκωβος Παύμπωρ, τὰς ὁποίας ἐνεμπιστεύθη νὰ εἴπῃ εἰς ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει φίλον πιστὸν καὶ ἱκανὸν νὰ ἐνεργήσῃ τὰς διαταγὰς του, ὡς ὠφελίμους διὰ τὴν Ἑλλάδα· αὐτὸς δὲ ἐνήργησεν ὅλον τὸ ἐναντίον, ὥστε ἐκ τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπεκτεύθησαν μᾶλλον τῆς Πελοποννήσου τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἦν συνεννοημένη μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Κατὰ δεύτερον λόγον, ἂν παραταθῇ ἡ ἐπανάστασις, ἢ ἀρχήσῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, εἶναι βέβαιον, ὅτι, ἐκτὸς ὅτι ὅλαι αἱ τουρκικαὶ δυνάμεις θὰ πέσωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ σουλτάνος θέλει δώσει καὶ τὴν ἀρμηνεστειάν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, διὰ νὰ τὸν συνδράμῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Πελοποννησίων, ὅστις θέλει δεχθῆ προθύμως αὐτὴν, χωρὶς νὰ ἐνθιμηθῇ πλέον τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἔδωκεν εἰς τὸν Παπαρῤῥηγόπουλον, ἴσως καὶ τοὺς Ἄγγλους, ἐνῶ, ἀρχομένης τῆς ἐπανάστασεως εἰς τὰ μέρη τῆς Μολδοβλαχίας, ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ Τούρκοι θὰ ρίψωσιν ὅλας τὰς δυνάμεις εἰς αὐτὰ τὰ μέρη, ὑποκτευόμενοι καὶ τὸν πόλεμον τῆς Ῥωσσίας, καὶ ὁ Ἀλῆ πασᾶς θέλει πιασθῆ εἰς τοῦτο καὶ ἐπιμείνει εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, ἃς ἔδωκεν, ὅπερ ταχύτερον θέλει φέρει τὴν καταστροφὴν του. Ἐτι δὲ ἐμψυχῶνται περισσότερο οἱ Στερεοελλαδίται καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, λαμβάνουν καιρὸν νὰ ἐτοιμασθῶσι, καὶ δύνανται ν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τῶν ἐκεῖ Τούρκων, καὶ νὰ ὀπλισθῶσιν ἀπὸ τὰ ὄπλα αὐτῶν. Ὁ Ἰψηλάντης τὸν ἀπήντησεν, ὅτι εἶχε τοιαύτην ιδέαν· ἀλλ', ἐπειδὴ τὸν ἐπληροφόρησαν, ὅτι ἦσαν ὅλαι αἱ ἐτοιμασίαι αὐταὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὡς διαγράμματων ἔδειξεν εἰς τὸν Παπαρῤῥηγόπουλον, καὶ διὰ νὰ μὴν φέρῃ μίαν προσβολὴν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ὅτι δῆθεν αὐτὴ ἐνήργησε τὴν ἐπανάστασιν, εἶχεν ἀποφασίσει ν' ἀρχήσῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Παπαρῤῥηγόπουλος ἀπήντησεν, ὅτι ἡ Ῥωσσία ἀπ' αὐτὸ δὲν θέλει λάβει κανὸν, ἀλλὰ τὸ εὖδος χάνεται, καὶ διὰ τοῦτο θέλει δυσαρεστηθῆ πολὺ περισσότερο ἢ Ῥωσσία. Ὁ δὲ Ἰψηλάντης μετὰ διαφόρους ὁμιλίαις εὐχαριστήσας τὸν Παπαρῤῥηγόπουλον διὰ τὰς πληροφορίες, τὰς ὁποίας τοῦ ἔδωκεν, ποῦ εἶπε νὰ μὴν ἀναφέρῃ εἰς κανένα

περὶ τῶν ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, ἃς εἶχε λάβει, οὔτε περὶ μεταβολῆς τοῦ σχεδίου του, παρὰ καταβαίνων εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐμφυχώσῃ ὅλους κατὰ τὴν δοθησομένην παρ' αὐτοῦ ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν, ἣν τοῦ ἔφερε, καὶ ὅτι θέλει εἰσακουσθῆ μετὰ τὰ ἀνήκοντα πρόσωπα, ἅτινα εἶναι εἰς τὴν Βλαχοβογδανιά, καὶ πρὸ πάντων μὲ τὸν ἡγεμόνα Μιχαὴλ Βόδα, εἰς ὃν εἶχεν ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ θὰ ἀποφασίσῃ, ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς φωτίσῃ. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν, ὅτι εἶναι δυνατὸν ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Βόδας νὰ θυσιάσῃ τὴν ἡγεμονίαν του ; Ὁ Ἰψηλάντης τὸν ἀπήντησεν, ὅτι ἐμπιστεύεται τὸ πᾶν εἰς αὐτόν, διότι ἔχει τοσοῦτον πατριωτισμὸν, ὥστε ἐκατὸν ἡγεμονίας θυσιάζει καὶ τὴν ζωὴν του διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Δόσας δὲ τὴν ῥηθεῖσαν ἀπάντησιν μετὰ μίαν ἡμέραν εἰς τὸν Παπαρρῆγόπουλον καὶ ἐν εἶδος ἀλφαβήτου διὰ τὸν τοῦ γράφῃ, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ὀδησσὸν εἰς τὰς 20 Αὐγούστου διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὅθεν φθάσας εἰς τὰς 30 τοῦ ἰδίου τοῦ πρωτῆ, παρέδωκεν εἰς τὸν πρέσβυν Στρωγανῶφ τὰς ἐπιστήμους ἀπαντήσεις γραμμάτων, τὰ ὅποια εἶχε φέρει εἰς τὴν Πετρούπολιν. Ἀνταμῶσας δὲ καὶ τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, εἶπε τὸν τοῦ γράφῃ, ὅτι τὰ πάντα θὰ ὑπάγωσι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, ἀλλὰ νὰ ἐπιμείνῃ σταθερῶς εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ἀντιπαραταττόμενος εἰς τὰς ἐναντίας δυνάμεις. Μετὰ ταῦτα ἀνταμῶσας τὰ ἐπισημότερα μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταρίας, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Πελοπόννησον, ὅπου πάντες τὸν ἐπερίμενον ἀνυπομόνωσ. Δόσας δὲ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἰψηλάντου, εἰς οὗς ἔπρεπεν, εἶπε πρὸς αὐτούς, καὶ ὅσα εἶχε συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Ἰψηλάντου. Εἰς Πάτρας δὲ εὔρεν ἕνα ἀπεσταλμένον μυστικὸν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὅστις ἐπερίμενε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Παπαρρῆγοπούλου, διὰ νὰ λάβῃ γράμματα, καὶ νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ὁ Παπαρρῆγόπουλος τῷ ἔγραψεν εὐαρέστους εἰδήσεις. Ἄμα δὲ ἔλαβε τὸ γράμμα του ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς περὶ αὐτὸν ἀρχηγούς, μεθ' ὧν ἦτον ἀποκλεισμένοι εἰς τὸ φρουρίον, ἀνέγνωσεν εἰς αὐτούς τὰς χαροποιὰς εἰδήσεις, καὶ ἔρριψε πολλοὺς κανονοβολισμοὺς πρὸς χαρὰν καὶ ἐμψύχωσιν τῶν περὶ αὐτόν. Μὲ τοιαύτας ἐλπίδας διετηρήθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου, πολεμῶν κατὰ τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων, μέχρις ὅτου ἐβεβαίωθη, ὅτι ἡ Ῥωσσία δὲν κηρύττει πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Τότε ἀπεπισθεῖς καὶ στενοχωρηθεὶς ἀπὸ τὴν σουλτανικὴν πολιορκίαν, ἔγραψε τοὺς περὶ αὐτόν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦν καὶ ὁ Κώστα Βότζαρης, εἰς οὗς εἶπεν, ὅτι, ἐπειδὴ τὸν ἀπάτησεν ὁ Παπαρρῆγόπουλος, βιάζεται νὰ



δεχθῆ τὴν ἀμνηστειάν, πὴν ὁποῖαν προτείνει ὁ Σουλτάνος, καὶ ὅτι ταῦτὸ τὸ κάμνει μᾶλλον, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς περὶ αὐτόν· καὶ οὕτω κράζας τὸν Μεχμέτ πασσᾶν, τὸν ἔβαλεν εἰς ὄρκον, ἂν τῷ ὄντι ἔχῃ φερμάνι τοῦ Σουλτάνου διὰ τὴν ἀμνηστείαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ ὁ Μεχμέτ πασσᾶς τοῦ ἔδωκεν τὸν ὄρκον, ἐσυμφώνησαν νὰ παραδώσῃ τὸ φρούριον, ὅπερ εἶναι εἰς τὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων, αὐτὸς δὲ νὰ μένῃ ἐκεῖ, ἕως ὅτου λάβωσι καὶ ἄλλο φερμάνι, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Σουλτάνος νὰ τοὺς ἐπιβεβαιώσῃ τὴν ἀμνηστείαν του καὶ νὰ τὸν διορίσῃ εἰς ὤπηρεσίαν. Τούτου δὲ γενομένου, πέρασεν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς εἰς τὴν νῆσον μὲ τοὺς πέριξ αὐτοῦ πιστοὺς καὶ τὴν σύζυγόν του Βασιλικήν. Μετὰ παρελευσιν δὲ ὀλίγων ἡμερῶν εἰδοποιήσας αὐτὸν ὁ Μεχμέτ πασσᾶς, ὅτι ἔλαβε τὸ φερμάνιον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ ὅτι θέλει ὑπάγει νὰ τοῦ τὸ κοινοποιήσῃ, ἐπῆγε λοιπὸν μὲ μερικoὺς ἐκλεκτοὺς τσοχαταρέους προειδοποιημένους, ὅτι θὰ φονεύσωσι τὸν Ἀλῆ πασσᾶν. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνέβη μὲ τρεῖς εἰς τὸ δωμάτιον, εἰς ὃ εὐρίσκετο ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, καὶ προσποιοῦμενος, ὅτι θέλει νὰ εὐγάλῃ τὸ φερμάνι, εὐγάλε πιστόλι καὶ ἐτράβιζε κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι πεσόντες κατ' αὐτοῦ τὸν ἀπετελείωσαν. Οὕτως ἔγινεν ἡ τελευταία καταστροφὴ αὐτοῦ, ἥτις βεβαίως δὲν θὰ ἐγένετο, ἂν δὲν ἠπατάτο ἀπὸ τὸν Παπαβῆγγόπουλον, καὶ ἂν πρὸ ὀκτῶ μηνῶν, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἰψηλάντου, ἤθελεν ἀρχίσαι ἡ ἐπανάστασις ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.



# Τ Α Ξ Φ Α Λ Μ Ε Ν Α

## ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ.

Σελίς	Στίχος	
16	22	» Βουθροντοῦ » ἀνάγνωθι Βουθρωντοῦ. (Ὅρα καὶ ἐν σελ. 53, στίχ. 22.
38	15	» μεταβατικὴν » — » μεταβατικὴν.
51	22	» τῆς Α. Μ. » — » τῆς Α. Μ.
65	24	» ἐν τῇ Κιευία » — » . . Κιευία.
67	19	» ἀντιρωσικῆς » — » ἀντιῤῥωσικῆς
73	6	» σκοπούμης » — » σκοπούσης
84	35	» προκειμένης » — » προκειμένης
143	1	» Βλαδιμηρέσκον » — » Βλαδιμηρέσκου
»	33	» Δαγγλώστρος » — » Δαγγλιόστρος. Αὐ- τόθι, (ὡς καὶ ἀλλαχοῦ), «Κο- τῆρας » — Κοτήρας.
148	34	» (α) . . . . » — » (β)
181	11	» προήγελλε » — » προήγελλε.
185	1	» Σεῖς δὲ, σκιαί » — » Ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις εὐ- ρομεν: Σεῖς δὲ, υἱοί... δ καὶ καταλληλότερον.
»	5	» φίλτρα » — » Ὡσαύτως εὐρομεν φύλλα, ὑπερ ὀρθότερον.
»	24	» καὶ μετέπειτα » — » καὶ
193	23	» . . . Κόδρον » — » Μπόρδον:
203	36	» δελήπασης » — » δελήπασης.
218	29	» ἡμῶν » — » ὑμῶν.
220	»	» ἀηδείας » — » ἀηδίας.
222	26	» διεκοινώσατο » — » διεκοινώσατο.
237	23	» (β) . . . . » — » (α).
246	36	» (α) . . . . » — » (β).

